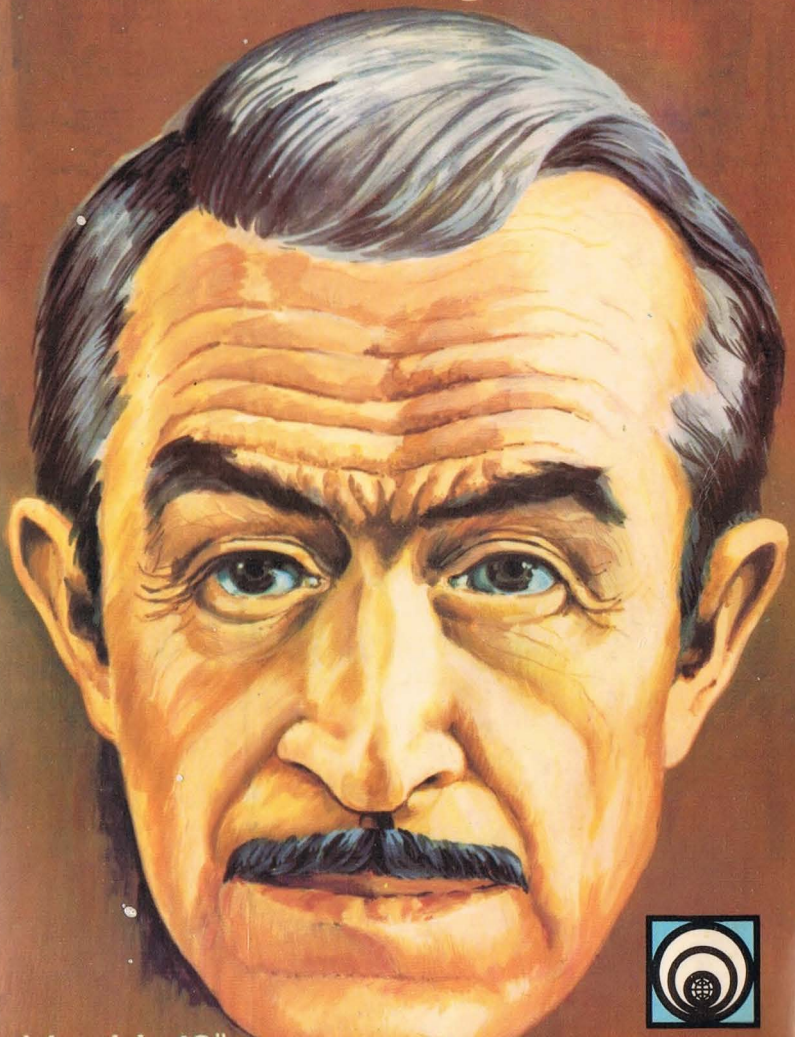
20

otyam

arkadaşım orhan kemal ve mektupları

arkadaşım orhan kemal ve mektupları

fikret otyam

"gide gide 12"

belgeler/bilgiler/bölgeler

20

"gide gide 12"

E YAYINLARI ● ANKARA CADDESİ 13 TELEFON: 26 81 42 ● NARLIBAHÇE SOKAK 19 TELEFON: 27 87 20 ● KISA YAZIŞMA ADRESİ: POSTA KUTUSU 12 İSTANBUL ● *BELGELER/BİLGİLER/BÖLGELER DİZİSİ: 20* ● YAYIN HAKLARI: FİKRET OTYAM/E YAYINLARI 1975 ● KAPAK: KENAN DİMETOKA ● DİZGİ VE BASKI: ÜÇLER MATBAASI ● DİZGİ DÜZENİ: 10/11 ve 8/10 SORBON LİNOTYPE ● BİRİNCİ BASKI: MAYIS 1975 ●●●

Fikret Otyam, 1926 yılında Niğde Aksaray'ında doğdu. İlk ve orta öğrenimini Aksaray'da tamamladı. Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümüne girdi ve Bedri Rahmi Eyüboğlu atelyesinden mezun oldu. 1950 yılında gazeteciliğe başladı, sırasıyla Son Saat, Dünya, Akın, Ulus, Kudret ve Cumhuriyet gazetelerinde çalıştı. Bu arada fotoğraf ve yazarlık çalışmalarını sürdürdü, sergiler açtı, röportajları gazetelerde tefrika edildi, kitap halinde çıktı.

Bugüne kadar on iki kitabı yayınlanan Fikret Otyam'ın bazı röportajları, Bulgarcaya, Almancaya, İsveççeye, Rusçaya çevrildi. Yurt içinde ve dışında açtığı fotoğraf sergilerinin sayısı yediyi buldu. **Toprak** adıyla filme alınan bir senaryosu, **Mayın** adlı bir tiyatro oyunu var. Türk Dil Kurumu ödülü, Ankara Gazeteciler Sendikası ve Ankara Gazeteciler Cemiyeti Yılın Gazetecisi Başarı Armağanı (dokuz kere) hayatının mutlu anlarından sayılabilir.

Cumhuriyet gazetesi yazarlarından olan ve aynı gazetenin Ankara bürosunda parlamento muhabiri olarak çalışan Fikret Otyam, evli ve üç çocuk babasıdır.

fikret otyam

arkadaşım orhan kemal ve mektupları

23 Mart 1966

«Sultanahmet Ceza ve Tevkif Evi Reviri, ...YÖN'-deki yazını pek sevdim. Daha doğrusu sana yazdığım mektuplardan özetlediğin kendi yazılarımı.. Neden yayınladı diye de kızmadım. Tuhaf, unutmuşum onları.. Hani günün birinde kitap halinde çıkmasını merakla bekleyeceğim. Yer yer, kendi halim içime dokundu...

Orhan Kemal»

Ustam, arkadaşım Orhan Kemal'in ölmez yüceliğine, anısına ve sevenlerine saygıyla..

Fikret Otyam

SÖYLEŞİ

O canım yüreği Orhan Kemal'in, ilk ve son kez kötülük etti 2 Haziran 1970 saat 21.15'te «emeğine son verdi..»

Bükülmez bir devrimci, yüce gönüllü gerçek bir halk yazarı; şurda-burda işsiz kalan ırgatların, mapusane çilekeşlerinin, üç-beş kuruş kazanan küçük memurların, emeklilerin, çocukların, kimsesiz çocukların, iplik fabrikası kız ve delikanlılarının, iplik bükme makinelerinin başında yorgunluktan uyuyan bebelerin, sokakları süpüren çöpçülerin, «küçük adam»ların, mavi tulumlu akıllı-akılsız, uyanık-uyur emekçilerin, mahalle kabadayılarının, kahve sakinlerinin, «artiz»lik heveslilerinin yazarı ORHAN KEMAL'in inandığı-güvendiği, yüreğini açtığı, en sıkışık anlarında yanında bulduğu bir arkadaşı, dostu, yürekdeşi olduysam, bu bir mutluluktur benim için.

Yaşadığımız aynı kentten ekmeğim uğruna ayrılanda, O'nunla ölene dek mektuplaştık, nasip olanda buluştuk Ankara'da, İstanbul'da, son olarak Moskova'da.

O'nun mektupları, hep yazmak istediği, düşlediği «Romancının Romanı»nın bir kesiti gibidir. Gemicilerin seyir defteri gibi, «yazarın seyir defteri..» ya da O'nun «rota»sı..

Kıvançları, tasaları, sabun köpüğü öfkeleri, aşkı, aşkları, ekonomik durumu, politik görüşleri, çilesi çileleri, sanat dallarına ilişkin deyişleri, yorumları, düşünceleri, duyguları ve özlemleri..

Bütün bunlar ve diğerleri bütünlenince Orhan Kemal'in, yani bu dürüst kalemin yaşam savaşı çıkıyor ortaya.

Ömrü boyunca gerçekten yoksulluk çeken, bir bakıma çektirilen, çoluk çocuğunun nafakası için; tekleyen yüreğiyle, ameliyatlar sonrası kanlar kaybıyla yazan, durmadan dinlenmeden yazan, çeşitli adlarla yazan, ıvır zıvırla da uğraşmaya zorunlu bırakılan bu insan yine de doğru bildiği, doğru bilinen, doğruluğuna inanılan yolu değiştirmedi, dünyalıklara boyun eğmedi.. Sapmadı, saptırılamadı..

Böyle olmadığı, yani bükülmediği, eğilmediği, yılmadığı için de olsa gerek; sağlığında, bir insan yüreğinin katlanması zor eleştirilere uğratıldı, yerildi, «ciddiye alınmama» reva görüldü, fakat bu bile gerçekte «ciddiye alınması gerekli bir insan» olduğunu koyuyordu ortaya.

Yapıtlarıyla, kişiliğiyle gün gün yücelirken, çeşitli pusular kuruldu. Gün oldu yakın bellediği kimi kişilerden ihanet gördü, yılmadı. Yayınevlerinden, tiyatrolardan parasal, yüreksel ihanetler gördü, bükülmedi. Öfkelendi zaman zaman.. Zaman zaman isyan etti, yine de kalemini kırdırtmadı. Gerilemedi, gerilemediği içindir ki öfkeleri daha da kabarttı!

Orhan Kemal öldü.

Ama kimilerinin öfkesi hıncı, ölmedi!

Çünkü Orhan Kemal'in bıraktığı yapıtlar daha büyüyerek, daha daha çoğalarak, yayılarak, daha daha etkili olarak yaşamını sürdürüyor. Bu öfkelen-

melerin, kızgınlıkların, haksız yergilerin asıl nedeni budur.

Yaşamı boyunca devrimcilik adına, kardeşlik adına, barış, özgürlük adına, insanlık onuru adına binlerce sayfa yazan; roman olarak, piyes olarak, öykü olarak yazan Orhan Kemal, elbette eleştirilemez değildir. O'nun da kişisel tutkuları, boşlukları vardı, ama bunların hiç birisi temel sorunda öne geçmemiş, temel soruna ve çözümüne etkili olmamış, gerçek devrimciliğine, namuslu bir halk yazarı olmasına, halkların dost olmasına, olabilmesine ve dürüst emeğine gölge düşürmemiştir.

İnsanların «pırıl pırıl» geleceğini, olması gereken onurlu bir yaşamı düşlediğinden, bunların gerçekleşmesi için çaba gösterdiğinden, karşıt olanlar O'nu «mapus damları»na tıkmışlar, türlü baskılar uygulamışlar, sağlığından ettirmişler, ama yine de O'nu bu güzel uğraşılarından döndürememişlerdir.

O, «Aç kaldım-Susuz kaldım-Terketmedi sevdan beni..» diyebilmiş ender sanatçılarımızdan birisiydi, Ahmed Arif'in haykırdığı gibi.. Aç bakalım.. Susuz kaldım.. Terketmedi sevdan beni!.

O sevda ki yurt-toprak sevgisidir.. O sevda ki insan sevgisidir katıksız.. O sevda ki namuslu emektir, namuslu emeğin karşılığıdır.. O sevda ki her çeşit zulme baş kaldırmış, direnmedir.. O sevda ki inanılan, namuslu bilinen inançtan, yoldan **dönmemedir,** gelecek güzel günlere inanmadır.. O sevda ki renk, din, dil, ırk, mezhep ayırmadan insanlara açılmış kollar olmaktır. Hayınlaraysa sıkılmış yumruk!

Yüzünü görene dek, O'nu, yıllardır kaybettiğim çocukluk arkadaşım Orhan Kemal sanmışımdır. Ne var ki o, çocukluk arkadaşım değildi.. Ama böylelikle 12 yaş büyük, yiğit, devrimci bir yeni arkadaş edindim...

Emek uğruna Ankara'ya göçende mektuplaşmaya başladık... Uzun serüvenleri olmuştur bu mektupların..

«Köfteci Dükkânı» olayı nedeniyle, O'nu delilsiz mapus damına tıkanlar, YÖN dergisinde, mektuplarından aldığım bölümlerle yazdığım bir yazıyı, uzun bir yazıyı değerlendirmişler (!).. «mektuplarda salt parasızlık, edebî şeyler olmasa gerek, işimize gelebilecek deliller de olabilir (!)» yargısıyla evimi basıp bu mektupları elde etmeyi planlamışlar, planlamışlar fakat adını, görevini, kimdir öğrenemediğim, sadece «önemli bir kişi» olduğu söylenen birisi, bu planın uygulanmasına gönlü razı gelmemiş, dolaylı yoldan, yollardan «planı» duyurarak mektupları saklamam için haber salmıştı! Her kimse, bu kişiye içten bir teşekkür borcum vardır, ödüyorum.

Olacakları, tasarlananları TİP İstanbul Milletvekili Çetin Altan'a anlatmış, yazar Çetin Altan, Akşam gazetesinde ad vermeden planı açıklamış ve mektupları ele geçirme oyununu bozmuştu.

12 Mart karanlığında, evimden alıp sakladığım tek okuntular bu mektuplardı, yapıtlarındaki sunuları da keserek..

9 Temmuz 1974'te, Marmara Ereğlisi'nde damı ottan olan konuk evinde çıkan bir yangında önce bu mektupları kurtarmış, sonra mutfakta her an patlamaya hazır koca gaz tüpünü sökmeyi akıl edebilmiştim!

Bu mektuplar, yirmi yıla yakın sarsılmaz bir arkadaşlığın dostluğun belgeleridir.

Mektupları tarih sırasına göre, ama ortak dostlarımızı, ortak anılarımızı da katarak sunma yolunu seçtim. Kendimle ilgili bölümler de var mektuplarda.. Örneğin, «...tevkif edilmezsen» diyor bir yerinde. Bunun nedenlerinin ve bazı şeylerin havada kalmaması için, yazmak zorunluğunu duydum. Olancasıyla kaçmama karşın —ister istemez— mektuplara Romancı'nın gazeteci arkadaşı da giriverdi! Zaten bu kaçınılmazdı, yığınla ortak yönlerimiz vardı, anılarımız. O'nunla zaman zaman bir usta-çırak, zaman

zaman bir ağabey-küçük kardeş, zaman zaman yaşıtmış gibi birbirine seslenen arkadaş olduk. Öyle bir arkadaşlık ki, uğruna can verilebilecek.

Arkadaşlık-dostluk denen yüceliği, inançlardan, doğru bilinen doğruluğu saptanmış inançlardan şaşmamayı; yalansız dolansız devrimciliği, insan onuruna verilen verilmesi gereken değeri, aydınlık gerçekçiliği, özgürlüğün vazgeçilmezliğini, insan sevisini, sömürmeye karşı durmayı ve daha nice yücelikleri, daha daha iyi yazabilmeyi, iyi düşünmeyi, neyin düşünülmesi gerektiğini öğrenebildiysem, Orhan Kemal'in o kendine özgü «mütevazı» öğretmenliğindendir.

Nazım Hikmet'i de, O, böyle anlatırdı.

Mektuplardan, mektuplarda ortaya konanlardan hoşlanmayanlar elbette ve elbette olacaktır. Önce Orhan'a, bu mektupları yayınladığım için de bana çatılacaktır, olağandır elbette.

Ama Orhan Kemal'i «namuslu» inceleyenler, inceleyecekler inanıyorum ki bu mektuplardan yararlanacaklardır. Salt bu yönden, gelecek eleştiriler, suçlamalar ağır da olsa, değer diyorum dost-arkadaş yoluna..

Hele bu arkadaş, bu dost, bu yazar; Orhan Kemal ise, yergiler, övgüler hoş geldi sefa geldi diyorum.

BİRİNCİ BÖLÜM

«..... Babam, birtakım kalın kitapları okuyarak sabahladığı günler, kaşlarını çatarak ve kan çanağına dönmüş gözleriyle, elime tutuşturduğu yazılardan sonra 'Matbaaya çok acele götür, ver ve bir gazete al gel!.' tembihine rağmen, sokakta gecikmeyi icap ettirecek mevzular bulurdum mutlaka.. Ben bunları aramazdım şüphesiz, lâkin sokakta o kadar çok, bir çocuğu alıkoyup geç bırakacak o kadar çeşitli mevzular vardır ki.. Meselâ futbol, kamış vuruşmak, çikolata çekişmek. Gecikince dayak yiyeceğimi bilirdim. Lâkin evin kapısında öyle usturuplu yalanlar kurardım ki, beni gayet iyi tanıyan, ileri sürdüğüm mazeretlere kolay kolay inanmamayı 'prensip' saymış babam, ekseriya aldanırdı. Aldatamadığım zamanlarsa halim duman olurdu... Sırtımda kırılan bastonların yediğim tokat, tekmelerin haddi hesabı yoktur.....»

Orhan Kemal
«Baba Evi»

Babam:

«Haydi» dedi.. «Yıldırım gibi gidip, yıldırım gibi geleceksin.. Oyalanma yollarda..»

Sonra, beyaz boyalı sandığın kilidini kapattı, çıt etti kilit, anahtarını da cebine attı..

Uluırmak'ın üzerindeki taş köprüyü geçmeden, Askerlik Şubesinin önünde yine durdum.. Şubenin girişindeki «taş adam» dikilmiş gibiydi.. Elleri ve ayakları üzerinde bir taş adamdı bu.. Yufka ekmeğiyle kıçını silerken taş oluvermiş!.. Yufka ekmeğiyle yapmış bu işi!. Ekmekle, tövbe tövbe, bu iş yapılır mı? Allah böyle taş eder adamı!.

Korkardım.. Nerede düşmüş bir lokma ekmek görsem, görsek, saygıyla alır, üç kere öpüp başımıza koyar, sonra ayak değmeyecek bir kenara bırakır-

dık.. Ama ekmeği şey yapan adam, taş olan adam yine dikilmiş bakıyordu bana.. Durdum..

İçinde kan içen yarasaların uçuştuğu, çocukları, tırnaklarına takıp içeri çekiveren kuşların haykırdığı eski hamamın üzerindeki otlar da titriyordu korkudan, benim gibi..

«Ölüm ölüm bir ölüm!..» Nâramı atıp iki adım koştum. Gitmiyordu ayaklarım! Çakılıp kaldım.. Ne gelen var, ne geçen!. Amcalar geçse, eşekli bir köylü amca geçse..

«Memleket Hastanesi» köprüyü geçer geçmez sol tarafta..

«İlaç sandığı» gide gide ağırlaşıyor.

Haahh.. Türkü söylesem cinler kaçar..

«Mezar arasında harman olur mu? Ah mezar arasında harman olur mu? Kama yarasına derman olur mu? Kâzımım aslanım yavrım nerelerde yatıyon? Kaytan bıyıkların anam kana batıyor..»

Orhan Kemal Geliyor..

«Orhan.. Orhan lan!!»

Ohh be.. İşte Orhan, Orhan Kemal.. Elinde kuş lâstiği geliyor.. Bir elinde de şişe var.. Hamamın oraya dikti şişeyi, atışlara başladı..

Bağlanan ayaklarım çözüldü..

Bir o atacak, bir ben.. Bakalım şişeyi önce kim kıracak?

«İlaç sandığını» bıraktım yere. Kolum düşmüş zaten..

Güneş tepeye dikilmişti Hastane kapısına geldiğimde..

Bir adam yatıyor yerde..

Üstünü kilimle örtmüşler..

Bir yerinden akan kanlar kurumuş, gölek olmuş yerde..

Kadınlar ağıda durmuşlar.. Erkeklerin elleri çenesinde, gözler bir noktaya dikilmiş salt..

Hastanenin kapısı ana-baba günü yine..

Kilimi usulca kaldırdım, açıktı adamın gözleri, bi-hoş.. Bozbulanık, kolunu kaldırıp bıraktım, pat etti toprağa!.

Ölmüş adam..

Benim yüzümden!.

Bir adam vardı yerde, ölü.. Ben öldürdüm!. Zamanında iletemedim ilaçları, ilaç sandığını, adam da öldü!.

Ben öldürdüm kilim altında yatan adamı!.

Çişim geldi birden..

Dizlerimin bağı çözüldü.

Çişim.. Azıcık bırakayım.. Tutarım gerisini..

Öyle yaptım..

Ama tutamadım!.

İlâç sandığının, o ak ilâç sandığının yanında ağlıyordum ıslak ıslak..

Doktor Cemal Bey amca, kimsenin dövüp dövmediğini öğrendikten sonra «Nerde kaldın ulan?» derdemez suratıma patlattı o iri şaplağını!.

Sandığı bırakıp kaçmaya başladım, feryad ederek..

Askerlik Şubesinin bahçesindeki, kıçını yufka ekmeğiyle sildiği için, silerken nasılsa öyle kalan, taş kesilen adam, şubenin yanındaki eski hamamda kan içen yarasalar, hamamın toprağa gömülmüş kapısında ağızları salyalı köpekler, hepsi... hepsi arkamdan geliyordu.. Eczanenin önüne vardığım zaman yığılıp kaldım!. Babam, önce geç kaldığım, sonra işlediğim için girişti sille tokat ve de bastonuyla!.

Eczanenin kalfaları Hafız Ağabey, Üzeyir Ağabey her zamanki gibi babamın elinden kurtarmak istiyorlar, ne var ki onlara da değiyordu baston, tokat!. Babam bağırıyordu yine, bağırıyor ve döver-

ken her zaman ettiği sözleri ediyordu, ezberlemiştim artık:

«Allah evlâd verecekse hayırlısını versin... Ulan kaçıncı bu? Hastalar Hastanede ilaç beklesin, sen Orhan Kemal'le kuş avla, şişe kır!. Ulan bir daha mı?»

«Babacım, babacım!. Bir daha değil, bir daha değil.. Anam kolum!..»

Babam da ezberlemişti benim cevabımı..

Bastonla çok dayak yediğim için ilmini almıştım.. En önemlisi, kafaya isabet almamak.. Bunun için de kollarla kafayı korumak.. Ama o zaman baston hep kollarıma, dirseklerime değerdi..

«Gir içeri, seni yezit seni... Gir içeri.. İki yüz sarı, iki yüz beyaz.. İki yüz yeşil... İki yüz kırmızı kes bakalım.. Yirmi kutu uyuz ilâcı dolduracaksın orta kutulara, yüz gramlık.. On şişe asitfenik..»

Eczanenin arkasında doktor amcalar için hasta bakma yeri var.. Beyaz muşamba kaplı, başlıklı bir masa, ince uzun... Duvarda yaftalar.. Adamların kemikleri.. Adamların sinirleri.. Adamların bağırsakları.. Tam bir adam boyu yaftalar, duvarlar bunlarla dolu.. Hele o iskelet adam!. Hep ısıracakmış gibi bakıyor!. Yok gözleri, oraları çukur, karanlık.. Bakmak istemem ama, yine gider gözlerim o karanlık çukurlara.. Çok korkarsam, n'apim, gözlerimi kaparım..

Sarı elişi etiket «göz», kırmızı «haricen», beyaz «dahilen», yeşil «gargara-yutmayınız»... Üstüste koyardım etiketleri.. Toptan keserdim, kaypaktır elişi, kayar itoğluit.. Boy boy yuvarlaklar, dikdörtgenler.. Eğri kesilmiş her etiket için üç-beş tokat. «Allah evlâd verecekse hayırlısını versin.. Ulan ne biçim etiket kesmek? Ha, ne biçim etiket kesmek ulan bu?»

Sıcaktır..

İskeletler arasında uyur kalırım, kan-ter!.

Orhan Kemal, alacağın olsun! Arkadaş dediğin eczaneye gelir, «Eczacı amca, Fikret hamamın orda kuş avlıyor, şişeye atış yapıyor» der mi?

Eşek sıpası!. Ben sana gösteririm.. Uluırmak'ta çimerken kafanı suya basmassam...

«Pıst... Pıssssstt..»

«Ne var lan?»

«Gel lan..»

«Nereye?.. Geleyim de sonra babama ispiyonla değil mi? Haydi sittir..»

«Bi daha demem namıssızım..»

Asitfenik kokan beyaz gömleğimi çıkarmadan sıvıştım arka pencereden..

«Müezzin İbraam efendi amca plâk kırıyor, saatçi İshak'ın orda..»

«Deme lan?»

«Namıssızım ki ha..»

Orhan Kemal önde, ben arkada çarşıda bir koşu, bir koşu... Taylar gibi!.

Saatçi İshak'ın ordayız..

Ahmet abi, İbraam amcanın oğlu.. Çoktan yoktu ortalıkta, köpekli plâk yapmış.. Şimdi her yerde çalıyorlar gramofonda.. Bi güzel saz çalar, bi güzel türkü çağırır ki..

Köpekli plâğın bir yanı uzun hava.. Öbür yanı «Kâzımım aslanım yavrum nerde yatıyon?»

İbraam amca tüm dellenmiş.. «Eşşoğlueşşek!. Ulan, Allah evlâd verecekse hayırlısını versin..»

Çıkıyor dükkândan.. Bir diğerine.

«Yegen.. Bizim hayırsızın plâğı sende de var mı?»

«Var amca..»

«Kaç tane yegenim?»

Şu kadar, şu kadar.. İbraam amca alıyor plâkları, kırıyor bir vuruşta! Keseyi çıkarıyor:

«Borcumuz ne kadder yegenim?»

Orhan Kemal üçe ayrılmış bir plâğı usulca «arakladı» yerden. Koşarak uzaklaştık.

«Yapıştırıp çalarık lan..»

«Neynen yapıştırırız ki?»

«Ayıya bak.. Neylen yapıştırırmışız!. Neylen yapışır lan? Zift ilen..»

Aklım yattı.. Zift aldık, yanyana getirdik kırıkları, zifti ısıttık evde.. Oldu!.

Bizim evde kocaman bir gramofon var. Kapağının içinde gramofon dinleyen beyaz bir köpek..

Kuruyorum..

Koyuyoruz plâğı.. Plâk dönüyor!.

Çat, ediyor makina!. Artık ne plâk dönüyor, ne de kolu!.

Yine seyyahlarla geldi babam eve, gece.. Burada seyyahların yatacağı yer yok. Babam gâvurca bilir. On yıl esir kalmış Yemen'de İngiliz gâvuruna.. Gelenlerin çoğu Alaman, İngiliz.. Babam, esarette bunlardan öğrenmiş gâvurca plâk dinlemeyi.. Çok plâk var gâvurca.. «Rapsodi» büyük boy plâk.. Babam anlatır, kum fırtınası varmış, develerin yürüyüşü varmış çalgıylan.. Başka plâklar da var.. Odeon Rekor.. Tamburi Cemil Bey tarafından hicaz taksim.. Gülle hem bezmi visal.. Hicazkâr gazel, Hafız Saadettin Efendi tarafından...

Boyundan bildim.. Rapsodi'yi koydu babam gramofona!. Kuruyor olmuyor.. Zorluyor, bakıyor bana.. Gözleri gözlerimde.. Büyüyor, daha büyüyor, gide gide daha büyüyor ve düşüyorum babamın kocaman kocaman gözlerinin içinde!.. Anlıyorum ne demek istediğini.. Mutfağa giriyorum, kapı ardımdan kapanır kapanmaz ilk tokadı yiyorum!. Biliyorum, hem döver, hem de duyulmasın diye «sus» der!. Ayıp olur sonra konuklara.. Yeter gayrı, basıyorum feryadı ve dayak sona eriyor!.

Orhan Kemal.. Ulan Orhan.. Alacağın olsun senin.. Ziftle plâk yapışır mı lan?

Doktor Cemal Bey amcanın sesini duyuyorum.. Anlatıyor yine tatlı tatlı..

Su davası önemliymiş.. Daha üç gün önce su taksimi yüzünden köylüler birbirlerine girmişler!. Bir tanesini orakla delik deşik etmişler.. Kağnıya koyup getirmişler, Hastane kapısında, fazla kan kaybından adam ölmüş, ölüvermiş!. Bacak kadar boyumla, ben, doktor gibi kilimi kaldırmışım, nabzına bakmışım, ölü olduğunu anlayınca da korkudan işeyivermişim!.

Eceli gelmiş adamın.. Ecel, Allah Babanın düştüğü kayıt.. Şu şu kadar, şu şu kadar, bu bu kadar diye defter tutar Allah Baba.. Kimin sırası geldiyse o ölür her bir sebeple..

O yıllarda Allah Baba, en çok sıtmadan öldürüyordu adamları. Eczanenin önünde kinin beklerdi adamlar, kadınlar.. Eşekli köylüler.. Kinin yoktu ki her zaman? İşte kininin olmadığı bir gün, kinin beklerken birinin daha eceli geldi, Allah Baba kaydını düşürdü defterden, öldü adam!.

Babam gözlüklerini çıkardı, içeri girip ağlamaya başladı!. Birilerine kızıyordu yine.. Elini, o kocaman elini yumruk yapıp vuruyordu masaya, güm güm!.

Hıncını benden almasın diye sıvıştım eczaneden etiket kesmeyi bırakıp..

«Orhan lan.. Orhan.. Adam ölüsü öldü!. Ölü öldü eczanenin kapısında!.»

«Ölü ölmez ayı.. Adam ölür, ona öldü adam denir!. »

Orhan Kemal çok şey öğretiyordu bana..

...Ölü ölmez!. Ölü ölmez ayı.. Adam ölür, ona öldü adam denir!.

«Fakat sen, dedi, bilhassa sen 136!

Gözlerimi önüme indirmiştim, başım dönüyor, kulaklarım vınlıyordu. en, bilhassa ben.. Leyleğin attığı yavru, kırağıların bile çalamadığı acı patlıcan. Burada, onların ateş çemberi içinde işim ne? Ne bekliyorum onlardan? Verecekleri rahat ekmek vesikasını mı? Sen onların arasında, kabuğunun içine çekilmeye mecbur bir sümüklü böceksin, anladın mı?

Diplomaları kendilerinin olsun, çek arabanı!

Okulu bıraktım.....»

(Avare Yıllar)

Harp Başladı Dediler..

«Harp» başladı dediler..

Kâğıtlar dağıttılar, ekmekler günü gününe bunlarla alınacak.

Herkes radyo başında. Alaman, İngilizi yener mi? Alamanın tankı daha çok, İngilizin gemisi. Alaman bizim yanımızda kurs gördü, süngü sallamasını iyi bilir, İngiliz gelemez süngüye, «tercübe»ynen sabit.. Günler, aylar bu karşılaştırmalarla geçiyor.

Babam, en çok «Leverkusen»in bombalanmasına üzülüyor. Alamanyadan gelen ilaçların çoğunun üzerinde Leverkusen yazıyordu da ondan.. Sıtma için Atebrin, Plazmakinin, frengi için Neosalvarsan. Allah Baba hep sıtmadan düşürüyor fakir-fıkaranın künyesini!. Atebrin ve Plazmakininin ardı kesilir gibi oldu, babamı aldı bir telâş.. «Ne vereceğiz bu insanlara, ne vereceğiz? Kırılıp gidecekler, sıtmadan kırılacaklar...» diyor ve haberleri kaçırmıyor radyodan, gazetelerden.. Leverkusen yine bombalandı dendikçe, bombalar babamın kafasına düşüyor sanki!.

Doktorlarlan konuştu babam. «Reçetesiz vermeyelim, karaborsa olacak..» dedi. Önce reçete yazılıyor, Hükümet Tabibi tasdik ediyor, mühür bası-

yor reçeteye, imza atıyor, babam, deftere işliyor alanın adını, soyadını adresini yazıp, saklıyor reçeteleri bir güzel..

Köylüler ikişer tane istemeye başladı Atebrinleri!. Kutuyla isteyenden çok, ikişer ikişer isteyen!. Babam delleniyor iyice, «Adamlar, bre kadınlar, olmaz iki tane!. Paranız boşa gidecek, sıtmanız geçmeyecek.. Olmaz iki adet, on beş tane yutacaksınız günde üçten, beş gün, o zaman size yararı olur, yapmayın..»

«Sana ne evcazı beg?. Sen vir iki dene.. Gerisi bizi ilgilendirir...»

Atebrin bir tuhaf ilaç.. Adamın beti benzini sarartıyor, bi sarılık çöküyor adamın yüzüne..

Kadının biri sabah yutmuş evden çıkarken.. İki tanesini de yemenisinin ucuna bağlamış, sonra derede yıkamış yemeniyi, yemeni bi güzel boyanmış, bi güzel boyanmış, çıkarabilene aşkolsun!. Yayılmış gitmiş Atebrin sarısı, bi güzel oluyormuş ki yemeniler, bu güzellik yayılıp gitmiş o köyden bu köye, ilâçsızlıktan dökülen köylüler arasına!..

Babamın heyheyleri üzerinde yine, bu yüzden. Atebrin sarısı türkü gibi dağıldı gitti, sıtma geçiyor, Atebrin sarısı geçmiyor!.

Ekmek karnelerini aldık, ver elini fırın..

Orhan Kemal bir boru buldu yolda.. Demirci amcaya gidip borunun ucunu ezdirdik, bir yerinden de delik açtırdık, Orhan böyle istedi. On kuruşluk barut aldık paraları denkleştirip üç dört arkadaş.

En uygun yer Uluırmak'ın kenarı. Borunun içini sıkıladık kâğıtla, delikten «azcık» barut. Uzun bir dal, dalın ucunda bir çapıt, gazyağına batırılmış.. «Geçerken evden bi kutu kibrit arakla» dedi Orhan, «arakladım» bir kutu kibrit..

Önce Orhan ateşledi topu.. Boru, büyük bir gümbürtüyle fırladı yerinden! Zor kaçıştık. «Demek ki üstüne ağır bi şey koyacaz lan» dedi Orhan.

Koyduk.. İyice sıkıladık yine, barutu boşaltırken yere döküldü yarısı.. «Huni yap lan elindeki kâatlan» dedi Orhan. Ekmek karnelerinden huni yaptım, tam açarken rüzgâr aldı savuştu Uluırmak'a!. Orhan dayanamaz ağlamama.. «Korkma lan, alt tarafı bi kâat.. Bi kâat parçası lan..»

Atışlarımız devam ediyor bütün keyfiyle.. Sıra bende. Bir elimde değnek, ucunda gazyağına batırılmış çapıtlı, öbür elim kulağımda, ağzım açık, ağız açık olunca kulağa zarar vermez gümbürtü, babamgil böyle yaparlarmış harpte, eğilmişim tüm dikkatle.. İşte tam bu sırada, yaradana sığınılıp indirilen bir sopa kıçıma!. Öyle iyi biliyorum ki, babamdır bu ve uzun süredir kırılmamakta ısrar eden bastondur kıçıma inen, «Anam!.. Anam!. babacım!. babacım...» feryatları kâr etmedi, ta Uluırmak'ın yanından eve kadar kafaya, kola, dirseğe, kıçıma inen baston darbeleriyle acı bir geliş!.

Ve evde en nihayet, Zaman Ecza Deposu'ndan yani İstanbul'dan özel olarak getirtilen baston da kırıldı sırtımda, çok şükür!. Hep Orhan'ın, Orhan Kemal'in yüzünden... Ben, fırına gidiyordum elimde ekmek karnesi, ekmek almaya..

Kara Bir Haber

Köyden gelip yatağa düştüm. Sıtma, ağzımı burnumu uçuk içinde bıraktı.. İğneler yarar sağlamıyor, ne Atebrin var ne ötekisi, ne de kinin!. «Sıtmadan başka bir şey var» dedi Doktor Cemal Bey amca.. Sonra «Tifo» dediler. Köyde bir hasta vardı, eczaneden ilaç almışlar, etiketin üzerindeki «tarifname»yi okuyamamışlar da ben gidip okumuştum, süt müt içirdiydiler, ikram. Ordan aldığım çıktı meydana!

İşte bu sıralar geldi haber, kara haber.. «Orhan Kemal'ler başka yere tayin olmuşlar», Hakim

bey amca vedaya çıkmış kasabaya.. Tifo olduğum için göremedim Orhan Kemal'i yakından.. Pencereden el salladım kamyona..

Orhan Kemal'ler gittiler!.

Çok, Çok Ağladım..

Çok ağladım. Top oynarken, kapıya, demir kapıya çarptım kafamı, ön dişlerim kırıldı, ağladım.. Donuma çişimi yaptım, ağladım.. Daha büyüğünü yaptım, korkudan ağladım. Babam döverdi, kimi zaman mahallenin bebeleri gibi ağlardım.. Evlâtlığımız Havva ben yaşta, yatak odasındaki gusulhanenin üstüne çıktık ne var ne yok karıştıralım diye, inemediydik sonra.. Havva'ya dedim ki, «Hani Alamanlar, İngilizler nasıl atlıyorlar şemsiyeynen, biz de atlayalım kız, aha şemsiye!.»

Havva'nın aklı yatmadıydı ilkin, yatmadıydı da «Abi önce sen atla» dediydi.. Şemsiyeyi açıp verdim Havva'nın eline, «Atla kız.. Ölüm ölüm bi ölüm değil mi?», «Öyle» dedi Havva.. «Ölüm ölüm bi ölüm abi..» Ve koyvermişti kendini bizim için çok yüksek olan gusulhanenin üzerinden ve «güm» diyen bir ses hatırlıyorum bir de kan göleği!. Ve yediğim dayağı ayıldığım zaman ve Havva'nın sargılı kafasını!. Ağladım!. Ve doktor amcanın «Harley Davitson» sepetli motorunu çalıp, fren yerine gaz pedalına basınca Hükümet binasının arkasındaki yardan uçtuğum zaman ağladım.. Çok, çok, ama çok ağladım, hep ağlardım.. Çok ağladım.. Ama en çok, bi-başka ağladım Atatürk öldüğünde ve Orhan Kemal gittiğinde.. Yani iki kere ağladım bi-başka şekilde.. Yine gözümden yaş gelmişti ötekilerde ama, başka ağlamaydı bu, başka, iyi biliyorum, arkadaş için ağlamaydı bu, dost, kardeş için..

Doluştuk Opel'in Üzerine

Doluştuk Opel'in üzerine.. Ankara'ya okumaya yolculuk..

Kırk elli kişi, yağ peynir tenekelerinin üzerinde.. Zenginler, «toktura aynaya görünmeye». Bir de yüklerin sahipleri ve köylüler ırgatlar, ırgalanan kamyonda.. Önde iki kişi «Şoför muavininin yanı, şoför mahalli» yâni!. Yağ kokar orası, ısıcak olur, benzin kokar, benzin kokar da «istifra» eder insan! Yüreği kalkar insanın sonra..

Kavaklar gide gide arkada kalıyor, toz bulutlarının ardında. Sonra kahverengi dağlar.. Çok ötelerde Hasan Dağı.. Başı boz dumanlı, karlı.. Tarlalar.. Tarlalar, mavi gökte «Ebabül» kuşları, «Delice»ler, «Üveyik»ler, nazlı gelin «Turna»lar.. «Yaban kazları», «Çil Keklik»ler gakgabaklı..

Selâmlaşma sürer gider. Elli kişi herkesle ayrı ayrı selâmlaşır, hayırlı yolculuklar «temennii» kilometrelerce!..

Elli kişi, yüklü kamyonda.. Hali iyiceler kamyonun ön tarafında; arkalarda, toz bulutunun içinde tüm fıkaralar ve elleri çenelerinde:

«Yatarsın gaflette gamsız kaygusuz
Ninni balam ninni kalma uykusuz,
Hem garip, hem çilbah, hem aç, hem susuz
Felek fukarası malların hani?»

Sık sık lastik patlar!. Yere inilir, gölgelerde uykulara vurulur, yere çömelip işedikten sonra.. Kimi bir gün, kimi iki gün sürer memleket-Ankara arası, çileli yolculuk.

Gece Tuz Gölü, ışılar gümüş gümüş «ay aydınlığı»nda.. Hendek atlarken kamyon, uyanır insanlar telâşla, «Daha varmadık mı gardaş?», «Deve boynunu geçmedik mi ki lan?» Karısını, yavuklu-

sunu sayıklayanlar, yırtık yün çoraplardan fırlamış ayak parmaklarını uyku arası kaşıyanlar ve apış aralarını, kıçlarını.. Ve kafalarını, kollarını.. Ayaklarını daha iyi bir yere yerleştirip, kalınan yerden devam edilen derin uykular ta Dikmen Karakolu'na varıncaya dek..

Yıkıldık Hergele Meydanı'na, Hergele Meydanı'nda Nevşehir Hanı'na, ölüler gibi..

Hergele'nin asıl adı Ergelen'miş.. Çabuk gelen, tez gelen!. Neden mi? Ne bileyim ben, öyle dedi oralılar.. Birisi de —ki Nevşehir Hanı'nın abdeshane bekçisi amca— «Angaranın bütün iti kurdu, iplisi ipsizi, kopuğu buradadır yegen! Çişini eder deyyuslar kırk paramı vermeden savuşup giderler!..»

İtfaiye garajlarından çıkıyor al arabalar, cayırtılarla.. Buranın bir adı da Opera Alanı!. 15'inci Yıl Kıraathanesi dolup dolup boşalır.. Eskiciler, kebapçılar, üçkâğıtçılar, esansçılar ve sık sık polisler, taharriler ve de motosikletli polisler..

En çok, edebiyat öğretmenim Fevziye Abdullah'ı seviyorum.. Atatürk Lisesinde Bakan çocukları da var.. Can Yücel'in babası Millî Eğitim Bakanı..

Aslanın Ağzına Kim Tükürdü?

Öğretmen gelmedi derse, tarih öğretmeni «Müzeye gideceğiz» dedi... Ankara Kale Tepesi'nin Güney yamacında Atpazarı'ndan aşağı doğru Dış Kale Suru'nun dibinde bir han.. Fatih Sultan Mehmed'in Sadrâzamı Mahmut Paşa yaptırmış bu hanı.. Dört sütun üstünde on kubbe.. Kubbeler altında tarih.. Hitit Müzesi..

Soğuk içerisi.. Eti'den kalma.. Tanrıların, Fırtına Tanrısı'nın, kuş başlı aslanların, yılanların, mezarların, mezarlar dolusu çanak çömleğin, tabletlerin,

cenk dolu, ölüm dolu, aşk iksiri dolu kupaların, kabartma taş duvarların soğuğu..

Hayat Ağacı.. Öyküsü çınlıyor taş duvarlar, taşlar arasında.

İki aslan var, ayaklarını ağaç denilen, ama ağaçtan başka herşeye benzeyen şeye dayamışlar.. Namus yemini eder gibi.. Öbür pençeleri kılıçlı!. Hayat Ağacı'nın meyvaları yok görünürlerde.. Belki de ağacın kendisi meyva.. Uğraşıyor aslanlar bu meyvayı almak için, savaşları, uğraşıları bu, bu meyvayı alabilmek, almak.. Meyva, ama bildiğimiz meyvalardan değil, bu meyvayı yiyen ölümsüz oluyor!. Meyvayı yiyenin yanına yaklaşmıyor, yaklaşamıyor ölüm denen şey.. Eğer şimdileri çok uzaklarda kalan köylülerim yeselerdi bu meyvayı, sıtmadan ölmeyeceklerdi.. İki aslan bu meyva için cenk ediyor, ikisine de kısmet olmuyor yemek!. İşte bunun için ölüyoruz!. Yeseydik, yiyebilseydik bu meyvayı, ölmeyecektik. Kazık çakacaktık dünyaya!.

Sonra, Güneş ve Ay Tanrıları var.. Savaş arabaları var.. Yalıncak aslanı var..

Tanrılar, müzede büyük bir keyf içinde.. Önde bir boğa, arkada araba çeken sırım gibi iki boğa daha.. Kral Tanrısı, Fırtına Tanrısına içki sunuyor kupaynan!. Ayağınız takılsa, bilin ki bir tanrıya takıldınız!. Tanrısı bol bir yer burası..

Ben, heykel olarak, kıçını yufka ekmeği ile silen, bu nedenle de taş kesilen adamdan başkasını görmemiştim ki... Bir de Ankara'da Atatürk'leri.. Ulus'ta atın üstünde.. Etnografya Müzesi önünde atın üstünde.. Sıhhiye'de ayakta.. Kızılay'da taş duvar önünde, Türk öğün güven çalışlı..

Erkekli, dişili tanrılar var müzede.. Aslanları çok sevdim. Nasıl da sıhhatli şeyler? Ağızları kocaman kocaman.. Adam yutacakmış gibi!. Ağzım, aslanlarınki kadar değil ama, yine de açık, öyle seyre-

diyorum, bakıyorum yakından.. İki sınıf çocuk bakıyoruz..

Öğretmenin sesi patladı, cırtladı birden!. Tarih içinden... Cin Tanrısı belledim!. Bağırıyordu, korktum!. Katıldım arkadaşlarıma koşarak.. Bayan öğretmene dar geliyordu o koca küpler, tarih!. «Kırdık» dedim kendi kendime «Heykellerden birisini kırdık anlaşılan!...»

Bayan öğretmen gördü beni, Tarih öğretmeni, ben de O'nu ve kocaman; ağzı kocaman açılmış bir aslanın ağzından akan tükrükleri!. Aslanın ağzına tükürmüşler!. Tükrükler ağır ağır iniyor aslanın ağzından, balonlu.. Müzedeki tanrılar bir yana, Tanrım inandırsın ben tükürmedim, ben tükürmedim aslanın ağzına!.

Yine göz-göze geldik öğretmenimle.. Baktı, baktı, kızgın tanrılar gibi baktı gözlerimin içine ve şimşek gibi çaktı: «Sen» diye patladı sesi Mahmut Paşa'nın yaptırdığı handa, müzede, «Sen.. Pis Anadolulu... Bunu ancak sen yaparsın!.»

Taşlar, tanrılar, küpler, bakraçlar, eski mezarlar, yeni mezarlar, aslanlar, boğalar, yarış arabaları eziyordu bedenimi, aslanlar pençeliyorlardı durmadan... «Hayır» dedim... «Hayır.. Hayır.. Hayır... Hayır!.»

Kurudu dilim damağım.. Bu kadar tükrük nasıl çıkar bir çocuğun ağzından? Bütün çanaklar, çömlekler ve tanrılar ve aslanlar tanığımdır.. Öğretmen haykırdı:

«Çıkar mendilini sil ve defol buradan!.»

Sildim, sildim.. Ipıslak oldu mendilim, gömleğimin ucuyla da sildirdi ve Ankara Kalesi'nin merdivenlerinden ağlayarak indim Hergele Meydanı'na ve Haşim Ağa'nın Opel kamyonuna!.

Lânet olsun okumaya.. Lânet olsun büyük kente!. Lânet olsun tükürmediğim aslana ve tarihçiye..

Gorki de mi okumuş?

Babam:

«Şu, beyaz gömleğin.. Şu da eczanenin anahtarları» dedi ve donuk donuk baktı gözlüklerinin ardından..

Uçuyorum.. Ama Orhan Kemal'ler yok ki artık!.

Hacı'nın Domuz Yağı..

..... Tatsız geçiyor günler.

Sıtma.. Frengi.. Trahom.. İshal.. Uyuz.. Solucan, Satlıcan... ve yine Uyuz!.

İnsanlar pıtır pıtır dökülüyor, hele köylüler, hele hele bebeler, çocuklar?. Şeker karaborsada.. «Halva» bile zor bulunuyor!. Pekmezden yapıyorlar tatlıyı, unlu!.

Uyuz ilâcı yetiştiremiyoruz. Teneke teneke yapıyoruz, gaz tenekeleri dolu eczanenin arkası, uyuz ilacı.. Melhemi!.

«Gicimik ilacı beg» diyen dikiliyor karşımıza.. Gicimik kaşıntı demek, uyuz yani..

Bir tanesi gicimik ilacı demedi de «Domuz yağı beğ» dedi. Domuz yağı da, domuz yağı diye tutturdu.

Vermeyince, «Karım gelmiyor beğ» dedi, dolu gözlerle.. Yiğit mi yiğit bir delikanlı, filinta endâm.. Çakır gözlü ve saç-sakal karışık.. Sarıkaya köyünden, Hacı imiş adı. Hacı anlattı sonra, domuz yağını böylesine içtenlikle neden istediğini. Karısı Periza «gelmiyormuş» yanına!. Ne ettiyse nafile! «Gelmem», diyormuş Periza! İşin içinde iş varmış.. Karşı köye «gidecem» demiş, gidiş o gidiş!.. Babası satmış Periza'yı ikinci kez, peş yüz kaymeye!. Hacı dellenmiş, sevdalı karısına, âşık! Doluyor çakır gözleri, iniyor yaşlar «Periza» derken!. «Ocana düştüm ezvacı beğ, sen bilin beğ.. Elliruşluk domuz ya-

ğı.. Başka çarem kalmadı beğ, kulun kurbanın olam beğ.. Domuz yağı elliruşluk!..»

«Bak, Hacı Tok.. Bir şartla veririm, sonunu gel anlat bana..»

Karısı Periza'yı evine döndürmek için neler yapılması gerektiğini anlattım durdum, «karakola haber verelim, babasını yakalatalım Hacı,» dedim, hepsi boş, illâ domuz yağı!.

Büyü yapacakmış!. Domuz yağını sürdürünce yatağına, koynundaki yeni adam domuz gibi görünecekmiş Periza'ya, bu sefer hemen Hacı'ya dönecekmiş Periza, köyün ihtiyarları aynen böyle demişler..

Verdim, ellerime sarıldı, «Para mı? Para istemez, para istemez Hacı ama, bu işin sonu yok, ne işe yarar domuz yağı?»

Gitti..

Cezaevinin ilaçlarını biz yaparız. Aydan aya alırız parasını.. Bu işleri artık ben yapıyorum. Reçete ve fatura dosyasını aldım koluma, adliyedeyim, savcı imzalayacak kâğıdı.. İki jandarma arasında filinta endâm bir yiğit.. Cakır gözlü.. Sakalları daha da uzamış.. Kurumuş kanlar, yırtık eski giysilerinin her yanında.

Başını eğdi beni görünce.

«Ne yaptın Hacı?»

Kaldırdı kafasını ağır ağır, çakır gözleri daha bir buğulandı, yutkundu, «Dediğin gimi, yine gelmedi beğim!..»

Hacı, doğramış Periza'yı baltayla ve kaynanasını ve kayınçasını ve Periza'yı alan oğlanı!.

Bir Ressam Var Abidin Dino..

Olanları, bitenleri her gün yazıyorum defterime.. Bir yandan reçeteleri «kaydediyorum» reçete kayıt defterine, öte yandan notlar tutuyorum kendim için..

Şair ağabeyim Nusret, «Yeni Edebiyat» diye bir dergi gönderiyir İstanbul'dan. Bir ressam var, Abidin Dino.. Acemi mi ne? Ne insanı insana, ne el ele benziyor, ne ayak ayağa!. Ben bundan daha iyisini yaparım!. Yedigün dergisinin kapağını kareledim, bir köylü kızı, omuzunda bakracı.. Kutu yağlıboyalarla bir güzel «nakşettim» kartona, aynen!. Güzel olmaya güzel oldu ama, o insanı insana benzemeyen, benzetemeyen Abidin Dino'nunkilerde başka bi-şeyler var, var başka bi-şeyler.

En çok Faris'i seviyorum. Sonra Bedri Rahmi' yi..

Bir tabelacı geldi kasabaya.. Hasan Dörter.. Eczaneyi boyadı, camına yazılar yazdı. Ne güzel boyaları var, dişmacunu gibi, tüplerde.. Fırçaları, boya kardığı yürek biçiminde cilalı tahtası.. Boya nasıl karıştırılır, fırça nasıl tutup sürülür, neft yağıyla nasıl temizlenir hepsini öğretti, hem, yazılara gölge vurmayı da.. Onu bile!.

İnce çizgi çekerken elim titriyor, Hasan ağabey, «Şeyinle az oyna» diyor, kalfalar gülüşüyor.. Babam. «Nasıl olsa okumayacak bu» dedi, «al İstanbul'a götür, tabelacı olsun!.»

Giderim İstanbul'a, tabelacı olurum, sonra köylüleri yazarım, on defter tuttum yetmez mi?

Bir Kağnı Kavun Karpuz..

Tasvir Gazetesinden mektup geldi, muhabirliğim kabul edilmiş.. «Aksaray'da tereyağ 90 kuruşa çıktı.. Halk pahalılıktan son derece şikâyet ediyor —Bir kağnı kavun karpuz elli kuruşa yükseldi— Aksaray (Hususi.....)»

Allah kahretsin şu Ofis müdürünü!. «Gönder iti Kayseri'ye okusun leylî.. En sıkı lise orası...»

Gitti mi bizim tabelacılığımız? Köylüleri yazmamız?

Müdürün ilk işi vazelin likitli saçlarımı sıfır numara ile kestirmek oldu! Kayseri çemen kokuyor, hem pahalı.. Lokantada bir beyin salata tam elli kuruş!.

Riyaziye hocası belâlı, «Sıfırcı»ymış adı!. Tebeşiri fazla kaçırmışım; revire, oradan da hastaneye kaldırdılar!. Bitlendim.. Ne işe yarar hayatta kare kökü almak? Gorki okumuş mu bunları? Yooo. Ya benim kafam kel mi?

Babam ses çıkarmadı, elini beyaz gömleğe, sonra öbürünü cebine attı, anahtarları uzattı «Sabah erkenden aç eczaneyi» dedi.

Vakit gazetesi kuponla kitap veriyor. Refik Ahmet Sevengil diye bir yazarın romanı var, «İmralı Mahkûmları», güzel, seviyorum. Ama köylüleri yazan yok doğru dürüst.. Yıl, 1943, yaşım daha on sekiz.. Hele bir gideyim İstanbul'a..

O Sağcıdır.

Çınaraltı Dergisine fotoğraflı bir yazı gönderdim, «Sucu Tren Baba».. Ağabeyim görmüş, mektup yazdı ki «O dergi sağcıdır, bir daha oraya yazı gönderme..»

Ağabeyim yazdığına göre, elbet vardır bir bildiği.. Peki ama, «sağcıdır» ne demek? Yaz tatilinde nasıl olsa gelecek, sorar öğrenirim..

Ağabeyimin «Tutuşan ağaç» şiirine polis kızmış.. Suat Derviş ablanın dergisinde çıkmıştı o.. Babam zaten sevmiyor Suat ablayı.. Kim bu Suat Derviş abla? Uzaktan akrabamızmış.. Babam öfkeleniyor ağabeyime.. «Şiir karın doyurmaz oğlum, önce mektebini bitir, eczacı ol, sonra ne yaparsan yap..»

Belediye parkında bir yabancı çocuk gördüm. Nevşehir'li imiş.. Neş'et Günal. İstanbul'da ressam yetiştiren bir mektep varmış, orada okuyormuş.. Çıplak çıplak kadınlar bile varmış resmini yaptıran!.

«Peki Neşet kardeş, insan şey olmuyor mu o çıplak kadınları görünce?»

«Olmaz» dedi Neşet..

«Liseler açılıyor oğlum, okumamaya karar mı verdin?»

Anlattım babama, İstanbul'daki ressam mektebini, oraya gönderirse okuyacağımı söyledim.. «Tabelacı mı olacaksın?» dedi, «Iıh» dedim, «ressam...»

Babam dellendi yine!. «Birisini eczacı yapalım dedik, gitti şair oldu, birisini ticaret lisesine gönderdik, gitti girdi Konservatuvara.. Bunu okutayım dedim, ressam olacakmış!. Allah evlâd verecekse hayırlısını versin..»

Biliyorum, seviniyordu için için.. Seviniyordu olanlardan..

Ver elini kamyon, Bor'a.. Ver elini Toros Ekspresi.. İşte İstanbul, Haydarpaşa.. Cebimde şair ağabeyimin «tavsiye» mektubu, o, kargacık burgacık değil de adamı adama benzeyen resimler yapan ressam-şair Bedri Rahmi'ye..

Hani köprü?

Korktum vapurdan.. Amanın Allah bu ne kadar su böyle?

«Emmi emmi.. Ortaköy Sandalcı Mecit Sokağını biliyon mu?»

Sandalcı suratıma baktı, baktı, gülümsedi..

«Paran var mı, paran?»

Yutkundum..

«..... Aman oğul, can oğul.. Paranı çarptırma, orada yankesiciler var, çarparlar paranı, mukayyet ol kesene..»

Anamın, gömleğime çengelli iğneyle tutturduğu torbamı yoklaarm, yerinde... Bu adam sorduğuna göre, garanti anamın tembihlediğinden olsa gerek!.

«Param var emmi, var a, Ortaköy'e gidince evde veririm..»

Yemedi sandalcı.. «Peşin» dedi, sonra arkamı dönüp yedibuçuk lirayı çıkardım, verdim..

«Atla» dedi, yatak-yorgan dengimi alırken.. Atladım sandala..

Sandal oynuyor.. Sıkıca yapıştım, baktım devrilmiyor, geçti korkum sonra..

Sandalcı emmi hem kürek çekiyor, hem anlatıyor İstanbul'u..

«Emmi emmi.. Köprü var demişlerdi bana.. Nerede o köprü?»

Emmi yine gülmeye başladı.. Minareleri saymaya.. Vapur mu ne karın ağrısı ise geçince, devrileceğiz gibi oluyoruz, ödüm kopuyor!.. Çimmeye çimerim ama bu kadar bol suda çimebilir miyim acep? Ya dengim n'olacak? İstanbul'dan Cumhuriyet Gazetesinden 75 kuruşluk pul salıp getirttiğim «Tarihte Türkler için söylenmiş büyük sözler» kitabım ne olacak? Ya Çınaraltı dergisi, adımın yazılı olduğu?

«Delikanlı, neden geldin buralara?»

Anlattım ressam mektebine gidip ressam olacağımı.. «Aha» dedi adam, «Nektebiniz şu.. Saraydır, kocaman.. Padişahın sarayı imiş zamanın bahrinde.. Şimdi nektep yapmışlar, nah şoo, şo koca yapı..»

Koca yapıya baktım denizden ilk kez..

Korktum!.

Kaybolurum garanti, kaybolurum içinde!. Belki de sokmazlar beni.. Almazlar!.

Kıvranıyorum Çınaraltı'yı göstermek için.. A-

dam oralı değil, habire asılıyor küreklere ve arada bir dikiyor rakı şişesini ağzına!.

Kızdı Bedri Rahmi..

Sandalcı emmi bir başına boydak yaşarmış.. Savaş olmuş, savaşa gitmiş, döndüğünde ne çifti kalmış ne çubuğu, ne de bacası tüten ocağı!. İnebolu'dan gelmiş buraya, sandalcı olmuş sonunda..

Tıpkı benim Sucu Tren Baba gibi.. Yazdığım gibi..

Sucu Tren Baba da gitmiş savaşa.. Yunan ile vuruşmuş.. Bir yerde sıkışıp kalmışlar.. İmdat bekliyorlarmış, takviye, kuvvet.. İmdat ki bir türlü gelmek bilmez!. Yunansa yavaş yavaş yaklaşır imiş. Bilirlermiş Türklerin yardım beklediğini.. Gece olmuş, Yunan gâvuru daha bir yaklaşmış, derkene gecenin bir yarısında tren yolundan tren sesi duyulmuş, öter de öter.. Yunan gâvuru telaşlanmış, hemen çekilmeye başlamış.. Bizimkiler yardım geliyor, imdat, kuvvet geliyor diye sevinçten deli olurlarmış.. Nâralar atarlarmış tren yoluna koşup.. Yunan iyice çekilmiş..

Bizimkiler bakmışlar sonunda, ne tren var, tabii ne de imdat! Meğer askerin biri, tren gibi ötermiş elini çenesine dayayıp!. Ortalık karışmış.. Madalya vermişler sonra, altın madalya.. Madalyasıyla dönmüş köyüne, bir de ne görsün? Malını mülkünü, oradaki zenginler, savaşa gitmeyip daha zengin olanlar üleşmişler!. Ne ettiyse nafile!. O da vurmuş kendini gurbete.. Gelmiş sonunda bizim memlekete.. Suculuk ederdi.. Beline kadar ak sakalı vardı, upuzundu boyu, çocukları yalvartmaz, öterdi tren gibi.. Biz tren sesini O'ndan öğrendik, trenin ne olduğunu.. Öterdi, çekerdi yanık yanık.. Ağlardı sonra tenekelerin dibine çöküp!. Hem gözünü, hem ceketinin içine iğnelenmiş madalyasını silerdi, alırdı askısını

omuzuna «Ya Allah» deyip yüklenirdi tenekeleri, bin yaşında falan vardı.

Bedri Rahmi, «Sınav yarın, sen gir ben meşgul olurum» dedi mektubu okuduktan sonra..

Elimize kalem gibi bir kömür verdiler, karşımızda alçıdan bir baş.. İyice yaptım, gölgelerini de iyi bir vurdum!. Diğer çocuklar, resimlerini bitirince ağızlarına aldıkları L biçiminde bir çubuktan, şişe içindeki suyu püskürtüyorlardı kâğıda.. Sordum birisine bu nedir diye.. Bi-hoş baktı, baktı, kasılarak: «fikse» dedi..

Fikseymiş!. Fikse mikse!. Benim resmim aynen adama benziyor.. İhtiyacım yok!.

Bir şey daha yok, kazananlar arasında adım!..

Bedri Rahmi, üç gün sonra ikinci görüşünde azarladı «Yahu kazanamamışın!.»

«..... Günün birinde, bu mavi tulumlu dost, ortalardan silindi gitti. Kimdi? Kimin nesiydi? Neciydi? Bilmiyorum. Fakat ondan çok şey kalmıştı bende: «İnsanlara kızmamaya alışın!.» demişti.. «İnsanlar kızılmaya değil, acınmaya ve sevilmeye muhtaçtırlar.. Hastasına kızmayan bir doktor olmaya çalışın. Ekmeğinizi alnınızın teriyle kazanın, kitaplar satın alın, bol bol okuyun.. Benim kim olduğumu öğrenip de ne yapacaksınız? Bir insan işte...»

(Avare Yıllar)

Kızmadım Bedri Rahmi'ye..

Neden kızacaktım zaten?

Gidip bulduk resmimi.. Hayâl gibi çizgiler!. Re-

simleri toplarken üstüste koymuşlar, kömür, füzen denilen nesne silinip gitmiş, yani bizim şâheser!.

Berikiler boşa yapmıyorlarmış meğer «fikse»yi!. Anadolu'dan geldik biz, ne bilelim fikseyi-mikseyi?

İlk ustam tabelacı Hasan Ağabey, bunu öğretmemişti!..

Bedri Rahmi, «Çaresini buluruz» dedi gitti.. O kocaman, ama kocaman Aşil heykelinin ayaklarına oturup ağladım yine!.

Misafir öğrenci yazdırdı Bedri Rahmi.. Sınava girdiğimiz o belâlı atölyede çalışıyoruz, burası acemiler için.. Bir ay geçti, hocam ufak tefek, ünlü bir ressam, ne var ki salt kızların resimleriyle uğraşıyor, onlara öğretsin diye tutulmuş sanki.

Kızmıyorum..

Bakmasını rica ederim dedim, öyle yaptım, yakama sarılmasıyla kapıya getirmesi bir oldu, yapışmıştı yakama ve ben de onun, yuvarlandık, epey yuvarlanmışız; sarayın al merdivenlerinden, kadife merdivenlerinden padişah gibi süratle inerek! Başımı kaldırdım galiplerin yücelmesi içinde, ayaklardan doğru kaldırdım başımı, Müdür Burhan Toprak'ın ayaklarının dibindeydim!. Seyredermiş meğer aşağıya inen öğrenci ve öğretmeni!

Kovuldum..

Acıdılar mı ne sonra? Çallı İbrahim'in atölyesine verdiler, yüksek sınıfa, ağabeylerin yanına.. Bir çıplak kadın karşımda, anadan üryan ve kızlar ve ağabeyler, ateş bastı yüzümü.. Çallı, «Sen arkanı dön, şu alçı ayağı çiz bakalım» dedi, döndüm arkamı çıplak kadına..

Çallı, musluğun yanında asılı havluya değil, beyaz atölye gömleğime kurular ellerini işi bitince.. Zira o havludan her zaman temizdir atölye gömleğim..

«Hocam, ağzınızda diş yok, yemeği nasıl yiyorsunuz?»

Eğildi kulağıma:

«Evlâd.. Rakıya diş istemez ki...»

Kazandım sınavı ikinci yıl.. Sevimli bir çocuk var, Karadenizli.. Trabzon'dan gelmiş.. «Orhan Peker» dedi, «adım..», «Aman kardeş, bu güzel resmini, muhakkak fikse et, yoksa gittin gayyanın dibine!.»

Metin Eloğlu var, şairmiş, İstanbul'lu.. Biliyor fikseyi mikseyi çoktan..

Hocanın özel atölyesi Balyoz sokağında.. Şairler, yazarlar, ressamlar ve müşteriler geliyor, muhabbet gırla ve güzel kadınlar sanat düşkünü..

«Ooooo, demek ki sen bizim Nusret'in kardeşisin.. Çok sevindim, benim adım Oktay.. Oktay Akbal..»

Gece Postası gazetesinde benim de öykülerim yayınlanıyor.. Utanıyorum söylemeye.. Varlık Dergisinde «Bizim Kasabadan Notlar»ım..

Herkesi okuyor ve tanımaya çalışıyorum..

En çok, en çok Orhan Kemal'in öykülerini seviyorum.. Nerede yayınlandıysa, hemen alıp, su gibi içiyorum öykülerini ve övünüyorum arkadaşım Orhan Kemal ile..

Amma it, Yavrukurt, Mandrake, Çocuk Sesi, Ateş çocukları dergilerini bile okumazdı, hiç birisini!. Peki nasıl yazıyor böylesine güzel, tıpkı benim yazmak istediklerimi? Köylüler, hakkı yenen köylüler, Sucu Tren Baba'lar, tarlalarda ezilenler, sömürülenler? Benim çocukluk günlerimin en has arkadaşı Orhan Kemal.. Nerelerde kimbilir?

Varlık'a yazımı götürdüğüm zaman söz ettik Orhan Kemal'den. «Benim çocukluk arkadaşım Ya-

şar bey» dedim.. Övündüm arkadaşımla!. Yaşar Nabi, şaşmış gibiydi, «Sanmam» dedi, «Bir yanlışlık olmasın? Sizden bir hayli büyük o.. Adana'da oturuyor.. Babası hâkim değil, Avukat..»

«Kim Var Burada?»

Bedri Rahmi, «Bakın reisler» dedi kıvançla.. «Kim var burada, bakın kim var?»

Mavi, güzel bir «kobalt mavisi» gömlek. Kolları sıvalı.. Gri bir pantolon.. Pantolonun arka cebinde kıvrılmış bir tomar kâğıt.. Sivri bir burun, çok hafif kırlaşmış saçlar, kıvırcık, arkaya doğru taranmış, ipince sarıya çalan bıyıklar..

Atölyede, o ortası ipli kürsülerden birisine oturmuş, eğreti.. Sıkılgandı, eziliyordu kalabalıktan, övgülü sözlerden, belki eski ayakkabılarından, saklamaya çalışıyordu ayaklarını, yani eski ayakkabılarını kürsünün altına doğru!..

«Bakın çocuklar kim var burada, bakın reisler, burada kim var, Orhan Kemal.. İşte Orhan Kemal.. Bunlar da benim öğrenciler Orhan reis...»

Düşeyazdım kürsüden!.

Benim, okuduğum öyküleriyle övündüğüm, çocuklar yıllarının o en has yaramaz, akıllı, bilmiş arkadaşım Orhan Kemal değildi bu adam, bu kobalt mavili, kolları sıvanmış gri pantolonlu, eski ayakkabılı adam!.

Hiç mi hiç ilgisi-ilişiği yoktu çocukluk arkadaşım Orhan Kemal ile, hiç mi hiç ilgisi yoktu!.

Kaldığı süre seyrettim, yandan, karşıdan, arkadan.. Hayır bu değildi benim arkadaşım Orhan Kemal, bu başka bir Orhan Kemal'di!.

Sonra kalktı..

«Müsaadenizle» dedi.. İlk duyduğum kelime bu oldu ağzından, «Müsaadenizle..»

Çıktı atölyeden..

Ardından koştum..

Benim yazmak istediklerimi, ucundan kıyısından yazdığımı sandığım şeyleri benden önce yazan, hem çok, ama çok güzel yazan bu mavi gömlekli adamla muhakkak konuşmalıydım, anlatmalıydım çocukluk günlerimde bir arkadaşım olduğunu Orhan Kemal adında, kendisini onu sandığımı anlatmalıydım...

Kimdi Bu Orhan Kemal?

Peki kimdi bu Orhan Kemal?

«Adanan'nın Ceyhan ilçesinde doğmuşum. Tarih: 1914.. Babam avukat, çiftçi, gazeteci, sonraları parti lideri. Annem öğretmen.. Beş kardeşin en büyüğüyüm. Babamın parti mücadeleleri dolayısiyle bir ara memleketi terkederek Suriye ve Lübnan'da «gönüllü sürgün» hayatı yaşaması, okulla aramdaki bağı kopardı. Daha doğrusu, ekmeğin okuldan önce geldiğini görerek, çalışmaya başladım. Adana iplik-bez fabrikalarından işçilik, sonraları küçük kâtiplikler... Bu arada kendi kendimi yetiştirme çabası. Elime ne geçirdimse okudum. Bilimsel kitaplardan felsefeye, sosyolojiye kadar ne buldumsa. Sanıyorum annemden gelen bir «müsbet bilimlere karşı eğilim»den olacak, metafizik'le bağlantım hemen hemen hiç olmadı. Kendi kendimi, müsbet bilimlerin ışığı ve doğrultusunda yetiştirmeye çalıştım. Genel olarak Marksizmle ilintim çok sonraları başladı. Nâzım Hikmet'e rastladığım sıra Simon seviyesine gelmiş, hatta bir «İslâm Sosyalizmi»ni ciddi ciddi düşünmeye başlamıştım.

Şimdi bildiğiniz gibi İstanbul'da oturuyorum. Romanlar, hikâyeler,film senaryoları ve tiyatro oyunları yazıyorum. Evliyim. Üç ayrı hanımdan altı çocuğum var. Biri kız, beşi erkek. (1)

«Ben Seni Hep Görürdüm»

«— Bak, ben seni hep görürdüm bizim ayı Yaşar'la.. Sırtında bir fotoğraf makinası vardı, it gibi seğirtip dururdun.. Yaşar'la, hep Yaşar'la gezerdin.. Bazen türkü falan da söylerdiniz, kaç kere karşılaştık ama farketmedin, farkında bile değildin.. Sonra oğlum, biz ekmek peşindeydik.. Ne günlerdi o yarabbim? Ne günlerdi onlar? Ekspres gazetesinde İstanbul notları yazıyordum, kaç paraya biliyor musun? Tam iki buçuk papele, iki buçuk! Elli kuruşluk gaz yağı, iki ekmek, gerisi yol parası!. Fener'de tek odada, çoluk-çocuk.. Gaz ocağında ısınırdık, ekmeği katıksız kıvırıp!.

Eeee, anlat bakalım, nasıl gidiyor senin işler, gazete işleri falan?»

İyi gidiyordu.. Gece Postası, Son Saat, Akın, derken Dünya gazetesine girmiştim, Yazı İşleri Müdürü Ali İhsan Göğüş'ün yardımcısıydım, sekreter.. Bitmişti Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümü Bedri Rahmi Eyüboğlu Atölyesi.. Akademisi Yüksek Resim Bölümü Bedri Rahmi Eyüboğlu Atölyesi.. Babama inat mı ne, bitirmiştim. Akademi Yüksek Bölümünü!. Atölyeye sık sık gelen, Hocanın özel atölyesinde hep buluştuğumuz, yazılarını okuduğum Sabahattin Eyuboğlu'nun «Reis sende yazı ağır basıyor, gün gelecek bırakacaksın resmi, yazar olacaksın, bana öyle geliyor» dediği gün, çok ama çok gerilerde kalmıştı, yıllar devrilmişti üzerinden..

Çok yazar çizer arkadaşım vardı, en başta Orhan Kemal..

Orhan Kemal İlk Öğüdünü Veriyor..

Falih Rıfkı Atay, Bedii Faik, Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirmem onuruna bir İstanbul-Hopa deniz yolculuğunu hakettiğimi söyleyip dinlenmemi

öğütlediler.. Aklım yatmadı!.Doğu Anadolu'ya gitmek istiyordum.. Sonunda, gazetem Dünya'nın patronları razı oldular, gazetem için büyük bir röportaj hazırlayacağım!. İlk büyük yazı dizim olacak bu ama nasıl kalkacağım altından?

Orhan Kemal yok ortalarda, annesi gelmiş.. Küçük Erol (²) ile Fener'e gittik. İskelede Erol'ü bekliyorum. Orhan, biraz sonra geleceğini söylemiş, bozulmuş da nedense.. «Ulan» demiş, «evin halini görüyorsun it, bir odada beş altı kişiyiz, nereye oturtacağım? Sen git iskeleye, ben hemen gelirim..»

Geldi.

«İnsanlara bakmaya çalış.. Sosyal ve ekonomik durumlarını kurcala.. Bir istidacı nasıl istida yazarsa öyle yaz.. Gördüğünü yaz.. Olaylar derle. Ne yapmak istiyorsun, önce buna karar ver.. Bakacaksın, ama görerek. Çok kişi bakar, ama göremez.. Hiç uydurmaya kalkma, daha ne söyleyeyim?. Gelince konuşuruz, ama dur bakalım, sana bir haberim var, Kürt de Cumhuriyet adına gidiyormuş aynı yere!. O senden ustadır, korkma; her yiğidin bir yoğurt yiyişi var, bozulma.. Gelince konuşuruz, iyi yolculuklar..»

Yaşar Kemal'e bozuldum.. Memleketi oralar.. Kimbilir ne güzel şeyler yazacak?. Kürtçe de bilir.. Yandık!.

Vaz mı geçsem acep?

Haliç vapuru denizi köpürterek Köprü'ye geldi..

«...Hiç uydurmaya kalkma.... Ne yapmak istiyorsun, önce buna karar ver... O senden ustadır... Korkma... Korkma.. Korkma... Korkma.... Korkma...»

Korkuyordum!

Sirkeci'den kamyona bindim..

Ölüm, ölüm bir ölüm!.

Türkü söylesem, korkum geçerm'ola?

Ankara.. Adana.. Gaziantep.. Urfa.. Diyarbakır..

İşler umduğumdan iyi gidiyor..

Bir fayton.. İçinde sakallı, yöresel giysiler içinde bir adam..

«Yaşar... Ulan Yaşar.. Yaşar, Yaşar Kemal..»

Arabacı dizginlere asıldı.. Yaşar atladı, kucaklaştık.. Artık dönecekmiş!. Ve yazılara hemen başlayacakmış!. Oysa ben daha Van'a kadar uzanacağım!.

«Gardaş, hepsi iyi ya, makina işi bok etti, bozuk anlaşılan...»

Koynundan son model bir Laica fotoğraf makinası çıkardı!.

«Lan ollum makina harika! hiç çekemedin mi?»

Çekememiş!. Bir nara atasım geldi!.

Yaşar'ın iyi bir önerisi var.. Uçakla Van'a gideceğiz.. Köyüne geçeceğiz.. Yazıları orada yazacağız ve aynı uçakla birlikte döneceğiz..

Pek aklım yatmadı ama, kabullendim..

Rufai ayinine götürecek Diyarbakır'lıyı bekliyorum otel önünde. Yaşar da geldi.

Yaşar, Diyarbakır'ın en yeni ve güzel otelinde kalıyor. Yer sormaya gittiğimde, kâtip, eski bir bavul uzatmıştı, gazeteciyim deyince.. Bir iki kirli çorap, bir gömlek, pantalon.. «O da gazeteciymiş, bu bavulu bırakıp gitti, gidiş o gidiş» demişti.. «Gelir» dedim, «Cumhuriyet gazetesinin meşhur yazarıdır.. Adı Yaşar Kemal..»

Evet gelmişti, faytonda yakalamıştım.. Bana bir öneride bulunmuş, kabullenmiştim. Ben de O'nun, o yöresel kıyafetle fotoğraflarını çekecektim, ama kendi makinamla..

Fotoğrafların altına adım yazılacaktı!. Dünya gazetesinin muhabirinin adı Cumhuriyet'te çıkacaktı!. Ve Bedii Faik küplere binecekti: «Ulan gazetecilikte arkadaşlık olur mu?»

Yaşar'la pazarlığımız sonuçlandı.. Mardin Kapı'da devecilerle karpuz yerken resimlerini çektim.. Filimleri Yaşar aldı, iki adet altı dokuz film.. Yir-

midört kare fotoğraf eder. Diyarbakır'ın en ilginç yerlerinde dolaşıyoruz.. Yaşar'ın elinde bir esans sandığı var, En'amı Şerif'ler, Yedi Yol Cengi, Hayber Kal'ası.. Hazreti Ali'nin inanılmaz cenkleri.. Ayağında şalvar, çizgili mintan, saç sakal karışık.. Başında kasket, ayağında eskiciden alınma yemeniler, arkasına basılmış..

Söz verdik birbirimize.. Beraberce Van'a gideceğiz, yazılarımızı köyünde yazacağız, aynı uçakla İstanbul'a uçacağız ve yazılarımız aynı gün başlayacak..

Aklım yatmıyor.. İnanmıyorum, ama neden yapsın koca Yaşar? Etmez oyun.. İnandırmaya çalışıyorum ve çekiyorum fotoğraflarını!! Herbiri birbirinden güzel pozlar!.

Söz verdik birbirimize... Ben de O'nun fotoğraflarını çekeceğim.. Sonra Cami'nin önündeki adamlara esans sandığını, kitapları satacak Yaşar, otele gidip bir güzel traş olacak.. Bavuldaki giysilerini giyecek.. Bana bir güzel kebap ziyafeti de çekecek, sonra vereceğim filmleri.. Beni gelip otelden alacaklar. Rüfai ayinine birlikte gideceğiz...

Ayine götürecek Diyarbakır'lı el etti.. Sordu yanımdaki adamı.. «Arkadaşım» dedim, «O da gelecek». «Olmaz» dedi, adam.. «Olmaz.. O gelmesin!» Direnmem boşa gitti!. Dönüp, «hal böyle böyle Yaşar» dedim... «Adam razı gelmiyor..»

Oralı olmadı Yaşar... «Var sen git. Ben Abdülbaki Hoca'ya anlattırır yazarım!.»

Abdülbaki Gölpınarlı'ya anlattıracakmış Rüfai ayinini, sonra gördüm diye yazacakmış!..

«.....Bakacaksın.. Ama görerek.. Hiç uydurmaya kalkma... Hiç uydurmaya kalkma... Hiç uydurmaya kalkma... Hiç uydurmaya kalkma...»

Yani, «yalan» yazma demişti Orhan Kemal..

Ertesi günü buluşmak üzere ayrıldık Yaşar'la, ayine tek başıma gittim.

Seyyar gazete satıcısı Sezai, kan-ter içindeydi.. «N'oldu Sezai?» dedim..

Terini sildi sarı sıcakta.. «Yaşar ağabeyi uçağa zor yetiştirdik, yetişti neyse son dakikada!.»

Sarı sıcakta uçak terminaline kadar koştum, listeye baktım.. Yaşar Kemal, İstanbul'a uçmuştu!. O canım filmlerle.. Durmamıştı sözünde!. Beni atlatmıştı!

Kamyona atlayıp Bitlis'e gittim.. Gazetem, gerektiğinde beni CHP il ve ilçe başkanlarından arıyacaktı.. İl Başkanına merhaba dedim. Nurşin'deki şeyhe gideceğim, o yöne gidecek bir kamyon varmış ertesi günü.. Kamyonu peyledik..

Doluştuk köylülerle kamyona.. Sıcak zalim, sıcak acımasız..

Yarım saat sonra bir jandarma eri durdurdu kamyonu.. Çavuşun karısı gelecekmiş, bekleyeceğiz.. Bir saat kadar bekledik.. Ağzından köpükler saçılan bir atlı kopup geldi.. «Gazeteci kim burada?»

Bendim..

Yıldırım telgrafı uzattı.. «İl başkanı saldı» dedi.

«Cumhuriyet röportajlara hemen başlıyor, derhal iki üç yazı telle, daha önce gönderdiğin fotoğraflarla idare edeceğiz, sevgiler.. Ali İhsan Göğüş...»

Yazı İşleri Müdürüm Ali İhsan Göğüş, Dünya'nın Cumhuriyet'ten geri kalmasına razı olmamış, o yöredeki il başkanlarına dayanmıştı yıldırım telgrafları ve Bitlis'te bulmuştu birisi..

Atın terkisinde geri dönüş!.

«Bu telgrafları iki üç günde çekemeyiz efendim. Çok uzun.»

Bitlis PTT binası başıma yıkılayazdı.. Telefon? Telefon yok!. «Ne yapacağız?» «Diyarbakır'a gideceksiniz!»

Sarı sıcak.. Sarı sıcakta, yaş deri yüklü bir kamyon... O dayanılmaz kokular içinde saatler süren anlatımsız bir yolculuk.. Ve yarı yolda bir işa-

ret.. «Ateşleme nedeniyle yol sabah sekize kadar kapalıdır..»

Kermete, Murat suyunun yanında doğa güzelliğinin en cömert olduğu bir yer.. İki gece önce, Karayolları Dokuzuncu Bölge'nin dağları deviren, dinamitleyen, halkımız rahat geçsin diye gece gündüz çalışan, iyi yollar için çalışan mühendisleri, emekçileriyle övünçlü bir gece geçirmiş, yeni dostlar edinmiştim. İki saat sonra dinamitle uçurulan dağların arasından bir jeep ve mühendis Murat gelip aldı Kermete'den..

Çadırda önümde bir daktilo, lüks ışığında durmadan dinlenmeden yazıyordum... «Derhal iki üç yazı telle... Derhal iki üç yazı telle..»

Gün atarken beşinci röportajın dibine «Sonu var» diyordum.. Karayollarının bir aracı beni Diyarbakır'a ulaştırdı.. «Hatlar arızalı, görüşmeniz mümkün değil!..»

Yığılıp kaldım sıraya.. «Uçak?», «Uçak saat onbeş otuzda..»

Pırıl pırıl fotoğraflar, beş yazı uçakta artık.. Hatlar açıldı, ne olur ne olmaz, iki yazı da telefonla!

Artık yoluma devam edebilirim.. Yolcu yolunda gerek.. DC-3 Diyarbakır'dan havalandı.. İki tur attık, uçak sağa yattı, sonra sağaldı, sağaldı Diyarbakır havaalanı yeniden!

Motor arızalanmış da!.

Yaşar.. Yaşar, ne diyeyim sana?.

Hiç bir şey demedim..

Orhan Kemal, «insanlara kızmamayı» da öğütlemişti..

Bir hafta sonra Ali İhsan Göğüş'ün elinde, dokuz yazı ve fotoğraflar vardı, «pırıl pırıl.» Büyük duyurular yapmıştı Göğüş... Cumhuriyet'le aynı gün başlamıştı.. Ama, Cumhuriyet'te neden fotoğraf yayınlanmıyordu?

Meserret Kahvesi'nin camı tıkırdıyordu.. Orhan Kemal kalkmış, el ediyor gülerek.. Koştum, sarıldık.. Sabah kahvelerini, Bafra'ları yaktık..

«Yeğenim, aman ha, Kürde görünme, öldürecek seni!.»

Katılıyor gülmekten..

Meserret yükünü almış.. Tüm müdavim dostlar orada..

«Ne yapmışım ki Kürde?»

«Ulan daha ne yapacaksın serseri? Seninki, seni Diyarbakır'da ekmiş, atlamış uçağa ver elini İstanbul.. Gitmiş Doğan Nadi'ye, demiş vaziyet böyle böyle.. Dünya'dan Otyam'a rastladım Diyarbakır'da.. Bana verdiğiniz makina bozukmuş.. Bir güzel resimlerimi çekti, filimleri aldım elinden. Sonra dedim ki, gardaş Van'a gidek, yazıları orada yazak, sonra beraber dönek.. Razı oldu, ertesi günü pır İstanbul!. Doğan bey katılmış gülmekten.. Açmış telefonu Bedii Faik'e, senin budala böyle böyle yapmış, biz yazılara yarın başlıyoruz.. Basmış kahkahayı.. Bedii deli olmuş, atın iti demiş, gelir gelmez atın.. Derken yeğenim seninki filmleri Selahattin Giz'e[3] vermiş.. Selahattin karanlık odaya girmiş yıkamış birini, bakmış bomboş, bembeyaz bir film.. Yaşar deli olmuş, filmimi bozdun diye.. Doğan bey kudurmuş, Selahattin kızmış, ben film yıkama bilmez miyim diye? Neyse yeğenim, ikinci film de bomboş çıkınca, Doğan bey açmış telefonu Bedii'ye, demiş, seninki bizimkine oyun etmiş, çekiyor gibi yapmış, çekmemiş, kutlarım Bedii!. Bu sefer Bedii başlamış Doğan beye takılmaya.. Anladın mı şimdi Yaşar'a görünme dediğimi?»

Anlamaya gerek yoktu, Yaşar'a inanmamış, çekiyor gibi yapmış, çekmemiştim!. Saçını sakalını kestirmiş, sandığını neyini sattırmış, bir güzel karnımı doyurtmuş ve boş filmleri sunmuştum bir güzel!.

Olanları Orhan Kemal'e anlatırken gözlerinden yaşlar akıyor, «Vay garibim, vay Kürdüm vay!.» diye uğunuyordu iskemlede!.

Bir ihaneti sezmiş ve sevdiğim bir arkadaşıma ihanet etmiştim.. Sanırım bu ilk ve son ihanetim oldu meslekdaşlarıma.. Ama çok gördüm, ilkini Yaşar Kemal'den..

«...İstanbul'a evcek 1951'lerde göç etmiştik.. Cebimde topu topu dört yüz lira. Yaşar benden önce kapağı atmıştı.. Daha doğrusu hiç niyeti yoktu.. Ama ben adetâ itiliyordum İstanbul'a.. Yazı işlerine baktığım, bu sayede kıt kanaat geçinmeye çalıştığım çeşitli derneklerdeki işlerime de şıp diye son verilmişti. İktidara yeni gelen Demokrat Parti'liler tarafından.. Sebep politik miydi?.. Yoksa benden açılacak yer, ya da yerlere kendi partililerini mi kayıracaklardı bilmiyorum.. Yalnız Verem Savaş Derneği, Bağ ve Bahçeler Derneği, bir de o zamanki adıyla Etibba Odasından aldığım paraların toplamı, vergiler çıktıktan sonra ya 160, ya da 180 liraydı.. Bu paradan da olmuştum.. Bir de beni bir türlü İstanbul'a salıvermek istemeyen babam ölmüştü.

Yaşar, o günlerde Adana'ya sık sık gelir, en çok da bana uğrardı.. Çoluğu çocuğu toplayıp İstanbul'a göçeceğimi öğrenince:

«Sahi mi lan?..» demişti.

Düşünmüş, sol elinin baş parmağını uzun uzun kemirdikten sonra aniden karar vermişti:

«Ben de gelirim!..»

Onun İstanbul'da tanıdığı yakınları vardı.. Coşmuştu. Düşünecek hiç bir şey yoktu.. Nasıl olsa birer iş tutardık.. Kocca İstanbul'du bunun burası Gerekirse bir çek alır, öne Yaşar, arkaya ben geçer Eminönü, Fatih bilmem nerelerde domates, biber, soğan satardık..

Aklıma yatmıştı.. Çünkü o zaman ben otuz yedi yaşımda, Yaşar benden dokuz yaş küçük olduğuna göre 28 filan.. Aramızda yaş farkı yoktu.. Sanki dosttuk. Birbirimizden çok mu hoşnuttuk, yoksa bu türlü davranmaya zorunlu muyduk? Bunu bugün bile çözemem..

Bir de işittim ki Yaşar atlamış gitmiş...» (4)

25.9.1953

«Fikret

Benim deseni istemişin.. Bense hikâye antolojisi için yaptırmıştım. Mâdem lâzım, çok acele iade etmek şartıyla al. Sonra şu adrese hemen yolla, veya getir. Getirirsen iyi olur, çene çalarız.. Seni göresim geldi. Ben bir yazı makinası edindim. Şu günler harıl harıl çalışmaya mecburum. Evden çıkabileceğimi pek sanmam.

Adresim şu:

Unkapanı-Üsküplü Fırın sokak No. 20 Şehir

Ev gayet kolay yerdedir:

Cibali tütün fabrikasının arkasında..

Beklerim.. Mustafa ve Semih'e (5) selâm ve sevgiler. Hoşça kal.. Haaa!. Yengemize de selâmlar...

Orhan Kemal»

Geçiyordu günler, hızla akıp gidiyordu..

Haydarpaşa garı insan yüklü..

«Ya ollum.. yeğenim sana kim dedi askerliğini yapmadan evlen çoluk çocuğa karış diye? Ama merak etme, yıl dediğin nedir ki, şıp diye geçer.. Mektuplarını ihmal etme, bakarsın İstanbul'a düşersin. Yine it gibi seğirtip dururuz köşe bucak, İstanbul kazan biz kepçe! Çocuğu falan merak edeyim deme.. Öldük mü veğenim? Allah bana ben onlara, kırışırız paraları, amanı biliyon ya yeğenim, peki ama be birader ben şimdi Meserret'te kimle lâflayacağım sabahları? Kürdü kiminle çekiştireceğim? Buyrukçu'yu neyim? Sait'i, Hüsam'ı?» (6)

Haydarpaşa garı yükünü iyice aldı.. Sevmem şu uğurlama törenlerini!. Hep Orhan Kemal'i dinliyorum.. Babam, kardeşlerim, eşim, çocuğum, eş-dost pencere dibinde.. Orhan'ı dinliyorum, kıs kıs gülüyor, dalga geçiyor, üzüntüsünü saklamak istiyor..

Tren kalkmadan önce iyice bir öter.. İyice bir öttü, gara veda eder gibi, etti, sonra tıkı tıkılar başladı, hızlandı hızlandı, daha hızlandı, Feneryolu'na bir daha baktım, anılar üst üste çekilmiş fotoğraf gibi, Mazhar Osman'ın evi, Aksaray Niğde'den sonra İstanbul Feneryolu Eczanesindeki günlerim; hepsi hepsi arkada kaldı, kalıverdi!.

İKİNCİ BÖLÜM

İst. 29.6.1955

«Fikret,

Mektuplarını aldım. Zevkle okudum. Dün Nedim'i Beyoğlu'nda görmüştüm. Ayak üstü konuştuk. Rüyanı anlattım, gülüştük. (Dur öyle ise alıp götüreyim hergeleye) dedi. Sözünü tutar mı tutmaz mı bilmem.

Bizlerin de seni çok göresimiz geldi. Tahmin edersin. Yakında gelirsen bol bol görüşürüz.

Sıcaklar fena bastırdı. Fena terliyor, boyuna küfrü basıyorum. Bir dergi işi ile meşgulüz.. Bakalım.

Dün gece Nevzatlarda (8) idik. Nuriye ile. Epeyce kaynattık. Arasıra Ayten'e de uğruyorum. Kızını da görüp, senin yerine seviyorum..

Ha! Bu yakınlarda Tenesse Williams diye bir (İ...) geldi. Sahiden i...ymiş herif.. Nevzat'la hamama gitmişler. Akşam karıların yanında tadını çıkaramadık.

Ben de senin dostluğunu çok arıyorum.

Haydi hoşça kal. Nuriye ve Yıldız'ın, Nâzım'ın, Kemali'nin, Erol'un, Ofis Faresinin (9) selâmları var.. Gözlerinden öperim kardeşim.

Orhan»

İst. 26.9.955

Fikret,

Haydi şeytanın bacağını kıralım: Merhaba!

...

Şimdi saat beş. Ortalık alacakaranlık. Yani henüz «Gâvur - Müslüman belli değil.» Kalktım. Bu yılki çalışma tempom bu. Erken yatıp erken kalkıyorum. Öğleye kadar en az on daktilo sayfası yazı yazıyorum. Ondan sonra akşamadek boşum. Ama, Meserret kahvesine filân uğradığım yok. Daha doğrusu, senin yerini, senin dostluğunu dolduran bir arkadaş bulamadım hâlâ. Bir, Ofis faresi vardı, o da bu günlerde kayıp.

Çoğu sefer tek geziyorum. Canım nereyi isterse oradayım. Geçenlerde Karabaş'a gittim. Hani şu, bir zamanlar resim yaptığınız... Kahveye yanladım. Etrafımda «Adam» mı yok? Tahmin edeceğin gibi, tatlı saatlar geçirdim. İnsan iradesini kullanabilirse, yani disiplin altına alabilirse, can sıkıntısı filan diye bir şey kalmayabiliyor. Kendi kendine avunabiliyor. Ben böyleyim bilmem.

Notlayıp «kırpıntı bohçası»na attığım hikâye konuları hayli birikti.

«Çizgiler»e devam ediyorum. Ama eskisi gibi değil, seyrek. Sana burada bahsettiğim «DEV»i yolluyorum. Bu yazıda, nasıl çalıştığımı anlayacaksın. Bu «Dev»i sen gayet iyi tanırsın. Hatta onun özelliklerini senden işitmiştim.»

— Orhan... Orhan.. Şu karşı kaldırımdan geçen ak sakallıya bi bak.. Ona değil lan, şu uzun boylu dev gibi adama.. Ha ona işte.. Büyükparmakkapıda Yorgo'nun meyhanesinden adamımdır.. Hamdullah Suphi'nin yeğeni miymiş ne? Orhan, bir tanısan,

garanti bomba gibi bir hikâye.. Adam kendini Neron devrinde yaşıyor sanıyor. Sakala bak hele, sakala, ellere bak ellere, boya bak boya.. Mübarek Musa heykeli.. Gelir meyhaneye, davudî sesle bir «Merabayın» çeker.. Elleri oynar durmadan, «Yorgoooooo» diye seslenir, «Bir bardak şarap Yorgoooo». Bir solukta içer, bir benden, bir ondan.. Millet gırgıra almaya başlar..

— Baba be, baba!. Şu aslanları nasıl şaptın? Bi anlat baba be.. N'olur bi anlat baba.. Yorgooo, baba'ya bir bardak daha..

Baba dalgındır, ak sakalları göğsünde, kafa düşer..

— Neron... Neron.. Zalim Neron... Yakalattı beni!. Silahşörler çullandılar üstüme.. Demir parmaklık çekildi, bir baktım.. Bir baktım, aç aslanlar çılgınlar gibi dolaşıyorlar, kükrüyorlar!. İttiler aşağı, düştüm tabii. Aslanlar ağızlarını açmışlar.. Onlar bana, ben onlara bakıyorum..

— Eee Baba, sonra? Sonra ne oldu?

— Patlamayın.. Baktım aslanlar üstüme gelmeye başladılar, ne yaptım? Bir kükredim ki aslanlar bile titrediler.. Oldu hepsi bir kedi.. Bir tanesi yaklaştı, yılışır durur. Baktım, dişi değil mi?

— Eee Baba?

— E si me si yok.. Bir atladım üstüne!. Geceyi onunla geçirdim, sabaha kadar.. Güzelim benim, kuzum benim.. Nasıl da tatlıydı?..

— Baba be, neylen yaptın o dişi aslanı, bi göster bakalım?

— Haydi, haydi gidin işinize... Yorgoooo.. Ulan gâvur... Yorgooooooo...

Yorgo aldırış etmez.. Biz ısmarlarız bir bardak daha.. Baba sızar kalır.. Açarlar orasını, kâğıtlar bağlarlar, boyarlar. Çok iyi tarih, felsefe biliyor.. Hamdullah Suphi alırmış yanına.. Bir güzel giydirirmiş.. Seninki ertesi günü yine bizim meyhanede..

Ya ceketi satmış, ya koca postallarını.. Harika, şiir de okur. Bir ses var, bak gidelim bir gün Yorgo'ya, seveceksin Baba'yı..

Gözleri güldü Orhan'ın. Baba'nın ardından uzun uzun baktı.

«Şehirden Çizgiler»

DEV

«Şaraphaneden içeri bir dev heybetiyle girdi. Üstüste yığılmış kocaman şarap fıçılarından birinin önündeki küçücük iskemleye oturdu: Granitten yontulmuş muhteşem bir Musa heykelini hatırlatıyordu. Göbeğine kadar uzanan bembeyaz sakalıyla, sağa baktı, sola baktı.. Yuvalarında capcanlı, akları kıpkırmızı gözleriyle etrafta sanki birilerini arandı. Sonra kalktı. Tâ ilerdeki masaya ağır ağır gitti.

Masada üç kişiydiler. Gevrek kahkahalarla şarap içiyorlardı. İhtiyara bakmadılar bile. Selâm verdi. Selâmını da almadılar. Kızmadı. Başka, sonra daha başka masalara yer değiştirdi. Aldırış etmiyorlardı.

Yanımdaki masada itibar gördü.

— Buyur, dediler.

Bir iskemle çekip oturdu. Daha doğrusu, seksen, belki de doksan yıllık ağır, yorgun bedenini iskemleye bıraktı.

Yüzü kıpkırmızıydı. Gözleri de mavi mavi. Hayatında bir tek gününü ayık geçirmediğini işitmiştim. Kabil olduğu kadar çok içmek içinse, cebindeki son meteliğine kadar harcadıktan başka ceketi, hatta pantalonunu sattığını söylüyorlardı. Sorbon'da felsefe okumuş. Birkaç yabancı dili ana dili gibi konuşuyor, okur yazarmış. Ama dünyada hiç bir şeyi ciddiye aldığı yokmuş. Şaşılacak bir tarih bilgisi varmış...

İri burnunun bir deliğini tıkayıp, öbür delikten

var kuvvetiyle hıhladıktan sonra, kocaman avuçlarını birbirine vurdu.

Garson taa öbür baştan:

— Hop hop!.

Diye bağırdı. Bir takım tabaklara mezeler koyuyordu.

Sordular:

— Bu gece nerde çektin kafayı?

Başını kaldırdı. Akları kıpkırmızı gözlerinin içi gülerek:

— Lükres Borjiyanın Tiber nehri kenarındaki muhteşem sarayında! Dedi.

İştahla devam etti:

— Borjiyaları tanır mısınız?

İhtişam ve tantanalarının yalnız İtalya'yı değil, bütün Hristiyanlık dünyasını idare ettiğini bilir misiniz? Bilmezsiniz. Lükres Borjiya'nın babası Papa Rodrik Borjiya aziz dostumdur!

Beyaz sakalını uzun uzun sıvazladı. Daha büyük bir iştahla:

— Lükres, dedi, üstündeki son tülü de atmıştı. Sofradakilerin hepsi, Berberî güzelleri donuklaştıran bu güzellik abidesiyle, içlerinde binbir ihtirasla meşgul oluyordu. Ziyafettekilerin kudurduğunu tahmin edersiniz... Ben kimdim? Evet, kimdim ben? Ben, Ferrari dükası, monsenyör Fransuva Borjiya, yani Lükres'in öz kardeşi!

Ayağa kalktı, masadakilerle el sıkışıp oturdu.

— Evet, öz kardeşiydim. Güzellik ilâhesi Lükres'in. Birden salonun kapısı açıldı, Papanın büyük oğlu Gandi dükası monsenyör Sezar Borjiya içeri girdi. Sezar Borjiya, devrinin en korkunç adamıydı. Zulüm ve cinayeti temsil ederdi. Ama ben, bana? Bana vız gelirdi tahmin edeceğiniz gibi. Nitekim karşısına dikildim, «Küstah, benim bulunduğum meclise ne cesaretle gelebildin? Çık dışarı, defol!» diye bağırdım..

— Çıktı mı?

— Çıktı mı ne demek? Emrime boyun eğdi. Kuyruğunu bacakları arasına almış bir köpek gibi...

— Çıktı. Ver babaya bir şarap benden!

Şarap geldi, bir nefeste dikti. Boş bardağı garsona uzattı:

— Repete!

Garson boş bardağı aldı:

— No repete, dedi.

Cevap vermedi. Başı peşin önüne düştü sonra hırsla dikildi. Birşey söyleyecek oldu, vazgeçti. Masadan kalktı. Gözü bana ilişince yanımda durdu. Dikkatle, uzun uzun baktı. Sonra:

— Merhaba! Dedi.

Selâmını aldım, iskemle ikram ettim. Oturdu. Önümde duran, henüz tek yudumu içilmemiş dolu şarap bardağıma yutkunarak baktı.

— Sen, dedi, saadetinin farkında olmayan bir gafilsin!.

Sebebini sormadım. Dolu bardağı önüne ittim. Sevinçle aldı. Son damlasına kadar içti. Sonra:

— Merhaba! Dedi.

— Merhaba, dedim. Garson!. Doldur babanın bardağını!

Sorbon, felsefe tarih... Diye eşelemek istedim. Sorbon hakkındaki bilgimi sordu.

— Eh, dedim, şöyle böyle. Ünlü bir üniversite olduğunu biliyorum herkes gibi...

İkinci bardak şarabını da birincisi gibi diktikten sonra:

— Nominalist Pierre d' Ailly boş yere Occam' ın vardığı neticeleri tenkid ediyor, dedi. Şüpheciliğin ondan kaldırdığı bir varlık lüzumunu böylece skolastikte muhafaza etmeyi boş yere umuyor. Çok söylendim, yapma Pierre, Occam'ı, tenkid etme, sonu iyi getirmez, pişman olursun dedim, dinletemedim. Çünkü Allah, ilâhi takdir, sukut, kurtarma, dirilme,

son hüküm hakkında hiçbir şey dilemeyeceğimizi ve bütün bu doktrinlere inanmakla kanaat etmemiz lâzım geldiğini..

Kapıdan çıkmakta olan birine gözü takıldı. Masadan kalkmadan önce:

— ...Söyledim, dinletemedim, dedi. Haydi eyvallah!.

Granitten yontulmuş muhteşem Musa heykelini hatırlatarak şaraphaneden çıktı....» (10)

«..... Ama senden işittiklerimin hemen hiçbirini kullanmadım. Böyle olmakla beraber, gene de «Baba» değil mi?

Senin ne âlemde olduğunu sormaya hacet yok, mâlûm. Bilirim. Bu ayı da devirdin demektir. Geçenlerde Ayten, Konya lâfı ettiydi. Bir çaresine bak da buraya gel. Tabi kaabilse. Yoksa kocaman sene, bir sene daha beklemek gerekecek..

Haydi Fikret hoşçakal. Gözlerinden öperim' kardeşim. (Not: Klasik mektup âdetini terk ederek hiç kimseden selâm yazmadım. Çünkü hiç kimsenin haberi yok sana mektup yazdığımdan. Onun için yalan söylemeyeceğim. Ama tabi selâm yollarlardı haberleri olsa. Durumu bil, nasıl olsa selâm yollayacaklarına göre, hepsinin selâmı varmış gibi kabullen.

Lüzumu varsa !

Tekrar gözlerinden öperim...»

İlk Kalp Krizi...

10.10.1955

«Fikret

Görüşmek için ben de o kadar can attığım halde, Ayten'e de, Pazar günü onbirde geleceğim dediğim halde gelemedim.

Sebep: Âni bir kalp krizi!. Bereket versin sonradan öğrendim, kalp nahiyesinin soğuk algınlığından mütevellit geçici bir şeymiş. Gerçekten de, yıkanmıştım. Demek soğuk aldırmışım.

Şimdilik bir şey yok. Öğleden sonra belki Ayten'e uğrarım ve bir daha geleceğin günü bekler yahut iple çekerim..

Mektubunu almıştım. Roman yazınana ve bu işi lüzumundan fazla büyütmene şaştım. Sen **Roman** yazacaksın. Ama, otuzundan sonra. Otuz, hatta kırk yaş, Roman yazabilmenin başlangıç yaşıdır. Onun için, üzülme.

Mektubunu bekleyeceğim.

Gözlerinden öperim kardeşim..»

İst. 10.1.1956

«Aleykümselâm ulan!.

Mektubunu şimdi aldım. Benim de seni göresim geldi. Geldi ama neye yarar?

Ankara'ya gelmek işi şu sıra bilmem kaabil mi? Mâlûm ya, işler oynar gibi oldu. Belki de atlar gelirim.

Sen şimdi Salim Şengil'i gör. Benim «Çizgiler» üzerinde görüş. Hüsam bu yıl yalnız (Arka Sokak)ı basabilecek. Salim basmak isterse, alıp göndereyim. Mangırımı iletirsin. O parayla atlar oraya gelirim.

İkinci rica: (Kardeş Payı) kitabına hangi hikâyeleri seçtiğini de öğren ve bildir.

İşte sana iş.. Acele cevap bekliyorum.

Biz iyiyiz. Evcek selâmlar. Ben de gözlerinden öperim. Salim ve bilumum dostlara selâm ve sevgiler. Hepsinin gözlerinden öperim.

Not: «Çizgiler»in Vatan'da çıkan desenlerini de kitaba koyabiliriz. Klişeleri hazır. O.

Zarfın üzerindeki «Sayın»ı ciddiye alma. El âleme karşıdır. Yoksa senin «Sayın» olduğunu rüyamda görsem inanmam ac it! Köpek.. O..»

Dünya Evi Bitti...

İstanbul, 27/2/956

«Merhaba!..

Karın ağrısı içinde yazdığın mektupçuğu aldım.. Ama ben sana «Defi-hâcet» arefesinde değil, (DÜN-

YA EVİ)ni istediğim gibi bitirdikten az sonra, keyifle yazıyorum.

Çok memnunum. Yakında Dünya'da başlanacağını sanıyorum. Gerek bu, gerekse (FIRTINALI GECE), Çağlayan kitabevine verildi. Paraları söktürdükten sonra ver elini Ankara canibi!

Şimdi artık boşum, ferahladım. Gelsin Meserret, gitsin Kürdün Kahveleri, yahut İstanbul kazanında kepçelik. Seni arıyorum. Sen olsaydın ne Karabaş'ını bırakırdık, ne de Sirkeci'deki (Antep Kebabevi)ni.. —Ayten duymasın—

...

Gülhane parkında nefis bir nargile kahvesi keşfettim. Geçen mi, evvelki fuar zamanı mı ne, İzmir'de tadına doyamadığım nargilelerin ayni. Şark kahvesi rahatlığı içinde çok daha serbest nefis bir yer. Dedim ya, sen de olmalısın..

...

Demek kızın kırık dişini çektirdin. Kimbilir canı ne yanmıştır!.

Uğur'lara uğruyor musun? Uğrar, yahut görürseniz, Nuriye'nin istediği küpeyi aldığını, gönderecek adam bulamadığını söyleyin.

Bu ay başında İzmir yolculuğu tahakkuk edecek gibi.

Senaryo piyasasını kesmeye başlıyacağım. Yeni romanlarım olacak. Daha sonra.. Bitirip öyle teslim edeceğim gazetelere.

Başka ne yazayım? Karşılıklı oturup konuşamadıktan kelli...

Haydi hayırlısı.

Bizim evden sizin eve firade firade selâmlar.. Deyip kesti...»

İstanbul, 31/3/956

«Fikret

Bundan birkaç saat önce yazıp yolladığım mektubu daha önce alacaksın. Bunu da ihtimâl bir gün sonra.

Dünya'ya gittim. Bedii yoktu. Malûm ya, Cu-

martesi bugün. İhsan'la Hayri bey oradaydılar. Selâmını ve resimleme işini söyledim. Memnunlukla kabul ettiler. Hatta Bedii gazetede olsaydı, romanın baş kısmını alıp yollayacaktım. Roman müsvetteleri Bedii'de çünkü.

Sen (DÜNYA EVİ)nin baştan yüz sayfasını okumuştun. İlk resimleri çizebilirsin sanıyorum. Mamafî, ben sana hatırlatayım:

Küçük Adam, yâni bu romandaki ismiyle (Genç Adam), Genç karısıyla babaanneyi yolcu etmek için istasyona gelmişlerdir. Kocakarı kompartıman penceresinde. Birinci kısım bu..

İkinci kısım, fabrika mahallesi. Tabî harap bir mahalle. Yan yatmış, bağdaş kurmuş evlere hâkim fabrika ve fabrikanın bacası.. Romanda anlatılan (Dünya Evi), işçi mahallesindeki avlulardan birinin tek odası. Avlu cıvıl cıvıl insan dolu.

Genç adam fabrika muhasebe servisinde küçük bir memurdur.

Sen ilk resimleri hemen yolla, gerisi için tekrar konuşuruz.

Gözlerinden öperim...»

Orhan'ın Yüreği Hopluyor...

İstanbul, 2 Mayıs 956

«Fikret,

Ulan, sabah sabah yüreğimi hoplattın be!

Oturmuş, (KENARIN DİLBERİ) ismini uygun gördüğümüz yeni romanımı (HALK) gazetesi için yazıyordum, Yıldız elinde uçak zarflı bir mektupla geldi:

— Mektup.. Türk Haberler Ajansı'ndan!

Dedi. Zarfın üstünü okuyup ta, hele (TURKISH NEWS AGENCY) ibaresini de görünce, (Aha, dedim, Gâvurlardan yeni bir umut kapısı!.)

Zarfı heyecanla yırttım. Bir de ne bakayım?..

Gerçi içinden çıkan mektup (Bereketli Topraklar'ın SEUİL) ünden —söy olacak— çok daha kıy-

matlıysa da... Gene de hani adamın gururu okşandığından, fena kaçmıyordu. Adam arasıra, lâf arasında filân: (Kitabımı fransızlar tercüme edecek!) diyor, ele geçmesini tsarladığın binler, onbinler, hatta daha fazlasiyle İspanya'da şato kuruyordu..

Gelelim ARKA SOKAK faslına. Kapağın basılıp basılmadığının farkında değilim. Oysa ki, gün aşırı filân da uğruyorum. Ne âlemde bilmem. Arad'a soruyorum, (Ulan, diyorum, Fikret böyle böyle dediydi, sen anlarmışın o renklerden. Basılırken nezaret etmeyi unutma ha!)

Kafa sallıyor: (Biliyorum, merak etme!)

Bilmem gayri. Kabuklunun insafına kalmış. (11) İyi çıkarsa Allahtan, çamur gibi çıkarsa kabukludan...»

Yaptığım Arka Sokak'ın kapağı, bütün titizlenmeme karşın, iyi çıkmamıştı, yani Allah'tan değil. Agop Arad'ın insafsızlığından!. Yaptığım kapakla ilgisi ilişiği yoktu!. Ankara'dan tarifle, İstanbul'da demek ki ancak böyle kapak basılabiliyordu!.

«...Hüsam'a göre, önümüzdeki pazartesi günü kitap, fırından yeni çıkmış, tâze somun gibi, elimizde olacak..

(HA BU DİYAR) ismine bayıldım. Tam Fikretlik, yâni densiz bir isim. Hayırlısı..

Dün akşam Nedim'deydim. Mecidiyeköy'deki Stüdyo-Evi'nde. Ramazan dolayısiyle içmedik tabî... İçemedik deyince, sen gittin gideli rakıların tadı mı değişti ne, içemiyorum. İçsem bile tadını alamıyorum. Kendimi zorlayıp dozu kaçırsam berbat oluyorum. En iyisi içmemek. Pek içtiğim yok. Gülmeye gelince, onda da haklısın.. Ben de şöyle esaslı şekilde gülemiyorum ama, zaman zaman şurda burda rastladığım (Yorganlılar) bana seni hatırlatıyor...»

Yorganlılar da bana Orhan'ı hatırlatıyor, Ankara'da... Nerede bir yorganlı görsek, Anadolu'dan

kopup gelmiş, takılırız peşlerine.. Konuşmalarını dinleriz.. Neler konuştuklarını düşleriz, bir Orhan konuşur, bir ben...

— Abooooov, avrada bak, avrada..

— Yavaş lan ayı, avrat denmez, emmim derdi ki şaar avradına hanim derler, ayı..

— Dert..

— Dert garnına..

— Abooov Ismayıl, suya bak lan, gölek mi ki? İçilir mi ki?

— Ne göleği lan? Gölek dediğin koca bir umman, adına deniz derler şaarda.. Tadı ki şap gimidir, tuzludur yani.. Emmim derdi ki sen sen ol, ummana girme çimmeye, umman dediğin uçsuz bucaksız bir sudur, adamı kapar, yudar..

— Nirden geliyonuz emmi?

— Niye sordun ki?

— Hiç.. Suvazlıya benziyonuz da..

— Suvazın niresinden?

— Şuşarından. Şuşarını biliyon mu?

— Ne bakıyon bilip bilmediğime? Heye biliyom..

— Emmim derdi ki şaar adamı cindir, çarpar..

Uzar giderdi konuşmalarımız.. Orhan güler, katıla katıla.. Sonra başlar anlatmaya.. Çukurovadan.. Irgatlardan.. İnsanların, insanlar tarafından nasıl sömürüldüğünden.. «Gün gelecek uyanacak bunlar birgün.. Sen seyreyle o zaman gümbürtüyü.. Bu böyle devam edemez.. Bu insanlar ekonomik özgürlüklerini kopardıkları gün....»

— Hop hop.. Ağır ol inecek var..

— Sittir ulan, seninle ciddi bir şey konuşulmaz ki zaten...

— Eminim dirdi ki, sen sen ol lâfını kulağa de, şaardır, şaar adamı cindir çarpar, zaptiyeleri, bekçileri neyim sifil giyinir, töbe de bilemen zaptiye olduğunu, bekçi neyim olduğunu, kolundan duttu mu yürü karakola neyim.. Sen senol lâfını bıl..

Orhan patlatır kahkahasını..
Ve yürünür yorganlıların ardından, ta uzaklara..

«....Fıkaralar şu sıra İstanbul'u istila ettiler âdeta.. Şuşârı, muşârı depeleyip geliyorlar..

Oraya gelmek meselesi... Şu sıra hani pek sıkışık değilim amma, nasıl söyliyeyim, basiret bağlılığı mı ne, yerimden kıpırdayamıyorum lan! Belki de (Gazeteci döğdüklerinden), korkuyorum. Hoş ben gazeteci değilim ama, belli olmaz. Oktay ve ötekilere tarafımdan büyük geçmiş olsun de.. Olağan işler.

Haaaa... Geçende Gülcan'ın nikâhına gittik.. Sen de davetliydin ama, gelmedin nedense. Tabî geleınediğinden. Kız iki dirhem bir çekirdekti. Cıvıl cıvıllığı da caba.. Kâmran(12) da fena değildi. O, bencileyin, utangaç mı deyim, mahcup mu? Bunu derken, kızcağızın yüzünün cam kırığıyla sıyrılmış olduğunu kasdetmek istemedim tabî. Yalnız, çok tatlı bir serbestlik içindeydi. Allah bir yastıkta kocatsın. (Söz dinletebilirse...)

Elvanı tasarlıyorum da bayılıyorum. Hani şöyle on, on beş.. On beş çok, on üç yıl sonra senin başına hayli işler açması beklenir.. Yıldız'a attığım tokatı biliyon ya?»

— Kalk ulan, acele kalk..

— Ne var yeğenim, ateşin üstünde...

— Bırak gevezeliği, bırak işini mişini.. Çabuk çıkalım buradan...

Sapsarıydı rengi.. Masamı topladım, süratle çıktık Dünya gazetesinden.. Cağaloğlu, Eminönü, Beyoğlu.. Üç dolmuş değiştirdik!.

— Yahu n'oluyor Orhan be?

— Ne olacak? Ben dümbük değilim.. Daha yaşı ne başı ne? Ben biliyorum başıma geleceği.. Bir vereceksin, iki alacaksın! Kızını döğmeyen dizini döver diye boşa dememişler.. Bizim Yıldız, kaç gündür eve

geç geliyor.. Bana kül yutturacak ha?. Şimdi okuldan çıkacak.. Sen şu pasajın başını tut, ben buranın.. Olmazsa evde buluşuruz..

Orhan ala ala hey!. Yıldız'ı, bir oğlanla suçüstü yaklamayı tasarlamış.. Döndürmek olanaksız!.

Yıldız salına salına geliyor, etrafına bile bakmadan! Bir dükkâna girdi, düğme aldı, çıktı.. Otobüse bindi.. Biz de peşinden.. İndi otobüsten.. Cibali Fırın Sokağa doğru ağır ağır gidiyor.. İzliyoruz Yıldız'ı.. Cibali Fırın Sokak 20 numara.. Kapıyı açıp içeri giriyor, Orhan ardından.. Kız daha ağzını açmadan iki tokat iniyor suratına..

Nuriye yenge, bizim Cemile'miz, her zamanki gibi, ahşap evin, oğulmaktan sapsarı olmuş tahta merdivenlerini yine «şehvetle» siliyor, iki büklüm. Tokat sesine kafasını çeviriyor..

— A be Oran naparsın çocuğa? Kendine gel Oran.. Bırak kızı, adam çıldırmış mı ne? N'aptı be Yıldız?

Yıldız bir şey yapmamıştı.. Sanırım Orhan'ın öfkesi de buradan geliyordu.. Kafasında kurdukları ters çıkmıştı, bunun öfkesiydi!.

Yıldız ağlayarak çıktı yukarı, benden utanmıştı daha çok..

«.....Ama, bir sefer oluyor öylesi, ondan sonra insan alışıyor.. Neye mi? (Dümbüklüğe!.)

Neden dersen, kıza bakmaya gelenler, isteyenler filan insandaki (Erkeklik), (Kabadayılık) mefhumlarını laçka ediyor. (Âdet buymuş ne yapalım?) deyip boynunu büküyorsun. Bu hâl, dede olma işareti.. Bu işaret de, Dünyanın genç insanları tarafından bir kenara itilmenin başlangıcı. Ondan sonra geçen her gün, her ay, hele her yıl, seni cartayı çekmeye doğru biraz daha yaklaştırıyor..

Fıkara (Vukuat Var), kâat fıkdanı hasebiyle bu yıl da basılamıyacağa benziyor. (Fırtınalı Gece)yi Remzi'ye sattım. Paraları tamamen alamadım bermû-

tad ama, alacağız elbette.. Dünya'da yayınlanmakta olan (Dünya Evi)ni de Çağlıyan'ın eski sahibi alımkâr oluyor. Alınazsa Remzi ona da tâlip. Bakalım..

Daha ne yazayım? Hava bulanık.. Tam rakı havası, havası ya, yukardaki sebeplerden ötürü, geç yiğidim geç, diyorum. Sonra, Antep Kebapevi, Ramazan dolayısiyle mâlûm, içkiyi kaldırdı. Cenabıallah her taraftan arabamın tekerine taş koyuyor. Sonu nereye varacak bakalım...

Eskici ve Oğulları'ndan başka iki kuvvetli roman mevzuu kafamı karıştırıp duruyor. Hani şöyle vaktim olsa da, ağır ağır, isteye isteye, seve seve çalışabilsem, gerçekten de kendimi tatmin edebileceğim bir şeyler yapabileceğime inanıyorum. Eskici ve Oğulları'nı geri bırakışımın sebebi bu. Bir taraftan da Stendhal'in şu sözüne hakvermiyor değilim: (En iyi roman üslûbu, zabıt kâtibinin yazdığı zabıtlardaki kuru üslûptur!)

Öyle.. Büyük romancıların hepsi böyle çalışmış. Derken kendimi bunlara katmaya kalkmayacak kadar (zekî) olduğumu bilirsin.. Balzak'ta, Dostievski'de başkalarında da bu çalakalem hâkim. Büyük eser, söyleyecek sözü çok olmak, (Bir takım cambazlıklara) vakit bırakmıyor. Daha açıkçası, şekil vıdıvıcılığiyle uğraşanlar, sözleri olmayanlardır.

Gene zülfü yâre dokunduracaksın beni.. Kısa keselim..

Bermûtad, selâm faslını idare et. Ayten'in sosyetik oluşu beni düşündürmeye başladı. Oraya gelince falso yaparım, sosyetiklik icaplarına uyamam diye bir korku düştü içime.. Ne dersin?

Nuriye'den firade firade selâmlar.. Bıraksam hemen gelecek a, bilmem ki.. Benim gelmem daha uygun olur değel mi? Angaranın dadını çıkarırık bir iki..

Elvan'ın gözlerinden benim yerime öp.. Ben de sizin yerinize bizimkilerin gözünden öperim. (Yıldız müstesnâ!.)

Haydi eyvallah... Kitap çıkınca en kısa vasıtayla ve en kısa zamanda yollarım..»

İstanbul 31/3/956

«Sevgili Fikret,

Uçakla gelen mektubunu beş dakika önce aldım.. Hayli güldüm hemen de cevaba savaştım.. Uğur, muğur, Leyla falan.. Kim bu Leyla?

Gelelim asıl meseleye, yâni seni üzen noktaya:

Ne diyorlar? İş kalmadı, bitti, sermayeyi tüketti mi diyorlar? Farzet öyle olsun.. Niçin içerliyorsun? Gün ola harman ola.. İt köpek marifetini göstersin bakalım.. Bana gelince, elimde olmayan sebeplerden dolayı yığınla kitabım kitabevlerini tıkamış vaziyette, himmet bekliyor. İstersen sayalım: 1) Arka Sokak, 2)Kardeş Payı, 3)Vukuat Var, 4)Hanımın Çiftliği, 5)Çizgiler, 6)Fırtınalı Gece, 7)Dünya Evi.

Bunlardan başka Ekicigillerden yayınlanacak olanlar (Bar Kızı), (Son Kurşun)

Görüyorsun ya, dokuz, bilemedin on kitap.. Bu on kitap ayak altında kuru kalabalık eden zahifelerin tümünü ezer de geçer değil mi? Hem canım kulak asma. İt ürür, kervan yürür...

Bu yakınlarda (Fırtınalı Geceyi paraya tahvil edip oraya atlamam pek mümkün. İzmir seyahati başarılı geçti. Geçti ama, kuyruğuma itleri taktılar hemen. Ankara'da da aynı olur, hatta sana zararım dokunur diye çok korkuyorum..

Bizim hâneden sival edersen:

Cümlemiz sıhhatta olup, gülden ince nâzik hâtirinizi sival ederik. Yüksek mühendis Nâzım sağlam adımlarla, bildiğin gibi.. Kemali iti, bir küçük Fikret halinde. Dün geveze bir Ermeniden güzel bir mavi kadife pantalon almıştım, sevinçten deliye döndü. Şimdi sokakta bermûtâd.. Yıldız, mâlûm. Evde, dikişleriyle meşgûl. Yengen de her dem tâze pozunda. (Duymas:n).»

(.....Ve bana sevgilimi anlattı:

— Mükemmel bir kızdır. On iki saat fabrikada çalışır, ondan sonra gelir eve, tahta siler, çamaşır yıkar, sökük diker, çorap yamar.. Kütür kütür kızdır. O yarın senin evini omuzlarında taşıyacak! Bu-

nunla beraber, öyle bir gün gelecek ki, evlendiğine pişman olacaksın..

.....Kafamı toparlıyamıyorum ama, bizim karıya takılan öteberilerin müthiş bir servet olduğunun farkındayım. Demek babam, annem ve diğer akrabalar... Halbuki ben..

Sızmışım. Gözlerimi açtığım zaman benimki karşımdaydı. Kafamı içinden tokmaklıyorlardı sanki..

Benimki:

— Bak, dedi, bana neler taktılar! Şu burmalarla bileziklere bak. Ya şu pandantif? Küpeler nasıl küpeler? Elmas taşlı... Bütün bunlar en azdan beş altı yüz lira eder.. Güllü diyor ki...

— Ne diyor?

— Biraz eskiyince satın bunları, kocan sermaye yapsın, bir iş çevirsin diyor... Doğru, el kapısından kurtuluruz değil mi?

— Tabi tabi... Bir lokanta açarım.. Yahut da ..

.....Ertesi günü gözlerimi açtım, benimki ayna karşısındaydı. Karyoladan usulcacık doğruldum. Onu iyice görüyordum. Saçlarını tarıyor, kıvırıyor, büküyor, tokalıyordu. Sonra dudaklarını boyamayı denedi, pudralandı. Küpeleri aldı, öptü, tekrar öptü, taktı. Bu haliyle kendini evvelâ yandan seyretti, sonra öbür yandan, yarım sağdan, yarım soldan, önden arkadan ve birdenbire beni gördü. Bir çığlıkla ellerini yüzüne kapadı, yanıma koştu, karyolaya yüzü koyun kapandı. Ellerini tutup kaldırdım.

— Ne oluyorsun? Ha? Utanacak ne var sanki?

Kulak memelerine kadar kıpkırmızıydı.

— Söyle... Ne var utanacak? Ha?

Cevap vermiyor, gözlerini benden kaçırıyordu. Neden sonra:

— Biliyor musun, diye iri siyah gözleriyle baktı, ben bu küpeleri çok seviyorum!. Bunları en son satalım, yahut da hiç satmayalım!

— Olur... Hiç satmayız.

.....Bir iki gün sonra bir sabah babaannem, beni kenara çekti:

— Oğlum, dedi, biliyorsun ya.. Âdet... Babanın şerefini düşündük. Karına usulüyle anlat da...

— Eeee?

— Emanetleri?

— Hangi emanetleri?

— Altın avadan... Küpe, bilezikler, burma, pandantif...

— Sonra?

— Versin..

— Ayy.. onlar emanet miydi? Başkasından mı almıştınız?

— N'âpalım? Dosta düşmana karşı..

Beynimden vurulmuşa döndüm..

— Lânet olsun sizin âdetlerinize! dedim.. Allah kahretsin... Gider kendin istersin, yüz kalmadı bende artık, kalmadı!...) ([13])

«.....Bana gelince, mâlûm, dolap beygiri. Ama bir farkla, gözlerim bağlı değil. Arasıra Dünya ceridei feridesine uğruyorum. Gülcan ve Yücel hanımları görüyorum. Zaman zaman her ikisi de senden bahsediyorlar. (Sempatik köpek) olduğunda ben de onlarla beraberim. Bugün hava fevkalâde nefis. Güneş tam bahar güneşi. Gel gör ki dışarıya fırlıyamadım. Şakayı bırak, senin oraya gidişin benim de kesemden oldu. Bok vardı sanki Ankara'da. (Nedeni niçini mâlûmum olduğu halde mahsustan böyle söylüyorum, hırsımdan!)

Az sonra gazeteye uğrayacağım. İhsan'a söylerim. Bir hafta sonra tefrikaya başlayacaklarını sanıyorum. İkinci nüshayı kitabevine verdiğim için bende ayrıca bir kopya yok. Eğer razı olurlarsa, baştan bir kısmını, alelâcele iade etmen şartıyla posta ederim.

Uğur'lar ayın onbeşinden sonra Ankara'ya döneceklerine göre, ben veya Nuriye o tarihte Ankara'ya gelebiliriz. Ama herhalde ben gelirim. Çünkü O'nun bu yaz Suvaz'a (Sivas'a) kardeşinin yanına gitmek niyeti var. Bakalım. Kesei hümayunun müsaadesi.

Geçende Hüsam, Muzaffer, Agop filân bizde toplandık. Çiğ köfte, içli köfteyle rakı içtik. Seni de andık. Bilmem kulakların çınladı mı?

İşte sana uzunca bir mektup. Herhalde reçete değil.

(Sanat sosyetesi) ve Ayten'in haline hayli güldüm. Haksız da değil. Sabahlara kadar dırdırdır dırdırdır çekilmez. İncir çekirdeğini doldurmayan meseleler üzerinde sabahı etmeye mecburlarla birlikte sabahlamak kolay değil.

Elvan, dünyasından memnun mu?

Velhasıl olkadardır ol hikâyet, bakisi düruggu bî nihayet

Temmet..

Temmet a, selâmı kelâmı unuttuk lan! Canım, mâlûm nekarat, agnayivir: Bizim hâneden sizin hâneye firade firade selâm ve sevgiler. Soranlara da keza..»

İst. 24.4.956

«Ulan!

Bugünkü Dünya'da densiz bir yazını okudum: «Bir Şehrin Ötesi: Altındağ».

Peki ama, fotoğraftaki taş yığınlarından başka, hani Altındağ?

Yazının başındaki «Tasvir» nefis. Ama okadar. Ne diyorsun? Ne demek istiyorsun? Yazıyı niçin yazacaksın? Belli değil.. Densiz herif! Herkes senin karnında saklı gizliyi ne bilsin?

Neyse...

«Dünya Evi» ırzına geçile geçile devam ediyor.

Geçen gece pasajda kafayı çekerken sana uzun, ama çok uzun bir mektup döşendimdi. Eğer sıcağı sıcağına zarf bulsaydım postaya atacaktım. Bulama-

dım, kaldı. Dün de açıp okuyunca yollamaktan vazgeçtim. Yazıları kendim bile okuyamadım da ondan. Yırttım attım.

Bahar gene geldi, teşrif etti. Etti ama, nerde geçen bahar!

Seni gerçekten, ama sâhiden gerçekten göresim geldi. Bu yakınlarda benim oraya gelmem mümkün. Mümkün a, Ratip Tahir'le yeni bir roman anlaşması yaptık, bu yüzden, ay sonuna kadar mümkünü gayrı gabil!

Yeni romanının ismi: «Kenarın Dilberi»

Halk gazetesinde başlayacak. Mâmafi, iki, üç günlüğüne belki de gelirim.

«Arka Sokak»ın baskısı bitti. Aybaşında piyasaya çıkar sanırım. Sonra, «Vukuat Var», daha sonra «Fırtınalı Gece» ve ötekiler...

Salim'i görüyor musun? «Kardeş Payı» ne oldu? Selâmımı, gözlerinden öptüğümü söyle. Yalnız O'na değil, cümlesine de..

İşittiğime göre Ayten yerinden memnunmuş. Memnun olmayan sen misin? Ve galiba İstanbul «Dâussılası», yahut, «Nostalji»si tutmuş. Otur oturduğun yerde.. Allah bi epmek virmiş, yi, şükret!

Şaka bertaraf, mektubuma son verirken, klâsik selâm sabah faslına boşverir, gözlerinizden öperim.

Elvan'ın gözlerinden ayrıca, benim için öp..»

«Sünnet Faciası»

İst. 16.VIII.956

«Fikret,

Merhaba! Ayten, merhaba! Elvan hanım merhaba! Nasılsınız be?

Şu satırları yazarken saat tam gece yarısından sonra bir. Tahta kuruları eksik olmasın. İğne gibi batıyor mubarekler.. Sen bilirsin tadını..

Aklıma «Beyaz İhtilâl» geldi. Uyku ilacı mübarek. Aradım, bulamadım. Birkaç magazin geçti elime. Röportajları okudum filân, hayır. Uyku tutmadı. Hani kalkıp yollara düşmek gelmiyor değil içimden.

Ama nereye gidersin? Teşvikiye'ye mi? Yâni Fikret'lere mi? Burada olsaydınız -Ayten'in kızıp kızmıyacağını düşünmeden- size gelirdim. Saat birmiş, iki imiş, üç'müş...

Gel gör ki sizlerin yerine koyabileceğim «DOSTLAR» henüz yok!

Bakın bu seferki gelişinizden pek bir şey anlamadım. En iyisi, iki ucunu bir araya getirip ben oraya atlıyayım.

Bu sefer niyetim sağlam. Ay sonunda, iki ucu bir araya geleceğe benzer. Kitapçı Remzi (Vukuat Var) la öteki için gene asılmaya başladı. Başka kombinezonlar da olacak. Velhasıl gelmeye çalışacağım. Gayrı Samanpazarı mı olur, Hergele meydanı mı, yoksa Ayten'in «Yüksek sosyetesi» mi? Her ne hâl ise gezer, dolaşır, bol bol kafa çeker ve gerekenlerle edebiyat üzerine çene çalarız.

Bu sefer Elvan'ı göremedik. Benim yerime onu bir güzel öpün.

E... Dâ dâ nasılsınız? Uğur'a uğrayıp anneme buradan, bizden bahsetmişsinizdir herhalde..

İlle sünnet faciasından... Ulan ne günlerdi be!...»

Evet, ne gündü?

Babam, iki yaşındaki Elvan'ı özlemiş. Yıkıldık üç nüfus İstanbul'a.. Özlem giderildi.. Aklım fikrim Orhan Kemal'de..

Feneryolu.. Haydarpaşa.. Köprü.. Unkapanı köprüsü.. Cibâli Üsküplü Fırın Sokak 20 numara.

Acı sarı tütün kokusu.. Çöpler.. Sinekler.. Boğuşan bebeler, çocuklar, pencereden pencereye «huuu..» çeken kadınlar, kalın tül perdeler, basma perdeler.. Birbirine yığılmış evler, fakir evler, hallice evler, zengin çiçekler birer kiloluk zeytinyağı tenekelerinde, paslı.. Bozuk kaldırımlar, lokantacı Mustafa'nın dükkânı.. Köşedeki kasap, Fırın Sokak 20 numara.. Kapıya tak tak'lar ve açılan kapı..

— Vay ulan.. Vay mirim.. Vay.. Hızır mısın ulan? Hızır mısın.. Gözlerime inanamıyorum ulan,

köpek.. Sevimli köpek.. Ulan ne zaman geldin, seni Allah mı gönderdi? Allooooş... Allooooş..

— Dert!

— Dert karnına..

— Senin karnına..

— Allooooş.. Dayan Nuriye çiğ köfteye, bol acılı.. Ulan Hızır mısın lan, kaçtan aşağı olmaz..

Sarıydı yüzü.. Solgun, sarı, ak, çökmüş bir-tuhaf.. Telaşlı.. Huysuz.. Tedirgin, tüm kıvancına karşın!

— N'olluyor ollum? Kaçtan aşağı olmaz, durıldun birdenbire? Buna parra derler ollum, tam yirmi papel.. Ciheti askeriyeden, maaşımdan yani yeğenim.. Sahi be, sıpalar nerde? Nerde Nuriye yenge? Kaçtı mı yoksa dırdırından?

— Ulan tam zamanında geldin be.. Yaşşa be.. Patlıyordum arkadaş.. Yahu Fikret be, seninki acımış mıydı?

— Ne acımış mıydı lan?

— Anla canım, sünnet olurken acımış mıydı seninki?

— Ulan ne bileyim acıyıp acımadığını? Yıllar geçmiş aradan, ne o, sünnet mi olacaksın?

— Bırak gevezeliği, Nâzım, Kemali falan sünnet olacaklardı, saat kaç? Olmuşlar mıdır acaba? İlle Kemali.. Ulan acır mı be? Nuriye, Yıldız falan bahçedeler.. Ben görmek istemedim, dayanamam, gerçekten yoğum, gitmem dedim, siz götürüp kestirin.. Ulan karnın açtır senin.. Bak şurda acılı, bol kimyonlu salata var.. Ulan rakı da bitmiş, hay anasını.. Mangır var değil mi sende? Tamam, iyi? Bir şişe rakı? Tamam.. Acaba kesildiler mi dersin? Ya çok acırsa?

Nuriye yenge alı al morı mor geldi..

— Tamam Oran..

— Tamam mı? Kemali de tamam mı? Acıdı mı? Ağladı mı çocuklar.. Ağlamadılar mı? Yaşşasın be!.

Kimin oğulları onlar? Dayan Nuriye çiğköfteye.. Bak herif aç, aç it.. Allloşşşş..

— Nuriye be.. Dağıtmış bu adam.. Demin sen evde yoksun, Nuriye dayan çiğköfteye diye basıyordu nârayı.. Epten şaşırmış a be bu adam..

Nuriye dalar mutfağa.. Az sonra evi bir soğan, ille kimyon kokusu bir güzel sarar.. Orhan keyiflenmiştir.. Kapı çalınır, ellerinde paketler Kemal Tahir'in kardeşleri ve Orhan'ın, kendilerini ilk kez gördüğüm birkaç arkadaşı gelir..

Rakılarını alırlar. Orhan'a bir sessizlik çöker.. Çeker bir kenara, çaktırmadan:

— Ulan mangır vardı sende değil mi?

— Dert.. Rakı aldık ya..

— Sahi be.. Peki ne yapacağız şimdi?

— Neyi ne yapacağız?

— Yahu, sünnet olacak çocuklar için iki giriş davetiyesi vermişler.. Davetiye yoksa adam başına ikibuçuk papel!. Bizde iki davetiye var.. Şimdi arkadaşlar çocukları görmek isteyecekler, eh, paranızı verin girin içeri mi diyeceğim? Olmaz.. Tüh be.. Ulan bir çare düşün.. Hay parasızlığının da.. Romanının da.. Hikâyesinin de.. Remzi'sinin de...

Orhan sıralar aklına geleni, gelebilenleri..

— Bırak şimdi, çareyi kapıda buluruz, sen bana bırak, rahat et.. Rahaaaaaat..

Ve gidilir Cibali Haydar Sinemasına.. Yazlık.. Kapıda, sünnet olan çocuklar, memleketin ünlü yazarı Orhan Kemal ve arkadaşları var.. Orhan önce davetiyeleri arkadaşlarına verir, buyur eder, bir ikisi biletini alır, asteğmen resmî giysilidir, dalar içeri ve sünnet olan çocuklardan Nâzım ve Kemali Öğütçü'nün babaları Raşit Öğütçü, nam-ı diğer Orhan Kemal, kapıda kalır!.

Giremez içeri..

Asteğmen işi dalgaya vurur ve tutar elinden,

girerler yazlık sinemaya, arkalarından seslenen adamı duymamazlıktan gelerek, karışırlar kalabalığa..

Nâzım ve Kemali gibi karyola dolusu çocuk.. Sanki Cibali'nin tüm çocukları, analar, babalar, kardeşler, bacılar, büyük anneler, büyük babalar, akrabalar, ahbaplar!

Orhan Kemal'in arkadaşları Nâzım'a ve Kemali'ye armağanlarını verirler ve bu sevimli arkadaşlar, eyvallah deyip giderler.

Çocuk ağlamaları... Elvan elvan balonlar.. Şerbetçiler, bardaklarını şakırdatan.. Tef sesleri, şarkılar, ağlayan çocuklar ve Kemali'nin cılız sesi:

— Susadım. Susadım.. Suuuuu..

Su yok ki? Limonata var, şerbet var ve bardağı yirmi beş kuruş.. Cepler kazınır, bulunamaz yirmi beş kuruş. Kemali'ye Nuriye içirmek istemez, içerse çişi gelecek, çişi gelince kesiği ağrıyacak..

— A be Kemalicim, oğlum benim, tut be kendini azıcık, tut be oğlucuk..

Ve Kemali'nin çişi gelir, suyu, limonatayı içmeden ve yorgan açılır, gecelik kaldırılır, sarı tozlar ekilmiş, kanamış bi-şey.. Orhan görür, Orhan sararır, Orhan yerinde bir sallanır, terler birikir alnında ve elini başına götürür:

— Yahu başım dönüyor be..

Ve yığılır olduğu yere!.

Orhan fenalık geçirmektedir.. Kolonyalar yetiştirilir, su yoktur kolonya vardır, Orhan bir iskemleye oturtulur, rengi artık tamamen sarıdır..

Asteğmen yüklenir Orhan'ı.. Cibali Fırın Sokak yirmi numaraya dinlene dinlene gelinir, kapı açılır, Orhan ikinci kattaki odasına zorla çıkarılır, divana uzatılır..

Eski eczacı çırağı, sonraları kalfası, Yemen çöllerinde on yıl savaşmış, esir düşmüş eczacı binbaşı Vasıf İbrahim Kuruçeşme'nin oğlu Fikret Vesim,

Orhan'ın nabzını tutar, sayar, yeniden sayar.. Orhan'ın durumu ağırdır..

Yedek asteğmen Fikret Vesim, ağlamaklı oturur, çare arar.. Doktor.. Yok.. Eczane? Varsa bile para? En iyisi mutfaktaki kuyudan su çekmek ve soğuk suyla iyileştirmek Orhan'ı..

Uçarcasına iner mutfağa.. Tulumbaya takar kovayı.. Başlar çekmeye.. Acele.. Acele.. Daha acele.. Orhan'ın durumu iyi değil..

Basar tulumbanın koluna.. Daha hızlı.. Daha hızlı çekmek için yer değiştirmek gerek.. Tulumbanın altında tahtalar vardır, yalak gibi.. basar oraya.. Kova dolmak üzeredir, daha bir asılır tulumbanın koluna ve tahta çatırdar, Ankara Bando Muzıka Askerî Orta Okulu resim öğretmeni yedek asteğmen Naciye'den olma Vasıf İbrahim oğlu Aksaray (Niğde) 1926 tevellütlü Fikret Vesim Otyam, çatırtılarla karanlığa düşer!..

Burası, mutfağa altındaki odun deposudur, karanlıkta, tavuk mu, horoz mu ne can havliyle bağırır!. Yedeksubayın her yanı ağrımaktadır ve tepeden bir ışık gelmektedir ve ışığa tırmanmak için asteğmenin ne pazuları, ne boyu ne de hiç de atletik olmayan bedeni uygun değildir.. Odunları yığar, tam elini atacak, odunlar kayar! Hem güler hem ağlar..

Orhan yukarda sağ mı acep? Nabzı atmıyor gibiydi.. Hay senin tahta gibi!.

Asırlık eski konak bozuntusunun her yanı sallanır! Üniformalı adamın, kova da başından aşağı geçmiştir, ıpıslaktır.. Kurur, kurumaya ya, Orhan nasıl acep?

Bir tahtaya yapışır, eli kaysa yeniden tavuk mudur, horoz mudur belli olmayan, zindan hayatı yaşayan kümes hayvanının üzerindedir yine..

— Ölüm ölüm bir ölüm.. Asıl bakalım, daha,

ha şöyle, kaldır bacağını, çek kıçını yukarı, daha, daha..

Tulumbanın dibine ulaşır, çeker bedenini ve yeni bir kova su çekilir..

Bir kova suyu başından aşağı yiyen Orhan'ın gözleri açılır, fersiz fersiz bakar, sevgiyle.. Kolonya, pencereleri aç.. Kemali'nin çocuk dergilerini al, yelpazele Orhan'ın suratını..

Saatler geçer..

— Yeğenim nassın be? Ulan amma korkuttun ha.. Senin yüzünden odunluğa da düştüm, yarın olsun bir anlatayım, çok güleceksin. Sen istirahate devam et yeğenim..

— Çok fenayım be Fikret.. Gidiyorum galiba?

— Nereye gideceksin lan? Mangırın var mı? Acele etme bakalım.. Biraz alkol, sıcakta.. Aşırı duyarlılık, heyecan, çocuklarına olan sevgin.. Şu su dalgası, biraz kan, sonuç? Sonuç senin buraya, benim de bodruma yığılmam..

İkisi de dalar..

Ayak sesi..

Nuriye, bizim Cemile'miz gelir, sorar aç mısın dive? Yatak ser denir, «Evden merak etmezler mi?» «Etsinler, nereden haber vereyim? Boşver..»

Yatak serilir..

— Nuriye yenge sen merak etme, ben beklerim, sen var git bebelerin yanına, bunu merak etme, kocadı gayrı..

Uyku tutmaz..

Sıcaktır.. Alınır çocuk dergileri, okurken okurken uyunur ve ateş basmışçasına uyanılır, Cibali'nin tüm tahtakuruları Cibali Fırın Sokak 20 numarada, ikinci katta yere serili yataktadır, en büyüğünden en miniciğine kadar!. Adam anadan üryan soyunur, dergiyle atar tahtakurularını, ne mümkün? Atar kendini dışarı yatakla, çarşafla, çatı katında-

ki balkona çıkar dayama merdivenden.. Dünya vardır ve yatağı serip, çarşafa bürünüp yatar..

Çünkü Orhan Kemal, mışıl mışıl uyumaktadır aşağıda..

— A be Fikret nerdesin? Fikret?

Nuriye'dir.. Sabah olmuştur.. Sesi duyan, yatakta doğrulur ve gözleri faltaşı gibi açılır, zira balkonun korkulukları yoktur!.

— Burdayım be yenge..

Daracık, kapı gibi yerden kafasını uzatır:

— Azcık tahtakurusu vardı da.. Yahu yenge, uzatsana şu çamaşırlarımı..

Cemile, Nuriye yenge katılır gülmekten.. Orhan iyidir, çocuklar iyidir, sabah, hayırlısıyla olmuştur yani...

«.....Çok tatlı günlerdi amma, Allah öyle mürüvveti bir daha göstermesin..

Âmin!.

Geçenlerde bizim karı ve Taşlıtarla serserisi[14] ile Gülcan'lara gittik. İyi, has. Tatlı tatlı konuşurken Celal Sılay zuhur etmesin mi?

Vay anasını! Sıtma görmemiş sesiyle «Orhan Kemal!» diye bağırmasın mı? Kafam da yerinde.. Aklım gitti.

— Ne var?

— ESİ için yazı.

«Peki» deyip savdım ama, canım da hiç istemiyor yazmak. Hikâye filân olsa, neyse.. Değil.. Makale cinsinden yazı..

Ne yaparsın sen olsan? Tekrar yakalanacağım güne kadar Pırrr... mı?

Hani hiç de yazmak gelmiyor içimden...

...

Dünyanın eski samimiyeti kalmadı. Bir acaip oldu gazete.. Ara sıra Gülcan'a uğrardım. Şimdi içimden gelmiyor. Bana bir şey diyen yok gerçi ama, ne bileyim, kovulacakmışım gibi geliyor.

Sık sık mitili «Kürdün Kahvesi»ne atıyorum.

...

Tahtakuruları rezaleti arttırdı.. Canavar gibi namussuzlar.. Mektubuma son vereceğim. Gözlerinizden öperim..»

Orhan Kemal Sünneti Anlatıyor

Ve Orhan Kemal 12 Temmuz 1956, Perşembe günü not defterine şunları düşer:

«Kambur kambur üstüne. Bir de çocukların sünneti bindi. Nuriye: «Haydar sinemasında sünnet yapılacak. Çocuk başına on beş lira!» demişti.

İyi bir fırsat. İyi bir fırsat ama, otuz papeli denkleştir denkleştirebilirsen.. Ev kirasını kardeşim Uğur'dan getirttim. Yüz elli lira. Yüz yirmisi kiraya, otuzu da günlük masraflara gitti.

Düşündüm, taşındım.. Aklıma zavallı kitaplarım geldi. Dört paket halinde sahaflara götürdük Erol'le. Altmış liralık kitabı on beş liraya verdik.

Sonra, otuz lira da Edip'ten aldım. Şair Edip Cansever çok iyi bir arkadaş. Mert. Ona da yüz elli lira borçlandım.

Borç.. borç.. Borç.
Vaziyet şu:

Avukat M. Ali Cimcoz:	1000
S. Eyüboğlu	400
Uğur	150
Edip	150
Lütfü	20
Melih	50
	1770

Belki fazla değil ama beni çok üzüyor. Kitaplarımı satınca öderim belki. Kitapçılar da çok isteksiz. Zaten Remzi'den başka istekli de yok. Şaşılacak şey. Güya tanınmış, sevilen, aranan imzayım. Yazarla okuyucu arasında o kadar çok «lüzumsuz»lar var ki: Yazarın sırtına binmiş hepsi. Hepsi yazarın zararı-

na kazanıyor. Şimdi de «Kâğıt yok» teranesini tutturmuşlar..

Olur inşallah!

15.7.956

Bugün sabahtan akşama kadar şâhâne bir dinlenme yaptım. Günlerdenberi buna öyle ihtiyacım vardı ki..

Şimdi akşamüstü.

Az önce (Suçlu) romanımın tape edilen kısımlarını gözden geçirip düzetmeler yaptım.

Dün İhsan Ada'dan yüz lira borç almıştım. Elli lirasını çocukların sünnet masrafı olarak Nuriye'ye verdim. Bu sünnet işi de, şu dar zamanda tuz biber ekti.

Nuriye'de bir faaliyet, bir faaliyet. Komşulardan yorgan yastık işlerini almış. Yıkamış, ütülediler. Yıldız ütüledi. Sünnet, düğün, bayramlar, hatta ramazan çok manasız şeyler belki ama insanları, öyle fazla gayeleri olmayan, sadece şöyle yaşayan «Küçük insanlar»ı iyice oyalıyor. Düğün, bayramlar, ramazan yahut sünnet hazırlıkları hayatlarına renk, heyecan katan vesileler oluyor. Yoksa sıkıntıdan, yeknesaklıktan patlarlardı. Hoooş.. Bunlar olmadan bile pek âlâ «Mesele» buluyorlar kendilerine: Dedi kodu!

23/24.7.956

Gece yarısı

Tahtakurusu yüklü, sıcak geceler başladı. Uyuyamıyorum. Oysa gözlerim biber gibi yanıyor.

Korkunç günler geçirdim.

Evvelâ Kurban Bayramı. Ne bayramları seviyorum, ne de cumartesileri, pazarları. Sair günler çok daha dost. Para bulmak bakımından ne de olsa insanlarla dolu.

Bütün bayramlarım, bir çok tatil günlerim gibi, Kurban bayramı beni gene meteliksiz yakaladı. Üs-

telik çocukların sünneti de var. Nuriye: «Haydar sinemasında, çocuk başına on beş liradan sünnet yapacaklarmış» demişti. Bu işin pek pek bir elli lira ile biteceğini sanmıştım. Nerdeeeee? Gırtlağa kadar borca girdim. Psişik (ruhi) üzüntüleri de caba.

Burada bilhassa Nuriye ile, iyi komşularımızın yardımını minnetle belirtmeliyim. Bilhassa Kemali'nin arkadaşı Yunus'un babası elektrikçi İdris'in fedakârca yardımı.

Gece yarısı tatlı uykusunu bırakıp Nuriye ile sinemaya demir karyolayı taşıyıp yerleştirdi. Sinemaya giderken dimdik bir yokuş vardır. Bomboş çıkmak bile insanı harap eder.

Şu Nuriye, gerçekten de müthiş bir kadın! Hani kahraman filân diyeceğim geliyor. (Unkapanı Cibali Fırını So. No: 20) deki dört odalı konak tipi zırıltı evimizin yalnız iki odasında oturduğumuz halde, koca evi haftada bir, iki baştan aşağı silip süpürmesi, çocuklarını, beni gıcır gıcır yıkaması, keza dağ gibi çamaşırı tek başına yıkıyıvermesi..

Çarşıdan her şeyi o alır. Pişirir. Evin tekmil işleri onda. Sokaktan, dostların hoş olmayan garezkâr dedikodusuyla ifrite döndüğüm zamanlar ki böyle günler çoktur, benim yüz eğmemi, hatta öfkeli bağırtılarımı çeken gene odur. O bir melek mi? Hayır: İnsan! İcabında iliğine tak der, karşılık da verir.

Bütün bunları ihtimal, evini, çocuklarını, kocasını seven her kadın çeker. Çeker ama bir farkla: Kocasının belirli bir kazancı vardır.

Benim o da yok. Yaşayışımız tesadüflere bağlı.

1) Tefrikalar

2) Tefrika edilmiş romanların kitap haline gelişinden aldığım para.

3) Sinema senaryoları

Bu sonuncuyla ikinci kaynak şu sıra felce uğradı. Yeni Basın ve Milli Korunma Kanunu kitapçıyı korkuttu. Suç işlemekten korkuyor.

Hemen hemen yalnız gazetelerdeki tefrika romanlarla geçinmeye çalışıyoruz. Bundan başka çıkar yol da yok.

Gelelim Nuriye'ye:

Bu şartlar altında, yâni beş parasız, sünnet işini kıvırmamızda baş rol onda.

Şu Muhammed de, şu sünnet işini müslümanların başına ne diye sarmış sanki? Baygınlık geçirdim! Pis şey vesselâm.»

İst. 9.9.956

«Fikret,

İki mektubunu da aldım. İlk mektubun çok samimi, çok içten. Sevindim. Ben de aynı hisler içindeyim. İstanbul'a gelip de bize uğramamana üzüldüm. Evdeydim.

Neyse. Günün birinde benim oraya çıka gelmem her zaman kaabil. Bol bol görüşür konuşuruz..

Gelelim röportaj işine. Ana hattında kabul. «O» imzasıyla yazarız. Yahu, nasıl olursa olsun. Ama «O» imzası daha uygun galiba. İnsan daha serbest, daha densiz olabilir. Yalnız, şu meseleyi halletmek lâzım:

Ne gibi röportajlar istiyorsunuz? Yani İstanbul'un hangi tarafıyla ilgili röportajlar?

Bunu acele bildir. Bir de fotograf meselesi. Çok mühim.. Fotografçıya kaç para vereceksiniz? Belki Ara Güler'i bulur konuşurum.

Bunları acele bana yaz.

Gelelim Salim Şengil'e.. Onda benim bir miktar hikâyem olacaktı. «Kardeş Payı» için seçecekti. Seçmeye vakti olmadı ise, al, bana yolla. Ben seçip göndereyim. İhmâl etme Fikret..

Avrupa seyahat intibalarını ne zaman dinleyeceğiz?

«Suçlu» yeni başladı daha. Üçte bir. Mâmâfi, «yeni roman»ımın konusunu buldum. Çok seveceksin. Bir gün buluşursak anlatırım, güleriz.

Haa. Tarık Dursun'un büyük hikâyesi ne oldu? Buraya gelmişti. Bir kere görüştük, sonra Ankara'ya döndüğünü öğrendim. Çok çok selâmlar. Daha doğrusu bütün eşe dosta..

Haydi hoşça kal. Ulan, dikkat ediyorum, tam

mektup yazarken ya kenef ihtiyacın tutuyor, ya da Elvan makinaya satışıyor! Klasikleşti sende bu mektup bitirme bahanesi..

Elvan'ın gözlerinden evcek öperiz. Nuriye ve Yıldız selâm ederler. Ayten'e keza. Velhası mâlûm seramoni..»

İst. 6.X.956

«Fikret,

Birden sesin sedan kesildi. Ulus gazetesindeki yeni vazifen bu kadar ağır mı? Yâni mektup yazmaya olsun imkân vermiyor mu?

Epey önce bir mektup yazıp (Uçak Sokak 18/1) adresine yollamıştım. Bu mektup, senin «ULUS» titrli zarf ve kâadı ile yolladığın mektubun cevabı idi. Yâni şu «İstanbul» röportajları isteyen mektubuna karşılık. Röportajdan geçtim, Salim Şengil'deki Kardeş Payı kitabına girecek hikâyeleri oradan alıp çok acele bana yollasaydın bâri!.

Çünkü, kitaba girecek kadarından çok fazlası var onda. Vaktin olursa, bir telefon ediver. Müsvetteleri ya kendisi yollasın, ya da sana versin. Sen yolla. Kitaba girecekleri ayırıp hemen yollayayım. Geriye kalanlar bana lâzım..

Bu kadar yeter şimdilik. Ayten'e selâm. Elvan'ın ve senin gözlerinizden öperiz. Buradan tümen tümen selâm. Çocuklar ellerinizden öperler..»

«Gene de Dünya Güzel Be..»

İst. 18/X/956

«Fikret,

İmzasız mektubu aldım. Namussuz, C.H.P.'lilerle, Ulus erkânına savurduğun sözleri imzalamaya çekindin değil mi? Gerekirse inkârdan geleceksin, ben yazmadım, yalan diyeceksin! Zaten eğer imzalı olsaydı, hemen D.P.'lilerle anlaşıp, Ulus yazı işleri müdürü mü, çömezi mi her ne ise, kendi fırkası er-

kânına bakın neler diyor diyecektim. (Der miyim derim hani!.)

Neyse, şaka bir tarafa. Dün sabah, yani 17/X/956 sabahı, sana uzun bir mektup yollamıştım. Herhalde aldın. Zaten tahmin etmiştim. Durdu durdu, ben tam yazınca yazacak diye düşünmüştüm. Neyse hayli güldüm. Güldüm ama, ne filimi? Ne piyesi? Ne fiyakası lan? İstanbul'a kapağı attığımız yıllar müstesna, şu içinde bulunduğum aylar, hatta günler kadar suyu çekilmiş değirmene döndüğümü hatırlamıyorum. Sana bir kaç misal: Mangırdan yana nanay olduğumuz için, kömür sıramızı kasden kaçırdık. Odun da aynı şekilde hâlâ oduncuda bekliyor. Ev kirası, vakti muayyeninden en az on, on beş gün sonra ödeniyor. Yıldız'a manto borcum öylecene duruyor. Bana gelince, geçen senenin kadrosuyla idare ediyorum. Yeniden bir pardesü bile alamadım. Karı ve çocuklar buna keza..

Bir dokunulup bin aaaah işitilen fağfur çanağa döndük.. Ama gene de dünya güzel be!. Aldırdığım yok. Serdim şerefsizim. Borçlular filân umurumda değil. Allah bana, ben onlara. E, bu hâle gelince insan, gam, tasa, keder, kahır mahır kalmıyor, tabi kilo da verilmiyor. Tam tersi, galiba kilo alınıyor. Sonra şu karaciğerden de eser kalmadı. Hani baş ağrıları filân vardı da onun için az içerdim, az yerdim ya, şimdi onun da sebebini keşfettim: Meğer baş ağrıları içkiden önce az yiyecek yemekten olurmuş. Dün ilk defa bir arkadaşla şenlikli bir köftecide okkalı bir işkembe çorbasının üstüne üç bardak şarabı korka korka içtiydim. Baş ağrısından, mide bulantısından gebereceğimi sanırken, vay anasını, bir keyif, bir azgınlık, bir sağa sola posta koyuş! Fıkara Buyrukçu'yu yakaladım. Oturttum karşıma Kürdün Kahvesinde, başladık blüm oynamaya. Bendeki neşeyi nâraları görme.. Cenabet kâat bile iyi gün dostu. Bir kâat gelsin, bir kâat gelsin...

Sen olsan yerimde ne yapardın? Mâdem bu işin çâresi bu, ayni minval üzre devam ederdin değil mi? Tamam. Ben de onu yaptım. Sabahleyin cebimde bü-

tün bir on teklik vardı. Bakkalda bozdurup, karıyla paylaştık. Caddeyi tuttum. Başımda tavşan derisinden fötr şapka (Bu mâhudu hatırlarsın. Geçen seneden müdevver.) Geçen sene bu şapkayı hiç sevmezdim. Evvelâ, çok burjuva işi olduğundan, sâniyen, şapkanın stilinin estetiğime uymadığını sanmak vehminden.. Cenabet bu yıl bir hoşuma gitsin, bir estetiğime uysun! Vay namussuz şapka vay!

Elbiseler de mâlûm ve mâhut kahverengiler. Onlar da keza. Geçen sene onları da sevmezdim. Bu yıl onlar da hoşuma gidiyor ne hikmetse. Beyaz naylon çorap (Lâf aramızda, iskarpin içinde kalan kısımları, tabanı, mabanı yâni hemen hemen yok) ve kravat!

Peşin, sabah sabah bir Kürdün kahvesi yaptım. Mâlûm ya, kahve hâlâ Hasan Paşalı! Kayfemi içtim kardaşım, suyumu içtim, gevezeliğimi mevezeliğimi ettim.

Babıâli yokuşundaki (Remzi) gibi kitabevlerinin önünden de hiç bakmadan, «Orhan bey, romanlarınızı getirir misiniz?» demelerini içten içe bekleyerek, geçtim. Millet oralı bile değil. Vukuat Var'ı, Hanımın Çiftliği'ni, Dünya Evi'ni, Suçlu'yu, ne bileyim Bereketli Topraklar'ı yazan bu aslan değil de kendileri sanki!

Cepte beşlik... Pardon, dolmuş parası vermek suretiyle ırzına geçilmiş, parçalanmış beşlik. Uzatmayalım, Sirkeci tranvay durağındaki «İstasyon» köftecisi vardı ya, onun üstüne çıktım. Belki bilmiyorsun anlatayım: O istasyon köftecisi, garson Selâhattin hariç, aynı kadroyla yukarıya çıktı. Yukarısı da yukarısı oldu hani... Tam buluşup içilecek yer.. Hani bir zamanlar Adana kebapçısına dadanmıştık ya, öyle bir yer.. Pek saltanatlı. Hele pencere önündeki masalardan birini düşürdün de durakta bekleyenleri sigortaya aldın mı... (Burasını kaabilse Ayten okumasın, duymasın) göz banyosunun şâhı!

Sadede gelelim: Koca lokanta bomboş. Değil masa, cirit oyna istersen! Neyse, masalardan en şâhanesine kuruldum. Kocaman bir kâse işkembe çor-

bası. Bol sarımsaklı tarafından, tabii sirkeli de. Üstüne koca bir şişe beyaz Marmara şarabı ve bol domatesli, yeşil biberli köfte. Bütün bunlar gelirken, önümdeki listeden de borcumu titizlikle kontrol ediyorum tabî. Zere garsonlar pek iltifatkâr. Yağlı müşteriyi bulunca namussuzlar yüzde ondan gayri bahşiş koparabilmek için piyazın daniskası. Oysa bahşişe filân hiç niyetim yok. Kerli ferli görünüşüme rağmen basıp gideceğim. Arkamdan küfretmeleri ihtimaline karşı tabî ihtiyat tedbiri olmak üzere küfürü peşin ben ettim.

Meyhaneden dut gibi çıktım muhterem. Kafam yerinde. İki ayaklı bir canavarım ama, bırak.. Olmuyor. Kese canibinden sağlam olmadın mı, sarhoşluk bile fos!. Heye, yürüyorum, esaslı da yürüdüğümü sanarak yürüyorum ama, tek çalıştığımın farkındayım. Derken, garip kuşun yuvasını yapıverdi Mevlâ: İmdat simidi, yahut cankurtaran gibi bir dost! Kafayı buldum mu, bir takım hesaplar vıdıvıdılardan sıyrıldığını bilirsin. Derhal esasa geçip iki onluğunu kestim. Durur musun? Deli! Irzına geçilmiş beşlikten artan elliyle bir Galatasaray dolmuşu, tamam!.

Şimdi burada bir fır duralım. Niçin Beyoğlu? Öyle ya, bu kafayla kitapçı Remzi bile tavlanabilirken...

Doğru, doğru ama, uzak ihtimalleri de kollamak lâzım. İnsan filimcilere yalnız ham film olduğu, senaryo işleri belirdiği zaman değil, böyle hiç bir maddi alavere olmadan da gitmeli ki, yarını sağlamlasın!

Tamam mı?

Düştüm tabî seninkine peşin. (15) Hazrette saçlar, bıyık mıyık konuşuyor. Ama O'nu esasen göresim gelmişti. Yolumun üstü de, giriverdim. Mîri muhterem gene bermûtad bonolar, senetler filân falanla meşgûl. Ayaküstü şöyle bir hoş beş, o gitti, ben de Türkân hanımla kaldım. O da öyle. Oturuyor. İş yok, güç yok. Bir zaman çene yarıştırdık sonra döndüm Bâbıâli'ye.

Bu kadar gevezeliğe ne lüzum vardı, unuttum. Sahiden unuttum be muhterem! Kocaman şişe şara-

bın verdiği korkunç cesaret kanalize olmadan, taşmış, yayılmış bir nehir gibi geçti gitti. Ulan diyorum şimdi kendi kendime, uğrasana Remzi'ye, uğrasana Arif Bolat'a, uğrasana ötekilere! Denize düşmüş bir kazazedesin, sarılsana yılanlara!.

...

Senin mektupla birlikte Orhan Asena'nın piyesiyle Halim Yağcıoğlu'nun şiir kitabı da gelmiş. Adreslerini bilmediğim için ayrıca yazamadım. Görüyorsan ve tanıyorsan teşekkürlerimi iletiver.

...

O kadardır ol hikâyet, bâkisi.. Hepinizin gözlerinizden öper, hüdaya emanet eylerim. Temmet! (Hane halkının mâlûm selâm formalitesi bâki)

Not :

Ha! Bir gün pat diye oraya düşüvermek hakkım her zaman bâki. Sen her ihtimale karşı (1001 gece) yâhut Tekel'in (Lâl) şarabından al, buzdolabına yerleştir, soğuya dursun. O.»

Devletkuşu..

İst. 17.X.956

«Fikret,

Telgrafını aldım. «Tafsilâtlı mektubunu» hâlâ bekliyorum.

Köy hikâyesine gelince, yok. Yazmak da uzun iş şu sıra. Hiç havasında değilim. Bir de mâlûm ya, romana göre hazırlanıldığı zaman tezgâh geniş kuruluyor. Hikâye'ye dönüvermek zor.

Vatan'daki «Suçlu» bitmek üzere. Yenisini istediler. İsminin «Devlet Kuşu» olacağını sandığım yenisine başladım. Hemen söyleyeyim, çok memnunum. Tam senin istediğin gibi. «Devletkuşu»nu sen de seveceksin. Konusuna da yabancı değilsin. Hatırlatayım: Hani «Dünya»da bir ressam Gazanfer vardı da, bir evlenmeden bahsetmişti? Bir arkadaşı mühendis mi ne, beş bin lira verecek, Gazanfer kızla «Resmen» evlenecek, ama gerdeğe arkadaşı gidecek. Sonra da kızı boşayacak!. Hatırladın mı?»

Hatırlıyorum.

Güzel Sanatlar Akademisinden arkadaşım.. Ayrıldı.. Yıllardır görmüyordum, bir gün pat diye karşılaştık Bâbıâli'de.. Gazeteye geldik. Yolsuzdu.. Bedii Faik cezaevinden yeni çıkmıştı. Anılarını yazacaktı.. Benden bir afiş istedi.. Bedii parmaklıklara asılmış, melûl mahzun bakıyor!. Aklıma düştü, «Bedii ağabey, işte senin afişi en güzel yapacak arkadaş bu, eskizleri hazırlasın mı?»

Eskizleri değil, aslını getirdi birkaç gün sonra.. Harikaydı.. Sonra yenileri izledi bu afişleri.. Başlıkları.. Gazanfer de artık Dünya'da idi..

Heyecanla girdi odama..

— Yahu, sana bir şey danışacağım..

Kapıyı örttü.

— Ne var yine, kız dalgası mı?

— Yahu bu başka bir iş.. Biraz önce buraya gelirken, çok zengin bir arkadaşımı gördüm, Antalyalı, çocukluk arkadaşım.. Seninki boynuma sarıldı, hâl hatır sordu.. Yolsuz olduğumu anlamıştı.. Oğlanın başı belâda.. Kendisi evli, ama bir kıza fena halde tutulmuş, perişan.. Kız da bunu seviyormuş, ama, nikâh yapmadan koynuna girmem diyormuş.. Dedi ki bana, etme, eyleme sen benim candan arkadaşımsın, sana inanır ve güvenirim, gel bu kızla sen evlen, size akıl almaz bir düğün yapayım, sonra kızı sen bana bırak, beş bin, on bine istersen vereyim, kıza ev tutayım, sonra sen hemen boşan, gerisine karışma.. Yahu olacak iş mi dersin, kızı, ya ben de seversem? Ya ayrılmazsa, iş bitmiş.. Al başına boynuzları.. Yahu şaştım kaldım...

Katıla katıla gülüyoruz olacakları gözlerimizin önüne getirip..

— N'abar yeğenim? Kaçtan aşağı olmaz?

— On binden Orhan..

— Ne on bini? Suşahırlıyı çağır patlatsın kayfemi yiğenim, bir de cuvara bastır.. Ha sahi, ne on bini be?

Gazanfer göz kaş işareti çakar, olmaz gibilerine..

— Anlat be, Orhan yabancı değil..

Anlattı, utana-sıkıla..

— Roman be.. Namussuzum roman.. Harika bir roman!.

«..... Bu konu bende devolope ola ola yepyeni bir öz ve biçime geldi. Konum kısaca şu:

Kumkapı taraflarında fakir bir mahalle. Altı çocuklu bir kapıcı âilesi. Çok zor şartlar içinde yaşıyorlar. Ama hayata bağlılar. Hayalleri var. Nâmuslu insanlar. Günün birinde karşılarındaki arsaya bir karaborsacı muazzam bir apartman yaptırıyor. Anadolu'dan gelmiş, görgüsüz, ama çok parayla şımarmış bir âile. Bir kızları var: Çirkin, kambur. Üstelik boktan bir keman amatörü. Kötü bir virtüöz. Uzatmayalım, bu kız, fakir âilenin «Âvare» oğluna âşık olur. Oğlanın babası, anası, kardeşleri, hatta arkadaşları için bu bir «Kelepir», bir «Düşeş» yâni «Devletkuşu»dur. Evlenip vaziyetini düzeltirse, dışarda güzel kadınlarla eğlenebilir.

Âvâre Mustafa istemeye istemeye «Peki» der. Evlenirler. Ama evdeki pazar çarşıya uymaz. Kayınpeder başta olmak üzere, virtüöz hanım, anne ve fıkara Âvâre'nin rahat nefes almasına imkân vermezler. Ne arkadaşlarıyle eskisi gibi iki kadeh atabilir, ne de hatta dünyayı görmesine imkân verebilir. Kayınpederin yazıhanesinde hapsolur. Evde çirkin karının «gıygıy»larını beğenmeğe, yazıhanede koca göbekli kayınpederin tahakkümüne boyun eğmeğe mecburdur. Üstelik mahallede de tiye alınıp durmakta.

Pişmandır. Bırakıp savuşacaktır ama, babası, annesi, kardeşleri herifin, yâni kayınpederin apartmanının alt katına yerleşmiş, kilo almaktadırlar. Şayet çirkin karısından ayrılacak olsa, herif onları apartmandan koğacaktır. Fıkara Mustafa şaşırmış kalmıştır. Nihayet bir gün «Hürriyet»i seçer. Fitil gibi sarhoş olarak eve gelmiş, başta karısı, kayınpederi, ka-

yınvaldesi üzerine çullanır: «Bu görülmemiş rezalet» ten dolayı kıyametleri koparırlar. Kendi sayelerinde boynunun kolalı yaka, kravat, üstünün elbise cebinin para gördüğünü söylerler. Âvâre'nin tepesi atar. Kıravatı, yakalığı, gömleği, ceketi, pantalonu filân çıkarıp suratlarına fırlatır. Evden atlet fanilası, kısa donla fırlar. Arkadaşlarını arayıp bulacak, haylidir yitirdiği «Hür»lüğüne kavuşacaktır. Birden atlet fanilâsı, kısa donlu hâlini hatırlar. Etraftan alayla bakmaktadırlar. Durumu kurtarmak için, atletmiş gibi koşmaya başlar.

...

Konu kısaca bu.. Ama görüyorsun ya, nasıl havasındayım, onu nasıl seviyorum!

...

Bütün iyi niyetime rağmen, elimdeki beş romanı satıp paraya çevirip Ankara'ya gelemedim gitti. Uğur'un borcunu bile verememekle beraber, kömür dahi alamadım. Parasızlık yüzünden sıramızı kaçırdık. Ama hâlâ dayanıyorum. Bu aydan sonra satabileceğimi sanıyorum. O zaman herhalde gelirim. Sizleri pek göresim geldi be!.

Rakı içemiyorum. İşi şaraba döktüm. Hani şu Tekel'in 1001 Gece'si var ya!. Mâmafi çok seyrek içiyorum.

Ulan gevezelik pek uzadı. Artık keseceğim. Dün Nedim'e uğradım. Yerinde bulamadım.

Velhasıl böyle.

Bizim hâne halkından senin hâne halkına selâmlar.

Gözlerinden öper, mektubu beklerim.

Ayten'e selâm. Dostlara da..

Dikkat!

Salim'den «Kardeş Payı» için yolladığım hikâyeleri al. Bana gönder.

Sonra «Dünya Evi»ni basacaktı. Ne oldu?

Sor. O.»

ROMANCILIK MESLEĞİMİ SEVİYORUM..

Soranlara selâm! O.»

«Fikret,

Uzun mektubuna, daha doğrusu mektuplarına, hayli güldük. Güldük a, benim dede, yengenin nine olma süresi gene uzadı. Kaldı. Yâni, Yıldız'ı nişanladıktan bir hafta sonra nişanı bozmak zorunda kaldık. Bu suretle ne ben dede olmak saadetine, ne de yenge hanım haminne olmak felâketine eremiyeceğiz.

Sebep, iki aile arasındaki mizaç farkı. Edindiğim kanaate göre, tam Dostoievski'lik bir aile. Her an kavga içindeler. Delikanlıda da çifte çifte metresler, sonu çoğu sefer kavgayla, kabadayılık iddialarıyla biten içki âlemleri hatta bir rivayete göre esrar. Bu şartlar altında kızın çekeceklerini tasavvur hiç de güç değil. Yıldız hanım bir belâyı aziinden kurtuldu ama, bizim zavallı üç dört yüz de deve oldu. Olmasaydı, şu mektubun yerine şimdi bendeniz Ankara yoluna revan olurdum.

Kitapları, yâni, (Vukuat Var, Hanımın Çiftliği, Fırtınalı Gece ve Suçlu) romanlarını kitapçı Remzi'ye verdim. Alelhesap bir beşyüzlük aldım. On beş gün içinde deve olunca, bendeniz gene para peşinde koşmaya başladım.

...

Salim Şengil'e (Dünya Evi)ni tashih edip taahhütlü olarak yollamıştım. Aldı mı? Sonra, (Kardeş Payı) isimli hikâye kitabımın müsveddelerini yollayacaktı. Ne oldu? Öğreniver. Daha sonra, Uğur'un yüz ellisi tahsil edilip verildi mi?

Bu yakınlarda Hasan Amca oraya geliyor. Bizim firâde firâde selâmlarımızla...»

Hasan Amca

Dünya Gazetesinde, Falih Rıfkı'ya, Bedii Faik'e «tepeden bakan» kısa boylu, minicik çipil gözlü, ak saçlı, insana güven veren bir insan dolaşır dururdu. Hasan Amca derlerdi. Falih Rıfkı, özen gösterirdi,

saygılıydı. Zaman zaman eskilerden, Kanal Harekâtından söz ederlerdi. Hasan Amca İsmet Paşa'yı hiç mi hiç sevmez. İsmet İnönü, en tatlı muhalefet yıllarında Dünya'ya gelir, «Kim var ordaaaa?» diye bağırır merdivenin başında.. Ya Falih Fıfkı'nın, ya da Bedii Faik'in odasına buyur ederdik.. Hasan Amca, ortalıktan kaybolurdu.. Odası, gazetenin üst katındaydı. Çiçek gibi bir odaydı, teneke kutulara diktiği Fesleğen'ler, Karanfiller, Gece Sefa'larına gözü gibi bakardı..

Sözünü saklamazdı. Gazetenin girdi çıktısına, kâğıt işlerine bakar, aksayan bir şey oldu mu bağırır-çağırırdı, kim olursa olsun!.

Kanal Harekâtında önemli rolü olan emekli general Ali Fuat Erden'den de hoşlanmazdı.. «Bunlar var ya, bunlar.. Binlerce Anadolu evlâdını Süveyş'e bıraktılar, şimdi de hatırat yazıp öğünüyorlar..»

Severdim Hasan Amca'yı baba gibi.. Tüm Bâbıâlî severdi, yazarlar, çizerler, tümden..

Orhan Kemal ile tavla oynarlar, akla gelmez sözlerle kızıştırırlar oyunu... Adana Kebabevinde rakı ve kebabına... İstasyon Köftecisinde köftesine...

Kimdi bu sevimli ihtiyar, Hasan Amca?

«...O ne bir katildir, ne bir intikamcıdır. Sadece meçhûl bir yiğit hürriyet davacısıdır. Ama gelmiş geçmiş Türk ihtilâlcilerin en yüreklisi, en cefakeşi, en gururlusudur. O beni Babıâli'de Hasan Fehmi'nin katilini Sadrazam Hüseyin Hilmi Paşa'dan isterlerken görüp ben onu ilk defa Prensin komplosu sırasında:

— Bombalar hazır! derken görmüştüm.

Ben Çerkez Hasan'ı Meşrutiyetin ilk senesi sonlarında tanıdım. Ve sanıyorum ki ölünceye kadar teması bozuşmadığı en eski arkadaşı olarak kaldım. Çünkü Hasan o kadar geçimli bir adam değildi.

Çerkez Hasan'dı adı. «Hasan Vasfi Kıztaş»dır Askerî mekteplerdeki usule göre ismine semti de ek-

lenirdi. Çerkez Hasan, Hasan Basri Bey adında bir yüzbaşının oğludur.

...Nasıl olmuştur da, Çerkez Hasan İstanbul'un en fikirli, en yürekli ve en renkli ihtilâlcileri ile buluşmuştur... Anlatmadı, anlatamazdı da.

...Siyasî hayatında ölümü ve idamını sıyırarak geçmiş, zindanların, sürgünlerin, kale bendliklerin, aile dramlarının ve tehlikeli misyonların daniskasını yaşamış ve tatmış, servetten yokluğa inip çıkıp sonunda Hasan Amca olarak düştüğü Babıâli kapılarında gazeteci arkadaşlarına yoksul ve mağrur haliyle:

— Kaldırıverin beni!

Deyip dağdağalı hayatının kimseye bilinmeyen hikâyelerinden başka bir şey bırakmadan göçüvermiş bir ihtilâlcidir.

...Kalemi de iyi idi. Nitekim «Doğmamış Hürriyet» ve «Nizamiye Kapısı» adlı iki güzel eseri önce gazetelerde tefrika olarak sonra kitap halinde basılmıştı...

...Çerkez Hasan, Tıbbiyeli, ihtilâlci, işsiz, suikastçı, kalebend, Bahriye Nezareti ketebesi, Ermeni Muhacirin Müfettişi, Bakkaliye şirketi ortağı, terzi, boyacı, ressam, Türkçe hocası, Türk ajanı ve gazeteci... ve tam manasıyle Berdûş olarak renkli, sesli, nakışlı, elemli, işkenceli... yoksul fakat daima mağrur hayatını hastanede bitirmiştir. İdeali ve idealinin normal sonucu hiç de bu olmayacak sanılırdı. Çünkü Çerkez Hasan:

— Ya devlet başa, ya kuzgun leşe! diyenlerin torunlarından bir arayıcı fişeği idi.

Mahmut Şevket Paşa'nın katli vak'asında başka bir sebeple mehterhanede mevkuf oluşu onu idamdan kurtarmıştır.

...Hasan, başından geçmiş siyasî hadişeleri, çektiği zahmeti, atlattığı tehlikeleri hiç bir zaman anlatmamıştır. Onun içindir ki, bu yüzde yüz yerli ih-

tilâlcinin hayatında hiçbirimizin bilmediğimiz kimbilir neler vardı. Onlar Hasan'la beraber gitti.

...«Taklibi Hükümet» davasında polis Hasan'ın evinde arama yapıyordu. Komiser dolaptan bir şişe alınca Hasan:

«— Aman dikkat edin» dedi ve komiser de şişeyi bırakıverdi. Hasan ise gülerek:

«— Zeytinyağdır, eliniz kirlenmesin diye sizi uyarmıştım» dedi.

...Her gayrımemnun ve talihsiz politikacının meyline kayarak bütün milliyetçiliğine rağmen son teselliyi ve başarısızlık özürlerini müphem bir solculuğu terânelerinde bulmaya çalıştı. Gururunun ve zaman zaman nükseden geçimsizliğinin sonunda kimseye halini açmadan, kimsesiz ve mahfice Haydarpaşa hastahanesinde bir kaç genç doktorun şefkatli fakat semeresiz ihtimamlarına rağmen aslan yürekli Çerkez Hasan, kalp kifayetsizliğinden öldü. Ve cenazesini gazete arkadaşları kaldırdı.» ([16])

Ankara'ya geldiğinde, evimin kapısından değil, bahçe penceresinden atlar, öyle girer içeri!.. Üç, dört yaşındaki Elvan'ı kucaklar, tepesinden indirmez. Alıp parka götürür... Boya takımlarımı alır resim yapar, akşamları rakısını yudumlarken gözleri daha küçülür, beklerdik anılarına geçsin diye. «Yazdım bir kısmını, okumuşunuzdur» olurdu cevabı, isteğimize karşılık. Tel tel ak saçlarını çeken, tepesine pat pat vuran Elvan'a «Rezile.. Rezile.. Torunum, güzel torunum» diye seslenir, «Ayten, gelinim benim, Hasan Amca'ya soğuk bir su ver bakalım» der, coştuğu zaman üstü kapalı, zaman zaman bize bir bilmece gibi gelen anılarını anlatır ve en olmadık yerinde, Dünya Gazetesindeki günlerimize geçiverirdi!..

Evimize gelenlere, «Ünlü yazar Hasan Amca» diye tanıştırdığım Hasan Amca, mektuplarına da böyle başlar:

«Ünlü yazar Hasan Amcadan Fikret Otyam'a mektup,

26.8.1960

Bu harflerle yazmak beni öldürür. Yazayım derken düşünmeyi kaybederim. Akranınla konuş diyeceksin, bu da doğru, ama oluyor. Çoluk çocukla da görüşmek zarureti hasıl oluyor, ben Ankara'ya gelmek istiyoru, ama bugünlerde olacak gibi değil, iki adamla konuşmak istiyorum. Buna şimdiden zemin hazırlamanı istiyorum. Bunlardan ikisine de kitap gönderdim. Okunuşlarsa bir derece kolaylaşır. Kim olduklarını yazmadım, Türkeş'le Ahmet Yıldız. Bunlardan birine lâf açar da gel dersen geleceğim. Millet menfaatine değil, kendi yararıma. Ahmet Emin yazıyı kesti 80 - 100 tefrika tahminen suya düştü. Elin yahudisiyle uğraşacak vaktim yok, biraz da hastayım. Hülâsa biraz kendimi düşünmek zorundayım. Oktay'a telefonla olsun söyle. Cemiyette beni bir doçentle görüştürmüştü, o sevimli genç bana Talât Paşa hakkında bir bilgi vaadetmişti onu bekliyorum.

Sevgili Ayten,

Tebrik ederim. Mecmuada hakkımda Fikret'in yazdığı yazıyı israf saymıyorum. Kafamı kaldırdım, masanın dibinde Rezile tepemde uyuyor, yalancıktan kapalı gözleriyle gülüyor sanki.. Gözlerinizden öper, sağlık sıhhat dilerim, ikinci rezileyi unutuyordum az daha.. Onun da gözlerinden mi, göz kadar mini mini yanaklarından mı öpülür bilmem, öpün benim için. Selâmlar.

Hasan Amca.»

Orhan Kemal'i de candan seven, bu sevimli dosttan sayısız anılarla, iki kitap ve bu mektup kalmıştı.

«..... Ulan, hani şu Hormontoxon'larla filân pek nazlı işleyen bir karaciğer vardı bende ya, şeytan kulağına kurşun demir gibi oldu namussuz be.. Rakı,

şarap, tekrar rakı... Ne allerjik kaşıntı, ne de karaciğerden mütevellit sâir arızalar. Bi içiyom ki lan!.

Akşam Adana kebapçısındaydık. Elinin artığı, rakıydı, sarmısaklı kebaptı, çiğ köfteydi, humus'tu derken, bir yarım kiloluğu devirmişiz.. Şimdi saat tam altı. Başka sefer olsa baş ağrısından, mide bulantısından geberirdim.. Görüyorsun, çatır çatır mektup yazdıktan başka, hani evde rakı olsa, birkaç kadeh de senin şerefine yuvarlayabilirim..

Yeni bir romana başladım. İsmi DEVLETKUŞU. Çok seveceğini sanıyorum. Hani ressam Gazanfer bir zamanlar bir şey anlatmıştı. Bir arkadaşı varmış da, bir kızı seviyormuş. Kız illâki evlenip boşanmak şartiyle, yâni dul sıfatıyla yanaşacakmış filân. İşte o hikâyeden mülhem oldum. Ama sonra sonra bambaşka bir hüviyete vardı konu. Burada olsan sana okurdum. Hem yazıyorum hem gülüyorum. Ama sudan bir komedi değil. Dram komedi denebilir. Henüz nereye, yâni hangi gazeteye vereceğim kesin olarak belli değilse de Vatan gazetesine kapılanacağını sanırım.

Ne olursa olsun, roman konusunda hâlâ ilk zamanların heyecanı içindeyim. Öldürmeyip sürüdürüyorsa da «Romancılık» mesleğimi seviyorum. Hem de deli gibi. Zâten işin içinde «delilik» olmasa, el âlem, it köpek yâni, para kırarken, yüzlerce sayfa yazı yazılır mı?

...

Hemen her akşam üstü, üçle yedi arasında mâlûm ve meşhur Kürdün Kahvesinde, Muzaffer Buyrukçu, Edip Cansever vesaire buluşup, mermer masalarda en şâhanesinin etrafında toplanıp «Blüm» oynuyoruz. Bir kol çengi..

Şayet bugünlerde kitapçı Remzi'den paralarımı koparabilirsem, birkaç günlüğüne bir Ankara gezisi tasavvurumu gerçekleştireceğim. Alamazsam ne yapayım? Bu kaderi yazan utansın?

Bu son cümleyi hatırladın mı? Eskici ve Oğulları'ndaki Topal eskicinin. Pamuk çalar, köyün imamına usuldan satarken karısı yakalar da:

— İlâhi avrat, der. Ne günahı kız? Bu kaderi alnıma yazan utansın!

...

Bugün salı. Dün pazartesi pazarı vardı bizim evin önünde. Sana bu satırları yazarken, dışarda belediyenin muhteşem çöp kamyonunun homurtusu ve «Çöpçü»lerin yaygara halindeki konuşmaları. Sana notlıyayım bir iki:

— Laṇ nörüyon orda?

— İte bakıyon lan..

— Allah canına ala deli soyka! İtin neyine bakıyon?

— Hadi lan ayılar hadi.. Çeneyi bırakın!

— Şo var ya onbaşım, ite bakıyomuş!

— Deyin lan deyin. Ne dineliyonuz? Beleş epmek yok ollum..

Parke taşlarında gıcırdayan kürek sesleri. Derken okkalı bir küfür:

— Vaymına goduğum.

Gerisi daha matrak ya, kâat bitti. Haydi eyvallah.. Bizim evden sizin eve selâm, sevgi. Az kalsın saygı diyecektim. Elvan'ın gözlerinden öperiz.»

«Sanatımla Geçinemez Hale Geldim...»

İst.31.XII.956

«Fikret,

Mektubunu az önce aldım. Önemine binaen hemen cevap veriyorum: «Zafer için elimde çok güzel bir Roman var. Var ama bitmiş değil. Çalışma tarzımı bilirsin. Angaje olduktan sonra hemen işe girişirim. Epeyce yazılmış, hatta tape edilmiş bir parça da var.. Yâni başlayabilirler. Şartım şu: Tefrikası «30» liradan aşağı olmamak!

Kaabilse, bir miktar avans. Buna mecburum. Sinema ve Roman işleri stop dedi. Kendi memleketimde sanatımla geçinemez hâle geldim. Aklıma delilikler geliyor. Hatta hatta «Vatan» değiştirmek gibi. Şu sıra «Musahhihlik» yapıyorum. Ankara'ya niçin gelmediğimi, gelemediğimi anla.

Piyasa birtakım a..... s..... p.....lerle dolu. Öyle p..... p.....ler ki, en sıkışık zamanından faydalanmaktan başka ne ehliyetleri var, ne de meziyetleri..

Ne ise..

Roman işinde şartım bu..

Olmazsa kalsın..

Yeni yılınızı kutlar, hepinizin gözlerinizden öperim kardeşim.

Evden selâmlar..

Acele cevap!»

Orhan Ankara'da...

Aylar sonra Orhan Kemal Ankara'da... Uçak Sokak 18/1'deki küçük evimde bayram var... Elvan, Orhan'ın omuzlarından inmiyor...

Ayların özlemini gideriyoruz ve durmadan çene çalıyoruz.. Sanatçı dostlarla tanıştırıyorum Orhan'ı.. Gördüğü ilgiden, yakınlıktan son derece mutlu.. Morali düzeliyor... Yapıtlarını paraya çevirecek olanaklar çıkıyor, Orhan daha bir mutlanıyor...

«Yine de yaşamak güzel be..» derken, gözlerinin içi gülüyor..

İstanbul 13.1.1957

«Fikret,

Hemen hemen hiç farkına varmadan geçiriverdiğim uzun bir tren gecesinden sonra Haydarpaşa'ya vardım. Ankara'nın insanı donduran, dikkatsiz anında yere çalan soğuğundan eser yok..»

Ankara'da kar bir hayli.. Dona da çekmiş!..

— Haydi yeğenim, geç kalacağız.. Saat yirmi otuz dedi mi kapanır kapılar.. Burası İstanbul değil.. Çabuk ol..

— Dur be, pijamalar da amma yakıştı ha...

— Bırak şimdi pijamaları, bir takım daha var..

— Yok be..

— Namussuzum, damatlık pijamalar.. İkisi de sana armağanım olsun. Zaten ötekisini koydum bile çantana..

— Ya sen?

— Eşofman gibisi var mı? Öleceğini bilsem giymem pijama..

— Gören de seni sporcu beller, ac it..

Sokağa çıkıyor.. Ay doğmuş.. Etraf gümüş-gümüş.. Bumbuz hava.. Orhan hem yürüyor, hem el kol hareketi yapıyor..

— Yaşşayın be.. Ulan ne hava be.. Çelik eder adamı.. Temiz hava, oh beee!..

Ve adımını atar atmaz paldır küldür yuvarlanıyor, tutunmak istiyor, elinin üzerine düşüyor!..

Katılıyoruz gülmekten ve biz de yığılıyoruz üzerine.. Kahkahalarla yetişiyoruz Devlet Tiyatrosuna..

— Orhan.. Nasıl Ankara'nın havası yeğenim?

— Ulan, amma düştüm be.. Fakat parmağım fena ha çocuklar..

Parmağı şişmiş, morarmış..

«..... Tatlı, hatta ılık bir güney havası.. Yağmur serpeliyordu.

Şimdi evdeyim. Gene aynı ılık güney havası. kurşuni bir gündüz..

Evdekilerin hepinize firade firade selâmları.. Gördüğüm yakınlıktan dolayı da benden hepinize teşekkürler. (Gülme ulan. Ciddî ol biraz!.)

Ben Ankara'dayken İhsan Ada beni evden aramış. Herhalde vedâ ziyareti olacak. Belki görüşürüz. Görüşemezsek selâm ve sevgilerimi söyle.»

— Para nerden bulacağız Orhan ağa?

— Fukara İhsan Ada.. O olmazsa halim harap be Fikret.. Bir lirası olsa yetmiş beş kuruşunu verir bana.. Yaptığı yardımlar, gösterdiği ilgi, yakınlık unutulur cinsten değil be.. Sen bekle Vatan'ın kapısında, ben İhsan'ı bir kesip geleyim..

Gider, on dakika sonra beş'di, on'du, yirmiydi gelir.. Bilirim ki, İhsan Ada'nın cebinde iki lira falan kalmıştır. Ve ilk fırsatta öder Orhan.. Unuttuğu olmuş mudur, bilemem.. İhsan'ın, Orhan Kemal'i nasıl içten sevdiğini, daha sonraki yıllar, Ulus Gazetesi Genel Yayın Müdürü olduğu zaman daha çok anlayacaktım.. Partiden atılma, milletvekilliğinden olmak bahasına, bu sevgisini sürdürüp gitti. Maddî, manevî.

«..... İlk iş, Yaşar Nabi'nin işi. Bugün, pek pek yarın, biter. Ondan sonra gelsin ULUS ve bilhassa Zafer'in işleri.. Bu seyahat çok iyi oldu. Tek katresi sarfolmamış, dolu bir dinamo halindeyim. Zevkle, iştahla çalışacağım.

Tarık Dursun K.ya uğrayamadık. Görürsen sebebini söyle, gözlerinden öperim. Bir daha inşallah..

...

Oradaki yeni tanıştığımız yahut eski arkadaşların topuna selâm, sevgi.. Şoooo mesele vardı ya, bekliyorum. Olamayacaksa bile yazın da ona göre çare yaratayım. Ve sakın üzülme. Sağlık olsun yeğenim..

Elvan'ın gözlerinden yerime öp..

Şimdilik bu kadar. Hatice hanıma da ayrıca selâm.

Hoşça kalın kardeşler...»

«Doğrusu Bu Dostluk Ve Yakınlık...»

İstanbul 20/1/957

«Fikret,

Son mektubu dün aldım. Her şeyden önce sana ve Ada'ya çok çok teşekkürler. Buna Ayten'i de ekle.

Doğrusu bu dostluk ve yakınlık beni tasavvur edemeyeceğiniz kadar sevindirdi. Var olun.

...

Romanın on dört sayfalık bir kısmını tape ettim, mektubumla birlikte yolluyorum ama, hemen yayınlamayın. Çünki, belki yeni baştan işlemek gerekir. İçimde tuhaf bir titizlik var. Yaptığım işi beğenemiyorum. Mâmafi oku, hoşuna giderse dilediğiniz gibi davranın. Daha da yollayacağım.

...

(İstanbul'dan Çizgiler) umumi başlığı altında ilk yazımı yolluyorum. Şimdilik haftada bir olsun. Kısa zamanda, tabii gerekiyorsa, iki olabilir.

...

Bilhassa senaryo işine sevindim. Belki de yıllar yılı ben kendi kendimi mahkûm etmişim. Yalnız bu, yâni imzamla senaryo yazıp satma işi, Roman ve ötekilerin yerini daha bollukla tutabilir.

Yüz lirayı aldım. Mersi.

Uğur'un yüz lirasını pek yakında ödemek mümkün olur herhalde. Telefon edersen söyleyiver.

Bugün pazar. Çamur gibi bir hava. Can sıkıntısı gibi uzayıp duruyor. Soğuk ta. Islak, vıcık vıcık bir hava. Çalışmak için bire bir. Çalışacağım. Herhalde (DEVLETKUŞU)ndan sekiz, on sayfa daha tape ederim.

Nuriye'nin hepinize selâmları var. Mektubuna hayli güldü. Ada'nın gözlerinden tekrar tekrar öperim. Ona ayrıca yazmıyorum. Zaten hep senin vasıtanla haberleşmeyi tercih edeceğim. Vatan'dan ders almak lâzım. Ulus, Vatan'dan da ayrı ve başkadır. Yazıların müstear isimle çıkması daha doğru.

Selâm, kelâm, mâlûm terane. Gözlerinden öperim kardeşim.»

«Avans İşini Unutmazsan İyi Olur.»

İst. 23.1.956

«Fikret,

Romanın havasına iyice girdim. Hızla ilerleyebilir. Ama çok itinalı çalışıyorum.

Bundan önce yolladığım mektubu ve romanın baş tarafını aldın mı?

Avans işini ayarlamayı unutmazsan çok çok iyi olur.

Bir zaman sonra (Eskici ve Oğulları)nı da tezgâha koyacağım. Selâm ve sevgilerle..»

İst. 30.1.1957

«Fikret,

Mektubu geciktirmemin sebebi, senaryo işinin hallini beklemekti. Halloldu. Bir miktar para aldım ama, bu, kalkıp Ankara'ya uzanabilmem için kâfi değil. Şimdilik İstanbul'da kalıp elimdeki senaryo ve bilhassa «Roman»ları bitirmek kararındayım. Bittikten sonra satması kolay.

Ada'ya telefon etmeye vaktim kalmadı. Zaten lüzum da yok. Sana da tekrar tekrar söylediğim gibi, Ulus'ta benim roman ve yazıların «uygunsa» girer. Ulus her hangi bir gazete değil. Onun için, ne sen ne de Ada, «Arkadaş kayırmak» için sıkıntıya girmeyin.

«Çizgiler» başlı başına bir iş. Çok uğraştırıcı. Zaten «maddi» bakım da nisbî bir düzelme yoluna girmiş sayılabilir. Şimdilik roman da, çizgiler de dursun. Bu mektubumu —kaabilse— Ada'ya ver, okusun. Senin de, O'nun da beni ne kadar sevdiğinizi bilirim. Kalp kalbe karşıdır. Sağ olun, var olun. Değişmiş hiç bir şey yok. İlk fırsatta Ankara'ya uzanıp sizlerin sıcak havanızın içinde bulunmak isteğiyle doluyum.

Her ihtimale karşı, romanı, ağır ağır işliyorum. Belki de yeni baştan ele alırım.

Ayten'in işi ne oldu? Yazmadın.

«Saman Yüklü Kağnı»yı topluyorum. Şöyle bir göz attım, hiç fena değil. Burada okumuştun bana. Bilmem nasıl bağladın?

Ankara gene öyle soğuk mu?

Anneme de mektup yazdım. Kömür için nüfus kâğıdı lâzım. Acele göndermesini söyledim.

Görüyorsun ya, yazacak pek de bir şeyler yok. Kendimi zorluyorum.

Haydi hayırlısı.

Mâlûm selâm faslı buradan, oraya da. Ama, selâma, «Tavuğu» da ilâve edersin. Bir de.... lâf aramızda, güzel komşunu... Eyvallah...»

7 Şubat 957

«Fikret,

Telefonda İhsan'dan aldığım notlara göre istenenleri hazırladım, yolluyorum. (Devletkuşu)nun sana yolladığım şeklini yırt at. Bu ikinci şekli asıldır, kullanırsınız. Fotografım da hiç mi hiç yok. Bir tane yolluyorum. Ara Güler çekmişti. İşinize yararsa kullanın..

İlânları bilmem beğenecek misiniz? Beğenmezseniz o esaslar dahilinde değiştirin.

Gene de iki ayağım bir pabuca giriyor. Bense, daha sonra yayınlanmasını isterdim. Çok müşkülpesent oldum. Kolay kolay beğenemiyorum. Mamafî, yayın zamanına kadar herhalde elli sayfa yollamış olurum. Merak etmeyin, yazı yollamakta rötarlı davranmam.

Annemin arsa işi demek öyle? Haydi hayırlısı. Mâlûm selâm, kelâm. Cümleye selâmlar. Gözlerinden öperim. Mektup, İhsan ile sana.

Fikret, az kaldı unutacaktım:

Sana	100
Uğura	100
İhsan'a	50
	250

Borcum var. Bu parayı tefrika bedelinden ağır

ağır ödersiniz. Kaabilse hemen bir miktar bir şeyler.. 150 mi olur, 200 mü?

Amanı biliyonuz mu? Ada bilir, sen de bilirsin...»

Orhan Kemal Başbakanlıkta..

Karpiç'te öğle öğle iki kadeh attıktan sonra cesaretim iyice arttı.. Orhan, kitabevlerinin kâğıt sıkıntısı yüzünden kitaplarının basılmadığından yakınıyor. Oysa kâğıt boldu ve isteniiene veriliyordu. Anlattım..

— Bana mı? Ulan, bana günahlarını vermezler be, haydi ordan serseri..

— Öyle deme be Orhan.. Samet Ağaoğlu yazar, kâğıt işi O'nun elinde, sana vermeyecekler, kime verecekler?

Birer kadeh daha atıldı..

— Sahi be? Niçin olmasın? Karaborsa yapacak değilim ya, kendi de bilir bunu..

— Tabi ollum. Kalk telefona, randevu al?

— Ben mi telefon edeceğim?

— Yok baban!

— Yahu ben konuşamam. Adam hikâyeci mikâyeci, ama koca başbakan yardımcısı mı ne be..

— Olsun yav, kalk haydi..

Telefon kulübesinin içinde Orhan.. Defterimden Samet Ağaoğlu'nun ev numarasını okuyup iletiyorum Orhan'a..

— Ulan konuşamam be.. Herif bir sittir lan çekerse?

— Yeğenim Orhan, hani çeker mi çeker ha!..

Orhan vaz geçti.. «Kâğıdının da.. Kitabının da..»

Numarayı çevirdim.. Çalıyor.. Çalıyor.. Evde yok zaar.. Kafamla işaret ediyorum, yok diye ve telefon açılıyor, uykulu bir ses, «Ben Samet» diyor..

— Beyfendi rahatsız ettim her halde, uyuyordunuz, ben Orhan Kemal..

— Oooo, Orhan bey hoş geldiniz, buyrun efendim..

— Görüşmek istemiştim, acaba ne zaman rahatsız etsem?

— Estafurullah, ben biraz sonra bakanlığa gidiyorum, saat onbeş otuz iyi mi sizin için?

— Memnuniyetle efendim, teşekkür ederim..

Orhan katılıyor yine gülmekten, heyecanlı..

— Ulan it, sen de gel beraber..

— Ne? Ben? Seninle? Samet Ağaoğlu'na? Ben? Seninle? İşte bak bir bunu yapamam.. Adamlara hergün ver veriştir, sonra git yanına, olacak iş değil yeğenim, seni kapıya bırakırım, sonra pırrr..

Öyle oldu. Tam saat onbeş otuzda Orhan, Samet Ağaoğlu'nun odasına girmişti, Başbakan yardımcısı ayaktaydı, kapıdan yana..

— Yahu, adam çok iyi karşıladı be.. Neler neler anlattı.. Kitaplarımı okuyormuş.. Çok beğendiğini söyledi. Hikâye üzerine çene çaldık. Kâğıt işini o açtı, hemen bir dilekçe yazdırdı, imzaladım, emir verdi, havale mavale edildi.. Bir aralık, Orhan bey dedi, millet uyanıyor, bizden yol istiyor, su istiyor, elektrik, gübre, makinalı tarım istiyor, barajlar istiyor.. Türkiye eski Türkiye değil, bir şeyler yapmaya çalışıyoruz, ama bu uyanan Türkiye yazarını bekliyor, kim yazacak bu uyanan, direnen gerinen Türkiye'yi? Ne demek istediğini anlamıştım, ses çıkarmadım, ama iyi oldu be.. Kendi çalışmalarından da söz etti.

Orhan durdu, «Yahu tüh be.. Şu bizim, annemin yani, ikibuçuk milyon liralık bir arsa işi var, adam-

lar zulüm olsun diye işi sürüncemede bırakıyorlar, düpedüz haksızlık ediyorlar, tapu elimizde Ceyhan'ın ortasında birader, hakkımızı bir türlü alamıyoruz.. Hukuk devleti falan derken, ne hukuku diyeyazdım, yuttum.. Neyse!

— Ben anneni de görüştürürüm, bakarsın, iyi taraflarına geliverir.

— Sen bilirsin yeğenim, iyi bir rakı içerik!..

9.2.1957

«Fikret, Merhaba!

Annemin ikibuçuk milyonluk arsası işi ne oldu? Gerçekten bir şeyler var mı? Hani olur mu olur ha!.»

Ağaoğlu, Orhan'ın annesini ilk istemde kabul edip, rahmetli eşinin hayatından söz etmiş, işin süratlendirilmesi için ilgililere direktif vermiş! Kapıya kadar geçirdi ve beni gördü yeniden, usulen selâmlaştık. Orhan'ın anası kıvançlıydı.

«..... Şu romanı bitirmeden yayınlamaya mecbur oluşum canımı sıkıyor ama, ne çare?

Yazıyorum, boyuna yazıyorum. İçime sindikçe, tape edip yollarım.

Gönderdiğim resim ve ötekileri herhalde aldınız. Bir çizgi daha yolluyorum. Ara sıra yollamaya devam edeceğim.

Selâm ve sevgilerimle..

Bir az para kaabilse.. O..»

İst. 11.2.957

«Fikret,

Bu hafta içimde pis bir isteksizlik olduğu için fazla çalışamadım. Bugün on sayfa daha yolluyorum. Bu hafta içinde hiç değilse otuz sayfa daha yollarım.

Çetin Altan'ın fıkraları için Aziz Nesin'le gö-

rüştüm. En hikâyeye benzeyenlerini seçip yollasın dedi. Kendisini gör söyle..

Benim roman ilân edilmeğe başlayınca her gün adresime posta ile bir adet Ulus gelmeli. İstersen abone kaydettir. Burada bulmak zor. Kesip saklayacağım. Abone ücretini tefrika bedelinden ödeyiver. Her halde üç aylık en azından. Olmazsa altı aylık olsun. İhmal etme..

Çizgiler'i bilmem beğeniyor musun? Haftada bir ancak hazırlayabilirim. Mâlûm ya, çok yorucu.

Bugünlük bu kadar.

Selâm, selâm, selâm ve sevgiler..»

«Geçinip Gidiyoruz İşte...»

İst. 12 Mart 957

«Fikret,

Uzun mektubunda en çok şu sözlere güldüm:

«Şu fâni dünyada senin kadar kıymetsiz bir köpek pek görmedim. **Kurban bayramında bile aç kalırsın oğlum.**»

Bilhassa altını çizdiğim satır.

Doğru, doğru ama, sebepleri meçhulüm olmadığı için, aldırış ettiğim yok. Peşin, pek öyle girgin değilim. Kendime pek önem vermediğim için, zâtımın propağandasını da bizzat yapmayı pek ayıp sayıyorum. Sonra... Bırak konuşturma beni.. Hayatımdan şahsım itibariyle şikâyetçi değilim. Geçinip gidiyoruz işte..

İnce Memet'in çevrilmesine gelince. Eh, ne yapalım? Herifçioğulları «Öyle şâheserler» dururken, seni beni çevirecek değiller ya!. Hem canım dur bakalım, o iş de bir acaip geldi bana. Hadi İnce Memet «şâheser», Naim Tirali'yle Ümran Nazif de mi şâheser?

Sana bir şey deyim mi? O iş'te de bir yanlışlık var. Açıkçası, bir propaganda kokusu seziyorum..

Bunu da bir yaprak geç..

...

Ulan, ayın bugün onikisi. Beş de ondan evveli

etti on yedi. Dağ doğura doğura fare doğurdu. Yüz kayme. Beşi banka masrafı, elime geçti doksan beş lira. Sağa sola dağıttım, şu satırları yazarken cebimde on beş lira kadar bir şey kaldı. Bu parayla, şu nefis havalarda çiğ köftesi, humusuyla kana kana bi rakı bile içilmez. Vay Allah vay!.

Şimdi bana bak: İhsan Ada'ya da yazdım. Benim borç durumu şöyle:

İhsan Ada'ya	50.—	lira
Fikret Otyam'a	100.—	»
Fikret Otyam eliyle kız kardeşim Uğur'a	100.—	»
	250.—	

Alacağıma gelince:	
ARZU isimli çizgi	20.—
TİYATRO çizgisi (Çıkacak)	20.—
31 günlük roman tefrikası	620.—
	660.—

Alacaklarım	660.—
Borçlarım	250.—
	410.—

Ay sonunda benim hesabımca alacağım bu. Yalnız, muhasebe işlemi nicedir? Bilmem. Gene bir zahmet sana, Çizgiler ve Romanın otuz günlük tutarı için nasıl davranayım? Paradan size verilmesi gerekeni nasıl vereceğiz? Yâni, eski deyimle (İta emri) nasıl olacak? Bildir de ona göre senet mi, makbuz mu ne yollamak lâzımsa usulünce hemen yollayayım.

Salim Şengil'i görüyor musun? Ne (Kardeş Payı), ne de (Dünya Evi)nden ses. Nice oldu? Yoksa basılması bu yıl kalıyor mu?

Remzi'de (Vukuat Var) dururken, (Suçlu)yu basmak kararında. Gerçi SUÇLU'yu da sevmiyor değilim ama, VUKUAT VAR dururken... değil mi?

Bütün bunlar hep şans, hep talih! Bilmem, be-

nim işlerimi geri bırakan, ağırlaştıran, bozan görünmez el, eller var gibi geliyor bana..

Kaabil olsa, Ankara'ya atlamak istiyorum ama, bilmem ki.. Senin de yolun düşmedi ki iyi bir kafayı çekip uzun uzun konuşsaydık.

Haydi selâm, kelâm. Gözlerinden öperim..»

28.III.1957

«Ulan!.

İrili ufaklı mektuplarıma niçin cevap vermiyorsun? Gevezeliklerine hayranımdır bilmez misin?

Gelelim işin «Tefrika» cihetine..

Birden büyüdü. Sebep ne lan? Şöyle böyle 3 sayfaya yakın yiyor her tefrika.

Amanı biliyon ya kardaş?

Selâm, selâm, selâm... (Mektup yaz)»

«Benim Hesabıma Adam mı Öldürdünüz?»

İst. 30/31. Mart 1957

«Fikret efendi ağa!.

İki sayfalık mektubu az önce aldım. Gevezelik tarafı hastı ama, benim asıl beklediğim şey yoktu. Onun için kesin olarak özetliyorum istediğimi:

Yarın ayın otuz biri. (DEVLETKUŞU) bâbında 31 günlük alacağım birikti demektir. İki de çizgi vardı. Hesap şöyle oluyor benim hesabıma:

31 günlük		20 den	620.— Lira
2 Çizgi		20 den	40.— Lira
			660.— Lira
Uğur'a	100.—		
İhsan'a	50.—		
Fikret'e	100.—		
			250.—
			410.—

Tek yazılardan vergi kesileceğini sanıyorum. Bu takdirde oradaki borçlarımın tasfiyesinden sonra DÖRTYÜZ kayme alacağım birikti demektir. Senaryo menaryo falan ama gene de amanı bilin ya!.

Dinle, işin tam can alacak yerine geldik:

Bu paranın Ulus gazetesi kasasından alınabilmesi için, birtakım formalitenin gerekli olduğunu sanıyorum. Formalitenin tamamlanması için ne yapmam lâzımsa acele bildir de mangırları alalım.

...

Bugün Muzaffer'le Sirkeci'deki Adana kebabevine gittik. Bir güzel çektik kafaları. Sonra Beyoğlu'na çıktık, Baylân'a uğradık. Günlerden beri siktirici senaryolarla meşgulüm. Dün yeni bir tane daha zuhur etti. Pazartesi günü gideceğim, pazarlık falan, her halde mutabık kalırız.

Lâkin bugünlerde başım çok kalabalık. Yâni TATİL dergisinde bir roman başladı. Senaryolar, şu, bu...»

Orhan, senaryolardan «yolunu buluyor»du. Ama paralar! Paralar ne oluyordu?

(«Orhan Kemal'i karşımda buldum. Eğilerek:

«— Kahvede seni çok bekledim» dedi.

«— Ey, peki?»

«— Bak sana ne diyeceğim. Aç, açınayım. Sen, acaba şu bononun el değiştirme işini üzerine alabilir misin?»

Kurulu gibi:

«— Alabilirim.» dedim. Uzattığı kâğıdı aldım. Film yapımcısı Şevket Aktunç'un bin beşyüz liralık bonosuydu. İçeriğini bildikten sonra açıkça ekledim: «Epi ufaltırlar bu bonoyu!»

Bana, «çakarız» anlamına bir bakış fırlattı:

«— Bunu biliyorum ben,» dedi.

«— Hem bizim Babıâli piyasasında filmcilerin bonosu sökmez! Beyoğlu'na gitmem gerekiyor. Gidip gelmek ise, en az üç saatimi alır.»

«— Ha, evet. Orası öyle, taban tepeceksin!»

«— Önemli bir sorunumuz daha kalıyor. Ya yol parası? Bir ikibuçukluğun var mı?»

Orhan Kemal çok üzgün, çok acılı bir tonla:

«— Ne gezer?» dedi.

O ana dek hiçbir şeyin farkında olmamış gibi davranan Palabıyık İbrahim:

«— Bende iki teklik var» dedi.

Orhan Kemal bana döndü:

«— İyi, işte çıkar yol, şöyle iyice bir fiyata kırdırıver. Ha, bak, başka bir şey daha söyliyeyim: Bonoyu kırdırdıktan sonra Mehdi Baba'nın kahvesine uğra. Mutlaka seni orada bekleyeceğim. Öğleden sonra saat onbeş iyi mi? Şayet beni bulamazsan, parayı Mehdi Baba'ya bırakıver.»

«— Ama bunun riski var, Orhan ağbi,» dedim. Palabıyık İbrahim beni destekledi:

«— N'apalım, bu riski üzerine alır, Orhan bey,» dedi. Sonra durumumuzu anlattı; Orhan Kemali'n gözleri buğulandı:

«— Palabıyık, boşver canım!» dedi. «Sizlerin hakkını vermeyecek değilim ya? Hadi bakayım, göreyim sizi!»

Palabıyık İbrahim:

«— Tamam» dedi, «Boşu boşuna zahmetlere katlanamam; çoluk çocuğum var.»

Kendi kendime: «Amma da aksi iş!» diye düşündüm ve bunun üzerine Palabıyık İbrahim'e, kafam bozuk olduğu için ansızın anımsayamadığımı, şimdi ise daha soğukkanlılıkla düşündüğüm için, aklıma bir Ermeni bankerin geldiğini söyledim.

«— Eh madem ki umudun var, gidelim,» dedi.

Bunda karar kılındı ve Asmalımescit'e gelinceye dek yarım saat geçti. Büyükçe bir hânın birinci katında bulunan bankerin yazıhanesine, âdet yerini bulsun diye, biraz uysallıkla girdim. Odadan, kuşba-

kışı, çok uzaklarda ak ve kara kar görüntüsüne uzanıyordu. İçerisi sıpsıcaktı. Birkaç kişi, başları önlerine eğik, bir sürü kâğıt karıştırıyordu. Yüzü kadın güzelliğinde olan genç bir adamdan beni dinlemesini rica ettim. O, «Anlaşıldı» dedi, «Mutlak gelir, ama ne zaman, bilmeyiz.»

Palabıyık İbrahim'in yanına, omuzlarım düşmüş bir durumda döndüm. Durumumuzun kaygu verici ve yabancı yönleri büsbütün çoğalmış, katmerleşmişti. Cebimizde bir çay parası bile yoktu.

Palabıyık İbrahim'e acı dolu bir öfkeyle:

«— N'apalım istersin?» diye sordum.

«— Bu bonoyu kırdırmak fikrinden vazgeçmemiz iyi olacak» dedi.

«— Neden böyle?»

«— Hıh, Babıâli'ye gidip üç beş, neyse, yolumuzu bulmamız bizim için daha iyi olacak da ondan.»

«— Haydi, haydi üzülmeyelim de bir çıkar yol arayalım. Hem arada Orhan Kemal var. Kaçma da olsa ona el uzatalım. Çok iyi dürüst ve namuslu yaşantısı var. Bugün onun da sıkıntısı bizim gibi..»

«— Orhan Kemal iyi insan demek?»

«— İyiden de öte. Kibir nedir bilmez, gördün. Oysa dünyaca ünü var.»

«— Şaşılacak şey. Doğrusu çok akıllıca söylemiyorsun bunları. Dediklerin öylesine haklıysa, dünyaca ünü olan adam niye aç gezsin?»

Güldüm. Orhan Kemal'in toplumsal düşüncelerinden ve insancıl davranışlarından başladım, bunlar üzerinde uzun uzun durdum. Hatta bir süre de, özlü ve etkili kişilerin neden sindirilmek istendiğini anlatmaya çalıştım.

Palabıyık İbrahim, bıyıklarıyla oynuyordu.

«— Buraya bir işe yaramaz düşüncelerinizi dinlemeğe gelmedim.» Dedi. «Ne bileyim ben sizin düşüncelerinizi? İş konuşalım. Bonoyu n'apacağız?»

Yeniden tefeci aramalarla iki saat daha geçti. İkimizin bir oraya, bir buraya koşması öğleyi bulmuştu. Beyoğlu'nu karış karış dolaşmaktan yorularak Asmalımescit'e geldik. Palabıyık sonunda patladı:

«— Vay! İşimiz ayna!»

«— Hele bak! N'apacağız, biliyor musun? Nusret'in meyhanesine gidip oturacağız. Buz kestik, biraz kendimize geliriz. Sonra ben gidip bankeri kollarım. Adamı bir yakalarsam, anamızın donu bağlandı demektir!.»

«— Haa, demek, bir de karakollarda ceza olarak diz çökeceğiz, öyle mi?»

Kaşlarımı çatarak Palabıyık İbrahim'i tersledim:

«— Ne var bunda?» dedim. «Meyhanede seni ekip kaçacağımı mı sanıyorsun? Ama şunu bil ki Pala, bizde puşluk diye birşey yok. Evet, diyeceğim şu: Ermeni banker son şansımız. Eh, geldi geldi, gelmedi n'apalım? On evleklik de olsa, pardesümü rehin bırakır, çıkarız.»

Meyhaneye girerken Palabıyık İbrahim:

«— Eh senin bu işteki günahın benimkinden kat kat fazla olsun!» diye söyleniyordu.

Dipte kaba bir masanın ucuna oturduk. Meyhaneci Nusret, çabuk çabuk içen bir kaç kişiyle konuşuyordu. Önümdeki iki su bardağını çevirdim, garson geldi; istemeye istemeye konuştu:

«— Ne istiyorsunuz?»

«— Bir Marmara şarabı getiriver» dedim.

«— Yanına birşeyler?»

«— Hayır.»

«— Çok yazık. Peki bir elma yemek isteğiniz de mi yok?»

«— N'apalım şimdi? Başka arkadaşlarımız var gelecek. Hele gelsinler de...»

«— Elbette... O halde ucuz tarife!»

Palabıyık İbrahim ister istemez gelen şarabı yudumlamaya başladı. Ben içersem, nasıl karşılanacağımı bildiğim için, şişeye el sürmedim.

Şişe bitmek üzereydi ki, alçak sesle Palabıyık İbrahim'e sordum:

«— Ya bonoyu kırdıramazsak?»

«— İşte o zaman posta kutusuna atılmış bir mektup gibi, sokakta buluruz kendimizi!»

«— Yok canım? Birazdan göreceksin, korkulacak bir şey yok ortada.»

«— Hele bak, garson ne diye bizi dikizliyor?»

Sezdirmeden baktım, gerçekten garsonun yüzünde bizi küçük düşürmek niyeti vardı. Ayağa kalktım, yanına giderek uzun uzun yüzüne baktım. Sonunda gülümseyerek «Masaya bir şarapla iki pilâki götürünüz» dedim. Garsonun ne düşüneceğini bilemeden dışarı fırladım.

Koşar adımlarla Ermeni bankerin yazıhanesine vardım. Kahrolası banker yine gelmemişti. İçimden kalaylayarak meyhaneye döndüm. Bu biçimde dönüşüm Palabıyık İbrahim'in içine su serpmiş değildi elbette. Suratı bir hayli asıktı; aç olmasına karşın, önündeki pilâkiye el sürmemişti. Durumu anlayınca:

«— Haa, demek mektuba bir pul daha yapıştırmış olduk!» dedi.

O zaman gülesim geldi, alışkanlığımı sürdürmeye karar verdim ve şarap dolu silme bardağı gırtlağıma döktüm. Garsonun gizli gizli, şöyle çaktırmadan bizden gözünü ayırmamasına da boş vererek, pilâkiye yumuldum.

Üçüncü şişe şarap bittiğinde, garsondan maydanoz istedim; soluğum kokmasın diye uzun uzun çiğnedim. Kalktım.

Bu kez vardığımda Ermeni banker koltuğunda oturuyordu. Büyük bir poz ve abartmalı bir tonla, kendisinden beni dinlemesini rica ettim.

«— Vay baba! Sizi sağ-salim görebildim nihayet! Yıllar önce hatırlayınız. Tanrı adına, değiştiğiniz söylenemez. Şimdi size düzenbazlığın en ufak bir kıvılcımı olmayan kimseye hitap eder gibi hitap ediyorum. Öyleyse şu bonoyu sizden başka hiç kimseye kırdıramam. Evet, siz benim gözümde yüce bir kişisiniz!»

«Baba» diye seslendiğim Ermeni banker gözüme batan bir kayıtsızlıkla:

«— Doluyum oğlum!» Dedi. Sonra sinek kovar gibi ekledi: «Ay sonuna kadar bir tek bono kıramam.»

Kafamın içi allak-bullak olmuştu; yavaşça kulağına eğildim:

«— Bu bono binbeşyüz liralık, ama vız gelir, n'olursa olsun!. Binikiyüz liraya ne dersiniz?»

Ermeni banker başını öteye çevirdi ve normal bir sesle:

«— Yok canım yok,» dedi. «Ben asla kanunî faiz haddinden aşağı bono kırmam. Hayır, hayır, bana çirkin tekliflerde bulunmayınız.»

«— Peki, öyle olsun, galiba haklısınız. Ama ben başka bir cevabınızı haketmeye çalışacağım. Evet, kaç kişinin çoluk-çocuğunu açlıktan kurtaracaksınız. Bin lira bizi ihya eder. Çok acınacak bir durumdayız.»

Ermeni banker bana baktı: «Hımmm, hımmm» dedi. «Peki, ben n'apayım şimdi? Ah, işte insanlık duygusu! Evet, evet, öyle olsun. Yalnız bu bononun arkasına imza gerekiyor. Bir ikinci imza ve mühür de altında olmalı.»

Uçarak dışarı fırladım. Meyhaneye döndüğümde, Palabıyık İbrahim'e iki sözcükle olup bitenleri anlattım. Bu kez Palabıyık İbrahim benim ellerime sarıldı:

«— Fena mı?» dedi. «Sen Orhan Kemal adına

bir imza çakarsın olur, biter. İkinci ciranto ben olurum. Mühüre gelince, onu hiç düşünme!»

«— Orhan Kemal yerine imza mı? Bu, onur kırıcı bir şey olur. Yok, onun yerine imza atamam. Böylesi, hiç de namuslu bir davranış olmaz.»

Palabıyık çileden çıkarak bana sövdü:

«— Namuslu bir davranış olmaz mı, dedin? Vız gelir! Ne Orhan Kemal, ne imzası!»

Cebinden bir tükenmez kalem çıkardı; Orhan Kemal adına bir imza çaktı: «Bu kadarı yeter mi?» Bir daha bonoya göz gezdirdi. «N'olur n'olmaz. Bir ciranto daha!»

Kıç cebinden çıkardığı oval bir mührü hoh'ladı, işaret parmağını dilinde gezdirdi, ıslatıp olanca gücüyle bonoya bastırdı. Mührü cebine sokarken pis pis sırıttı:

«Ne dersen de çoluk - çocuğumuzun dualarıyla mümkün oldu bunlar!»

«— Eh, herhalde.» dedim.

İş kendisini ilgilendirirse türlü ayrıcalıkları kabul etmeye pek hevesli Ermeni Banker, bonoya bir göz attıktan sonra, iki tüm beş yüzlük sıkıştırdı elime; sırtımı sıvazlayıp kapıya doğru itti: «Paranı aldın, hemen defol!» gibilerden.

Beş dakika sonra meyhaneden içeri girdiğimde, Palabıyık İbrahim, siyah bir perde ile örtülü tuvaletten dışarı çıkıyordu. Beni görünce bir sorgu işareti biçiminde kaşlarını kaldırdı. Bitlendirmek için, «Yattı» dedim. «Ben gidene dek sıvışmış; yarına kaldı...»

Palabıyık İbrahim buz gibi bir sesle:

«— Acelem var, işçilere bir göz atayım!» demesin mi?

«— Hangi işçilere? Kaldırım işçilerine mi? Canım daha vaktimiz var.»

Tam zamanında iki beşyüzlüğü sallayarak kendisine gösterdim. Yoksa soluğu çoktan dışarda al-

mıştı. Yanıma geldiğinde uzun uzun bağırdı, çağırdı, somurdu durdu. Sonunda: «Her insan bir diğerini küçültmek için savaşıyor işte,» dedi. «Senin de diğerlerinden farkın yok. El bilmem nesiyle gerdeğe girdiğinde böylesin, ya zengin olursan? Allah sana kaşınacak tırnak vermesin!»

Palabıyık İbrahim'i gerçekten kızdırmıştım; özellikle yüksek sesle konuşmasına aldırmadım. Yanağından bir makas alarak:

«— Tamam, doğru söylüyorsun, Pala!» dedim.

Aradan bir saat geçmişti:

«— Peki, yeter bu kadar içtiğimiz, Pala!» diyerek otuz yedi lira tutan hesabı ödedim. Kalktık. Haşet Kitabevinin karşı kaldırımına çıkarak Galatasaray'a doğru yöneldik.

İnsan şimdi ona acımadan bakamıyordu. Öfke, sarhoşluk. İstiklâl caddesinde ilk rastladığım papuççuya Palabıyık İbrahim'i sokarak, ayağına seksen liralık bir papuç geçirttim.

Dışarı çıktığımızda Palabıyık İbrahim'i bir düşünce almıştı. Ona bakarak ben de düşünmeye başladım. Başkasının hesabına o denli çok titrediğim halde, Orhan Kemal'in iznini almadan, onun parasıyla ak papuçların işini bitirmiştim. Ne ki, bonodan bundan sonra payımıza düşenle yetiniriz, diyordum kendi kendime. İster inanılsın, ister inanılmasın, yaşantımız çok zordu. Yine de, geri kalan parayı Orhan Kemal'e verir, olur biterdi. Zararı yok. Ama.. böyle bir kış-kıyamette evlerimize birer küfe odun atabilseydik. Vay, anasını avradını, biz ne acınacak insanlarmışız.. Dur bakalım, bir kez Orhan Kemal'i görelim.

Orhan Kemal, Mehdi Baba'nın kahvesine gelip gitmiş, bizi sormuştu. Daha sonraki sözlerim dengesiz, kopuk kopuk olur, kaygusuyla kendisiyle görüşmek için parayı Mehdi Baba'ya bırakmadım; az sonra yine geliriz diyerek caddeye çıktık. Gene açık-

layayım, belki daha doğrudur: İçki bizden kaçıyor, biz onu kovalıyoruz. Daldık Ekspres Birahanesine. Şarabın üstüne bir votka bardağı, namuslu her insanı başkasının acısıyla paylaşmaya, hakkını savunmaya zorlayan şey oluyor; ikinci ya da üçüncü bardak ise, gerçekleri bir sis perdesi ardına itmeyi beceriyor.

Nasıl olduğunu zor anımsıyorum: Yetmiş beş lira verip Palabıyık İbrahim'i evine gönderdim. Güpegündüz bulut gibiyim. Acılıyım. Geldim Mehdi Baba'nın Kahvesine. Geldi mi Orhan Kemal? Yok, ha? Mehdi Baba, Orhan Kemal para bırakacağımı söylemiştir size. Öyle mi? Peki, alın öyleyse...

«— Şu bir beşyüzlük. Tamam. Gerisi beşlikler, onluklar. Toplamı altmış beş lira. Breh! Gerisi ner'de? Yok... Vah başıma gelenler!»

Hemen ertesi gün tam Cağaloğlu'nun göbeğinde Orhan Kemal'le karşılaştık; yanımda yine Palabıyık İbrahim vardı... Dik dik bakıyordu bize:

«— Tamam arkadaş, boşu boşuna gitmediniz, bunu anladık anlamasına.. Eh, üç-beş yüz lira onların olur diyordum, aklım sıra. Ama bunun bu kadarını nasıl bileyim? Bin beş yüzlük bono, çok çok iki yüz noksanına kırılsın. Peki, gerisi? Anlaşıldı, namı hesabıma adam mı öldürdünüz?»

Ben de bozuldum:

«— Adam filân öldürmüş değiliz, Orhan Kemal..» Dedim.. «Adam öldürmek de ne oluyormuş? İş, adamı öldürmekte değil.. İstiyorum ki, insanlar.. Neyse, bana sömürücü dedin. Bunun için ilişkilerimizin öteki yanları hakkında istediğin gibi davran. Eğer seninle olan arkadaşlığımız, bundan sonra, bu sorun gibi yanlış anlaşılacaksa, sana dünkü durumumuzu açıklamam yersiz olacak.»

O yürüdü, biz yürüdük.») ([17])

«.....Bu yüzden (Çizgi) bile yazmaya vaktim olmuyor ama, yazacağım. Hayli notlarım birikti.

Burada da havalar bombok. Bir çaylak fırtınası-dır İstanbul'u kasıp kavuruyor. Deli bir rüzgâr, soğuk ta..

Ayten'in bankadan ayrılması bir bakıma fena değil. Yeter çalıştığı ama, malî durum ne olacak?

Benim de hepinizi göresim geldi. İşlerim başımdan aşkın olmasa kalkıp gelebilirdim. Nisan sonuna kadar kaabil değil. O zaman belki kaabil olacak..

Elvan dolayısiyle babanın hasretine acıdım. İhtiyar adam ama, sen de haklısın.. Ayten de.. Gözü çıksın paranın..

Haaa. Az kaldı unutacaktım. Bugün Muzaffer'le Taksim sinemasına gittik, (GECEKONDU YOSMASI) nı gördük. Olmuyor reis, olmuyor. Hele oyunlardaki acemilikler.. Galiba en iyisi Kâmran'dı. Senaryo'yu birçok eller yazdı, mâlûm ama, benim yazdığım şekil üzerinde kalıp, tashih ederek daha kuvvetlendirmeselerdi (!) çok iyi ederlerdi. Hikâyede bir karmakarışıklık var. Hiç de ticarî değil. Çünkü seyirci nerede ağlayacak, nerede gülecek, şaşırıyor. Hakkı Ruşen'in tokatlanışı güzeldi, güzeldi ya, tokatlıyan Osman adamın oğlu olduğu sanıldığı için. Yoksa kalfası olduğu hiç belli değil. Lâfla anlatılmış. Ben dükkân koymuştum. Dükkân unsuru vuzuhu sağlamıştı. Velhasıl bölük pürtük.

Nedim'i görürsem söyleyeceğim.

...

Bugünlerde benim (SUÇLU) romanı Remzi tarafından piyasaya çıkarılacak. VUKUAT VAR'la ötekiler seneye. Salim DÜNYA EVİ'ni şimdilik basmayacağa benziyor. Kâat meselesi, mâlûm. Basmayacaksa yollasın bana da yerine sizin gazetede yayınlanan (DEVLETKUŞU)nu vereyim. Çünkü DÜNYA EVİ'ni uzatmak niyetindeyim. Bunu ona söyleyiver olmaz mı? Unutma ama!.

Hepinizin gözlerinizden öperim. Soranlara selâm ve sevgiler. Buradan da hepsinin hepinize selâmları...»

İstanbul: 8/5/957

«Fikret,

Dün beni telefonla aramışsın, evde yoktum. Röportajdan döndüğünü öğrendim. Ada'dan. Onunla da şöyle bir ayaküstü konuşabildik. Eee.. Hoş geldin. Ne var ne yok?

Şimdi bak:

Romanın devamını bu seferlik sana yolluyorum. sebep şu: Dün Ulus yazıişleri'ne bir kısım yazı yollamıştım. O yazıyı bul, (193)üncü sayfa dahil, üst tarafını al yırt, yerine bunu koy.

Nisan mangırından da, yollanmadıysa, yollanmasını sağlayıver.

Sen buraya gelmeyecek misin? Niyet yok mu? Bayramı es geçtin. Burada da havalar pek tatsız ama, rakı içilebilir. İçilebilir ne demek? Tam havası!

Şimdi dışarı çıkmak zorundayım. Yazıyı tashih bile etmeğe vaktim yok. Sen bir göz atıver. Zaten roman da sonlara geldi. Siz yeni bir şeyler temin edin etmedinizse.

Bilvesile firade firade selâmlar. Gözlerinden öperim.»

«Gözünü Seveyim Muhasebeyi Parmakla..»

Mayıs. 10/11 Gece 957

«Ulan!.

Hem telefon eder, «On bire kadar gazetedeyim, telefon etsin!» dersin, hem de gazetede bulunmazsın. Bu ne bok yemek hergele?

İki ayağımı bir pabuca soktun. Gazetede yazı olacaktı. Ben takip ediyorum. Her ihtimâle göre «191»den «201»inci sayfaya kadar tekrar yolluyorum. Şayet bunların bir kopyası varsa orada, bunları bana hemen iade et. Başka kopyası yok bende.

Sonra hâlâ Nisan ayı ücreti gelmedi! Bir de Çizgi olacak. Gözünü seveyim muhasebeyi parmakla.

Haydi selâm selâmlar..»

«Ataç Ölmüş...»

İst. 18/VI/957

«Fikret,

Dün gece, kafayı bir güzel çekerken —Evde, kendi kendime— acı haber geldi: Ataç ölmüş!. Nasıl üzüldüm tasavvur edemezsin. Meğer ne kadar severmişim onu! Oysa hiç sanmazdım bu kadar sevdiğimi.

Peki ama, şimdi kime kızacağız? Kimin arkasından atıp tutacağız? Kızdırmak için kimi iğneleyip vereceği cevapları merakla bekleyeceğiz?»

Yatağa yanlamasına yatmıştı. Beyaz üstüne kara çiçekli, yazma bir yorgan altındaydı. Küçük tepecikler kitaptı, üç tarafta.. Sigarasını, Kulüp sigarasını yedeklemişti. İlaç doluydu masanın üzeri. Elini tuttuğum zaman bir an irkildim. Müthiş bir sıcaklık vardı. «Ya işte böyle Fikret bey, bu sefer yolcuyum..», «Aman Nurullah bey, ne biçim söz bu? Alt tarafı zatürree.. Baksanıza Çörçil'e..». «Yok, yok bu sefer yolcuyum, kurtulamayacağım..»

Kaderine razı olmuş bir hali vardı. Sık sık, kucağımda saklamaya çalıştığım fotoğraf makinasına bakıyordu. Çekecekse çek, der gibiydi... Öleceğine, böylesine inanması etkilemişti beni. Ezilip büzülüyordum. Tül perdeler arasından solgun, yaşamasız ışık süzülüyordu —beş, altı diafram... otuz enstantane.. çıkar bu ışıkta resim—. Ama öleceğini böyle apaçık, kandıra kandıra söyleyen insanın, çok sevdiğim insanın resmini, belki de son resmini çekemedim sonunda...

Yutkunup, ekledim:

«Geziden yeni döndüm. Güneydoğu Anadolu'ya gitmiştim. Şimdi gazeteye gidiyordum da..»

Özür diliyordum fotoğraf makinası için. İkimiz de sezmiştik bunun son olduğunu..

Gazetemdeki son yazısını okurken tutamamış-

tım kendimi... Eşim eğildi Ulus'a, okudu, uzaklaştı sessizce..

(SON, 11 mayıs cumartesi — Sayrılar evine düştüm.

Bu kez önemliye benziyor. Öldürür mü? Öldürmez mi? orasını bilemem ya, İstanbul'a gidecektim, sağlıklar (hekimler) bırakmıyor.

Bir süre yazı yazamayacağım. Ben de yazamayacağım, Kavafoğlu da yazamayacak. Ayrılamaz benim yanımdan.

Kim bilir? ola ki son yazdığım çizeklerdir bunlar. Öyleyse de ne yapalım? Bunca yıl yaşadım, yeter bana..)

Eşim bildirdi ne denli sevdiğini. Ertesi günü hastaneye gittik ailecek. Hademe «Taburcu edildi» dedi. «İhtiyar değil mi?»

Evi yakın hastaneye. Yan yatıyordu döşeğine. Son yazısından, yani «çizeği»nden söz ederken dolan gözlerime bakıyordu donuk donuk.. «Hakkınız yok Nurullah bey, ne biçim yazıydı o? Hakkınız yok, inanın...», «Orası öyle ama, biliyorum Fikret bey... Bu sefer son bu... Yaşadım yaşayacağım kadar.. Ona yanmıyorum da, yıkıp yuyacaklar, musalla taşına koyacaklar, hacılar hocalar gelecek, namaz kılınacak!..

...Fikret mühim adam Fikret bey.. Namık Kemal'den de var bir kaç tane iyi yır.. Sevmez derler benim için Fikret'i, Namık Kemal'i.. Severim.. Bak, Fikret'in şu yırına...»

Okudu... Namık Kemal'den de okudu.. Bunlar özgürlük yırlarıydı.. Sonra dergilerden, özellikle Yeditepe'den söz ettik. «Severim bu dergiyi.. Hemen hemen en iyisi..» der, gözlerimin içine dikerdi gözlerini, sorardı: «Neden yazmıyorsun Fikret bey? Yeditepe'nin son sayısında...»

Başlardık, Yeditepe'nin son sayısındakilerden... Tartışmalarımız uzar giderdi...

Bir resim sergisinde biraz fazla kaçırdık. Sözü, dönüp dolaştırıp ULUS'ta yayınlanmakta olan uzun öyküme getirdi.. «Sevdim» dedi, «okuduğum kadarını...» Eli omuzumdaydı.

Öyküdeki köylü, tüm umudunu Tanrı'ya bağlamıştı, sonra isyan ediyordu Tanrı'ya.. Başına gelenlerin Tanrı işi olmadığını anlıyordu..

Hacılar, hocalar gelip yuyup yıkayacaklar, sonra namaz kılınacak... dediği zaman, o öyküm neden sevdiğini daha iyi anlamıştım.. İnanmıyordu Tanrı'ya..

Yorulmuştu konuşmadan... Sonra, Cemil Sait Barlas geldi.. O'na da söyledi öleceğini... Kalktım.. «Sizi, gazetede bekliyoruz sayın Ataç..»

Başını salladı... Elini tuttum... Yanıyordu elleri!..

«Selâm edeyim mi bizim düzeltmene? Sevmiyor sizin dilinizi.. Anlamıyorum diyor Ataç'ın dediklerini... Oysa Kavafoğlu'na bak be birader, ne güzel yazıyor o, diyor..»

«Söyle.. Ataç da ölüyor.. Kavafoğlu da ölüyor, de..»

Bıraktım ellerini.. Makinamı alıp, süratle uzaklaştım, ardımdan bir şeyler söyledi, anlamamıştım.. Döndüm hemen, Barlas tekrarladı dediklerini:

«Kusura bakma Fikret bey, konuşamadık fazla diyor.»

«Konuşuruz efendim, elbette daha konuşacağız..»

Başını salladı, umutsuzca.. Hayır, der gibiydi..

O kısacık yazısı geldi aklıma.. Birlikte aldığımız mürekkeple yazmıştı.. Kızılay otobüs durağında dolaşıyordu öfkeli öfkeli.. Yaklaştım yanına, merhaba demeden yapıştırmıştı soruyu:

«Ne demek Fikret bey, tree horses? Yerli malı değil ama, çok kötü bir mürekkep bu..» Elindeki mürekkep şişesini ve kutusunu gösteriyordu. «Yerli,»

dedim. İnanmadı.. Kutunun dibindeki sinek bilmem neyi kadar «T.M.»yi gösterdim, iyice dellendi:

«Türk malı olduğunu yazmaya utanan kişilerin bu mürekkebiyle yazı yazmam..»

Gidip değiştirmiştik..

Son görüşmemizin ertesi günü yeni bir geziye çıktım, Ege'ye.. Aydın'dan, Muğla'dan, İzmir'den soruyordum sağlık durumunu. İzmir'den üçüncü soruşumda «Öldü» dediler.. «Bugün öldü..»

«Söyleyin Hüseyin Ezer'e, muhakkak çeksin fotoğrafını..»

Çekmişti.. Ak üstüne, kara çiçekli yorgan altında değildi.. Ap-ak'tı üzerindeki..

Sayrılar evinde göçüp gitmişti sözünde durup... Ölmüştü!..

«..... Attilâ İlhan'ın romanı geldi. Kapağı sen yapmışsın, çok beğendim. Geçenlerde Salim buraya gelmişti. Sırf seni kurtarmak için, benim (DÜNYA EVİ)nin kapağını burada birisine yaptıralım gibi bir lâf etmiştim ama, caydım. Sen yap. Angarya olsa da yap. Bilmem başladın mıydı?

Ulus'taki röportajlarını okuyorum. Densiz densiz başladın ama, iyi gidiyor. Densizlik senin üslûbun zaten. Yazıda daha, hiç olmazsa biraz daha ciddi olsan? Hele böyle (Petrol ve Süne) gibi ciddi konularda.. «Ciddi»den kastım, ağırbaşlı ifade, kuru ifade, ilmî yazılara hâs olan ağırbaşlı ifade.. Ne dersin?

Devletkuşu'nun sonunu da gönderdim, herhalde aldınız.

Benim yeni bir kitabım çıktı: SUÇLU. Bu yakınlarda sana, İhsan'a, Salim ve Attilâ'ya birer tane yollayacağım. Remzi, mâlûm. İnsana kendi kitabını bile kolay kolay vermez. Kaabil olursa satar. Denk getirirsem, Can'a da (18) yollamak isterim.

Sende havadis ne var ne yok?

Biz bildiğin gibi. Senaryo işleri oynar gibi oldu. Bu yakınlarda heriflerden para sızdırırsam Anka-

ra'ya uzanacağım. Senin geleceğin yok. Yok ama, Ankara deyince aklıma hep o karlar altındaki, bembeyaz hâli geliyor. Bir de düşüp baş parmağımı incitişim. Ulan hâlâ derinden derine sızlıyor be!

Ataç'ın ölüm haberini radyodan işitmişler. Vakit henüz çok erken. Saat beş civarı. Gazeteler gelmedi. İnşallah asılsızdır...»

Özellikle Bedii Faik'in odasında, Ataç da, Orhan da olduğu zamanlar, «şive taklidi» üzerinde Orhan'la Ataç'ı tutuştururdu Bedii ile Atay.. Ataç yüklenir Orhan'a, Orhan kızar, konuşur, konuşur, sonunda «Nurullah bey.. Nurullah bey.. Siz anlamıyorsunuz bu işten.. Yahut, daha açıkcası anlıyorsunuz da anlamamazlıktan geliyorsunuz. Ben halkımın konuşmasını veriyorum, halkı veriyorum, sözüyle, yaşamasıyla, düşünmesiyle, kazancıyla, şusuyla busuyla..»

Ataç da öfkelenir, kalkardı hemen..

«Olmaz efendim, olmaz.. Karagözle Hacivat konuşması gibi olmaz bu işler..»

«Yoook, öyle değil Nurullah bey, kalkmayın, oturun da neden öyle olmadığını anlatayım..»

Bedii Faik ve Falih Rıfkı da gülerlerdi!

1953 yılının son aylarında, sanat dergilerinde, özellikle Orhan Kemal'in öyküleri tartışılıyor, kimileri fazla «şive taklidi» yapmakla suçluyorlar.. Onbeş günde bir hazırladığımız Dünya Sanat Ek'i için bir yazı istedim Orhan'dan.. «Yaz lan, neden yapıyorsun şive taklidi? Anlat apaçık, anlat da öğrensinler.. Durma öyle sünepe sünepe.. Değmez, meymez deyip göbekten atma.. Sayfada yer ayıracağım yeğenim, tamam mı?»

Tamamdı..

(«Hikâye Ve Romanlarımda Diyalog'a Niçin Önem Veriyorum?

Zaman zaman soruyorlar:

— Hikâye ve romanlarınızda fazla konuşmaya (yâni diyalog'a) niçin önem veriyorsunuz?

Başka yazarlardan da şöyle sorarlar mı bilmem:

— Yazılarınızda diyalog'a niçin önem vermiyorsunuz?

Yahut:

— Niçin daima güzelin güzeliğinden, şâirânenin şâirâneliğinden bahsediyorsunuz?

— Niçin boyuna aşk?

— Neden daima çocukluğunuz?

— Mazi hasreti?

Ve nihayet:

— Niçin kravat takıyorsunuz?

— Niçin takmıyorsunuz? ve ilâh...

Belki de böyle soranlar oluyordur.

Her şeyden önce şunu belirtmek isterim.

Fazla diyaloga önem verişim, tesadüfî değildir. Anlatmak istediğimi en iyi böyle anlattığımı sanıyorum. Uzun uzun ruh tahlilleri yapmaya kalkışmaktansa, muhaverenin diyalektiği ile bu işi başarmanın çok daha tabiî olacağı kanaatindeyim.

Meselâ, Murtaza hikâyesini ele almama izin verin.

Bazılarının zannettiği gibi, Murtaza hikâyesi bütün başarısını mahallî şive ve taklitlerden almaz. O hikâyeyi eski tarzda ruh tahlilleri yaparak, dümdüz de anlatabilirdim. İstedim ki okuyucu, anlattığım dekor, vak'a ve tiplerin içinde, onlardan biri gibi yaşasın, bir takım hüküm ve kanaatlere kendi kendine varsın. Ve tabiî, benim istediğim hüküm ve kanaatlere varsın. Hiç görmedikleri, hiç bilmedikleri, hatta yakınından bile geçmedikleri FABRİKA gerçeğini görsün, öğrensin; görüp öğrenmekle de

kalmayıp. Murtaza ve ötekiler arasında yaşasınlar.

Meselâ Attilâ İlhan gibi, —sanatçılığını bir kenara bırakıyorum—, uyanık ve hazırlıklı bir okuyucu, yazarın bu hikâyeyle neler yapmak istediğini pek alâ anlamıştır (Kaynak Dergisi, sayı 81-82).

Ben bol diyaloglarımla kabuktan derinlere inmek, yani ruh tahlilleri yapmak istiyorum. Üç, beş konuşma, çoğu sefer sayfalar dolusu izahın yerini tutmalıdır. Bu iş muhakkak ki çok zordur, hususî bir kaabiliyet ister. Üzerinde uzun uzun durulup düşünülmeden, dilin bünye ve imkânları denenmeden uluorta girişilmek, insanı başarısızlığa götürebilir.

Bir de, konuyla sıkı sıkıya bağlı bir iştir bu. Bir kaide halinde, her konuya biçilmiş kaftan değildir. Altalta sıralanan konuşmalar, tiplerin ruhlarını tahlile ve karakterlerini tesbite yaramalıdır. Her insan sosyal durumuna uygun ve kültürüyle sınırlı bir şekilde konuşur. Felsefenin F'sinden bile habersiz insanların zaman zaman filozoflaştıkları bilinen bir gerçektir. Filozoflaşır ve duygularını ifade de ederler. Bu ifade hiç bir zaman felsefeyle uğraşan bir aydının ifadesi gibi değildir. Kendine mahsus bir deyimi vardır. Yazar, bütün bunları, tekmil inceliklerıyle bilecek, tipinin meselâ «ukalâ»lığından bahsederken, düpedüz «Ukalâ» demeyip, «ukalâ»lığının sebebini belirtecektir. Bir köpek resmi yapıp, altına «köpek» diye yazmaya lüzum yoktur. İnsanların hiçbirinin kafasını açıp ne düşündüğünü görmüş değiliz. Birbirimizi daha çok konuşmalarımızdan tanır, **ukalâ, serseri, deli, akıllı** vs, gibi hükümlere varırız. Diyaloğun bu çok önemli özelliğinden niçin faydalanılmasın?

Velhasıl diyalog da, başka şeyler gibi, yazarın elinde bir imkândır. Anlatmak istediği şeyi en iyi şekilde anlatmak için kullanacaktır. Bütün mesele dozu kaçırmamak, iyi tayin etmektir. Aksi halde, tiplerin hacmini vermeye, yani derinliğe inmeye imkân

olmaz, çalakalem bir röpörtaj meydana getirilmiş olur.

Sanat eseriyse —hikâye ve romanı kasdediyorum— röportajdan apayrı bir şeydir...») (19)

Yazı yayınlandıktan sonra tepkileri gelmeye başladı.. Memet Fuat Yeditepe'de, Melih Cevdet Anday Akşam gazetesinin Sanat - Edebiyat sayfasında, Tarık Buğra Yenilik dergisinde, «Şive ve Taklidi» üzerinde görüşlerini açıkladılar. Melih Cevdet ve Tarık Buğra, Orhan Kemal gibi düşünmediklerini öne sürüyorlardı.

— Yiyorlar yeğenim, cevap vermeyecek misin? Konuyu başka tarafa da çekenler var, tabiî dikkat etmişindir..

— Ulan, sen de azdırıp durma, illâ ki beni müdafaa etmen mi gerekir? Ne derlerse desinler.. Ama dur, sahi be.. Sen haklısın, sayfada yer ayır, tamam mı?

Tamamdı...

«Notlar: Gene Şive Taklidi...»

(«...Konumuzun sınırları belli. Şive taklitleri yapmalı mı, yapmamalı mı? Yapmakla ne kazanırız? Yapmamakla ne kaybederiz?

Sınırları bu kadar belli bir konuyu güzel güzel tartışıp, Memet Fuat ve Melih Cevdet Anday'ın gösterdikleri iyi niyeti göstereceksek ne alâ; yok, sınırı genişletip, işi «Neden roman ve hikâyelerinizde yerli ağızlarla konuşmaya mahkûm insanları seçiyorsunuz?»a dökeceksek, o zaman işin rengi değişir.

Evet, Tarık Buğra, konumuzun dar sınırlarını bu kadar genişletiyor. Bununla da kalmıyor, esasen çok yanlış anladığı yazımı, büsbütün başka taraflara çekip götürmek istiyor.

Konumuzun dışında olmakla beraber, yeri gelmişken Tarık Buğra'nın merakını gidereyim. Yâni, tiplerimi niçin yerli ağızlarla konuşmaya mahkûm insanlardan seçtiğimi söyliyeyim.

Bütün tiplerimin böyle olmadığı bilinmekle beraber, Tarık Buğra'dan sorabilir miyim:

— Öz dilini doğru dürüst konuşamayanlarla yurdumuz dopdolu iken, bunlar da ezici çoğunluğu teşkil ederken, tiplerinizi niçin, öz dilini doğru dürüst konuşan azınlıktan seçer, yahut tipler uydurursunuz?

Canınız öyle istediği için değil mi?

Haklısınız. Fakat ben işi böylece kesip atmak istemiyeceğim. İstediğiniz cevabı vereceğim. Bakın:

Son üç yılım müstesna, bütün hayatım Anadolu —Sizin tabirinizle— yerli ağızlarla konuşmaya mahkûm insanlar arasında geçti. Küçük yaşımdan beri ekmeğimi onların arasında, onlarla birlikte kazanmak zorunda kaldım. Onlarla haşır neşir oldum, tabiî onlardan biriyim. Böylece, onları, yani öz dilini olsun dürüst konuşmayan insanları, öz dilini doğru dürüst konuşanlardan çok daha iyi tanıdığımı bırakıp, az tanıdığım, yahut hiç tanımadıklarımı mı almalıyım?

Sonra biliyorsunuz, edebiyatımızın hikâye ve roman tarafı başlangıçtan bu güne kadar, öz dillerini iyi konuşan azınlığın mâceralarıyla dolu.

Berilerse hiç de öyle değil.. Perişan üstbaşları ve perişan dilleriyle hikâye ve romanlarımızda yeni yeni görünmeye başladılar. Bu kadarına olsun izin yok mu?») (20)

«...Haydi hoşça kal, hoşça kalın. Bizimkilerden firade firade selâmlar.. Elvan'ın gözlerinden öperim. Ayten'e selâm. Soranlara keza. İyi günlere...»

«Bizim Kürdün Kahvesi'ni Yıktılar...»

İstanbul: 16/7/957

«Fikret kardeş,

Çoktandır merhahalaşamıyoruz. Oysa, senin gibi yürekten «Dost» ve «İnsan» biriyle sık sık merhalaşmaya ne kadar ihtiyacım var! Şimdi şu «Düğün»ü dört gözle bekliyorum. Gelsen de hiç olmazsa bir, iki gün Meserret kahvesinde «Sabahhiye» yapsak.. Mâlûm a, bizim «Kürdün kahvesi»ni yıktılar, yurdumuzu, yuvamızı, oradaki hatıralarımızla birlikte dağıttılar.. Biz de postu «Meserret»e serdik. Dün Nedim'deydim. Bir hayli hoş beş ettik. Düğün ayın yirmialtınsındaymış. Senin o zaman geleceğini söyledi.

«Akis» aldım, yazıyı okudum.

Sana, «SUÇLU»ya dâir kısa notlar gönderecektim. İşte onlar:

«Suçlu, insanların bozduğu dünyayı gene insanların düzene koyacağına inanan bir yazarın romanıdır her şeyden önce. Suçlu'da insanların insanlara yardımı vardır, arkadaşlık vardır. Aydınlık bir gerçekçiliktir o. Basit bir gözlemcilik değil. Gerçekten aldığı malzemeyle «olması gereken»i verir. Bu roman insanları suçlamaz. En kötü insanı bile. En kötü insanın bile bir iyi, bir insancıl, bir acıyan yanını gösterir. Tahir Alangu'nun istediği «Bir paranoiyak çocuğun macerâsı»nı yazmaya özenilmemiştir. Dostoievski, Zola'ların yapageldiği şeyden kaçınır. Tahir Alangu'nun istediği yapılsaydı, roman basit bir tekrardan öteye geçemezdi. Bense, «Suçlu»da bundan önceki romanlarımda yaptıklarımı aştığıma inanıyorum. Kitap belki de «Romantik bir gerçekçi» havayı taşıyor. Romanın tezi «En fena insan bile insanların yardımı ile iyi yola gelebilir»dir. Bu romanda karamsarlıktan eser yoktur. İnsanlar iyi-kötü yönleriyle verilmişlerdir. Nihayet, iyilikle kötülüğün, iyilik lehine savaşı!.»

İşte, kısaca bunlar.

Salim'i görürsen söyleyiver de «Kardeş Payı» göndersin. Eş dost başımın etini yiyip duruyor. Sonra «DÜNYA EVİ»nin kapağını ihmal etme. Attila'nın ro-

manının kapağından daha net olsun. Mamafi o kapak güzeldi.

Daha ne yazayım sabah sabah? Nefis bir Unkapanı sabahı.. Hava şerbet gibi.. Tatlı. «Seninkiler» sokağı süpürmeğe başladılar. Dün pazar kurulmuştu. Birbirlerine takılıyor, katıla katıla gülüyorlar. «Süpürgecilik»in keyfini sürüyorlar gibi.. Yâni, **küçük ayak altı insanı** oluşları umurlarında değil.

...

Eşe dosta selâmlar. Can'ın gözlerinden öperim. SUÇLU gönderemedim, kusura bakmasın. Remzi'den kitap alması dert.. Şu günlerdeyse param pek yok. Mamafi ne yapıp yapıp yollamaya çalışacağım.

Ayten'e selâm.. Elvan'ın gözlerinden benim yerime öp. Bizim evden firade firade selâmlar.

Haydi hayırlısı. Gözlerinden öperim kardeşim.

İhsan Ada'ya ayrıca ve özel olarak selâm ve sevgilerimi ilet...»

«Heyecanlandım Ulan, Yaşşa Be!»

İst. 18/7/957

«Fikret,

Özel ulak'la gelen mektubunu aldım. Bu ilgi karşısında heyecanlandım ulan, yaşşa be!.

Hemen belirteyim: 360 lirayı aldım. Tek çizgi parasını da yolladığına göre mesele kalmıyor. İlgine tekrar tekrar teşekkürler.

Bir önemli mesele daha:

SUÇLU romanının filme alınabilmesi için senaryosunun tasdiki lâzım, mâlûm. Buysa uzun iş. Kitap halinde de tasdik ediyorlarmış galiba.. Şunu ilgililerden öğrenebilir misin? Geldiğinde görüşürüz. Şayet kitap halinde tasdik kaabil olacaksa, altı, yahut yedi kitapla resmen müracaat edeyim. Olmazsa senaryo haline getirmek icap edecek. Tâlipleri var ama bin beşyüz iki binden yukarı çıkmıyorlar. Vermiyorum. Hele tasdikli olursa satışı çok daha kolay olacak. Öğrenebilir misin?

Haydi hayırlısı. Gözlerinden öperim kardeşim.

...

Gene unuttum: Salim bana Kardeş Payı yollamadı. Dostlar, başımın etini yiyor.. O.K.»

«Yazılacak İnsan Fikret Otyam Olsa Dahi...»

İstanbul: 9/8/957

«Fikret,

Hani şu mektubu, yazmış olmak için yazacağım, yazmaya çalışacağım ha. Yoksa şu «Ölü mevsim»de değil mektup yazmak, insan dedikodu bile yapmak istemiyor, yapası gelmiyor. Ne boktan bir mevsimdir şu Temmuz, Ağustos ayları.. Kol, kanat kırık, ruhta yıkıntı, her şeyde bir «Adam sen de!» hâli.

Ne yazılır? Hani yazılacak insan «Fikret Otyam» dahi olsa, gene olmuyor..

DÜNYA EVİ'nin kapağını yaptın mı? Sana KARDEŞ PAYI göndermedim, farkındayım ama göndereceğim. Gerçi Salim'den istediğin kadar alabilirsin. Mesele o değil, imza formalitesi tabii. Bir de düşünülüp düşünülmemek. Muhterem bir miktar yolladı. Bir miktar da adres yollamış.. Kitaplar o adreslere gitti. Geride daha bir yığın «Sayın beleşçi» var. Kitapevlerinden bedeli karşılığı satın alınaksa, mâlûm: YAŞ!..

Kendisine yazdım, on beş tane daha istedim. (Görüyon a, nektüp datsız kaçıyor, zorlama.. Eyisi mi gısa kesek de Aydın hevası olsun. Ne diyon?)

Eşe dosta, İhsan Ada'ya, firade firade selâmlar. Hoşça kalın..»

5.9.957

«Yeğenim, merhaba!

Mektubuna cevap vermedim. Sebep mâlûm: İte, köpeğe mektup yazacak durumda değildim. Yani formumda değildim.

Şimdi formumda mıyım? Belki evet. Ofis faresiyle az önce kafaları çektik. Perşembe öğlesi, saat tam 12. Onun için gevezeliğe yatkın bir halim var.

Ne haber lan aç köpek?

Kafayı çekebiliyon mu? Biz iyiyiz. Dün, bugün, belki yarin..

O benim bacı ile kerime olacak rezillere söyle: Yıldız gelsin artık. Ankara şaarında kepaze olmak istemiyorlarsa beni oraya kadar uzanmaya mecbur etmesin.

Tevfik Çavdar'ın yazısını beğendim ama, «Küçük Adam»ın şuurlanması işini pek kurcalamasa (Hakkında iyi olur)!.

Senden bir rica: «Ücreti karşılığı -tabii kaabilse- Devletkuşu romanımın 1-84 tefrikalarını yollasan. Çok lâzım.

İhsan Ada'nın gazaları mübarek olsun. Gözlerinden öperim.

Mâlûm selâm, kelâm. Hoşça kalın. Ayten'e selâm ve hürmetler.»

«Devletkuşu'nu Varlık Aldı»

İst. 7.IX.957

«Fikret,

Bundan önce bir mektup yazmıştım. Cevabını almadan bunu yazışının sebebi şu:

Ulus'ta tefrika edilen Devletkuşu'nun kitap halinde basma hakkını Varlık aldı. Müsvetteleri gözden geçirirken baktım hayli eksik. Şimdi beni iyi dinle gardaş.. Amanı biliyon mu?

Orada, İhsan Ada'da benim daktilo ile yolladığım bâzı kısımlar olacaktı galiba. Buraya geldiği zaman öyle bir lâf etmişti. Hâlâ bir kenarda duruyorsa bir zahmet; Duruyorsa, gazetede tefrika edilen Tefrika No: 74, 75, 76, 77, 78, 79 ları çok acele iletirsen bildiğin gibi değil, çok makbule geçer.

Kafamı karıştırmamak için burada kesiyorum. Gözlerinden öperim. Dostlara selâm ve sevgiler.

Ricamı ilk uçakla yerine getireceğinden eminim! O.K.»

«Dalga Geçer misin Eşşek?»

11.IX.957

«Fikret,

İki mektubunu ve roman pasajlarını aldım. Pasajlar çok işime yaradı, varol!.

...

Mektubunda en çok neye güldüm biliyor musun? Dönüp dolaşıp şoooo (Hormon Toxone)'a muhtaç oluşuna.. Nasıl, dalga geçer misin eşşek?

Şimdi beni dinle: Üzülünecek bir şey yok. Hormon Toxone kullanmakla o allerjik hâlin önüne geçersin...»

Geçememiştik..

— Yeğenim, kaşıntın mı var? Gel benimle.. Eczaneye gider bir Hormon Toxone alırız.. Günde üç dene yudarsın, kaşıntın maşıntın kalmaz, kocadın lan, ihtiyarladın.. Bana bak demir gibiyim, ne kaşıntı, ne maşıntı..

İlk eczaneden bir kutu almış ve ilkini yutturmuştum gülerek.. Sonra bu ilaç, Orhan'ın baş ilacı olmuştu!.

Yıllar sonra aynı allerjik durum bende başladı!. Ankara kazan biz kepçe, doktor doktor, hastane hastane dolaşıyor, ama özellikle et yediğim zamanlar fos diye kabaran bedenimin bu derdine (!) bir çâre bulamıyorduk. Biraz da, Orhan sevinsin diye, allandıra, ballandıra yazmıştım. Bir bebe için yurtta bulunmayan bir ilaç gerekmişti, ana baba çaresiz gelmişlerdi gazeteye.. En beç üç gün sonra ilacı bulacağımı söylemiştim. Bana da verilen ilaç değil piyasada, Türkiye'de yoktu!. Akşamları gazeteden çıkınca, Kale'ye çıkan yolun solunda Hisar otelinin barında otururdum çoğu kez.. KLM'in pilotları burada duraklardı.. Kadeh arkadaşlarım olmuştu. Reçeteleri verdim ve üç değil, iki gün sonra bebenin ve benim ilacım gelmişti. Çocuğun hayatı kurtuldu, ama iki kutu iğneden de ben yarar göremedim!

Ev sahibemiz, «Gazeteden gelirken, hal'e uğra elli kuruşluk Kilermeni al, getir» demişti.. Almadım, bunca ilacın yararını görmemiştim, ne yapacaktı kilermeni? Kadıncağız gidip almış. Kiremit gibi bir toprak parçası. Bir bardak suya atıldı, eridi, tortusu dibine çöktü, suyu içildi ve tortu, kabaran, kızaran yerlere sürüldü ve ertesi gün hiçbir şeyim kalmamıştı!.

İlk mektupta bu yeni ilacı (!) bildirdim Orhan'a...

«.....Ben, şeytan kulağına kurşun, esaslı içiyorum. Göbek möbek fena değil. Seçimlerden sonra -Belki- oraya bir boy uzanırım. Yalnız, senin yıllık iznin tarihini bilmem lâzım. Hem ticaret, hem ziyaret. Bir iki senaryo yapar, tasdik ettirir, mangırları kırışırız. Oldu mu?

Gelelim benim (Dünya Evi) isimli yılan hikâyesine!. Ne oldu? Ne zaman basılacak? Hiç bir işaret yok mu? Salim'e ayrıca yazmaya lüzum görmedim. Rasladığında sen şöyle eşeliyiver de bana notla.

Ulan, fıkara Kürt'ün yakasından düşmüyorsun be namussuz! Ne istersin zavallıdan? Tercüme etmişler, etmemişler. Sana ne a..... Neyse, söylemeyim hadi....

Canım siktiret şu mektupla hoşbeşi. Ya sen gel, ya da ben geleyim de, ırahı masasında ariz amik konuşalım. Haaaaydi mâlûm selâm, kelâm. Soranlara keza...»

İst. 1.X.957

«Ulan namussuz!.

Bugün Selahattin Sonat'ı gördüm, seni sordum. «Ankara'da kendileri» dedi. Ara Güler de Ankara'da olduğunu söyledi. Mâdem «Ankara»dasın, ne diye yazmassın hergele? Ben seni, «Nabız dinlemeye gitti» sandığım için yazmıyordum.

E, di lan? Ne var ne yok? Yani kaçtan aşağı olmaz? Hani seni bir göresim geldi ki ayı! Şu günlerde param da var sayılır a, ne diye oraya atlayivirmem bilmem ki!

Deli kafa belli olmaz. Dur bakalım.

Haydi hoşça kal. Selâm kelâm. Buradan da..»

«Işık Hepinize Selâm Eder»

Masraf olmasın diye olacak, çoğu kez telgrafı yazar, postaya verir Orhan!.

İst. 1.XI.957

«Tel:

Erkek adamın çocuğu erkek olur!

Bu gece 4 kilo 200 gram olarak teşrif etti. İsmi **Işık.** Hepinize selâm eder.»

«93 Romanına Başladım Diyebilirim.»

İstanbul: 23.XI.957

«Fikret, mektubunu az önce aldım. Cevap vermeyişini, yahut vermeyişini değil de veremeyişini, işlerinin çokluğuna atfetmiştim. Sağlık olsun..

Benim işler şu sıra pek iyi değil. Değil dedim de, hani alacaklı durumdayım. Hem de altı, yedi bin küsur lira!

İki romanı iyi fiyatlarla sinemacılara satmıştım. Üçüncünün de eli kulağında. Bu işleri süratle neticelendirirsem bir zaman için para sıkıntısı kalmayacak. O zaman Engürü şehri şehîrine ağız tadıyla koşar gelirim.

Bir yol daha var. O da Yaşar Nabi'nin (DEVLET-KUŞU)nu hemen basması. Bunun için de kâat lâzım. Kâat için bir dilekçeyle Sanayi vekâtine hayli zaman önce müracaat etmiştim. Araya seçimler girdi falan gürültüye gelmiştir diye düşünerek yenisini yazdım, o sıra burada bulunan Sunullah Arısoy'la elden yolladıydım. Kalemi mahsus müdürü arkadaşıymış. Bilmem ne oldu? Sen şunu Sunullah'tan tahkik etsen de o kanalla kâğıt tahsisimizi çıkarttırsan, dolayısiyle elime para geçer atlar gelirim.

İkinci, şu DÜNYA EVİ. Salim şayet basmayacaksa, aldığım telif ücretini iade etsem de kitabın buraca satışını sağlasam...

Bu iki hususu telefonla mı, zahmet yoluyla mı her ne hâl ise tahkik ediversen ve bana neticeyi bildirirsen çok makbule geçerdi.

Bunun dışında, ara sıra Muzaffer'le filân Adana kebapevinde kafaları çekiyoruz..

93 romanına başladım diyebilirim. Şayet boktan senaryolardan fırsat bulabilirsem, şimdilik iyi gidiyor. Gayret bizden, tevfik Allahtan!....»

— Lan ollum.. Şu 93 var ya, şu 93.. Bunu yazmadan nalları dikersem gözüm açık gidecek.. Büyük bir nehir gibi, enine boyuna, derinliğine bir roman.. 93 harbinden başlayacak.. Bizim hayatımız.. Taaa bugünlere getireceğim.. Hepinizi yazacağım, bizim karıyı, çocukları, seni, ayı Yaşar'ı, Buyrukçu'yu, Edip'i, Arap Talat'ı, Yelfe'yi, daha nicelerini.. Kim varsa yakınımda yöremde hepsinin hayatı girecek bu romana!..

Sonra başlar 93'ü anlatmaya.. Anlatmaya değil, artık yaşıyordur konusunu.. Yazıyordur..

— Eee, yetti be, başlarım senin 93'ünden.. Ulan kocadıkça çenene vuruyor.. Elbette yazacaksın.. Yazmazsan elim yakandan gitmeyecek Orhan be.. İte kurda karşı, şöyle kocaman, ama kocaman bir roman.. Bir nehir gibi, enine boyuna, derinliğine.. Ama çeneyi bırak da yazmaya başla artık!.

«.....Senin Avrupa seyahati tahakkuk ederse hiç fena olmaz ama, dedim ya, avrupa mavrupa fos şeyler yeğen. Adam olacak köpek burada da olur. Ne dersin?

Geçen mektubumda da bundan bahsetmiş, misaller de vermiştim galiba.. Vermediysem, al sana iki muhteşem misal: 1-Kürt, 2-Ofis faresi..

Şaka bertaraf, git, durma git. Ne yap yap git.»

İtalya Hükümeti, bir sanat bursu vermişti.. Ama, çoluk çocuk ne yapacaktı burada? Eğer ek olarak üç yüz dolar alabilirsem, bu yetecekti üçümüze. Bir dilekçe yazıp, Maliye Bakanı Hasan Polatkan'a

çıktım. Durumu anlattım. Dikiliyordum ayakta.. Bakan, sözümü bitirir bitirmez parladı; «Hem her gün hükümetimize, iktidarımıza çatacaksın, en ağır yazıları yazacaksın, hem de gelip döviz isteyeceksin... Defol.»

Defolmuştum (!) teşekkür edip! Bir mektupla da İtalyanlara teşekkür etmiş, aynı burstan bir ressam arkadaşın yararlanmasını sağlamıştım..

«.....Selâm kelâm faslı bildiğin gibi. Burdan oraya bir alay selâm kelâm. Elvan'ın gözlerinden öperim.

Oğlanın adını Işık koyduk. Hayırlısı.

Sunullahı aramayı unutma. Adresini de biliyorsa bana yaz...»

«Bir Sen Vardın. Şimdi Sen de Yoksun..»

İst. 6.1.1958

«Ulan!

Hani «Yılbaşı tebriki»?

Bilirsin ki ben böyle şeylerece pek önem veririm. Ne diye (Yeni yılımı) kutlayan bir kart yollamadın?

Şaka bertaraf, yılbaşında yıllık iznini kullanıp buraya geleceğin şayiası çıkmıştı. Ben de hayli bekledim. Evvelisi gün Nedim'e uğramıştım. Gelmeyeceğini, Avrupa'ya gideceğini, yahut gideceğinizi söyledi. Tekrarlıyayım: Adam olmak için ne Avrupa, ne de Amerika'ya gitmeye lüzum var. «Adam»lığa yatkınlık varsa burada da olur. Misal, pardon örnek: Y. Kemal, M. Buyrukçu vs.

Sana ne yazayım? O kadar çok şey var ki, yazmaya kalksam mektup değil, kitap yazmam lâzım. Ya sen gel, ya da ben, konuşalım!

Benim işler fena değil. Değil ama, İstanbul'dan pek bıktım hani!. Kaabil olsa -Senin gibi Avrupa filân değil- Anadolu'nun her hangi bir köyüne basıp giderdim. İstanbul, büyük şehir beni fena yordu. Eş, dost, ahbap... Geç. Bir sen vardın, şimdi sen de yoksun. Dedim ya, konuşacak çok şeyler var.

Neyse, bir gün elbette konuşuruz.

Benim yeni oğlan gerçekten güzel çocuk. Bana filân benzemez. Böyle büyürse iyi bir yarma olacak.. Fakat, ne bileyim, ben bu dünyadan değilse bile bu «insanlardan» bıktım. Onu büyütmek, elini ekmeğe erdirmek çok çok büyük sabır işi. Sabrımı tükeneceğe benziyor.

Haydi hayırlısı. Selâm, sevgiler..»

«Suçlu'yu Tahir Alangu Anlamamakta Mazurdur»

İst. 9.1.958

«Yeğenim,

Uzun ve candan mektubunu aldım. Bana, bilhassa benim «Romancılığıma» gösterdiğin ilgi beni çok hislendirdi. Yaşa, var ol.. Gerçekten de sen benim en candan arkadaşımsın. Şunu hemen belirteyim: Hiç merak etme. Onlar, (Orhan Kemal'in yanında) dâima ikinci plânda kalacaklardır. Yazdıkları Orhan'ın umurunda bile değildir. Çünkü Orhan, yaptığı, yapacağı işi onlardan çok daha iyi bilir ve lehinde yazı yazdırmağa tenezzül etmez.

Bir gün buluşur görüşürsek hepsini anlatırım. «SUÇLU»yu Tahir Alangu anlamamakta mâzurdur. «Aydınlık gerçekçiliğin» ne olduğunu bilmez. Geçelim.

Kendi kendimi aşan yeni romanlarım tezgâhta. «Dev romanlar» seni fazla bekletmez. Şimdilik senaryo işleri iyi. Romanlarımı ağız tadıyle, ağır, ağır, gerine gerine yazıyorum. Hiç acelem yok. Yalancı pehlivanları, balonları ve onların «İyi gün dostları»nın methü senalarını gülerek seyrediyorum. Kızmak için sebep yok!

Sana bundan önce yazmıştım. Bilmem aldın mı?

Yıldız için yazdıklarına da mersi. Pek öyle ciddi bir şey yok. Yaşar bir zamanlar şöyle bir lâfını etmişti. Sonra unutuldu gitti.

Uğur'a da yazmış, ikinizin mektubunu ayni gün postaya atmıştım.

Hani bana kumaş gönderecekti? Göndersin posta ile, bedeli ne ise yazsın, borcumu hemen yollıyayım.

Bilvesile buradan oraya, bizlerden sizlere selâm ve sevgiler...»

«Öyle Esaslı Konularım Var ki...»

İst. 11.2.958

«Fikret evendi ağa!.

Densiz mektubunu şimdi, boktan bir senaryoyu bitirirken aldım. Şüphesiz mektubunun en iç açıcı yanı Elvan'ın havadisi. Demek böyle? Biz orta yaşlısını arayıp dururken, sâhiden de ya beş, ya da yetmiş beş yaşındakiler düşüyor. Mamafi (Orhan Kemal amcam) dediğine göre kızın fikri başka değil. Amca yeğen meselesi. Var olsun, sağ olsun. Demek evinizde benim ismim çok sık geçiyor ki, kız unutamıyor Orhan Kemal amıcasını. (Lâf aramızda, şu da var: Orhan Kemal amca güzel güzel oğlanların babası. Gözüne girersem beni oğluna alır!) diye düşünmüş olmasın? Mâmafi Elvan gibi bir kız yerde kalmaz canım...

Demek ikinci yahut ikinciyle üçüncü veliahtlar postada. Ne deyim, Allah Ayten'e sabır versin. Analığın ne zor şey olduğunu ben bu son sıpadan sonra büsbütün anladım. Gecenin saat on birinde başlıyor zır zıra. Keyfine kalmış artık ondan sonrası. On iki, bir, iki. Bugün sabaha kadar uyumadı pezevenk. Sanki büyüyünce başımıza tüy dikecek. (Bu, tüy dikmek sözü de bir tuhaf. Çok mu lâzım sanki?)

Gelelim ciddi meseleye: Salim Şengil'e bundan epeyce önce DÜNYA EVİ için 1500 kiloluk kâat dilekçesi yollamıştım. Almak imkânı var mı? Alınca hemen kitabı basacak mı? Basmıyacak, yahut basamıyacaksa bana iade etsin, telif ücreti olarak aldığım 500 lirayı iade edeyim. Birader, bütün bu oldu bittilere rağmen, işittiğime göre VUKUAT VAR romanı kitapçı Remzi'nin mahzeninde bu yıl da uyuyacak. Kitap haline gelmemiş beş tane zırıltı roman durup dururken yenisini yazmak gelmiyor içimden. Halbuki öyle esaslı konularım var ki! Geldiğin zaman uzun uzun konuşuruz.

Çiğ köfte, rakı filân kolay. Yeter ki gel. Gel de

uzun uzun dertleşelim. Buyrukçu'ya gelince... Ne bileyim, o da kuyruğundan kıl aldırtmayanlardan mı oldu ne? Her yaptığını pek beğeniyor gibime geliyor.

Şimdilik, bir film şirketiyle anlaştım. Hatta bir yıllık da mukavele yaptık. Yılda dört senaryo yapacağım pek pek Beş yüz net alacağım ayda. İki aydır alıyorum. Başkaca senaryo siparişleri de alabilirim. Onun için, **Roman tefrikası**'na şimdilik boş verdim. Ağır, fakat özlü bir çalışmadan sonra kitap haline getireceğim. Piyasa'da, yâni gazetelerde filân sık sık boy göstermeğe lüzum yok. SUÇLU romanını kritikler anlıyamadılar. Ben o romanda Kemal Tahir, Reşat Enis filân vari bir realizme iltifat etmemiştim. Onun için, Tahir Alangu dostumuza hiç kırılmadım. Zaten anlamıyorum eleştirmeciye kırılmayı. Eleştirmeci benim her yazdığımı beğenmeye mecbur bir dalkavuğum mudur benim?

...

Nuriye'yle Yıldız aşağıda çiy köfte için et döğüyorlar. Taze sovan da var. Kimyon kokusuysa eve öyle bir yayıldı ki. Havayı sorarsan, sıcak Mayıs günlerinden bir gün. Güneş, bakılamayacak, insana kazak, hatta caket fora ettirecek cinsten sımsıcak. Ortalık pırıl pırıl. Bu havada dört duvar arasında boktan senaryolarla uğraşılır mı? Uğraşılmaz ama ne yapacaksın, Cuma'ya filime başlıyacaklar.

...

DEVLETKUŞU'nu Aziz'lere verdim, altı, yedi forması dizildi. Çok seviyorum onu. Bilmem sen ne dersin?

Yeni olarak (93 ve Eskici Oğulları'ndan başka) isminin Ateş Çemberi olacağını sandığım yepyeni bir romanım var.. Ağır ağır çalışıyorum. Öz ve biçim bakımından apayrı bir şey olacak. Öyle ki, düşündükçe kendi kendime heyecanlanıyorum.

...

Haydi yeter artık. Gelince uzun uzun konuşuruz. Toptan hepinizin gözlerinizden öperim. Bizimkiler aşağıda oldukları için bir şey sormak kaabil olmadı. Usulen selâm ve sevgileri.

Elvan'ın hepinizden ayrı olarak gözlerinizden tekrar tekrar öperim.»

«Allahın Yılları Tükenir mi?»

İstanbul, 27.5.958

«Sevgili Fikret,

Gece eve hayli geç geldim. Yıldız günün tekmil haberini verirken, annesiyle de telefonla konuştuğunu, bu arada senin benden mektup beklediğini söyledi. Sen mi benden bekliyecektin, ben mi senden? Gene bir karışıklık oldu galiba ama, neyse... Hani akşamdan kalma olunca insan kafası pek de işlemiyor.

Son dakikada, senin, berayi-vazife Beyrut'a gönderildiğini işitince, kararımı değiştirdim, karıyı yolladım. Bir aksilik çıkmazsa pazar'a kadar oradaymış. O geldikten sonra birkaç günlüğüne -belki- ben de bir uzanırım. Belki diyorum, çünkü oraya uzanmanın asıl sebeplerinden biri olan Suçlu senaryosu artık önemini kaybetti. Reddedilmiş. Eksik olmasınlar. Hani bu sansür ve bu sansürün bu yüksek zihniyeti bilhassa sanattan anlayışı bâki kaldıkça Türk sinemasının eli yüzü düzgüne doğru santim ilerlemesine imkân yok. Tabi bu arada bizim 4.000 adet lira da bağıra bağıra uçtu gitti.

Sana, Ada'ya kitap yollamıştım, aldın mı?

Dün ikindi üstü Orhan'a (Ressam) rastladım. Avrupa'dan dönmüş. O da Ankara'ya gitmek istiyormuş. Birlikte gidelim diye kararlaştırdık.

Salim Şengil'in Pazar Postası'na verdiği cevaptan anladığıma göre, dargın, yahut kırgın. Orası kendi bileceği iş. Yalnız, benim Dünya Evi ne oluyor? Vekâletin kâat müsaade tezkeresini yollamıştım. Sana yollamıştım. Alıp almadığını, ona verip vermediğini yazmadın. Şayet kitabı basmak istemezse, aldığım telif ücretini takdim edeyim, kitap serbest kalsın. Yok eğer basacaksa, mesele yok.

Şimdi sabahın altısı. Yavaş yavaş giyinip, Unkapanı-Bozdoğan kemeri-Vefa-Beyazıt yoluyla, yaya, Beyazıt camiinin arkasındaki büyük kestanenin altına

gideceğim. Buyrukçu ve başkaları geliyor. Çay, cığara, hatta gerekirse nargile, ala ala hey!. Tabî Buyrukçu fıkarasına her fırsatta yüklenip basıyoruz kahkahalarımızı. «İnsan bir oy, tek bir oy olsun alamaz mı? Tarık Dursun. K. bile bir oy almış... Onun için, karşımda haddini hududunu bilerek otur, filân.» Şimdi ümidi, Dil Kurumu'nda. Olmadı mı, gelecek yılki Sait Faik armağanında. O da olmadı mı, bir dahaki yıl var, daha bir dahaki yıl var. Allahın yılları tükenir mi? Ama, O, «Bu yılki Dil kurumu armağanını, yahut gelecek yılki Sait armağanını, yâni bunlardan birini alamadım mı, kaderime küsüp, sizin yanınıza uğramayacağım. Çünkü sizlerin seviyesinde olmadığımı kabul edeceğim» diyor. Bu söz bi dokundu ki. Ulan amma da önem veriyorlar bu işe be.. Her ne kadar şaka da olsa, gerçek payı var.

Devletkuşu'nun çıkışı nedense gene pek kaynatıldı. Sen bâri orda bir şeyler yap be Fikret. (Reklam, duyuru bakımından) Zaten senin Beyrut'a gidişine rastladı. En sevdiğim romanlarımdan biri.

İşte sana mektup. Sabahın ham keyfiyle daha uzun olmuyor. Hem canım ne lüzumu var daha uzununa?.

Selâm, kelâm. Soranlara selâmlar. Gözlerinizden öperim.

Can'a da Devletkuşu yollamıştım. Bilmem eline geçti mi?

Can'a, Salim'lere... OK»

Işık Geldi..

Orhan'ın son numarası, Işık, evlere şenlik bir veled!. Sevimli mi sevimli, ne var ki, o sabahlara dek ağlaması!. Nuriye, iki ayağının arasında, durmadan pışpışlıyor. «A be Fikret, üç çocuk büyüttüm, bu canıma okudu be yav» diyor, başka demiyor.. Fırsattan istifa ederek, Nuriye'ye, özlediğim, o tadına doyumsuz çiğ köfteden yaptırıyorum, Orhan'ı anarak yiyoruz..

«Redde Esas Sol Temayüllü Oluşuymuş..»

İst. 20.6.958

«Fikret,

Mektubunla fotoğrafı şimdi aldım. Hemen karşılığını yazıyorum. Mektup hususunda biraz ihmalkâr oluşum, sizleri gönülden ırağ ettiğimden değil. Mâlûm, ıvır zıvır işler yüzünden. Şimdi de bir (Müstear nam)la roman angajmanı çıktı başıma.. Daha doğrusu o çıkmadı, ben çıkardım. Derken (Vukuat var)ın tashihleri, Cumhuriyet Gazetesi roman yarışmasında jürilik, yeni yeni senaryolar. Senaryo dedim de, SUÇLU'yu reddedenler arasında senin Bay Onaran da varmış.. Londra' ya tetkik gezisine mi ne yeni gitmiş. Neyse canım, boşver. Bizim dört bin lira bağıra bağıra gitti. Redde esas, eserin sol temayüllü oluşuymuş. Allah razı olsun. Ya reddetmeselerdi de «Uygun» deselerdi? Kendi kendimden, yâni «Sol»luğumdan şüphe edip, kendimi bir çeşit «Dönek» saymaz mıydım?

Ankara yolculuğunun engellenmesine bütün bunlar sebep oldu diyebilirim. Ama gene de belli olmaz. Çıkmadık canda umut vardır. Günün birinde pat diye düşmek kaabil olabilir.

Karı, Ankara gezisinden memnun. Kaç vakittir size, Uğur'lara teşekkür yazmamı söylüyorsa da elim değmiyor. Hem canım ne olacak? Ben Murtaza mıyım? Merasimcilikten ne anlarım.

Bayramda filân sizin buraya niyet yok mu?

Fotograf çok net, çok güzel. Foto F. Otyam gerçekten ustalaşmış bu iş'te. Ya sevgili nişanlımın güzelliği? O ne kendinden emin duruş öyle!

Gözden ırağ oluşun gönüle hiçbir tesiri olmayacağını takdir edersin. Sen benim en iyi, en anlayışlı, en vefakâr arkadaşım değil, kardeşimsin.

Şimdilik bu kadar. Siz, Uğurlar, Şengiller filân başta, Ankara şehrindeki dostların tümüne sevgi, selâm ve dostluklar..»

«Mecbur Edenler Utansın..»

İstanbul: 18/7/958

«Fikret,

Ada buraya geldiği zaman bana uğramıştı. Bir roman üzerinde mutabık kalmıştık Ulus için. Fakat, şu son günlerde -Suçlu dahil- tamam beş senaryom reddedildiği için, geriye kalan alacaklarım, minhayselmecmu beş altı bin lira kaynadı gitti. Usulen, daha doğrusu sâyei demokraside gene parasızlığa yuvarlandım. Onun için, hemen parası alınacak işleri ön plâna koymak zorunda kaldım. Roman'ı şu sıra hazırlamayacağım. Eylül'e doğru olabilir. Ada'ya böylece söyle, kusura bakmasın..

...

İkinci mesele, Yıldız'ın nişanı. Kemal Sülker'e veriyoruz. Hiç olmazsa aklı başında, karakter sahibi insan. Nişanına olmasa bile düğününe gelirsiniz herhalde.

...

«Boktan yayınlar serisi» tutturmak üzereyim. Esat Mahmut, Kerime Nadir vesairenin tarzı şeyler. Mecbur edenler utansın. Bir yandan senaryoları red, bir yandan kitapların fazla satmaması için elden geleni geri koydurmamak... Başka çıkar yol bulamadım. Varsa ayıbı, hacaleti, kepazeliği onların üzerine..

İşte böyle Fikret ağa. Selâm kelâm usulen. Hoşça kal...»

«Mektup Yerine Kendim Geliyorum..»

İst. 3.10.1958

«Fikret,

Mektup yerine kendim geliyorum. Az önce Koç otobüsünde bilet aldım. Pazar sabahı saat 8.30'da hareket edeceğim. Akşam oradayım. Otobüse gelebilirsen memnun olurum. Bir de otelde bir yatak kaabilse. (Tabiî bedeli tarafımdan ödenecek).

Selâm, kelâm. Gözlerinden öperim.

Ah bu postahane kalemleri!...»

Orhan, uzun mektupları çoğunluk makine ile yazar.. Kısa mektuplar da kurşun kalemle.. Çok okunaklı, kıvrak, imlâ kurallarına özen.. Sonu hep selâm, kelâm'la biten mektuplar.. Bu mektup postaneden yazılmış, mürekkepli kalemle, ne var ki, uç çoğu yerde takılmış ve deli etmiş Orhan'ı, imzadan sonra yanlamasına çiziktirmeye çalıştığı, «Ah bu postahane kalemleri!» cümlesinden belli!

Hani çok şey birikmişti konuşacak? Neler konuştuk, neler yaptık hiç birisini ama hiç birisini anımsamıyorum. Bir sonraki, yani döndükten sonra yazdığı mektuptan anlıyorum neleri izlediğini, izlediğimizi..

«Bir de otelde bir yatak kaabilse..» Bedelini de kendi ödeyecekmiş!. Son mektubundan, tabiî bizde konuk olduğunu anladım.. Bir salon, bir yatak odamızı içeren Uçak sokaktaki 125 lira kira bedelli «hane»inizin, salonunda (!) mutfakla, tuvalet arası kapılarının tam ortasında dururdu, eşimle evlenmeden taksitle aldığımız buz dolabı!. Dolap birden arızalanmış, dayanılmaz sesler çıkarıyordu, küçük bir fabrika!. Orhan'ın geldiği gece, sevinçten olacak, fişini çekmeyi unutmuşuz diğer gecelerin aksine..

«72'nci Koğuş'u Geri Alabileceğiz..»

İst. 14.X.1958

«Fikret,

Geldim, hemen senaryo işlerine daldım. Amanı biliyon mu?

Hüsam'la görüştüm. Beş yüzü iade edildiği takdirde 72'nci Koğuş'u geri alabileceğiz. Küflü'yü gör. (Ağnarsın a!)

...

Kâğıt işinin aman peşini bırakma. Ben bugün burada gerekenleri göreceğim.

Şimdilik en önemli mesele:

1) 72'nci Koğuş

2) Kâğıt

Üst yanı hava cıva.

Dostlara selâm. Buradan da. Elvan'la birlikte gözlerinizden öperim.

(Buz dolabına selâm ve saygılar...)»

«Şimdilik Oku Fikrini Yaz...»

İst. 1.XI.958

«Fikret,

Yeni yazdığım «Küçücük» isimli büyük hikâyemi ilk önce sana yolluyorum. Hikâye burada bitebilir ama, bir miktar daha ekleyeceğim. Oku, seversen resimle, istersen de bir sanat dergisine, yâni Salim'in «Dost»una ver. Ben bunu hiç yayınlamadan kitap halinde çıkarmayı da düşünüyorum. Şimdilik oku, fikrini yaz. Üzerinde çok durdum, çok işledim dilini.

Uğur yeni evine taşındıysa, yeni adresini yazsın bana. Kâğıt işi galiba oluyor. Nebioğlu'dan sorınuşlar. O da müsbet cevap vermiş. Nebioğlu, mecmuacılar derneği başkanıdır.

Soranlara selâm, sevgi. Gözlerinizden öperim.»

«Hikâye Bu Haliyle Kalsın mı Sence?»

İstanbul: 4/11/958

«Fikret,

Bu sabah uçak postasıyla sana (KÜÇÜCÜK) isimli yeni büyük hikâyemi yolladım. Bu mektup eline geçtiği zaman onu almış olman lâzım normâl olarak. Hikâyenin son sayfasını değiştirdim. Değişen sayfayı yolluyorum, değiştiriver. Sonra, (tabii beğendinse) dilediğin gibi resimle. İster Salim'e ister bir başka yere ver basılsın. İstersen de Ahmet'le konuş. Sonra: Hikâye bu haliyle kalsın mı sence, yoksa devam etsin mi? Meselâ şöyle devam edebilir: Ertesi günü teyzesi, koltuk kanape için bir kenara koydukları parayı yerinde bulamaz. Yeğenine, yâni KÜÇÜCÜK'e soramaz.

Üzüntü içindedir. Küçücük'se, klüp reisiyle anlaşıp Erol'ün ayağının klüp tarafından tedavi ettirilmiş gibi gösterilerek tedavi ettirilmesini sağlar, parayı reise verir. Tabi delikanlının bundan haberi yoktur. Altındiş de, «Beyoğlunda gördüm, söyledim» demiştir. Delikanlı adamakıllı içerliyerek hastahaneden çıkar. Ve bir gece arkadaşlarıyla Beyoğlu'nda gezerken, Pâkize ve öteki kızların arasında «Vefasız sevgilisini» görür, ağzını burnunu kırmak suretiyle öcünü alır. Sözde onu aramamasının öcünü. Ağzı burnu al kanlar içindeki KÜÇÜCÜK, Erol'ün onu sevdiğini sandığı için tokatlandığını, kıskandığını sanır. Polislerin Bursa sokağına sürüklediği sevgilisinin peşinden koşarken:

«— Polis âbiler ben davacı değilim. Erol'ün suçu yok!» diye ağlıyarak arkalarından koşar.

...

Bilmem ne dersin?

Dün Remzi kitabevinden HANIMIN ÇİFTLİĞİ'nin müsveddelerini tekrardan aldım. Kitap, Vukuat Var'la birlikte tek cilt halinde ve Vukuat Var ismiyle yayınlanırsa çok kuvvetli olacak. Dili de pek öyle eski sayılmaz. Üzerinden koca dört yıl geçtiği halde kitap, gücünü yitirmemiş. Buna çok sevindim. Yazarı ben olduğum halde beni aldı götürdü.

Haydi hayırlısı. KÜÇÜCÜK hakkında fikrini yazarsan memnun olurum. Tekrar selâm ve sevgiler.»

«Duraklamamdan Çok Memnunum...»

İst. 25.XI.958

«Fikret,

Bundan önce sana iki mektup yazmış, fakat Ulus'un kapanması dolayısiyle «Uluscular»a iletilmek üzere «Geçmiş olsun»u unutmuşum! Geçen mektubumda da belirttiğim gibi «Bunaklık!.»

Kusura bakma. Hepinize geçmiş olsun.

...

«Küçücük» hakkında birşeyler yazmadın. Onu ve onunla birlikte birkaç büyük hikâyeyi burada gazetelerden birine vereceğim. Sen zevkine göre resimle. Kitap halinde çıkarırken kullanırız.

Başkaca ne var ne yok? Ben yeni, yepyeni bir romana başlıyorum. Duraklamamdan çok memnunum. Şimdi dolu dizgin çalışabilecek gücü toplamış bulunuyorum.

Hanem halkından hanen halkına selâmlar. Elvan'ın gözlerinden öperim.

Hepinize -Salim ve Nezihe, Can, Suphi Taşan vs.- selâm ve sevgiler. Haa.. Ahmet Küflü ve Oktay Ekşi'ye de... Oktay'a geçmiş olsun..

Notlar:

1 -) Kâat işi yattı mı?

2 -) Dünya Evi bu yıl da uyyor mu? O. K.»

«İyi İş İçinse Geberiyorum..»

İst. 1 Ocak. 959

«Sevgili Fikret,

Hane halkımla birlikte senin, Ulus halkının yeni yılını kutlar, gözlerinizden öperim.

Fikret!

«ESKİCİ VE OĞULLARI»nı, «ESKİCİ DÜKKÂNI» ismiyle yeniden yazmıya başladım. Bu, yetmiş, seksen sayfa olacak ama, Ulus'luk değil. Ulus için «Ateş Çemberi» isimli yeni bir roman hazırlıyorum. Şimdiden yerini yap. Ada ile görüş. «Peki» cevabını alır, bana haberi ulaştırırsan ilk parti 40-50 sayfa yollarım. Yayın tarihi ne zaman olursa olsun. Yeter ki sıraya girsin. Kötü senaryo yapmaktan gına geldi, nerdeyse öğüreceğim. İyi iş içinse geberiyorum. Dün boktan iki senaryo teklifini reddettim. İyi teklif, yüklü para olursa başka.

Haydi hayırlısı.. Salim 5 tane Kardeş Payı gönderecekti.

Ankara'ya, dostlara selâm, sevgi. Elvan'ın gözlerinden öperim.

Temmet»

«Senin Halim Güzelsoy Var Ya...»

İstanbul, 9/1/959

«Fikret,

Eve geldim (Saat ikiye yirmi yedi var-Öğle üzeri). Üç tane mektup buldum. Buldum a, dur hele, önce nerden geldiğiim ağnadım lan.. ADANA KEBAP-EVİ'ndeydim değil, deydik. Kimler mi? Ben, Ofis faresi, Hüsamettin Bozok.. Beytileri, çiy köfteyi söyledik, ofis faresiyle dubleleri enarettik. Bir tabak dolusu oğulmuş sovanla tereotu da yamacımızda mı? Eh be... Bir güzel çektik kafaları. Derken, Ofis faresi doymasın, bir porsiyon lâhmacun da söylemesin mi? İçim içimi yiyor. Ulan i....e, hesabı sen görmeyecen diye değil mi? Neyse, helâl olsun, yarım da Hüsam söyledi. Oldu olacak dedim, ikinci dubleden sonra bir şişe de bira benden olsun dedim. Hırsımdan az kalsın bir buçuk porsiyon lâhmacun söyliyecektim, hırsıma yenilmedim.

Yedik, içtik, hesap 14.65 gibi bir şey. Hüsam keseye davrandı, i... e ofis faresinden ses yok. Ulan Muzo..

Tabi hepsi şaka..

Gelelim asıl mühim habere: Senin Halim Güzelson var ya? Sabah sabah İkbal kahvesinde karşılaştık. Onu sıçana çeviren bir naylon yağmurlukla başına gene ayni cinsten bir başlık geçirmiş. Yağmurluk değil de başındaki acaip şapka koruyucusu maymuna çevirmişti fıkarayı. Ama bırak. O renkli, o çılgınlık derecesinde renkli Halim'i bugün tekrar buldum. Dinle bak: Orhan Veli hayranı, cıvıl cıvıl Halim Güzelson'u buldum be Fikret! Nasıl mı? Hani kerpiç gibi boktan, yenmez, yutulmaz romanlar vardı ya -İsmi lâzım değil yazarının- Halimcik nefret etmiş o kerpiçlerden de, o kerpiç imalcisinden de.. Yani kerpiç imalcisinin ne bok olduğunu anlamış senin anlıyacağın....»

Halim Ağabey.. Halim Ağabey..

Güzel Sanatlar Akademisi'nin yâni eski Fındıklı Sarayı'nın, güzelliğine doyumsuz, çiçekli yeşillerine

serdi, en güzel kitapları. Zaten Halim Şefik eline almamıştır ki kötü kitap.. Taksitle satar kitapları, borçla satar, denk düşürürse de peşin! Çoğunluk alamaz paralarını. Orhan Veli'nin Beykoz'dan çocukluk arkadaşı. Beykoz'lu Şefik Bey'in oğlu. Çok titiz; kelimelerden yana, güzellikten yana, şairlikten yana, delicesine titiz. Herşeyi kılı kırk yarar, herşeyin iyisini, doğrusunu söyler.

Ve bir gün, bizim atölyeden Saynur'a âşık olur!

«Her eve on kitap..», «Her metre kareye iki kitap.. Kitapçınız Halim Şefik...» ilânlarıyla daha sonraları gazetelerin sütünlarını donatacak Halim Şefik, o yıllar, kitaplarını bir çanta içinde taşıyordu.. Sonraları işi büyütecek, bir motosiklet alacak, İstanbul kazan o kepçe, ev ev, daire daire ayın en güzel kitaplarını, kimi zaman para almadan, üstelik zorla verecek, okuma aşkı aşılayacaktı insanlara..

Ve başka işi yoktu Halim Ağabey'in..

Taş atölyede «sabahiye» yapıyoruz. Model, yavaş yavaş soyunuyor. Artık, en ufak adalesine kadar herbir yanını adımız gibi bellediğimiz «Çıplak Model» bizim için ilginç değil.. Hele Halim Ağabey'in umurunda bile değil. Saynur'dan başka yaratık görmüyor kadından yana..

Ve Hoca'mız Bedri Rahmi Eyüboğlu girdi atölyeye.. Solundan kalkmıştı, besbelli. Asıktı suratı ve Halim Ağabey'i, herkesin taparca sevdiği Halim Ağabey'i, sevdiği kız Saynur'un da bulunduğu atölyeden kovuverdi!. Halim Ağabey, bize yeni bir kitabın güzelliğini anlatıyordu.. Coşkundu, yaşama kıvancı içindeydi ve Halim Ağabey, başını eğdi, «Emredersiniz Bedri bey» dedi, «Afedersiniz, gidiyorum.»

Başıyla selâm verdi bizlere.. Acı acı gülümsedi. Hepimiz yerin dibine geçeyazdık..

Ve taparrasına sevindiğimiz, O'nun öğrencisi olmakla övündüğümüz, fiyaka bile sattığımız Bedri Rahmi'yi o kötü gün, hiç mi hiç sevmedik, hesabına

üzüldük.. Nasıl yapardı o cıvıl cıvıl insan sevgisi dolu Bedri Rahmi? Yapmıştı!.

Verem Savaş Derneği'nin beyaz, koca arabası Güzel Sanatlar Akademisi'nin bahçesine girdi, belden yukarı soyunan öğrenciler adları okundukça dalıyor içine.. Ciğerlerimizin «fotoğrafı» çekiliyor..

Ve sadece Saynur'un ciğerleri delikti!.

Sanatoryuma yatırdık Saynur'u.. Halim Ağabey yoktu ortalarda artık.. Bir ayakkabı yapım evinin hesaplarını tutuyor. Saynur'a en iyisinden ayakkabı alıyor karşılık!. Reçeller, yağlar, en iyi peynirler.. Taşınıyordu Halim Ağabey Sanatoryuma..

Ve evine geldi Saynur.. Günde üç iğne yapılması gerekiyor.. İğnelerini yapmaya giderken, kucağım Halim Ağabey'in sıkıştırdığı paketlerle, kır çiçekleriyle doluydu, arasında «zula»da mektup, mektuplar. Ailesi yasak etmişti de Halim Ağabey ile görüşmeyi!.

«Bir kilo iyi bir şeker yapın..»

Yapıldı. Güle oynaya gidiyoruz Beyoğlu'nda.. Halim Ağabey.. Saynur.. Ayten ve ben..

Beyoğlu Evlendirme Dairesi'nde, masada dört kişi. Sıvas Tankeri seferden dönmüş.. Yağcısı genç, sakallı bir kişi. Halim Ağabey'in çocukluk arkadaşı, alı al, moru mor yetişti nikâha ve Halim Ağabey'in tanığı oldu..

«Orman» Beyoğlu'nun en hoş yemekevi.. Kutladık orada evliliği..

Gece Halim Ağabey'lerin Mühürdar'daki eski konaklarına gittik, konağın en üst katında otururlar, kirayla.. Halim'in annesi, benim «Naciye Sultan», romatizmalı ayakları üzerine dikilmiş, yemekler yapmış, bi güzel!.

— Neredesiniz sersemler?

— Orman'a gittik be Naciye Sultan!

— Orman'a mı? Orman'da ne işiniz var bu saatte ayılar? Sizlere ne güzel yemekler yapmıştım!.

«Kedi Sen misin Ben miyim?»

Sokakta ne kadar kedi görse, eğilip severler yeni evliler. Bir tanesini almışlar. Halim Ağabey gözü gibi bakıyor kediye.. O yılların ünlü güreşçisinin adını koymuşlar: Antonson!..

1954 yılının kışı. İlk çocuğumuzu bekliyoruz.. Ayten zor yürüyor. Halim Ağabey, Uskumru almış, kızartacak mor salkımları kurumuş köşkün çatı katında.. Naciye Sultan, artık kalkamıyor yataktan.. Tutmuyor bacakları.. Beykoz'daki koca konaklarını bağışlamışlar, okul olmuş..

Soba yanıyor çıtır çıtır.. Antonson, o korokunç ihtişamıyla sobanın yanında. Ön ayağının birisi sargılı!. Makaraya ip bağlanmış, yanında duruyor.. Ayten, oturamadı masaya, divan kısa geldi. Halim Ağabey, hemen fırladı yerinden. On dakika içinde altı iskemlenin, kocaman masanın ayakları kısaltılıverdi!. Elinde bir testere haldır haldır iskemlelerin ayaklarını on beşer santim kesiyor, bağırıyor bir yandan:

— Hemen geliyorum çocuklar...

Naciye Sultan, yattığı yerden bağırıyor:

— Deli soykaaa.. Deli soykaaa. Ne yapıyorsun, daha parasını ödemedik tamamı tamamına... Deli soykaaa!..

Aldırış etmiyor Halim.. İşler tamam oldu!. Oturttu Ayten'i baş köşeye..

— Nasılsın Aytencik? Rahat ettin mi? Ana olacaksın sen.. Dünyanın en saygıdeğer kişileridir analar.. Senin şimdi rahat etmen gerek.. Değil mi anne?

Naciye Sultan, gülmekle kızmak arası, bağırıyor, konuşuyor... konuşuyor.. Halim patlıyor sonunda:

— Anneee.. Anneee. Lütfen susar mısın? Susar mısın dedik sana.. Sus, karışmam sonra, atarım aşağı haaaa!..

Gülüyor anasına, gidip öpüyor yanaklarından..

— Atar mıyım, atarım haaaa.. Bilirsin..

— Yaaa.. Atarmış.. Ben Antonson muyum?

Halim Ağabey gelir eve.. Kucağında ciğerler, işkembeler.. Kocaman bir fare, mutfakta.. Halim Ağabey, Antonson'u kucaklar girer mutfağa.. Kuca fare, köşeye çekilmiş beklemektedir..

— ...Gel benim tosunum.. Gel benim yiğit koçum.. İşte gün bu gündür.. Haydi bak işte orada..

Bırakır Antonson'u yere, kapıyı çeker ve camlı yerden gözetler, o aylar ayı gözü gibi baktığı Antonson'u, kedi azmanını!. Antonson, şimşek gibidir, saldırır.. Fare kaçar, ama o da iridir. Antonson kovalar, fare kaçar ve bir an köşeyi tutar fare, dikilir arka ayaklarının üzerine ön ayaklarıyla kediye bir tane atar!. Mutfak birbirine girmiştir.. Antonson duralar.. Ve sonra Antonson kaçar, fare kovalar!.

Bu sefer Halim kedi olur, o iri fareyi haklar. Ve Antonson'u alır kucağına.. «Ulan, kedi sen misin ben miyim pezevenk?»

Ve evin dördüncü katından aşağı fırlatır kediyi, Antonson'u!. Antonson iyi bir avcı değildir ama, atiktir, kurumuş mor salkımların dallarına yapışmak ister, hızı kesilmiş olarak düşer aşağı!.

Ayağı bunun için sarılıymış ve yanındaki iplik bağlanmış boş makara, Antonson'un ayak tedavisi içinmiş, idman yapsın diye...

Sabahtır. Meserret Kahvesi bomboş. Halim Ağabey, çok sevdiği arkadaşı Sait Faik'in yeni çıkan bir öykü kitabını bitirmiş çoktan. Dalgın.. Ama kitabın her sayfası, kırmızı kalemle, düzeltmelerle dolu!. Çıkmalar yapılmış.. «Bu Sait var ya, bu Sait.. türkçe bilmiyor be.. Bu ne rezalet? Bak şu yanlışlara..»

Rüzgâr gibiydi Halim Ağabey.. «Yaşar Nabi'ye gidiyorum.. Bu ne rezalet? Kitap basıyor, yazarının adını bile doğru yazmıyor!. Bu okura, yazara, sana-

ta en büyük saygısızlıktır.. Yok böyle saygısızlık.. Affetmem böylelerini!.»

«O. Henri» yazılmıştı yeşil kapakta kara ile..

«Kâzımım Aslanım Nerelerde Yatıyon?»

Orhan Veli, Mösyö Lambo'nun daracık meyhanesinde, sarı bir kâğıda bi-şeyler yazıyor.. Ara sıra mırıldanıyor, «...Kâzımım arslanım nerelerde yatıyon?» Türkü söylüyor, en sevdiği türkünün bu olduğunu, sonradan açıklayacak.. Benim çocukluk yıllarımın türküsü.. Dayanamayıp avazlıyorum, «Kâzımım»ı..

Ve Orhan Veli'yle dostluğumuz başlıyor, «Kâzımım» ile..

En olmadık yerde, gözümün içine bakıp, «Haydi çeksene, şu bizim türküyü..»

Ve çekiyorum..

Trenci bağırdı:

— Feneryoluuuuuuuuu...

Kalkıyoruz, gözüm, karşıdaki adamın okuduğu gazeteye takılıyor.. Bir akşam gazetesi, gazetede dal gibi bir yüz ve alta kara kara harfler 48 dar:

«UNLU
ŞAIR
ORHAN
VELI
OLDU»

Matbaa harflerinin büyüklerinde ü,i,ö yoktur. Onun için «ünlü»ler, «unlu», «öldü»ler «oldu» olur!.

Trenden atlayıp eczaneye koştum, gazeteye telefon ettim, evet Orhan Veli, ciddi olarak «Ölmüş» tü!. Ölmüştü bu kez, ciddi olarak!. Daha önceleri de olmuştu da böyle şeyler..

Daha iki gece önce, Mösyö Lambo'da çift sesli nasıl avazlamıştık Kâzımım'ı? Nasıl ölebilirdi? Düş-

müş, hastaneye iletmişler, kurtaramamışlar, kesip biçmişler..

Sonra gömdük en sevdiği «Urumelihisar»ına! İnanmayarak. Türk şiir sanatının bir ustasını, bir dostu..

Ve Halim Ağabey, tümden «deli oldu!.»

Deli-divane dolaşır oldu Halim Ağabey, yitirmişti en sevdiği, en sevdiği dostunu, çocukluk, gençlik arkadaşını, nasıl olmasın?

Ve sonra oturup söyledi son yazdığı OTOPSİ şiirini, gözleri dolu dolu: «Morgta açılınca kafatası/ Doktor beyler beyin gördüler/ İndirince ten kafesine neşteri/Doktor beyler yürek gördüler/Yürekte ne gördüler dersiniz?/Yürekte memleket gördüler/ Ama bu işte doktor beyler doğrusu geç kaldılar/ Çok geç kaldılar.»

«.....Gelelim ESKİCİ VE OĞULLARI'na. Bu isimle bir büyük hikâye yollıyacağım. Pazartesi günü bir miktar yollarım, gerisi peyderpey. Çünkü üzerinde çok işliyorum. 72'nci Koğuş'tan daha uzun bir hikâye olacak.

İsmini de senin istediğin gibi «ESKİCİ VE OĞULLARI» koyacağız.

İhsan Ada'ya çok çok selâm, gözlerinden öperim.

Elvan'ın ve senin keza. Ayten'e de firade firade selâmlar. Dün bankanın önünden geçerken onu hatırladım. (Beyoğlu Balıkpazarı)

Velhasıl bu kafayla bu kadar. Nasıl kelle'deyim sorma. Çok tatlı bir sarhoşluk. Tavsiye ederim, rakının üstüne bira iç. Cıla yapıyor, çok tatlı oluyor.

72'nci Koğuş'un ikinci baskısını aldın mı?

...

Pardon pardon pardon pardon.. Teoman Karahun ve oradaki öteki dostlara selâm, sevgiler, bunaklık mâlûm ya!

Haaa. Kürdün kahvesi vardı ya hani? Onun tam arkasında, yokuştaki şıracının üst başına yeni bir kah-

ve açılmış, dün koştum, lâkin hayır. Nerde Kürdün kahvesi, nerde bu?

İnfilâk bir gün önce olsaydı, ben ve başka arkadaşlar dumandık şimdiye. O saatlerde hem Tan'a uğramıştım, hem de Üniversite kitabevine. Demek yaşamak varmış kaderde...»

«İsim (Yalnız) Oldu»

İst. 14.1.959

«Fikret,

Yazı makinem bozulmasaydı sana Eskici ve Oğulları'ndan otuz sayfa kadar yollardım. Şimdi ancak 17 sayfa yolluyorum. Ateş Çemberi'nden de 5 sayfacık.. Yarın makineyi tâmir ettirirsem, hafta içinde göndermeye devam ederim.

«Küçücük»ün sendeki kopyasını bir zahmet yollayıver: Çabuk yolla ki, mektep edeyim.

Buradan oraya selâmlar, sevgiler.

-İsim (YALNIZ) oldu.-»

İst. 18.1.959

«Fikret ağa,

Bundan önce yolladığım ESKİCİ VE OĞULLARI ile isminin YALNIZ ya da ISIRGAN olması üzerinde henüz kesin bir karara varamadığım ATEŞ ÇEMBERİ'ni almış olmalısın şimdiye dek. Yazı makinem tamirden çıktığı için, ESKİCİ VE OĞULLARI'nı tape edip edip yollıyacağım. İstersen, uygun düşerse ULUS'ta yayınlanmasını temin et.

Öteki, yâni YALNIZ ya da ISIRGAN daha sonra.

...

Bir zahmet daha: KÜÇÜCÜK'ün sende bulunan kopyasını yollıyabilir misin? Birkaç hikâye ekliyerek bir kitapçıya satacağım.

Kış fena bastırdı. Şu sıralar evde oturup roman yazmaktan başka çare yok. Havalar ayaz, kar serpeliyor. Haydi hayırlısı. Selâm ve sevgiler hepinize..»

«Şimdi Bir De Kızı Çıktı Başıma..»

İst. 31.1.959

«Ulan namussuz!.

Hikâye, roman başlangıcı gönderirim, mektup yazarım cevap vermezsin. Ne halt ediyon? Gazetenizin iki ay kapatılacağını okudum, bozuldum. Ne oluyor oğlum? Bir şeyler yaz.

Eskici ve Oğulları'na çalışıyorum. Fakat, biliyor musun, iş, elimde olmayarak genişliyor. Topal emmim, oğulları derken şimdi bir de kızı çıktı başıma. Velhasıl bir dert ki sorma. Bu iş çok uzayacak galiba.

72'nci Koğuş'u aldın herhalde. Yeni şekline dair bir şeyler yazmadın..

Vukuat Var'ın eli kulağında.

Bu mektubu niye yazıyorum? Bilmem. Hava tam rakı havası.. Adana Kebap gözümde tütüyor, param yok. Ofis faresine telefon ettim, gelecek. O, ebedî zil. Velhasıl, basıp Avrupa, Amerika'ya gitmekten başka çare yok. -İsviçre bankalarındaki- paraları çekip yemeli!..

Avratlarını sin kef..

Vatan, millet, memleket..

Selâm kelâm.. O.K.

Yeditepe'nin yolluyorum. Hüsamın değil de, pancar turşularının selâmı var. Hüsam da, çatlasın, patlasın, turşuları yiyorum diyor.. O.K.

Bu boş yerlerde de gevezelik edilirdi ama hiç halim yok! O.K.»

İst. 3.2.959

«Fikret Kardeş!.

«Küçücük» hikâyesini çok acele, uçakla yolla.

Aman ihmal etme.

Gözlerinden öperim.

Küçücük'ün sendeki müsvettelerini O.K.»

«Sen Söğsen Bile Kızmıyorum...»

İstanbul, 8/2/959

«Sevgili Fikret,

Önce, sekiz küsur papele kıyıp aldığım, bir boka yaramayan şu Belçika şeridinin avradını sin kef'ten sonra, merhaba!

Ulan, hani biliyor musun, mektubunu okuyunca heyecanlandım. Neden mi? Öyle samimi, öyle içtendi ki. Beni pek öyle derinden seven dostlarım olmaz. Huyum mudur ne, en samimi göründüklerime bile birden kızarım. Sebep yoktur. Ben de nedenini bilmem ama, soğurum birden. Tabi bu, karşımdaki insanda da kendini gösterir, karşılıklı bir bakıma, bayatlama başlar. Hele yağcılık yapanlar! Böylelerinden nefret ederim âdeta! Yağcılığın da galiba tekniği, ya da yağcılık yapılanın telâkkisine göre değeri var. Meselâ, Eskici ve Oğulları için yazdıklarına sevindim. Bunları bir başkası, daha da şatafatlı yazsa kızabilirdim de, sen söğsen bile kızmıyorum. Ne hikmetse! Yıldızlarım iyice barışık..

Hani biliyor musun, şu güneşli İstanbul sabahında burada olsan da İstanbul kazan biz kepçe, dolaşsak, adam çekiştirsek, CHP'yi değiştirme yoluna gidenlerin avratlarına sövsek, ne dersin? Ulan geçen mektubun beni çok düşündürdü. Demek herifler şimdiden CHP'nin içine sıçmaya başladılar? Olur ağam, şaşmam. Ben burjuva partililerinin -Sosyalist partisi de dahil.. Hani şu Tiritoğlu'nun kurmaktan söz açtığı cinsten- namusuna inanamıyorum vesselâm. Neden dersen, sınıf tezatlarına ilişmeyen, yâni mal, mülk sahiplerinin halkı istismarlarını meşru ve kanuni sayan bu partilerden hangisi iş başına gelirse gelsin, şiddetle nefret ettiğimiz dünkü ve bugünkü kepazelikler ortadan kalkmayacaktır. Bir iplik fabrikasının başındaki müdiran ve ustalar kadrosunu değiştirip yerlerine yeni, hatta yepyenilerini getirmekle fabrika bez dokumaya başlamaz ki. Fabrikadan bez dokuması isteniyorsa, müdiran ve ustaların değil, makinelerinin değişmesi lâzım.. İplik makinelerinin yerine bez tezgâh-

ları koymak.. Bir memleketin sosyal sefaletini o memleketin kadrolaşmış sosyal-ekonomik düzeni tâyin eder Bu düzen bâki kaldıkça, hangi parti başa geçerse geçsin, farketmez.

Neyse, bırakalım şimdi bunları..

Gelelim ESKİCİ VE OĞULLARI ya da ESKİCİ DÜKKÂNI'na.

Bu kış, bunu bitirmek kararım kesin. Sende 65 sayfası var. Bugün ya Allah, ya bismillâh deyip baştan, en baştan başlamayı deneyeceğim. Hani şu senin merak ettiğin tilki suratlı muhtar, demirci dükkânı, büyük oğulun çalıştığı sabun fabrikası makine dâiresi, oğlanın baltalama suçuyla içeri girişi filândan sonra, eskici âilesinin şehire göç edişleri... Elindeki 65 sayfa, romanın ortalarına doğru bir kısım olacak. Ya da ortalarından önce bir yerler.

Hani her zaman söylerim ya, ben şehsen roman'a yeni geçeceğim. Evet, evet BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE'ye, Murtaza'ya, Cemile'ye rağmen. VUKUAT VAR'la, HANIMIN ÇİFTLİĞİ filân roman sayılabilirsa da, ESKİCİ VE OĞULLARI, ROMANCININ ROMANI asıl roman anlayışıma uygun olacağı kanısındayım.

Ne dersin?

Senden «KÜÇÜCÜK»ün sendeki kopyasını istemiştim, dalga geçtin. Bugün VATAN ilân etti yayınlanacağını.. Sen gene yolla o kopyayı.

...

Gelelim ŞEYTAN ARABASI'na.

Kitabın ön sözünde de okuyacağın veçhile, kitabı yazan oğlan bugün ilk okulun birindedir. Resimler, şiirler kendinindir. Gerçi babası eski şâirdir ama, Şeytan Arabası'ndakilerin tekini olsun yazamaz. Yazabilse, bugün Karınca matbaasının sahibi değil, ünlü bir şair olurdu. Bayılacağını sanıyorum. Gerek resimler, gerekse şiirler gerçekten çok güzel.. Hani oğlan bir çeşit Dâhi galiba.. Kitaplardan birini Salim'lere ver ve kaabilse yay bu çocuğu. Ben burada Bedii'yi, Vatan'cıları görüp harekete geçireceğim. Hatta belki bir de

röportaj yaparım. Sen, HAYAT için bir şeyler yapamaz mısın?

...

72'nci Koğuş üzerine tek satır yazı çıkmadı. Kitap o kadar değersiz mi? Hani böyle şeylere pek önem vermesem de, iyiden kötüden bir şeyler çıkmalıydı. Fethi Naci'nin son DOST'taki yazısını okudum. Yavaş yavaş hizaya geliyor ..... Roman kişileri üzerine ettiği lâflar elbette gerçek. O, galibayla konuşuyor. Yâni yeni yeni birşey sezmişcesine. Bizse yıllar yılı (Romancının gerçek dünyası) ve (Gerçekçilik) üzerine kafa yoruyor, tatbikat yapıyoruz. Bilhassa onun adamı Kemal Tahir'in anladığı gerçekçilik fos bir gerçekçiliktir. Bütün taponluğuna rağmen, o bile (süzgecinden) geçirir malzemeyi. Yaşamadan, hapishanede topladığı notlardan yazdığı romanları(!) ne kendi anladığı mânada gerçekçiliğe uyar, ne de asıl anlamıyla gerçekçiliğe. Sonra, F. Naci, gün gelecek, yerdiği DEVLET KUŞU'nu da anlayacak. Çünkü, hasta, anormal, deli tipleri işlemek kolaydır da, normâl, hiç bir göze batacak özelliği olmayan insanları yazmak zordur. MURTAZA normâl bir tip değildir de onun için prafandır. Bu anahtarı da ver O'na, bir daha, daha dikkatle okusun DEVLET KUŞU'nu. Ama beğenmemek için beğenmemezlik etmesin. Ederse bilmem neyime ama, istemiyorum. Çünkü galiba bugün kalem oynatan eleştirmecilerin en artisti, en zeki O. (Bunları duyurma, şımarır)

Ufak insanların, günlük ufak meselelerini okuyucuya anlatmak, anlatabilmek çok zordur. Bunun için, ayrıntıları lâyikiyle verebilmek, o tiplerin gerçek dünyalarında yaşamış olmıya bağlıdır. Mâlûm ya, biz ne de olsa EDİRNEKAPI halkındanız (!) Batılı değil Doğulu, hatta bir parça da Osmanlı'yız. Türk halkı budur. Türk olduğunu iddia edenlerin bundan kaçmamaları lâzımdır. Bu olmak, milletçe bundan kurtulma çabası göstermemek değildir. O başka, bu başka. Bizi millet olarak (Şarklı), (Osmanlı) kalmağa zorlayan şartların ne ve neler olduğunu da biliyoruz.

Bir devrin Efruz beylerini hatırla. Bugünkü Baylanist, tahta düğmeli, Roknrol'cu şimdi de Hula-Hoop'

çularımızın modern birer Efruz bey olduklarına bence şüphe yok.

Haydi eyvallah. Sabah sabah gevezelik yeter. Selâmlarını Ofis faresi ve sevimli..... na ilettim. Fare, alacağı olsun, dedi. Galiba sana yazacak. Selâm, kelâm.»

«Dehşetli Sancılar Geçirdim...»

«Elvan'a, tabi en evvel selâmlar!.

İst 23 Mart 959

Fikret,

Evvelâ geçmiş olsun. Sana -Yâni senin paracıklarına- ve Ayten'e.. Çektiği ızdıraplardan dolayı. «Iskatı cenin»in erkek olması ayrıca üzücü. Ne de olsa erkek, erkektir. (Ayten ve bizim karı duymasınlar. Umumiyetle bütün kadın ve kız tayfası duymasın yaaa....)

Ada burada, bana uğradı. Uzun uzun konuştuk. Senden de tabii.

Bana gelince.. Bugünlerde, idrar yolları mı, böbrek iltihabından mı ne, dehşetli sancılar geçirdim ama, şimdi iyiyim. Kendi kontuma senaryo yazıyorum. Tapesiyle meşgulüm. Sana yollayacağım. Tasdik ettirebilir misin? Tabi benim ismim bahis konusu değil. Zaten senaryolar da yerli filmlik.

...

Ulan az kalsın unutuyordum, röportaj yarışmasından dolayı tebrik ederim. Ederim ama böyle şeyler Fikret Otyam için pek önemli sayılmalı mı bilmem. Neyse, armağan kazanmak armağan kazanmaktır..

Şu sıralar buraya teşrif düşünülüyor mu? Hani bahar ucunu gösterdi. Günlerce kapalı havalara bedel, bugün -22 Pazar- hava güzeldi ve güneş, bizim güneşimiz, kış güneşi olmaktan çıktığını belli ediyordu. Benim oraya gelmem de mümkün olabilir belki amma, mâlûm ya, bir takım şartlara bağlı. Mamafi, ayrıca bildiririm. Asıl mühimi, kar kalktı mı yerden?

Fıkralarını Ulus'ta zaman zaman okuyorum. Arslan elinden çıktıkları belli. Yaşşa, nur ol!.

Yıldız ve Sülker bu gece bizde misafirler. Yıldız hanım da anneliğin başlangıcında. Bir kaza olmazsa, sekiz ay sonra belki de dede olacağız. Suç benim mi? Bu saygısızlığı reva görenlerde. Öyle değil mi?

Buradan oraya hepinize firade firade selâmlar. Gözlerinden öperim kardeşim.»

«Topyekün Bir Savaşa Atılmayan Aydının...»

Unkapanı, 19/4/959

«Fikret,

Mektubunu aldım, hemen cevap veriyorum:

Hani Ankara'ya gelmek ihtimalinden bahsetmiştim ya, olmadı Allah belâsını versin. Roman, hikâye, senaryo, düz yazı, şu bu, Avrupa seyahati değil, beş adımlık Ankara'ya bile gideme.. Gidersin belki, gidersin ya, eve çoluk çocuğa bir şeyler bırakmak lâzım, dönüşte elinde bir şeyler kalması lâzım. Adımız çıkmış «Roman»cıya. Bilmem Habeşistan'da kaldı mı isim yapmış, eserler vermiş, tutulmuş bir romancının şu hâli. Yaş kırkbeş, yakında dede olacağız, hâlâ bu. Bayram seyran gelince, çocuklara, torunlara maskara olmak ta var galiba. Ben harçlık bulamıyorum ki başkalarına hayrım dokunsun!

Zaman zaman aklıma memleketi terk etmek geliyor. Pasaport verdiler verdiler, vermemekte ısrar ettiler mi, yat açlık grevine dayan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları'na.. Hooş, hangi insan hakları desene?

Gideceğim, gideceğim ya, nereye? Köyün Kamburu'nu beğenen, resimleyen, basılıp yayılmasını sağlayan zevksizlerin yanına mı? Allah göstermesin. Ben, komşu yardımıyla «Ün» istemiyorum. Zaten nefret ederim böyle şeylerden.. Taraf etrafım senden ibaret. Yeter, çok bile. Bir takım hesaplarla kurulan, menfaat karşılığı dostluğun, dostlukların içine sıçmışım. Okka dört yüz dirhem. Şaheser mi? Okuyup zevk alana helâl olsun. İnsan kızmıyor bile. Bana bir tane imzalayıp verdi ama içinde «Öğünmename» yok. Okuyanların nefreti iğrençlik derecesinde.

Benim Vukuat Var'a gelince. Ben artık o yılan hikâyesinin arkasını aramaktan usandım. Kitap basılmış, formalar kırılmış, kapak ta kapak. Anlaşılıyor ki, ölü mevsime getirilmek isteniyor. Ne yaparlarsa yapsınlar. Ben kendimi tatmin için yazıyorum, tatmin için yazmakta devam edeceğim. Benim anladığım roman, aydınlık romandır. Neyse, uzatmakta mâna yok.

Sen bana bir iyilik yapabilir misin? Şu Salim'deki Dünya Evi'nin müsvettelerini al da gönder bir zahmet. Bir filmciye satacağım galiba. Ona da artık sormuyorum ne zaman basılıp yayınlanacağını. İsterse hiç basmasın, atsın bir kenara. Şu sıra çok parasızım. Sinemacılardan pek bir şey çıkmıyor. Elimde tape edilmiş Eskici ve Oğulları'ndan sana gönderdiğim 65 sayfa var. Dünya gazetesine gideceğim pazartesi, Bedif'ye satmıya çalışacağım. Büyük hikâye olarak çıksın. Gerekirse sonra roman olarak işlerim.

Şu satırları yazarken makinamın başında hırsımdan ağlamamak için kendimi zor tutuyorum. Günümüzün, çağımızın, insanı patlatacak atmosferini romanlarına —hiç olmazsa— konu almayan, almasını beceremeyen, bu beceriksizliğini idrâk etmeyen, topyekûn bir savaşa atılmayan aydının, aydınların suratına sıçayım. İtoğlu itler. Lâf ebeliğinden, şekil varyasyonlarından, ucuz ün peşinde koşmaktan öte bir bok yedikleri yok. Yaşar da, Kemal Tahir de yaşadıkları devirden, günlerden kaçıyorlar. Mazi mazi. Bunu anlamayan, anlamak istemeyen eleştirmecilerin de suratlarına sıçayım. Roman, hikâye sözünden, şiir sözünden nefret ediyorum. Partilerin çekişmesi en küçük, en kısır, en zavallı köye kadar girmişken, partiler memleket çapında didişirlerken, yeni, eski şairler, hikâyeciler, romancılar ıvır zıvırla meşgul. Yaşadığımız çağın toplumsal gerçekleri edebiyatımızdan çıkarıldı. Ulan şu Ataç ne kadar piç fırlatmış ortaya!

...

Karı, çocuklar bugün, yarın Yıldız'ın yanındalar. Yâni senin anlıyacağın, kirasını ödediğim evimde yıllar yılı yapayalnızım. Oh be! Tam bir bekâr hayatı. Hani karılar? Hani o değişik karılar? İnsanı çılgına

döndürecek karılar? (Ulan bunları Ayten'e falan söyleme sakın, rezil olurum!)

Ne düşünüyorum biliyor musun? Hayatım boyunca bekâr olmalıymışım. Beyoğlunun bilmem ne sokağındaki bilmem ne pansiyonunda yatıp kalkmalıymışım. Ressamlar, şairler, hikâyeciler evime dolup taşmalıymış. Karılar, kızlar... Ama insanın başına tümen tümen çocuk musallat etmek için evlenmek sözünü ağızlarına almıyacak cinsten, namuslu karılar! Eş, dost rakısı, mezesiyle düşmeli, karı kancık takımı sofrayı hazırlayıp, bulaşıkları yıkamalı, işleri bitince de defolup gitmeli, ya da bir kenara kıvrılıp yatmalıymışlar.

Bohem hayatı mâlûm. Ama insan zaman zaman arıyor bunu. Hem de benim gibi çoluğuna çocuğuna düşkün bir insan!

Evet, Nuriye hanım genç bir nine, ben de kartaloz bir dede olacağım. Ne çıkar? Bunlar hayatın formaliteleri. Bu formalitelerden geçmeyince de insan «Romancı» olamıyor. Olur derlerse inanma. Yalandır. Dediğin gibi, taraf etraf, yâni komşuların yardımıyla olur. Okursun okursun sökemezsin. Ben henüz Köyün Kamburu'nu elime almadım. Cesaretim yok. Ondan çok iyi bildiğim Çorum havalisi adına savrulan yalanları nasıl okur, nasıl hazmederim?

Neyse canım, fazla konuşmak doğru değil. İnsana sonra «Kıskanıyor!» derler. Sakın bunları Fethi Naci'ye gösterme. Haydi hayırlısı. Selâm, kelâm..»

«Değmez Dersen Sakla...»

İst. 7. VII. 959

«Fikret,

Kitabını aldım. Çok cici, çok şık. İmrendim. İçindeki yazıları biliyordum ama gene okudum. Hem de bir solukta. Kapağı kadar şiirli, özlü, dolgun. Sağ ol!

Benim Vukuat Var'ı aldın mı? Yollamıştım.

Ceyhun'la F. Naci ..... karşılık yazdığım yazıyı da yolluyorum. Buradaki arkadaşlar, cevap vermeğe değmez buldular. Pespâyeler gerçekten

de değmezler. Sen oku. Uygun bulur, değer dersen ver Salim'e, değmez dersen sakla.

Eşle dostla, hepinizin gözlerinizden öperim.»

Okudum..

Öfkeli bir anda yazıldığı belliydi sözünü ettiği yazıların.. Tekrar tekrar okudum, yazıya neden olan yazıları da.. Bir haksızlıktı bu Orhan'a karşı.. Hemen hemen her gün birlikteydik Fethi Naci ile, Dost dergisinde.. Dost'un yönetim yeri, çalıştığım Ulus Gazetesinin üzerinde.. Çoğunluk, Orhan'ın üzerinde konuşuruz Fethi Naci ile.. Severlerdi birbirlerini her şeye rağmen.. Gönlüm elvermedi, Orhan'ın yanıtının yayınlanmasına, diğeri genç bir öykücüydü, Orhan'a çatarsa, dalgaya alırsa ününün mü ne artacağını sanıyordu? Bir sonraki kuşak, bir önceki kuşağa böyle yapmamış mıydı, yok muydu örnekleri, vardı.

Anlaşılıyordu satırlarından Orhan'ın ne denli üzüldüğü, yanlış anlaşıldığı, bir haksızlığa daha fazla susmak istemediği. Tüm bunlara karşın, yazıları attım dosyama. Yayınlanmadı.

«Tekrar Yolluyorum. Oku.»

İst. 13.VI.959

«Fikret,

Kısacık mektubunu bugün aldım. Demek ki bir kaç gün önce sana yolladığım mektup eline varmadı?

1) HA BU DİYAR'ı aldım. İçi de, dışı da çok, ama sahiden çok nefis. Hele kapak!

2) Sana, VUKUAT VAR'ı yollamıştım, onu da mı almadın?

3) ..... Onlara gereken cevabı hazırladım. Hatta eline geçmediğini öğrendiğim mektubumla bir suretini de sana yollamıştım. Demek almadın? Tekrar yolluyorum. Oku. Buradaki arkadaşlar yayınlanmasını uygun görmediler. Sen ne diyorsun? Oku ve fikrini yaz.

Haydi eyvalah.
Selâm ve sevgiler.
Tekrar ediyorum, kitabın
hem öz, hem de biçim bakımdan
çok çok güzel. Yaşa!.»

On Altı Yıl Geçti Aradan..

On altı yıl geçti aradan.. Fethi Naci, Demir-taş Ceyhun'la (sanırım) yüce dostluklar kurdu Orhan, karşılıklı.. Yakın bir tarihte, Demir-taş Ceyhun'a, «Ölürsem mezarımın plânını sen çiz» mi ne demiş Orhan? Demek ki iyilerdi son yıllarda..

Peki neydi Orhan Kemal'i böylesine üzen, cevap vermeye zorlayan tartışma?

«N O T L A R

1. AVUKAT

«.... tekrarlıyorum, doğrusu yakıştıramadım Orhan Kemal'e bu yazıyı. Okuyuculara sorumluluğunun farkında, ayrıca da sorumluluğunu hep aynı yükseklikte tutmağa yükümlülüğünü bilen bir yazar olarak bilirdim Orhan Kemali. Kendisinden daha olgun, daha ağırbaşlı yazılar beklerdim.»

DOST'un Temmuz 1959 günlü sayısında Demir-taş CEYHUN yazıyor bunları.

Kim bu Demir-taş CEYHUN?

Hatırımda kaldığına göre, 959 başlarına kadar koltuğunda birtakım kitaplarla dergiler, onu James Dean'a pek benzeten kılığıyla Baylan ya da Anadolu pasajı içindeki kahve, meyhanelere telâşla uğrayan, bir arkadaşını illâki bulması gerektiğini, hemen gideceğini söylediği halde bir iskemle çekip içki masasına ilişmekten kendini alamayan, «İllâki bulması gerektiği» arkadaşını birkaç kadeh sonra unutuveren, sevimli, az konuşur çok dinler, haddini hududunu

bilen, yirminin birkaç yaş üstünde terbiyeli bir genç. Güzel Sanatların Mimari bölümünde öğrenciydi. Sonraları ortalardan silindi. İşittiğime göre memleketine gitmiş, mimarlar olmuş, masalara koltuklara ulaşmış. Allah daha nice nice masalara, koltuklara ulaştırsın.

Peki ama, DOST'un son sayısındaki ÜNLÜ BİR HİKÂYECİMİZE YANIT'ı niçin yazdı. P.P.nin 24 Mayıs 959 günlü sayısındaki yazımın onunla ilgisi neydi? O yazıda ben ne demiştim ki bu BENİ BİR MİDYE YEDİ isimli hikâyenin yazarı beni kınadı?

Yeni öğrendiğime göre P.P. de ağabeyce iliştiğim yazının yazarı Turan Ceyhun G. kardeşiymiş. Küçük kardeşini koruyan bir çeşit âbi gayreti. Hani mahallede kardeşini döverler de ağabeysi koşar gelir ya!

Hoş geldi safa geldi. P.P. gibi koskocaman bir dergide Türk hikâyeciliği üzerine kocaman bir yazı yayınlayabilen bir kardeşin korunmaya, ya da avukata ihtiyacı olamazsa da, Demir-taş CEYHUN'un o fikirleri paylaştığı yazısından anlaşılıyor. Zaten liseli kardeşin şiir yazarken hikâye üzerine lâflar etmeğe kalkmasının gerekçesi şimdi daha iyi anlaşılıyor. Bu fikirler, yâni Türk hikâyeciliğinin boşluğu fikri âbeyden geliyor. Yazısının sonunda delikanlı «Demiş-taş CEYHUN'un da dediği gibi» diyerek, bu yüce âbeyden, bu BENİ BİR MİDYE YEDİ gibi gözleri ensesinde hikâyeler yaratıcısı âbeyden örnek aldığı belli. Canım uzağa gitmeğe de lüzum yok. BENİ BİR MİDYE YEDİ yaratıcısı ÜNLÜ BİR HİKÂYECİMİZE YANIT'a şöyle başlıyor:

«Hikâye üzerine konuşmağa şimdilik pek öyle niyetim yoktu.» Demek henüz ünsüz, ama yarının büyük sanatçısını konuşmağa ben zorlamışım. Kendi kendimi kutlamalıyım. Ya şimdilik konuşmasaydı nice olurdu Türk hikâyeciliğinin hâli?

Şaka bir yana, lise öğrencisi kardeşin 17 Mayıs 959 günlü P.P. de çıkan yazısı Türk hikâyeciliği üze-

rine haksız, yanlış yargılarla, atıp tutmalarla doluydu. Ben de «....sorumluluğunun farkında, ayrıca da sorumluluğunu hep aynı yükseklikte tutmağa yükümlülüğünü bilen bir yazar olarak» gereken karşılığı verdim. Mâdem Demir-taş CEYHUN'un belirttiği cinsten bir yazardım, o halde yanlış, haksız bulduğum şeylere karşı gelip, hatır gönül tanımadan, doğru bildiklerimi belirtmeliydim. Hoş ne bilirdim liseli gencin BENİ BİR MİDYE YEDİ yaratıcısının kardeşi olduğunu? Bilsem yazmağa cesaret edebilir miydim hiç? Ama olan oldu. BENİ BİR MİDYE YEDİ yazarının gözünden düştüm, «.... sorumluluğunun farkında olmayan, ayrıca da sorumluluğunu hep aynı yükseklikte tutmağa yükümlülüğünü bilmeyen, bilemeyen bir yazar» damgasını yedim.

Beni niye kınadığına gelince.. O yazımda neler dediğimi kısaca özetlemeliyim: BENİ BİR MİDYE YEDİ gibi, gözleri ensesinde hikâyeler yazan bu delikanlının «Okuyun Orhan Kemal'in bu yazısını, tanrı sevisine okuyun, bir göz atın yeter, nice yargıları bir arada göreceksiniz ancak yıllardan öğrenebileceğiniz,» dediği o yazıda ben, BENİ BİR MİDYE YEDİ yaratıcısının kardeşi olduğunu yeni öğrendiğim liseli gence Türk hikâyeciliği, sandığı gibi Hüseyin Rahmi, Ömer Seyfettin'le başlamaz; daha sonra gelen kuşaklar karınca kararınca Türk hikâyeciliğine yenilikler getirmişlerdir; Orhan Kemal v.s. ler gerçekçi olmağa çalıştılar değil, gerçekçi oldular, pek becerememediler değil, bal gibi de becerdiler; Faulkner, Kafka gibi yazarların hikâye anlayışı doğru, eğri, onlara öykünmek insanı basit bir taklitçilikten öteye götürmez; Faulkner, Kafka.. hangisi olursa olsun yabancı yazarların illâki doğru, büyük, güçlü olduklarını, yabancılıklarının onlara senden benden ayrı bir üstünlük veremiyeceğini; bu kanının insanı aşağılık duygusuna götürebileceğini; yazısından bu delikanlının henüz genç bir hikâyeci olduğunu, bu günlerde

hikâyelerini ya da hikâye kitabını yayınlamak üzere bulunduğunu sezinlediğimi; dikkati çekmek için yeni şair, hikâyecilerin bizde çokluk böyle davrandıklarını; güçlü sanatçınınsa dikkati çekmek için sağı solu tekmelemeğe ihtiyacı olmadığını; bizlerin başaramadığımızı inşallah onun başarmasını; bize Faulkner, Kafka da dahil, hiç kimseye benzemeyen, doğrudan doğruya kendi damgasını taşıyan yepyeni, güçlü mü güçlü hikâyeler vermesini dilemiştim. Dilemiştim ama, vay sen misin dileyen? Yazımı iyice anlayamadığını belirten BENİ BİR MİDYE YEDİ yazarı ile iyi kötü merhaba demişlik, bir sofrada hoş beş etmişlik var. Şimdi âbeylik hakkını hukukunu çiğneyerek kardeşinin yardımına koşuyor. Sanki ben bir gencin hikâye üzerine bir şeyler yazıp yayınlamaya hakkı yoktur, olmamalıdır demişim gibi, bir gencin hikâye üzerine bir şeyler yazıp yayınlamağa hakkı yok mudur diyor, demekle de kalmıyor, beni nargile düşkünü, aksırıklı öksürüklü, dünya işlerinden elini etteğini çekmesi gereken bir pinpon gibi tanıtmağa kalkıyor. Bu da yetmiyor, nargile düşkünü aksırıklı öksürüklü bir acaip ihtiyarın Dante'ce öğretimlere girişmesindeki manyaklıkla alaya vardırmaya yelteniyor. «Dante'ce öğretimler yapmağa sebep» miymiş bunlar! Dantece manteceyi bırak ama, bir kunduracının bile sırasında çırağının kulağını bükmeğe hakkı vardır. Senin gibi BENİ BİR MİDYE YEDİ cinsinden üç beş hikâye, değeri çok şüpheli birkaç deneme yazısıyla kendini pek bir önemli sanıp «Ünlü, çok ünlü» diye aklınca alay ettiğin Orhan Kemal'i azarlamağa hakkın oluyor da, benim bir lise öğrencisine yanlışlarını belirtmeğe niçin hakkım olmasın? Genç olmak kimseye verilmiş, uçsuz bucaksız bir imtiyaz değildir; genç olmak, haddini hududunu bilmemek te değildir; nihayet genç olmak, hemen hemen babası yaşındaki insanın ara sıra nargile içişini dile dolayıp alay etmek hakkını da vermez.

Mâdem kardeşinin avukatlığını üstüne aldın, o halde yazımı daha dikkatle okuyup anlamaya çalışsaydın, anladıktan sonra sarılsaydın kaleme. Hemen kaleme sarılmışsın ama, benim işaret ettiğim noktalara verilmiş bir karşılığın yok. Yazımı tekrar oku. Kardeşinin hikâye anlayışına filân takılmadığını göreceksin. Ne kardeşinin, ne de bana verdiğin karşılıktaki kendi hikâye anlayışının. Bana ne? Nasıl istersenız öyle anlayın. Yalnız unutmayın ki, işini namusuyla gördüğüne inanan gerçek bir zeneatkâra bile yüzüne karşı «Sen bu işi beceremedin!» denmez. Ayıp değilse bile, yakışıksızdır.»

Notlar: 5

«2. ÇELİŞME

Fethi Naci imzalı yazılarda Orhan Kemal adına rastlamadım mi yadırgar oldum. Bu genç ve yakışıklı delikanlının ne yapıp yapıp sözü bana getirmesinin sebebi ne ola? Beni, tabî yazdıklarımı, çok mu seviyor? Sanmam. Tam tersi mi? Onu da sanmam. Sanmam çünkü o zaman söz konusu etmeğe değmez bulurdu. Peki nedir zoru?

Bundan önceki kamışlarına gülüp geçmiş, üzerinde durmamıştım. Önem vermediğimden değil, herkesin ağzının torba olmadığı, beni beğenmiyorsa beğenmiyebileceği için.

DOST'un son sayısında «ASLA AFFETMEZDİ» başlığını taşıyan, kendisinin herhalde çok beğendiği, çok ta zekice bulduğu yazısında gene atmış kamışını. P.P.nin 24 Mayıs 959 günlü sayısında çıkan, bir lise öğrencisinin Türk hikâyeciliği üzerine yazdığı bir yazıya karşıt yazımdaki yabancı kelimelere dokunuyor, bende dil duygusu bile belirmediğine göre, yazdıklarımda da iş olmadığına getirerek sözü, yazılarında pek iş olduğunu sık sık belirttiği bazı sanatçıları şüphesiz memnun ediyor. Orası memnun

edenle edilenin bileceği şey. Mâdem benim yazdıklarımda iş bulmuyor, okumasın. Yoksa hiç yazmamamı mı istiyor?

Öyle ya da böyle, önemli olan başka. Bay Fethi Naci bana kamış attığını sandığı «ASLA AFFETMEZDİ» yazısıyla büyük bir çelişmeye düştüğünün farkında mı acaba? Hani derler ki, kurnaz kuş ökseye iki ayağıyla birden düşer. Doğru.

DOST'un geçen sayılarından birinde gene birilerini öğerken benim DEVLET KUŞU'nu yermiş, bu arada da Balzac'ın Gorio Baba'sını salık vermişti. Sanki Balzac ya da geçen yüz yılların, hatta çağımızın «Dev»leriyle öykünmek pek bir çıkar yolmuş gibi. Neyse, iyi fransızca bilen yakın dostların belirttiklerine göre, Balzac, hatta Dostoyevsky'nin dilleri de pek sudanmış. Ne demektir bu? Genç, yakışıklı denemecinin ölçüsüne göre, dilinden düşürmediği bu dev yazarlarda da dil duygusu belirmemiş, dil duygusu belirmeyince de yazdıklarında iş yok demektir.

Kovadis Fethi Naci?

Gelelim bize. Bizde dil duygusunun belirme ölçüsü salt yeni tilcikler üretebilme, ya da üretememe mi? Yüz yıllar boyunca Dîvan edebiyatı dili yanında mahvolmayan Karacaoğlan'ların, Yunus'ların dillerini, yâni halkın dün de bugün de konuşup anlaştığı ılımlı dilin ucunu bırakmayan yazar yanlış yolda mı?

Ne olursa olsun ben, sanat eserinin gücünü yalnız biçimde bulanlardan değilim. Özünde iş olmıyan bir sanat eserinin dili pırlanta olsun isterse. Ama dili sudan da özünde iş varsa, o sanat eseri gene de güçlüdür, hiçbir zaman ölmez. Örnekler bol: Balzac'lar, Dostoyevsky'ler, Reşat Nuri, Halit Ziya, Karaosmanoğlu'lar...

Bununla beraber ben gene de dilin sadeleşmesinden yanayım. Ataç'ın bir zamanlar Cevdet Kud-

ret'e verdiği bir cevapta, «Benim de, senin de, bugün yaşıyanların da dillerimiz okunmaz hale gelecek, biliyorum.» dediğini hatırlamama rağmen. Beni Ataç, ya da onun yüzde yüz yolunda gidenler gibi bu işin öncülerinden saymamak lâzım. Bende en yeni kuşağın çok sevdiğim o tertemiz türkçesini bulmak kolay değil. Aramızda Osmanlıcaya bulaşıp bulaşmama farkı büyük. Sonra, yüzlerce sayfalık romanlarda bir avuç arı duru türkçe ne işe yarar? Pek pek üç, beş yapraklık deneme yazılarına, ya da hikâyelere elverebilir. Koca romanlara? Hayır. Üretmeğe çalışmaksa başlı başına iş. Bütün bunları Fethi Naci bilmez mi? Bilir, bilir ya, mesele Orhan Kemal'i vurmak.. Onun için bilmezden gelir.»

«Fikret,

İkinci hikâye'yi de yolluyorum. Bundan önceki hikâyeyi herhalde aldın. Ellişerden yüz yapar ve senin borç böylece ödenir.

Hikâyeye (Hayrullah Güçlü) imzasını attım. Ötekine de aynı imzayı at. Bu tip hikâye ve romanlar yazmak niyetindeyim. Ve bu imzayı kullanmak!

Paraca hâlâ sıkıntıdayım. «Ulus»tan bir imdat yetişirse çok iyi olur.

«Çizgi» de yollarım bugünlerde.

Haydi hayırlısı, selâm, kelâm...»

«Fikret,

Dün Hüsamın Yeditepesinden sana yazmıştım. Bugün mektubun geldi. Neyse..

Eskici ve Oğullarını, sana anlattığım genişlikte yazıp hemen bitirmeme bugün için imkân yok. Bu, eline ulaşan bir büyük hikâye olacak ve ismi de ister istemez Eskici Dükkânı.. Çünkü, Eskici ve Oğulları ismi ile yayınlanırsa, bana ait olduğu anlaşılır. Onun için, yayın adı Eskici Dükkânı olsun. Sonra, hikâye olarak bu ismi alması zarurî.

Şimdilik 65 sayfa. Devam etmesi lâzım. Tarlaya gidecekler, herif pamuk çalacak, kız koca, küçük oğul karı bulacak. Ve tabî pamuk toplama işinin ehli olmadıklarından, evdeki bulgurdan olup, tekrar eskici dükkânına dönecekler. Bir farkla: Dokuz kişi gidecekler, on bir kişi dönecekler.

Neyse. Gözlerinden öperim. Elvan'ın da. Aytene ve öteki arkadaşlara selâm. Yıldız memnun. Nuriye de.

Ada'ya çok çok selâm, sevgi. Gözlerinden öperim.

Sen, imzalardan birini kullanabilirsin:

1) Raşit Öğütçü

2) Yıldız Okur»

«Küçücük» Hazır

29/7/959

«Fikret

Bundan önce yolladığım mektuplarla (Vukuat Var)ın eline geçip geçmediğini öğrenemedim. Yoksa almadın mı?

1) «Vukuat Var»ı aldın mı?

2) F. Naci ve ötekilere verdiğim cevap yazısını, keza aldın mı?

3) Ben senin (Ha Bu Diyar)ı, mektubunu aldım.

4) Dünya Evi'nin dizildiğini, yahut dizilmekte olduğunu yazıyorsun. Kapak ne olacak? Kaabilse resimsiz, çok ciddi bir şey olsun.

Velhasıl mektup yaz ulan!

Selâm, kelâm..

Not: «Küçücük» isimli 53 daktilo sayfalık büyük hikâyem hazır. Ahmet Küflü dostumuz basmak isterse bildir. O.K.»

«Dev Konular İçimde Birbirini Kovalıyor»

İstanbul: 2/8/959

«Fikret,

O candan, o çok samimi mektubunu aldım. Önce yeni evini tebrik ederim!. Ben de az kalsın Koşuyolu'nda derli toplu bir kat'a taşınıyordum, olmadı. Ola-

bilirdi, odun ve kömür almıştık. Eşyalarla birlikte taşınmasının güçlüğü elimi kolumu bağladı. Tabî asıl sebep bu da değil, elde hiç olmazsa bir beşyüzlüğün bulunamaması. Çünkü (Eskici ve Oğulları)na kendimi nasıl verdim, kendi kendimle nasıl barışık haldeyim, nasıl çalışıyorum, yaptığım işin namuslu veriminden nasıl memnunum tasavvur edemezsin. Roman, o senin bildiğinden çok başka bir biçimde başlayıp genişliyor. Esas aynı olmakla beraber, başlayış, imajlar, şiir şu bu değişti. Bugün 150 ci sayfası tape edilmiş durumda. Senaryo menaryo almıyorum. Alırsam kafam karışacak diye. Ay başı geldi. Kira parası, yiyecek parası ne bileyim şu bu için gerekli para yok. Umurumda bile değil. Anla bendeki moral düzgünlüğünü.. Mamafi yarın sabahtan çıkacağım evden. Sağda solda bölük pörçük kalmış bir şeyleri toplayabilirsem, hemen atacağım tatlı canımı eve ve gel bakalım (Eskici ve Oğulları).

Yeni konular, hem de dev konular içimde birbirini kovalıyor. Ah vakit, ah ev kirası, kaynıyan tencerenin kömürü, odunu, harcı! Bütün bunları düşünmek galiba kuvvetli bir taraf veriyor insana. Ama yeter artık. Hayatı, onun mantığını fazlasıyla belledim. Malzemem o kadar bol ki, işleyebilmek için ev kirası ve ötekilerden uzak zamana ihtiyacım var. Buraya gelirsen yeni yepyeni romanlarımın plânlarını anlatırım sana. Bu yeni tasavvurların konuları fakir fukaradan çok, bugünün büyük fabrika derebeylerinin (memleketimiz gelişmesi içindeki oluşları tarihi) diyebileceğimiz şeyler. Çukurova'nın büyük toprak sahipleriyle büyük fabrika sahiplerinin evvelki günü, dünü, bugünü.. Bu üç mâlûmla YARIN'larının ne olacağını okuyucu —eşek değilse— anlıyacak, hiç olmazsa sezecek.

Bu arada mektubundan dostumuz Nedim Otyam'ın orada bir hafta daha kalacağını esefle öğrendim, tabî âniden duşun altına geçmiş gibi oldum. Yirmi gün önceki görüşmemizde, aybaşında ancak aybaşında görüşebileceğimizi söylemiştî. Yarın ayın ikisi. Görüşsek hiç fena kaçmazdı şu sıra. Eskici ve Oğulları'nın hiç olmazsa 200'üncü sayfasına bu hafta içinde ulaşmamı sağlardı. Ağnıyon a?

Dün, Kadıköy'de Lozan Klüp'te, Pazar Postası dergisinin açık oturumuna davetliydik. Baykurt, Makal, Apaydın, K. Tahir, ben.. Pek fraklı kaçtı, hayatımın galiba en keyifli çekişmesini yaptım. Silme kantar.. Benimle tartışmak isteyenler bıraksınlar kılkuyruk dergileri de gelsinler Allahın bol, kulunun da namuslu olduğu yerlerde sereserpe konuşalım. Bu mektup eline geçtiği zaman, o tartışmanın yankıları da Ankara'ya ulaşır sanıyorum. Tele olduğu gibi alındı. Bilmem dergiye ne biçim alacaklar? Ya ben oraya, ya sen buraya gelsen, anlatacaklarım çok.

Dünya Evi'nin basılmaya başlıyacağına sevindim. Bu yıl gene bir hayli verimli oluyorum galiba. Remzi, Hanımın Çiftliği'ni Eylülde dizmeye başlıyacağım diyor. Öte yandan Vatan'da tefrika edilen Küçücük'ü herhalde Hüsam basacak. Dünya Evi de basılıyor demektir. Daha da dolu bir şeyler var geride. Bundan böyle müsveddeyle, dile çok önem vererek çalışmaya karar verdim. İtin kurdun kulakları çınlasın!

...

Yahu Vukuat Var yollamıştım, hâlâ alıp almadığını bildirmedin. Almadıysan yenisini yollıyamam. Yok çünkü. Satın almak ta şu sıra kaabil değil, 7 papel. Ben o yedi papele atlarım Adana kebapevine, def'i gam değil, def'i yorgunluk eylerim. Ne dersin?

...

Yenge hep o bildiğin. Aslanlık berdevam. Ver çamaşır, ver tahta, şehvetle hakkından geldin. Sıcaklar eritiyor insanı. Sabahleyin dört, ya da beşte kalkıp pek pek dokuz buçuğa kadar çalışıyorum, bir de akşam, güneş cenapları devrilip gittikten, serinlik teşrif ettikten sonra.

Bugün hemen hemen bütün gün çalıştım, çok yorgunum. Burada son verelim gevezeliğe de, serin bir köşe bulup, gazete mi olur, kitap mı, elime alıp dinleneyim. Eşe dosta çok çok selâm. Hane halkından hanen halkına selâm ve sevgiler. Haydi hoşça kal.

(Vatan'daki resim eski bir resim. Henüz suratta karışıklık filân olmadığı gibi, başka bakımlarda da hiçbir değişiklik yok.)»

«Bütün Düşmanlarım Önemli Değil Benim İçin..»

İstanbul: 22/8/959

«Sevgili Fikret,

Mektubunu, Dünya Evi'nin kapak eskizlerini aldım. Kapak için her şeyi senin zevkine bırakıyorum. Bana gönderdiğin detaylar, detayların istifi çok güzel. HA BU DİYAR'ın ressamından kötü şey çıkmaz.

...

Vukuat Var ve Dünya Evi için aleyhte kampanyaya hazırlananlar önemli değil. Bütün düşmanlarım önemli değil benim için. Öylesine dürüst, öylesine kanaatlarımın adamı olarak yaşıyorum ki, tersi hareket edenlerin yâni satılmış, alçak fikir orospularının benimle bağdaşamayacağı meydanda. Onu bunu ne yapacaksın, «Büyük yazar»ları Kemal Tahir'in karşımda nasıl küçüldüğünü görmeni isterdim. Aman yarabbî, o ne korkunç fikir fıkaralığıydı o!.

...

Tevfik Çavdar denilen zavallıyı görürsen söyle: Vasat kaabiliyetle eleştirmecilik yapılamaz. Yeditepe'ye yolladığı yazıyı Hüsam bana verdi. İstersen koyımıyayım dedi. Okudum. Hiç ama hiç anlamadığı Vukuat Var üzerine saçma sapan lâflar etmiş. Bir budalayı kendi kendisine teşhir ettirmek için bundan güzel fırsat olamazdı. Hüsama rica ettim Allah aşkına ilk çıkacak sayıya koy şunu da kepaze olsun dedim. Ona bu satırları oku. Benimle Anadolu pasajında yaptığı röportajda anlamıştım her bakımdan yetersizliğini ve ahmaklığını. Fethi Naci bir dereceye kadar yutulur, hiç olmazsa o nisbeten zekî. Bu fıkara'da o da yok. Canım uzun lâfın kısası, Yelken'de Pazar Postası'nda söyledik ya: Bizde eleştirmeci değil, övgü ya da yergiye memur şamar oğlanları var, posta tatarları var. Ben onların efendilerinin ağzına ..... adamım. Uşakları ya da k..... lerine oşt diyecek bile vaktim yok. Diledikleri kampanyayı açıp diledikleri kadar sürdürmekte serbesttirler. İt ürür kervan yürür. Onlar okunmaz romanların maksatlı övgücüleri. Vazifelerini yapacaklar elbette. Bense namuslu okuyucularıma yeni yeni

romanlar hazırlayıp yayınlamakta devam edeceğim. Sinirlerim de çok kuvvetli. Onun için, yel kayadan ne alır!.

...

İsmi (ESKİCİ VE OĞULLARI) olacak. Kat'i kararım bu. O kadar memnunum ki, uçuyorum. Bugün 200 cü sayfayı aştım. Ay sonuna kadar 300 ü aşacağımı umarım. Çok, çok iyi gidiyor. Yepyeni, taptaze bir dil, imajlar filân.. Demek itin köpeğin havlaması, sırasında insana böylesine hız verirmiş!

Fethi Naci buradaymış, aramadım. Üstadı Kemal Tahir'in evinde yeni taktikleri için toplantılar yapıyorlarmış. Bir romancı için ne hazin! Eseriyle başa çıkamadıklarını çevresine topladıklarına ısıttırmak! Ben bu..... herifin bu derekelere düşebileceğini sanmazdım. Neyse, bir gün buluşursak uzun uzun anlatırım.»

«Beni Kemal Tahir'ime Götür Be Fikret..»

Kimdi, kimin nesiydi? İkinci dünya savaşı sıralarında, Aksaray'a sürgün gelmişti. Çok yaşlı anasının ardından mı, yoksa Tekel idaresi'nde çalışan eniştesinden mi sonra gelivermişti ilçemize?. Anımsamıyorum. Anımsadığım, kısacık boyu, kocaman gözlükleri ve kocaman kafasında kocaman burun, yeşil gözleri, devamlı gülen gözleri ve altın dişleri.. Eski yazarlardanmış.. «Gomünist» olduğundan kimse iş vermiyor.. İlçenin bir iki gazete satıcısıyla sıkı dostlukları var, parasız olduğu için, tüm gazete ve dergileri, bedava tarafından oralarda okuyor, para denkleştirirse alıyor ve gazete satıcılarına etmediği şaklabanlık kalmıyor, Esnaf Ahmet, babam, daha sonra şair ağabeyim Nusret, devamlı «koruyucu»ları.. Fukaralığını saklamıyor, bulursa yiyor, bulursa içiyor..

İstanbul'dan, Aksaray'a yaz tatillerine geldiğimde, çoğu kez, benden çok büyük, benim için gerçekten ilginç, bu eski yazar, Nazım Hikmet'in, Kemal Tahir'in yakın arkadaşı, sürgün Necati Tipi ile

geziyorum, anlattıklarını dinliyorum.. Keyifli zamanlarında anlatıyor ve de başbaşa olduğumuz zaman.. Nazım Hikmet'in, ilk soyadı Tipi imiş. Sonra Ran yapmış.. Tipi'yi, Necati'ye vererek..

Kemal Tahir'in adını ilk kez Necati'den duydum! Arkadaşıymış. Arkadaştan öte, has dostu, yoldaşı. Nasıl içtenlikle, dostlukla söz ediyor, gözleri doluyor 'Kemal Tahir' derken.. Günler günü, varsa Kemal Tahir, yoksa Kemal Tahir.. Nasıl tutuklandıklarını, bildiriyle nasıl yakalandığını, polisten kaçtığını... Mahkemeler.. Kısa dönem tutukluluk ve sürgün, o büyük patırtıda..

Her akşam, Emniyet Amirliğine uğrayıp, imza atışları.. Polislerle şakalaşmaları.. O, şenliğe, vurdumduymazlığa kaptırmış kendisini, içi başka, böyle görünüyor, yolunu da böyle buluyor, Sevimliliği ile. Bu sürgün, bu Nazım Hikmet'in, Kemal Tahir'in yakın arkadaşı, küçücük ilçede başka türlü barınamaz zaten..

— Ah bir izin alsa baban, yahu sen.. İki günlüğüne Nevşehir'e gitsek, Kemal Tahir Nevşehir cezaevinde.. Oyuncak falan yapıyormuş.. Buradan peynir, yağ falan götürsek.. Eşşek değilsin ya, yol parası, otel parası senden.. Ah ne güzel olur be Fikret? Beni kemal Tahir'ime bir götürsen..

Olmamıştı!. Polis izin vermedi, sürgün yerinden ayrılmaya, iki gün için de olsa!.

Emniyet Amirliği'nden geldiğim zaman boynuma sarıldı, «Ne haber?» Haberim kötüydü. Koca gözlüklerinin ardındaki koca yeşil gözleri, koca yeşil gözlerindeki damlalar, daha, daha büyüdü.

Sürgünü bitti

— Nereye gideceğim be Fikret? Nereye gidebilirim, nasıl çalışırım? Kim çalıştırır beni?

Ayrılmıştım Aksaray'dan.. Bir zengin köy ağasının hesap işlerine bakıyormuş, boğaz tokluğuna..

Anasını da almış yanına.. Geçinip gidiyormuş.. Bütün dini imanı «okumak»mış!.

Kulakları da az duyar Necati Tipi'nin..

Feneryolu eczanesinde çalışıyorum. Bir gece bizim Feneryolu Eczanesi nöbetçi, bir gece Kızıltoprak Eczanesi. Gündüz, Akademi ve Son Saat Gazetesi, gün aşırı eczane.

Telefonda O'ydu. Aklım durayazdı!. Necati, bizim İstanbul'lu sürgün Necati İstanbul'a gelmişti.. Olacak şey miydi bu?

— Necati, ciddi, sen misin?

— Bağırma Necati diye.. Gevezelik etme, atla gel, Sirkeci'ye..

Otelde buldum. Ağasının karısı hasta olmuş.. İstanbul'a «toktura» getirilmesi gerekmiş ve Necati'nin önderliğinde bu gezi gerçekleştirilmiş..

Uçuyordu Necati.. Çocuk gibiydi.. «Fazla uzatma, şu kadını bir hastaneye yatıralım önce, bu olmadan olmaz..»

Cerrahpaşa Hastanesinde çalışan bir yakınıma gittik. İşlemleri yaptırdı, yatırdık köylü hemşehrimin karısını..

Nöbetçiyim eczanede.. Heykeltraş Kuzgun, Halim ağabey, bir kaç ressam arkadaş daha geldiler. Necati suskun.. Bunlar da kim ola acep? Korkuyor.. Kemal Tahir'i bir görse, ölünceye dek sürgüne, hatta kendi sürgününe razı..

Çıkmıştı Kemal Tahir.. Sorup soruşturdum. Dördüncü Vakıf Hanının karşısındaki çıkmazdaki kahveye gelirmiş. Bir ekonomi gazetesinde çalışıyormuş..

Necati'nin kalbi duracak..

— Bak göreceksin, ya o, ya ben, heyecandan nalları dikeriz.. Ah Kemal, ah Kemal Tahir kardeşim benim..

Necati korkuyor, ya bulamazsak? Ya bir aksilik olur, aksilik olur da göremezse?.

— Önce sen gir, ben dayanamayacağım, sor, bak, orada mı?

Sordum.. Baktım.. Oradaydı.

Şık bir adamdı. Masanın üzerinde «rölöve» bir şapka duruyordu.

Hani aklına bi-şeyler gelmesin diye, kulağına eğildim, «Efendim, ben Bedri Rahmi'nin öğrencisi Fikret..»

Tok bir ses yanıtladı:

— Eeeee.. Ne olmuş efendim?

— Bir arkadaşınızı getirdim, Necati.. Necati Tipi.. uzun yıllar bizim memleketteydi.. Çok heyecanlı, dışarda bekliyor, bir dakika bakar mısınız?

Biran durdu:

— Ben böyle birisini tanımıyorum!

Yanındakilere döndü, yarıda bıraktığım söyleşilerine tok sesiyle devam etmeye başladı!

Çıktım..

— Yokmuş Necati be.. Şimdi çıkmış dışarı.. Şey, bir gün daha kalsan, arar buluruz.. Hazır gelmişken..

Necati'nin o yeşil gözleri, yeşil gözlerindeki yaşlar büyüdü, büyüdü.. Ağlıyordu koca adam..

— Lüzum kalmadı, sen beni trene bindirsene, oradan işine gidersin...

Yol boyu tek kelime etmedi..

Boş gözlerle bakıyordu Haydarpaşa vapurundan İstanbul'a..

— Demek yokmuş ha? Sağ ol sen.. Demek yokmuş ha..

Aziz Nesin'e, evime bir gelişinde bu acı anımı anlattığım zaman, Aziz, «Yapmaz Kemal bunu.. Yapmaz» demiş, savunmuştu Kemal Tahir'i.

Ne zaman bir eserini alsam elime, Necati'ye yaptığı geliyordu gözümün önüne..

«Kendi seslerinden Türk yazar ve şairleri» için

İstanbul'a gittiğimde, evine uğradığımda açmak istedim, hava bozulmasın diye açmamayı yeğledim.

Eşinin yaptığı kahveyi yudumluyordu. Yaz. Pencereler ardına dek açık.. Balıçe içinde bir ev.. Orhan Kemal ve bir bayan arkadaşım «Sen git, biz seni burada bekleriz» demişler, gelmemişlerdi..

Kemal Tahir, bir kitabından okumaya başladı.. Güzel, inandırıcı, hoş bir sesi var..

Açık pencereden, yanık mı yanık bir eşek anırması doldurdu odayı ve ses bandını.. Makinayı kapattım. O bölümü yeniden aldım.. Ne var ki eşek yine acı acı anırmaya başlayınca, Kemal Tahir, öfkeyle döndü pencereye:

— Bana bak arkadaş, senin sesin mi alınacak benim sesim mi?

Necati Tipi, artık Zonguldak'ta Kömür işletmelerinde ambar memurluğu yapıyordu.. Geçiniyordu kıt kanaat.. Sanırım mektuplaştığı salt bendim.. Kıvançla yazdım Necati'ye, Aziz'in bu konuda yazdığı mektubun örneğini:

22 Aralık 1961

«Kardeşim Otyam,

Oldukça ağır olan eleştirime darılmadığına sevindim. Bizde bu türlü eleştiriler kırgınlık doğuruyor nedense... Ama o eleştiride haksız olmadığıma inanıyorum. Amacım, yalnız sen değilsin. Bu duyguculuk aldı yürüdü ve gerçekçiliği örtbas ediyor.

Bana Ankara'da anlattığın Necati Tipi olayı, o günden beri zihnime takıldı, kaldı. Olayı Kemal Tahir'e anlatmadan Necati Tipi adında birini tanıyor musun, dedim. Büyük bir heyecanla, «Tanırım, eski arkadaşımdır. Çok iyi bir insandır, aman bana adresini bul» dedi. Kemal'in, anlattığın eski davranışına aykırı düşen bu davranışına çok sevindim. Necati Tipi'nin adresini ver ki, kendisine vereyim.

Sevgiyle gözlerinden öperim.

Evcek, yeni yılın Otyam ailesine mutluluk ve başarı getirmesini dileriz.

Aziz Nesin»

«Bilmem.. Kemal Tahir mi? Hatırlamıyorum böyle bir arkadaşım olduğunu, kimbilir vardı bir zamanlar.. Bu da, senin yıllardır, ama yıllardır istediğin, tomar tomar kâğıtlar, deste deste kalemler verdiğin, yazmamı istediğin, ama benim o kâğıtları yazıyla doldurmak yerine tütüncüye verdiğim, yerine üçüncü sigaramı aldığım, yani hiçbir zaman yazmayacağım ve artık sana da anlatmayacağım hatıralarım arasına girdi. Sana da anlatmayacağım diyorum, çünkü sıpa, eşek oldu, büyüdün, aklın it gibi her bir şeye eriyor, kocaman, başarılı bir gazeteci oldun, lep demeden leblebiyi anlarsın artık.. Cin gibi bir herifsin.. Anlattıklarımı da unutmuşsundur inşallah kardeşim, vefalı kardeşim..»

Necati Tipi, gün gün eriyordu. Sık sık ama hasta olarak geliyordu Ankara'ya.. Hastaneler.. Hastaneler.. Anası bin yaşında mı ne ölmüştü?..

Gece aklıma düşende, atlayıp dolmuşa, gidiyorum Sosyal Sigortalar Dışkapı Hastanesine.. Uyandırıyorum Necati'yi, hademeleri gönderip..

«Moruk, hâlâ sağ mısın?»

«Ne diyor bu doktor bey?»

Doktor eğiliyor, kulağıma:

«Hâlâ sağ mısın diyor?»

«Allah senin canını alsın, a deyyus. Ölmicem.. Ölmiyeecem.. Ölünce.. miras mı kalacak sana, sevimli köpek?. Ödümü koparttın be, ameliyat olacaktım, yarın dediler.. Yeni uyumuştum, hademe haydi deyince ödüm koptu.. Ne o rünyanda mı gördün geldin a deli soyka?. Doktor bey, bu çok vefalı bir sevimli köpektir, dünyada bundan başka çilemi çeken kimsem yok!.

Zonguldak'tan kısacık bir mektup:

«Çok perişanım. Dünya gözüyle bir daha göreyim acele gel, geleceğini telle..»

Tellemiş ve atlamıştım, kar-kış kıyamet Zonguldak'a.. Kimsecikler yoktu! İş yeri kapalı.. Bilse

bilse kim bilir? Gazete satıcıları.. Üçüncüsü bildi ve Amele Hastanesi'nde yattığını söyledi.

Koca kafası sarılıydı, o koca kafa sargılarla daha bir büyümüştü.. Başladı ağlamaya, yeşil yeşil.. Kulak ameliyatı olmuş.. Bir küçük deftere yazıyordu, karşılığını veriyordum:

«Necati, yine ölmedin, iyi, buna çok sevindim..»

«Bana sor sevinci, ölmediğime değil, vefalı bir dostum olduğuna..»

Yazışma sayfalar dolusu devam etti.

Ankara'ya bir gelişinde, emeklilik işlemini bitirdim ve Üzülmez'e yerleşti..

Emekli maaşını aldıkça geliyordu Ankara'ya, büroya.. Büronun sevgilisiydi, duymadığı için bağıra bağıra konuşuyor, sonra farkedince özürler diliyor arkadaşlardan..

Çok israr ettiğim zaman evimde konuk oluyor, tomar tomar kâğıtları, deste deste kalemleri alıyor ve ardından gülerek ekliyordu:

«Epeyce sigara alırım bunlarla.. Yazmıyacağım ulan, zorla mı?»

Ve bir mektup geldi kahveci Ali'den:

«Sayın Fikret Bey

Tanışmadığım halde önce Tanrı selâmlarımızı sunarız Muhterem arkadaşımız, bu mektubu size yazmaktaki sebep Arkadaşınız Necati Tipi 8/6/1974 günü vefat etmiştir. Başımız Sağ Olsun ölmeden önce bize vasiyet etmişti ölümümü Fikret Bey'e duyurun diye onun için size bu mektubu yazma olanağını duyduk sizce gereken ne gibi işlem varsa yapın tekrar Sonsuz Selâmlar Bizden sonrlacak bir durum olursa adresimizi veriyoruz yazın. 27/6/1974

Ali Çanakçı
PTT yanında Kahveci
Üzülmez - Zonguldak»

Necati, sözünde durmuş, anılarıyla, o bir türlü açıklamak istemediği anılarıyla toprağa girmişti..

Evcek ağladık..

«.....Düşmanlarımın umduğundan çok olması zaafım değil kuvvetimi gösterir galiba. Hoşuma gidiyor. Varsın çoğalsınlar. Bana sen ve senin gibi içten, samimi dostlar yeter de artar bile. Kitaplarımın övgüsü için şimdiye kadar ne bir «Eleştirmeci»ye iki kadeh rakı ısmarladım, ne de hatta «Eleştirmeci milleti»ne imzalı kitap verdim. Vermem. Değmezler de ondan. Ataç ki, bu pespayeleri eleştiri bakımından s..... dı, O'na bile imzalı kitabımı göndermedim. Zaman zaman takışdık. Adamın yokluğunu bu pespayeler öylesine belli ediyorlar ki!.

...

Eskici ve Oğulları'ndan sonra bir iki küçük roman, hemen arkasından Çukurova'da **Büyük Topraklar** ve sanayiin, daha doğrusu Ermeni ve Rumlarla kurulup bizimkilere geçen sanayiin destanlarına başlıyacağım. Roman flöv nasıl yazılırmış görsünler.

Neyse, annem, Uğur buradalar. Çok çok selâmları var. Biz de evcek sizlere selâm ve sevgilerimizi yollarız. Aysan'a da selâmlar. Haydi hayırlısı. Can ve onun gibi, senin gibi dostlara da selâm tabî...»

«Canının İstediği Anda Ağız Tadıyla Ölemiyorsun Bile....»

«(A, Küflü'ye danışıver, küçük hikâyelerden meydana gelme bir hikâye kitabımı basmak ister mi? KÜÇÜCÜK olmuyor. Bana yazıver. O.K.»

Unkapanı, 2.10.959

Fikret,

Evet «Roman flöv!..»

Flöv ama, benim işler gene yattı. Günlerdir Beyoğlu ve Bâbıâli'de bir küfür gibi dolaşıyorum: (Eski-

ci ve Oğulları) çok iyi şekilde bitti. Gelgelelim, Cumhuriyet'e bu yıl konması kaabil olamıyacakmış. Çünkü, Ortadirek'le ayni bölgeyi anlatıyormuş. Bir, bir buçuk yıl sonra..

Bir kalıp ki nerene sokarsan sok..

Dün, borç harç kafayı bir güzel çektim. Ama nasıl, dut gibi. Buna rağmen, en olacak, en olması gerekli işlerim olmadı, olmuyor vesselâm. Sanki görünmez eller, görünmez iplerle işlerimi bozuyor. Sineması da o, Bâbıâli'si de. Bereket versin sinirlerim çok dayanıklı. Yoksa, bu şartlar altında «İllâki yaşamaya» değmezdi. Bir de çoluk çocuk. Ulan ne tuhaf be! Canının istediği anda ağız tadıyla ölemiyorsun bile. Ölmeye kalksan, sinemacılar bir yandan, öte yandan çoluk çocuk yakama yapışacak: «Nasıl ölürsün yahu, ölmeye hakkın yok!..» diyecekler gibi geliyor. Yâni, «Yaşamaya mahkûm!»sun.

Neyse, gene de yaşıyor, yaşayabiliyor insan.

Dostlara selâm. Gözlerinden öperim kardeşim.»

«Cumhuriyet Gazetesinden Çağrıldım»

İst. 10.X.959

«Aceledir»

Fikret,

Telgrafını aldım. İlgine çok teşekkürler. Sağ ol, var ol!

Sana o gerçekten çok sinirli anımda yazdığım mektubun ertesi günü Cumhuriyet gazetesinden çağrıldım. Romanımın yayınlanma bedeline mahsuben alelhesap avans verdiler. Durum düzeldi. Borçları filân tasfiye ettim. Şimdilik durum bu. Bir başka romana çalışıyorum. Bu arada bir de senaryo sattım. Yâni vaziyet şimdilik iyi sayılabilir. Zafer işi için elimdeki roman bitince görüşelim olmaz mı?

Buradan oraya kardeş selâmlar. Gözlerinden öperim...»

İst. 20.X.959

«Fikret,

Eskici ve Oğulları'nı sana yollamayı ben de istiyorum. Hele kitabın içini resimlemek de olursa... Yalnız, koskocaman bir şey oldu. Postayla yollamak var ama, kaybolmasından korkuyorum. Bakalım, bir suretle yollarım herhalde.

Ankara'ya gelmek... Evet, güzel şey. Lâkin, Cumhuriyet gazetesiyle yeni bir angajmana giriştim. Onlara kasım ayı sonunda teslim edilmek şartıyla bir şehir romanı yazıp teslim etmek zorundayım. İlk gün ve haftalar bir hayli bocaladım ama, şimdi iş yoluna girdi. Hem de çok iyi.. Dehşetli memnunum. Bu tempoyla giderse, kararlaştırdığımız daha doğrusu söz verdiğim tarihte bitireceğim. Ondan sonra gelebilirim. (Tabî bir mâni çıkmazsa!)

...

Hiç de iddialı olmadığım şu Dil kurumu dalgasında az kalsın kazanacakmışım. Ne dersin? Bundan böyle, roman ve hikâyelerimin diline çok itina edeceğim. Eskici ve Oğulları, son yazdığım bu cinsten. Bir de Yaşar Nabi'nin basacağı KÜÇÜCÜK: Onun da dili tertemizdir. Vaktim olmadığı için Vukuat Var'ın filân diline pek önem vermemiştim. Ama vermek lâzım. Bu türlü armağanların sanatçıya faydası çok. Kamçılıyor. Kamçılaması, biraz da izzeti nefis meselesi saymaktan ileri geliyor. Burada anlattıklarına göre, bu armağanlar çok şarta bağlı şeylermiş. Yâni kazanabilmek için bir hayli el etek öpmek lâzımmış. Gerçekse, çirkin. O türlü kazanmayı hiçbir zaman istemem. Ödüllü sanatçının tekâpusu değil, yapıtın kendisi kazanmalı, tabî gücü yeterse.

...

Arasıra deli dolu yaz be. Benim başım çok kalabalık. Kolay mı birader dört yüz sayfalık bir zırıltıdan kurtul, bir hafta sonra yenisine başla. Neyse, selâm kelâm. Bütün dostlara da. Hoşça kal...»

«İyi Haberlere Hasretim Kaç Yıldır»

İst. 10.XI.959

«Sevgili Fikret,

Mektubunu ve Dünya Evi'nin kapağını aldım. Kapak güzel, yalnız işçi delikanlıyı beğenmedim. Benim romanda anlattığım delikanlı memur, yarı aydın bir şehir çocuğu. Senin delikanlı düpedüz köylü.

Neyse, bu kadar kusur kadı kızında da bulunur ha?

ESKİCİ VE OĞULLARI'nı Akşam'a verdim ama henüz kesin anlaşmaya varmadık. Haftaya neticeyi alacağım. Olmadığı takdirde Zafer'e veririz.

EVLERDEN BİRİ diye isimlendirdiğim ve Cumhuriyet gazetesine hazırladığım -Çünkü şehir konulu bir şey istediler ve avans verdiler- romanın da yüz sayfayı aştı. Dili mili, konusu monusu, işçiliği filân iyi, çok ta memnunum. Bakalım yüz, yüze elli sayfa daha çabalıyalım da bitsin, ne olacak?

Akşam'dan iyi bir netice alırsam, birkaç gün Bursa'da kaplıcalara kadar uzanıp bir güzel tatil yapacağım. Ordan da herhalde Ankara'ya uzanırım. Senin roman üzerinde konuşur, gevezelik ederiz. Senin roman da birader paşanın geldi geldisine döndü. Ya bitir şunu, ya da kaldır at artık. Ulan miadı doldurdu be!

Senin mektup geldiği sırada Buyrukçu bizdeydi. Elçiye zeval yok arkadaş, yaz dedi yazıyorum: Sana son çıkan kitabını göndermiş bir teşekkür bile yazmamışın. Okusun da hikâyenin nasıl yazıldığını bellesin diyor. Gayrik iki satır çıziktırır mısın, çıziktırmaz mısın bilmem. İhtiyaten adresi şu: M. Buyrukçu -Toprak Mahsülleri Ofisinde daktilo- Bankalar caddesi-İstanbul.

Mamafi çok selâmı var, gözlerinden öpüyor. Bizim kız bugünlerde kunnuyacak. Karı orada. Bana gelince, pek civarlarda dolaşmıyorum. Sevmem insanların ızdırabına şahit olmayı. O insan kızım bile olsa, doğum yapacak bile olsa. İyi haberlere hasretim kaç yıldır. İyi, gümbür gümbür, neşeli, insanı coşturan haberlere!

Bizim Uğur'dan ne haber? Telefon filân edersen tarafımdan bir iki gevezelik ediver lütfen.

Salim'e söyle, vaad ettiğim hikâyeyi unutmuş değilim ama, koskoca ESKİCİ VE OĞULLARI'ndan sonra hiç te niyetim yokken yakama sarılan EVLERDEN BİRİ - bende hikâye çızıktırmaya takat bırakmadı şu sıra. Yeditepe ve Dost dergilerine çalakalem şeyler değil de üzerinde çok durulmuş, gerçekten beğendiğim cinsten şeyler yollamalıyım. İnşallah öylesi de yakında çıkar, çünkü ROMAN'dan gına geldi artık!.

ESKİCİ VE OĞULLARI'nı sana yollamaya gelince.. Bir nüshası henüz Cumhuriyet'te. Öteki nüshasını Akşam'a verdim. Elimde başka nüsha yok şimdilik. Cumhuriyet'e yeni romandan yüzelli sayfa filân teslim ettikten sonra ESKİCİ'yi alacağım. O zaman ya yollarım, ya da kendim gelirsem getiririm.

Pazar Postası'na röportajlar yazıyorum. Önümüzdeki sayıdan itibaren herhalde çıkmaya başlayacak. Bakalım beğenecek misin?

Babana hürmetler.

Soranlara toptan selâm ve sevgi. Hane halkımdan hanen halkına selâmlar. Hoşça kal kardeşim. (Senin romanı artık şifahen görüşürüz.)»

«İhtiyarlıyor muyum Nedir?»

İstanbul 14.XII.959

«Fikret,

Fotoğrafları bir kaç gün önce almıştım. Sevap yazmakta gecikişimin sebebi, şu ikinci romandı: EVLERDEN BİRİ!

Neyse, bu akşam son dedim. Kalıyor şimdi paraları almak. Paraları aldıktan sonra da birkaç günlüğüne kapağı oraya atmak. Bol bol konuşuruz. ESKİCİ'yi burda hazırlıkları tamamlamak üzere olan bir büyük mecmua -pardon dergiye- sattım. Paranın bir kısmını aldımsa da, üstyanını Ocak/26'da alacağım. Mukavele öyle. Bir alay senaryo işi var. Her biri ikişer, üçer günlük şeyler. Velhalsıl şu sıra işler fena değil gibi

...

Roman, sırtımda büyük bir yüktü. Şimdi sıra geldi seri halinde küçük ve büyük hikâyelere. Kendi hesabıma bir de hikâye kitabı yayınlamak tasavvurum var. Dedim ya, oraya gelince uzun uzun konuşuruz..

...

Yarın akşam saat 17 den itibaren kitaplarımı imzalamak sırası bende. O da bir yorgunluk, bir külfet olacak. Böyle şeylerde hiç gözüm, hele hele iştahım yok. İhtiyarlıyor muyum nedir? Hoş, dede olduk ya! Olduk ama, pek bir değişiklik olmadı bende de karıda da. Öyle ya ne değişikliği olacak? Babalık, dedelik koltuk değil ki insanı değiştirsin.

Müthiş yorgunum. Gel bu seferlik bu kadarlıkta yetin de, oraya gelince bol bol konuşalım.

Haydi hoşça kal. Dostlara selâm ve sevgiler. Hanem halkından hanen halkına kucak kucak selâmlar..»

«Yıldız Baba Evine Geldi»

İstanbul, 13.1.960

«Sevgili Fikret,

Bugünlerde Ankara'ya çoktan gelmiş hatta dönmüş olmam gerekirdi ama, olmadı. Hiç hesapta olmayan işler gelip çattı. Yıldız, bir daha dönmemek üzere baba evine geldi. Hem de iki aylık kızı ile. Hani söyler dururdum ya, bir verip iki alacağım diye?

Neden böyle oldu? Bir gün nasıl olsa karşılaşacağız, anlatırım.

...

Çok seveceğini sandığım «Evlerden biri» de bitti ve Cumhuriyet'e teslim edildi. Eskici emmim de. Konuşmak ihtiyacında olduğum çok şey var ama, yer ve zaman dar.

Bir gün pat diye düşmek ihtimâlim bâki kalmak üzere, toptan merhaba!.»

«Paris'e Uğrarsan...»

İst. 26.1.960

«Sevgili Fikret,

Mektubuna daha önce cevap verebilirdim, bekle-

dim. Dün, ESKİCİ'nin geriye kalan paralarını alacaktım. 3500 lira. Alsaydım, alabilseydim, hemen atlayıp gelecektim. Olmadı. Gene parçalandı, gene «Orospu parası»na döndü. Velhasıl, attığım taş istediğim kuşu vuramıyor vesselâm. Zaten Ankara'da da kış başlamış. Hani şu az kalsın bileğimi kıracak kış. Bakalım nasip bahara diyelim. Ne dersin.

...

Amerika gezisi iyi ama, gerçekleşirse.

...

Gelelim Yıldız'ın vaziyetine: İnsanların dış görünüşlerinin içle çok az ilgisi olduğunu bilirdim ama, böylesine yanılacağımı da hiç sanmazdım. Dehşetle yanıldığımın farkına vardım..... Her şeye rağmen ayıracağız.....Bugün bir çocukla babasının evine döndü, yarın iki, üç çocukla dönmek zorunda kalabilir.. Hey gidi hümanist Kemal Sülker hey!.....

.....karşılaştığımız zaman ayrıntılı konuşuruz.....Geçiyorum.....

...

Salim Şengil dostumuzdan, daha doğrusu DÜNYA EVİ'nden gene ses yok!.. Oysaki sen, bir mektubunda, on beş güne kadar çıkacağından bahsetmiştin. O mektuptan bu yana geçti bir iki, iki buçuk ay!

Lâkin, ESKİCİ ve EVLERDEN BİRİ'nden çok, ama çok memnunum. BÜYÜK GAZETE mecmuası -Ne zaman çıkacağını Allah bilir- yayınlayacak ESKİCİ'yi. Müsvetteleri hemen değil, bir zaman sonra yollamaya çalışacağım. Şu sıra senaryo işleriyle uğraşıyorum. Vakit bulunca, küçük hikâyeler yazacağım. Tabî DOST'a yollamak ilk aklıma gelen olacak. Salim'e söz verdiğim halde sözümü yerine getiremedim. Ama koskoca iki roman yazmak zorunluğunda kalmıştım.

Allerji, mallerji, karaciğer, maraciğer... Zaman zaman Buyrukçu ve başkalarıyla Yenikapı mı olur, Adana Kebapevi mi, başkaları mı, çekiyoruz. Matrak gırla gidiyor. Lâf aramızda, zaman zaman şöyle «Çeşnii-diğer» kabilinden «Aşk üzerinde varyasyonlar» da yapmağa kalkmıyor değiliz ya, bereket versin, rast-

ladıklarımız da bizim gibi densiz değil de, başladığı yerde bitiyor.

Geçenlerde Buyrukçu âşık olduydu. Oğlanda hayal geniş. Evdeki emektar karıdan hemen ayrılacak, bu elma kurduna benzeyen fıkır fıkır kızla evlenecek. Tabi gelsin matrak.. Matrak, çünkü kız anasının gözü. Zeki mi zeki, ateş mi ateş.. Burada Buyrukçu, şurada falan, ötede filân. Çat burda çat kapı arkasında bir itoğlu it. Buyrukçu ağzını açmaya kalmıyor, kız makinalı tüfek gibi. Üniversiteli de. Hoş mu hoş. Gelgelelim elde avuçta durduğu yok. Klöb X lar filân gırla. Kızda hiç hacı gözü yok. Tabî şu günlerde Buyrukçu diye birini tanımış olduğunu bile hatırlamıyordur. Buyrukçu da hâlâ kızın randevu telefonunu bekliyor. Söyleyip söyleyip gülüyoruz. Hani Klöb-X gibi Night Klüb'ler de tam Buyrukçu'ya göre..

...

Bunları yazdığım sıra saat sabahın 5'i. Uyku tutmuyor pek. Soğuk olmasına soğuk ama, aldırdığım yok. Akşam birkaç kadeh attıktı Adanalı bıyık Talât'la. Hatırladın mı bıyık Talât'ı. Bizde görmüştün hani.. Herhalde akşamki birkaç kadehin hızıyla üşümüyorum. Yâni demek istediğim, mektubuma son vermek bahanesi. Birader, bahane de değil, mektupla konuşmanın sahiden tadı yok. İnsan Adana kebapevine oturacak, karşılıklı. Beyti Adana kebabı, salata, çiyköfte, ovulmuş soğan filân olacak. Lâf lâfı açacak. Bir benden, bir senden.... Yoksa böyle tek taraflı «Beyanat» hoş değil..

Hane halkına toptan selâm ve sevgiler. Bizimkilerden de. Dostlara selâm. Gözlerinden öperim. (Haa, pardon.. Az kalsın az daha unutuyordum: Elvan'ın gözlerinden benim yerime ayrıca öp!) O.K.

Paris'e uğrarsan Bereketli Topraklar'ın mâcerasını Dino'lardan öğren ama, ustalıkla ve kendinden merak etmişin gibi.

Yoksa, s... et.. Hiç kimseye minnetim yok! O.K.»

Fransa'dan Gelen Mektup ve Yetkili..

«Bereketli Topraklar Üzerinde» ilk kez Dünya gazetesinde yayınlandı. Duyuru resimlerini, yazılarını özenle hazırladım. İflahsızın Yusuf, Pehlivan Ali, Köse Hasan, sırtlarında çıkınları, boş gözlerle bakıyorlar okurlara. İflahsızın Yusuf bilgiç, Pehlivan Ali sağlıklı ve kaygusuz, illâ ki Köse Hasan!. Tüm fıkaralığı, umutsuzluğu ve kocaman, kepçe kulaklarıyla, acımalı..

Roman büyük yankılar uyandırdı. Romanı, ya Hikmet Münir Ebcioğlu okuyor, ya da Hayri Alpar.. Bölüm bölüm, yazı işleri müdürü Ali İhsan Gögüş'e veriyorlar.. İhsan da okuduktan sonra bana veriyor, her tefrikaya bir desen çiziyorum, tefrikayla ilgili... Ertesi günü ya İkbal'de ya da Meserette, Orhan'la karşılıklı gülüyor ve yaşıyoruz Bereketli toprakları.. Resimlere bakıp bakıp makaraları bırakıyor Orhan. Roman, daha sonra Remzi Kitabevi tarafından benim yaptığım kapakla ve Dünya'dan aldığım klişelerle basılacak, ama ben kapak parasını 1974 yılında da alamayacağım Remzi'den!.. Sanırım 250 lira..

Fransa'dan Dünya Gazetesi aracılığı ile bir mektup geldi Orhan'a.. Zarfın üzerinde, Fransa'nın büyük bir yayınevi'nin amblemi mutlandırdı beni.. Zarfı dikkatle açtım.. Adnan Benk de heyecanla okudu.. Yayınevi, başta Bereketli Topraklar Üzerinde olmak üzere, Orhan'ın diğer kitaplarını basmak istediğini ve bir temsilcisinin görüşmek üzere yakında İstanbul'da olacağını bildiriyordu..

Rüzgâr gibi indim Meserret'e. Orhan, tavla partisindeydi..

«Kaçtan aşağı olmaz yeğenim? Buna mektup derler ve de Fransa'dan büyük bir yayınevinden geldiğini saygılarımla arzederim ve de tarafımdan açıldığımı yüksek izniniz olmadan ve de üstâd Adnan

Benk'in selim fransızcasından türkçeye çevrildiğini, hepsini hafızamda tuttuğumu..»

Orhan zarları sallarken, «Dalgama taş atma» dedi, zar kötü gelince, ekledi:

«Yok be!.»

Mektup, kahvedeki «hâzurun» tarafından elden geçirildi..

Günlerden bir gün, o sıralar Hayat dergisinde çalışan Fikret Arıt ki, Meserret müdavimlerindendir, bir Fransızla çıkageldi. Meserrette mermer masada saatlerce konuşuldu.. İlk parti Bereketli Topraklar Üzerinde çevrilecek.. Adam, desenleri benim yapmamı, telif hakkının ayrıca ödeneceğini sözleşmeye koyacağını da ekledi, önceki desenlerin asıllarını inceledikten sonra!..

Bu bir olaydı ve duyulmuştu ve bazı «kimesneler» kıvançlarını en «yalanından» belirtiyor, duyduğumuza göre, yine aynı «kimesneler» tarafından Fransa'ya mektuplar yazdırılıyordu!.

Günler geçecek, Polatlı'da yedek subay okulunda iken, 6/7 Eylül olaylarını radyo ve gazetelerden izleyecek ve Orhan'dan gelen bir mektup, bu olaylar nedeniyle Fransız okurunun bir Türk romanına şimdilik ilgi duymayacağı gerekçesiyle romanın, romanların çevrilmesinden vaz geçildiğini acı bir dille bana duyuracaktı!.

Orhan Kemal'in sık sık tekrarladığı «....görünmeyen bazı eller, işlerimi bozuyor!» yargısı bir kez daha gerçekleşecekti!.

O yıllar, Paris'ten İstanbul'a gelmişti, Abidin Dino'nun eşi Güzin Dino.. Orhan Kemal'i, bu eski dostunun eşine bir hoş geldin demek için gitmeye zorluyorduk.. Orhan, bunu gereksiz buluyor, «Yahu varmayın üstüme.. Sanki, aman benim romanlarımı da çevir der gibi bir şey olacak bu.. Aslında Güzin'in beni aramasını beklerim» diyordu ve gitmedi.. Bu «gitmeme»den Güzin Dino'nun alındığını da, sonraları duyacaktık..

1960 yılının Ocak ayında Amerika'ya giderken, Paris'te kalamadım, birbuçuk ay sonra dönerken de Dino'ları bulmak, bulup konuşmak olanağı çıkmadı.. Telefonları cevap vermiyordu..

Amerika'da, bir Üniversite kitaplığında gözüme bir kitap ilişti. İlhan Tarus: «Var Olmak».

Hey koca İlhan.. Sevinir diye, bir de fotoğraf çektirdim kitabın adını göstererek!.

Beş yaşındaki Elvan'la çocuklar gibi kavga eden, kimseyi bulamadığı zaman, kendi kendiyle kavga eden, «Efendiiii!» diye gürleyen, Başkent Ankara'nın bu çalışkan, usta öykü yazarı, öfkeli yazarı limonlu votkasını içip, nargilesine sarıldığı zaman başlıyor: «Tabii, senin tarafından sevilmek için efendiii, Orhan Kemal olmak lâzım!. Dinle, bak, sana Hükümet Meydanı'ndan bir bölüm okuyacağım..»

Coşkuyla okuyor, basmayan, ilgi duymayan kitapevlerine verip veriştiriyordu. Benim, yemek yapmayı sevdiğim kadar o da yemeyi seviyor..

«Efendiiii.. Evde misin? Evdesin demek.. Bekle geliyorum. Balık getiriyorum. Bol limon.. Tabii, elbette Barbunya.. Ben hamal mıyım başka balık yiyeceğim?»

Temmuz'da yanar Ankara.. İlhan, o koca göbeğiyle giriyor içeri.. Kolları paket dolu.. «Kızart şunları efendii..»

«Yahu insan bana da bir şişe rakı alır be.. Yahu İlhan, gerçekten cimrisin be, dedikleri doğru..»

İlhan, daha da öfkelenir.. «Sana param yok diyorum efendiii, sen neden bahsediyorsun?.»

«Yahu biliyorsun, işsizim, sen bilmez misin işsizliğin ne olduğunu?»

«Peki peki.. Çağır kapıcıyı..»

«Kapıcı yok..»

«Ben mi gideceğim?»

«Yok ben.. Balıkları kim pişirecek?»

Önde göbeği, o koca adam gider bakkala.. Bir

şişe rakı alır gelir.. Balıklar kızarmıştır.. Öğle sıcağında kafalar bulunur.. İlhan çıkar balkona, hava almaya.. Öfkelidir, zira, «bermutâd» hanımıyla takışmıştır ve muhakkak incir çekirdeğini doldurmayan bir nedenden.. Hep böyle olur..

«Efendiii.. Bak.. Şurada ne görüyorsun?»

Şimdileri, mantar gibi apartmanların, zevksiz yapıların yükseldiği yemyeşil tepeleri işaret ediyor..

«Yeşil tepeler..»

«Deveee.. Tepelerin üzerinde ne görüyorsun?»

«Kazlar..»

«Eveeet.. Ben de kazları görüyorum..»

Gülerek bakıyor yüzüme..

«Ne dersin?»

«Bu sıcakta? Hem benim param yok..»

«Benim de yok.. Yok ama, palaz bunlar.. Palaz.. Ne dersin dedim sana efendiii?»

«İlhan, balıklar soğuyor gel içeri..»

«Benden bir yirmi çalışır, senden?»

«Son beş liram..»

Kaz çobanı çocuğa bağırılır, çocuk gelir, bir palaz seçilir, tüylerini de yolma dahil, bastırılır yirmibeş lira.. Ve küçük tüylerini yoketmek için, evde sadece kolonya bulunduğundan bir şişe kolonya boca edilir palazın üzerine ve yine de yanmaz 70 derece limon kolonyası!. Eski gazeteler denenir ve bir sürü «zahmet»ten sonra kaz palazının bir bölümü düdüklüye tıkıştırılır, sonradan kızartmak üzere ve palaz pişmez, İlhan deli olur.. «Yahuuu.. Kırk günü de geçtiii. Kalk bak şuna!.»

Bakılır.. Piştiği kadar, galeta ununa batırılır, tava cızırdar.. İlhan «şehvet»le sarılır buda.. «Enfesss!...»

Palaz yarıya inmiştir.. İlhan, o her zaman, cüzdanının gizli bir bölümünde bulundurduğu bir «yüz» lüğü çıkarmıştır gözden.. Gider yeniden votka limon ve evet, bir şişe de rakı alır gelir bakkaldan.. Akşa-

ma doğru bulaşıklar yığılmıştır, mutfak birbirine girmiştir ve votka limon bitmiştir!.

«Haydi kalk, şu Aliye'ye bir telefon et.. Buraya gelsin, gelirken votka limon da getirsin..»

«Aliye hanım» alı al, moru mor öfkeyle gelir, elinde paketler.. Söylenir, mutfağı temizler ve kaz palazı öyküsünü ikimizden dinledikçe yumuşar sonunda ve birlikte «barış içinde» giderler..

Ardı ardına romanlar, öyküler yazıyor İlhan Tarus.. Öfkeyle satıyor, öfkeyle eline alıyor basılmış kitaplarını.. Öfkeyle imzalıyor ve votkalandığı zaman, öfkeyle asılıyor nargilenin marpucuna..

Doğudayım.. Posof'tan on günde gelebildim Ankara'ya.. Doğru hastaneye.. Bir hafta hastane.. Çıktığım gün, eşim arıyor gazeteden.. «Tarus'lara birşeyler olmuş, acele Belediye hastanesine gelsin demişler, n'olur bir koşu bak..»

Telefona sarıldım.. Akrabası doktor, titrek bir sesle:

«İlhan'ı kaybettik» dedi.. «Ne zaman geldiniz? Hep sizi sordu, hep sizi istiyordu.. Yazıları kesildi bugün yarın gelir diyordu.. Görmek isterseniz son defa, emir vereceğim, sadece sizin için..»

Koca İlhan, tahammül edenlerin ayrılamayacağı; her kahrını, öfkesini çekebileceği koca İlhan Tarus, Ankara Belediye Hastanesinin bir odasında, pencereleri ardına kadar açık bir odada yatıyordu sırt üstü. Çenesi bağlıydı, bir pike örtülmüştü üzerine.. Yakamdan bir toplu iğne çıkarıp tabanlarına batırdım.. Öfkelenip bağırıp çağırmasını «Ne bakıyorsun efendiii.. Hiç mi ölü görmedin?» gibi, birşeyler söylemesini uzun süre bekledim ayak ucunda..

Hayır, bu çok sevdiğim öfkeli yazar dostum koca İlhan Tarus, artık öfkelenmiyordu!! Geçirdiği son beyin kanaması buna nedendi..

«Alt Tarafı Küçük Kâtip Raşit Efendiyim..»

İst. 4.4.960

«Sevgili Fikret,

Mektubuna hemen cevap veremedim. «Senaryo» namı altındaki rezaletnamelerle uğraşmaktan, trükentrik kurmaktan vakit bulamıyorum. Şimdi de başımda birkaç tane yenisi var. Onlarla meşgul olduğumdan, senaryoların sahipleriyle temasta bulunmak zaruretinden dolayı -75 i göndersen bile- şu günlerde gelebilmeme imkân yok. Kaldı ki, oraya gelebilme vaktim olursa yol parası filân pek önemli değil. Mamafi, alâkana tekrar teşekkürler. Ben de oraya gelmeyi, seninle uzun uzun görüşüp konuşmayı, bilhassa Amerika üzerine faydalanmayı çok istiyorum. İlk fırsatta üç beş günlüğüne oraya atlayacağımdan şüphen olmasın.

...

Salim Şengil dostumuza bir hikâye ile bir mektup yollamış, artık gerçekten bir yılan hikâyesine dönen şu DÜNYA EVİ romanının basılıp basılmayacağından, basılmayacaksa hiç olmazsa müsvettelerini yollamasını rica etmiştim. Ne hikâye yayınlandı, ne de mektubuma cevap verildi. Kimbilir, Dünya Evi'ni belki de roman olarak zayıf buluyorlardır. Basmak istemiyorlardır diye düşünmeye başladım. Ne yapalım? Ustamızın adı Hıdır, elimizden gelen budur. Biz henüz Nobel'lik romanlar yazamıyoruz. Böyle romanlar üstün romancılık, üstün kaabiliyet, çok üstün kültür isteyen şeyler. Ne dersin?

Şaka bertaraf, Salim'i sen görüver, istersen mektubumun bu bölümünü de okuyuver, bana sonucu bildir. Zaten sonda kalmağa alıştım. Dost'un anketinde de, iki büyük romancıdan sonra geliyorum. Bundan böyle, benden önceki üstadları dikkatle etüd edeceğim. Başka çare yok.

...

Buyrukçu ile Kara yeğenimi istisna edersek, buradaki hayatım tamamiyle bir (Târiki dünya) hayatı. Mecbur olmasam Beyoğlu'na çıkıp filimci namı

altındaki sanat dışı bezirgânlarla merhabalaşmayacağım ama neylersin? Çoluk çocuk, bir de torun. Kendimden çok başkalarının doyup yetişmesine kendimi vermek zorundayım. Öyle ki, ağız tadıyla ölemem bile. Sanıyorum ki, bu dünyadan bıkıp ölmeğe karar versem de ölüversem, karı, çocuklar, torun yakamdan yapışıp «Ne hakla ölüyorsun? Nasıl ölürsün? Buna hakkın yok!» diyecekler. Bununla beraber, bunları gülerek yazıyorum. Katiyen karamsar filân değilim. Alttarafı küçük kâtip Raşit efendiyim. Üst makamlardan, ya da aşırı zenginliklerden yuvarlanmış biri değilim ki koysun. Şimdi, Adana kebapevinin açılmasını dört gözle bekliyorum. Çiy köfte, beytî Adana kebabı ve domates salatasıyla kafayı çekmenin, çekebilmenin zevki emin ol Nobel'e namzet gösterilmekten çok daha fazla. Tuhaf değil mi, önüne gelen bu işi benden soruyor. Sanki Komba gazetesindeki yazıyı yazan ben'im. Yahut ta Türkiyeden namzet gösterilecek romanlar benden sorulur! Unesco, arkasından Nobel. Oğlanın romancılığında elbette üstün yanlar var ki onu seçtiler. Bize ne söylemek düşer?

...

Ben geldim geleceğim diyene kadar sen atlayıverip gelsen olmaz mı birkaç günlüğüne? Uzun uzun konuşur, Adana kebapta çekerdik kafaları. Gerçekten de, konuşacak o kadar şeyler birikti ki!

...

Büyük Gazete'de ESKİCİ VE OĞULLARI'nı takip ediyor musun bilmem. Seveceğini sanırım. Bu yaz -kısmetse- o cinsten, büyük bir roman daha atacağım. Cumhuriyet için Nadir Nadi istemişti. Şayet istekleri değişmezse, çok enteresan bir konum var: İstanbul'a gelen yorganlıların romanı. Hani şu, insana kulağıyla filân bakan, İstanbul'un şerefli meydanlarında hergele sürüleri gibi kovalananlar. Ben milletimi, köylümü, bütün fakir fukarayı seven bir yazarım. Belirli şartlar yüzünden geri, cahil, görgüsüz, pis kalmış insanların, imkâna kavuştukları zaman değişip gelişeceklerine, ileriliği benimsiyeceklerine, medenileşeceklerine inanıyorum. Bu sebepten, insanları -Puş, pezevenk, deli,

frengili, eşkiya, hırsız, kaatil, şu, bu- suçlıyamıyorum. Pazar Postası'ndaki tartışmaların esası buydu. Tartışmaları verirken, hatta zamansız yerde bitiriverişleri kasıtlı. Bunun böyle olacağı da belliydi. İnsana kulaklarıyla bakan o zavallı, o görgüsüz köylülerden çok zararlıdır bizim Babıâli'nin içinden pazarlıklı aydınları.. Hooş, bilmez değilsin yaaa....

...

Küçücük, çok sevdiğim bir hikâye. Ama gerçekten çok sevdiğim. Bilmem sen nasıl buldun? Yepyeni hikâyelerden meydana gelecek bir de küçük hikâyeler kitabım var. Dil, üslûp, ses filân tamamiyle değişik. Değişmeyen, Dünya'ya bakışım ve çıkardığım sonuçlar. Bir sanatçının namusu da galiba. Üst yanı fasafiso..

...

Evcek selâmlar. Uzun, densizce, gevezeliklerle dolu mektuplarını ve bilhassa DÜNYA EVİ'nin encamını sabırsızlıkla beklerim kardeşim.

Dostlara selâm ve sevgiler.»

«İnşallah Tevkif Falan Edilmezsin de...»

İst. 11.V.960

«Sevgili Fikret,

Yeni kızından dolayı seni ve Ayten'i evcek kutlarız. Hayırlı olsun. Ve tabî annesine büyük geçmiş olsun. Elvan kadar güzel, Elvan kadar cici olmasını temenni ederiz.

...

Tankut'un kitabını aldım. Teşekkürler.

...

Ben şu sıra kârlı bir angajmana girdiğimi sanıyorum. Dostlar işi bozmazlarsa... Tüyleneceğim gibi. Belki bir kaç günlüğüne düşerim. Tabî tevkif filân olmazsan. Hayırlısı.

...

Bereketli Topraklar'ın ikinci cildi diyebileceğim yeni bir romana başladım. İflahsız'ın Yusuf'un oğlu İflahsız'ın Memed'i, «Kuşluk treni» ile ve Yorganlıları,

Haydarpaşa garından İstanbul'a salıverdim. Köylüsü Topsakal'ın Gafur'u sebze halinde buldu. Fakat yüz bulamadı. Şimdi Küçükmustafapaşa'daki bekâr evlerinden birinde, eli şakağında düşünüp duruyor. Sonu iyidir ya, henüz bilmiyor.

...

Edebiyatın filân sırası değil. İnşallah tevkif filân edilmezsin de bir içki masası başında çene çalarız.

Haydi hayırlısı. Bu kadar yeter şimdilik. Hepinizin gözlerinizden öperim, öperiz.»

«Tevkif»e fırsat bırakmadan, çoktan Harran Ovası'ndaydım!

Ulus'un «bermûtad» kapalı olduğu bir günde 5 Mayıs 1960'da, Başbakan Menderes, Atatürk Bulvarı, Kızılay alanında halk tarafından tepkiyle karşılanmış, yuhalanmış, hatta bir iki yumruk da yemiş, Hürriyet Gazetesinden Emin Karakuş'un arabasına zorla bindirilip «muhtemel» bir «linç»ten kurtarılmıştı! Olay yerinde fotoğraf çekerken, sonradan, Çankaya Kaymakamı olduğunu öğrendiğim bir şahısla, Sıkıyönetim Komutanı ve Emniyet 1. Şube Müdürünün önünde sille tokat birbirimize girmiş, birlikte, yüzlerce kişinin önünde asfaltta yuvarlanmış, Komutan ve araya girenler ayırmışlardı.. O gün, Ankara haberlerini yazdığım KİM dergisinin sahiplerinden Orhan Birgit gelmişti İstanbul'dan, Ulus'tan telefonla aramış, eve yemeğe çağırmıştım. Gelmemişti Orhan, gece yasağı var, dönüş zor olur diyerek.. Ve gece, sokağa çıkma yasağı başladıktan sonra Parlamentonun arkasında koca arsa içinde sipsivri tek apartmanın etrafı çevrilmiş, kabara sesleri kapımızda durmuştu, dördüncü son katın.. Gelenler Orhan Birgit'i istiyorlar.. Tartışmalar uzayıp gidiyor.. Yarım saat arayla yeniden geliyorlar.. Baskı, tehdit.. Yeni doğan bebe uyanıyor ve korkudan sütü kesiliyor anasının!.. «Defolun artık, yeter be.. Götürecekseniz gö-

türün, ama yeter artık, nedir bu zulüm?» diye bağırıyor Ayten! Zor susturuyoruz! Polis görevlileriyle gelen sivil, «Emir yukardan, biz ne yapalım? Emir kuluyuz.. Orhan Birgit lâzım bize..» diyor.

— Tanımıyorum Orhan Birgit diye birisini..

— Öyle mi?

Cebinden bir defter çıkarıyor, okuyor yavaş yavaş, anlamlı:

«Hoş geldin Orhan.. İşler kötü.. Bu gece bize gel, çiroz aldım.. Bizde yatarsınız.. Oldu, görüşürüz.. Anladım nereden telefon ettiğini, ararım seni..»

— Peki, kiminle konuştunuz bunları?

Biliyorum telefonların dinlendiğini, eksik gedik iyi not alınmış..

— Ha.. Bu Orhan, Milliyet gazetesindeki Orhan.. Onunla konuştum..

— Oynamayın bizimle, söyleyin Orhan Birgit nerede. Söylemezseniz söyletmesini biliriz. Size emir yüksekten diyorum, yardım edin bize..

— Benim maaşımı gazetem veriyor, oraya hizmet ederim. Yok Orhan, söyletemezsiniz, gidin bulun kendiniz!

— Tekrar geleceğiz, söyletmek üzere..

Kabaraların sesi giderek uzaklaşıyor ve sabahleyin Ulus Müessese Müdürü acele çağırıyor..

— Derhal terket Ankara'yı, avans versinler, git Ankara'dan.. Hemen şimdi..

İki taraflı çalışan, polis Yahya, haberi getirmiş. Bir saat sonra bir otobüsteydik, Aksaray'a doğru.. Yazar-Türkolog İlhan Başgöz'ü de sınırdışı ediyor Sıkıyönetim, Adana'da tarif ettiğim yerde buluşacağız ve ayrı ayrı gideceğiz. Kim erken gelirse bekleyecek. Aksaray'dan sonra bir benzin tankeriyle Adana'ya.. Sonra.. Gaziantep.. Kilis.. Urfa.. Ceylanpınar.. Harran Ovası, günlerce... İlhan'la..

22 Mayıs'ta gizlice dönüyoruz ve İlhan, ikinci gün yakalanıyor.. Sürgün yeri Sivas. Sokağa çıkma

yasağından bir saat önce telaşla geliyor eve ve bir subay görünce donup kalıyor.. Subay, karikatürist Semih Balcıoğlu, yedeksubaylığını yapıyor önemli bir yerde.

— Korkma gir içeri.. Yabancı değil.. Bu da var ya, bu, kaçak paramızla ikizlerine iki teneke peynir alan ve güneydoğu'da meteliksiz bırakan İlhan Başgöz.. Sıkı solculardandır bey biraderimiz!. Dönmeyelim dedim, ikizlerinin özlemine dayanamadı, döndük ve hemen enselenmiş..

İlhan, ağlamaklı.. Semih, Ulus'tan muhabirim Örsan Öymen, gülüyorlar.. Semih, anlamlı anlamlı bakıyor:

— İlhan bey.. Bir iki gün bir yerde saklanabilir misiniz?

— Saklanırım..

— Fazla değil. Atlatın polisi yarın, sonra bekleyin..

İlhan, Semih'in boynuna sarılıyor ve bana bakıp ekliyor:

— Gardaş, yine de ikizler sana emanet, seni de götürürlerse ne yapalım. Kadere kırkbeş!.

27 Mayıs 1960 sabahı saat sekiz sularında, işaret ve parola telefonla bildiriliyor gazeteden.. İşime dönüyorum bir jeep'le, telefon çalıyor:

— Ben İlhan.. Nerede Semih? Öpeceğim O'nu.. Selâm.. Selâm Ordu'ya.. Copa..

Saklandığı kümeste, 27 Mayıs sabahı yazdığı şiiri, kayınbiraderi Hikmet Şimşek hemen besteliyor, Konservatuvar öğrencileri, Başbakanlıkta, kendilerini yukardan seyreden Cemal Gürsel'e söylüyorlar, dört sesli..

«Kaymakam.. Kaymakam.. Bu rüzgâr birgün ters eser, seninle o zaman konuşuruz..» Aklıma düşüyor!

Evinden arıyorum Çankaya kaymakamını. Eşi, ağlıyarak «Götürdüler» diyor. İçim burkuluyor..

«Kimsiniz siz beyfendi?.», «Ben mi? Bir arkadaşıyım.. Haber alınca ararım sizi hanımefendi..»

Kaymakam, Harp Okulunda.. Sağlık haberlerini iletiyorum eşine.. İnanmak istemiyor.. «Ben tekrar ararım hanımefendi, bir dileğiniz, isteğiniz olursa söyleyin bana..»

Çankaya Kaymakamı, şimdi AP Ankara milletvekilidir..

«Lâkin Ne Tatlı Oldu Be!.»

İst. 5.VI.960

«Sevgili Fikret

Telgrafını alalı epey oldu. Tel değil, mektup yazsaydın çok daha iyiydi. Hiç olmazsa daha uzun yazardın, daha mufassal konuşmuş olurduk.

Lâkin ne tatlı oldu be! Gerçekten «Yaşasın Ordu!» Ya üniversitelilerin dayatması, diretmesi!

Hani tezelden, bir rakı masası başından demlenmek uzun uzun konuşmağa hak kazandık! Bu günlerde benim oraya gelmem imkânsız. Kitapların satışı üçte bire indi. Yâni üç romandan ancak birini satın alabilecek ve parasını, kitabı bastıktan sonra, Ekim'de verecek!.

İşlere gelince (Senaryo işleri yâni) hemen tamamen yatmış vaziyette. Bayram ertesi belki kımıldar. İnkılâp, hürriyet.. Evet ama, inkılâp ve bilhassa hürriyetten beklediğimiz «İktisadî, malî hürriyet» şüphesiz. Bu değişimin o neticeyi getireceğini ümitle bekliyerek tekrarlayalım: Yaşasın Ordu! Yaşasın Hürriyet!!»

«Ahmed Arif Kayıp..»

Günün patırdısı içinde, sevdiğimiz, güvendiğimiz, şiirleriyle bebelerimizi büyüttüğümüz Ahmed Arif'in günlerden beri kayıp olduğunu hatırlayabildik!.

Ankara kazan biz kepçe, Ahmed Arif'i arıyoruz.. Son bilgi, 27 Mayıs'tan önce, polis tarafından götürüldüğü!. Sonra, Diyarbakır'a sürgün edildiğini öğreniyoruz. Diyarbakır muhabirimiz Mehmet Mercan'a talimat verip, Ahmed Arif'in ne olduğunun polis yönünden araştırılmasını istiyoruz.. Polis ise Mehmet'i tartaklıyor, soruşturma yapıyor!.

«Gece küçük teyzemle sinemadaydık, yazlıkta.. Filim yarıda kesildi, hoparlörden adımı işittim!. Şaşırdım.. Evet, adım söyleniyordu, dışarı çağrılıyordum! Herkeste kuşku!. Hani devrim olmuştu? Sıralardan çıkarken, bir Albay dikildi karşıma. Selâm verdi. Ankara'dan emir geldiğini, serbest olduğumu, Ankara'ya dönebileceğimi bildirdi. (Orhan Erkanlı Ankara'dan telsizle emir verdi, serbestsiniz. Sağlığınızı soruyorlar). Anam da duymuş bu olayı.. Oğlim, sen büyük adam olmişsin, askerler sana selâma durir, sen büyük adam olmişsin..»

Gülerek anlatıyordu Ahmed Arif..

«Bu Memlekette de Sosyalizm Fikri Artık Yerleşmeli»

İst. 17.7.960

«Sevgili Fikret,

ACELE CEVAP isteyen mektubunu aldım. Seni ve arkadaşlarını teşebbüsünüzden dolayı tebrik ederim. Yalnız, çok dikkatli olun. Derginizdeki fikirlerden hoşlanmayan, daha doğrusu bu fikirleri menfaatlarına zararlı bulanlar sizi sabote edebilirler. Daha çok da C.H.P. liler. Mâlûm ya, basım ve yayın onların elinde. Derginizi basmak istemezler. Ben bunu 946 dan biliyorum. Gerçi Milli Birlik Komitesi 946 nın C.H.P. si değildir ama, gene de tedbirli hareket etmek, basacağınız matbaayı esaslı şekilde temin etmeniz lâzım.

...

Bu memleket artık C.H.P. nin temsil etmek istediği kırk ambar parti anlayışından kurtarılmalı. İllâllah! Her sınıf halkı sinesinde toplıyacak, menfaat

zıtlıkları içindeki her sınıf insanın menfaatini temsil edeceğini vaad edecek. Olmaz böyle şey. Bu memlekette de Sosyalizm fikri artık yerleşmeli. Bunu Millî Birlikçiler de gerçekleştiremezlerse hiç kimse gerçekleştiremez... diyeceğim ama, belli de olmaz. Mamafi, Milli Birlikçilere güvenmek, onları sevmek için kuvvetli emeraler var. Bu yaşıma kadar ben, hiçbir otoriteye böylesine gönül vermemiştim. Sağ olsunlar.

...

Derginize yazı temini için gereken yakın arkadaşlarım nezdinde teşebbüse geçtim. Bana gelince, elimde halen yazı yok. Bir parça da rahatsızım. Bununla beraber, çok eskilerde çıkmış bir fabrika hikâyem var ki, derginizin havasına gider. Zaten çoktaaaan unutulmuştur da.. Esasen tekrar elden geçirmiştim. Kullanmakta mahzur yoktur.

...

Aydemir Balkan'ın Cumhuriyet'in 15.7.1960 günlü sayısında çıkan **SİYASİ PARTİLERİMİZDE DOKTRİN İHTİYACI** isimli yazıyı gördün mü? Görmedinse bul, oku.. Çok doğru ve çok ta güzel bir yazı. Hatta bana kalırsa o yazıyı aynen derginize aktarın. Tabi gene de sizin bileceğiniz şey.

Ben buradan size yazı temin edeceğim, kendim de yazarım. Yalnız şimdilik imzalar kullanmayacaklar. Ben müstesna. İşine yararsa Buyrukçu'dan da hikâye alırız.

Burada yeni yeni gazeteler çıkmak üzere. Roman ve hikâye talepleri fazla ama, «sanatçı» vasfımı yitirmek istemediğim için, pek yanaşmıyorum.

Haa, Ak Kitabevi ile anlaştık. Hatta kitaplardan birini dizdirmeğe başlamış bile. Ekim'de dizgi ve baskılar bitmiş olacak. Adam çok memnun. Ben de memnunum. Remzi'yle kaabil değil verdiği ücret. Mamafi, şimdilik gizli kalsın, sen de kimseye söyleme.

Haydi hayırlısı. Gözlerinizden öper, hepinize başarılar dilerim.»

«Memleketin Kalkınmaya İhtiyacı Var..»

İst. 5.8.960

«Sevgili Fikret,

«Söz»ünüzü aldım. Teşekkür. Çok beğendim. Müdafaa ettiği fikirler bakımından değişik, ama biçim bakımından, önceki benzerlerini hatırlatıyor. Olsun. Öz değişik ya!

Ayten Otyam imtiyaz sahibi. Dehşet! Yâni yeni «Patronun» karın...

Şaka bir yana, Milli Birlik Komitesi'ni tutuyorsunuz. Bu da güzel. Zaten bence, memleketi tekrardan «Sansar politikacılara» kaptırmamalı. Memleketin «Politikaya» değil, «Kalkınmaya» ihtiyacı var. Oy avcıları, sandalya düşkünleri ise bunu en sonra düşünüyorlar, hatta yine oy endişesi ile düşünüyorlar..

Ben burada gırtlağıma kadar yazı ve işe boğulmuş vaziyetteyim. Kımıldayacak hâlim yok. Yazılarınız aktüel ve güzel. Burada, yazı vaadinde bulunanlar -herhalde kıvıramadıkları için- ipe un serdiler.

Gözlerinizden öper, muvaffakiyetler dilerim..»

«Biz 940 Tecrübesi Geçirmiş Kuşağız...»

Unkapanı, 11/X/960

«Sevgili Fikret,

«SÖZ» galiba sermayeyi kediye yükletti. Mümkün. Bu iş'te senin tutumun ne? Maddî zararın oldu mu? Dergi çıkarken mektup beklemiyorduk. Diyorduk ki: «Oğlan gazetenin yazılarını hazırlıyor, yazı yazıyor, şu, bu.. Gazete top attığına göre, ne diye iki satır yazmaz? İllâki bizden baş sağlığı mı bekliyor?»

Hani hatırlar mısın, dergi çıkacağına yakın benden ve arkadaşlarımdan «Sosyalistçe» yazılar istemiştin? Hem de acele olarak. Senin samimiyetine her zaman inandım, seni çok sevdiğimi de bilirsin ama, çağımız, hele arz yuvarlağı üzerindeki sınırlarımız içinde «Samimiyet»in, «Güven»in sınırlarını tayin galiba tecrübe'ye dayanıyor. Biz 946 tecrübesini geçirmiş kuşağız. Onun için, aziz dostumuz Aziz Nesin'in «Sosya-

lizm» üzerine Akşam gazetesinde yaptığı varyasyonlar nev'inden varyasyonlara yanaşmadık. Peyami'lerin, hâlâ «Komünist allerjisi» gösterdiği, gösterebildiği bir memlekette, genç subayların zaman zaman kıvamında konuşmalarına bile bel bağlanamaz.

Neyse, bu işler çok mâlûm. Geçelim.

Şaka bir yana, SÖZ, dergi olarak gerçekten güzeldi. KİM, AKİS, SIR'dan aşağı değil, tam tersi, zekâ çerçevesi içinde onlardan çok daha «zekî» idi.. Satamadınız, yahut sattınız da bâyi denilen kepazelerden paranızı alamadığınız, yahut ta, fincancı katırlarını ürküttüğünüz için ve bir ünlü deyimle «Görülen lüzum üzerine» battınızsa acırım. Gene de «Sağlık» olsun. Önünüzde daha nice yıllar var. Kırılmayın! diye ukalâca teselliye yeltenirim.....»

«Söz»

Özellikle biz Ulus'ta çalışanlar Ak Devrime değin, gerçekten acılar çektik. Yazı İşleri Müdürleri Nihat Subaşı, Ülkü Arman, Beyhan Cenkçi, karikatürist Halim Büyükbulut, fıkra yazarı Şinasi Nahit Berker... girip çıkıyorlar durmadan.. Yirmisekize yakın dosyam Basın Mahkemesinde, sıra gide gide yaklaşıyor ve Ak Devrim ile yeni bir dönem başlıyor.. Beyhan Cenkçi ve diğer arkadaşlar 27 Mayıs sabahı cezaevinden çıkıyor hemen toplanıyor ve kapalı Ulus'u yeniden sunuyoruz.. Doğan Kasaroğlu, yazarımız Leyla Çambel ve Beyhan Cenkçi ile bir dergi çıkarmayı tasarlıyoruz.. Bir bankadan Doğan Kasaroğlu 6.500 lira borç alıyor, bizlerse «Müteselsil kefil..» Dergi çıkıyor.. «Kudretli Albay» Alpaslan Türkeş, haber kaynağı elbette.. «Bomba» haberler alıyoruz, diğer günlük gazeteler bu haberlerimizi «manşet»te kullanıyor.. Ve bir gece Kasaroğlu, Cenkçi ve bana, umursamadan bir haber veriyor.. «Gayri müslim Türkler yurt dışına çıkarılacak..» Hukukçu Doğan, Türkeş'le tartışıyor, «bu uluslararası olaylara neden

olur». Türkeş direniyor.. «Yazabilir miyiz?» «Neden yazamayacakmışınız?» Kasaroğlu kuşkulu.. Yedek subayken, Ankara Merkez Cezaevine tıkılan Beyhan Cenkçi, üniformalı, asteğmen!. Her zamanki gibi densiz, «Kudretli Albay»a takılıyor, «Albayım birgün şurada sizi vuracaklar, biz de b... yoluna gideceğiz!»

Densiz Beyhan.. Mahkemeye getiriliyor, elleri kelepçeli.. Savunma yapıyor.. «Sayın yargıçlar, Başbakan Menderes'in aklından zoru var.. Adli Tıbba sevkini talep ediyorum..» Yargıçlar Kurulu yerinden oynuyor. Avukat Muhittin Kılıç söz alıyor, Beyhan'ın Cezaevinde uzun süredir yattığını, moralinin bozuk olduğunu falan söylerken, Beyhan avukatına bakıyor, «Sen sus.. Moralim iyi, talebimde ısrar ediyorum ve seni de şu andan itibaren azlediyorum!..»

Ve bir başka duruşmada başkan dalıyor, o sırada Cenkçi savunmasını yapıyor. Başkanın daldığını gören Cenkçi, «Dikkat sayın yargıçlar, bakınız Başkan kestiriyor, tutanaklara geçmesini talep ederim...»

Gayri Müslimlerin yurtdışına çıkarılacağı haberini veriyoruz.. Fazla basıyoruz, kapışılıyor SÖZ.. Ve aynı gün saat 13.00 de Radyo'dan Milli Birlik Komitesi'nin sert bir bildirisi yayınlanıyor.. Haber külliyen yalandır ve yazanlar «İnkılâp Mahkemesi»ne verilecektir!.

Gazeteye koşuyorum. Kasaroğlu ve Cenkçi radyonun başında.. Oysa haber «emin bir kaynak»tan!. İçişleri Bakanı Tümgeneral Kızıloğlu'nu arıyorum, Kızıloğlu derhal bağlanıyor ve anamızdan başlayıp, sülalemize dayanan en ağır küfürleri sıraladıktan sonra «Astıracağım ulan hepinizi, o..... çocukları..» diye haykırıyor!

«Haberimiz doğru paşam.. En emin kaynak..»

Lâfımız ağzımızda kalıyor..

İç haberlerimizi İlhami Soysal yazıyor. O da aynı zamanda İstanbul'da Gece Postası'na Ankara

haberlerini geçiyor ve haber en iri başlıklarla yer alıyor «servis» yaptığı gazetesinde..

Durum «parlak» değil.. «Kudretli Albay»ı arıyorum..

«Yahu nereden çıkardınız bu haberi çocuklar? Siz deli misiniz, n'aptınız, olmaz böyle şey..»

Ve telefon elimden düşüyor, kapatayım derken!.

Ertesi günü Komite ve Devlet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel acele bir basın toplantısı düzenleyip, önce «SÖZ» ve «GECE POSTASI» muhabirlerini soruyor. Dergi'nin ve gazete'nin kendilerine ayrılan yerleri, «elbette» boştur.. Haberi en yetkili olarak yalanlıyor, ağırca..

CHP Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksal, baskı yapıyor, «Kapatın» «Ya da Ulus'tan ayrılın..»

Dergi'nin 6. sayısı çıkmıştır, 7 çıkmıyor!. Aradan on yıl geçtikten sonra, durmadan ödemeye çalıştığımız borç 13.000 liraya yükseliyor, şu 6.500 lira.. Ve ödemeye devam ediyoruz Kasaroğlu ile.. En son 9.700 liralık «Haciz» konuyor maaşlarımıza.. Ve her ay «500», «500» kesilen bu paraların ödeme süresince ailecek «gerçek»ten acılar çekiyoruz ve yokluk!.

1965 yılı Şubat ayının 6 sında, Roma'da Türkiye Büyük Elçiliği'nde Vatikan Büyükelçisi Emekli General Muharrem Kızıloğlu ile karşı karşıyayız. Roma Büyükelçimiz, Çetin Altan, Müşerref Hekimoğlu, Burhan Felek, Şevket Rado.. Söyleşiler birbirini izliyor ve anılar..

«Yahu Paşam, bir konuyu merak ederim.. Hani 1960 yılında, gayri müslimleri yurt dışına çıkaracaklardı, bir dergi ve gazete bunu yazmıştı da sizler, Gürsel falan hop oturup hop kalkmıştınız neydi bu konu?»

«Gidiyorduk, o gün gidiyorduk.. İki üç o... çocuğu haberi nereden almışlarsa, pat diye çıkmaz mı? Komisyonda ben de varım.. Çalışmalar sürüp gidiyor.. Haber sızmasın mı? Millet, bankalardan pa-

ralarını çeker, elçilerin biri gider, biri gelir, notalar şunlar bunlar.. Karar verdik, bunu önlemek için o, o..... çocuklarını içeri alıp, asmaya varan bir davranışta bulunacağız!. Sonra araya girenler oldu, iyi çocuklarmış, bizi destekliyorlarmış falan.. Biz yalanlıyoruz dünyaya karşı, o, o.... çocuklarından biri de «haber doğru» paşam diye telefon edip kendilerini savunmasın mı? Verdim küfürü, verdim küfürü..»

«Paşam, o, o..... çocuğu bendim..»

Yıllar geçecek, alınan bu karar uygulanacak ve haberimiz geç de olsa gerçekleşecekti!.

«..... Biraz da benim durumum.. Ben, şimdilik TANİN ceridesine «İstanbul'dan Çizgiler» atacağım. Bağlı değilim. Canım istedikçe, yazdığımı beğendiğim nisbette. Belki roman da atarım. Tabi bizim romanlar ne olacak, roman işte. «Nobel'e aday gösterilen»ler ayarında olamaz tabii. Sâhi, Türkiye'den de bir roman aday gösterilmişti galiba. Geçende Cumhuriyet gazetesi, Dünyadan Nobel roman adaylarına dâir bir havadis verdi, içinde bizimkini göremedim. Tuhaf. «Combat» gazetesi atlamış mıydı dersin(!)

Hep o «yolsuzluk» sürüp gidiyor. Torun nerdeyse yaşına basacak. Şu, bu.. Ben bildiğin gibi «Ben». Hâlâ ikisi ortasını bulamadım gitti. Ya çok küçüğü rasgidiyor, ya da kartalozu. Ulan ne bok talihmiş.. Cumartesi günü beni İkbâl kahvesinden bir bayan aramış, telefonla. Bir defa, İkbâl kahvesini karargâh haline getirdiğimi bu bayana kim haber vermiş? İkincisi, bu kahvenin telefonu olduğunu ve numarasını kim bildirmiş? Çünkü telefon numarasını ben hâlâ bilmiyorum. Bu bayan nereden öğrenmiş?

Neyse, saat onla on buçuk arasında arayacağım demiş, bekledik. Telefonun başında bu bayanın adı ve kimliği hakkında bilgi edineyim derken, yarı telefonun azizliği, yarı benim kulakların azizliğinden olacak, bayanın adını iyice duyamadım. Tekrarlamasını rica ettim, etti, inanır mısın gene anlıyamadım. Üçüncü se-

fer de sormaya utandım. (Kimbilir belki de morukluğum hakkında bir kanıya varmasından çekinmiş olabilirim ama, vallahi moruk değilim henüz, billâhi değilim. Zamanı gelince bunu ilân etmekten çekinmeyeceğimi kimse bilmese sen bilirsin).

Neyse, son derece resmî lâflar. Ankara'ya hareket edecekmiş. Bir telefon numarası verdi Ankara'dan. Dur, defterimi alıp geleyim, not etmişim. Hah, defterde buldum. Numara şu: Ankara (.....) Fakat, kedinin boğazına ciğer asmak kabilinden olmasın. Önce şu var, kadın belki de tanış biri. İkincisi, «İkisi ortası» dır da, hani tekrarlayayım, kedinin boğazına ciğer asmak kabilinden... Amanı biliyon mu? Karşımızdaki Fikret Otyam, boru mu? Her ne kadar, bu işlerdeki namusundan eminsem de, gene de amanı biliyon mu?

(Önemli not: Bu mektubumun cevabını, şu adrese yaz allahını seversen.. Orhan Kemal - İkbal Kıraathanesi - Nuruosmaniye - İstanbul)

«Orta»sını, yani ne çok genç, ne de çok yaşlı bir «hatun kişi» bulamamaktan yakınan Orhan'a bir şaka yapmış, günü birlik İstanbul'a giden bir bayan arkadaşa «Orhan'ı azcık işletmesini» rica etmiştim..

— Fikret, arkadaşın Orhan'ın kulakları iyi işitmiyor..

Yaşar Kemal'in «Moruk», benim «İhtiyar» diye sık sık takıldığımız Orhan Kemal, bize inat mı ne, ilerdeki tarihlerde gepe-genç bir kıza sırılsıklam aşık olacak, bu aşktan «Bir Filiz Vardı» romanıyla, nur topu gibi bir oğlan çıkartacaktı!. (Zamanı gelince bunu ilân etmekten çekinmeyeceğimi kimse bilmese sen bilirsin) dediği buydu.. «Ya çocuk olursa, n'aparsın lan?» sorularıma, «Ne olacak, doğurur, isterse tabii, umurumda bile değil!» cevabını verirdi, kesin-kararlı. Nitekim, zamanı gelince bunu «ilân» etti, «çekinmeden».

«..... Gelelim sana.. Halin mi iyi, dirliğin mi? SÖZ kapandığına göre, geçim dalgası ne âlemde? Ulus'ta mısın gene? Velhasıl bana uzun uzun yaz. Hani lâf olsun diye. Meselâ, pardon örneğin, sıkışıksan, paraya ihtiyacın varsa bir bok yiyeceğimden değil. Dert ortağı. Benim ezelî, bu gidişle de galiba ebedî vazifem. Ulan «Üstü örtülü ödenekler» faslında bile ismimiz yok. Bir insan bu kadar sudan, sabundan uzak yaşarsa, o insana başka diyarlarda galiba «İdeal vatandaş» derler. Bense, CHP devrinde «Muzir», DP devrinde «Muzir» talihe bak ki MBK devrinde de muzir! Hoooos, kimin kimi muzir saydığı daha belli değil. «Sevgilim güvenme güzelliğine - Senin de saçların târümar olur!» demiş bir eski şair, bir yeni Yassıada sâkini. Ben Unkapanı'nda oturmağa razı olduktan, Nobel'e namzet gösterilmeğe heves etmedikten, yarı aç yarı tokluğa razı geldikten kelli iktidara kim gelirse gelsin, bana ne?

Şu yakınlarda İstanbul'a yolun düşer mi? Yoksa ben Ankara'ya uzanayım mı? Cart kaba kâğıt desene.. Hooos, o kadar alacağım birikti ki şunda bunda. Belli olmaz, evlâdü ıyâlin nafakasından artırıverir, atlayabiliriin oraya.

Kafam iyi. İki kadeh çekmiştim az önce, paşa gibiyim!.

Burdan oraya toptan selâm ve sevgiler. Hoşça kal ve cevabını, olanca gevezeliğini takınarak, uzun uzun yaz, haydi hayırlısı...»

«Kulağını Getir Hele.....»

1 Ocak 1961

«Fikret efendi ağa,

Yeğenim, nektübünü aldım, ohudum bi gözel. Gul ha gul ettim laan! Kitabını da aldıydım a, nektüp yazmadım aldığıma dair. Neden dirsen, nektüp yazmıya vahtim yoh. SON HAVADİS ceridesini gorsen ağnarsın niye yazmadığımı. Her gun bir yazı koyuyorlar laan. İstanbul'dan çizgi, töbe töbe, cızzık!

Dimek böyle.. Benim de seni bir goresim geldi ki

dime lan nörek de iki kelâm idip Adana kebapta bir iki kadeh yuvarlıyak laan? Ben arasıra yutturuyorum rahımı. Hormon tohsuna heç lüzum kalmadı dinime imanıma. Gençleşiyom mu noluyor bilmem. Gençleşiyorum dirsem inan hanı. Vallaha yalan dolan değil. Kulağını getir hele: Hani ikisinin ortasını bulamadığımı yakınırdım ya.. Buldum encamı laan.. Dinime imanıma buldum. Lâkin bak hele, sen sen ol, nektüplerinde gevezelik mevezelik idip de avratnan, yâni itnen çuvala sokma beni. Nörim ağa, idare ediyok işte bir iki. Dur hele, bi telefon numarası saldıydım sana, noldu o? Lan yoksa kedinin bağozanı ciğer mi asdık? Hepsi hepsi ya, kimdi, neydi, neyin nesiydi? O gün telefonda sesi pek hafif geldiydi de iyice duyamadıydım. Allahını seversen yaz. Beni İkbal kayfesinin telefonundan arıyan kim olabilir? Bu hususta yazacağın nektüpleri İkbâl kahvesi eliyle yolla: **Orhan Kemal - İkbâl kahvesi, Nuruosmaniye - İstanbul.**

Buyrukçu muyrukçu hepsini tasfiye ettim. S..... et b..... herifleri. Bıkkınlık verdiler be. Şaka bertaraf, vasat, vasatın altında herifler. Et beyinliler. Biraz ayrı sularda kulaç atsınlar. Şimdi hemen hemen yalnızım. Böylesi daha iyi. Bugünlerde İŞPORTACI isimli yeni, ama gerçekten yepyeni, baştan başa şiir bir romanım tefrikaya başlanacak. SON HAVADİS'te. Bundan başka tezgâhta iki büyük romanım daha var. Ha az kalsın unutuyordum, senin Gide Gide üzerine bir yazı yazdım, bu haftaki BÜYÜK GAZETE'de çıkacak. Son yayınlanan romanım EL KIZI. Gönderirim. Hiç göndermez olur muyum lan, aç it!»

«Gide Gide

...Bu, Fikret Otyam'ın yaptığı röportajları toplayan sevimli kitabın adı. Fikret Otyam'ı, bundan önce yayınladığı GİDE GİDE kitabının ikinci cildi olan HA BU DİYAR'dan, daha çok da Dünya ve Ulus gazetelerindeki röportajlarından tanıyacaksınız. Adnan Benk'in dediği gibi, «HA BU DİYAR'ı okuduk-

tan sonra Fikret Otyam'a röportajcı, hikâyeci, ya da filmci, şair, ressam diyemeyeceğiz. Olayları ördüğü gibi, bu sanat dallarına da örerek kendine apayrı bir alan yaratıyor.»

HA BU DİYAR'dan sonraki GİDE GİDE de aynı özellikleri taşıyor. Bunlar salt röportaj değil. Tatlı birer hikâye, buram buram şiir, mizah, film, desen sulu boya tablo, şu, bu.. Onun röportajlarını her zaman dikkatli, severek okumuşumdur. Yakından tanıdığımdan mı ne, zaman zaman deli dolu birer tutam neşe çığlığı gibi gelen mektuplarında da aynı yaşama sevincinin tâzeliği vardır. Fikret Otyam, röportajlarında keskin bir gözlemcidir. İnceden inceye yerer, dalga geçer, büyük altından güler. Asıl önemlisi, çevresindeki gülünçlükleri öyle tatlı yansıtır ki, okuyucu tıpkı tıpkısına onun gibi güler, ya da yerer.

Yepyeni bir hava verdiği röportajcılığımıza böylesine vefalı, ona dört elle böylesine sarılmış «beğendirmek için» değil, sanat aşkını röportajlarına böylesine dökmüş röportajcıya rastlamadım dersem, bilmem yanlış olur mu?» (21)

> «... Benim de işler parlak değil ya, idare ediyoruz. İstanbul'a gelmek niyetin var mı? Hani bir gelsen, çok tatlı kaçar. Mâdem işler bozuldu, sat anasını, at kapağı buraya. Burası ne de olsa İstanbul. Hiçbiri olmasa Dünya var, Tanin olabilir. İstersen İhsan'la görüşeyim. Ama lüzum yok. Sen Kasım Gülek'le konuşursun gerekince. Vallaha iyi olur. Ne dersin?
>
> Haydi yeter bu kadarlık. Evcek selâmlar. Hoşça kalın..»

Hoşça kalmıştık!

Yeni gelen, bir eski arkadaşım Genel Yayın Müdürüyle yumruk yumruğa girmiş ve hemen istifamı vermiştim Müessese Müdürüne. «Bülent Ecevit beyi beklesek» demişti. On gün sonra gelen Ulus'un yönetmeni Bülent Ecevit'e, olayı anlatmıştım. Üzüldü

Ecevit.. «Bunca hizmetiniz var Ulus'a. Sizden vaz geçemeyiz. Kavgadan sonra ilişkileriniz nasıl?» demiş, kavgadan on dakika sonra yine gazetenin işlerini konuştuğumuz o günden bu yana, ilişkilerimizin eskisi gibi sürdüğünü eklemiştim.. «Sizden rica etsem, geri alın istifanızı. Sizden vaz geçemeyiz. Olmasa iyiydi ama, olmuş bir kere. Lütfen geri alın istifanızı..»

Madem ki Bülent Ecevit istiyordu, öyle oldu.. «Çalışmaya devam ediyorum.»

Ama, aşağı inip Müessese Müdüründen istifamı, yani o kâğıdı, sözlü anlaşma olduğu için, gereği kalmadığını zannettiğim kâğıdı almamıştım.

Milli Birlik Komitesi, basında çalışanları koruyan, fikir emekçilerinin yığınla hakkını yasaya bağlayan çalışmalarını bitirdi. Ahmet Yıldız, MBK adına yürütüyor işleri. Kıvançla, «3 Ocak'ta yürürlüğe girecek» diye müjdeledi kulağıma..

30 Aralık 1961 akşamı doğru CHP Genel Merkezinin bir odacısı kalınca bir zarf getirdi. İçinde bir zarf daha vardı.. «Bakın çocuklar, bunun içinden işime son verildiğine dair mektup çıkacak.. Hoooop.»

Altı yedi muhabirim merakla eğildiler. İlk zarfı imzalayıp verdim.

ULUS
Gazetesi-Ankara 28/12/1960

«Sayın Fikret Otyam,

Ulus Anonim Şirketinin 19.12.1960 tarihli toplantısında mevcut anlaşmazlık incelenmiş ve izhar ettiğiniz ayrılma arzusu da dikkat nazarına alınarak ilişiğinizin kesilmesine ve kanunî tazminatınızın verilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Ulus camiasında bugüne kadar ifa ettiğiniz hizmetlerden dolayı size bilhassa teşekkür eder, başarılar diler, sevgiyle gözlerinizden öperim.

Ulus Anonim Şirketi
İdare Meclisi Başkanı
İsmail Rüştü Aksal»

Ve çekmecemi boşalttım koca bir zarfa!. Çilekeş daktilo makinamı alıp, yanımda, istihbaratta çalışan arkadaşların, odacıların göz yaşlarını daha görmemek için «Eyvllah» deyip bırakmıştım, Rüzgarlı Sokak Ova Han'daki Ulus gazetesini!.

3 Ocak'ta gazetede çalışan fikir emekçilerine güvenlik sağlayan 212 sayılı yasa çıkmıştı. O yasaya göre Ulus'un ödemesi gereken «tazminat» seksen bin liraya yaklaşık.. Üç dört günlük bir rapor alıverip, mektubu da kabul etmeyip, 212 sayılı yasanın ilk uygulandığı fikir emekçisi olmak vardı, ama eski yasaya göre altı bin liramı zorla bölük pörçük alabilmiş, ilk bin liranın bir bölümünü eve bırakıp, kar-kış Doğu'ya atmıştım kendimi!. «Uy Babo» röportajlarını Bedii Faik satın aldı iki bin liraya.. Ardından IRIP'ı Naim Tirali ve Fazıl Hüsnü Dağlarca Vatan'a..

Şair Fethi Giray, gazetesine ısrarla istiyor, her gece Karpiç'te içki ısmarlıyor, yemeklerimin karşılığını ödüyor.. Radyo röportajları, içe ve dışa sesli röportajlar.. Paralar Ulus'tan gelenden daha çok, ama alışmamışız, böyle geçime.. Bedii Faik'in «Uygulaması»nı uyguluyorum.. Kuyruğu herşeye karşın dik tutmak! Kadınımız, Meclisin yöresindeki yeşillikten, sırtına bağladığı İrep'i de alarak, güzel otlar topluyor, kedi için biraz kıyma alıyor ve akşama tencere kaynıyor!. Önünden değil, çok ötelerden dolaşıp caddeyi tuttuğumu gören Bakkal Mehmet, sandıklarla yiyecek gönderiyor, bir lira için kiracısını mahkemeye veren ev sahibi, kira istemediği gibi, eşiyle zuladan (!) para veriyor, çocuklara ayakkabılar alınıyor ve geçinip gidiyoruz. Meslek melekesini yitirmemek için her sabah işe gider gibi Hürriyet bürosuna uğruyor, Cüneyt Arcayürek, her sefer iki paket «Yeni Harman» aldırıyor, Ankara Tava'ları, Kelle'ler, etli ekmekler yeniyor, sigara paketinin birisi nedense devamlı «benim» oluyor!.

Altı yedi ay sonra, CHP Genel Sekreteri İsmail

Rüştü Aksal'dan bir mektup geliyor, Londra'dan, 24.7.1961 tarihli:

«Muhterem Kardeşim;

Göndermek lutfunda bulunduğunuz güzel çiçekler, ameliyat sonrasının sıkıntılı ve buhranlı günlerini unutturacak kadar beni bahtiyar etti. Vefalı ve gerçek bir dost tarafından hatırlanmış olmak kadar hareketinizdeki asâleti de hiç bir zaman unutamam. Tekrar, tekrar teşekkür eder, sevgi ve saygı ile gözlerinizden öperim.»

Günler geçti.. Fethi Giray «Yarın işe başladın başladın, başlamadan bir daha söylersem namussuzum» dedi ve kestirip attı. Tam yetkiyle Kudret gazetesindeydim ertesi günü..

«TELGRAF!

Fikret,

Kitap yolladım, iki adet daha piyes'ten yolladım. Mektup yolladım aldın mı?

Ulan yazsana be!. yazsana be!. Orhan Kemal..

Senaryo'nun tasdiki ne oldu? Yahu yollanalı iki ayı geçiyor. Boktan bir senaryo ama, paraya tahvil edilecek. Amanı biliyon mu?

O, «Sansür»cüler işlerine gelince bir haftada sansürden senaryo çıkarıyorlar.

Mim konmuştur»

Sarı bir defter kâğıdına, kurşun kalemle yazılmış, Orhan'ın «Telgraf mektuplarından» birisi.. Ne senaryosu? Hiçbir şey anımsamıyorum..

«Ulan Güzel Şey Be Yaşamak!»

«Sevgili Fikret,

Sana bu mektubu yazmağa başladığın sıra saat sabahın dördü. On yıl önceden daha dinç, mutfağa indim, kahvemi pişirdim, odama çıktım, geçtim masa-

mın başına. Bir sürü iş beni bekliyor. Bunlardan biri ve şu anda hemen hemen en mühimi üçte ikisi bitmiş, geriye kalan üçte birinin bugün bitmesi gerekli ve Ermeni vatandaşlarımızdan Nişan Hançer dostumuzun bir senaryosu. Lâkin, böyle şeylere o kadar kanıksamışım ki, canım çalışmak istemiyor. Tuhaf bir neşe, sebebi pek meçhul olmamakla beraber, pırıl pırıl bir iç âlemi. Hani İstanbul'un Nisan, Mayıs sabahları vardır, pırıl pırıl. İnsanı masasında filân oturamaz eder. Öyle işte. Yâni, ayıp olmasa, evden bu saatte fırlayıp, İstanbul dolaylarında geniş, alabildiğine geniş turlar atacağım, atmak isteyeceğim.

Ulan güzel şey be yaşamak!

...

TANİN'e ilk iki «ÇİZGİLER»imi yazdım. Yazarken de seni hatırladım, hep. Hani şu «Aylar» var ya? Senin yakında DÜNYA'da başlayacağın OY BABO'lar. Yâni Bereketli Topraklar Üzerinde'nin aslanlardan üçü. Abanoz sokağından çıkarlar. Üst, baş tepeden tırnağa liyme liyme, dökülüyorlardır. Ama gene de kafa kafaya vermiş, ayıp ama çok tatlı bir şeyler konuşuyorlardır fısıl fısıl. Ben de tesadüf, o sıra onlara rastlıyorum, takılıyorum peşlerine. Onlar önde, ben arkalarında Ağacami'e çıkacağız, sağdaki lokantanın vitrini önünde duruyorlar. Vitrinde gri, mor çizgili balıklar, parça parça etler, tatlıların çeşidi yüzlü. Birlikte bakıyoruz ama, benden haberleri yok. Bir ara nasıl oluyorsa oluyor, içlerinden sarı benizli biri beni görüyor. Görmesiyle de elektrik çarpmışçasına dönüyor, kasketini çıkarıyor, esas vaziyete geçiyor.

Ben kimim? Beyoğlu'nun o sokağında Yalova Kaymakamı değil mi?

Bir vakitlerin nabız yoklama mutahassısları edasıyla soruyorum:

— Ne dikiliyorsunuz burda?

Ellerinde kasketleri, şaşırıyorlar. Biri:

— Heç, öyle.. diyor.

— Nasıl heç? Heç ne demek? Hiç desene şuna!

Kara, kuruları:

— Diyemez evendi, diyor.

Velhasıl, uzayıp gidiyor bu konuşına. Derken Bereketli Toprakların diliyle konuşmaya başlayınca, ferahlıyorlar. Diyorlar ki:

— Sen de yonsa bizim oralı mısın?

«Muhabbeti» sardırıyoruz.

Üst yanını Tanin'de okursun ya, mesele o değil, hem yazdım hem de sanki yanımdaymışsın gibi, kıs kıs güldüm. «Ayı»ları bilmem senin kadar anlayıp tadına varabilecekler mi? Hiç sanmıyorum. Örneğin, Adnan Benk dostumuzun da hiç anlamayacağını, Dünya'da çıkan son yazısından anladım. Şimdi neye şükrediyorum biliyor musun? Öğrenimimi üniversite yoluyla tamamlayamadığımla, yolumun Avrupa'lara uzanmayışına. Nur içinde yatsın o babam ki, Ahali Fırkasıyle işi politikaya vurdu, fakru zarurete düştük de, üniversite yoluyla «Ayı»lığa ulaşmadım. Yelken dergisinde 'bizde eleştirmeci yok' demiştim de kızmışlardı. İlk fırsatta gene hem de daha kuvvetle tekrarlayacağım: Bizde sahiden eleştirmeci yok. Eleştirmeci adına birtakım «Sanatta yaya kalmış» bunun hıncını taşıyan, bundan dolayı da sanatçılara vurmaktan zevk alan, gözleri dönmüş «Sadist»ler var. Ben ne demişim efendim ne fehmeylemiş!

...

Röportaj serimin adı GURBET KUŞLARI!

Biraz borç para buluyorum, ilk işim eve kapanıp, Bereketli Topraklar'ın ikinci cildi demek olan «İSTANBUL'UN TAŞI TOPRAĞI»nı tamamlayıp, Cumhuriyet'e mi olur, Tanin'e mi, okutmak, borçlarımı ödemek, geri kalan parayla da asıl romanımı yazmağa başlamak! —Sözüm ona eleştirmecilerimizin kulağı çınlasın!—

Fethi Naci ile dostuz şu sıra. Bence en iyileri gene de o. Hiç olmazsa zekî. Adnan da zekî idi ama, bilmem ki... Hani en öfkeli zamanlarımda bile Fethi Naci için 'zekîdir, aptal değildir, sanatçı tarafı var. İyi iş'ten anlar' derdim ya, Adnan için de bunu tekrarlayacağım. Yalnız, benim ne yapmak istediğimi hiç anlamamış. Hattâ beni «Köy romancıları» kategorisine sokmuş. Ayol ben köyünde köylüyü yazmadım

ki. Benim yazdıklarım gurbete düşmüş, fabrikalarda çalışan köylüler. Bunlar da yakından tanıdığım insanlar. Hepsine sevgim var elbette. İmkân verilirse «Ayılık»larından sıyrılıp, bizlerden daha iyi olacaklarına inanıyorum. Yâni, yüzyıllar boyunca süregelmiş sınıflı cemiyet, onları ihmal etmiş. Hâlâ öyle. Bir gün hatırlanırlar da medeniyetin nimetlerinden faydalanırlarsa memleketlerine, dünyalarına kıvanç verecek insanlar olurlar. Yoksa Adnan'ın sandığı gibi, romanlarımı onları acındırmak için falan yazmıyorum.

Neyse, oğlan 147'lerle sepetlenince şaşırdı galiba. Toplumcu sanat yapanlara vurmasının belki de bir sebebi vardır. Yoksa durup dururken, bayram değil, seyran değil eniştem beni niye öptü kabilinden bu yazının hiç ama hiç sırası değildi. Zaten dikkat ediyorum, Memet Fuat'da da bir kımıltı var. Bir yerlerden burs murs mu koparmak arefesindedirler nedir? Vallahi kervan yürüyor aga, yürüyecek de. Biz öyle neler gördük neler. Yaşar'ı ötekini bilmem, ben aleyhte yazıya karşı şerbetliyim. Kızmıyorum. O hissimi yitirdim besbelli. Ama Adnan'ın Yaşar hakkındaki parağrafına da çok güldüm: Akılsız olduğu için şiir yapıyor filan diyor ya, oraya.. Görüp kızdırmak, sonra da kahkahalarla gülmek isterdim. Şu sıra o bir çeşit nirengi. Ya da «Vur abasız»a. Gelen vuruyor, giden vuruyor. Sinirleri bilmem ne zamana kadar dayanacak. Yakında ruh, sinir doktorlarına koşmaya başlamasa.

...

İşte sana hayli uzun bir mektup.

Cevabını (Orhan Kemal - İkbâl Kahvesi: Nuruosmaniye - İstanbul.) adresine yaz ki sereserpe yazasın.

...

Saat dördü on geçiyor. Haydi hayırlısı. «Mesaii-mübareke»mize başlıyalım. (Tarus'un romanını AK kitabevine verdim. Kendisine de yazdım.)

Gözlerinizden öperim. Acele, densizliklerle dolu, gevezeliğin daniskası yüklü mektuplarını bekliyorum.

(Borcumu unutmadım)»

«Sıkıntılı Günler»

«Not: Romanının yeni ismi
«Sıkıntılı Günler» olur. O.K.

İst. 22/3/961

Sevgili Fikret,

Merhaba!

Bayram da geçti. Nicesin? Nicesiniz? Senin 60 lirayı yollayamadım. Halbuki bayramda çok işine yarardı...

Bana bak! Benim «Eskici ve Oğulları» burada boktan bir dergide özet olarak yayınlandı. Hepsi «358» sayfa. Hiç kimse farkına bile varmadı. Halbuki en iyi romanım. Orada «Öncü»de yayınlatmak, yahut da daha iyisi «Öncü» veya bir başkasına satmak kaabil olamaz mı? Bu takdirde sana da yolu olur hemen atlar oraya gelirim.

Bir iskandil et. Bana bildir.

Evcek evine selâmlar.

Cevap bekliyorum. Gözlerinden öperim.»

«Aşk Olanca Canlılığıyla Devam Ediyor»

İst. 3.VI.961

«Sevgili Fikret,

26 Mayıs 1961 günlü mektubuna ancak bu gece cevap veriyorum.

Şu anda saat tam tamına gece yarısından sonra 2'ye 10 var. Bir saattır uyanıkım. Oysa tamı tamına dokuz buçukta yatmışım. Bir buçuk şişe bira, bol sarımsaklı cacık, beyaz peynir.. Rakı içemediğim için bira değil. Rakı içiyorum. Meselâ dün bir filmci ile Beyoğlu Balıkpazarını Tarlabaşı'ya inerkenki aralıklardan birinde —Bir zamanlar Ayten'in çalıştığı bankanın civarında— bir sokakta şirin, şenlikli bir meyhanede, hem de Rum meyhanesinde kafayı çektikti. Evvelki gün de yeğenim Arap Talât'la Adana Kebapevinde, çiyköfteli, çoban salatalı, cacıklı rakıdan geçtikti. Yâni rakı üzerine çalışmak, «Rakı işçiliği» yıllar önceki gibi yıllar önceki kadar sıhhatli. Hormontokson filânı unuttum. «Aşk» olanca hızıyla de-

vam ediyor. Nerdeyse senesi gelecek. Zerre eksilmiş değil.

Bütün bunlar diyebilirim ki eskisinden daha hızlı ve daha verimli.

Derken sana festivalli bir havadis: Bizim «Aşk»ı i...nin biri mi, o...nun biri mi ne bizim hanıma ulaştırmış. Tabî ayılıp bayılmalar, kendisini pencereden atmaya kalkmalar.. Fırtına geldi ve geçti. Nuriye hanım yeni emrivâki'e boyun eğmiş görünüyor. Her şeyi tafsilâtile anlattım. Yâni senin anlıyacağın, şimdi «İki evli»yim. Ayten duymasın. Kocasına fena örnek oluyorum, ahlâksızlık ediyorum diye bana kızabilir.

Haa. Bir iki senaryo tasdiki olacak. Ne dersin? Sansürle aran iyi mi? Tabi benim imzamla değil. Ve elbette sansür isteklerine uygun.

Bildir.

Roman çalışmalarım ağır ama sağlam adımlarla ilerliyor. (İstanbul'un taşı toprağı) Sana bir kopyasını yollamak isterim. Bu yakınlarda herhalde yollarım, bekle. Unutursam, yaz, hatırlat!

Seni, daha doğrusu sizleri unutmama imkân var mı? Neydi o İstanbul ve bilhassa Adana kebabının tadını çıkardığımız günler?

Eskici ve Oğulları bu sonbahar'da belki basılır. İlkin onu bastırmadığıma hata ettim. Neyse.

Devlet Kuşu filme alınıyor. İyi şekilde. Galiba senaryo çalışmalarına ben de katılacağım.

Saat 2'yi 20 geçiyor. Uykum mu geldi ne? Uyumayı deneyeceğim. Burada keselim.

Toptan sevgi, selâmlar.

Haydi..

Bana şu adrese yaz:
O. Kemal
İkbal Kahvesi - Nuruosmaniye»

«..Benim de Başımda Olduğu İçin...»

İstanbul, 11.9.961

«Sevgili Fikret,

Mektubu az önce aldım, hemen cevaplıyorum:

Az önce, yâni malûm meşhuuur Beyoğlu filmci-

lerinin arasından, hemen hemen her zamanki gibi hayal kırıklıklarıyla döndüğüm zaman. Müthiş bir yağmur. Sağa sola koşamazsın, saçak altları tutulmuş, korunamazsın. Ödenmemiş bonoların kötü haberleri falan filân.

Boşver. Bütün bunlara ben kendimi bildim bileli boşverip dururum.

Sen de öylesindir ya, daha da olman lâzım. Kötü haberleri bir yana atalım, iyi bir haber sana: DEVLET KUŞU isimli bir piyes yazıp İstanbul Şehir Tiyatrosu'na vermiştim. Dramatug'lardan sonra bizzat Ertuğrul Muhsin de pek, ama gerçekten pek beğenmiş. Piyes çok güzel oldu. Şimdi o piyesi beş kopya olarak teksir ediyorum. Bir veya iki kopyasını oraya Devlet Tiyatrosu'na, hassaten de Cüneyt beye, herhalde senin vasıtanla yollayacağım. Adnan Benk de illâki 72. KOĞUŞ'u yapalım diyor. Bu ayın onbeşinden sonra ona, yâni ikinci piyesime başlayacağız. Piyes iyi, piyes umut verici. Şayet politik birtakım peşin hükümlerden hareket edilmezse çok tutacağına kalıbımı basarım.

Gelelim DÜNYA'daki romana: SIKINTILI GÜNLER, meşhur ESKİCİ VE OĞULLARI'nın ta kendisi. Büyük gazetede bir kısmı yayınlanmıştı ya, rezil etmişlerdi. Bedîî Faik dostumuzdan rica ettim, yayınlıyor şimdi. Bedîî gerçekten beni de seni de sever. Doğrusu bu jestiyle beni ihya etti.

Remzi'de çıkan kitap, yâni HANIMIN ÇİFTLİĞİ'ni bu günlerde göndereceğim. Sana mektup yazmayışım, kitap göndermeyişim, gezide olduğunu bildirdiğindendi. Bu günlerde döneceğini de tahmin ediyorum. Nitekim döndün. Gene sık sık mektuplaşırız.

Cumhuriyet'in romanı (İSTANBUL'UN TAŞI TOPRAĞI) belki birkaç ay sonra yayınlanmağa başlar. Belki de, Eskici ve Oğulları gibi kaydırılır. O işlere rüfâiler karışır bilirsin. Fakat şu piyesçilik işine aklım iyice yattı. Öyle hayıflanıyorum ki işi böylesine geciktireceğime. Neme lâzımdı benim senaryo menaryo. Boktan bir sürü bezirgânın elinde oyuncak oldum. Hooş, gene de eksik olmasınlar. On yıl he-

men hemen sırtlarından geçindik. Çocuk okutup büyüttük. Nâzım takıntısız filân bitirdi liseyi. Teknik üniversiteye girmeğe hazırlanıyor. Kemali iti ikiye geçmek üzere. İki takıntısından birini, hem de en zorunu verdi: Matematik. Kaldı tabiiye.

Bana gelince, gazetelerde filân resminni görünce aklına ölmüş olabileceğim ihtimali gelmesin. Dur daha yahu! Yaş kırk yedi sonları. En azından yirmi senem var. Sapasağlamım. Üstelik iç alemim de günlük güneşlik. Parasızlık pek öyle koymuyor. Alıştık. E, daha ne? Ölmek için, yâni yaşama gücünü yitirmek için sebep yok.

Kavgalarınıza üzülmedim değil ama, ev hâli. Bizim de başımızda. Onun için olağan deyip geçmekten başka çare yok. Üstelik çocuklarınız var. Ne bileyim, benim de başımda olduğu için, pek bir şey diyemeyeceğim.

Haydi hayırlısı. Çoluk çocuğunla birlikte hepinizin gözlerinizden öperim. İyi, aydınlık, mutlu günlere.»

«Piyesimi Yolluyorum»

İstanbul 20/9/961

«Sevgili Fikret,

Mektubumda sözünü ettiğim piyesimi yolluyorum. Günlerden beri beş kopya çoğaltmak için uğraşıyordum, bitti, bir kopyasını sana hemen yolluyorum. Bu yakınlarda Adnan Benk de Devlet Tiyatrosu'na, daha doğrusu Cüneyt Gökçer'e yazacak. İltimasa lüzum yok aslında. Burada Şehir Tiyatrosu ileri gelenleri —Yâni dramaturglar: Zihni Küçümen, Hâmid Akınlı çok ama çok beğenmişler. Oynanırsa belimizi doğrulturuz. Hattâ Ankara'ya bile kapağı atar, bundan böyle sadece oyun yazmakla —Tabî roman hikâye de— meşgul olurum. Adnan illâki 72'ci KOĞUŞ'u yapalım diyor. Bu ay sonunda bağlarız. Benim hâli hazırda 72'ci KOĞUŞ'tan başka iki güzel konum var ki kaç vakittir beni zorlayıp duruyorlar. Hatta üç konu.

Sen hemen faaliyete geç.

Gözlerinden öperim. Ayten'e selâm. Çocukların gözlerinden öperim ve tabî dostlara da selâm, sevgi.»

Orhan Kemal'i, çoğaltmak, çoğaltabilmek için (!) günlerdir uğraşılar içine sokan piyes geldi:

DEVLET KUŞU
Yahut
BABİŞKO
Yahut da
BALİNA
Oyun
(İKİ PERDE DÖRT TABLO)
Yazan
Orhan Kemal
M. Raşit Öğütçü

Devlet Kuşu.. Yahut.. Yahut ta. Balina.. Orhan Kemal, kurşunkalemle çizilmiş..

Merakla okudum..

«DİKKAT

Fikret,

Yolladığım oyunu almışsındır. Beni dinle:

Şehir Tiyatrosunca çok beğenildiği halde, bir puştluk döndüğünü sanıyorum. Sana yolladığım piyesten (Orhan Kemal) adını çıkar. Şöyle yaz ver:

BABİŞKO
(Oyun)
Yazan
M. Raşit Öğütçü

Anlarsın ya!

Gözlerinden öperim. 22.9.961»

İst. 28/9/961

«Sevgili Fikret,

İki nüsha BABİŞKO'yu dün uçakla yollamıştım. Şimdiye kadar almış olacaksın. Şimdiki ricam başka:

Şu film sansürüyle aran nasıl? Senaryo Film adına Ülker Uysal'ın yazdığı Son Darbe - Sevinç Gözyaşları isimli bir sanaryoyu 3.8.1961 tarihinde direkt olarak İçişleri Bakanlığına yollamıştık. Şimdiye kadar senaryonun tasdikten çıkmış olması lâzım ama, hâlâ cevap gelmedi. Şunu orada arayamaz mısın?

Parmaklayıver.

Gözlerinden öperim kardeşim. Ayten'e selâm.»

«Edebî Heyetler Bir Eleştiriciler İki»

İstanbul: 19/Ekim/961

«Sevgili Fikret

Dört gözle beklediğim mektubun nihayet geldi. Hemen cevaplıyorum:

Oyunu, formalitesini tamamlayıp verdiğin iyi olmuş, sağ ol. Şehir Tiyatrosunun raporu çok, ama çok müsbet. Geçen gün Zihni Küçümen'le konuştum. Dehşetli beğendiğini söyledi. Hele diyaloglar, diyor. Ben işin farkındayım a, gene de ko «Edebî heyet»ine. Dünyanın en kafasız kurulları hemen hemen bu edebî heyetlerdir, lâf aramızda. Edebî heyetler bir, eleştirmeciler iki. İyisi iyi olur da, bizim memlekettekiler, sözüm meclisten dışarı ... oluyorlar.

Onu da ekleyeyim: Piyesimin şâheser olmadığının farkındayım. Yâni, alınan ve işlenen konu büsbütün orijinal değilse de, işleniş tarzı, vakaların teselsülü, oyunun bütünlüğündeki tabiîlik, bizde alışılmamış derecede «Olgun» diyebilirim. Neyse, edebî heyet müsbet rapor verirse ne âlâ. Vermezse, sen orda «Meydan»cılara ver, ben de halka daha yakın olan özel tiyatrolardan birine yitelerim. Maksat oynasın ve elbette «Mangır» gelsin. Mektubundan anladığıma göre şooooo yüzlüğü göndersem hani pek işine yarardı şu sıra ya, benim de Allah belâsını versin... mâlûm nekarat. Sen bakma SIKINTILI GÜNLER'le İSTANBUL'UN TAŞI TOPRAĞI'nın iki büyük gazetede gümbürdediğine. Birincisini Dünya'ya çok ucuza dayandım gitti. Zira, yayınlanması lâzımdı. Büyük gazete kenefinde harcandıydı. İkincisinin iflâhı da parça parça

kesildi. Şimdi senin yapacağın, hem de âcil olarak yapacağın, film sansürüne gidip üçüncü ayına basan «SON DARBE»yi hemen çıkartmak. Çünkü müşterisi hazır. İkinci yeni bir senaryo yazıyorum. Hani çok da iddialıyım. Beş binlik. Görüyorsun ya, yüzlük tehlikede değil. Biraz Nasrettin Hoca'nın yapağı hikâyesini hatırlatsa da, gene de sağlam tarafları var. Benden akıl istiyorsun. Senin akıla değil «Mangır»a ihtiyacın var oğlum. Haa, yukardan, SUÇLU'nun nefis baskılı çevirisi geldi. Telif, tercüme ücretlerini de vereceklermiş. Bu yakınlarda müracaat edeceğim. Reşat Nuri adına, karısı almış.

SIKINTILI GÜNLER muvakkat isim. Kitap haline Eskici ve Oğulları diye gelecek.

İSTANBUL'UN TAŞI TOPRAĞI bir hayli güzel ve galiba da hâdise olacak ama, hayır, bu da, ESKİCİ de şu sıra gözümden düşmüş vaziyette. Bir başka, bir yepyeni konunun üzerindeyim. Bundan öncekilerin topundan derin, topundan geniş ve topundan «roman». Lök gibi. Bir değil, iki roman. Bu arada VUKUAT VAR ve HANIMIN ÇİFTLİĞİ'nin devamı, adının da her halde KANLI TOPRAKLAR olacağı bir başka roman. Sonra, İstanbul'un çalışan kız ve kadınlarının nasıl fuhşa sürüklendiğini açıklayacak bir başka roman daha. Hani benim KÜÇÜCÜK vardı ya? Tip o. Onun, ekmek parası için nelere katlanmak zorunda oluşunun romanı.

Görüyorsun, Roman bakımından çok, hem de çok yüklüyüm. Yukarıda sözünü ettiğim «Lök gibi», «Roman»ın konusu gene Çukurova ama, bu sefer, üslûp ve diğer özellikler bundan öncekilerden çok ayrı. Taa Sultan Hamid devrindeki Çukurova'dan alıp, Meşrutiyet, İttahat ve Terakki, ardından Harbi Umumî, Millî Mücadele ve nihayet bugünlere geleceğim. Bütün bu enine boyuna plâtform üzerinde, Çukurova'da gelişip bugünlere varan ticaret, ziraat ve sanayiimizin dünkü sahipleriyle, bugünkü sahiplerine el değiştirilişlerini ve bugünkü sahiplerinin perde ardından milleti nasıl söhürüp, memleketi gericiliğin karanlıklarına nasıl sürüklediklerini, çıkarlarının ne olduğunu

«Tipik» bir şekilde vermeğe, daha doğrusu «Erbabı İz'an»a sermeğe çalışacağım.

ESKİCİ VE OĞULLARI'nı sana ithaf edeceğim. GİDE GİDE'nin son cildini merakla bekliyorum. Toptan gözlerinizden öperim. Dostlara selâm. Buradan da. Hoşça kal.»

«Tebrik Ederim, Ederim Ya 'Roman' Hani?»

Bizim Harran Ovası yoldaşı İlhan Başgöz, Amerika'dan önemli bir çağrı aldı. Kendince bir «Devlet Kuşu», ev, Üniversitede tam çalışma olanağı, çoluk-çocuğun yol parası.. Ama, değil «Sol»culara, kimseye pasaport yok!. Nasıl olsa işsizim.. Kolları sıvadık.. İlhan heyecanlı.. Milli Emniyet'te bir yakını, «Bana sorarlarsa ben olumlu yazarım» demiş. Ama hiç bir çaba yarar sağlamadı, dayandık Milli Birlik Grubu - Sosyal İşler Dairesi'ne.. Üniformalı yeni yöneticiler, İlhan'ı can kulağiyle dinlediler.. İlhan, kendisine gelen çağrıyı okudu, yayınlanan yapıtlarından örnekler sundu.. Olumlu karşıladılar.. Yönetim MBK idi, ama MBK'nın da ne tuhaf, aşamadığı engeller vardı!. Örneğin Milli Emniyet Örgütü!. İlhan'ın pasaportu çıkmıyor bir türlü!. Suphi Gürsoytrak bir MBK üyesi olarak, binlerce uğraşının arasına bunu da kattı.. İlhan Başgöz'ün gitmesi gereken tarih de süratle yaklaşıyor. Ve İlhan, ağlamaklı!.

Maraşlı Aşık Kul Ahmet, sabahın köründe geliyor eve.. Bütçesine uygun nevaleyle ve bir şişe rakıyla.. Gözlerimi, Aşık Kul Ahmed'in kürtçeye çalan şivesiyle söylediği uzun havalar ve ağıtlarla açıyorum..

Yeni doğan İrep'i sırtına bağlayıp, kendini yeşil topraklara vuran, topladığı otlarla akşamları harika yemekler yapan beş vakit abdestli-namazlı Kastamonu'nun köylüğünden kadınımız hele, Ahmet'in

Alevî olduğunu öğrendikten sonra, Ahmet'e daha bir düşman bakıyor! Ne Ahmet'ten, ne de bize ana gibi davranan, olmadık zamanda köye gideceğim diye tutturan, dönüşünde bulgur, pirinç, yumurta, yağ, peynir, tarhana, erişte getiren bu aksi, rakıma, konuklarıma, geç yatmama, saz'a düşkünlüğüme, surat asmama, sevinçli olmama, ama herşeyime karışan kadından vaz geçemiyorum.

Ahmet, o gün et de getirmiş. Öğle öğle şişeyi açtım. Ahmet o sıralar suyu bol kanyak içiyor, işsiz, parasız bir insana içki ne denli vurursa öyle vuruyor ve İlhan geliyor yine ağlamaklı.. Bunalıyorum, telefona sarılıp Suphi Gürsoytrak'ı arıyorum.. İktidarda hâlâ Demokrat Parti'nin olduğundan, kendilerinin bir işe yaramadığından başlayıp, «Peki nerde pasaport?» diyorum, İlhan'ın «yavaş ol, bağırma, ayıp ulan» uyarılarına rağmen!. Gönlü yüce Gürsoytrak ses etmeden dinliyor ve bir soru yöneltiyor:

«Sarhoş musun?»

Evet, karşılığını aldıktan sonra: «Pasaport bugün İlhan'da olacak, gönder buraya..»

Ve pasaport işlemlerine ilişkin dosya öyle telaşla ele alınıyor ki, «GİZLİ»liğe rağmen açıktan veriliyor İlhan'a ve İlhan, yakın akrabasının cevabını da okuyor, «Azılı solcudur yurt dışına çıkması zararlıdır..» Ama pasaport düzenleniyor, gözleri dolu dolu gelen İlhan, şöyle uzaktan uzatıyor, «Doğru mu lan? Essah mı ki gardaş?»

Ve İlhan ve eşi ve çocukları uçuyor Ankara'dan.. Profesör oluyor orada zamanla, kürsüler kuruyor, kitaplar yayınlıyor ve kürsüsü için «Türk yazarlarının kendi seslerinden» yapıtlarını istiyor benden.. 4.000 lira da geliyor.. Elimde koca ses alma makinası Ankara, İstanbul mekik dokuyorum.. Sonra renkli film salıyor.. Göçerlerin yaşantıları, araç ve gereçleri, kapları kacakları.. Sırat köprüsü örneği yollardan tomruk kamyonlarıyla Toros'ları tarıyorum ve

iş biraz geç kalıyor ve İlhan'dan itin önüne atılsa kudurtacak mektup geliyor, «Hem filimleri aldın, hem işleri göndermedin, beni de Amerika'lılara rezil ettin, yazıklar olsun sana....» gibilerine..

Yıllar yılı selâmı sabahı kesiyorum, yıllar sonra yurda gezmeye gelinceye ve ağlayarak boynuma sarılıncayadek..

İst.19.XI.961

«E, Fikret ağa,

Merhaba!.

Amerikan dergisinin işinden döndün mü? Herhalde döndüm ki, «GİDE GİDE 3» geldi. Gerek baskı, gerekse yazılar çok güzel. Tebrik ederim. Ederim ya, «Roman» hani?»

»GİDE GİDE 3»ü, Aziz Nesin'e verdim. Düşün yayınları arasında yayınlanacak..

«Otyam, 12 Nisan 1961

«Harran Hoyrat Mayın» yayınlanacak. Resimleri klişeye verdim. Ama baskı epiy gecikecek. Çünki elimde, daha önce sırada olan kitaplar var.

Kitabın basılınca beğeneceğini umarım. Elden geldiğince özeneceğiz.

«Gide Gide»yi sen bana daha önce göndermiş değilsin.

Gözlerinden öperim.

Aziz Nesin»

Ve polisler, Düşün yayınevini basarlar.. Bizim kitabın fotoğrafları soruşturma konusu olur. Aziz anlatır, «Fikret Otyam çekmiş, gidin O'na sorun..» Aziz tutuklanır ve «Gide Gide 3 - Harran Hoyrat Mayın»ın baskısı suya düşer!

Cezaevine bir mektup yazıp, uygun görürse bir başka yayınevine, FORUM yayınlarına vereceğimi,

beni bağışlamasını bildiriyorum. Aziz olumlu cevap veriyor ve üçüncü kitabım yayınlanıyor.

Son Saat gazetesindeyken, işverenim Cihat Baban, «Mapusana» röportajları istedi.. «Mapusana içinde üç ağaç incir» başlığıyla tutturdum bir röportaj dizisi..

Üsküdar cezaevi'nde kolay çalışma olanakları var.. Başgardiyan, uzaktan yakınımızmış.. Zafes Amca.. Bir mahkûm Zafes Amca'nın kafasını keserle ikiye ayırmayı denemiş.. Zafes Amca sağlıksız.. Suat Derviş abla'nın kocası Reşat Baraner'e, gazeteci Turan Aziz Beler'e ziyarete gidiyoruz ara sıra, şair ağabeyim Nusret ile..

Bu nedenle rahat oluyor cezaevine girip-çıkmak. Bir keresinde, gardiyanın biri «Oraya girmek yasak» dedi.. Sorunca açıkladı nedenini, «Orası siyasilere ait..»

Gardiyan uzaklaşınca, usulca dalıyorum, yıl 1952 mi ne olmuş. Merdivenlerden mi ne çıkıyorum, dolambaçlı?. Ve bir oda, odada bir yatak, bir masa.. Çaydanlık da vardı. Atlet fanilalı, ak donlu, ayağında takunyalar kısa boylu, topaç gibi bir «siyasi», Aziz Nesin.. Çay falan yapıyor, konuşuyoruz.. Yıllar geçecek, Cezaevinde tanıdığım bu «siyasi»yle dostça ilişkilerimiz sürüp gidecek ve o gepegenç, acemi gazetecinin üçüncü kitabını, içinde kendisine «tariz» de olmasına karşın, basacak, hem de «özen»le.. Gün gelecek, Aziz, sayısını kendi de unutmuştur, yine cezaevinden çıkacak, Ankara'da yayınlanan Öncü gazetesinde Forum yayınları arasında basılan Gide Gide 3 Harran Hoyrat Mayın kitabımı yerden yere vurarak, o vazgeçilmez tatlı üslûbuyla dalgaya alacak, hem de üç gün, sonra iki satırlık bir cevabımı okuyunca «eleştirisine darılmadığımdan duyduğu kıvancı» belirten bir mektup yollayacaktı Necati Tipi'nin adresini istediği zaman..

Gide Gide 3'ü, Aziz Nesin basacaktı Düşün Ya-

yınları arasında. Polis engel oldu Aziz'in çalışmalarına.. Kitap sonraları başka bir yayınevi tarafından okurlara sunuldu.. Aziz Nesin, kitabı eleştirirken ağır dille yerdi.. Çok duygusal bulduğunu, duygusallığın moda olduğunu, bu modanın gerçekleri unutturduğunu ileri sürerek.. Sonra 1962 yılında Türk Dil Kurumu Gezi-İnceleme bölümü ödülünü yine bu kitap aldı!

«..... Senaryo tasdikten iki gün önce geldi. Şimdi satışı ile meşgulüm. Zaten bundan böyle buradaki formalitesini tamamlayıp sana yollayacağım. Sen orda elden takip edersen işler tıkırında gider. Tasdikli senaryo her zaman alıcı buluyor.

Bizim «Babişko»dan ses yok mu? Şehir Tiyatrosunda dramaturg Zihni Küçümen okumuş. Beni harareti'e tebrik etti. Çok güzel bir rapor yazıp vermiş. Muhsin Bey ne zaman oynar bilmem.. Belki de oynamaz. Çünkü malûm: Orhan Kemal!

Böyle bir şeyler çıtlattılar.

...

Şu anda saat sabaha karşı dört. Masamın başındayım. Çalışmağa başlayacağım.

Ayten'e selâm.

Çocukların gözlerinden öperim.

Evcek selâmlar.

Haydi hoşça kalın.»

«Sana Düşman Değildir Ama...»

İstanbul, 9/XII/1961

«Sevgili Fikret,

Mektubunu bugün öğle üzeri eve geldiğimde aldım. Cumhuriyet gazetesi için bay Nadir Nadi'ye yazdığın iyi olmuş. Ben kendisini telefonla aradım. Ne gazetede, ne de evinde bulmak kaabil olmadıysa da, bu işin ardını bırakmayacağım tabiîdir. Çünkü senin, daha doğrusu âilece sizin tekrardan İstanbul'a avde-

tinizi yalnız ben değil, bizimkiler de âilece istiyorlar. İnan, senden sonra, senin yerini alacak hiçbir arkadaşım yok ve olmadı. Hani bu iş oluverse de buraya bir gelseniz!

Yalnız bizim Kürd'ü ne yapacağız? Ona haber vermek doğru mu? Vermemek, nasıl olsa duyar, taş koyar mı dersin? Tereddüd ediyorum. Oradaki durumu gayet iyi. Bilmem ama, ona sorulmadan, hiç olmazsa bu işin lâfı edilmeden, onun haberi olmadan bu iş gerçekleşebilir mi? Sana düşman değildir ama, pek öyle candan seveceğini de sanmam. Sen de sanmazsın. Neyse, bakalım bir şeyler yaparız.

...

Cumhuriyet'teki romanının pek tutulduğunu, şurda burda lâfı edildiğini işitiyorum. Dünya'dakinin de hâkeza ama, İstanbul, büyük şehir, mâlûm a, dâhisi filân bolcadır. Peygamber bile doğduğu, yaşadığı yerde peygamberliğini ne tutturabilmiş, ne de söktürebilmiş! Aydın, yarı aydın, içinden pazarlıklı, kıskanç aydınlara iş beğendirmek zor. Onun için, ben hemen hemen hiçbirisiyle sıkı fıkı değilim. Meyhaneye bile Buyrukçu'yla yeğenim, bir de pek az dost hâriç, hemen hemen yapayalnız gidip kafamı dinliyorum. Adana kebapevi, çiyköfte, rakı makı berdevam. Ulan ne hikmetse ne rakının dokunması kaldı, ne Hormon toxon, ne allerji mallerji. Şeytan kulağına kurşun, bi içiyom ki lan!

Haa, Adnan Benk'in bugünkü Dünya'da çıkan, Camus üzerine yazısını okudun mu? Okumadınsa aman bul oku. (Tarih 8/12/961 Cuma) ..... şahsında Sartre ve Camus'cülerin ağzına s..... Yerden göğe kadar haklı. Yaşasın, nur olsun. Bok herifler tutturmuşlar bir Sartre, bir Camus, bir züppelik, bir densizlik, memleket ve memleket gerçekleri hak getire.

Memleket gerçekleri deyince, senin son GİDE GİDE de, bundan öncekiler gibi buram buram memleket kokuyor ve çok çok güzel. Ama Sartre ve Camus züppelerine gel de anlat. Canım ne anlatacağız? Herkes kendi yolunda yürüyecek. Onlar kendileri gibi dejenerelere beğendirmeye çalışacak ve Türk milletinin

haberi, beğenisi dışında, avara kasnak gibi dönüp duracaklar. Bu hâl yalnız bize, bizim çağımıza mahsus değil, dünyanın her yanında her çağda böyle olmuş bu. Halktan ayrı, halkı küçümseyen, halkın anlamadığı, paradokslar içinde sözüm ona sanat. Bir Yaşar Kemal, hatta bir Kemal Tahir'in tek sayfasını bunların topuna değişmem.

...

Tahmin ettiğin gibi, SIKINTILI GÜNLER, Topal eskici âilesi Çukurova düzünde, pamuk toplamağa gidince, Çukurova'nın şiiri de gümbür gümbür başlayacak. Topal eskici'yi, oğullarını, kızını, torunu, torunlarını, şoför yamağı Ünal'ı, Topal'ın karısını, Çukurova doğuları, batıları, gecelerini olanca ihtişamıyla göreceksin sanırım. Az kaldı, hantal kamyon mahalleye girer ve Topal eskici âilesini doldurup alır gider.

Fakat, yeni tasarılarımı sorma. Ne Eskici ne de İstanbul'un Taşı Toprağı. Çukurova'da endüstrinin kuruluşu ve şimdiki sayın fabrikatörlerimizin babalarını, dedelerini, çalışan Türk emekçilerini, memleketimizin tarihi realiteleri içinde, enine, boyuna geliştiğini göreceksin. Bundan başka daha başka romanlarım, hikâye kitaplarım var ki, sorma. Hatta İstanbul'dan Çizgiler'i bile hazırladım. Hikâyelerde yepyeni bir Orhan Kemal bulacaksın. Bir de İşportacı diye, Suçlunun ikinci cildi mahiyetinde bir küçük romanım var ki, baştan başa şiir. Seveceğini sanırım. Ben çok seviyorum onu. Dil ve imaj imkânlarını alabildiğine zorladım bunda.

E, epey gevezelik ettik. Senaryo, tasdik edildi geldi ama, satarnadım, duruyor. Başkalarını yazdım. Teksir edip yollarım. Nasıl olsa müşteri çıkar. Ufak tefek siparişler çıkmıyor değil ama, işler tatsız. İlk fırsatta yüzlüğü salacağım.

...

Gevezelik hayli uzadı. Eşe, dosta, bilhassa Salim ve Nezihe'ye çok selâm. Haa, Nezihe'ye söyle, geçende bir tesadüf, O'nun Bozbulanık'ı elime aldım, rasgele okumağa başladım. Yahu çok sevdim be! Bu kız gerçekten iyi sanatçı. O kadar iş arasında, bana

kitabı sonuna kadar okuttu. Çıktığı zaman okumadım değil ama, şimdi daha bir başka türlü sardı. Korsan Çıkmazı'nı merak ediyorum. Selâmımı söyle ve tebriklerimi ilet. Gecikmesini bağışlasın!

...

Salim'e hikâye vaadimi unutmadım ama, geçim için ıvır zıvırla uğraşmak, hikâye tezgâhını gönlümce kurmama engel oluyor. İnşallah yakında tezgâhı kurar, bir şeyler dokumağa başlarsam, ilk aklıma gelen (DOST) olacak!

Haydi hoşça kal, hoşça kalın. Sizleri tekrar İstanbul'da dört gözle bekliyoruz, bilin...»

İst. 13.12.1961

«Sevgili Fikret,

Uzunca mektubumu almışsındır. Bu kısa olacak: Nadir Nadi'yi görmek işini şöyle hallettim: Kendisi ile yakınlığım yok. Bir veya iki sefer, şöyle bir konuştuktu. Onun için, ben bizzat görüşmekten bir yakını vasıtasiyle görüşmeyi daha verimli bularak, Bedii Faik'e gittim. Durumunu anlattım. Bu işi, yâni N. Nadi beyle senin için görüşme işini üzerine aldı. Bugün (Çarşamba) görüşecek. İstersen yarın kendisine oradan telefon aç, neticeyi daha çabuk öğrenirsin.

Bedii seni sever. Sana dair konuştuk, gülüştük. Ben Bedii'yi severim. Sen de seversin.

Durum şimdilik bu.

Selâm, sevgi dostlara.

Gözlerinden öperim.»

«Dolap Beygiri!»

İst. 6 Mart 962

«Sevgili Fikret,

Nedim şimdi oradadır ve elbette bir masa başına karşılıklı geçip demleniyorsunuzdur boş zamanlarınızda. Bulunmak isterdim ama, mâlûm: Dolap Beygiri!

Bu isimde bir roman yazıp, bütün öfkelerimi ol-

duğu gibi, ama olduğu gibi dökmek geçiyor içimden. Geçiyor ya, «Gayri kaabili neşir» cinsten romanlar yazmağa kesem hiçbir zaman uygun olmadı ki. Bu sebepten, çoğu zaman tefrika romancılığı yapmak zorunda kaldım.

Evet, Dolap Beygiri! Dön Allah dön. Sonu? Mâlûm. Neyse bunları geldiğin zaman konuşuruz.

...

Eksik olmasın Dr. Orhan Asena benim Murtaza'yı Oyun haline getiriyormuş. Oynatma imkânı bulursa çok ama çok iyi olacak. Ben de Eskici ve Oğulları'nı yapıyorum. Fikret, çok müthiş bir şey oluyor. Dünya'da takip ediyor musun bilmem? Fakat roman olarak da çok kritik yere geldi. Bir süre sonra, Topal eskici olacak bir atom, bir hidrojen bombası. Aman takip et!

...

Devlet tiyatrosuna M. Raşit Öğütçü adıyla ve galiba Babişko diye verdiğimiz Devlet Kuşu piycsinden hiçbir ses çıkmadı. Ulan ne şanssızmış fukara be! Halbuki çok seviyorum onu. İşittiğime göre, Muhsin Ertuğrul oynayacakmış ama ne zaman? Bilemem. Gözünü seveyim şunu Devlet Tiyatrosu nezdinde bir parmaklayıver. Ben Orhan Asena'ya yazdım.

Gelirsen bol bol konuşacağımızdan, kısa kesiyorum. Yazılarını aldım. Zevkle okudum ama, bence sen mâlûm değil misin de «Ne aslan olduğunun şahitleri olan» yazılarını yollama zahmetine katlandın?

O kadar iş arasında bunları derlemek doğrusu mesele. Yaşa, var ol!

Toptan sevgi, selâmlar.»

«Romanın Çok Güzel»

14.V.962 P. Ertesi
«Bayram» 1.

«Fikret,

«AĞAÇTAKİ ADAM»ı tefrika tefrika kestim, bu sabahtan itibaren de okumağa başladım. Az önce (11) ci tefrikayı bitirdim ve 12.yi büktüm. İlk intibam müs-

bet! Hem de adamakıllı. Suvazlı Memet'ten taa kızına kadar. Kız, bir hârika. Ama Ayten, pardon gazetecinin karısı yâni, çok gerçek, gerçek ve haklı. Romanın tümünü bitirmeden son sözümü söyleyemem. Romanın beni sardı. Ama galiba ben yüzde yüz ölçü olamam. Çünkü seni ve evini biliyorum. Bütün mesele, anlatılanlar karşısında bilgisiz olup, romandan öğrenmek en önemlisi. Romanın da gücü burada işte.

Her şey bir yana, romanın çok güzel..

Bayramınız kutlu olsun.»

«Malî Durumum Fecî Değil Efâ..»

İst. 31.8.962

«Sevgili Fikret,

«Eskici ve Oğulları»nın verdiği heyecanla yolladığın telgrafı alalı çok oldu. Ancak şimdi cevaplayabiliyorum: Yaşa, var ol! Çünkü, çevre, beğenisini böylesine cömertçe izhardan kaçınanlarla dolu. Değil tellemek, «güzel», «çok güzel!» demek bile âdeta gururları ile ilgili. Neyse..

Mâlî durum «fecî» değil, «efâ!» Yâni fecî'nin de fecîi. Ne olacak bu böyle bilemem. Ama gene de yaşıyoruz işte. İnsan bir yere kadar sıkılıyor falan, bir yerden sonra alışıyor. Yâni, «Kaval» oluyor. Hani tüfeklerin yivleriyle setleri silinir ya..

Öte yandan beşinci çocuğum, annesinin karnında büyüyüp duruyor. Beşinci aydan almaya başladı. Adını bile koyduk. Oğlan olursa Ateş, kız olursa Damla!

Aslında bakarsan bu benim..... ..... Velhasıl gerçekten Comedie humain..

Murtaza bu sezon oynayacak mı Ankara'da? Gazetelerde söylentisine rastlamadım. Pek ümidim yok. Tasa da etmiyorum. Hayâl kırıklığına öyle alıştım ki..

Bana cevabı şu adrese yaz:

Orhan Kemal

İkbal Kahvesi

...

Hepinizin gözlerinizden öperim.»

«Ulan!

Siktirici bir armağan aldın diye burnun mu büyüdü a köpek?

Yoksa «ev sahibi» olmak üzere oluşuna mı çalımın? Eğer bunlara ise, dilerim «Nobel»i alır, ev değil fabrika sahibi olur, patron olur, sürüm sürüm sürünürsün!

Ulan serseri!

Hani mektup? Hani selâm kelâm? Yoksa sen de, hâlen Londra'da İngiliz eleştirmenlere kürt kırmasıyla şivesiyle demeçler vermekte olan Ortadirek'i yıkılası gibi eski dostları bir «Merhaba» kartı ile olsun aramamağı maslahata uygun sayan «Büyük romancı» gibi mi oldun?

Sanmam. Sansam, bu satırları yazmağı lüzumsuz bulur, «S..... et, i.....» der geçerdim.

E... Ne var ne yok?»

Çok şey vardı...

Elimdeki resim bloknotuyla yaklaştığım kapıcı, kimi aradığını ne yapacağımı sordu.. Koca bıyıklı bir adam..

«Hikâye getirdim, onu verecektim..»

Koca bıyıkları, koca gözleri, o iri, kocaman kafası, bedeni, tepeden tırnağa süzdü, süzdü, «Lan delikanlı, buraya yazı getirmek, yazmak sana mı kaldı? Yallah git işine, haydi..» çekti!

Tarihî konağın tavanındaki yaldızlı yıldızlar, tepemden aşağı taşlar gibi düştü!.

Kimbilir neden direnmedim? Korktum mu? O tarihî yapıdan, daha ilk adımda bir kapıcı tarafından «sepetlenmek» mi, ağrıma gitmişti?.

Anımsamıyorum.

Bir hınçla, yokuşu indiğimi hatırlıyorum.

Bir buçuk yıl sonra, bin dokuz yüz kırk yedi miydi ne, Bedri Rahmi atölyeye coşkuyla gelmişti..

Cumhuriyet Gazetesi «Hikâye yarışması»na «Saman Yüklü Kağnı» öykümü yollamıştım.. Deli gibi izliyorum diğer öyküleri.. Haldun Taner diye birisinin öyküsünü çok sevdim, umudum kırıldı. Bir kart yazıp, kutladım, görüşmek isterse Güzel Sanatlar Akademisine gelmesini de rica ettim.

Çağırmışlardı atölyeden.. Ben, kendim gibi birisini beklerken iri yarı, gâvurca dilleri bülbül gibi şakıdığını öğrendiğim kocaman bir adam, «Ben Haldun Taner» demişti.. Övdüğümü anımsıyorum öyküsünü.. «Siz kazanacaksınız.. İnanıyorum..»

Bedri Rahmi coşkuyla girmişti atölyeye, «Yaşşa reis, senin hikâye birinciliği kazanmış.. İdareye mektup geldi, böyle bir öğrenci var mı, hikâye falan yazar mı diye... Müsbet cevap verilecek.. Bu Saman Yüklü Kağnı, hani benim atölyede Sabahattin Ali'ye okuduğundu değil mi?»

Oydu..

Haldun Taner'in öyküsü üçüncü mü ne olmuştu.. Ve Cumhuriyet'ten «Görüşmek üzere saat 17'den sonra gelmemi» isteyen bir mektup..

Beni, aylar önce, aylar önce kapıdan sokmayan kapıcıya, Yazı İşlerinden Tuğrul Deilorman'ı göreceğimi söyledim.. Buyur etti, ne bilsindi kapıdan yallah ettiği adam olduğumu?

«..Bir kazaya kurban gitti hikâyeniz.. Üzülmeyin.. Siz kazanmıştınız... Nerelisiniz? Başka hikâyeleriniz var mı?..... Bize ara sıra hikâyelerinizi getirin... Ben çok severim.. Olur böyle şeyler... Bu sizi kırmasın.. Hazır gelmişken 10 lira telif hakkınızı da ödeyelim....»

O, on liranın üzerine üç lira daha ekleyip ilk kez uçağa binmiş, İstanbul'dan Bursa'ya uçmuştum, korkular içinde..

Çok şey olmuştu..

O kara bıyıklı kapıcının içeri adımımı attırmadığı Cumhuriyet Gazetesi'nin kadrosundaydım An-

kara Bürosunda, iki ekim bin dokuz yüz atmış iki yılında!.

Yıllar sonra Sofya'daki evinde, bir gece yarısı, çevirmekte olduğu bir kitabının müsvettelerini gösteren Tuğrul Deliorman'a yine sormadım, bu «kaza»nın nedenini..

«..... Beni sival edersen, tarihî mektuba kadar vücudum sıhhat üzere olup, eşin dostun daha iyi olmasına duacıyım, diyeceğim ama yalan olur bu. Dua ile filân hiç bir ilintim olmadığını bilirsin.

Neyse.

Sabah sabah kahvemi içiyorum, İkbal kahvesinde. Biri gelecek de sipariş ettiği bir hikâyeyi alıp bedeli olan elli lirayî Türkî'yi verecek diye bekliyorum. Elliyi alırsam on da bende altmış. Bugün de yılbaşı —Olmaz olsun —işe yarar.. Tabiî içki, kumar için değil, düpedüz ekmek filân için..

Geldi. Bende pırıl pırıl, pespembe ümitler. Elli geldi diyorum. Buyurunuz, çay? Kahve? Kahve içti ibne. Hikâyeyi de aldı.. Bedeline gelince... Eli çok darmış da, falan filân da.. Çarşamba, Perşembeye... Tabiî «Mühim değil!» diyorum ama:

Selvi boylu ümitler döndü birer iğdeye.

Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye!

Toptan selâm, sevgi. Başka ne gelir Orhan Kemal'in elinden?»

Arada Bir Kopukluk Var...

Nuriye yengemiz, bizim Cemile'miz «2. Kânun. 1962» tarihli mektubunda Orhan'ın evi terkettiğini, «aşağı yukarı on gündür» Malta'da apartman katı «tuttuğunu», «...artık onların malı olduğunu» yazıyordu.

«.....Sanki hiç çocuğu yokmuş gibi bir sevinmesi var ki görme...»

Cumhuriyet'e gireli üç ay oldu. Ben mektuplarımı, gazeteleri, dergileri asıl evine gönderiyorum.. 6 Nisan 1963 tarihinde Orhan, şu mektubu yazıyordu:

«Sevgili Fikret,

KUDRET'leri, daha önceki kupürleri filân almıştım. Gazete Fikret'in eline geçer de adam olmaz mı? Olmuş. O eski, pis mizampaj gitmiş, yerine artistik bir hava gelmiş. (Yâni birader uzun uzun yağcılık mı yapayım şimdi?)

...

Romanını merakla okuyacağım. Şimdilik biriktirmem lâzım. Her halde yollamaya devam edersin. Et. Çünkü hem senin roman, hem de İttihat ve Terakki ile ilgili bir tefrikaya başladınız.

Gerçi bu konular meçhulüm değil ama, gene de gözden geçirmek lâzım.

...

Bu yakınlarda Varlık, İstanbul'un Taşı Toprağı romanını GURBET KUŞLARI adıyla basıp piyasaya vermiş olacak. Eskici ve Oğulları'nın ne zaman kitap haline getirileceğini bilmem. Sen sonuna kadar okumadın mı onu? Fikrini yazmadın...»

Okumuştum.. Yazmıştım, hem telgrafla.. Ve Orhan, 31.8.1962 tarihli mektubunda, «....Eskici ve Oğulları'nın verdiği heyecanla yolladığın telgrafı alalı çok oldu. Yaşa, var ol!....» Diyordu!

Ne oluyordu Orhan Kemal'e?

«..... Halbuki sana içten nâra attıracak şekilde bitmişti. Topal emmimi çok seviyorum. Fakat artık ezilen, istismar edilen, küçük adalardan değil de, ezen, istismar eden büyük toprak sahiplerinden söz etmek istiyorum. Kocaman, ama gerçekten kocaman bir romanın plânını hazırladım. Piyasanın canına okumak niyetim. Fakat alabildiğine bol bol zaman ister. Bakalım iki ucunu bir araya getirebilecek miyim?

Romancılıkta yaş ve tecrübenin payı gerçekten büyük. İnsan zamanla daha iyi anlıyor ne yapacağını,

ne yapması gerektiğini. Klâsik, gözünü sevdiğim klâsik. Süleymaniye gibi filân roman, romanlar yazabilmek!

Neyse, gelirsen —ki paşanın geldi geldisine benzedi— bol bol konuşuruz, Adana kebapta kafaları çekeriz. Hormon tokson mormon toksonlarla hiç ilgim yok. Aşk üzerine bol bol konuşuruz.

Sevmek, sevebilmek, sevebilecek bir yüreği göğüste taşımak çok güzel şey. İşlere gelince, bombok. Hiç bu kadar tırıl kaldığımı bilmem. (Kısa keseceğim. Mâlûm ya, tedbirler kanunu!)

Ayten ne alemde? Geçende, sen askerken çalıştığı bankanın ordan geçiyordum. O yılları hatırladım. Zaman nasıl da kurşun hızıyla geçiyor!

Çok çok selâm Ayten'e.

Bizimkilerden de hepinize selâm, sevgi. Hani ne zaman şöyle kırmızı biberi bol salatalı, çiğköfteli rakı içip, hep beraber bir masa başında paldır küldür konuşup gülüşeceğiz? Ulan, hayat akıyor be. Bende yaş 48. Sait geçen yıl, Namık Kemal de yanılmıyorsam bu yaşta ölmüşlerdi..»

Sait Geçen Yıl mı Ölmüştü Orhan?

«..... Bana gelince, hiç niyetim yok. Çünkü, inan, elli üç, elli dörtlerdeki gibiyim. İçki, uzun uzun gezip dolaşma ve hepsinden güzeli sırılsıklam... (Ayten duymasın, bizimkine uçurmazsa da, âile kadınları sevmezler böyle sözleri) Evet, sırılsıklam âşıkım.. Gene yaşça kıvamında değilse de, ne yapalım, benim şansım bu. Ya çok küçük, ya çok büyük olacak. İkisi ortası olmayacak vesselâm.

Haydi gevezelik yeter. Hepinizi toptan kucaklar, gözlerinizden öperim kardeşim.

Cavit Yamaç'ın gazeteniz umumî neşriyat müdürü olduğu birden gözüme ilişti. Selâm ve sevgilerimi söyleyiver.»

«19 Yaşındakine de Para Lâzımdı...»

İstanbul: 13.IV.963

«Sevgili Fikret,

Buyrukçu'ya söylediklerinde haksızsın. Çünkü o gün, yâni Nedim'in yazıhanesinde öğleyin buluşma sözümüzde ben durdum. Nedime telefon ettim. Telefon çaldı çaldı, cevap yok. Müteaddid defalar telefon ettim, gene cevap alamayınca, tabî arayamazdım.»

Buyrukçu'yu gördüm, Orhan'la buluşamayınca:

— Söyle o ihtiyara, ollum, Otyam böle böle dedi de, ondokuz yaşında avrat çok bulunur ama, Otyam gibi dostu nah bulur O..»

Buyrukçu demiş, aynen demiş...

«... İkinci sebep, nasıl parasız olduğumu tasavvur edemezsin. Bu parasızlık hâlâ olanca dehşetiyle devam ediyor. «— Fikret'te vardır, aldırma!.» diyemezdim. Çünkü esas eve, 19 yaşındakine de para lâzımdı. Yoksa, «— 19 yaşındaki her zaman bulunur ama, Fikret Otyam bulunmaz!.» diye bir mesele yok.

Neyse, bırakalım şimdi bunları.. Benim «Bereketli Toprak Üzerinde» ve «Suçlu» Romanlarımın ilk baskıları bitti. Remzi'ye vermek istemiyorum ikinci baskılarını. Belki de mahkemelik olacağız.

Neyse... Orada, yâni Ankara'da Akba gibi esaslı, profesyonel kitapevleriyle görüşmek, kitapların ikinci baskılarını satmak kaabil olamaz mı?

Bunu sen, kendiliğinden, laf arasında, çıtlatıp, kitapların ikinci baskılarını onların yapma teklifini sağlayabilirsin.

Başkaca, durum çok, ama çok kötü. Düzeltmeye çalışıyorum.

SERSERİ! Otyam, öyle kolay kolay değişilebilir mi?

Soranlara selâm sevgi.»

«.....Bir Sen Kaldın.»

İst. 1.8.963

»Sevgili Fikret,

Sana yakışan, gümbür gümbür mektubunu aldım. Yaşa! Zaten yalın, candan dost, arkadaş bir sen kaldın. Yaşar efendi Londra'dan geleli, hayır şeref vereli haftalar oluyor, hâlâ meydanlarda yok.

Gelelim benim Ankara seyahatine! Evet, geleceğim, ama şarta bağlı bu. Beş param yok hâlen.. Bir kitabevi ile anlaşma arefesindeyim. Avansımı alınca, hemen.. Bildiririm.

Konuşacak çok şeyler birikti.

Haydi şimdilik hoşça kal.

Hânen halkına selâmlar.

Gözlerinden öperim kardeşim.»

«Yüzde Yüz Faizle Borçlanıp...»

İst. 7/8/963

«Sevgili Fikret,

Benim oraya gelmem, «Paşanın geldi geldisi»ne döndü. Bir türlü iki ucunu bir araya getirip gelemiyorum.

İki buzdolabı alıp yarı fiyatlarına satarak dört aylık ev kirası borcumla, uçan kuşlara olan borçlarımı temizledim. Yâni yüzde yüz faizle borçlanıp, bütün borçlarımı koordine ettim gibi bir şey.

Ne sinema, ne de gazetelerde roman üzerine iş. Durum bombok. Türkiye'den hicreti bile düşünüyorum. Dünyanın hiçbir tutunmuş romancısı, dünyanın hiçbir yerinde bu vaziyete düşmez. Düşerse, hapse düşer, yoksa işsiz kalmaz, bırakılmaz. Edebiyat artık «Er meydanı» olmaktan çıktı. Tavsiye mektupları hısım akrabalık, yalancılık, sahtekârlık gibi bayağılıkların tenekeleri altın, plâtin gibi yutturduğu bir alan oldu sanat edebiyat alanı. Neyse..

Ben gelemiyorum. Sen gelecek misin? Geleceksen gel de iki kadeh atıp lâflayalım.

Roman konusunda Ankara gazetelerinden medet olmaz mı?

Haydi hayırlısı. Gözlerinden öperim.»

«Tebrik Ederim.»

Unkapanı 18.X.963

«Sevgili Fikret,

Başarından dolayı tebrik eder, gözlerinden öperim..»

Dışardaki Paraların Peşindeyiz..

Reşat Nuri'nin Sovyetler Birliğinde basılan ünlü Çalıkuşu romanının telif haklarının ödendiğini duydum. Dışişlerinden bu işin nasıl kotarıldığını öğrendikten sonra....

Unkapanı 20/12/963

«Sevgili Fikret,

Dilekçeyi yazdım. Listeyi ekledim. Birer kopyasını sana yolluyorum. Mektubu Dışişleri Bakanlığına iadeli taahhütlü olarak verdim. Senin şu mektubu da... Bendeki makbuzun tarih ve numarasını da yazıyorum:

(20.12.1963 gün ve mak. No...)

Şimdilik bu kadar. Üst yanı bir parça da cerbezene ve himmetine kalıyor. İlk fırsatta Ankara'ya gelmeye çalışacağım.

Hane halkımdan hane halkına selâm.

Ben de topunuzun gözlerinden öperim. Hoşça kal kardeşim.»

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
ANKARA

Kaleminden başka hiçbir geçim vasıtası olmayan bir yazarım. Hikâye ve romanlarımın yurt dışında, çeşitli memleketlerce yabancı dillere çevrilerek yayınlandığını işitiyorum. Bu cümleden olmak üzere ilişik listede sunduğum eserlerimin de S.S.C.B.'nin çeşitli şehirlerindeki çeşitli dergi, gazete ve kitabevlerinde yayınlandığını öğrendim. Eserlerimin çevirilerinden doğan telif hakkımın bana verilmesi için yaptığım müracaatlar hiçbir netice vermediğinden, tıpkı merhum

romancı Reşat Nuri Güntekin'in eşi gibi, hakkımı Bakanlığınız yoluyla ve Bakanlığımızın aracılığıyle aramağa mecbur oluyorum.

İlişik listedeki eserlerimin içinde 1962, 1963 yıllarında çevrilmiş olanlar yoktur. Kaabilse bunların da tahkik ettirilip listeye ithâli ve hakkım olan telif ücretlerimin benim adıma S.S.C.B.'den istenmesine müsaadelerini saygıyla rica ederim.

Romancı
Orhan Kemal

Cibali Fırını Sokak 20
Unkapanı/İstanbul

Liste:

EKMEK KAVGASI- Hikâyeler (1953 yılında OGONİYOK isimli derginin 12 sayılı ilâvesinde yayınlanmıştır.
UYKU Hikâye » » » »
HATİCE AKTUR VS » » » »
DÖNÜS Hikâye » » » »
KÜÇÜKLER VE BÜYÜKLER » »
BİR YILBAŞI MACERASI » » »
BALIK » » » »
KİTAP SATMIYA DAİR » » »
SUÇLU Roman 1961 -Resimli olarak- Moskova, Molodoya Gvardiya Basımevince yayınlanmıştır)
İŞSİZ Hikâye 20.12.1958 Vecerniaya Moskova gazetesinde
İŞSİZ Hikâye 9.1.1959 Komsomoleyç Kirgizli gazetesi Furunze şehrinde yayınlanmıştır.
KARDEŞ PAYI Hikâye 1961 İnostrannaya Literatura Dergisi Sayı 9, sayfa 147-152 de yayınlanmıştır.
KAMYONDA Hikâye 18.7.1953 Molodoy Sibiryak Gazetesi, Omsk şehrinde yayınlanmıştır.
DÖNÜŞ Hikâye 7.11.1953 Kaliningradsıkaya Pravda gazetesinde yayınlanmıştır.
KİRLİ PARDESÜ Hikâye 1958, Sovrenenniy Vostok Dergisi sayı 3 Sayfa 44-45
KİRLİ PARDESÜ Hikâye 7.10.1958 Horezm Skaya Pravda gazetesinde.

KÜÇÜKLER VE BÜYÜKLER Hikâye 7.10.1958 de Turkmenskaya Iskra Gazetesi

GREV Hikâye 1958, Vostoçniy yıllığı Cilt 2, Sayfa 343-351 Moskova - Goslitizdad matbaası

PİLİÇ Hikâye Aziazi Afrika Segodyn Dergisi Sayı 5, sayfa 41-44, sayı 6 sayfa 42-46, sayı 7 sayfa 43-46, 1961

KALAN Hikâye Vostoçniy Almanah Cilt 2, sayfa 352-353 1958 Goslitizdad matbaası

KÜÇÜCÜK Hikâye 1.6.1957 Godok Gazetesi

UYKU Hikâye Komsomolskaya Gazetesi 4.1.1953

KORKU Hikâye 1958, Lituratury Nyayu Gruziya dergisi No: 5, sayfa 16-19.»

«Benim Ülkü'yü Evlendirdim....»

«Not: Zarfın üstüne «Sayın» Yazdım diye, kendini gerçekten Sayın sanma!

İst. 30.VII.963

Sevgili Fikret,

1) «Sokakların Çocuğu» isimli en son romanımı yollamıştım. Almadın mı?

2) Neden mektupların kesildi?

3) Bu yakınlarda Ankara'ya gelmek istiyorum. Orada mısın?

4) Benim Ülkü'yü evlendirdim. Şimdi «Dul»um. Beni tebrik edebilirsin. Çünkü gerçekten «Bekârlık Sultanlık»mış!.

Evdeki «Nikâhlı»yı sayma.

Çok acele cevap.

Gözlerinden öperim.»

İkbal'in yanındaki sokak başında bekliyoruz Ülkü'yü.. İnsanlar akın akın gelip geçiyor.. Matbaa işçileri.. Hamallar.. Çıraklar.. Arabalar, bir insan seli, sokaklar insan yüklü, çeşit çeşit.. Kadınlı, erkekli..

— Bak Orhan ağa, aha şu gelen Ülkü, sarı elbiseli..

— Evet O.. Ulan nereden tanıyorsun serseri?

— Tahmin ettim..

Orhan, fıkır fıkır.. Koca adama bakıyorum. Elbette aşk güzel şey.. Orhan, mektuplarında da belirttiği gibi on yaş gençleşmiş.. Yerinde duramıyor..

Sonra Sultanahmet'e gittik, oturduk bir kahveye.. Orhan'ı sarıp sarmalayan, alıp çeviren bu küçük kıza, bu düz yüzlü, düz bakışlı kıza bakıyorum. Bir de yanımdaki kız arkadaşıma...

Orhan, bir aralık, kaşla göz arasında «Haberin var mı, iki aylık gebe» deyince, ağzıma götürdüğüm kahveyi püskürüyorum!.

İki genç kadın, gülerek bakıyorlar.

— Haydi, siz gevezeliğinizi edin..

Orhan, şaşkınlığıma şaşıyor..

— Ne var lan, nolmuş yani?

— Aman yeğenim ne olmuşu var mı? Rezalet ulan..

— Evet ama, ne yapayım, istiyor..

— Sen?

Orhan çaresizlik içinde kollarını açıyor ve ekliyor:

— İstiyor ve doğurmakta serbest.. Mademki istiyor, doğursun.. Olmasa da olurdu ama, illâki senden bir hatıra kalsın diye diretiyor, ne yapayım yeğenim, karı mileti böyledir işte, cesur mu cesur..

Konuyu tartışıyoruz üçümüz.. Orhan dinlemede, Ülkü, oralı değil..

— Sizi anlıyorum Fikret ağabey.. Orhan'ı, dedikoduları, şunu bunu hesaplıyorsunuz, ama ben, ya ben? Ben bunların hiçbirisini düşünmüyorum ve umurumda değil.. Orhan'ın çocuğunu karnımda taşımaktan gurur duyuyorum.. Ne olursa olsun, doğuracağım ele güne karşı..

O «el ve gün»leri getiriyorum gözümün önüne.. Ateş basıyor bedenimi..

— Haydi kalkın, istikamet Kumkapı.. Agop'un meyhanesi..

Öğle öğle rakılar.. Balıklar.. Muhabbet gırla.. Gülüyoruz, durmadan gülüyoruz.. Keyiften mi? Bilemiyorum.. Bir aralık Aysan, ardından Ülkü çaktırmadan ağlıyor!.

Orhan, duruluyor, eğiliyor kulağıma:

— Comedie humaine..

Günler, aylar yani altı yedi ay geçecek Ülkü sözünde durup doğuracaktı!. Ve aradan aylar, aylar geçecek, Orhan bir mektubunda, «.... Benim Ülkü'yü evlendirdim..» diye bir cümle yazacaktı!. Ve Bulgaristan'a gitmeden önce senetler, bonolar bırakacak ve bazı nüfus işlemlerini de tamamlayacaktı yıllar sonra.. Anılar, bir çocuk bir de «Bir Filiz Vardı» romanı kalacaktı, bu «Comedie Humaine»den...

«Benim İşler Görünmez Eller Tarafından..»

İst. 20.1.1964

«Sevgili Fikret

Kitabı imzalayıp, senin «Büro» adresine yollıyalı epeyce oluyor. Aldın mı?

Dışişlerine salladığımız dilekçe acaba yoluna girdi mi? Yoksa gene «Yüksek Politika» gereğince alı mı kondu?»

Alıkonmamıştı. İlk listeye ek, yeni bir liste sağlamıştım, ama ilkinden bir sonuç alalım diye bekliyordum. Dışişlerine sık sık başvuruyor, isteğinin «encamı»nı soruyordum.. Büyükelçiliğimize ikinci bir yazı yazıldı Kültür Dairesi'nden.. Büyükelçimiz Fahri Korutürk'ün konuyu «dikkat»le izlediğini söylediler..

«.... Benim işler gene «Görünmez eller» tarafından kısıtlanmış vaziyette. Hep, «Hikmetinden sual olunmaz yüksek politika» gereğince.. Yıllardır dinliyoruz

bu teranceyi: Yüksek politika, yüksek politika. Bıktık artık. Hani gene hey heylerim pek üzerimde. Dünya Türkiye'den ibaret değil ya deyip, çoluğu çocuğu toparlayıp... Ne bu be? Mesleğini icra edemezsin, tapulu malına sahip çıkamazsın, düşüncelerine karışmak isterler.. Sonra da bunun adı «Hürriyet rejimi»!.

Zam, zam, zama da zam!

Böyle idareyi çocuk da başarır. Kalkınma imiş... Bana öyle geliyor ki, Türkiye'nin belirli bir ortamdan fazla kalkınması istenmiyor. Neden? Niçin?

Nedeni, niçini mâlûm!.

Neyse.. Yukarda sözünü ettiğim hususa, yâni mâlûm dilekçenin encamına dair birşeyler biliyorsan yaz da, bir zaman daha avunalım!

Toptan selâm, sevgiler..»

Acı Bir Mektup Daha..

İstanbul, 11 Mart 964

«Sevgili Fikret,

Uzun zamandır mektupların kesildi. Gerçi ben de yazmağa fırsat bulamıyorum ya... Neyse..

Bir kızın olmuş. İşittim. Ayten'i ve seni tebrik ederim. Bu zamanda kız, oğlan farkı yoktur: Hatta kız daha hayırlı...

...

Bu satırları sabahın beşinde, buz gibi odamda yazıyorum. Ne odun, ne kömür, ne de hemen odun kömür alacak para var. Borç, borç, borç.. Telif iş yok. Ne film senaryosu ne de roman teklifi. Bu hiç de lâyık olmadığım yoksul hayata ne zamana kadar, niçin tahammül edeceğimi bilmiyorum. Gelecek günler hiç de ümit verici değil. Yıllar yılı «cehalet»e verilen tavizler nihayet memleketi bir sağlık uçurumunun kıyısına getirdi. Hâlâ tolerans, hâlâ önemseyiş, hâlâ oy hesapları.. Yobazlığın homurtuları tehdit hâlini aldı. Öyle sanıyorum ki bir 31 Mart, yahut Menemen arefesindeyiz. Keskin sirkenin zararı küpedir ama, keskin sirke gene de zarar verecek.

Bu hava içinde, bizim işler yatmış durumda. İstanbul, Türkiye benim için yaşanabilecek yer olmaktan çıktı. İki şey yapmam lâzım:

1) Ya İstanbul veya İstanbul dışında, Göğüş gibi dostların himmetiyle 1000-1500 lira ücret veya aylıkla bir iş bulup, Orhan Kemal'i bir kenara itip Raşit Öğütçü olarak çalışmak.. Çocukların öğrenimini yürütmek;

2) Ya Türkiye'yi terk edip gitmek. «Kaçmak» değil!.

...

Ne dersin, Anadolu'nun herhangi bir köşesinde benim tek başıma barınabileceğim bir iş bulamaz mısın bana? Bu hususu Göğüş veya başkalarına açar mısın? Bir, iki yıl için. Ondan sonra Nâzım Teknik Üniversiteyi bitirecek. Kardeşlerini himayesine alabilir sanırım.

Bu hususta fikrini acele yaz.

...

«Kanlı Topraklar» hakkında fikrini yazmadın. Devam edecek, bir iki, belki üç ciltten sonra «Vukuat Var»a bağlanacak. Sonra «Hanımın Çiftliği» en son cilt de «Bir Başka İnsan».. Demek ki altı ciltlik sel roman olacak tümü.

Dün, BİR FİLİZ VARDI adını verdiğim yeni romanımı Yaşar Nabi'ye teslim ettim.

Sen ne âlemdesin?

Bana Dışişleri Bakanlığına yaptığımız müracaatla ilgili birşeyler yaz. Ne oluyor? Müracaatımızın aksettirildiğine dair bir işaret var mı? Bıçak kemiğe dayandı artık!..

Bizim hâne halkı kaderini buna bağlamış. Bense işsiz, güçsüz boşlukta dönüp duruyorum.

Bizimkilerden sizlere selâm, sevgiler..
Ben de topunuzun gözlerinden öperim kardeşim.
Dostlara selâm, sevgi...»

«Bana Dışişleri Bakanlığından Yazı Geldi...»

26.V.961

«Sevgili Fikret,

Önce W. Saroyan'la imzalayıp Bitlis'ten gönderdiğin kart, dün de mektubun geldi. Kart'a bilhassa çok sevindim. Sağol. Asıl «Şooooo meselenin telgrafını» bekliyorum.

Bana Dışişleri Bakanlığından yazı geldi. Moskova'daki Elçiliğimizden alınan cevabı özetliyorlar. Tıpkı senin bildirdiğin gibi. İkinci cevabı alınca da bildireceklermiş. Bekliyorum hem de nasıl tasavvur edemezsin.. Çünkü mâlûm, meteliğe kurşun...

Film senaryoları tamamen durdu.. Üstelik, para da çıkmıyor.. Yâni bir iş alıp yapsan bile.

Bâbıâli de ona yakın. Velhasıl İstanbul'un hiç yaşanacağı kalmadı.. Yaşıyor idiysek!.

W. Saroyan'la buluşup konuşmak güzel bir fırsat ama, mâlûm, beş aylık ev kirası birikmiş olmasa, cepte hiç olmazsa kahve ve iki kadeh atacak para olsa. Bununla beraber, randevu teminine çalışacağım. Sen bu yakınlarda gelsen de uzun uzun konuşsak..»

W. Saroyan'la, O'nun «Baba Ocağı»na gittik. Onbeşgün keyifli bir doğu Anadolu gezisi yaptık. Hergün Orhan Kemal'den söz ediyoruz. Romanlarından, öykülerinden, yaşantısından. Saroyan, İstanbul'a gittiği zaman Orhan'la muhakkak konuşmak, muhakkak tanışmak istediğini söyledi, oturup bir kart yazdık, imzalayıp gönderdik Orhan'a. Saroyan da, çileli yaşantısını, acılı günlerini anlatıyor, «....Dayanması gerek.. Dayanması.. Göreceksin, arkadaşın bu kötü günleri geride bırakacak, dayanması gerek.. Dayanması..»

Sonra, rakıydı, şaraptı, ak bıyıklarını da bardağa daldırarak dikiyor kafasına.. Kıbrıs işi yine kanlanmış, Johnson, Başbakan İnönü'ye sonradan aynı ağırlıkta cevabını alacağı bir mektup yazmış, babası Bitlis'te doğan, yaşayan, Amerika'ya göçtük-

ten sonra dünyaya gelen Saroyan da Amerika uyruklu! Halk buna karşın, bu Ermeni, babası Bitlis'li ünlü yazarı bağrına basıyordu, geçmişi, ânı unutup.. Tatvan'da, otelde, coşkuyla içki içerken, bir şoför muavini içki masasından kocaman bir «go home» çekivermişti!. Tartışmalar sürüp gitti, bu insancıl yazar, saatler sonra o muavinle «insanlar», insanların «kardeşliği» için kadeh kaldıracak, Gaziantep'te bakırcılar çarşısını dolaşıp bir kahveye, kahvenin ipli kürsüsüne yanlayıp, küçücük masada bir kağıda yazdıklarını uzatacakt bana: «Büyük ruh sahibi ve akıcı üsluplu bir yazar ve fotograf sanatçısı olan Fikret Otyam ile birlikte Türkiye'de dolaşmak mazhariyetine eriştim. Bilhassa, Otyam'ın mükemmel önderliği ve hazırlıkları Bitlis ve Muş'a yaptığım ziyaretlerimi unutulmaz bir anı haline getirmiştir.

O'nun bir dostu olabildiğimi ümit ederim.

O'nun sanatının, insanlığının ve kişisel yakınlığının hayranıyım.

Türkiye'de yaptığım ziyareti, hayatımın en büyük tecrübelerinden biri haline getirdi. Bugün Türk ulusunun alçak gönüllülüğünü, konukseverliğini ve vekarını Fikret'in önderliği sonucunda öğrendiğime inanıyorum.

Daima derin şükran ve içten saygılarımla.»

«..... Ak Baba için yeni bir mizah romanını yarıladım.. Çok ama çok seveceksin. Hani kahkaha ile uzun zaman lâfını edeceğiz. Kelle kulağı ile «Kalantor» bir sahtekâr. Bir çeşit «Murtaza» ama, Murtaza gibi patronu için canını vermeğe hazır değil, tam tersi. Büyük adam çalımı ile kasaba esnafını soyan cinsten. Şaraphaneleri, lokantaları, otelleri müfettişmiş gibi teftiş edip avanta sızdırıyor ve (Ekmek elden, su gölden) geçiniyor.

Neyse..

Hânen halkına, hânem halkından selâm, sevgi.. Gözlerinden öperim kardeşim...»

«Bütün Ricalarına Rağmen....»

Unkapanı: 2.6.964

«Sevgili Fikret,

Sana hemen şunu esefle beyan edeyim ki, bütün ricalarına rağmen Mr. Saroyan'ı, verdiğin telefon numaralarında arıyamadım. Sebep bir değil birkaç. Önce hepsinden önemlisi PARASIZLIK!. Cepte metelik yok, beşinci aydır ödenmeyen ev kirası bir yanda, öte yanda tamtakır bir ev, bomboş cepler... beride kalk Saroyan'ı ara. Şayet arayıp da bulsaydım, adam beni gayet tadsız, renksiz bulacaktı. Sonra ne lüzum var? Meşhur romancımız, romanımızın dünya temsilcisi, yüz akımız onunla buluşup poz poz resimler çektirdi, Türk roman ve hikâyesini temsil ediverip çıktı ya.. Onun bu şahsî reklâmı elvermez mi adamcağızı doyurmağa?

Şaka bir yana, gelelim sadede: Bana Mayıs'ın 13'ünde Dışişleri Bakanlığından bir yazı geldi. Senin yazdıklarının aynı. Gelgelelim yazının ciddiyetine —Çünkü öyle pespâyelikle karşılaştım ki— inanamıyorum. Daha açıkçası bana öyle geliyor ki, bu yazı, hiçbir mesnedi olmayan bir oyalama cümlesinden. Ne dersin? Oraya gerçekten yazılmış mı? Şunu bana bir bildiriver de, hayatımda ilk defa hükümetimizin lehime iş gördüğüne inanıp kıvanç duyayım. O kadar istiyorum ki bunu..

Film senaryoları tam sıfır noktasında. Roman da, yâni Bâbıâli de aynı noktaya doğru ilerliyor. Bu şartlar altında yapılacak tek şey, çoluğu çocuğu toplayıp yurdu terk etmekten ibaret. Elli yaşıma bastım. Yetti birader. Hiç olmazsa çocuklarım, torunlarım dâhî politika cücelerimizin nurlu ufukları fantezisinden kurtulsunlar da, ekmeklerini insan gibi kazanıp, insan gibi yaşama imkânına kavuşsunlar. Dünyanın belki de hiç bir yerinde bizdeki kadar vasat devlet ve hükümet adamlarının, memleket idaresini bir satranç oyununa çevirdiği görülemez. Şimdi de Demokrasi diktatörlüğü. Gün gelecek, Menderes devrinin hiç olmazsa —enflâsyon menfilasyon— rahat ekmeğini mi

arıyacaktık? Yeniden, dolaylı surette İnönü diktatörlüğünün kurulması için mi heriflere muhalefet etmiştik? İnan, Gurbet Kuşları romanımı yazdığım için adamlardan özür dileyesim geliyor..

Selâm sevgiler.
(Acele cevap)»

«Gene Şu En Dar En Berbat Zamanımızda...»

İstanbul, 18 Eylül 1964

«Sevgili Fikret,

Gene şu en dar, en berbat zamanımızda hani Hızır gibi yetiştin, oğlanı ambulânsla aşırdın bu yana. Sağ ol, var ol.»

Uğur telefon etti. Sıtkı'nın çok ağır hasta olduğunu, İstanbul'a Orhan'ın yanına gitmek istediğini, kapıcı eşliğinde bir dolmuşla İstanbul'a göndermek üzere olduklarını bildirdi. Orhan'ın bu «garip» halli, efendi, yüzü devamlı bir tuhaf «hüzün» taşıyan kardeşi Sıtkı'yı, az görmeme karşın, severdim. Adana'ya her yolum düşende, ararım, severdi sanıyorum ağabeysinin bu arkadaşını. Zayıftı, nereye el atsa «kuruturdu», sanırım O'nu kahrediyordu olanlar. Bacısı Uğur, durumunun pek de «parlak» olmadığını açıklıyordu, boğuk bir sesle.. «Bekleyin azıcık» dedim..

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Kemal Demir'i arayıp durumu anlattım.. «Memlekete bunca güzel yapıt vermiş, ünlü bir romancıya kendilerinin de yapması gereken görevleri olduğunu» söyleyen Sağlık Bakanı iki saat sonra, içinde bir sağlık uzmanı, bazı araç ve gereçlerle donatılmış bir cankurtaran'ı Uğur'un evinin önünde hazır kılmıştı ve Sıtkı yolcu edildi, iyi koşullar içinde..

«.....Daha önce durumu kısaca özetliyeyim:

Ankara'ya döndüğünle ilgili hiçbir mektup almadım senden. Bir kart almıştım Afganistan'dan mı, İran'dan mı ne? O kadar. Zaten bekleyip duruyordum. Neyse hoş geldin....»

Hoş gelmiştim. Çetin Altan, aylar önce telefon etmiş, «Arabayla, bir uzak doğu gezisine hazırlan, sensiz olmaz» demiş, kendimi bir Türk arkadaş, İsveç'li eşi Barbro ve Çetin'in arasında bulmuş, sonucu ne olacağı belirsiz uzun bir yolculuğa bırakmıştım, bırakmıştık.. İran, Afganistan... Ve daha daha ötelere. Ne var ki, bin-bir macerayla süregiden yolculuğun, Afganistan'ın başkenti Kâbil'deki durağında Çetin bir «aşk» yüzünden, sanki bulunduğu yer Konya imiş gibi, «Haydi bana eyvallah» diyecek, uğurlayacaktık Çetin'i İstanbul'a!. Afganistan içinde, hep Çetin'in dostluğunu arayacak, bazı TV filmleri çektikten sonra Pakistan'a geçerek, karı-koca arkadaşların da biraz kafalarını dinlemesini sağlayacaktım onları başbaşa bırakıp... Ve günün birinde, yine kamyonla Hayber geçitinin o korkunç, o tadına doyumsuz doğa güzelliğini gerilerde bırakacak, Kâbil'de arkadaşlarla buluşacak, daha doğuya gitmekten cayarak Türkiye'nin yolunu tutacaktık, kazasız-belâsız. Ve Türkiye'nin ne denli ileri, uygar olduğunu, Gürbudak sınır kapısından girdikten sonra bir kez daha anlayacaktım..

«..... Sovyetlerden Merkez Bankası eliyle 9.700 lira aldım ve tahmin edeceğin gibi, gırtlağa kadar olan borçlardan kurtuldum, hafifledim. Şimdi tamamen mi borçsuzum? Ne haddime? Gene borçluyum ama, mühim değil. Sizin Cumhuriyet'e —Bence— nefis bir roman hazırladım. Değişik bir konu. Sahte, kofti bir beyefendinin Anadolu içinde, üçüncü sınıf bir vilâyet'teki «Tahsilât ve Teftişleri». Kahkahalarla güleceğini sanırım.

Sonra asıl mühimi, eski adı Balina olan, şimdiki adıyla İspinozlar oyunumun provası Tepebaşında, Dram tiyatrosunda başladı. Hemen her gün gidiyorum. Çok iyi oynuyorlar. Sanırım adamakıllı tutacak.

İkinci oyun Ulvi Uraz'da: Murtaza. Onun provasına daha başlanmadı ama, eli kulağındadır. Hatta inanır mısn, kabul etmediğim boktan işler bile oluyor. Maddi durumum hayli iyiye gitti sayılabilir. Fakat Sıtkı'nın şu menhus hastalığı.... Çocuk ne fena olmuş yahu? Hani benden daima kaçar, ayrı baş çekerdi ama, gene de onu gördükçe —Bütün irademe, sinirlerimin kuvvetine rağmen— üzülmemek elden gelmiyor. Annemi ısrarla hatırlatıyor. Çünkü annem onu çok severdi ve korkardı gürün birinde ortalarda kalmasından. Kalmadı, kalmazdı da, gene de niçin kendi evi, kendi çocukları olmasındı?

Neyse, ne diyelim? Sonra başka bir his içindeyim: Sıra ondan çok bendeydi, belki bana daha çok yakışırdı. Tesadüf onu ne diye buldu sanki? Sağlık durumumun iyiliğinden âdeta utanıyorum. Biliyorum lâf değil bunlar ama, insanın aklına geliyor işte. Bugünlerde sinirlerim bozuldu Sıtkı dolayısıyle, yoksa çok iyiydim. E, tabî, bugünkü kadar belki de bütün hayatım boyunca maddî varlık içinde olamamış, yatırımlar yapamamıştım. O kadar ki, Altın Kitaplar bile benden ikinci bir roman isteyeceğini söyledi. Bu kış onun da hesabı tamamdır. (Bu kitap evi benim SOKAKLARIN ÇOCUĞU'nu basmıştı. Satıştan memnun kalmışlar).

Şimdilik böyle. Sen, çocuklar, Ayten nasılsınız?

Bugünlerde gelebilir misin buraya?

Uzun gevezelikler, patavatsızlıklar dolu mektuplarını bekler, dostlara selâm eder, ev halkınla birlikte gözlerinden öperim..

Buradan da keza...

Fikret,

Ayrıca yazamayacağım, bu mektubu Uğur'a ya okuyuver, ya da yolla.

Sıtkı gece 12 de geldi. Adamlar çok iyi getirmişler. Yolda, iğne yapmışlar. Şu anda rahat bir uyku

içinde. Bütün gece de çok rahat uyudu. Böyle rahat, böyle (okunamadı) giderse, benim evim O'nun evi. Yıllarca kalabilir.

Talat da orada ise ona da selâm. Uğur'a da. Gözlerinden öperim..»

«Düşün.....»

İkbal Kahvesi 28.X.964

Sevgili Fikret,

Uzun zamandır sana yazmak istiyorum. Gelgeleliim, yazı yazmak heves ve enerjisini bulamıyordum bir türlü.

Düşün:

1) İspinozlar adını alan tiyatro oyunumun yeniden elden geçirilmesi,

2) Murtaza oyunumun elden geçirilmesi,

3) Dünya'daki «Yeşilçamın ardı»nın yürütülmesi ve tamamlanması,

4) Cumhuriyet'e «Müfettişler Müfettişi»nin yazılması,

5) Dialoglar,

6) Sıtkının hastalığı ve ölümü....

Daha da sayabilirim.. Haaa.. Her iki piyesim provaları.

Piyes dedim de.. İspinozları görmeni isterdim, hâlâ da isterim.. Hem de yanyana, kahkahalarla seyretmeliyiz. Çok güzel oynuyorlar. Murtaza da, sanırım Kasım ortalarında başlayacak. Gala'ya gelirsin herhalde.

Ben şimdi de ağır yazı yükünden kurtulmanın ferahlı üzüntüsü içindeyim. «Üzüntü...» Çünkü hemen hemen boşum. Mamafi, iki piyes, üç roman vb tezgâhta.

Basın, İspinozlar'a karşı pek kayıtsız. E, bu da normâl.

Yeni bir mâni, pardon engel çıkmazsa bu aybaşından sonra birkaç gün oraya gelmek istiyorum. Sen o tarihlerde orada mısın?

Yaz bana. Hânemden hânene firâde firâde selâm. Ben de hepinizin gözlerinden öperim kardeşim.»

10.12.964

Başarını candan kutlar, gözlerinden öperim.

Hâlci Viran'dan, Hânei mâmuruna selâm, sevgiler. Vaktim yok. Uzun uzun yazamadım...»

«..Şu İspinozların Bitmesini Bekleyeceğim..»

İst. 12.X.964

«Sevgili Fikret,

Hemen belirteyim ki, bütün iyi niyetlerime rağmen Ankara'ya maalesef gelemiyorum. Sebep gayet basit: Cumhuriyet'e MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ diye bir roman verdim. Parasını tamamen alıp, borçlarımı ödeyip, üst yanının mühim bir kısmını eve bırakıp, geri kalanını yanıma alıp Ankara yolunu tutarım diye düşünmüştüm. Gelgelelim evdeki pazar gene ve her zaman olduğunca, çarşıya uymadı. Küçük bir avans verdiler. Bu küçük avans'sa hemen hemen bir işime yaramadı ve ben yeni roman angajmanlarına girmek zorunda kaldım. Roman, roman, roman! Hani bıktım dersem inan. Başka ne gelir elimden? Yazı'nın çeşitli türleri. Şimdi artık şu İSPİNOZLAR'ın bitmesini bekleyeceğim.

İSPİNOZLAR'ı görmeni çok isterdim. O kadar güzel oynuyorlar ki! Basın yeni yeni ilgileniyor, güzel yazılar çıkmadı değil. Ama ne olursa olsun, oyun kendi reklâmını kendisi yaptı. Dün gece Fatih-Saraçhane tiyatrosunda ilk temsil başlamıştı. Biletler, birkaç günlüğü birden tamamen satılmış. Salon dopdoluydu. İnsan, tuzu olan bir şeyin beğenilmesine çok seviniyor Yaşasın halk! Vallahi halk, fakir fıkara yâni, çok daha iyi anlıyor. T.İ.P. bir çiçek göndermişti. Nasıl sevindim, tasavvur edemezsin....»

(..... «Devlet Kuşu», «İspinozlar» Muzaffer Buyrukçu'nun hayatıydı. Roman onun hayatından alınan parçalardı. Çingene, Taşkasaplı, Sülo, Buyrukçu'nun eski arkadaşlarıydı. Ayten, Nurten kız kardeşleri.

Erol, küçük kardeşi. Baba, Buyrukçu'nun Balkanlar'dan göçmen olarak gelen, önce Niğde'ye, sonra İstanbul'a yerleşen «Gece Postası», «Son Telgraf» gazetelerinde bekçilik yapan Ahmet Ağaydı. Orhan Kemal, Buyrukçu'yla birlikte olmanın havasında yazmıştı bu romanı.. Çok iyi bilirdi onun ailesini, kardeşlerini, babasını.. Boyacı Bayram amcasıydı.. Arkadaşlarını yakından tanırdı. Buyrukçu'yu kızdırmak, ti'ye almak için Kumkapı'ya, Yenikapı'ya iner, onun arkadaşlarının oturduğu yerlere, meyhanelere kimi zaman Buyrukçu'yla, kimi zaman Arap Talât'la giderdi. Sülo, belediyede çalışırdı. Orhan Kemal, Sülo'yu arar, O'nun, Kumkapı'nın güneş görmeyen dar sokağın başındaki ahşap evine gider, Buyrukçu'nun hikâyelerini dinlerdi. Sülo, Buyrukçu'nun okula takunyayla gidip, koğuluşundan; Buyrukçu'nun çalıştığı sütçüden aşırdıkları tatlılardan; demiryoluna dökülen kömürleri toplarken Buyrukçu'nun nasıl dayak yediğinden; Çemberlitaş'ta açacakları köfteci dükkânından; kavun, karpuz pazarcılığından; kız tavladıklarından; sevişen kızlardan haraç aldıklarından; Buyrukçu'nun abayı yakışından; burunlarının ucunu göremeyecek kadar zom oluşlarından; düğünlerinden aşırdıkları pastalardan söz ederdi.

...

Fikret Otyam, Dünya gazetesinden ayrılıp Ulus'a geçmiş, İstanbul'dan Ankara'ya göçmüştü.. «Devlet Kuşu» Ulus gazetesinde tefrika edilmiş, sonra Aziz Nesin'in Kemal Tahir'le birlikte kurduğu «Düşün Yayınevi» tarafından yayınlanmıştı.

...

«İspinozlar»ın provaları başlamıştı. Orhan Kemal yanına Buyrukçu'yu, Hakkı Özkan'ı takıp Tepebaşı Tiyatrosuna giderdi. Nedense bu çalışmalara yalnız gitmezdi. Sevmezdi tek başına öyle yerlere gitmeyi. O gün İkbal'de oyun çalışmaları mı anlatılmazdı?.. Oyundan espiriler mi söylenmezdi?.. Mi-

zansenler mi eleştirilmezdi?.. Leyla Altın, Birsen Kaplangı mı övülmezdi?.. Gülistan Güzey'in yürüyüşüne mi hayran olunmazdı..

Ve oyun İkbal'de tekrar sahneye mi konulmazdı?

...

Sicim gibi yağan yağmurdan kaçıp, İkbal'e girdik. Orhan Kemal'i masasına oturmuş, sokağa bakar bulduk.. Canı sıkılıyordu.. Uzaktan durumu sezdik.. Böyle zamanlarda daha çok onun konuşmasını beklemek gerektiğini bilirdik.. Bilirdik ya, Patriyot Hayati dayanamayıp sordu:

«Ne o mîrim?.. Hayrola?.. Yüzünden düşen...»

Orhan Kemal zembereği boşanan bir yay gibi:

«Nasıl bin parça olmasın Hayati?.. İşi tam rayına koyacağız, cebimize üç beş kuruş para girecek, taaakk bir çelme.. Yaallllaaaahhh Orhan Kemal yerde.. Yüzü koyun, iki seksen.. Bilirim mirim.. Bilirim bu adamları.. Oğlan bin zahmet, bizim oyunu sahneye koyacağım diye çırpınır.. Senin Tunç Yalman, Muhsin Ertuğrul'a bir çivi koymasın mı?..»

«Ne çivisi be Raşit?..»

«Ne çivisci olacak?.. Hanım evlâdı çivisi.. Neymiş efendim, neymiş? Bizim «İspinozlar» kenar mahalle insanlarını anlatıyormuş.. Bol küfürlü, sarhoş naralı kahve çalgılarıyla eğlenen insanların dünyasıymış.. Falan, filân canım.. Beyoğlu gibi bir yerde, böyle bir oyunu oynamak Şehir Tiyatrosuna yakışmazmış.. Ama ben demiştim.. «Oğlum Zihni, bu adamlar Orhan Kemal'i oynamazlar.. Değil Muhsin Ertuğrul, felek olsa, yine foosss!»

«İleri, devrimci Muhsin Ertuğrul?..»

«Ne devrimcisi, ne ilericisi yahu.. Bir kere adamın yaslandığı yer egemen sınıf.. Onun hoşuna giden oyunları oynamak zorunda.. Ama, Gorki'nin Ayak Takımı'nı oynar.. Niçin? O, Maksim Gorki.. Ama Orhan Kemal?..»

«Muhsin Ertuğrul olması hayret?..»

«Niçin hayret?.. Hiç değil.. Bence normal.. Zihni'ye sormuş: «Ne vereceğiz bu oyunla seyirciye?...» Zavallı Zihni, «Hocam hor görülen ayak takımının da bir insan onuru olduğunu, onların da insan gibi yaşamak istediğini, ama düzenin buna engel olduğunu..» Muhsin Ertuğrul, «Canım bunun yerine başka bir oyun koysan daha iyi olmaz mı» demiş.. Zihni şaşırmış.. «Hocam siz ne söylüyorsunuz?.. Biz, bir buçuk ay geceli gündüzlü bu oyuna çalıştık.. Oyun perdesini açacak, siz, bu oyun iyi değil, kaldırın diyorsunuz.. İyi ama, ben bu sözlerinizi Hocam Muhsin Bey'den yazılı olarak almak isterim.. Bu oyunu oynamamızın sakıncalı olduğunu bana bildirseniz..» demiş..

«Şaka bir yana Raşit, ciddi mi?..»

«Ne şakası be Hayati? Ciddi tabii.. Zihni'ye Hoca'dan niçin yazılı bir kâğıt istediğini sormuşlar.. Demiş ki: «Hoca bana bu oyunu kaldır diye resmi bir yazı yazarsa, kaldırırım.. Ve derim ki, Muhsin Ertuğrul, Orhan Kemal'in «İspinozlar» oyununu oynamamızı istemiyor..»

...

«Oynarsın, oynamazsın.. Hır, gür.. Ben var ya, ben... Kaldırsınlar da görelim alimallahhh.. Onlar da kim oluyormuş? Boş ver yahu, kaç paralık adam ki?..» gibi söylentilerden sonra «İspinozlar»a izin verildi. Oyunun afişleri basıldı. İstanbul'un her köşe başına iri siyah puntolarla yapıştırılan afişler «İspinozlar»ın Tepebaşı Tiyatrosunda oynayacağını duyuruyordu..

Orhan Kemal, bir çocuk gibi sevinçliydi. Her ne kadar bu sevinci gizlemek için çaba gösterdiyse de, sevinç o kadar belirgin bir biçimde yüzünden gözlerine uzanan bir mutluluk parıltısı gibi uçuşuyordu.. Sanki içi içine sığmayan bir insandı Orhan Kemal..

Ve ilk defa bir oyunu gün ışığına, seyirci karşısına çıkıyordu..

«İspinozlar'ın galası çok kalabalık olmuş.. İstanbul'un tiyatro severleri salonu hınca hınç doldurmuş.. Bir alkış, bir alkış Orhan Kemal'i sahneye çağırmışlar.. Orhan Kemal, sahneye çıkıp, seyircileri selâmlamış ve sıcak alâkalarına içten teşekkür etmiş..

Gala gecesi İkbal takımına boş verilmişti.. İkbal'den tek bir kişi oyunun ilk gecesine gitmemişti. Çağrılmamıştı.. Daha gerçeği çağrılamamıştı.. Orhan Kemal'e o gece için ancak beş adet bilet vermişler..

«Ne gönül koyuyorsunuz ulan haybeciler.. Herifler oyunu zaten.. Bir de siz kalkmışınız bize davetiye yok mu diyorsunuz?.. Verdikleri kaç davetiye ki! Bir ben, bir karı etti mi iki. Üç te çocuk.. İşte beş davetiye.. Kime davetiye verdim ki bana surat ediyorsunuz.. Sonra canım, oyun ilk gecesi iyi olmazmış.. Aradan bir kaç gün geçince oyun otururmuş.. O zaman gideriz.. Keyfimizce güleriz be..»

...

İspinozlar'a gidecektik. Orhan Kemal, Buyrukçu, Arap Talat, Yelfe İhsan. İkbal'den Beyoğlu'na çıkıp, Tepebaşı Tiyatrosunda «İsponozlar»ı seyredecektik..

Ve o akşam, sinek kaydı saç sakal tıraşını vuranlar.. Eski, emektar laciverte ütü üstüne ütü geçenler.. Sivri burun, yumurta ökçe, yandan makosen papuçlara boya üstüne boya, cilâ üstüne cilâ çekenler.. Siyah mavi kırmızı kıravatları üçgen, dörtgen bağlayanlar.. Yan cepten vişne çürüğü, bol işlemeli mendil sarkıtanlar..

Çok kere böyle yerlere, toplantılara, kokteyllere, oturumlara, açılışlara cümbür cemaat giderdik.. Gitmeden önce bir Adana kebap yapar, keyfimizce bir iki tek attıktan sonra Beyoğlu'na çıkardık.. Bu akşam

da öyle olması istenmişti.. Cağaloğlu'ndan Sirkeci'ye inip, Adana Kebap'ın yolunu tutmuştuk.. Masalar kurulmuş, acılı acısız beytiler söylenmiş, Antep işi acısı çok, soğanı az salata ortaya konmuş, bir büyük rakı söylemiştik.

Kadehler kalkmıştı «İspinozlar» onuruna. Espriler, takılmalar, sataşmalar başlamıştı. Çatal, bıçak, peçete bir yana itilmiş, iyi kızarmış beytilere ver yansın edip, iyi bir alt yaptıktan sonra rakı içmeye geçecektik.

Orhan Kemal yanında oturan Yelfe İhsan'ı hafifçe dürtüp Talat'a:

«Oğlum Arap, buraya yemek yemeğe gelmedik.. Ulan, kebabı meze yapacağız kitapsız.. Karın doyurmak için mi geldik? Burası meyhane..»

«İyi be Raşit.. Aç açına, aç karnına «İspinozlar»a git!»

Buyrukçu'ya göz kırpan Orhan Kemal:

«Kime, kime? 'İspinozlar'a mı?..»

Talat, eliyle Buyrukçu'yu gösterip:

«Bunlara! Ne 'İspinozlar' ya? Allak nazardan saklasın.. İyi oğlum Buyruk, bakıyorum kısmetin açık!.»

Köşe bir yere sıkışan Yelfe İhsan dayanamayıp:

«İyi be Raşit.. Taşlı'dan İkbal'e beraber.. İkbal'den gün bitimi atla minübüse doğru eve beraber. Ehhh artık insaf!. Bir de bu akşam bunları bize tiyatro diye yutturacaksın?.. Her gün, her allahın günü bildiğin, gördüğün insanı bir de sahnede seyret.. İyi, kıyak be.. Buyrukçu'su, Ahmet Ağa'sı, Sülo'su, anası, bacısı, danası..»

Buyrukçu kebabtan kaldırdığı gözlerini Yelfe İhsan'a dikip:

«Bu sizin için bir şeref olmalıdır!.»

Yelfe İhsan gülerek:

«O şeref bize aittir.. Ve Şeref efendi sokak iş yerimizdir..»

Ve Sirkeci'den Tepebaşı'na bir taksi.. Bizim meşhur «Tepebaşı Çıkartması» başlamadan önce.. Milad'dan önce, milad'dan sonra gibi.. Şişhane'yi dönüp, Perapalas'ın önünde durduk.. Teker teker arabadan dökülmeye başladık.. Önden Orhan Kemal, onun arkasında Buyrukçu, en arkada Arap Talat.

Orhan Kemal, arkadan usul usul gelen Talat'a:

«Ne o Arap, bakıyorum yandan yandan gidiyorsun?»

«Canibi Beyoğlu'na geldik Raşit. Neme gerek?»

Buyrukçu, Orhan Kemal'ın koluna girip:

«Nedense kirve, bu tiyatro bana hep operayı hatırlatır.. Sanki hiç afişten inmeyen «Sevil Berberi», «Tosca» her gece, ama her gece burada oynanır..»

Yelfe İhsan, Orhan Kemal'e göz kırparak Buyrukçu'ya:

«Başka hangi operaları seyrettiniz?»

«Çoookkk..»

«Meselâ hangisi? Meselâ?.»

«Ananın dini...»

Pırıl pırıl yanan ışıkların altından büyük salona girdik. Oyunun başlamasına bir kaç dakika vardı. Orhan Kemal üç beş kişinin lâfına tutulmuş bize boş vermişti. Ara ışıklar sönmüş, salonu aydınlatan yan ışıklar yanmıştı.. Perdenin açılmasına yakın ön sırada yerimizi almıştık.

Ahmet Ağa'nın:

«Olsa addam, açsa güzzini, kurtarır em kendini em de bizı be yahu!» lâfına kıs kıs gülmeye başlamıştık ki, Mustafa'nın «Heeeyyytt var mı bana yan bakannn..» narasıyla kendimize gelmiştik.

Boyacı Bayram:

«Sen hiç karışma., bırrak bana. Ben konuştum Sülo, em de Çingene ile. Onlar da taraftar almasına kızı!.»

«En çok dinler sözü'nü Sülo'nun.»

«Ne der Sülo bilirsin? Der doyyurmaz karin güzellik. Etmesin enayılık, alsın zengin kızını em kurtarsın kendini olsun addam, em da tokansın faydasi bize.»

«Dugri süyler. Ama çirkin imiş kız. Olsun efendim. Olsun çirkın. Var ya çok paraları..»

Ahmet Aga'nın «Olamadın adam! Olsa idın bitırırdın Orta'yı hiç olmazsa!.» sözleri Buyrukçu'nun en zayıf yanıydı. Elinde tuttuğu ceketini koltuğun yanına usulca bırakan Buyrukçu'yu yan gözle süzen Talat:

«Oğlum bize bunu bir de askerlikte yutturmuştun ama!»

Mustafa'nın «Bitiremedim sayenizde.. Takunyayla yolladınız okula, herkes benimle alay etti.. Harcıyacak beş kuruşum yoktu, alay ediyorlardı benimle.. Adam olamadık işte, serseri olduk ne yapalım»ın arkasından uzun bir nara «Ooooff aaallliaaaahhhh var mı bana yan bakannnn..»

Talat, Mustafa'nın bağırmasına dayanamayıp Buyrukçu'ya:

«Destur lan. Yeter kafamızı ütülediğin feleksiz. Kafamı kızdırma lan bir ofuna of çekerim, anladın mı?»

Kıs kıs gülen Buyrukçu Orhan Kemal'e:

«Seninki ne diyor kirve biliyor musun?»

«Ne diyor allahın yaratıp dünyaya adam diye saldığı..»

«Yeter lan of çektiğin, kafamı kızdırma, ofuna of derim ha!.»

«Vay dağlar kibarı vay..»

...

Her gün beş davetiye gelirdi İkbal'e.. İkbal'den artanlar Cibali'ye taşınırdı. «İspinozlar»ı görmeyen kalmamıştı. Garson Melkom, Şerif Efendi iki'şer kere. Gazcı Mehmet, Lokantacı Mustafa ailece.. Acem Süleyman tayfasıyla.. Kumkapı, Yenikapı sakinleri,

Taşlıtarla göçmenleri, Adanalı bıçkınlar.. Belediye, Toprak Mahsulleri memurları, memureleri.. Sekreter kızlar, trikotajcılar.. Yazarlar, çizerler, yayıncılar.. Ve tiyatroya hayatında ilk kez giden Hayriye Bacı.

...

İspinozlar, bir ay Tepebaşı Tiyatrosunda, bir buçuk ay kadar da Fatih Tiyatrosunda hınca hınç oynarken ansızın kaldırıldı. «İşlerimi bozan görünmez bir takım eller faaliyete geçmiş, oyunu afişten indirmiş..» Oysa oyun Fatih, Üsküdar, Kadıköy, Beyoğlu'nda aylarca oynayabilir, iyi bir gişe yapabilirdi..

...

Ve Orhan Kemal oyunu Yaşar Nabi'ye verdi.

Büyük bir coşku içinde oyunu:

«İSPİNOZLAR'ı sahneye koyan Zihni Küçümen'le, onu gerçekten başarıyla oynıyanları, dekorunu, müziğini, ışıklarını düzenleyenleri, ona emeği geçen herkesi sevgiyle anarak» demiş.. Ve oyunu onlara armağan etmiş, onları saymıştı.

Orhan Kemal bıraktığı Yeşilçam'a tekrar döndü...» (22)

Acaba gelir miydi aklına Zihni Küçümen'in, Dünya Gazetesinde, Ali İhsan Göğüş ve Yekta Ragıp Önen'in yardımcılığını yaptığımız gecelerin çileli yaşantısından kurtulup, Orhan Kemal'in bir piyesini sahneleyeceği?. Küçümen gecenin bir yarısında fırlardı masasından bana bir göz işareti çakıp.. Neden sonra farkederdi Yekta Bey.. «Yahu nerede bu adam yine? Yine nereye gitti?. Her gece, her gece bu saatte kayboluyor, olmaz efendim, böyle gazetecilik olmaz.. Olmaz efendim.. Ben gazeteciliğe başladığımda...»

Başlardı gazeteciliğe başladığından.. Bir gün öğrendi Şehir Tiyatrosu'nda da çalıştığını.. Hayretler içinde kaldı.. Ve bir gece, çalışmadığı bir gece gidip seyretmiş gece yardımcısını.. Öfkeyle geldi..

«Yahu, tiyatroda oynuyor dediniz, bekledim, bekledim, yok bizim adam, bir aralık sahnenin yanından bir adam yuvarlanarak girdi, öbür taraftan çıktı!. Meğer bizim Zihni Küçümen'miş bu.. Sonra adı tiyatroda oynuyor oluyor!.»

Zihni'yi ti'ye almak için, Ali İhsan Göğüş, bizlere göz kırparak Yekta Bey'e seslenir, «Ne yapıyor bu serseri Yekta Bey?» der, Yekta Bey işini bırakıp Yazı İşleri odasında yuvarlanırdı, Zihni'yi taklit etmek için.. Katılırcasına gülme sırası bize gelirdi..

«Orhan Kemal Ve Helva İle Halva»

(.....ÖNCE BİR ÖZ ELEŞTİRİ...

.....Orhan Kemal olayına, kendi kuşağından olan ve kentsoylu eziklerin sorunları ve öteki yazarların ölçüsü uygulanamaz. Onun, içinden doğduğu kendi sınıfının koşulları bu berikininkilere hiç benzemez. Bu nedenle de yapıtlarında dile getirdiği kendi sınıfının insanları kentsoylularca yadırganır. Bundan yıllarca önce -1954 lerde sanırım- Orhan Kemal için o günlerin Dünya Gazetesinin sanat-edebiyat ekinde 'köylü romantizmi yapıyor' gibilerden bir yazı yazmıştım. Başta Fikret Otyam, Adnan Benk ve çiçeği burnunda Ferit Edgü beni çok haklı olarak kınamışlardı. Oysa o günlerde anlatmayı kıvıramadığım, Orhan Kemal'de emekçilere acındırmak çabasının ağır basışını görmemdi. Ya da biz acımak duygusundan öte bir şey veremediğini sanıyorduk. Onun dile getirdiği emekçilerin trajikomik tutumlarında, bireysel kurtuluşu arama çabalarında, ille de bir başkaldırmanın sert çizgilerini arıyor, onları bu hallere düşüren nedenleri de yazarın açık seçik ortaya koymasını istiyorduk. «Edebiyatımızda romantizm»i başkaldırmanın tam tersi olarak alıyorduk. O günlerde hikâye yazan arkadaşlarınıza hep şöyle dediğimizi hazırlarım: «İyi, güzel de hep bir çizginin için-

de çizgiyi aşmak gerek.» O çizginin, günün değer yargıları, ahlâk anlayışı olduğunu söylüyor, onları kırmanın gereğini önlüyorduk ama o değer yargılarının, o ahlâk anlayışının ötesinde ne olduğunu açık seçik biz de bilmiyorduk. Kentsoylu aydın, yalnızlık boğuntularının nedenini, göbeğinde oturduğu bozuk düzende değil, o düzene kendini yabancılaştırdığını sandığı iç yaşantısında arıyordu. Sanki içsel dengesini buluverse, düzenle, o düzeni pekâlâ kabullenen kişilerle barışıverse mutluluk kapısını çalıverecekti. Bu nedenle, kimi kendini anlayacak bir kadında, kimi dış ülkelerde, kimi ruh doktorlarında bu mutluluğun anahtarı var belliyordu. Ya da meyhane ile boğuntu sanatı ile savunmaya çabalıyordu. «Mavi ve siyah» kahramanları bilmem kaç göbek öteden, üstelik kendi sınıflarının okurlarından büsbütün koparak Beyoğlu'nun arka sokak meyhanelerinin kısır döngüsüne gelmişti. Köroğlu'nun Bolu beyine (feodaliteye) meydan okumasından gele gele Çukurova'da Kürt Zeynel'in «bireysel öfkeyle» harmanı ateşe vermeye gelmesine şaşıyorduk. Oysa o günlerde «romantizm» diye yadırgadığımız bu tutum, Orhan Kemal'in kişileri olduklarından başka göstererek, devrimcilik uğruna gerçeği çarpıltmamak çabasıydı ki, biz de bunu anlıyamamıştık. Orhan Kemal bizim istediğimiz gibi sömürü bilincini emekçilerde açık-seçik ortaya koyarak bir türlü tezli roman yazsaydı, asıl o zaman «romantik edebiyat» yapmış olmaz mıydı? Bu gerçeği yıllar sonra da olsa tazelemek isteği nicedir içimizde çeki taşı gibi oturan bir özeleştiri ağırlığıydı..

İNSANI YÜCELTEN EDEBİYAT

O güne dek «tatlı su» romanlarına alışmış okuyucunun Orhan Kemal'i ve aynı doğrultudaki yazarları ingiliz tuzu gibi içmediğini bugün gibi ansıyorum.

Öğretmendim, gazeteciydim, tiyatro oyuncusuy-

dum, radyocuydum, genişçe sayılacak bir küçük -kentosylu- aydın çevrem vardı; soruşturma yapmaktan da oldum olası hoşlanırdım, çeşitli anlayışlarda kalıplaşmış kalmış, ya da henüz kafasındaki kavramların kargaşalığından kurtulmamış kişilere yönelttiğim sorulara hemen şuna yakın yanıtlar alıyordum: «Bize okulda edebiyatı başka türlü öğrettiler, edebiyat insanı yücelten, yüce duyguları kaleme alan bir sanat dalıdır. O, büyük duyguları, büyük fikirleri, insanı sarsan, değiştiren yüce olayları anlatır, dediler. Oysa bu yazarlar, örnekse bir insan pisliğini, fotoğrafını çeker gibi tanımlıyorlar. Güzel meyvalardan yapılan natürmortlar, güneşin batışını gösteren güzel peyzajlar insana (bedii) heyecanlar verirken, içinde solucanlar kıvranan bir fışkı resmi çok iğrenç geliyor.» (Lütfen, abartıyor diye küçümsemeyin, o yanıtlar hep böyleydi.)

EMEKÇİNİN ROMANI ELBETTE YADIRGANACAKTI

Böyle düşüyor, böyle söylüyorlardı. Her okuyucunun bir edebiyat eleştirmeni olmasını bekleyemeyiz ya. Gerçi daha geçen yüz yılda bile Balzak o ilâheler ilâhesi Madam Mortsof'u cançekiştirirken yellendirmeyi de unutmamıştı, ortada o «yüce» duygulardan uzak Zola'lar, Maupassant'lar vardı ama bizim kentsoylumuz için «edebiyat» hâlâ bir peri masalı olmaktan öte değildi. İşte bu durumda yurdumuzda 1938'den 1963'lere kadar susturulan bir Nâzım Hikmet, kafası kırılarak yokedileceği sanılan, kitapları yasaklanmadığı halde Remzi Kitabevi'nden esrar alır gibi fısıltıyla istenen ve arka depodan paketlenerek verilen bir Sabahattin Ali ve Medârı Maişet Motoru toplattırılan bir Sait Faik'ten sonra emekçinin kendi içinden fışkıran romancıları elbette önce çok yadırganacaktı. Şartlanmış okuyucu Bereketli Topraklar Üzerinde'yi okurken, «Aboov.. Abaruh..»

diye çığrışan köylü ağızlarına gülecek, siyah şalvarını sıyırıp oracığa şaaaarr diye işeyen Anadolu kadınının bu en doğal davranışlarıyla eğlenecekti. Bizim küçük olanaklarımızla yapılan bu eşantiyon soruşturma, bugün yurt çapında tekrarlanma olanağını bulsa, köprülerin altından çok suyun geçtiğinin görüleceğini bilmiyor değiliz. Bugünün edebiyat öğretmenleri bizim 1946'ların Avrupa'ya mühendis olmaya gidip de «Edebiyatçı» olarak dönen, kat kat giysileri, kolalı gömlekleriyle, kırlaşmış saçları «Eau Lavande» kokan aristokrat çocukları değil artık. «Fuzulî kim, Nedim kim, siz kim? Siz gidin mahallede çelik çomak oynayın!» diye bizlere Olimposun tepesinden bakan, öğretmenliği kendi deyimleriyle «kerhen» yapan bu aksoylu kişizadeler, bırakın sosyal gerçekçi yazından bir iki örnek vermeyi, Kurtuluş Savaşımızın ATEŞTEN GÖMLEK'lerini, YABAN'larını bile es geçerlerdi. Milli Eğitim kadrosunda Atatürk'çülük ilkelerini yaşayacak öğretmen ordusu ne yazık ki, Boğaziçi yalılarının Osmanlı artıklarından kurulma zorundaydı. Onların şartlandırdığı okurlar da bugün kırk yaşlarına geldi işte.

İSPİNOZLAR SAHNEDE..

İşin bu yanını ele almayı edebiyat araştırmacılarına ve gerçek kültür devrimi kuramcılarına bırakarak, yurdumuzda uzun yıllar tiyatro anlayışlarını egemen kılanların durumlarını saptayacak ve ilerde çok işe yarayacağını umduğumuz Orhan Kemal'le ve yazımızın bütünüyle ilgili bir durumu anlatmak, belgelemek dileğindeyiz.

Şehir Tiyatroları'nda oyun seçiciliği yaparken (1961-1964) elime Orhan Kemal'in BALİNA adlı bir oyunu geçti. Bir iki yıldır kimsenin el değiştirmeden rafların birinde tozlara bıraktığı soluk bir dosyaydı. Hemen okudum ve gördüm ki bu Orhan'ın DEVLET KUŞU romanından yapılma bir uygulamaydı; bir ti-

yatro oyunundan çok da senaryo niteliği ağır basıyordu. Nitekim AVARE MUSTAFA adıyla Yeşilçam kapkaççıları onu piyasaya sürmüşlerdi bile. Orhan Kemal'in oyun yazmasını ötedenberi isteyenlerdendim. Adım BALİNA'yı ve çalışmaya başladım. Diyaloglar çok iyi, tabloların bağlantısı zayıf, üstelik her tablonun üslûbu dramatik yönden bağdaşmayacak kadar dağınıktı. Başlangıç ve sonuç, sahneye koyucuya oyunu hangi çizgiyle çeleceğini belirlemiyor, giderek çok olumsuz tersliklere sürükleyecek bir tehlike yaratıyordu. Biraz da umutsuz çalışmalarımı sürdürürken bir gün Galatasaray'da Orhan'la karşılaştım. Hemen bir yere oturarak konuşmaya başladık. Bana dedi ki: «Hiç yorma kafanı, oynamazlar benim oyunumu..», «Olsun, gene de çalışalım.» dedim ve düşündüklerimi anlattım. O sıra galiba kardeşi ağır bir hastalığa yakalanmıştı ve Orhan da her zamanki gibi geçim derdinden başını pek kaldıramıyordu. «Sen nasıl istersen öyle yap, güvenim var sana» dedi ve gene o tatlı gülüşüyle «Oynamazlar bak görürsün»ü ekledi. Eylül'de provalara başladığımda o hâlâ umutsuzdu. Tablolarda, bütünde, sonuçta gereken değişiklikleri, ekleri, kısaltmaları birlikte yaptık. (Varlık yayınlarında çıkan İSPİNOZLAR, metnin aldığı bu son şekildir.)

MUHSİN ERTUĞRUL'UN
KUŞKUSU

Sonunda genel provalar geldi çattı ve Orhan Kemal, hikâyeci arkadaşı mürettip Hakkı Özkan ile Tepebaşı tiyatrosunda salonun bir kenarına ilişti. İlk kez bir oyununu sahnede görecekti. İlk bölüm bitince genel yönetmen Muhsin Ertuğrul ile Tunç Yalman'ın arka localardan provayı izlediklerini gördüm. Duruşlarından pek memnun kalmadıkları anlaşılıyordu. Prova sona erince her ikisinin de hiçbir şey söylemeden dipteki küçük odaya çekilmelerinden

kuşkulanmıştım.. Oyunculara da Orhan'a da bir şey sezdirmemeye çalışarak yanlarına gittim. Suskun, küskün bir halleri vardı. Aramızda aşağı yukarı şöyle bir konuşma geçti:

Ben — Biz İSPİNOZLAR'ı sahneye koyalım dedik ama asıl İspinozlar siz olmuşsunuz. Hayrola ne var?

M. Ertuğrul — Ne olacak şimdi?

Ben — Ne gibi?

M. Ertuğrul — Bu oyunu nasıl kurtaracağız?

Ben — Ne bakımdan? İkinci tablonun dekoru iyi değildi, ama Metin Deniz onu bu gece sabaha kadar çalışıp değiştirecek.

M. Ertuğrul — Ben onu demiyorum. Bu küfürlü, sarhoş nağralı, kahve çalgılarıyla eğlenen insanların konuşmaları iyi mi sence?

Ben — Neden iyi olmasın? İşte bunlar da bizim ayak takımımız.

Tunç Yalman — Sahneden seyircilere bunları mı dinleteceğiz?

Ben — Sen bir defa sus. Şişli'de, Büyükada'da, Robert Kolej'de yetişen hanım evlâtları Çingene'yi, Sülo'yu, Taşkasaplı'yı, Bayram'ı, emeklileri filân tanıyamaz, anlıyamaz. Ben Ortaköy'de Drama ve Kavala göçmenlerinin içinde yetiştim. Bunlar bizim insanlarımızdır, böyle konuşurlar ve onların sorunlarını sahneye çıkarmanın da ayıbı yoktur. Ne istiyorduk yâni bir kaldırım üçkâğıtçısı, Gorki'nin ayak takımındaki Prens gibi mi konuşsundu?

M. Ertuğrul — Peki ne vereceğiz bu oyunla seyirciye?

Ben — Hor görülen ayak takımının da bir haysiyeti olduğunu, onların da insan gibi yaşamak istediğini ama bu düzenin buna olanak tanımadığını vereceğiz. Öte yandan zenginlere sırt vererek kuruluşlarını kendi sınıflarından insanları hor görmekle sağlayacaklarını zanneden bireysel çabaların -odacı ve

Mustafa'nın ailesi örneğinde olduğu gibi- traji-komiğini anlatıyoruz.

M. Ertuğrul — Gene de daha edepli konuşturulabilirlerdi. Ulansız, be'siz filân.

Ben — Göreceksiniz, bu oyun çok olumlu tepkiler uyandıracak.

Üç kişi arasında geçen bu sahneyi anlatmakla sayın Muhsin Ertuğrul'la, sayın Tunç Yalman'ın kişiliklerini hedef tutmak değildi amacımız. Burada önemli olan kentsoylunun tiyatro anlayışıdır. O gece evime dönerken 1946'lardaki edebiyat öğretmenlerimi, tiyatro bir «memleket-i edeptir»in salt çok eski tiyatro esnafının kaba söz oyunlarına karşı çıkarılmış olduğunu düşünüyordum.

İSPİNOZLAR bir ay Tepebaşı'nda, bir buçuk ay kadar da Fatih bölümünde dolu dolu oynarken ansızın kaldırıldı. Oysa Fatih, Üsküdar, Beyoğlu'nda aylarca oynayabilir, Orhan'cığa rahat nefes aldırabilirdi. Sonra Orhan'la karşılaştık gene bir gün; bana «Biliyor musun, İSPİNOZLAR neden kadırıldı dedi, mültimilyonerimiz (ismini de verdi) oyundaki zengin tipinden işkillenmiş, kime baskı yaptıysa yapmış, kaldırttı oyunu..»

...

.....Şimdi Orhan Kemal'in «Benim oyunumu oynamazlar» demesini daha bir iyi anlıyorum. Egemen sınıfların çıkarlarını çomaklayan bir yazarı susturmak isteyenlere karşı çıkacak olanlar bile, bu çıkışın sahnede edepli! konuşmalarla yapılmasını istiyorlar. Bir yerde gene kendi sınıflarının şartlandırılmasıyla, insanların «edebiyat» ve sanatın inceliklerileyle bencilliklerinden kurtulabileceği soydaşlarını sevebilecekerini, eğitim ve öğretime artık kimsenin kimseyi ezemeyeceği, sömüremeyeceği aldanışının çocuksu saflığıyla avunuyorlar.»([23])

«.....Sıra MURTAZA'da şimdi. Ben, ESKİCİ VE OĞULLARI'na başladım. Düşün koca Topal'ı! Çok iyi gidiyor. Bu sefer İSPİNOZLAR'daki ufak tefek hataları yapmamaya çalışacağım. Bir de vakit bulursam 72. KOĞUŞ'u tezgâha koymak niyetindeyim. Tiyatro oyunları yazmak daha kolayıma gidiyor. Ama tabî gittikçe zorlaşacak, çok düşünmek gerekecek zamanla. Ne olursa olsun, senaryo rezaletini düşün? Tiyatroculara çalışmak elbette değer. Sinemacılar içinde kaç tane lâftan, iş'ten anlıyan çıkar?

Röportajların güzel, çok güzel hem de. Yenilerini merakla bekliyorum. Evcek selâm sevgiler. Gözlerinden öper, mektuplar dolusu «gevezelikler»ini beklerim kardeşim.»

«Tanınmayacak Kadar Hasta ve Erimiş Durumdayım»

16.XII.964 - İSTANBUL

«Sevgili Fikret

Geçende başarını TEL-MEKTUP'la, fakir işi, kutlamıştım.

Şimdi BİR KARIŞ TOPRAK İÇİN tefrikanı hazla okuyorum. Tabî bu arada Kemal Tahir'in Bozkırdaki Çekirdek'ini de. Şunu hemen belirteyim ki, isim (BOZKIRDAKİ TOHUM) olsaydı onu galiba çok daha sevecektim. Bir de Bay Tahir Alangu'nun, Kemal Tahir'in ..... yahut romanlarının baş yorumcusu, takdimcisi, rakiplerinin üzerine saldırmakla vazifeli birini hatırlatan yazısı olmasaydı. Yazı çok güzel aslında. Köy ve gerçekçilik konusunda şampiyonluğu kimselere vermek istemeyen, illâki Kemal Tahir de Kemal Tahir diye tutturan, bu yüzden çok, ama çok antipatik olan bu zât Kemal Tahir'in avukatlığını yapmakla ona iyilik değil, kötülük ediyor.

Kemal Tahir'in romanı iyi başladı, iyi gidiyor. Doğru, gerçek. Ama Kemal Tahir'in de, hele hele Tahir Alangu'nun da anlıyamadıkları, galiba yaşamlarının sonuna kadar da anlıyamayacakları şey, sel roman yaz-

mak, bir takım projelerini gerçekleştirmekle «Romancı» olunmaz. Ne olursa olsun, roman, bilime paraleldir. Bilimin ışığında gider. Bilime ışık tutabilirse de, bizzat bilim yapmaz, yapamaz..

Tahir Alangu'ya kalırsa, Kemal Tahir şimdiye kadar Türk romanında -Yüz bulurlarsa dünya romanında da diyebilirler- yapılmamış bir sel roman meydana getirmekteymiş. Bu, iki kollu bir selmiş. Biri köylüyü, öteki kentliyi veriyormuş. Bilmem kaç cilt sonra kollar birleşecek, nasıl kalkınabileceği problemi şıp diye meydana çıkıverecekmiş.

Ali İhsan Göğüş vasıtasiyle İnönü'ye, Gürsel'e müjdeyi veriver: Toprak reformlarına, bir takım uzmanlara falan hiç lüzum yok. Bu işin sırrı Kemal Tahir beyde. Ne yapıp yapıp alsınlar elinden projesini, uygulayıversinler, memleket kalkınıversin!

Ah be Fikret, ne olacak bu bizim hâlimiz? Ukalâlık bizi bırakıyor da biz ukalâlığı bırakamıyoruz. Şu hani «Bilgin görünme, bilginlere doğru yolu göstermeme komikliğini. Bir bırakıversek belki adam oluruz. Şimdi gel de romanı ağız tadıyla oku git.. İmkân mı var? Kemal Tahir - Tahir Alangu ikilisinin çam işine benzeyen ağırlığı insanı rahatsız ediyor.

Sonra, ilk günlerdeki takdir yazılarında. «Sulusepken romantizm» taşı da fıkara Yaşar Kemal'e. Halbuki Yaşar Kemal kadar senin, Nâzım Hikmet'in, Bedri Rahmi'nin, Sait Faik'in ne bileyim, Ayhan Hünalp'ın.... başarınız buradan geliyor. Onun sırılsıklam, ya da sulusepken romantizm dediği, küçümsediği şey, yaşama sevincidir, iç coşkunluğudur. Senin tefrikalardaki o zehir gibi sayfalarda senin bu canlı anlatışın olmasa, ya da Yaşar'ın pırıl pırıl ifadesi olmasa ne kalır geriye? Mârifet o işte.. Sait'in ayni teknikle yazılmış bir «Hişt hişt» hikâyesini hatırlarım, içimde adeta bahar açar. Bir dostu övmek için illâki bir başka, ya da başkalarını yermek şart mı? Küçüklük bence. O zâtın sanatçılığı, insanseverliği kıt. Eskiler, «Üslûbül-beyan ayniyle insan!» dememişler boşuna. Gözlerini kapamış, haldur huldur yazıyor. Plânını tamamlıyormuş. İyi ama romandan, san'attan ne haber? Oku-

yucular ne diyor? Ne derlerse desinler. Tahir Alangu şâheser diyor ya!

Tahir Alangu Kemal Tahir için böyle böyle diyorsa, Yön'ün son sayısında da Nimet Arzık Yaşar Kemal için böyle böyle diyor. Nimet Arzık mı haklı, Tahir Alangu mu?

Tahir Alangu'nun yazısına göz attın mı bilmem. Ne diyormuş Kemal Tahir anha minha? Bugünkü düzen içinde, töresel kadrosuyla yaşamakta olan köyün kalkınmasına imkân yokmuş falan filân. Bunu bilmeyen mi var? Hatta sadece bunu değil, köyün kalkınmamasında âmil olan daha başka, çok daha güçlü faktörlerin etkisi altında olduğu için Türk köyü kalkınamaz.. Ama reformlar ne de olsa bir kımıldamaya götürür. Bütün bunları Kemal Tahir, hele Tahir Alangu kadar Devlet başkanı da biliyor, hükümet başkanı da..

Neyse, geçelim..

...

Reis, ben günlerdir evden dışarı çıkamayacak ve galiba tanınmayacak kadar hasta ve erimiş durumdayım. Yıllar yılı biriken soğuk algınlıkları bir patladı, serdi. Ardından anjin de bindirdi! Yemek yiyemezsin. Ne yemeği? Su bile içemezsin. Şu satırları zoraki yazıyorum. Alt odada, bizim birader'in yolcu olduğu karyolaya yatmak sırası bize geldi. Kimbilir? Belli olmaz. Doğa insanı ölüme yavaş yavaş hazırlarmış. Hani pek niyetim yok ama, gayrı elli bir dedik. İki dedemin de ellibeşer yaşında yuvarlandıkları bildiğim şey olduğune göre... İrsi verasete yüzde yüz, bir kader gibi inananlardan olmadığım için, üzerinde durmuyorum. Diyelim ki elli beş, ya da elli iki'de yuvarlandık. Ne çıkar? Hazırım hazır!..

...

Yukardaki traşlardan sonra sana kol gibi bir angarya, iyi tutun:

Burada Çetin Altan, orada da galiba sen, fakir fıkaraya birer hâcet kapısı oluyorsunuz. Çetin'de otururken kaç sefer gülmüştüm onun hâline. Sanırım dilekçeyle müracaat edenler de vardı. Öyle ki, erbâb-ı mesâlih çat kapı, Çetin bey, falanca dairedeki işimizi

sürüncemede koyuyorlar. Yahut buna benzer şeyler. Zavallı lâf anlatıncaya kadar akla karayı seçerdi. Bir fıkra yazarı da halktan biri aslında. Ama sanırım onlar Başbakanlık'la Bakanlıklararası bir makamın sahibi falan mı sanıyorlardı ne?

Şimdi, iyi tutun dedim ya! Tutun: Benim üç kızkardeşimin en büyüğü Talât Temizsoy. Bilmem gördün mü? Tanıdın mı? Kocası halen..... Ben de senden rica edeceğim.....Tabî kaabilse..... Elçiye zeval yok derler... çünkü 27 yıllık memurmuş ve Irmak-Konya'dan yukarı çıkamamış.

Haydi yoruldum gayrı. Mâlûm selâmlar. Gözlerinden öperim.»

«Topumuza Basacak mısın Kalayı?»

İstanbul 12.1.1965

«Sevgili Fikret,

Bizim demiryolcu eniştenin işini yazdığım mektup bilmem eline geçti mi? Geçti de, «-Ben burada özel işleri takip bürosu açmadım» diye boşvermiş de olabilirsin. Ben senin yerinde olsam öyle yapardım.

Birader, densiz mi ararsın? Merhaba demeğe, biraz insancıl bir sempati göstermeğe gelmiyor. Hemen altından Çapanoğlu çıkıyor. Al sana bir yenisi:

.....hani hem yazıyor, hem gülüyorum. Ulan ne iştir bu be! Romancı Orhan Kemal, aziz dostu Fikret Otyam'ın sempatisinden faydalanarak, damadının eniştesi doktorun.....Fikret Otyam da kalkıp Bakanlığa gidecek, işi kurcalayıp sonuç alacak!

Ben pek güldüm. Bilmem sen de gülecek misin, yoksa bu işi başımıza saran Nedim Otyam'la birlikte topumuza basacak mısın kalayı?

...

Kitabını aldım, bundan öncekiler gibi zevkle okudum. Sen artık gerçek anlamıyla modern bir Evliya Çelebi oldun. Yazış, derleyiş, resimler çok güzel. Yalnız.. neyse, yalnızını bir gün rakı masası başında karşılıklı konuşuruz, ki, bu hem çok önemli hem de değil..

Meclis'ten Notlar'ın çıktığına göre henüz Ankara' dasın. Bakalım ne zaman kayacaksın şuraya buraya.. Evcek, evine selâm sevgiler..»

Şubat'ın beşinde, Ankara'dan Roma'ya uçtum, fotoğraf sergisi açmaya.. Çetin Altan ve bazı gazeteci dostlar da Tunus'tan dönüyorlar.. Çetin'i alıkoydum.. Çetin'in heyheyleri üstünde.. Milliyet, yazılarını koymamağa başlamış.. Sarılıyor telefona Çetin, ilgilileri arıyor ve kafa tutuyor..

«Lan yeğenim, senin suyun kaynadı bu gazetede..»

Çetin, sigaranın dumanlarını burnundan çıkardı mı, heyheyleri üstündedir.. Dumanlar burnundan uzanıyor. Napoli Başkonsolosumuz eski bir dostum, Israrla çağırıyor bir-kaç günlüğüne. Roma-Napoli hızlı trenine atlayıp bu çağrıya uyuyoruz. Kompartımanda harika bir zenci kadın.. Bir «kontak» kurmak için çantasındaki İngilizce gazeteyi istiyoruz.. Gazete kimin umurunda? Ve o anda Çetin, sergim nedeniyle yapılan resimli bir röportajı gösteriyor ve kıvançla haykırıyor, «Yaşşa be.. Ne güzel.. Harika..»

Sonra midesini tutuyor.. Sabahtır ve sabah kahvaltı etmeden atmışızdır trene bedenlerimizi. Ve Çetin'in ülseri, gıdıklamaktadır midesini.. «Ben bir lokma atıp geleyim..»

O akıl almaz hızla giden tren, Napoli'ye girmiştir ve Çetin yoktur ortalıkta!. Restoranda, önünde minicik şişeler, boşalmış.. Omlet ve alkoldur Çetin'in sabah kahvaltısı. Restoranın bir «Komünist» personeliyle, fransızca çatır çatır tartışmaktadır!

Unutulmaz günler geçiriliyor, sergi iyi gidiyor.. Çeşitli milletlerden dostlarım Roma gecelerini uzatmak için ellerinden gelen herşeyi yapacaklar, ama biz, işi tadında bırakıp Roma havalimanına gelecek, Çetin bir Air France uçağıyla -bileti öyle- ben de THY yollarının uçağıyla, ayrılacaktık. Çetin'in uça-

ğı beş dakika önce hareket edecek, jet.. Bizimki pervaneli.. Sonra Çetin'i, Yeşilköy'de Yaşar Kemal'le karşılayacaktık.. Onun uçağı, Atina'da duraklamış da..

Ve Orhan Kemal'le mektuplaşmamız aksıyor..

«Neden? Neden'i Yok.. Öyle..»

İstanbul, 30.III.965

«Sevgili Fikret,

Dikkat ediyor musun: Mektuplaşmamız hayli seyrekleşti. Neden? 'Neden'i yok, öyle. Bence bu, seni eskisinden daha az sevmeğe başladığımdan değil. Tahmin ederim sen de beni daha az sevmeğe başlamadın. Başlamadın ama, gene de 'neden?'

Bunları yazarken saat sabaha karşı 4....

Gece, kendi kendimle sohbete dalarak, kafayı bir güzel çekmiştim. Eve geldim, dokuz. Vurdum kafayı yattım. Şimdi, yâni az sonra, (72 ci Koğuş oyunu)nun tapesine devam edeceğim. İSPİNOZLAR'dan sonra bu ikincisi. Sırada ESKİCİ VE OĞULLARI ile birlikte galiba üç ayrı, üç değişik konum var oyun için..

Sana Uğur'la en son romanım (BİR FİLİZ VARDI) ile (72. KOĞUŞ) yolladım. Herhalde aldın?

Gelelim, daha doğrusu dönelim gene 72 ci Koğuş'a:

Bir ya da iki kopya yollayacağım sana, Asaf Çiğiltepe'ye vermen için. İyi oldu, çok iyi hem de. Bu yıl İSPİNOZLAR'ı görmeliydin. Hele Saraçhane tiyatrosunda. Çok iyi oynadıkları bir yana, halkın ilgisindeki taşkınlık. Fakat ne hikmetse, usulcacık kaldırıverdiler. 'Ne hikmetse'si var mı? Mâlûm sebepler. Hâlâ, hâlâ o sebepler!

BİR FİLİZ VARDI'yı da çok seveceğini sanıyorum. Anadolu'nun bilmem neresindeki bir köyü İstanbulluya yedirmek kolay. 'Demek böyle yaşıyorlarmış' der geçer. O köyü bilmez de ondan. Ama İstanbul'u İstanbullu'ya sevdirip, yedirmek.... Bu, öyle sanıyorum ki palavrayla olmaz.

Senin son kitap, röportaj türünde gerçekten ba-

şarılı. Zâten Cumhuriyet'te sık sık karşılaşıyoruz imzanla. Meclis Koridoru falan da güzel. Zaman zamansa büsbütün başarılı. Zekâ şimşekleri çakıyor. Ulan, ben oraya gelemiyorum, sen atlayıp gelsene arada.. Nasıl olsa Ankara'da pek durduğun yok. Haftada birkaç gece bizim Adana Kebapevi'nde demleniyorum. Taa yıllarca önceki gibi. İnanır mısın, çiyköfte'li, humus' lu, beyti kebaplı içki ne baş ağrısı yapıyor, ne de ne bileyim, halsizlik. Yaş ellibir oldu ama, ben eskiye kıyasla pek bir değişiklik görmüyorum. Saçlar biraz daha ağardı, bıyığa birkaç tel beyaz daha eklendi o kadar.. Bu kadarı da olacak artık canım..

Borçlarımdan hemen hemen tamamiyle sıyrıldım. Buz dolapları'ndan bir tek taksit kaldı.. Haaa.. Şu hani ..... diye biri vardı.. Hatırladın mı? Ukalâ dümbeleğin biri. Bu zat bana çok lâzım. Ankara'da olduğunu öğrendim..... , ... , ... yalnız ben değil, burada pek çok zavallıyı kefil vererek aldığı öteberilerin bedelini ödememek için İstanbul'u terketti.

...

Şimdilik bu kadar. Bizden sizlere selâm sevgi..»

Bu Oyun Neydi?

Ankara'da yeni bir yayınevi kuruldu.. Üç katlı bir köşk kiralandı, dayandı-döşendi. Ünlü, ünsüz Türk yazarlarının bütün yapıtlarının değerlendirileceği, peşin paralar ödeneceği, ama bunların çok sağlam anlaşmalarla yayınevine de bağlanacağı, sanat çevrelerinde rüzgâr gibi esti. Bu yayıneviyle anlaşma yapanlar arasında Orhan Kemal de vardı.. Yayınevi sahibinin Amerikalılarla sıkı ilişkisi kulağıma çalındı, sanırım amaç, Türk yazarlarını bir bakıma denetim altına almaktı.. Yayınevi, yazarın hertürlü yapıtını bol parayla alacak, gereğinde yazarı maaşa bağlayacak, ne var ki kitaplar isteme göre basılacak, tükenince yeniden sunulacaktı piyasaya! Dizgi araç-

ları buna elverişli.. Yapılan anlaşmalara göre, yazar yapıtını başka bir yayınevine asla veremeyecek!. Yayınevi bir yapıtı ikibin adet basabilir, yayar, sonra istek yok diye atar bir kenara.. Bu, Türk yazın hayatı için kirli bir oyundu.. Bir çok ünlü yazarımız, böylesine güvenceli, son yenilikleri kapsayan araç ve gereçlerle, bol parayla iş hayatına atılan yayınevinin girişimini kıvançla karşılamıştı haklı olarak.. Ama günler geçtikçe, işin böyle olmadığı anlaşıldı, Orhan Kemal'i, böyle bir yayınevine özlem çeken Orhan Kemal'i uyardım, ama o sözleşmeyi imzalamıştı!..

«Hayretler İçindeyim...»

İst. 10.8.1965

«Fikret,

Doğrusu hayretler içindeyim. Buradan ayrılalı iki hafta oldu. Sen, Ç..... yayınlarından bana iki satırla da olsa bir şeyler bildirmedin.

Niçin?

Zarar yok, kitaplarımı basmaktan vazgeçmiş veya vazgeçirilmiş olsunlar. Yeter ki gerçek durumu kesinlikle bileyim.

Kısa kesiyor, acele, ama çok acele cevap bekliyorum.

Not: Bay ..... adına, Müfettişler Müfettişi'ni taşhih edip yolladım.»

Macaristan Yazarlar Birliği'nin çağrılısı olarak gittiğim bu hoş ülkeden ve üç beş günlüğüne uğradığım Sofya'dan dönerken, İstanbul'da Orhan'a uğramıştım. Orhan'ın aklı fikri bu çok parlak koşullar sunan yayınevinde! Ankara'ya gelmesini, «göbeğini» kendisinin kesmesini biraz da üstü kapalı olarak söyledim. Yanılmış olabilirdim yayınevi için düşündüklerimden, duyduklarımdan, kuşkularımdan.

Çünkü çok güvendiğim, inandığım romancı dostlarım vardı, seçiciler, yöneticiler arasında.. Bazı yersiz kuşkularımdan, hiç istemediğim halde Orhan'ın parasal durumunu bozabilirdim..

72. Koğuş'a Nihayet Sahip Çıkıyor!.

Sahne adamı dostum Orhan Erçin, Orhan'ın 72. Koğuş oyununu sahnelemek istediğini bildirdi, Orhan Erçin'i, adaşına gönderdim.

12.8.965

«Sevgili Fikret,

Yaşar'dan selâmını aldım. Aleykümselâm.

Orhan Erçin geldi. 72 ci Koğuş oyununu çok ama, çok acele şu adrese gönder:

O. Erçin

Akdeniz Caddesi Şükrü Apt. 3/3 Fatih...

Gözlerimiz yollarda.. Selâm ve sevgiler..»

Orhan Kemal'in İlk Kez Uçağa Bindiğinin Haberidir..

«Başta Kemal Aydar, bürodaki bütün dostlara, M. Kemal'e, Ahmed Arif'e, hanımlara selâm sevgiler. O.K.

Unkapanı: 12 Eylül 965

Sevgili Fikret,

Oradan ayrılalı şöyle böyle bir haftaya yakın.. Mektubumu biraz geciktirmiş sayabilirim ama, hayır.. Mahsustan geciktirdim. İzmir'e gidecektin ya hani? Dönmeni bekledim. Nâzım geldi...

Hâlâ oranın, bilhassa senin, Ayten'in ve çocuklarının kuvvetli intibaları içindeyim. Gösterdiğiniz dostluğu yâd etmek bir çeşit yağcılık olabilir ve bilhassa seni katıla katıla güldürebilir...»

Ahmed Arif dinlendi Orhan'ın geldiğini duyunca.. Tepsisine varıncayadek, fileye koyup getirmiş «çiğköfte» malzemesini.. Ahmed'in böylesine coşkuyla çiğköfte yoğurduğuna az tanık oldum. Bulgurlar dişe

gelmesin diye anlatımsız bir güçle bastırıyor kötüye.. Alnında biriken terleri, çocuklar sırayla siliyorlar.. «Yahu, Orhan ağabey gelmiş, en güzel çiğköftemi yapacağım onuruna.. Ve bu gece içebildiğim kadar içeceğim..»

Çocuklar yalvarıyor:

— Ahmed amca acı olmasın..

Ahmed kızıyor:

— Söyleyin babanıza size baklava getirsin!

Ahmed, bir sanatçının içkiden önce yapacağı daha önemli uğraşıları olduğunu savunur ve ayda yılda, bir dost sofrasında, inandığı, güvendiği bir dost sofrasında içer ancak.. Meyhanelerde boşa zaman kaybına yanar, öfkelenir. «Bu, soytarılığa yoğum» der.. Orhan Kemal de, içmekten çok, içmenin lâfını sever..

Orhan'ın pürüzlü işlerini hallettik.. Eş, dost ziyaretleri yapıldı.. Her gece onuruna şölenler veriliyor, «Ankara ziyareti» giderek uzuyor ve uçakla dönmesini öneriyorum.. «Fena fikir değil, iyi be.. Düşmez mi lan? Amanı biliyon ya gardaş.. İçinde ben varım ya, düşeceği tutar cenabetin..»

THY'nın terminalinde otobüsü beklerken, söyleşiyoruz. Şöyle yapacaksın, böyle yapacaksın.. «Gardaş, uçak dediğin bir teyyaredir, kuş gibi kapar adamı, uçurur, ürüzgârda neyim yalpalanır, sen sen ol, korkmamağa bak. Miden neyim kabarırsa gardaşım, önündeki koltuğun arkasında bi gözde kesekâğıdı neyim vardır, içini yolcunun ensesine değil, o torbaya boşalt gardaş... Kemerini neyim iyi bi bağla, hemi kalkarken, hemi de inerken.. Korkup inecem dersen, indirmezler ha.. Yiğitliğe şey sürme gardaş, hadi yolun açık ossun gardaş..»

«.....Neyse, havayollarının mavi otobüsü kazasız belâsız hava alanına geldi. Yolcularla birlikte indim. İndim a, bir de baktım ki çevremdeki yolcular dağı-

livermiş. Her halde havaalanının kahvesi mi, büfesine mi ne geçmiş olacaklar. Ne yapayım? Ben de suyu gözünden kesmek için uçakların kuzu kuzu yattığı alanın kapısına indim, yâni suyu gözünden tuttum. Bekle ha bekle.. Derken fiyakalı kızlar, kadınlar, renklerinden Amerikalı, Pâkistan veya Hintli oldukları anlaşılan da geldiler. Sıra vardiya beklemeye başladık.

Epeyce sonra «Ho parleur»den mâlûm anons. Bir de baktım ki az önce kaybettiklerim çevreme gelmemişler mi? Haydi bakalım uçakta iyi yer kapma, kapabilme yarışı. Evel Allah bu yarışta hani uğuru kimseye vermem a, gene de çam devirip falso yapmamak ihtiyatını elden bırakmadığımdan, ne en arkaya kaldım, ne de en öne geçtim. Uçak terü tenha. Kanatların yanına düşmemek için en öne gittim, sola (sağa oturacak değildim ya) oturdum.

Üst yanı senin anlattığın gibi. Haa, dur az kalsın unutuyordum, gene bir anons. Kemerlerimizi lütfen bağlamalıymışız. Davrandım ama cenabet kemer, neyi nereye sokacağım? Sağdakilere baktım, sanki atom sırrını saklıyor hergeleler. Gizliden gizliye bağlandılar. Ben de işi açığa vurup muhtemel bir ti'ye alınmaktan kurtulmak için, kemeri ceketimin altına soktum, iki ucunu birleştirip sıkı sıkı tuttum. Buna bile lüzum yokmuş meğer. Neyse, o dert de defoldu. En son falsom, bir içim su hostesin gelip limonata içip içmeyeceğimi, daha doğrusu alıp almayacağımı sorması sırasında oldu. Almak isterdim ama, acaba boş bardağı iade ederken bahşiş vermek ham ahlatlık olur mu, olmaz mıydı? Kestiremediğim için «Mersi»yi salladım.

Fakat ne olursa olsun, uçak yolculuğu bir hârika. Bundan böyle ne zaman, nereye yolculuk edersem edeyim, -tabî param varsa- uçağı tercih etme kararındayım. Yalnız, meselâ senin gibi bir dostla vagon restoranda hiç fena kaçmaz.

Nâzım'ın işine «haydi hayırlısı» dedik.

Evcek senin eve selâm ve sevgiler. Ben de hepinizin gözlerinden öperim. İyi günlere..»

Yaşasın Ağırcezada Yargılanmak!..

(.....Parlamento üyelerinin maaşlarına yapılmak istenen zam dolayısiyle cereyan eden görüşmeler hakkında zamının aleyhinde yazılar yazan Genel Yayın Müdürümüz Ecvet Güresin, Ankara Temsilcimiz Kemal Aydar ile Fikret Otyam'ın yazıları bilirkişiye incelettirilmiş, bunlardan Fikret Otyam'ın yazısında suç unsuru görüldüğünden dava açılması için Adalet Bakanlığınca izin verilmiştir.

Bilirkişi, Ecvet Güresin ve Kemal Aydar'ın yazılarında suç görmemiştir. Yazı İşleri Sorumlu Müdürümüz Erol Dallı da, Otyam ile birlikte yargılanacaktır.

Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesi uyarınca Meclis'in manevi şahsiyetine yöneltildiği iddiasıyla bir yazar hakkında dava açılabilmesi için Adalet Bakanının izni gerekmektedir.

Öğrendiğimize göre, Adalet Bakanı İrfan Baran, Fikret Otyam'ın yazısı hakkındaki bilirkişi raporunu inceledikten sonra arkadaşımız hakkında 159. maddeye göre dava açılabilmesi için gerekli izni vermiştir.

T.C.K.nun 159. maddesi 1 yıldan 6 yıla kadar hapis cezasını öngörmektedir.

Otyam ve Dallı İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanacaklardır.....)

Ankara - İstanbul arasında mekik dokumaya başladım.. Duruşmaların uzaması keyfimizi bozmuyor, aksine seviniyoruz.. İstanbul kazan biz kepçe.. Duruşmadan çıkar çıkmaz, Sirkeci'de İstasyon Köftecisi, Adana Kebapevi.. Mektuplarda sık sık geçen kebapevinde, sofralar dolusu şöyleşiler, eş-dost cümbüşlü günler..

— Ulan, içeri alırlarsa Ankara'da mı, burada mı yatırırlar? Burası olursa iyi be, her hafta görüşürüz..

— Dert.. Her hafta görüşürmüşüz.. Göreceksin

beraat edeceğim.. Çünkü haklıyım.. Kırk elli milyonu yedirmeyeceğim, fakır fukaranın parasını, yetim hakkını yedirmeyeceğim.. Göreceksin bu iş bozulacak ve ben de aklanacağım.. Sen dua et, dava uzasın da sık sık, bu sofrada buluşalım, cezaevinin tel örgüleri ardında değil..

«Galiba Bu İş Yattı...»

20.9.965

«Fikret,

Bugün ayın yirmisi..

Ç..... yayınevi baylarından hâlâ ses yok.. Galiba bu iş yattı.

Bıktım usandım artık. Beş parasız, üstelik gırtlağa kadar borçluyum yine. İçine sı.... şım böyle..... da... böyle..... de, romancılığın da, politikasının da.. Bu öfke devam ederse, yarın İstanbul Valiliğine müracaat edip, artık neresi olursa yurt dışına çıkma izni isteyeceğim.

..... Vermezlerse..... »

«Nâzım'ın Nişanında Sen Bulun, Yüzükleri Tak..»

Unkapanı 15/10/965

«Sevgili Fikret,

Sana ve bizimkilere bir sürpriz yapacaktım: Bugün, bir araca atlayıp gelecektim oraya. O kadar ki, Nâzım'ın ve Nâzım'la birlikte yolu tutacak olan Işık'ın da haberi olmayacaktı. Fakat, benim boktan sepet işlerim eksik olmaz. Hem de yumurta kapıya gelince, «Aman Orhan âbi, ocağına düştük. Sen bilirsin...» cinsinden. Gene öyle.. Parası alınmış, yenmiş bir iş için bugün belki de akşama kadar angajeyim.

Onun için:

1) Nâzım'ın nişanında sen bulun, yüzükleri tak. Böyle şeylerde ustasındır elhak,

2) Nâzım'la yolladığım MURTAZA senaryosunu

ondan al. TRT de Bayan Adalet Ağaoğlu'ya lütfen ver. Kendisiyle burada, Ulvi Uraz'da tanışmıştık. Murtaza'yı roman halinde skeç yapmaktan söz etmiş, ben de kendilerine bir yardım olsun diye, eski harflerle yazdığım MURTAZA senaryosu taslağının yazı makinasiyle temiz edilmiş bir nushasını yollamayı vaad etmiştim.. İktidarın şu yeni tezahürü karşısında bilmiyorum, TRT hâlâ böyle teşebbüslerde bulunabilir mi? Ya da, vaktiyle bulunduğu teşebbüsleri yürütebilir mi?

Sen kendisine bir zahmet veriver. Sonunu da tape edince yollayacağımı söyleyiver.

3) Yeni romanlar üzerinde çalışıyorum. Bu arada herhalde YEŞİLÇAM SOKAĞI da tamamlanıp yollanacak. Bu bakımdan, kaabilse Ç.....lere telefonda ricada bulunup, elinin pek dar olduğunu sandığım Nuriye Öğütçü hanıma, ay başında yollayacakları 1500'ü; olmazsa hiç değilse bir 500 lira verebilsinler.

4) Fakir Baykurt da dahil D.... beye birer mektup yazmıştım. Karşılığını alamadım.

Mamafi alıştım artık Ankara'ya. Bir gün, gece atlayıp bir otobüse gelebilirim de. Yirmi, yirmi beş papele kıydın mı sabahleyin ordasın.

5) Mektubumun altına bir (TEL-ÖZELULAK) yazdım. Nişanın gününü ve saatını kesinlikle tâyin edemediğim, bir de PTT idaresinin hatta özelulaklarına da güvenim olmadığından -çünkü tel, nişan değil evliliklerinin sonralarına doğru ellerine geçebilir- sana özel olarak yazdım. Sen artık ora PTT sindeki bir arkadaşın vasıtasıyla bir telgraf kâğıdına mı yazdırırsın, yoksa ip.... edip mektubu mu okursun? Bilmiyorum. Gayrı ocağına düştük, idare idiver.

Haydi hayırlısı. Dostlara selâm ve sevgiler. Gözlerinizden öperim.»

TEL - ÖZELKULAK

«Çocuklarımın nişanında bulanamayışımdan dolayı üzgünüm. İşlerim imkân vermedi. Gözlerinden öper, mutluluklar dilerim. Nişanda bulunan herkese selâm, sevgiler. Orhan Kemal.»

Yüzükleri taktım ve Orhan'ın «tarifi üzre» hazırladığım telgrafı da okudum!. Cibali Üsküplü Fırın Sokak 20 numaranın önünde, diğer bebelerle, gittiğimizde de benim bebelerle oynayan Nazım'ın parmağına yüzüğü Orhan adına takarken, duygulandım, saçma-sapan bir de nutuk attığımı anımsıyorum..

Ama, elim uğurlu gelmeyecekti.. Tıpkı, ilk çocuğuma Elvan adını koyan, isim babalığı yapan ressam Orhan Peker'in nikâh tanıklığımda olduğu gibi..

«Selâm, Sevgi.. Dostluk..»

İst. 28..X.965

«Sevgili Fikret,

Senin ve Ayten'in, Nâzım'ın nişanında gösterdiğiniz yakın ilgiye, bizzat oraya gelip teşekkür edecektim. Hem de, bu akşam buradan otobüse binip, yarın sabah orada olmak şartile..

Olmadı.

Acele gelme sebep, Ç..... lerle kitapların ilk ve ikinci baskılarının fiyat meselelerini görüşmek ve geriye kalan «Müfettişler Müfettişi»nin «2.000» lirasını almaktı.

Şimdi: Nişandaki çiçek bedeli olan yüzlüğü D.... beyden benim hesabıma al. Ve bu (2.000) liranın, ayın, yâni yeni ayın 3 ünden önce burada olmasını sağla. (Tabii lütfen)

Aybaşında yollayacakları (1.500) lirayı Nuriye'ye orada vermişler. Demek sadece (2.000) lira yollayacaklar.

Belki bir koşu atlar gelirim.

Selâm, sevgi.. Dostluk.. Öper..»

«Yok Canım Bu İşlerde Bir Bit Yeniği Var»

İstanbul, 6/XI/965

«Sevgili Fikret,

Yok canım, bu işlerde bir bit yeniği var.

Hangi işlerde mi? Şu benim ayda elime geçen paranın, geçmesi uygun görülenden fazla geçmemesini

temin etmeye çalışanların düzenlediği iş'te. Aksi halde böylesine bir kuraklık.. Hayret!.

Belki «Vehim» denerek geçiştirilmek istenir ama, böylesine günü gününe ayarlanmış bir gelirin geometriksel bir düzenle yürümesi...

Ankara'dan Ç.... kitabevinden ayda bin beşyüz mü? Ondan başka bir santim bile fazla sağlıyamamak... Babam da tıpkı benim gibi yakınırdı. Adam tanınmış, ünlü, üstelik çok namuslu bir avukattı. İş gelirmiş. İş sahibiyle mutabakat, pazarlık. Adam vekâletname çıkarmağa gidermiş. Bir daha dönmezmiş. Derdi ki: «-İşlerimi dışardan bozan görünmez birtakım eller var!..»

Benimki de şimdi tıpkı onun gibi. Benim işlerimi de bozan görünmez bir takım eller var. Gaye, elime fazla para geçmemesini sağlamak!. Peki ne olacak bütün bunlardan denebilir. Kimbilir? Ya da tahmin edilebilir ama, tahmin etmemek, üzerinde durmamak en iyisi..

...

Cuma günü atlayıp gelemedim Ankara'ya. Parasızlık, hep parasızlık. Burada ayın üçünde ödenmesi gereken taksitler, icra bilmem neleri vardı. Olmadı olmadı.. Haciz memurlarını bekliyorum. Şan olsun memlekete!.

Şu Ç.... kitabevi de bozsa şu anlaşmayı da kurtulsak. Daha hoşuma gidecek. Onlar da birader, Nâzım'ı oraya kadar gönderdim, Çarşamba günü babanın eline geçecek şekilde postalarız demişler, bugün cumartesi, yok. Sana da yazmaktan sıkılıyorum. Birader neredeyse umumî vekilim olup çıkacaksın. Sanki senin işlerin daha az...

Neyse. Herhalde lütfeder yollarlar.. Sen telefon falan etme.. Biz alışkınız yurdumuzda, cümle kaabiliyetimize rağmen, sığıntı gibi yaşamağa..

Bu da geçer..

...

Haa. Dün can sıkıntısından Beyoğlu'nda dolaşırken, birden gözüme bir afiş ilişti: SÜRTÜK! Türkân Şoray oynuyor. Birinde bir senaryo meselesi vesilesiy-

le kadının yakınında bulunmak fırsatıyla karşılaşmıştım. Birader o güzellik, o korkunç câzibeli gözler insanı çarpıyordu. Hani istese, sağa sola yüzvererek milletle dalga geçmeye kalksa, peşine değil bölük, alaylar takılabilir. Şu ölümlü dünyada neden yapmaz bu işi anlamam..

Neyse, yerli film, boktandır falan gibi peşin hükümlerle daldım Lâle sinemasına.. Maksadın, beyaz perde de olsa kadının gözlerini, tek kelimeyle dişiliğini seyretmek. Fakat birader, çarpıldım âdeta! Bir sefer, başta Türkân, ardından hemen Cüneyt, Ekrem Bora, ötekiler çok ama çok nefis oynuyorlar. Bir Sofia, bir ne bileyim hangi karın ağrısı da bu kadar güzel oynayabilirlerdi bu rolü.. Oyunlar nefis, senaryo enfes, reji, kamera, şu bu hâkeza.. Orada da oynuyordur herhalde. Git, gör. Sinemadan çıktıktan sonra koştum rejisörü Ertem Eğilmez'e. Tebrik tebrik.. Hatta filmin şerefine daldım bir Beyoğlu ara sokağına, Üç Nal mı bir yer var, iki duble..

Velhasıl çok çok çok güzel!

...

Paralandığımda oradayım.

Büro ve hanen halkına selâm, sevgiler.

Gözlerinden öperim kardeşim.»

«İkbal Öldü...»

Unkapanı: 5.XII.965

«Sevgili Fikret,

Sana, içinde iş'le ilgisi olmayan, yâni senden oradaki bir işim için tavassutunu rica etmeyen, gevezelik dolu mektuplar yazmak istiyorum ama olmuyor..

Evet, gene iş ricası!.

Ama bu seferki seni yormayacak: Açacaksın telefonu Ahmet Küflü dostumuzu bulacaksın. İstanbul'a gelme işinin ne olduğunu sorduktan sonra, elindeki hikâye kitabı hakkında neler düşündüğünü -Lütfen- öğreneceksin. Lâf aramızda, basmak isterse çok sevineceğim. Sevincimin asıl sebebi, kırka yaklaşan kitaplarıma bir yenisinin ekleneceği filândan çok, anlıyor-

sun ya, telif ücretinin hemen bir cankurtaran simidi gibi elime geçivermesi!.

(Belki lâzım olur, telif ücreti bir binlikten aşağı olmasın da, ne kadar yukarı olursa o kadar işime yarar. Bu hususu ona bırak. O tâyin etsin.)

Şayet basmayacaksa, adresime ya postalasın, ya da gelecekse... Haa, dur.. Onula İkbal kahvesinde buluşmayı kararlaştırmıştık. İkbal halıcıya satıldı. Önümüzdeki cuma günü çıkacak YÖN'de, İKBAL ÖLDÜ isimli bir mersiyemi okuyacaksın. Yani artık İkbal kahvesi yok. Orhan Kemal'i oradan arama diye bir mesele de kalmadı..»

İKBAL ÖLDÜ..

(....Bendeki kahve tutkusu ne zamandan başlar? Bilmiyorum. Bildiğim, anamı babamı Beyrut'ta bırakıp, anayurda döndüğüm günlerde başladığını sanışımdır.

Yıl 1932. Aylardan Haziran. On sekiz yaşımın toz pembe günlerinde doludizgin geldiğim Adana'da, Kuruköprü'de bilmem ne kahvesiyle başlar bu tutku. Şimdi içlerinde çeşitli parti milletvekili, senatörleri boy boy, çeşit çeşit, irili ufaklı iş adamlarının bulunduğu o zamanki arkadaşlarımın okula gidercesine devam ettiğimiz bir kahve vardı. Ocakçısından garsonlarına kadar dost olduğumuz, tavlaları, kirli kâğıtlarıyla sabahlardan akşamlara kadar yakası açılmadık çeşitli küfür, bitmez tükenmez esprilerimizle tozlu aynalarda kahkahalarımızın bini bir para ravа gittiği bir kahve..

Bu kahve bize o yılların baba ocağından daha yakındı. Garsonunu, ocakçısını, sahibini, bir kıyıdan bize lâf atan, attığımız lâflara karşılık vermeye çalışan kundura boyacısı, kapısı önündeki simitçisine kadar dost olduğumuz bir kahveydi.

Bu kahve hiç farkına varmadan yerini Giritli Cumali'ninkine devredivermişti. Günün ilk saatların-

dan akşamın geç saatlarına kadar koynunda barınmış, bitmez tükenmez iskambiller, tavlalarla sürüp gitmişti bu da..

1943'lerde Adana şehrinin şimdi yerinde yeller esen gene bir Giritli kahvesi anılarıma gelip oturur. Bu kahvede belki de bundan öncekilerden daha rahattık. Sahibi bizden az kabaca biri saçlarını kaz kanadı tarar, stadyum üzerindeki çinko çevrili bir evin kızlarından birisiyle konuşurdu.

Sıtma denilen okaliptüs ağaçlarına gömülü, kocaman bir kibrit kutusunu hatırlatan bu kahvenin bahçesinde başladı ilk aşklarımız diyebilirim. Futbol çorapları, formalar, ayakkabılarımızın bulunduğu valizimiz bu kahvenin ocağı altındaki dolap değil, tozlu bir kovukta dururdu. Egzersizlere, maçlara burada hazırlanıp giderdik. Sık sık değişen sevgililerimize bu kahvenin okaliptüsleri altında randevu verdiğimiz gibi, bu kahvenin boy atmış okaliptüsleri altında sevgiliden ayrılmanın yasını tutan yeni başlayan aşkların pespembe, kavuniçi hatta alev kızılı düşlerini bu kahvenin okaliptüsleri altında görür, mutlu geleceklerin pırıl pırıl düşlerini kurardık.

Gazi ile İstanbul'a kaçıp büyük futbolcular olabilme hayallerini bu kahvenin okaliptüsleri altında kurmuştuk. İstanbul'a kaçacak, büyük klüplerin dikkatini çekecek, parlayacak o klüplerin yardımıyla fiyakalı işler bulacak -çünkü o zamanlar profesyonellik yoktu- sevgililerimizi getirtecektik.. Sevgililerimiz de onbeşer, onaltışar yaşın bir anda saraylar kuruverip saraylar yıkıveren, dünyayı istediğince düzenleyip istediğince yerle bir ediveren olup bittileriyle bize uyuvermişlerdi. Onlar sanki yetişkin, tecrübeli kızlardı. Bizlerse, dünyanın kaç bucak olduğunu bilen aklı başında insanlardık. Elbette birer baltaya sap olacak, babaevinden kopacak, dünya evimizi istediğimizce kuracaktık. Bizim aşkımız başka aşklara da benzemeyecekti elbette. Sevgililerimize

ihaneti onlardan temelli ayrılmayı aklımızın kıyısından geçirmemekle beraber başka kızlara, kadınlara bakmayı erkekliğimize yedirememeyecektik. Söz bir Allah birdi.

Ve bir gün İstanbul'a kaçtık, ama, büyük klüplerin dikkatini çekmeye fırsat bulamadık. Çünkü aşktan da, futboldan da önce geliyordu EKMEK! Gazi ile daha vapurda başlamıştı açlığımız. İstanbul sokaklarına beş parasız inmiş lokantalar değil dışarıya yanık et kokuları yüklü dumanlar salıveren Sirkeci, Galata'daki köfteci dükkânları önünde kıvranmış durmuştuk.

Sonra gene Adana, gene Giritli kahvesi, gene aşklarımız ve futbol. Birgün Giritli kahvesini de, kahvenin arkasındaki mahalleyi de istimlâk edip yıkıvermiş yavruyu anasından ayırır gibi, bizi Giritli kahvesinden koparıvermişlerdi.

Ama, çok geçmeden yerini bir başka kahve, daha sonraları da kahveler ve çeşitli arkadaşlar çabucak alıvermişti.

İstanbul'a evcek 1951'lerde göç etmiştik. Cebimizde topu topu 400 lira.. Yaşar Kemal benden az önce kapağı atmıştı. Daha doğrusu hiç niyeti yoktu.. Ama ben âdeta itiliyordum İstanbul'a.

....Çoluk çocuğu topladığım gibi bir üçüncü mevkî tren kompartımanında tuttum İstanbul'un yolunu.. Dedim ya, ailenin cebinde 400 banknot. Yaşar'ı araki bulasın! Başka türlü de olamazdı zaten, parasızdı. Kim bilir hangi dostunun yanına sığınmıştı? Ben de birkaç dost yardımından sonra Kasımpaşa'daki bir eski hapishane arkadaşımın tek odasına sığınmıştım çoluk çocuğumla.

İstanbul'da ilk dost kahve Kasımpaşa'da başladı. Yaşasın kahveler. Nedense kahve, kahveci, ocakçı, garsonlarla çabucak ahbaplık kurar, bu türlü insanları kendime oldu bitti yakın bulurum. Kasımpaşa'daki kahvede de öyle. Adana'da iken altı kitabı

yayınlanmış bir yazardım. Ama, İstanbul'un umurunda değildi bu.. İstanbul boş vermişti altı kitaplı yazarlığıma. Anlıyordum ki İstanbul'da yazarlık, İstanbul dışından görüldüğü, hele sanıldığı kadar kolay değil!

Kasımpaşa kahvesi, ocakçısı garsonu, kundura boyacısıyle bana dostluk kollarını açıvermişti. Derken Fener, Eyüp kahveleri. Ardından Meserret geldi çattı. Diyebilirim ki, Meserret Kahvesi bende, Bab-ı âlî'den ekmeğini çıkarmaya çalışmanın başlangıcıdır. Şimdi yerinde Meserret Baklava, Börekçisinin bulunduğu yer Meserret kahvesiydi o zamanlar. Kapıdan girince sıra vardiya peykleri, günün her saatinde tavla şakırtıları, kâğıt şıpırtılarıyla yüklü masaları, biraz marsık koksa da boşveriliveren sıcak havası..

Buradaki gedikli dostların başında şimdi Cumhuriyet Gazetesinin Ankara bürosunda çalışan Fikret Otyam gelir. O zaman Dünya gazetesinde çalışırdı.

Sabahın çok erken saatlerinde evden çıkardım. Haliç Fenerinde oturdum. Yanyana iki odanın kırk liradan ibaret yıllık kirasını verememiş olmanın üzüntüsüyle Meserrete kendimi atar, pencere önüne yanlar kırık lirayı nereden, nasıl bulacağımı düşünür dururdum. Fikret alı al moru mor gelir, çayları söyler, Bafra cigara paketini ortaya atar, dokuza, ona kadar can sıkıntısının canına okurduk. Bu arada kimler gelmezdi ki?

Arada Sait Faik düşerdi. Akları kanlı gözleriyle ürkek, çoğu zaman hırçın, bol küfürlü konuşmaları, çevreden saklamak istercesine kısık kahkahasıyla ama gene de rahat... Evet, Sait Faik Meserret'te belki de çok yerden daha rahat bulurdu kendini. Nicelerine nice nice küfürler sallamıştı. Ama en çok da Yaşar Kemal'e tutulurdu. «Nereden getirdin bunu ulan?»

Çünkü, Yaşar takılırdı ona. Patavatsızlık ederdi. Halbuki Yaşar o zamanlar henüz şimdiki Yaşar Kemal değildi. Karakuru, ince uzun, şimdiye benzeyen tek yanı, o her zamanki coşkunluğu.

Bu kahveye Haldun Taner'ler, Melih Cevdet'ler, Oktay Akbal'lar Rıfat Ilgaz, ne bileyim Bab-ı âlî'nin hemen hemen tanınmış bütün kalemleri -başyazarlar hariç- gelirlerdi.

....Evet, İkbal öldü. Kahkahalarımızın sindiğine inandığım tozlu aynalar, öfkeli yumruklarımızı kimbilir ne kadar yemiş masaların mermerleri, bizi sırtlarında taşımış iskemleler, kahvelerimizi, çaylarımızı hazla yudumladığımız, sussuzluğumuzu giderdiğimiz bardaklar, fincanlar falan satıldı. Sabahları önünden geçerken ağlamaklı olduğum İkbal kahvemiz gene yerli yerinde. Ama nerde o bizi aydınlık bakışı, güler yüzüyle karşılayan İkbal kahvesi!

Masalar, iskemleler duvarlarındaki aynalarından temizlenmiş, bomboş bir kahve eskisi artık... Karanlık camlarıyla mahzun, bakıyor tanımıyor bizi. Koynunda barındırdığı insanların küfürden kahkahalarına kadar herşeylerine alışmışlığın artık yokluğu ile mahzûn..

Peki biz şimdi ne yapacağız? Yeni bir kahve mi? Belki. Belki değil muhakkak. Çünkü Bab-ı âlî'den ekmeğini kazananlara Bab-ı âlî'nin koynunda yeni bir kahve şart ama, nerden, nasıl bulacağız? Bulsak bile İkbal'in yerini tutacak mı?

Sanmıyorum, neredeyse yüzyıla yaklaşan bir süre içinde, kimbilir kaç edebiyatçı, sanatçı kuşağına kucak açmış İkbal'in yerini hiç bir, ama hiç bir kahve tutamaz. Gerçekten de böyle bu. Yeni bir kahve, üzerinden yüz yıla yakın bir sürenin geçmesi sonunda «İkbal»leşebilir.

İkbal kahvesi bizde ömrümüzün sonuna kadar tatlı bir anı olarak kalacak.

Ve seni hiç unutmayacağız İkbal kahvesi!.) (24)

«.....Şu an gecenin tam dördü. Uyku tutmuyor. Çalar saat gibi şıp uyandım. Bu yıllardır böyle. Şimdi artık sabaha kadar çalışmaktan başka yapılacak iş yok.

Dışarda ağır uslu, ama bi teviye, hışıl hışıl bir yağmur. Bereket yarın pazar. Pek pek semtteki kahvelerden birinin cığara dumanlı havasında kahveci Osman, lokantacı Mustafa'ya takarak 'Deşarj' kahkahaları atma zevkiyle yetineceğim. Aksi halde, Unkapanı'ndan Aksaray'a kadar; Aksaray'dan Yenikapı, Kumkapı, ordan Beyazıt, Beyazıt'tan gene Unkapanı'na uzun bir tur. Bu yağmurda buna imkân yok.

Dün akşam çektim kafayı evde. Yaşar Kemal gelmişti. Fakat hemen belirteyim ki, TENEKE'si gerçekten nefis. Böyle bir eser versin, Kemal Tahir'i bile ilk ben öğer, gökiere çıkarırım. Tipik mi, değil mi? Humaine mi değil mi? Durmuyorum üzerinde. Mahalli renklerle yiğitçe bir şey. Bilmiyorum ama, afişte kalması kısa sürecek sanırım. İndirilmezse... iyi olur tabii.

Benim MURTAZA üzerinde Suat Taşer'in, ya da başkalarının ilk intibaları ne? Sen okudun mu? Velhasıl yaz ulan işte, yaz bir şeyler.. Dolu dolu, densizlik, küfür dolu bir şeyler yaz.

Cumhuriyet bürosuna, başta Kemal Aydar'a, firade firade selâm ve sevgiler. Ayten'e selâm. Çocukların gözlerinden öperim. (Merdivenden inerken, sabahleyinki baba baba cıvıltıları hâlâ kulaklarımda). M. Kemal'e, hanımına, kızına, Hocanıma... selâm..»

Kimdi Bu Adam?

— Derken sol elimi duvara attım can havliyle.. Fakat Tek de fırladı, keskin dişlerini bir aralık gördüm, ama o beni göremedi. Nasıl şarhoşum bilemezsin, o parmakları eksik tek elim bir kaysa, dördüncü kattan aşağı uçacağım, neyse duvarı aşabildim, seninki zınk diye durdu, kuyruğunu bacaklarının arasına soktu, bir yalaklık, bir utanma, o biraz

önce dişlemeye çalıştığı elimi yalar, bacaklarıma sokulur, kulakları düşük.. Ama ne korktum Fikret, anlatamam..

Bakü's meyhanesine yanlamışız Mahmut'la.. Mahmut, gece eve geç gelir, kapıyı açamaz, sarhoştur, ama atik bir sarhoş (!) Eski güreşçilerdendir Mahmut. Mabeyinci Emin Bey'in torunu..

Askerdeyken, uluslararası bir güreş yarışmasına çağrılır. O sırada mayın sökmedeler. Cebinde bir mayın bölümü kalmıştır.. Otobüs durağında onu zararsız hale getirmek isterken parça patlar ve Mahmut'un parmaklarını alıp götürür!

Mahmut, nedense Yaşar Kemal'i çok sever, sanırım ben Orhan Kemal'i tuttuğum için olacak..

Kapıdan giremeyince su borularından çıkar Mabeyinci Emin Bey apartmanının dördüncü katına, terasa. Benim kiracı olduğum kata, çatı katına. Benim kurt köpeğim Tek, terastadır. Bir elin uzandığını görünce parçalamak ister bu parmakları eksilmiş eli!.

Mahmut, gülerek, ama aynı korkuyu yaşayarak anlatıyor. Biraz ötemizde, kaba kirli pardesülü bir adam var. Patlak gözleri, patlak gözlerinin aklarına kanlar çökmüş yer yer.. Yakası kalkık.. İçki içmiyor, konuşmalarımıza kulak veriyor..

Mahmut, «Polis mi?» dedi.. Bilmiyordum polis olup olmadığını.. Ama epeydir dinliyordu konuşmalarımızı..

Sonra dayanamayıp yaklaştı taburesiyle, sıkılarak:

— Köpeğin cinsi ne yahu?

Mahmut'la bakıştık.. Evet, adam garanti yaklaşmak istiyor. Bakışıyoruz Mahmut'la yeniden... Mahmut:

— Kurt köpeği.. diyor..

Ve köpek, köpekler üzerine tatlı bir söyleşi başlıyor üçlü..

Bu yüz... Bu adam.. Bu maviş, çakır, aklı, kanlı gözlü adam.. Evet, birden utanıyorum O'nu polis diye düşündüğümden..

Köpekten girip, sözü Aksaray'a, köylülere getiriyoruz. O, hep usuldan usula soruyor, keyifli keyifli.. İçmiyor.. «Doktorlar» diyor.. «Azıcık içme dediler de..»

Akşam gazetelerini satan bir çocuk giriyor içeri.. Mahmut bir Gecepostası alıyor, çeviriyor sayfalarını..

— Ulan, yine kesmişin bir yedibuçuk papel.. Yeni hikâyen yayınlanmış..

O kirli pardesülü adam, alıyor gazeteyi, bir solukta okuyor..

«Yahu.. Demindenberi anlattığın gibi neden yazmıyorsun? Ne güzel halbuki.. Anlattığın gibi yazsana..»

Bu patlak gözlü adam'la ölünceyedek, kimi zaman dargın, kimi zaman aramızdan su geçmeyecek bir dostluk sürüyor.. Sait Faik..

Köpekleri vardı, ada'daki evinde.. Tüm resimleri köpekleriyle..

1953 yazı.. Mark Twain derneğine «fahrî üye» seçildiğini haber verdi Bedii Faik.. «Sana hem hikâye getirecek hem de gelen mektubu.. Sanat sayfasının iyi bir yerine koy.. Hikâyenin parasını da hemen ödet..»

Geldi kıvançla.. Karikatürist Mustafa Uykusuz, Rıfat Ilgaz lâflıyoruz sabah sabah..

İki gün önce, bir edebiyat matinesinden, tüm sanatçı dostlarla dönerken, tek konu, Sait Ağabey'in Mark Twain derneğine «fahrî üye» seçilmesi.. Şakalar, yakıştırmalar birbirine izliyor. Yarı şaka, yarı ciddi, «Hepsini yazacağım gazeteme.. Sait'e de anlatacağım, bilsin ne mal dostları var..»

«Yazmazsan.....»

Yazmaya vakit kalmadan, Sait Ağabey düşmüştü gazeteye..

— Haydi ollum, çayımı söyle.. Şu hikâye, parası peşin.. Şu da Bedii'nin istediği mektup..»

— Sait abi yav, cumartesi gelmedin edebiyat matinesine.. Boktan bir karı senin hikâyeyi katletti.. Sonra çıktık cümbur cemaat.. Meğer bu Mark Twain derneğine şeyleri alıyorlarmış..

Gerisini getiremedim, birden fırladı yerinden:

— Ulan, hepinizin anasını avradını, dinini, imanını, sülalesini... Ulan ne istersiniz benden?..

— Yahu bağırma be, sana olanları anlatıyorum, yemin ettim sana söyleyeceğim diye, onlar da söylemezsen şöyle böyle ol dediler..

Fırladı hırsla, belgeyi, öyküyü de alıp!. Ardından koştum, üçer beşer iniyordu merdivenlerden küfürlere devam ederek..

Meğer, bir gün önce aynı grup Beyoğlu'nda rastlayıp iyice kızdırmışlar, ben de bilmeyerek tuz biber ekmişim..

Sayfada yerini ayırmışım.. Rıfat Ilgaz'a rica ettim, git kandır, durumu anlat diye.. Gitse gitse nereye gider? Meserret'e..

Rıfat, eli boş döndü, gülerek:

— Daha görünme Sait'in gözüne..

Hırsı geçmiştir diye gittim Meserret'e.. Yanına yaklaşırken, tavlayı kaptı: «Ulan bir adun atarsan tavlayı yersin kafana..»

Atmadım..

İki üç ay konuşmadı..

Çöküyordu Sait..

Fransız Konsolosluğunda bir sergide..

Etrafımda dönüyor..

Güya, yüz vermiyorum!.

Sokuluyor yavaşça, kimse duymasın diye eğiliyor:

— Ulan sen de bana bir küfür etsene, etsene ulan.. Et de barışalım..

Balıklama dalıyorum, sarılıveriyoruz..

— Ben haksızlık etmişim sana, ama bir gün önce beni deli etmişti itoğlu itler..

«Cümbür cemaat» çıkılıyor sergiden..

— Fikret, sen azıcık arkada kal..

Kalıyorum, cebinden bir reçete çıkarıyor, önde gidenlere göstermemeye çalışarak..

— Yahu, sen bilirsin, bu ilaçlar ne için?

Reçete, iyi haber veren cinsten değil..

— Boş ver ne için olduğunu, hemen girip alalım..

Bahardır..

Bahar patlamıştır, İstanbul baharı..

Sait hastanede.. Kapıda bir kâğıt.. Sait'i sevenler rahatsız etmez gibilerine..

Hastabakıcı tepsiyle giriyor içeri, aralıktan görüyorum. Bir açık pencere.. Dal dal patlamış ağaçlar girmiş pencereden.. Sait bitik..

Elimle bir «nanik» yapıyorum, gülsün diye. Gülüyor. «Gelsene ulan içeri, gel be..»

Kapıdaki kâğıdı gösteriyorum..

— S..... et be..

O, yaşamının tek dayanağı, herşeyi anası, «Gir oğlum» diyor..

— Ulan bu muhallebi de yenir mi be?

Ne bileyim ertesi günü öleceğini?

Hastanenin morgu, bahçe içindedir, eski garaj.. Sait Ağabey yatıyor.. Sakalları uzamış.. Sakallarının arasında, ak ak alçılar.. Maskı alındı.. Yeşil mi, mavi mi, sanırım ikisinin karışımı gözleri yarı açık, ağzı da öyle..

Artık ne küfür edecek, ne de balıkları, kuşları, denizi, balıkçıları, insanları, sinema kapılarını, genç çocukları yazacak, öyle yatıyor, uyanmamacasına..

Meserret'te lâflamak da yok artık..

Dünya sanat eki için, O'nu toprağa verdikten sonra, sıcağı sıcağına görüşlerini alıyorum sanatçı dostlardan..

Ne demiş Orhan Kemal?

— O'nu az evvel toprağa verip döndük. Şimdi de Fikret benden O'nun hakkında birşeyler yazmamı istiyor. Bu kadar çabuk, bu kadar sıcağı sıcağına ne yazılabilir? (Edebiyatımızın telâfisi imkânsız büyük kayıbı!) mı diyeyim? Ama o sevmezdi ki böyle şeyleri..

Sanatı?

Onun da sırası değil. Hem bu işi daha sonra, çok daha liyakatle yapacaklar elbette.

Peki?

Geriye kalıyor dostluğu. Buysa O'nu tanıyıp, şakalaşmamış olanlarca bile meçhulâttan değil. Çünkü Sait, gizli kapaklı tarafı kalmamış, herkesçe bilinen bir insandı. İnsandı da değil insandır. O ölmedi ki... İnanmazsanız, kitaplarından herhangi birini rastgele açın. Eminim, O'nun çarpan kalbinin sesini duyacaksınız..

Sait Faik'in anıları, Meserret Kahvesinin marsık kokulu havasında aylar boyu yaşandı..

«Doğrusu Pek Üzüldüm..»

İstanbul, 12.12.965

«Fikret,

Senden, sana tahminen bir hafta önce yazdığını mektubun cevabını sabırsızlıkla beklerken, telgrafın geldi. Şaştım. Benim bildiğim, Tülây'la nişanlı olan Nâzım'ın çok mutluluğuydu. Bunun dışında hiç bir şey bilmiyordum. Telgraf üzerine eşeledim. Kızın ona değil de, Nâzım'ın kıza karşı duymağa başladığı ilgisizlik galiba buna sebep. Bunu da kendisi, az önce, ısrarım üzerine söyledi. Ankara'da iken bu hususta konuşmuşlar. Sanırım kendisine yazacak. Kızı gördükten ve hanım hanımcıklığı çok hoşuma gittikten sonra böyle bir aksilik.. Doğrusu pek üzüldüm. Nuriye'ye gelince, kadın âdeta hastalandı. Başına ağrılar girdi.

Ne ben, ne de Nuriye, ayrılmalarını istemiyoruz ama, bilmiyorum. Kendilerinin karar.

Ben önümüzdeki günler gene Ankara'ya kadar uzanacağım. Şu günlerde orada olabilirdim, olmadı.

...

Bu mektubu pazartesi günü alırsın. Ahmet Küflü'deki hikâye kitabı üzerinde bana bir bilgi ilet. Hatta kaabil olursa MURTAZA'nın encâmı hakkında da. Geçenlerde Adalet Ağaoğlu gelmişti, görüştük. Murtaza'nın oynanması için AST'cılar nezdinde tavassutta bulunacağını söyledi. Üstelik Genco Erkal da orada. Murtaza'yı kendisinin sahneye koyması arzusunu gösterdiğini işitmiştim İstanbul'da iken.

Fakat Ahmet Küflü işini mutlaka bildir.

...

Firade firade selâmlar.

Şu çocukların işine canım adamakıllı sıkıldı. Neye karar verecekler, bilmiyorum.

Gözlerinden öperim kardeşim.»

Orhan'ı Uyku Tutmuyor..

Orhan geldi Ankara'ya.. Keyifsiz..

Ayten takılıyor, az kalacağını duyunca.. «Vırt zırt geliyorsun, çarşafları bile kirletmeden gidiyorsun, bu ne be Orhan.. Şöyle gelmişken kal on, onbeş gün..»

Bir kitap alıp çekiliyor Orhan çalışma odamdaki karyolasına..

Işığı yanıyor..

Tıklatıyorum kapıyı.

— Ne o lan? Yeğenim bir sıkıntın mı var?

— Uyku tutmuyor be.. Elime ne alırsam okuyamıyorum.. Şöyle meraklı birşey yok mu be?

«Meraklı» birşeyler arıyorum ve buluyorum.

Bu, küçücük bir broşürdür.. Gözlüklerini takıp şöyle bir karıştırıyor, «Çok ilginç be.. Haydi, sen uykusuz kalma, sabaha lâflarız..»

Geç vakitlere kadar sızıyor ışığı, kapının altından..

Meclis'ten büroya geldiğim zaman, hemen teleks başına geçtim. İstanbul'daki arkadaşlar bir not geçiyorlar:

«Orhan Kemal tutuklandı.. Bir üst mahkemede itiraz edildi. Sonucu ayrıca bildireceğiz..»

Bürodaki arkadaşlar Meclis'e telefon etmişler, durumu bildirmişlerdi.. İnanamıyordum. Teleks makinasındaki yazılar dönüyordu gözlerimde:

Orhan... Kemal... Tutuklandı... Bir.. üst.. mahkemede.. Orhan.. Kemal.. Tutuklandı.. Sonucu.. Sonucu.. ayrıca.. bildireceğiz.. Orhan... tutuklandı...

— Ne o lan yeğenim bir sıkıntın mı var?

— Uyku tutmuyor be...

Sabahleyin erkenden kalkmıştık. Broşür için konuştu.. «Yahu, çoğunu bilmiyorum be..»

— Bak ihtiyar.. 10 Mart Perşembe günü saat 14.30'da Üçüncü Ağır Ceza Mahkemesinin kapısında buluşacağız unutma, o gün savunmam var.. Yalnız arka taraflarda, yani gözüm sana ilişmeyecek bir yere çakıl ki, gülmeyeyim, bir kıkırdamaya başlarsam, hapı yuttuğumun resmidir, bilirsin, en çok gülünmeyecek yerde gülmem tutar..

— Bak, mahkemelerde buluşmaya alışkınım, bir bunu unutmam işte.. Eğer tıkmazlarsa içeri ki tıkmazlar hemen, doğru Adana kebapevi.. Mangırlı mı geleceksin?

Teleksin başından ayrılamıyorum ve biraz sonra, ertesi günü Cumhuriyet'e girecek haberi de arkadaşlar bana aktarıyorlar:

(Yedi sütun manşet:

ORHAN KEMAL VE 2 ARKADAŞI TEVKİF EDİLDİ

Roman ve hikâye yazarı Orhan Kemal (Mehmet Raşit Öğütçü) ile TİP Fatih İlçe Başkanı Mehmet

Şahin ve aynı partinin üyelerinden Mustafa Kutlu, dün «Hücre faaliyeti ve komünizm propagandası» yaptıkları iddiasıyla tevkif edilmişlerdir.

Önceki sabah siyasî polis tarafından yakalanan ve 28 saat 1. Şûbe'de nezaret altında tutulan bu üç sanık Savcılıkça alınan ifadelerini müteakip sevkedildikleri Sulh Ceza Mahkemesi tarafından önce serbest bırakılmışlarsa da, bilâhare Asliye Ceza Mahkemesince haklarında tevkif kararı verilmiş ve Sultanahmet Cezaevine gönderilmişlerdir.

NASIL YAKALANDILAR?

Yapılan bir ihbar üzerine faaliyete geçen Siyasi Polis, Mustafa Kutlu'ya ait, Cibali Üsküp caddesindeki lokantanın «Komünizm propagandası» için bir nevi «Hücre» haline getirildiğini tesbit etmiştir. İddiaya göre, bu lokantaya devam eden romancı Orhan Kemal ile gaz bayiliği yapan Mehmet Şahin, müşterilere sistemli bir şekilde iktisadî ve malî durumların bozukluğundan bahsetmişler ve bu durumun ancak bir rejim değişmesiyle düzelebileceğini anlatmışlardır. Polisin bu arada dinlediği 9 tanık da, her üç sanığın «Komünizm propagandası yaptığını» ifade etmişlerdir.

Büyük bir gizlilik içinde yapılan bu soruşturmanın yanı sıra, her üç sanığın evlerinde arama yapmak için, geçen cumartesi günü 7. Asliye Ceza Mahkemesinden de bir «arama kararı» alınmıştır. Arama kararını eline geçiren Siyasi Polis, Orhan Kemal, Mehmet Şahin ve Mustafa Kutlu'nun evlerini araştırmış bazı «sol» yayınlar ile henüz piyasaya çıkarılmamış kitaplar ele geçirmiştir. Böylece, dinlenen tanıklar, yapılan soruşturmalar ve ele geçirilen yayınlardan sonra önceki gün her üç sanık sabah saat 6.20'de, evlerinde yakalanarak nezaret altına alınmıştır.

Nihayet dün saat 10'da savcılığa sevkedilen her

üç sanık Basın Savcısı Cavit Sabutay'a verdikleri 3.5 saatlik ifadeden sonra, nöbetçi 9. Sulh Ceza Mahkemesine gönderilmişlerdir.

«Mevcut deliller muvacehesinde tevkif edilmeleri» talebiyle Sulh Ceza Mahkemesine saat 14.10'da giren 3 sanığın «Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddelerine aykırı davranışta bulundukları» iddiasıyla sorguları yapılmıştır. İlk tahkikat safhasında olduğu için, tamamen gizli yapılan bu sorgudan sonra, Sulh Ceza Mahkemesi, üç sanığı «Delil yetersizliği»nden dolayı tevkif etmeyerek, «serbest bırakılmaları»na karar vermiştir.

ASLİYE CEZA TEVKİF EDİYOR

Sulh Ceza Mahkemesinden çıkan üç sanığın sevinci bir saat kadar sürmüş, nitekim savcılık, bu defa da «serbest bırakılına kararına» 3. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde itirazda bulunmuştur. Saat 16.15'te, sanıklarla ilgili dosyayı ve kararı inceleyen Asliye Ceza Mahkemesi Hâkimi, 45 dakika sonra, her üç sanığın tevkif edilmelerine karar vermiştir. Çok sayıda Siyasi Polis muhafazası altında bulunan üç sanık, bu kararı takiben de, Cezaevine gönderilmiştir.

Sanık avukatlarının bugün, Ağır Ceza Mahkemesine müracaat ederek «tevkif kararının kaldırılmasını isteyecekleri» sanılmaktadır...)

Teleks makinasının başına çöktüm.

Olamazdı bu.. Orhan, aklını bildiğim Orhan oturup köfteci dükkânında propaganda yapacak!

Ortalık ağarmamıştı İstanbul'a vardığımda.. Haliç Köprüsü, Cibali.. Üsküplü Fırın sokak.. Birbirinin üzerine yığılmış evler.. Çöpler.. Çöpler.. Ağır bir tütün kokusu.. Fabrikaların düdükleri.. Çöplüklerde kambur kediler, dikkatsiz yürüyen, heyecanla yürüyen herkese birer tuzak olan taşlı yol ve 20 numara..

Daha ilk darbede, Nuriye sesleniyor ikinci kattan:

— Kimsiniz?

— Benim Nuriye.. Telaşlanma..

«...Nâzım'ın arkadaşları vardı.. Orhan erken yatmıştı.. Sabaha karşı mıydı neydi, polisler geldiler.. Her biri bir yeri tuttu.. Arama yapacaklarmış.. Aradılar, kibarlardı.. Bazı kitapları aldılar. Orhan'ın dışarda basılan kitaplarını falan.. Tutanaklar yazdılar, ben polislere kahve falan yaptım..»

Olanları bir kez de Nâzım'dan dinledim, uyandırıp.. Ortalığı zor ağarttık..

Avukat Muvaffak Şeref, evden alınan kitapların listesini verdi. Bunların hemen hemen hepsi tüm kitapçılarda açıkça satılan kitaplardı. Muvaffak, bu kitaplardan birer tane satın almış, faturayla birlikte.. «...Birşey çıkmayacak, çıkmayacak ama, kimileri yatmasını istiyor Orhan'ın, bütün mesele bu..»

O sıralar, 15 yaşındaki lise öğrencileri de, saçları kazıtılıp tıkılıyordu içeri.. Komünizm suçundan!. «Eski tüfekçiler»in fişleri, tozlu dosyalardan çıkarılıyor, herbirinin peşine siviller takılıyor, iş yerleri gözleniyor, «komünistlerin nefes alışları kontrol» ediliyordu! Bu, kontrolün bir ucuydu!.

Cezaevinde görüştürülmedim Orhan'la, tüm çabalarım boşa gitti..

Karar Günü...

Bilirkişi, «Koridor —Dikkat.. Dikkat.. T. C. K. Madde 142— Ters orantılı mı, doğru orantılı mı? —Tekerlemeler» başlıklı yazım için karar verememiş!.. «...Bu sözlerin Millet Meclisi'nin manevi şahsiyetine matuf olduğu hususunda sarahat bulunmamakla beraber, Millet Meclisinin manevi şahsiyetine matuf olduğu tesbit edildiği takdirde Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi şahsiyetini tahkir etmiş olacağı tesbit edilmiştir..

... İstanbul ağır ceza mahkemesi nezdinde son tahkikatın açılması C.M.U.K. 191. maddesine tevfikan talep ve iddia olunur.

İstanbul C. Savcı Yardımcısı
H. Cavit Sabutay 11446»

Yani, bir yazı yazmışım, hem suç işlemişim, hem işlememişim! Bu nedenle de 1 yıldan 6 yıla kadar hapis yatmamı istiyor, Orhan Kemal'in Sultanahmet Cezaevine tıkılmasında ısrar eden ve bunu sağlayan Savcı Sabutay!...

Ve İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin yargıçlar kurulu yerini aldı.. Tüm dostlar, yerli ve yabancı meslekdaşlar kimi zaman gülerek, kimi zaman gözleri dolu dolu, tıpkı yargıçlar kurulunun üyeleri gibi, dinliyorlar savunmamı..

«3. AĞIR CEZA MAHKEMESİNDE
DALLI VE OTYAM BERAET ETTİ

Gazetemiz Yazı İşleri Müdürü Erol Dallı ile yazar Fikret Otyam aleyhine «Büyük Millet Meclisini âlenen tahkir ve tezyif» ettikleri iddiasıyla açılmış bulunan dâvânın duruşması dün 3. Ağır Ceza Mahkemesinde sonuçlanmış, Fikret Otyam ile Erol Dallı oy birliğiyle beraet etmişlerdir.

...Yazar Otyam, savunmasında özetle şunları söylemiştir:

«Suçum ne imiş? Seçilmeyen bir senatörün bir dilekçesi ile fakir devlet hazinesinden 40 milyon liranın Anayasa'ya da aykırı olarak bölüşülmesine karşı durmuşum.. Vicdanım rahattır. 40 milyon liranın halk yararına kullanılmasında karınca kaderimce emeğim olmuş.»

Otyam daha sonra iddia makamının, siyasi polisten fikri eğiliminin sorulması talebi üzerinde ısrarla durarak şöyle devam etmiştir:

«... İddia makamı, siyasi polisten fikri eğilimimi sormuş. Onlar da kendilerince aşırı sosyalist

demişler. Allaha bin şükür böyle demişler. Ne bileyim, hırsız, vatan haini, cinsî sapık da derlerdi. Ölçüleri nedir? Bir yargıya nasıl varırlar? Benim kafamdaki şeyleri nasıl öğrenirler? İyi ki böyle demişler. Siyasi polise teşekkür ederim. Ne ilgisi var Türk Ceza Kanununun 159. maddesiyle siyasi eğilimimin? Kanunsuz delil toplamak diye bir şey var mıdır, olmaması lâzım gelir.. Dilerim sayın iddia makamı da böyle düşünür olsun. Yoksa o zaman bu düzene demokrasi denmez, bunun adı başkadır. Kendi kendimizi aldatmadığımıza göre, bu böyledir. Böyle olması gerekir. Böyle değilse —ki inanmak, düşünmek dahi istemiyorum— böyle olması için de savaşacağım.

... Üç çocuğumu da böyle yetiştirmeye çalışıyorum, böyle düşünmelerini istiyor ve çalışıyorum. Sayın iddia makamı, can kurtaran simidi siyasi polis ne derse desin, nasıl suçlarsa suçlasın, korkmuyorum. Mahkûm da olabilirim. Ama bütün bunlar halkımı sevmeğe, onun mutlu olması için çabalarımı yüreğimden atabilir mi? Ülkemin, halkımın tüm uygarlıklara değer olduğunu biliyorum, bu onun hakkıdır, inanmışım halkım da uygarlıktan nasibini alsın. Bir adalet bakanının emriyle, bir savcının, kültürünün ne olduğunu bilmediğim bir siyasi polisin raporuyla vaz mı geçeceğim bundan? Kolay mı bu inanmış kişi için? Sayın iddia makamının aklı alıyor mu bunu? Şaşarım böyle düşünüyorsa..

Halkımın mutluluğuna inanıyorum, gerisi boş.

Elbette karar yüce yargıcılarındır, sizindir...»

Savunması sorulan Yazı İşleri Müdürümüz Erol Dallı ise: «Yazıda suç unsuru görmedim, bu sebeple yazının yayınlanmasında bir mahzur bulmadım» demiştir.

Daha sonra mahkeme, Dallı ve Otyam'ın oybirliğiyle beraetine karar vermiştir..)

Hem davayı, hem de Orhan'ın Adana Kebapevinde «kafaları çekme» çekişmemizi kazanmıştım.

Ama Orhan'ın kaybettiği iddiasının karşılığını yerine getirmek olanağı yoktu, çünkü:

ORHAN KEMAL VE İKİ ARKADAŞININ DOSYASI SORGU HÂKİMLİĞİNE VERİLDİ

... «Hücre faaliyeti ve komünizm propagandası» yaptıkları iddiasıyla tutuklanan Roman yazarı Orhan Kemal ile iki arkadaşına ait dosya Savcılık tarafından 2. Sorgu Yargıçlığına verilmiştir. Sorgu yargıçlığı, hâlen cezaevinde bulunan Orhan Kemal, Mehmet Şahin ve Mustafa Kutlu'nun ifadelerini aldıktan sonra, sanıklar hakkında herhangi bir dâvanın açılıp açılmamasına karar verecektir...»

Bizim aklandığımızı haber veren aynı gazetedeydi bu haber..

ORHAN KEMAL VE ARKADAŞLARI

«...Nöbetçi Asliye Ceza Mahkemesi tarafından tevkif olunan yazar Orhan Kemal ve iki T.İ.P.'li hakkındaki dosya, Savcılık tarafından ilk tahkikatın açılması için 2. Sorgu Yargıçlığına verilmiştir.

Nöbetçi Sulh Ceza Mahkemesinde delil yetersizliğinden tevkiflerine lüzum görülmeyen, fakat Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde yapılan itiraz üzerine tevkif olunan roman yazarı ile iki T.İ.P.'linin tahliye olunmaları konusunda harekete geçilmiştir.

25 avukat tarafından hazırlanan bir dilekçe, 2. Sorgu Yargıçlığına dün sabah verilmiştir. Dilekçede 3 sanığın tahliyeleri talep edilmiştir...»

ORHAN KEMAL VE İKİ ARKADAŞININ TAHLİYE TALEBİ REDDEDİLDİ...

«...Beş günden beri tutuklu bulunan Orhan Kemal ile T.İ.P. Fatih İlçe Başkanı Mehmet Şahin ve

aynı partinin üyesi Mustafa Kutlu'nun, yarın, 2. Sorgu Yargıçlığında sorguları yapılacaktır.

...Sanıkların tahliye talepleri reddedilmiştir...»

O. KEMAL VE İKİ SANIĞIN
TAHLİYESİ REDDEDİLDİ

«...Roman yazarı Orhan Kemal ve iki arkadaşı hakkında 2. Sorgu Yargıçlığınca verilmiş bulunan, «tutukluluk hallerinin devamı kararına» 4. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde yapılan itiraz da reddedilmiştir...»

«Sultanahmet Ceza ve Tevkif Evi.. 23 Mart. 966»

«Sevgili Fikret,

Revirdeki odamızın karyolasında sana yazıyorum bu satırları. Saat akşamüstünün 18.30'u. Transistorlu radyoda Muzafer Akgün. Mâlûm türkülerinden birini döktürüyor: «Gül koydum gül tasına»

...

YÖN'deki yazını pek sevdim. Daha doğrusu sana yazdığım mektuplarımdan özetlediğin kendi yazılarım... Tuhaf, unutmuşum onları. Hani günün birinde kitap halinde çıkmasını merakla bekleyeceğim. Yer yer, kendi hâlim, içime dokundu, taştım ama, asla kırgın; karamsar değilim. «Orhan Kemal»in başına gelir böyle şeyler.

...

Günler çok monoton olmakla beraber, geçiyor be. Bana sorarsan. «Suçum yok» ama, başkaları herhalde bu kanıda değiller ki, tutukluyum. Lokantacı Mustafa, Gazcı Mehmet Şahin'le aynı odadayız. Bekliyoruz..

Cumhuriyet, Akşam, Milliyet ve Yeni Tanin okuyoruz. Yön ye Eylem de geçiyor elimize.

...

Ne roman, ne hikâye, hatta ne de piyes... Düşünmüyorum bile. Mâlûm, sanat çalışmaları için, şuuraltının ıvır zıvırla dolu olmaması lâzım. Bir de

dışardayken başlanmış Roman, hikâye, tiyatro piyeslerinin, üzerlerinde hayli çalışılmış taslakları lâzım. Evden getirtmek, buraya sokmak hayli güç.

Fakat bol bol uyuyorum. İçkiyi falan aradığım da yok. Ne çeşitli uyku ilaçları, ne de De Carbon, Vitona B, Combizime, Becoosime, şu bu.. Bunlarsız daha iyiyim.

Haaa. Cezaevini hiç yadırgamadım. Sanki 943'ün 26 Eylülünde Bursa Cezaevinden tahliye olunmadım da, ceza hiç aralıksız sürüp gidiyor..

...

Ç... yayınevinden ne haber?

...

Hepinizin gözlerinden hasretle..

Dostlara selâm, sevgiler..»

...

«Bizim Tahliye İşi Tavsayıp Duruyor..»

«(Başta şefin, oradaki dostlara selâm. O. K.

6 Nisan 966

Sevgili Fikret,

Mektubunu aldım. Ç... yayınevinin jestine üzülmedim. İlk mukavelemize karşı takındıkları tavır, ikinci mukavelenin ciddiyetine beni inandırmamıştı. Gayri ciddi ve ne idiğü belirsiz insanlar. Âdetim veçhile, unuttum onları. Benim için önemli olan, Müfettişler Müfettişi'nin yayınlanması idi. Sağ olsun Yaşar Nabi yayınladı.

Bir de hikâye kitabım çıktı. Adı: İŞSİZ.. Mutlaka bir tane al, oku ve izlenimlerini yaz. Sen orda gül, ben burda güleyim.. Gerçekten kuvvetli hikâyeler var içinde. Diyebilirim ki en kuvvetli hikâye kitabım.

...

Bizim tahliye işi tavsayıp duruyor. Neden? Bilmem. Belki de «Adalet»e tesir eden partizan zihniyet.. Normal durum şu: Sorgu işleri tamamlanmamış. Meselâ bilirkişi, hâlâ raporunu vermemiş. Bana bu bile çok tuhaf, daha çok da manidar geliyor. Bilirkişi, raporunu neden verivermez? İktidar gazetelerinin ilk

günler şişirdikleri gibi, «zararlı» kitap, broşürler ele geçmiş değil. Kitaplığımdan ve öteki arkadaşların kitaplıklarından alınan kitapların hepsi hâlen bütün Türkiye kitapevleri vitrinlerinde bulunan kitaplardan. Neyse canım, Orhan Kemal'in biraz yatması gerekmiştir. Mesele bu. Ama öteki partili iki arkadaşın suçu ne? Onlar da benim nârıma yanmış olabilirler..

Bir şeye dikkat ettim bu sefer, siyasî polisten itibaren çeşitli makamlar bize yakıştırılan «suç»un ilmî tarifi ile birlikte pek çok özelliklerini bilmiyorlar.. Bilmedikleri, cahili oldukları bir mesele üzerinde beni nasıl muhakeme edebileceklerini merak ediyorum. İster misin bu «mâcera» bana yeni, yepyeni bir «konu» versin de hikâye veya roman olup çıksın?

Göreceğiz.

Nerdeyse bir ay oluyor tutuklanalı. Yarın galiba bir ay.. Alıştım gitti diyeceğim ama, önceki mektubumda da belirttiğim üzere, yadırgamamıştım ki.. Sanki 26/9/943'te Bursa cezaevinden tahliye edilmemiş, Bursa'dan İstanbul tevkifhanesine naklolunmuşum..

Bilmem.. Çok komik geliyor bu işler bana. İktidar'a herhalde pek ciddi bir «icraat» gibi gelse gerek.

Yatak, yorgan şu bu, hatta paraya filân ihtiyacım yok. Sağ ol, var ol..

Evcek gözlerinizden öperim.

İktidar, adalete tesir edip bu lüzumsuz tutuklamayı daha da uzatmakta maslahata uygun taraf bulmazsa, çıkar, ya ben Ankara'ya uzanır, ya sen Şehr-i Stanbul'a gelirsin. Adana Kebapta kafaları çekerek uzun uzun konuşuruz.

Buradaki arkadaşların selâmları..

Hoşça kal..»

«İşte Yine Yazı Masamın Başındayım...»

İstanbul, 15/Nisan/966

«Sevgili Fikret,

İşte yine yazı masamın başındayım. Bildiğin yazı makinem. Otuzaltı günden beri ilk sana yazmağa başladım. Şimdilik serbestim.

Ağır değil de, As. Ceza'da muhakememiz görülecek. Avukatlar öyle söylüyor. Gene onların söylediğine göre, benim hiç suçum yok. Bu bence de böyleydi başlangıçanberi ama, bilinmez neden, illâki içeri atılmam ve bir süre yatmam uygun görülmüştü. Neyse, geçti.

...

Gelelim iş'e:

Ç... yayınevi'nin mukavelelerini avukatlara verdim. Bana kalsa yularlarını üzerlerine atar, mahkemeye verecek kadar bile ciddî bulmazdım onları. Bilmiyorum sonuç ne olur?

...

Asıl önemli, MURTAZA oyunu. İçeri atılmadan önce de yazmış ve oyundan bir kopya istemiştim. Önümüzdeki mevsim oynayacaklar mı? Şayet oynamayacaklarsa kendimi serbest hissetmeliyim. Bunun için de piyesin bir kopyasının bana ulaşması lâzım.

...

72'ci Koğuş da, Orhan Erçin ile birlikte uyudu. Hâlen Samsun Şehir Tiyatrosunda rejisördür herhalde. Yazıp, durumu soracağım. Oynamayacaksa yollarsın, vazgeçelim bitsin gitsin. Hem cesaret yetmez, hem de oyunu bağlar durur.

...

Oraya uzanmağa zaman var. Önce, kendime gelmem lâzım. Bak bu sefer para önemli değil ama, asıl önemli olan, sağlığım. İçerisi mâlûm, sinirlerim berbat halde. Yirmi gün, bir ay içinde ancak kendimi toplayabilirim. Mamafi, eşin, dostun, ahbapların ve bilhassa ilerici, Atatürk'çü güçlerin desteği insanı moralman sağlam tutuyor. Bir hafta, on gün dinleneceğim. Ondan sonra yeni roman, romanlar. Bu arada Ç... yayınevine verilecekken mâlûm atlatmaları dolayısiyle artık başka tarafa satılabilecek kitaplarımı yeni baştan elden geçireceğim.

Cezaevine yazdığı mektupta «—...bizi ne sanıyor?» gibi bir lâf etmiş galiba. Ne sanacağım, işeri gibi sağa sola imza atan, imzasının hiç değeri olma-

yan biri. Ya onlar beni ne sanıyorlardı? Bir de utanmandan lâf söyleyebiliyorlar. Sıkılmazlar!

Ellerinde DEVLET KUŞU var. İsterlerse, bana geçen paralarına karşılık bu romanı alırlar. İstemezlerse onu da serbest bırakırlar. Verdikleri parayı suratlarına atarım. (Tabii onların bana ödedikleri bölük pörçük taktikle)

...

Şimdilik bu kadar. Nâzım bir hafta, on güne kadar burada olur herhalde. T.M.T.F.den bir teklif geldi: Ata'nın Taksim'deki anıtında ORHAN KEMAL olarak nöbet bekleyip bekleyemeyeceğim... Tereddütsüz kabul ettim. Ne demek o? Elbette. Koca Atatürk o.. Türkleri 'Millet' olarak derleyip toplayan büyük insan!.

...

Bir gün Ankara'ya gelirsem, çocuklarına hapishaneyi uzun uzun anlatırım ama, bilmem lüzum var mı 'HAPİSHANE'yle çocukların tertemiz kafalarını karıştırmağa?

Bizim hâneden seninkine firade firade selâmlar, sevgiler.

Ben de hepinizi kucaklar, gözlerinizden öperim.

Vefakâr dostlarım benim..

Soranlara, sormayanlara, eşe, dosta selâm, saygı...»

«Bir Eksiğim Var Çaktın mı?»

İst. 10.6.966

«Sevgili Fikret,

Bundan önce yolladığım mektuba cevap vermedin. Seçim, nabız yoklaması, İnönü ile yurt gezileri falan.. Bakalım buna cevap verecek misin? Yoksa, «Ne diye Ankara'ya gelmiyor?» diye es mi geçeceksin?

Üç gün sonra hapisten çıkalı iki ay doluyor.

Sana yeni havadisler: Evi değiştiriyoruz nihayet. Bizim Yıldız'ın oturduğu aparmanın karşısında, üçüncü kat. Nuriye pek beğenmiş. Bana sorarsan 250 yerine, 425'i hiç beğenmedim ama, çâresiz. Karı dikildi,

polis, biliyorsun «Cibali'de oturuşumdan dolayı oldu bitti kuşkuluydu..» Eş, dost, hâkeza.. Hele son mâcera da tüy dikince ha gayret dedim. İkiyüzelliyi zor denkleştirirken dörtyüz yirmi beşi nasıl mı denkleştireceğim? Bak söyleyeyim: İkiyüzelliyi nasıl olsa verecektim, veriyordum da.. Yakında Nâzım Petrol Mühendisi. Üst yanını o ekleyecek. Ben, Ağaoğlu yayınevi ile çok esaslı bir anlaşmaya vardım. Şartlar gayet iyi ve lehime sayılır. Sonraaa... asıl önemlisi, Ceyhan'daki annemden kalan arsa işi olmuş, hisseme elli bin kadar düşecekmiş. Ulan bütün tılısım hapise girmekte mi ne? Hapse girdim, işlerin bombok olacağını sanırken tersi oldu. Neyse. Bundan böyle, yâni ayın onbeşinden sonra artık yeni adresime yazarsın. Hoşş, bunu bahane edip ayın onbeşinden sonra yazarım deme. Çünkü posta idaresine dilekçe ile müracaat edip, eski adresime gelecek mektupların yeni adrese yollanmasını istirham edeceğim.

Gelelim gene küçük bir iş'e:

Suat Taşer'le burada konuşmuştuk, bana, kendisinde bulunan Murtaza piyesinin orijinalini yollayacaktı. Şunu artık telefonla mı olur, rastlaşınca mı, hatırlatıver, n'olur?

Çek radyosundan bir teklif geldi. Çek'çeye çevirdikleri SUÇLU romanımı rodyofonize edeceklermiş. Her yayın 100 dolar. En az altı yayın için «He» dememi istiyorlar. Lâfa bak, he demeyip de «Hayır, olmaz. Fiyatı uygun bulmadım» mı diyeceğim? Demek beş, altı bin Türk sağlam. E, garip kuşun yuvası meselesi. Mukavele gereğince de az ama öz çalışacağım. Bu bakımdan, Anakra'ya uzanmak kaabil olacak gibi.. Yalnız senin gezip dolaşmaların —Yurt içi, yurt dışı— bitmez. Ne zaman oradasın, ne zaman dolaşmağa gidiyorsun yaz da ona göre geleyim.

Gene «siyasî partilerin içine düştüğü karışıklık» günleri geldi çattı. Cumhuriyet, Akşam, Milliyet, Hürriyet ve Son Havadis'le, bilhassa Ulus okuyorum. Allah hayırlısını versin diyeceğiz ama, Allah'lık bir şey yok. Mâlûm, belirli nedenlerin zarurî neticesi. Çetin'in Akşam'da yazdığınca Saray-Sokak kavgası da denebilir-

se de, asıl sebep çok başka tabi.. Çünkü bu durum sadece Türkiye için değil, bütün dünya için varit. Bence dünya kapitalizminin (ki emperyalizm safhasına gelip dayanmış ve bu iş'te fonksiyonunu tamamlama yolundadır) topyekûn buhran cümlesinden.

Neyse.

Görelim Hüdâ neyler.

Neylerse güzel eyler.

deyip geçelim. Ben, yeni roman tasarıları içindeyim. Müfettişler Müfettişi'nin ikinci, hatta üçüncü ciltlerini düşünüyorum. Vukuat Var ve Hanımın Çiftliği'nin devamı olacak cilt BİR BAŞKA İNSAN. Bundan sonrası. Daha sonra da DOKSANÜÇ diye muvakkaten adlandırdığım birkaç ciltlik bir başka seri. Bir de TÜFEK adlı oyun. Bu oyun bilemedin bu ay sonuna kadar biter. Görüyorsun ya, hayli doluyum. Yeni ev, yeni hamle verecek. Bir eksiğim var, çaktın mı? Şooooo, avrat meselesi. Yahut hayır, yeni, tertemiz, pırıl pırıl bir aşk. Satın alınana kulağasma. Ben işin platonisindeyim. Ama diyeceksin ki yaşın Eylül on beş'te elli üçe girecek. Adaaaaam sen de. Sen Fikret Otyam'sın ve Vasıf beyin oğlusun. Hani şu «ELİMİ GÖRÜYOR MU?»

...

Bizden size toptan selâm sevgi.

Hepinizi kucaklar, gözlerinizden öperim. Cevap!

Eşe dosta selâm, sevgi..»

Elimi Görüyor mu?

Orhan'ın çok sevdiği Eczacı Vasıf, yâni babam, kanser. O koca bedeni gün gün eriyor ama, yine de şişman.. Kalkıp gittim İstanbul'a.. Yattığı odanın içi vazolarda çiçek dolu.. Renk renk, cins cins.. Hasta haliyle, tıpkı Yemen'de esaretteyken yaptığı gibi traşını oluyor!. «Biz Yemen'de bile hergün traş olurduk..» der eğer traş olmazsam... İsmet Paşa'nın «ekol»ünden.. Sabah sabah traşını çekiyor, binbir zorlukla, yattığı yerde. Yaşı yetmişi geçkin..

Annem, kollarımızda öleli yıllar olmuş. Babam sızlanıyor, yalnızlığın kötü olduğunu öne sürerek. Çiçeklerin nereden geldiğini soruyorum, bir komşu hanım gönderiyormuş hergün, «Kalkınca, bu işi düşünceğim, iyi, yalnız bir kadın..» Ve bir kadın görüyorum elleri, kolları çiçek dolu, pencereye bakarak yürüyen. Gördüklerimi anlatıyorum, heyecanlanıyor ihtiyar, «Kaldır beni» diyor.. Nasıl kaldırabilirim bunca ağır vücudu? Bir iki hamle, olmuyor, «Kaldır elimi, kaldır.. He.. Görüyor mu elimi?» Ve pencereye doğru elini sallıyor komşu hanımı görmeden...

Orhan'a anlattım bunları.. «Harika.. Harika be.. Nefis bir hikâye..»

Beybaba..

(«...Seksene yakındı.

Kocaman göbeği, her gün değil, hemen hemen her an traşlı duru beyaz yüzü, tulum tulum göz altları, orlon, perlon değil, düpedüz sadakordan ev dikişi, bir hayli alaturka gömleğinin üstünden yaz kış eksik etmediği ceplerinde vitamin hap kutuları, tansiyon düşürücü ilaç şişeleri, aspirinler; çarpıntıda, hazımsızlıkta, kalın bağırsak yetersizliği, şişkinlik, peklikte kullandığı çeşit çeşit haplarıyla, ama hepsinden önce coşkun kahkahalarıyla evde, evin sık yapraklı ağaçları arasında dolaşır durur, yoldan geçen güzel kızlara, kadınlara, kimbilir nerede atılmış zarif bir kadın kahkahasına dikkat kesilirdi.

Bir de tavla merakı...

— Sen değil, senin pederin devr-i şebâbetinden beri, altmış senedir oynarım bu boku altmış senedir!

Nesli artık hemen hemen tamamıyle tükenmek üzere olan Harb-i Umumi, Yemen'i, Mısır'ı, Kafkasya, Galiçyasında döğüşmüşlerden. Hem de düğüne gider gibi askere gidip, yirmi yaşın gözü budaktan sa-

kınmazlığıyle, bir türkü, bir aşk türküsü gibi çeşitli cephelerde döğüşmüşlerden.

Harb-i Umumî'ye ait neler anlatmazdı!

Ateş, barut, sıcak, soğuk, açlık, yokluk içinde yuvarlanıp giden dolaklı, Enveriyeli Osmanlı mülâzımlarından esirgemedikleri aşklarla yanıp tutuşan Harb-i Umumi kızları üzerine neler!. Bir yanda toplar gümbürderken, öte yanda kara gözlü, esmer bir çöl kızının alev alev dudakları; beride, düşman keşif kolunun ay altında parlayan tüfekleri yanında, bir hendeğin içinde Osmanlı mülazımına kendini olanca zenginliğiyle sunan bir Trablus güzelinin yakan bakışları...

Geceler, Harb-i Umumi Filistin'inin Tevrati geceleri. Sonra esaret, tel örgüler gerisi esaret. Daha sonra Milli Mücadele, yurda dönüş. Kızgın çöllerdeki belirsiz mezarlarında bırakıp gelinmiş kardeşten ileri arkadaşlara dökülen sıcak gözyaşları; ekmek ardına düşülüp, kardeşten ileri arkadaşların unutulması; ekmeğin, yemeğin, rakının, şarabın, balık yumurtası, siyah havyar, Rokfor peynirinin bulunup yitirildiği sonra gene bulunduğu yıllar. İkinci Cihan Harbi, İkinci Cihan Harbinin dünyayı önüne katan Nazi tehditleri, yeni bir harbe hazırlanış, ama, sonra Nazilerin Nazilerden daha güçlü yumruklarla tuzla buz oluşu. Parti, partiler, partilerin nerdeyse sürükleyici kardeş kavgaları ve 27 Mayıs!

Bey amcayı en son ziyaretine gittiğim gün sabahtı, sabahın onbuçuğu. Mayıs göklerinin kirli yağmur bulutları güneşi söndürüp yakıyordu. Onu, belki de yüz yirmi kilosuyla yatakta buldum. Doktorlar konuşmasına izin vermedikleri için konuşmuyor, konuşulmuyor, konuşamayıp, konuşulmayışına ise sinirleniyordu. Sinirlendiği her halinden belliydi. Çocuk gibi küsüyor, sırtını dönüyor, gözlerini oradakilerden kaçırmasıyle sanki öç alıyordu. Bir çeşit nefret. Nefret mi dedim? Hayır, hayır, yanlış. Bu

sözcüğün sözlüğünde yeri yoktur. O, hiç kimseden nefret etmez. Şekerini arttırır diye doktor yasak ettiği için, geceler gecelik entarisiyle yüz kiloluk beyaz, bembeyaz bir gölge gibi mutfağa süzülüp buzdolabında yiyeceğin zırnığını olsun bırakmamış gelinine, gelinine böylesine yetki vermiş oğluna bile nefret etmez.

— Benden herşeyi saklıyorlar; der çok çok.. Ben çocuk değilim. Yediğimi kıskanıyorlar. Kıskansınlar zarar yok. Yemem ben de. Yemeyince aç kalırım, aç kalınca kanım azalır, kanım azalınca da ölürüm. Ölünce de zavallı babacığım diye ağlarlar ya! —Sonra gene hep o küskünlükle—: Acımayacağım işte, ben öldüm diye üzülmelerine acımayacağım.. Üzülsünler, oh olsun, oh oh, oh.. —Tam bu sırada güneş kirli bulutların ardından kurtuluvermiştir. Herşeyi unutur, cıvılcıvıl başlar: Güneş güneş... yaşasın güneş!. Biliyor musunuz çocuklar, bu güneşin, bu taze güneşin, bu taze güneşin vurduğu bahar çiçekleri yüklü bahçelerde bal arılarının sarı sarı dolaşışı... ah beee! —Gözlerinin içi güler. Gırtlağını temizledikten sonra iştahla—: Bu güneş Afrika'da daha pırıl pırıl, daha bir göz alıcıdır çocuklar. Trablusgarp'ta hiç unutmam bir öğle üstü..

Gelinin onu, sağlığını düşünen sesi:

— Babacığım!

Gözlerinin alev alev pırıltısı birden sanki kirli bir yağmur bulutuyla sönükleşivermiştir. Anlatacağı Trablus öğle üstünün güneş vurmuş hurma ağaçları silinir gider.

— Konuşmam ben de. Yasak bana konuşmak. Doktor beyefendi hazretleri, hasır eskileri, çöp tenekeleri öyle emir buyurmuşlar. Eeeeeh... men dakka dukka. Bir gün doktorlar ona da böyle saçma sapan emirler verecek, o da konuşmayacak benim gibi, yiyecekler ondan da saklanacak!.

O sabah onu yatağında sırtüstü yatar bulmuştum. Gelininin anlattığına göre doktorun tenbihi vardı: Kımıldamayacak, konuşmayacak, uyumasa bile gözlerini yumacak.

Bütün bunlara yüzde yüz uyuyor muydu?

Bir ara torunlarından biri balkona çıkmıştı, koşarak geldi:

— Anneciğim Sevim hanım teyze balkondan bize el sallıyor!

Kımıldamadan, konuşmadan, hatta çevresine bakmadan, değişmez bir hareketsizlik halindeki Bay Amcada birden cıvıl cıvıl bir heyecan. Göz bebeklerinde sevincin bulutsuz güneşi. Çırpınarak kalkmaya çalıştı.

— Sahi mi? Hani? Nerde?

Kalkamadı. Yüz kilonun üstündeki ağır gövde yerinde şöyle bir kımıldandı, sonra yatağa gömülüp kaldı. Gözlerindeki sevincin bulutsuz güneşi söndü, ama bir an sonra yeniden yandı:

— Üstünde hangi elbisesi var?

Cin gibi torun:

— Pembeli yeşillisi...

— Balkon kapısını aç bakayım yavrum!

Bir kıyıdaki iskemlesinde yün örmekte olan gelini kızına seslendi:

— Nâlâaaaaaaaan!

Fakat amca eskiden olduğunca yenilip küsecek, oradakilere sırtını döneceklerden değil, emretti:

— Açın diyorum size balkon kapısını!

Gözleri yuvalarından uğramış, ateş saçıyordu. Torun çaresiz koştu, balkon kapısının kanadını açtı.

Amca yatağında hafifce doğruldu. Gözlerinin içi gülüyordu. Elini kaldırdı, salladı, salladı:

— Görüyor değil mi? Elimi salladığını görüyor değil mi?

Görmüyordu, göremiyordu, göremezdi. Ağaçlar vardı arada ama, annesinin bir baş işaretiyle Nâlan:

— Tabi dedeciğim -dedi- Tabi görüyor!

— O da el sallıyor mu?

Annesinin gene bir baş işaretiyle çocuk:

— Tabi.

— Demek o da bana el sallıyor?

Gelinine heyecanla döndü:

— Gördün mü? Siz gençler kendinizi birşey sanırsınız. Benim yaşım seksene merdiven dayadı, o? Otuz. Elli yaş fark değil mi? Sevmese elini sallar mı?

Kocaman el, vurulmuş bir kuş gibi, yorganın üstüne düştü.

Bana döndü, kurnazca göz kırptı:

— Biz, eski toprak... -dedi-, malûm ya?

Gelini örmekte olduğu yünden başını kaldırmış, kayınpederine çaktırmamağa çalışarak «Ne olursunuz konuşmasını önleyin!» demek istiyordu.

Kalktım:

— Bey amca, size doyum olmaz. Bana müsaade.

Elini uzatmaya çalıştı, düşecekti, yakaladım.

Gelinine duyurmamağa çalışarak:

— Gene gel -dedi-. Gel de rakısına tavla oynayalım!

«İnşallah» deyip yürüdüm, çağırdı. Yanına gittim. Çapkınca göz kırptı:

— Sen, ben, benimki.. bir gün Kilyos'a gidelim olmaz mı?

Heyecanla ekledi:

— Bunlardan gizli kafaları çekeriz, dolmalar, midye tavaları, karidesler yeriz değil mi? O zaman gör bak, ne hastalık kalır bende ne birşey.. Benimki ne kalp kifayetsizliği, ne şeker. Yememek, yiyememek. Bol bol yeyim de gör bak!

— Babacığııım!!

Kendini yatağına bıraktı.»)

Sadece, bir «elimi kaldır»dan Orhan, bu öyküyü çıkarmıştı.

«Harıl Harıl Çalışmaktayım»

26 Haziran 1966

«Sevgili Fikret,

Sana bir mektup yollamıştım. C.Başkanı ile yurt gezisinde olduğun için, mektubum gazetedeki çekmecene atılmış olacaktır. C.Başkanı yurt gezisini bitirip Ankara'ya döndüğüne göre, sen de dönmüş olcaksın. Mektubumu herhalde aldın..»

Umduğundan erken almıştım sözünü ettiği mektubu. Çünkü geziyi önce kesip döndüm Başkente.. Kalaydım, daha kalaydım, zaten erken dönmeye zorlanacaktım gibime geliyordu. Şakacıydı Cumhurbaşkanı..

Kimbilir, değildi de bana öyle geliyordu..

Elazığ Çocuk Islah ve Cezaevi'ni geziyoruz. Küçük yaşlı suçlular, «teftiş» giysileri içinde. Çocukların borazan ve trampet takımı!. Hepsi zangır zangır titriyor korkudan.. Gelen gardiyan değil. Büyük, daha daha büyük, Cumhurbaşkanı!.

Cumhurbaşkanının yanındayım, yarım metreden de daha yakın. Ses alma makinası çalışıyor omuzumda... Cumhurbaşkanı çok az konuşuyor ve bütün bebelere aynı soruları yöneltiyor:

— Adın ne? Soyadın? Yaşın kaç, boyun kaç? Kilon kaç?

Sadece adlarını ve soyadlarını öğrenebiliyor!.

— Adın ne?

— Ali?

— Soyadın?

— Bitli..

Üç beş çocuğa daha yöneltiyor sorularını ve diziden birden dönüyor, tir tir titreyen Ali çocuğa hınçla soruyor:

— Neydi soyadın?

Çocuk, korkudan düşmek üzere, zar-zor dökülüyor ağzından:

— Bitli..

Şefkatli Cumhurbaşkanı, çocuğun yakasına bakıyor:

— Temizmişin de!. Kim verdi sana bu soyadını, nereden aldın?

On, oniki yaşındaki bebe nereden alır, kim verir soyadını?

— Bubam..

— Hay o babanın Allah belâsını versin, değiştir bu soyadını...

Sorular, cevaplar.. Sorular cevaplar.. Suçun ne? Yaşın kaç? Boyun? Kilon? Suçun.. Zina.. Kız kaçırma.. Zina.. Kız kaçırma.. Zina.. Kız kaçırma.. Zorla ırza geçmek.. Zina.. Kız kaçırma!.

Yaşlar giderek büyüyor. Burası iş esasına göre kurulmuş. Yaşlar büyüdükçe, yapılan işler de zorlaşıyor.. Büyüklerin bölümünde de aynı sorular ve aynı cevaplar:

— Zina!. Kız kaçırma!. Irza geçmek!. Kız kaçırma!. Kız kaçırma.. Zina!.

Sonra, patlıyor Cumhurbaşkanı:

— Hay Allah belânızı versin, ç.....ze amma düşkün insanlarmışınız be!. Haydi gidelim buradan..

Öfkeleniyor, takılıp çıkıyoruz ardından!.

Günler, bu ve buna benzer öykülerle dolu geçiyor..

Garip halk, yolun iki yanına dikilmiş.. Üst baş, perişan.. Dökülüyorlar!. Şapkaları ellerinde, yutkunuyorlar heyecandan.. Saç-sakal karışık.. Belki yakalarında bit!. Ütülü pantalonum, boyanmış pırıl pırıl ayakkabılarım, kısa kollu ütülü, kolalı gömleğim, sinekkaydı sakal traşımla, köylülerin arasındayım..

Kelimeler, sorular değişiyor..

— Kaç dönüm toprağın var? Mübadil misin? Kaç nüfussun? Cumhurbaşkanı, sorarak ilerliyor. Sorular, sorular ve yaklaşıyor, on gündür beraber olduğumuz bana:

— Kaç nüfussun? Toprağın var mı? Mübadil misin?

Gözleri gözlerimde.. Dayanamayıp «Kıkkk» edince, yaver işaret ediyor ve hemen kulağına eğiliyor:

— Gazeteci arkadaş efendim, bizimle beraber..

— Hay Allah müstahakını versin.. Ben de...

Öykülerle, ses makinasını dolduran, bantlar dolusu öykülerle, yarıda kesip geziyi, dönüyorum Başkente...

.

«.....Biz yeni eve taşındık. Evimiz, Fatih - Edirnekapı asfaltı üzerindeki Akşemseddin Caddesinde, Battalgazi So. No/94-3 Şumnu apt. üçüncü katı. İyi, ferah. (Yavuzselim durağı karşısındadır bu Akşemsettin caddesi. Gelirsen bulmana kolay olsun).

Muhabere adresimi bildiren kartımı da mektubuma ekliyorum.

Harıl harıl çalışmaktayım.

Senden tek ricam, Suat Taşer'e telefon et, Murtaza'nın orijinal nüshasını yollasın.

Galiba, Yılmaz Gruda'nın Mithatpaşa tiyatrosu işi yattı. Buraya gelmiş ve Gen-Ar'cılarla anlaşmış.

Neyse, zamanı gelince MURTAZA ve 72. KOĞUŞ'u oynayacak bir babayiğit çıkar belki..

Hanem halkından, hanen hallına selâm, sevgi.

Kemal Aydar ve öteki arkadaşların gözlerinden öperim.

Cevap yaz!»

Şumnu Apartmanı Üçüncü Kat..

Beş, hayır altı nüfus yıkıldık Şumnu apartmanına. Nuriye, banyoyu yaktı, yunup yıkandık.. Sokakta bulup, sevip sahip çıktığımız kapkara bir köpekle aitı konuğuz Şumnu apartmanı üçüncü katta!. Bayram bu olsa gerek.. Nuriye, çiğköfte yoğuruyor. Kimisi rakı almaya gitmiş çocukların, kimisi, Orhan'

ın deyimiyle «İt»i gezdiriyor ve it, sabahı dar ettiriyor kat sakinlerine!. Mızıklanıyor, uluyor, Nuriye sabahın üçünde sokakta it gezdiriyor, sussun diye!.

«Sizinle Renklenen Günlük Yaşantımız..»

18.8.966

«Sevgili Fikret,

Önce «İt»in durumunu sual etmeme izin ver. Nasıllar? Hayatlarından memnunlar mı? Yolda, Ankara'ya kadar rahat gittiler mi? Sahibine teslim edildi mi? Edildi ise Allah yardımcısı olsun!

...

E, yeğenim, ne var ne yok? Ankaranıza kavuştunuz nihayet.. Rahat gittiniz mi bari?

Biz mâlûm... Sizinle renklenen günlük yaşantımız, eski renksizliğine döndü.

...

Çocuklarla birlikte hepinizin gözlerinizden öperiz.. Hoşça kalın..»

Orhan'ın Pasaport İşine El Atılıyor..

Orhan, Şumnu apartmanı 3. katta, yazdığı roman, öykü, piyes, ne varsa, okuyor, okuyor.. Yapacağı, tasarladığı işleri coşkuyla anlatıyor.. Ve konu pasaporta gelip dayanıyor:

— Yok oğlum, yok yeğenim, bana pasaport falan vermezler..

— Nesine?

— Bir kırmızı fesine!.

— Ben de bu pasaportu almazsam, bana da..

Ankara'ya döner dönmez, bu işin orada «göbekten atıldığı» gibi olmadığını anlayacak, ama, işi inada bindirecektim..

«Bizim Pasaport İşi Halâ Uyuyor...»

«Kemal Aydar ve öteki arkadaşlara selam, sevgi, saygı.. O.K.

23.9.966, Fatih,

Sevgili Fikret,

Dün Ağaoğlu yayınevine gitmiştim; benim yeni dizilen basılmak için de son tashihlerini görmem gereken Yeşilçam Sokağı ki dün akşam birdenbire yepyeni bir isim buldum: YALANCI DÜNYA.. İşte orada bizim Gâvurdağlı Arif'i gördüm. Seninle, Orhan Peker'le falan görüşmüş. Şimdi de bir Almanya meselesi çıkardığınızı söyledi. Ulan oğlum, bu yaştan sonra illâki «Dâhi» olabilmek, «Nobel»i alabilmek için.. «Avrupa Kültürü»ne koşmağa lüzum yok. Bakın bir «Buyrukçu» dehaya Taşlıtarlada ulaştı; Nobel'i almaya gelince.. Onun ebedî adayı ortada. Değil Avrupa, Ay'a, Merih'e çıksanız hava!.

Geçende Ayten'in Nuriye'ye gönderdiği mektup elime geçti.. «-Ulan karı» dedim, «-Cevap yazdın mı?», «Yazacağım» dedi kesinlikle. E, gün ola harman ola.. Yazar.. Yazar a, ben onun yerine de yazmış olayım ihtiyaten.

Sahi köpek ne oldu?

Ulan madem döndün, iki satırla izlenimlerini bildirmek yok mu?»

İkinci kitabımı da çeviren yayınevinin çağrılısı olarak Sofya'ya yeniden gittim.

Bulgaristan'da da Orhan Kemal'in nasıl sevildiğine, günler boyu, söyleşiler boyu tanık oldum.

«Bizim pasaport işi hâlâ uyuyor. İşittiğime göre Ankara'ya sormuşlar. Mâmafi, nedense verileceğini sanan yanım ağır basıyor. Hoş, belli olmaz. Verilmesinde sakınca vardır belki. Neyse. Bekleyeceğiz. «CHP'nin düzdüğü» dosya.. DP'liler o dosya dolayısı ile sakınca bulmuşlardı. Sonra Millî Birlik, aynı sakıncayı yine o dosyaya göre bulmuşlardı.. Derken koalisyon

ayni terane, şimdi bunlar... Bana pasaport verilirse ne olur acaba? Ben de merak ediyorum.

Evcek, selâm sevgi. Hepinizin gözlerinden hasretle öperim.. (Bizim roman meselesini ağır ağır işlesen artık)»

«Yollar Kesik Gene Dememek İçin..»

«TEL-

16.X.966

Sevgili Fikret,

Davetiyeni aldım. Daha doğrusu karıyla birlikte aldık.. «Yollar kesik gene» dememek için, klâsik bir mazeretle işi idare edelim. Çocukların okulu, soğuyan havalar, rahatsızlık falan..

Tebrik eder, başarılar diler, gözlerinden, gözlerinizden öperiz.

Işık, Nuriye, Kemalî, Orhan Kemal..

Not: Daha önce yazdığım mektubu aldın mı? Aldıysan hani cevabı?»

22.10.966

«Fikkkkret!.

ÖZEL ULAK

Sende bir adet 72. Koğuş piyesi olacaktı:. Çok, çok acele gönder!»

Mayın piyesimi Müşfik Kenter'e okudum. «Kimseye söz verme, biz oynayacağız. Yalnız, dekor olanaklarını fazla tutma, bir de biliyorsun, kadro meselesi..»

İkinci perdenin müsvettelerini de Müşfik'e bıraktım Bulgaristan'a gitmeden önce.

Yurt dışındayken, geçen olayları gazetemizin koleksiyonundan öğrenmeye çalışıyorum, sanat haberlerine dek.. «Kent oyuncuları Güneydoğu'da, mayınlı topraklarda geçen bir film çevirecek!» Senaryoyu Yaşar Kemal yazmış!. Çekimine de yakında başlanacak! Kâmran Yüce, Kilis'e gitmiş... Filmin

senaryosu? Bu senaryo hiç yabancım değil, düpedüz, benim Mayın röportajımda geçen bir olay!. (1962).

— Gardaş, dedi, Yaşar Kemal, kırk bin lira aldım senaryo için.. Kâmran bana geldi, şöyle şöyle bir hikâyeden bize bir senaryo yaz, ben ne bileyim senin olduğunu gardaş, ben de yazdım, vay canına.. Demek ki senin ha?

Aynı Yaşar Kemal, 1962 yılında yayınlanan kitap için, «Gardaş, bu röportajlarda adımın olmasını isterim» dediğini de unutuverecekti .

Kaç yıl oldu acep Yaşar Kemal, «Beyaz Mendil» öyküsünü yazalı, hani bir orman memuru vardı öykü yazan, yazdıklarını Yaşar Kemal'e de gönderen? Unutkan olmuştu «Bizim Yaşar!»

Öfkelenmişti Yaşar!. «Vay canına, yahu bana hiç senden söz etmedi Kâmran!. Gardaş ben İstanbul'a gidince, Kâmran'dan sorarım bunun hesabını...»

Sordu mu, sormadı mı bilemem. Ne var ki, Kâmran'ın, Yıldız Kenter'in, Bedii Faik'in tüm çabalarına rağmen, altı ay mı ne, film, sansürden çıkamayacaktı!.

«Bana Ne Dedi Birgün Bilir misin?»

21. Kasım. 966-Fatih

«Sevgili Fikret,

Mektubunu hem okudum, hem güldüm. Gülmemin sebebi, Kâmran Yüce'ye, Yaşar Kemal'e ettiğin küfürler. Haklısın tabî.. Yaşarcığımın maalesef o huyu var. Var ama, gene de sevimli. Saklamıyor ki. Bana ne dedi bir gün bilir misin? «Lan» dedi, «biliyor musun? Senin bütün hikâyelerinin konularını, kuruluşlarını aldım, köye tatbik ederek işledim!» Yâni, okumuş bizim hikâyeleri, üzerinde yaptığı etkiye dayanarak, aynı konuyu köye tatbik, pardon uygulamış. Ne olursa olsun, hiç hoş değil. Kâmran Yüce'nin de hani maşallahı var. Bizim 72. Koğuş oyununu Cahit Irgat Kenter'lere götürmüştü. Yanlarında uzun uzun kaldıydı.

Bir gün ısrar ettim, alıp getirdiydi. O zaman söylediğine göre, Kenter'ler güya bu oyunun tiyatro olmadığını söylemişler. Kâmran Yüce de katılmış bu fikre. Tuhafıma gittiydi. Ama şimdi anlıyorum ki, Kenterler, onlara benzeyen daha başkalarıyla aramızda büyük ayrılık var. Onlar için tiyatro, genel olarak sanat «Biçim»den ibaret. Batı'nın tiyatro anlayışiyle dolu insanlar. Batı'nın tabî biçimsel tiyatro anlayışiyle. Bense, öz'ü önceye alırım. Yalnız tiyatroda değil, bütün sanat kollarında. Bu demek değildir ki, biçime önem vermem. Hayır, biçime de olağanüstü önem veririm ama, önce ne söyleyeceğimi iyice saptarım. Bu, şuna benzer: Elbise kimin üzerine göre yapılacaksa ona göre yapmak. Beden özse, biçim elbisedir. Amerika'ya gidip «Büyük rejisörlüğünü» ispatlamadan önce bir gün Tunç Yalman, benim İspinozlar üzerine şöyle konuşmuştu: «Orhan Kemal, biz halkı tanımıyoruz. Senin İspinozlar'ın son provasını Ertuğrul Muhsin'le seyretmiştik. Hiçbir şey anlamamıştık. Halkın müthiş ilgisini görünce, ben kendi nefsime Türk halkını iyi tanımadığımı anladım. Özür dilerim..»

Neyse. Tunç bir gerçeği dile getirmişti. Bu batı kopyacıları ise Tunç kadar cesur olamadıkları için tuhaf bir bilgiçlik içindeler.

İlk fırsatta Yaşar'a meseleyi açacağım. Şu sıra Malatya'da, İşçi Partisi kongresinde. Kâmran Yüce'ye de açacağım (....., ..., ... !.)

72. Koğuşun sendeki kopyasını Orhan Erçin'e yollamanı gene böyle sık boğaz ederek istemiştim senden ve yollamıştım. O da bütün hazırlıklarına rağmen oynıyamadı gitti. Bendeki son nüshasını burada Gen-Ar tiyatrosunun sahibine vermiştim TABANCA isimli yeni oyunumla. Şimdi ikisi de kayıp. Mamafi, 72. Koğuş'u yeniden yazdım. Daha derli toplu, daha belirli oldu. Bir kopyasını sana yollıyacağım. Okur, fikrini bildirir, kaabil olursa beş altı kopya çoğaltmanın yolunu bulursun. Murtaza'yı Sermet Çağan istemişti. Benim yaptığımı. Aldı, okudu. Tamam, dedi. Tek nushadan ibaret olduğunu, salun kaybetmemesini belirttimdi. Temin ettiydi. «Orhan Asena'nın yaptığını be-

ğenmemiştim ama, bu güzel. Mutlaka oynıyacağım» falan deyip aldı gittiydi. Şimdi oynamaktan caydığını öğreniyorum. Sebep de çok kalabalık olduğuymuş. Evet, Murtaza oyunu gerçekten kalabalık. Oynamalarından vazgeçtim, eseri kaybetmeseler bâri. (Aklıma hep senin sözlerin geliyor. Hâni İspinoz'lardan sonra Ankara'daki tiyatrocuların mı, bilmem kimlerin aleyhime kampanya açtıkları.) Bu, galiba o kampanyanın devamı. Önce iştahla istiyorlar sonra cayıveriyorlar. Ulvi öyle oldu, Orhan Erçin öyle oldu, Gen-Ar hâkeza, şimdi Tiyatro TÖST böyle. Bundan sonra hiç ama hiçbirine aldırış etmeyeceğim. Varsın oynanmasın. Kafamda birkaç tane daha var. Bu kış onları da yazıp saklıyacağım. Çanakta balın olsun, arısı gelir Bağdat'tan!.

Cumhuriyete ARKADAŞ ISLIKLARI'nı verdim. Ecvet Güresin okuyacağını söyledi. Ana hattında tamam. Bir de MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ'nin ikinci cildini yazıp vermeyi düşünüyorum. Bakalım artık. Onu kısmen yazdım. Tamamı ise kafamda çizili. Ne yapacağımı biliyorum. Yalnız, usulen gene pek parasızım da... Hoooş, KÖTÜ YOL diye bitmiş yeni bir romanım var elimde.

Pasaport işi öylece duruyor. Başbakanın nutkunu okurken güldüm. Bir de «Moskovaya.. Moskovaya» diyenlerin.. İyi ya, gitmek istiyoruz pasaport vermiyorlar. Başka nasıl gidilir Moskova'ya? Kaçarak mı? Hayır, o tarza iltifat etmeyeceğim. Verirlerse gideriz, vermezlerse sağlık olsun.. Bu suretle Anayasa gene ihlal edilmiş oluyor.

İşte böyle.

Bizim hane halkından senin hane halkına usulen firade firade selâm ve sevgiler.. (Şu roman, hele romanları satmak kaabil olursa kışın Ankara'ya uzanmak kararındayım. Laflarız.)

Geçenlerde senin Nedim beni Ereğli'ye dâvet etti. Önce peki dedim ama, sonra düşündüm, beni oradaki bir takım öğretmenlerle tanıştıracak.. İşime gelmedi. Tanımadığım insanlarla tanışmak, konuşmak, hele iki kadeh içki içmek.. belki hoş ama, köfteci dük-

kânı meselesini biliyorsun ya? Onun için gitmedim. Nedim herhalde gönül kodu. Düşün birader, Orhan Kemal gitmiş, bir takım öğretmenlerle içki içip konuşmuş diye ister misin tahkikat açtırsınlar? Ve ister misin birkaç uygunsuz söz eşeleyip çıkarsınlar da versinler mahkemeye? Onun için boşverdim. Nedim kendisi olsa giderdim.

Evet, hanem halkından hanen halkına selâm sevgi.

Yeni çıkan Yalancı Dünya'yı bu yakınlarda yollıyacağım.

Soranlara selam. Gözlerinden öperim. Kemal Aydar'a ve öteki, büro arkadaşlarına, hocanıma, Aysan'a vb, selâm, sevgi.»

«Baba.. Portakal Portakal..»

Erzurum'da Karayolları Bölge Müdürü Erol Tuncer: «İlk işim Posof yolunu açık tutmak oldu» dedi.. «Geçenlerde duydum» diye ekledi.. «Altı yedi yaşlarında bir bebe hastalanmış.. Portakal portakal diye tutturmuş.. Aramışlar, taramışlar, portakal yok Posof'ta. Bebe, portakal portakal diye ölmüş...»

Karayollarının Ilgar dağında, doğayla, karla ne denli savaş yaptığını görmek, görebilmek için Karayollarının portakal renkli aracına atladım.. Yolu açmak, açık tutabilmek için, o yağız Karayolcularının doğayla savaşmalarını iki gün iki gece, yaşadım.. Bebeler, portakal portakal diye ölüyor. Oysa o tarihlerde, Güney Anadolu'da ineklere portakal yediriyorlardı sütleri portakal koksun diye!.

Ve sonra:

«OTYAM'IN TEŞEKKÜRÜ

Doğu bölgesinde böbreklerimden hastalanmam üzerine yakın ilgilerini esirgemeyen Erzurum Numune Hastanesi Nöbetçi Doktoru Sayın Yılmaz Bilir'e, Bitlis ve Siirt'ten geçerken tedavi için ilgilenen dost-

larıma, 7. Kolordu Komutanı Sayın Korgeneral Faruk Güventürk'e, 7. Kolordu Hastanesi ilgililerine, Karayolları 12. Bölge yetkililerine, Diyarbakır'lı meslekdaşlarıma, Cumhuriyet Gazetesi Ankara Bürosu arkadaşlarıma, Sosyal Sigortalar Ankara Hastanesi Başhekimi, 1. Dahiliye Şefi Sayın Dr. Necdet Okan'a..... hastaneye kadar gelerek sağlığımla yakından ilgilenen CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'ye.....»

«Teşekkürünü Okuyunca Bir Hayli Güldüm..»

(Ha Fikret.. Asaf Çiğiltepe'yi görüver, yahut bir telefon salla da bize, yâni bana, oyunun, varsa fotolarından yollasınlar. Dergilere falan verelim. İstiyorlar. O.K.)

Fatih, 12.1.1967

Sevgili Fikret,

«Mektup postada» diyen telgrafından sonra postadan çıkacak mektubunu hâlâ bekliyorum. Amma da nazlı mektupmuş be, bir türlü gelemedi!

Geçende Cumhuriyet'te (TEŞEKKÜR)ünü okuyunca bir hayli güldüm. Demek böbreklerin münasebetsizlik ettiydi? Benim böbreklerde bir hâl olmadığına göre, ben senden sağlamım demektir. Neden? Çünkü sen (HORMONTOXON) kullanmayı ihmâl etmişsindir. Tavsiye ederim. kullan!

Neyse şaka bi yana, geçmiş olsun.

Bu yakınlarda ya sen buraya geleceksin, ya da ben oraya.. Orhan Peker'den işittiğime göre, fotoğraf sergisini burada Türk-Alman Kültür Merkezinde açacakmışın. Olmazsa beni bu yakınlarda orada bekle. Herhalde duyudn, benim 72. KOĞUŞ orada AST'ta oynanacak. (Tabii herhangi bir önleme olmazsa) Aksiliğe bak ki, bu ayın 25'inde Ağır Cezada bizim meşhur muhakemeye devam olunacak. 26'sında da -işittiğime göre- oyunun galası, yahut prömiyeri. Bakalım..

Sana EVLERDEN BİRİ adlı romanımı da yolluyorum. YALANCI DÜNYA'yı almış olacaksın, aldın mıydı?

Bugün bayram. Sizlerden çok çocukların bayramı kutlu olsun.

Tabii yeni yılınız da. Birer yaş daha gençleştik!

Hani burada okumuştun, kısa bir romanım vardı? ARKADAŞ ISLIKLARI oldu ve Cumhuriyet'e verdim. Faulkner'in tefrikasından sonra girecek.

Ağaoğlu kitabevi için, MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ'nin ikinci cildine angaje oldum. Herifi hapishaneye sokacağım. Orada talih gülecek. Muhalif parti ilçe başkanının dul, cırcır ve aynı zamanda kadınlar kolu başkanı ukalâ Merzuke hanımla tanışıp evlenecek. Çünkü İstanbul'daki sinir karısı herifin bu tevkif işini «onörüne» sığdıramayarak ayrılacak. Yâni niyetim, hazreti Meclise sokmak ama, sonunda belki de mazbatasını tasdik ettirmeden mebusluktan defleyeceğim.. (Agnıyon ya? N'olur n'olmaz. Sayın Milletvekillerine hakaret makaret maddesi bulabilirler.)

Evcek selâm, sevgiler. Evcek gözlerinizden öper, acele ve gevezelik dolu mektup, mektuplar bekleriz. Hû...»

72. Koğuş'un Müziği Tamam..

Asaf Çiğiltepe telefon etti. 72. Koğuş için müzik istedi. Evdeki özel biriktirimden bazı kopyalar çekip, bandı verdim. Asaf, «Daha başka.. Daha başka» dedi.

Aşık Mahzunî'yi bulup eve getirdim. Asaf da geldi.. Mahzunî çaldı, söyledi, çaldı söyledi. Dinlenmelerde piyesi, havayı anlatıyoruz.. Ve vurdu Mahzunî sarı tele, sazın döşüne..

Asam «Yeter» dedi. Yetti.. İstediği havayı bulmuş, Mahzunî ise piyese uyan, o anda düzenlediği sözlerle istenilenin en iyisini banda aktarmıştı. Bu bandı özellikle saklıyorum, hem 72'nin, hem Asaf Çiğiltepe'nin hem Mahzunî'nin unutulmaz bir anısı olarak..

Provaları izledim, coştum..

«Telgrafın Beni Coşturdu Yaşa Varol..»

İst. 16.1.967

«Sevgili Fikret,

Telgrafın beni coşturdu. Yaşa, var ol!

Şimdi dinle beni ve çok acele cevap yaz: Bu ayın 22 sinde genel prova varmış galiba. O tarihte, yâni 22 Ocakta orada olmak istiyorum. Telgrafında «geldiğim zaman konuşuruz» diyorsun. Ne zaman geleceksin? 22 Ocakta Ankara'da mısın? Çok acele bildir. Çünkü gala 26 Ocakta. O gece de orada bulunmak isterim. Bana çok çok çok acele durumu bildir.

Gözlerinden öperim.»

(..... 1953-1954 kışı vakit gece. Dışarda sulu sepken kar, kendini Haliç-Feneri'nin ahşap evleriyle ıssız sokaklarına kaldırıp kaldırıp vuruyor. Tükürseniz donacak bir soğuk hakim dünyaya. Karımla, çocuklarım her zamanki örtülerinin üzerine evde ne kadar battaniye hatta kilim varsa almış, birbirlerine sokularak çoktan uykuya geçmişler. Bense uyanığım. Yalnız o gece değil, günler, haftalardan beri uyku tutmuyor. Ufacık ufacık, içiçe iki odada oturuyoruz. Aylık kira kırk lira.. Evet sadece kırk lira, ama aybaşlarında düzenli bir şekilde ödeyemiyorum. İki aylık birikmiş, üçüncü aydan da almışız. Buna, evin kaynaması gereken tenceresini, ekmeğini ekleyin. Çocukların ayakkabılarıyla kışlık giysilerini ekleyin. Nerede? Evin reisiyim ama, cepte dolmuş, otobüs, tranvay parası yok. Soba, odun kömür hakgetire. «Ne halk edeceğim? Bu işlerin üstesinden nasıl geleceğim? Çoluğu çocuğu bu kışta dondurmadan nasıl çıkaracağım, bahara, yaza?» diye kara kara düşünüyorum. Adana'dan İstanbul'a gelişime bin pişmanım, ama kalsaydım ne olacaktı? Veremle Savaş Derneği, Bağ ve Bahçeler Derneği o zamanki adıyla Etibba Odasının yazı işlerini görmekten

elime geçen ikiyüz liracığı bile Demokratlar çok görerek, ilkönce beni işimden çıkarmışlardı. Elim kalem tutuyordu. Göçecektim. Göçmek zorundaydım. Göçmüştüm. Şimdi de kara kara düşünüyordum işte.. Bir ara, kendimi sigorta ettirip bir hususinin altına atmak, bu suretle sigortadan alınması mümkün parayı çocuklarıma bırakmak gibi çılgınca fikirler de kafamda ciddi ciddi yer etmedi değil. Ama, can tatlı. Yapamadım, geldi geçti.. Tek çıkar yol büyük şehire tutunmak, bütün içinde savaşmak gerekti.

Mangal soba yok o sırada evimde ya, ne keder? Eski gaz ocağıan yarım kilo mu, bir kilo mu ne gaz yağı doldurtmuşum. Geçiyorum iç odaya, iç oda büsbütün soğuk, buz dolabı adeta Yakıyorum ocağımı avuçlarıma hohlayarak başlıyorum. Neye? Günlerdir kafamda dönüp dolaşan 72. Koğuş hikâyesine.. Yazı makinam filân yok. Ama eski harflerim var. Hızlı yazıyorum bu harflerle. Kendimi işe bir kaptırdığımı hatırlıyorum. Bir de kendime geliyorum ki sabah olmuş. Hikâye de bitmiş, attığım taş, istediğim kuşu vurmuştur. Kara, fırtınaya, soğuğa karşılık ayaklı bir türkü, bir aşk türküsü gibi pırıl pırılım. Bir neşe çığlığı halinde çocuklarımın yanına dönüyor, keyiften dört köşe, sabah kahvaltısı yerine hikâyemi büyük bir coşkunlukla okuyorum onlara! Sonra yeniden oturup yeni harflerle temize çekiyorum. Bu iş de öğleye doğru bitiyor. Öğleden sonra magazinlerden birine koşuyorum. İçim içime sığmamaktadır. Hemen kapacaklar hiç olmazsa küçük bir avansla eve döneceğim. Et, ekmek, bir şişe Marmara şarabı, kömür alıp, o gece felekten bir gün çalacağım. Çalacağım ya, ilk hayâl kırıklığı: «Eserlerinizi okuyalım. Kaabilse bize yarın uğrayın..»

Eyvah, eyvahlar olsun.. Hık mık.. Başka çareleri yoktur ki onların da.. Kendilerine verilen bir eseri okumadan basmamakta haklılar elbette. Ne ya-

palım? Yarını beklemekten başka çare yok. Bekliyorum. Ertesi gün küçük avanstan o kadar eminim ki, su bardağında bilediğim paslı jiletimle şıpın-işi bir traş, koşuyorum. Eserlerimi teslim ettiğim dergi sahibi yerine odacı çıkıyor karşıma:

— Sanat müşavirimiz müstehcen buldu.. Müsvettelerinizi buyurun...

Şu, tiyatro oyunu olarak üçyüzü geçen, hikâye olarak beşinci mi altıncı mı baskısı yapılan, «Türk edebiyatı bu hikâye ile her zaman övünecektir» sözleri edilen 72. Koğuş hikâyesinin serüveni..

Elimde müsvettem, dolaşan ayaklarımla magazin idarehanesinden çıkıyorum. Kar dinmiş, güneş soğuğu kırmış, dünya pırıl pırılmış, bana ne? Bu pırıl pırıl, bu şıkır şıkır dünyadan o kadar uzağım ki alamadığım avanstan çok, yaptığım işin anlaşılamaması..

Ne karım, ne de çocuklarımda tek lâf.. Kendimi sedire bir kalıp gibi bırakıyorum. Serde erkeklik olmasa ağlayacağım. Hem de katıla katıla..) (25)

Gerçek Bir Telgraf..

Orhandan «gerçek» bir telgraf:

«21 OCAK AKŞAMUSTU MOTORLUYLA ORADAYIM ISTASYONA GEL= ORHAN KEMAL.. 19.1.67»

Seviniyourm. Ve sevincim kursağımda kalıyor. yine «gerçek» bir telgraf:

«GELEMİYORUM MEKTUP POSTADA++
ORHAN++

«Sebep Yaprak Dökümü Diyalogları»

20.1.967

«Sevgili Fikret,
Motorlu biletimi aldığım sana da tel çektiğim

halde maalesef gelemiyorum. Sebep, Memduh Ün'ün Yaprak Dökümü filminin diyaloğları. Çünkü çok önceden anlaşmıştık. Çalışmak zorundayım. İnşallah galaya.. Asaf ve öteki arkadaşlara selâm, sevgi. Gözlerinizden öperim.»

«Geliyoruuuuuuuuuuuuz!»

İstanbul, 23.1.967

«Sevgili Fikret,

Avukatlar 25 Ocaktaki muhakemede bulunmam gerektiğini söylediler. Muhakemeden sonra, gece treni ile, ben, Nuriye ve Işık hareket edeceğiz. Demek ki 26.1.967 sabahı oradayız.

Senaryonun önemli bir kısım diyaloğunu bitirdim. Gerekirse, yâni devamı acele istenirse, alıp oraya geleceğim. Çünkü ay sonunda bitmiş olması gerekiyor.

Bugün Pazartesi. Sana telefon etmek ihtimâlim var. Edersem görüşürüz. Edemezsem kararımızı yukarıya yazdım. Geliyoruuuuuuuuz!

Selâm ve sevgiler..»

Ankara Sanat Tiyatrosu..

Kapının tepesinde, ak üstüne al harflerle yazılar:

«72. Koğuş - Orhan Kemal»

Tiyatronun daracık girişinde omuz omuza insanlar.. Buram buram insan kokusu, dış kapıya, Ankara'nın soğuğuna..

Orhan, belki en heyecanlı günlerinden birisini yaşıyor Başkent Ankara'da..

«Lan ollum, amanı bilin a yeğenim, iki tek atmadan dinime imanıma, töbe di gitmem. Gitmem değil de gidemem, anıyon ya..»

Yani «iki tek» atılacak.. Atılıyor, heyecanla, 72'nin şerefine.. Ve Orhan ardından, çaktırmadan bir ilaç içiyor «kalp» için..

En ön sırada yerlerimizi alıyoruz.

— Sakin ol yeğenim, amanı bilin a, kalbin neyim durmasın heyecandan, sakin ol..

Orhan, ayağını koyacak yer bulamıyor sanki.. Belki de oturduğu koltuğun çıkıntıları fazla, rahat edemiyor ve perde açılıyor..

Koltuğa hafifçe yanlamış, 72. Koğuş'un yazarının, oyunu seyrederken neler düşündüğünü, Bursa cezaevini, Nâzım'ı, neleri, kimleri nasıl anımsadığını öğrenmek isterim, ama olanak yok..

Yanımda oturan 72'nin yazarı, zaman zaman dalıp gidiyor, gözlerinde biriken yaşlar, 1953-1954 yıllarının Fatih'inde, sobasız, ekmeksiz, kaynamayan tencereli, gazocağında ısınmalı, ısınamamalı günlerin, bir lokma ekmek için büyük umutlarla gidilen magazinlerden, elinde 72. Koğuş'un müsvetteleriyle eli boş dönmenin, kolu kanadı kırık kendisini sedire bırakarak «katıla katıla» ağlayamayıp biriktirdiği, bugüne, bu geceye sakladığı gözyaşları mıydı?.

Seyirciler, O'na bakarak, oyunculara bakarak gözyaşlarıyla, anlatımsız bir coşkuyla, övücü haykırışlarla yerlerinden fırladıkarı an, «Kaptan» da ağlıyordu karşıda, unutulmaz oyunuyla Ayberk Çölok..

Ve Orhan, 72. Koğuş'u oynayanların arasında.. Birisini arıyor yan tarafa bakıp.. Asaf Çiğiltepe.. Salon yeniden dalgalanıyor.. Dalgalanıyor.

Ve Orhan Kemal, çektiklerinin armağanını görüyor bir bakıma..

Övgüler.. Övgüler.. Orhan alışık değil bunlara, utanıyor, sıkılıyor.. Terden sırılsıklam.. Kitaplar uzatılıyor, programlar, AST'ın dergisi, defterler, imza için..

Sonra, tiyatronun bir köşesinde AST'ın «Haber Bülteni» için sorulara cevaplar veriyor, yorgun, fakat mutlu..

«Soru: «72. Koğuş» büyük başarı kazandı. Seyircilerin coşkun tezahüratından belliydi bu. Yani seyirci memnun. Ya siz?.. Oyununuzun sahneye konuşu ve oynanışı sizi tatmin etti mi?

Cevap: Açıkça şunu söyleyeyim. Ankara Sanat Tiyatrosunun oynadığı hiçbir oyunu görememiştim. Bir türlü vaktim olmadı. 72. Koğuş'u çalışmaya başladıkları zaman içimde bir şüphe vardı. «Ankara'lı çocuklar» diyordum, «hapishane dünyasını nereden bilecekler.» Sonra geçen hafta Fikret Otyam'dan bir telgraf aldım. Mektup gibi yazmış, birbuçuk sayfa kadar vardı. Oynanışı çok övüyordu. Biraz rahatladım. 72. Koğuş'u seyrettikten sonra diyebilirim ki, oyunum her yönüyle —Mizansen, dekor ve oynanış yönünden— değil kaybetmek çok şey kazanmıştır. Yapacağım tek eleştirme, bazı yerlerde tempo'nun biraz daha ağırlaştırılmasından ibarettir.

Soru: Oyunda Bursa Hapishanesinde gördüğünüz bazı tipleri çizdiğinizi biliyoruz. Acaba AST oyuncuları bu tipleri çizmede ne derece başarılıydılar?

Cevap: Bence, oradaki tiplere benzemiş olmaları değil, gerçekçi ve o yaşantının insanı olarak çizilmeleri önemlidir. Bu bakımdan bazı kompozisyonlar, yazarken düşündüğüm o zamanki tiplerden daha gerçekçiydi.

Soru: Bir soru da yeni oyunlarınız hakkında. Yazdığınız ya da yazmakta olduğunuz oyunlarınız var mı?

Cevap: İspinozlar var. İstanbul Şehir Tiyatrosunda oynadı. Murtaza var. Sonra Tabanca. İki buçuk kişilik bir oyun, bir kadın bir erkek bir de çocuk oynuyorlar. Bir de Eskici ve Oğulları. Ayrıca üzerinde henüz düşündüğüm bir kaç oyun taslağı...»

Orhan Kemal'ler Ankara'dan ayrılıncaya kadar, hep 72. Koğuş'u, 72. Koğuş'un çarpıcı başarısını, yeni oyunlarını yaşadık.

«Yeter mi Traş Ulan?»

Fatih, 4.2.967

«Çok sevgili Fikret,

Mektubunu aldım, okurken bir hayli güldüm. Artık «Müzminleşen» aşk mâcerası üzerinde durmayalım.

Fikret,

Bu gece senin GİDE GİDE'leri yeniden okurken, Gide Gide'ler değil de, topyekûn Fikret Otyam üzerine bir şeyler yazmak geçti içimden. Bir kıyıya notladım bunları. Sabahleyin uyandım, yeniden gözden geçirince hiç de fena şeyler olmadığını gördüm. Şâyet eleştirmenliği kendime yeni bir meslek olarak alsaydım; pekâlâ da yayınlayabilirdim. Ama hayır, henüz buna karar vermiş değilim. Bununla birlikte, her sanatçının içinde bir kendi özel eleştirmeni, ya da estetik müşaviri yaşar. Önemli olan, başkaları için bu görevlerini kullanmayı iş edinmek. Buysa, sanatçılık kadar, hattâ ondan da çetin bir iş. Sanatçı yaratır. Eleştirmen? O da neden yaratmış olmasın? Hattâ herhangi bir mektup yazarı bile bir yaratıcıdır. Kısaca, bir sanatçının sanatçı olarak tükendiği yerde onun eleştirmen yanı ortaya çıkabilir.

Bütün yazıları, çizileri, hattâ fotoğraf çekilerine rağmen Fikret Otyam bence her şeyden önce alabildiğine yakın bir dost. Bu dostluğun rengi, kokusu, tadı var. Meselâ dallarda geveze bir bülbül, güneş vurmuş pırıl pırıl bir su, yamaçlarda yansıyan çapkın bir aşk türküsü, Picasso'dan rasgele birkaç desen, hattâ Sait Faik'in Hişt hişt hikâyesindeki Burgaz baharı yüklü taptâze bir pasaj.

Fikret Otyam'la tanışalı hemen hemen on beş yıla yaklaşıyor. O zamanlar Fikret, henüz yirmilerindeydi yaşının. Omuzunda uzun kayışıyla asılı fotograf makinası, bugünkü haşmetinde olmasa da gene de bıyığı, şakası, esprisi, yer yer patavatsızlığıyla sevimliydi. Fikret Otyam, o zamanlar da resim yapar, fotograf çeker, büyük tandanslı, dramatik romanlar tasarlar, toplum sorunlarına değinme değil,

göbeğine atılma cesaretini gösterirdi. Sonraları bu yani Dünya gazetesinde çok gelişti. Gerçekten de, dramatik röportajlar yazdı ama, insan —yâni ben— onun yarattığı dram karşısında hep güldüm. Hani tiyatro ya da sinemada ağlanacak yerde gülen, gülünecek yerde de ağlayanlar gibi. Herkesin göz yaşları karşısında kahkahasını atana «Çüüüüüş!» diye bağırırlar ya, öyle işte. Ama elde değil. Benim için Fikret, neşesi, yaşama bağlılığıyle insanı hep güldürür. Yâni insana yaşama, dünyayı sevme duyusu verir. Onun için Otyam'ın dramatiğine ağlıyamam. Tâbi ağlamak şart değil. Zâten gözü yaşlı bir milletiz. Neden ağlamalı kişi? İnek gibi, katıla katıla, iliklerinden de gülmeli, düşünmeli de. Acı acı düşünmeli hattâ. Ama olmuyor bende bu. Acı acı düşüneyim demeğe kalmıyor, aklıma Fikret, Fikret'in bıyığı, bakışı bir esprisi gelince «acı acı düşünme ve ibret alma» niyetim tuzla buz oluyor. Başkaları, yâni Fikret Otyam'ı benim kadar yakından tanımamış olanlar için böyle değildir bu. Röportajları da, başka yazıları, fotografları, resimleri de kişiyi acı acı olduğu kadar, tatlı tatlı, hattâ öfkeyle düşündürür. Gel gelelim bana nedense bu duyular gelmez de —bütün iyi niyetime rağmen— gülerim. Otyam'ı ciddiye almadığımdan değil, ne bileyim tuhaf bir duyu işte bu. Kısacası şöyle özetleyebilirim bu duyumu: Fikret Otyam'ı okurken çokluk «—Hadi ulan..» demek gelir içimden. Gülmek gelir, ıslık çalmak, güzel bir kadının ardından gitmek, iskarpinlerimi boyatmak gelir. Bütün bunlar az şey midir? Kişide bu etkiyi yazıyla, resimle, fotografla, ne bileyim ıslıkla, bıyığının kımıldanışıyla, gözlerinin rengiyle, davranışlarıyla yaratabilmek!.. Az şey midir kişiyi çeşitli bunalımları içinden alıp feraha çıkarmak, topyekûn bir aşk melodisi haline getirmek?

GİDE GİDE'ler bende dâima dehşetli sesler, acı renkler mahşerinin, ya da kıyametinin orman gümbürtüsüdür. Öyle bir gümbürtü ki, bana yukarıda da belirttiğim gibi, ağlamaktan çok öfkelenmek, düşünmek sonra da «— Hastir lan!» deyip elimden atarak

gülmek isteği verdi. Bunda yazıların, yazılarda anlatılanın gayri ciddiliği değil, Fikret Otyam'ı çok, ama çok yakından tanımanın suçu var. Tabî suçsa. Bence değil.

İsterim ki, Fikret'in yazılarını okumaktan çok, kendisi yanımda olsun, birlikte kalkıp dalalım İstanbul'a. Artık neresi olur? Bilemem bunu. O bilir. O Ankara'da yaşadığı, benimse bütün günlerim İstanbul'da, İstanbul'un çeşitli yanlarında geçtiği halde, ne zaman gelse İstanbul'a illâki bana, ya hiç tanımadığım bir yeri gösterir, keşfettirir ya da görüp geçtiğim bir başka yanını sevdirir. O, daha çok da röportajlarında, dramatiği bir kol çengi haline getirmiş bir has sanatçıdır. Resimleri, fotografları, röportajlarıyla atbaşı. Bilmem hiç beste yapmayı denedi mi? Aklına gelmemiştir. Gelse, esse, esiverse mutlaka burnunu sokar ve hiç şüphem yoktur ki, röportaj, resim ve fotografla atbaşı getiriverir.

Fotograflarına psikolojiyi sokuyor bir güzel. GİDE GİDE'lerden birindeki bir candarma önünde hınçla yürüyen hârikulâde güzel kızın yalın ayaklı anası.. Kadın öfkeden kendini yitirmişçesine yürümekte, kızıysa, belki o da anasının türünden bir öfkeyle kadının sırtına sinmiş. Objektife öylesine bakıyor ki, ancak bu bakışı Fikret'in objektifi yakalardı. Bu yakalayış doğru, yerinde ama, nedir bilir misiniz? Bu yakalayışın belirttiği anlam, Fikret Otyam'ın kendisidir işte. Fikret de vaktiyle, belki de Aksaray'da, eczacı babasına kızdığı zaman böyle bir korkunun hıncıyla, kişiye dehşet vermekten çok gülmek veren bir bakışla bakmıştır.

İstanbul'da açtığı son fotograf sergisi.. ANAYASA DİYOR Kİ.. sergisi yâni... Orada hemen hemen hep bu duyuyu kişiye veren başarılı, çok başarılı fotograflar var: Dama çıkmış keçi, sırtında destisiyle iki kat seksenlik kadın, hele hele KIZAMIK MELEKLERİ'ndeki küçük kızların acı güzellikleri! Bu, yâni korkunç sefalet içindeki harikulâde güzellikleri yakalayış, benim «AYDINLIK GERÇEKÇİLİK»le de yakından ilgili.

Yâni Fikret'in sanatında, Fikret'in şuuru dışında, Fikret'in şuurundan müstakil olarak var olan gerçekle birlikte bizzat Fikret var. Fikret ve onun kişiyi karamsarlığa değil, aydınlığa götüren, zorla yaşama bağlayan gücü.

Yeter mi traş ulan?

Yeter.

Selâm sevgi. Hanen halkına, hanem halkından.. Mâlûm. Hoşça kal...»

Orhan'ın bu içten mektubunu, Gide Gide 9'a önsöz olarak, Çetin Altan, İlhan Selçuk ve Orhan Peker'in yazılarıyla birlikte, keyifle koydum.

Orhan Kemal'in Paltosu..

İstanbul'un ıslak, karlı, fırtınalı kışı. Orhan sergiye geliyor, sanırım ikimizde de para var, sırası düşende o özlediğimiz «gevezeliklerimizi» yapıyoruz, gülmeli..

— Orhan, sergiyi kapatınca çıkalım. Beyoğlu'nun arka, ara sokaklarına.. Kötünün kötüsü meyhaneler, saz'lar var.. Şöyle bir kör utçu, kel kemancı, dişleri dökülmüş bir akordeoncu ve mikrofoncu önünde, en azından bin kiloluk bir şarkıcı olan bir saz'a gidelim..

Orhan başını sallıyor..

Ve serginin son seyircisi de gidince, İstanbul'un ıslak kışına bırakıyoruz kendimizi..

Saz'ların kapılarında şarkıcıların fotoğrafları vardır, yalak garsonlar buyur ediyor! Ne var ki Orhan, bütün meyhanelere, sazlara burun kıvırıyor!.

Patlıyorum:

— İhtiyar, nedir ettiğin? Paraysa para, vakitse vakit, saz'sa saz, meyhaneyse meyhane, ne mırın kırın edip duruyorsun?

— Paltom..

— Ne paltosu yahu? Var ya üzerinde palto?

— O değil, deve tüyü renginde olanı..

— Ne paltosu, ne deve tüyü?

Orhan, Beyoğlu'nun göbeğinde gülüyor, gülüyor! Anlatmak istiyor, gülmekten anlatamıyor.. «Paltom.. Paltom.. Deve..»

Sonra kesebiliyor gülmesini:

— Yahu, devetüyü renkli bir paltom var, geçen yıllardan müdevver. Ulan, bu paltoyu giydim mi, etrafımda bir hürmet, bir tabasbus.. Kendimi Müfettişler müfettişi sanıyorum.. Şimdi o palto yok üzerimde, o olacak ki, göreceksin ne kadar haklı olduğumu.. Başka bir gece gideriz, güleriz bi güzel...

«Sırtımda Mâlûm Müfettişler Müfettişi Paltom..»

İstanbul, 14.2.967

«Fikret,

Buradan ayrılacağın gece, bütün iyi niyetime rağmen, sergiye tekrar gelip seni son defa göremedim. İt, kurt öylesine ayak dolaşıklığı ediyorlar ki, bütün iyi niyet ve dinamizmine rağmen, seni çevreleyen balçığı yırtıp istediğin yere zamanında varamıyorsun.

Neyse, sağlık olsun. Daha çooook görüşeceğiz.

Evdeki fırtına ne halde? Yatıştı mı? Yazarsan memnun oluruz. Çünkü Nuriye ve çocuklar dün sabahleyin Batman'dan geldiler. Yorgun ve hayli bitkinler ama sağlık durumları iyi.

Bizim 72. Koğuş aynı tempoyla devam ediyor mu? Kemal Aydar dostumuz, bürodaki öteki arkadaşlar gördüler mi? Nasıl bulmuşlar acaba?

Dün akşam, TİP'in kuruluş yıldönümüydü. Hatırlarsın, Özdemir Duru beni de on gün önce dâvet etmişti. Gittim. Ruhi'nin sazı, Aziz Nesin'in tatlı hikâyesi, Melih Cevdet'in nefis şiirleri... derken sıra birden bana gelivermesin mi? Yanımda okuyacak ne hikâye, hattâ ne de roman. Ne yaparsın? Çâresiz geçtik mikrofonun başına. Sırtımda mâlûm «Müfettişler Müfettişi» paltosu, boynumda yün atkı, elimde şapka. Çıktım mikrofon önüne. Protokola aykırı kıyafe-

timin nedenini açıkladım. Dâvete bir hayli geç icabet etmiştim. Bu bakımdan, bütün askı, hattâ çiviler, daha önce gelenlerin ıvır zıvırlarıyla doluydu. Ama böyle huzura çıkışımın asıl nedeni, şu sırtımdaki paltonun beni gerçekten bir sayın bay, bir kodamana benzetmesiydi. Tuhaf tesadüfler.. Müfettişler Müfettişi için Gogol'ün Müfettiş'inden esindiğimi soytarı eleştirmecilerden biri ileri sürmüştü. Şurada sana belgelik niteliğinden itiraf edeyim ki, Gogol'ün Müfettiş'ini hâlâ doğru dürüst okumuş değilim. Kaldı ki, iki kitap arasında hiçbir benzerlik olmadığı herkesçe belli... Neyse... Şimdi yine Gogol'le yeni bir paralellik olmak üzere. Onun mâlûm ve meşhur bir PALTO'su var. Ben de sırtımdaki sayın bay paltosuyla ilgili bir hikâye yazacağım. Soytarı eleştirmenlerden biri bu sefer de bilmem hangisi gene beni Gogol'den esinmiş gösterecek. Benim paltom, beni sayın bay gösteren paltomun hikâyesi. Çünkü bu paltomdan başka eskilik dereceleri birbirleriyle halef selef birkaç pardesüm var. Onlardan hangisini giysem kimse bana sayın baymışım gibi bakmıyor da, illâ bu sarı paltoyu giydim mi, önce kendi kendimi sayın bay gibi görüyorum, sonra da başkaları. İşte hikâye bunun hikâyesi..

Mikrofon önünde bunları anlattım dinleyicilere. Bir de daha önce Aziz'in muzipliği vardı. O, yıllarca önce, henüz ünlü Aziz Nesin değilken, Yedigün dergisinde Vedia Nesin imzasıyla şiirler yazardı. Ben de Raşit Kemâli imzasıyla. Bursa mı, yoksa Kayseri cezaevlerinden birindeyim. Orada, şimdi iyi hatırlamıyorum, Vedia Nesin hanıma aşk mektubu yollamıştım. Şanssızlığa bak ki, yıllardan sonra altından Aziz Nesin çıkmasın mı?

Bir de bunu belirttim. Pek hatırlamıyorum ama, dedim, olabilir. Hanımlara karşı saygım biraz fazlacadır, hâlâ da öyledir. (!) Bu bakımdan yazmış olabilirim dedim. Alkış falan.. (Tabî hâlâ da öyleyimdir sözündeki reklâmı, yahut meydan okuyuşu çakıyorsun? Ama hava tabî. Hiçbir hodri meydan diyen hanım yok henüz.)

Gelgelelim, gecenin bir buçuğunda yattım, dört

buçuğunda kalktım. Uyku değil rezalet. Dokuzda yatıp dört, pek pek beşte uyandım mı demir, çelik gibi oluyorum da, böyle gecenin birinde, ikisinde yatıp dördünde beşinde uyanınca turşuya dönüyorum.

Sen gittikten sonraki günler içinde hem Murtaza'nın üçüncü kitabına başladım, hem de MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ'nin ikinci cildine. İkisinden de çok memnunum ama, MURTAZA daha çabuk gelişti, daha başarılı. O kadar ki, ilk cildinden daha iyi diyebilirim. Herifi gene bekçiliğe avdet ettirdim ama fazla kalamayacak. Buradan Millî bankalardan birinin gece bekçiliğine terfi edecek.

Şimdi muhterem, bekçidir. Gece yarısından sonra hâlâ aydınlık fakir fıkara pencerelerine düdüğüyle vurup, niçin hâlâ uyumadıklarına, vatandaş sağlığı bakımından bol bol uyumaları, bol bol tıkınmaları, temiz hava almaları gerektiğini sâlık verirken, apartmanların kahkaha taşan aydınlık pencerelerini selâmlar ve apartman önlerindeki hususilerin tozlarını avuçlarıyla siler ve gene apartman kapı önlerine bırakılmış çöp tenekelerini deviren koca kafalı kedileri kovalar, onlara vetan ve mazife üzerine nutuklar çeker. Biraz daha gelişirse sana bir kopya yollayacağım. Ama bilmiyorum, böyle şeylerle meşgul olacak kadar normal hayatına döndün mü? Yaz..

Bu akşam üzerine, sergine gideceğini umuyorum.

Başta Kemal Aydar, Orhan Duru, bütün büro arkadaşlarına selâm, sevgi. Hepsinin gözlerinden öperim. Tabî senin de. Evden sana ve senin eve kucak kucak selâm, sevgi ve mutluluklar.

Haaa. Az kalsın unutuyordum: Yolun düşer de görürsen, dostumuz Asaf mı olur, Eülent Akkurt mu, yahut da bu işlerle meşgul daha başka bir dost mu, söyleyiver de 72.'nin fotoları —varsa— yollasınlar lütfen. Burada dergilere vermek mümkün olacak. İstiyorlar.

Haydi hayırlısı. Mektup yaz..»

«Ne Gün Geliyorsunuz?»

İst. 16.3.967

«Fikret,
Bayrama az kaldı. Ne gün geliyorsunuz?
Çok acele bildir. Selâm, sevgiler.»

«Fakir Baykurt'un Romanı Bence Bir Şaheser»

«Kemal Aydar, O. Duru ve öteki arkadaşlara selâm sevgi.

Fatih 1 Nisan 967

Sevgili Fikret,

Mektubunu alalı epey oluyor. Cevapta gecikişimin nedeni, tahmin edeceğin gibi, yığınla yazı yazmak, düzeltmelerini yapmak, yeniden tape etmek zorunluğu. Şu sıra biraz ferahım da sarıldım yazı makinesine.

Gelseniz gerçekten iyi olacaktı. Neyse, başka zaman gelirsiniz.

Oyun bugünlerde, yahut ayın onunda İzmir'e yolcu sanıyorum. Belki bir İzmir yaparım. Fakat, gelen haberlere bakılırsa, ilgi gittikçe artıyormuş. Çıkan yazılardan, oraya sırf bu oyunu görmek için gidip gelenlerden ediniyorum bunu. Sen tabî daha iyisini bilirsin orada.

Pikap hayırlı olsun. Aram Haçaduryan'ın plâkları var mı burada? Hani henüz böyle şeylere yabancıyım da. Hayatımda herhangi bir plâkçıya girmiş değilim. Kolay. Bir gelenle salarım.

Bu yaz yeni bir oyun hazırlayacağım. Murtaza hazır ama, bilmiyorum, o mu, yoksa Evlerden biri mi? Evlerden biri beni pek sarıyor. Şivesiz, taklitsiz, Müçteba amcalı, Sadi beyli, İskender'li, Erdal'lı, Ayşe'li, zavallı anne'li bir orta sınıf traji-komiği. Bir ev etrafındaki fırtına. Aşk. Tabanında maddi çıkarlar bulunan aşk, kıskançlık, ihtiras falan filân. Kafamda kendi kendini yazıp duruyor. Bakalım. Eskici ve Oğulları daha sonraya kalsın. Vukuat Var'ın suyu mu çıkmış? Hele, Bereketli Topraklar Üzerinde'nin? Dedim ya, acelem yok.

Çoluk çocuk nasılsınız? Biz iyiyiz. Buradaki büyük gazetelerden birine yeni bir roman vermek üzereyim. Ağaoğlu'larına Müfettişler Müfettişi'nin devamı olacak ikinci cildi hazırlamağa başladım. Daha sonra Murtaza. Varlık'ta çıkan 1. bölüm olacak. O çaptan iki bölüm daha eklenecek. Üçyüz, belki de daha fazla kalınlıkta bir Murtaza. Yâni senaryoya falan ihtiyaç kalmadan, bol bol gezip tozarak, dilediğim gibi çalışacağım. İdeal değil mi bu? Talih ellisinden sonra mı güldü dersin?

Sağlıkça da iyiyim bu yıl bundan önceki yıllar. Aşk, meşk de yok. Yâni popüler deyimiyle «Haram aşk» yok. O olmayınca insanda gerçi pek çok şey eksiliyor ama, olunca da pek çok çoğalıyor.

Neyse, bırakalım bu nâzik bahsi.

Semih Tuğrul'un adresini biliyorsan yazıver. Bilmiyorsan ve kendisini görürsen, mektubunu aldığımı, yazdığı şeylerden sevindiğimi söyleyiver. Çünkü O'nun, Adnan Benk'in görüşlerine değer veririm. Sağ olsun.

Fakir Baykurt'un romanı bence bir şâheser. Telefonu açıp tarafımdan kutlayıverir misin? Bizim, köy romancılarının gerçekten en iyisi. Yaşar da dahil. Gerçi Yaşar'ın türü başka ama, gene de... anlarsın ya?

Son, Ant'taki cevabım, Buyrukçu'yu fazla acıtmış. D..., bütün gelmiş geçmiş hikâye ustalarına dil uzatıyor. Bâri hikâye yazsa, yazabilse... Suç onun değil, benim. Adam olsun diye biraz koltuğuna koltuğuna verdik, şişti. Ben, bir insanın, bunun kadar tuttuğu işin üstesinden gelemediği halde öğünenine ilk tanık oluyorum. Gün geçtikçe oğlanın içinden acaip bir yaratık çıkıyor ki tanımıyorum. Nasıl mülteris, tasavvur edemezsin. İhtiras iyi şeydir ama, kişiyi gerçekten değerli verilere götürmek şartiyle. Yoksa hem ortada bir b... yok, hem de cart curt.

Geçelim.

Ayten, çocuklar iyiler mi? Eş, dost, ahbaplar nasıllar? Burada Bahar'ın hârika günlerini yaşıyoruz ama, Nisan yağmurları her şeyi altüst edebilir. Adaaam sen de. Eder de ne olur? Ardından yaz gelir. Öyle bir yaz ki, lâpa lâpa karı, fırtınası, soğuğuyla kışa

hasret çektirir. Soba, soba başı sohbetleri derken, yeniden bahar ve yaz özlemi. Zâten doğa, kişiyi ölüme böyle böyle hazırlarmış. Bir an gelecek, (sanıyorum abî) yaşamla bağ iyice gevşeyecek. El ayak tutmaz, göz görmez, kulak işitmez, kuş kaybolur, işemeğe bile arar bulamazsın hâle gelir.

Çallı'ya atfederler.. Çallı gene iyice sarhoş olduğu bir gün, işemek istemiş. Aramış aramış yok. Zorla eline geçirmiş. Bakıyor ki hâlâ korku içinde. Kızmış: «—Korkma ulan» demiş.. «Kadın madın yok. İşeyeceksin!»

E, öyle yaşamayı neyleyeyim?

Haydi hayırlısı. Hâne i virandan, hâne i virânına selâm ve sevgi.

Gözlerinden öperim.»

«Haçaduryan'ı Yolladım.»

26.4.967

«Sevgili Fikret,

Ankara'ya gidecek bir arkadaş vasıtasıyla —Hayli geciken— Haçaduryan'ın bir plâğını buldum, yolluyorum. Gazetedeki adresini verdim. Alıp almadığını bildirirsin.

Birkaç güne kadar eline geçeceğini umarım.

Selâm ve sevgiler.»

Bereketli Topraklar Fransızcaya Çevrildi

Remime Köymen, Orhan'ın çok sevdiğim yapıtı Bereketli Topraklar Üzerinde'yi fransızcaya çevirmiş.. Yazışmalar sürdü gitti ve romanı basacak ünlü Galimard yayınevinin sözleşmesi geldi Paris'ten. Bir akşam üstü, taraf olarak Orhan Kemal, çevirici olarak Remime Köymen, Köymen'in evinde sözleşmelere imzalarını atarken keyiften uçuruyorduk. Sonra kalkıp çağrılı olduğumuz Nezihe Meriç'e gittik, orada kutladık «imza töreni»ni.

İstanbul 15.5.967

«Fikret,

Mektubun gecikti. Bu, pat diye buraya düşüvereceğinin delilidir çokluk. Onun için hani beklemiyor da değilim.

Neyse.. Plâğı almışsın. Şimdi dinle beni: Benim, Bereketli Topraklar Üzerinde romanım Remime hanım tarafından fransızcaya çevrilmişti. Son aldığım mektuptan da öğrendiğime göre Paris'te Galimar kitabevinde basılacakmış. Benden biyografi ve kitap için resim istedi. Biyografiyi hazırladım, yolladım. İyi bir resime, yâni fotografa gelince... bende yok. Sende benim yığınla fotografım olacaktı. Bunlardan uygun bulacağın birisini zevkine güvenerek, çok acele olarak Remime hanımın şu adresine yollayıver ne olur?»

Anadolu'ya Var mısın?

Anadolu, doğusu, batısı, ortası bi-hoş kaynıyor.. Her gezimde elle tutulur, gözle görülür bu «bi-şey»leri, bu kaynamayı, Orhan'ın da yaşamasını istiyorum.. Yeni konular bulmasını, yeni gözlemler kazanmasını düşlüyorum.. İnanıyorum, Orhan için yararlı olacak bunları yaşaması..

«Güzel Ama Mâlûm İmkân Meselesi..»

İst. 24.5.967

«Sevgili Fikret,

Bundan önceki mektubumu almışındır. Verdiğim adrese bir adet fotograf göndermiş olacağını da umarım. Şimdi dinle:

1) Anadolu'yu gezip, Anadolu yüklü yeni roman, ya da romanlar yazmak elbette güzel ama, mâlûm imkân meselesi. Bu, maddî olmaktan çok zaman meselesi. Çünkü şu sıra yeni bir piyes bitirdim gibi bir şey. Çalışıyorum üzerinde. Göreceksin, 72.yi bile ezecek. (ESKİCİ OĞULLARI - SIKINTILI GÜNLER) adını alacak. Tabî gene romanı açmadan, tiyatro ola-

rak düşündüm ve uyguladım. Bilhassa çok aktüel. Diyebilirim ki, perde kapandığı zaman kıyametler kopabilir alkıştan. Sonra daha geniş konuşuruz.

Haa, roman meselesine gelince.. Bu yılki repertuvarım şöyle: Murtaza 300 sayfalık kocaman bir cilt haline gelme yolunda. MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ'nin ikinci cildi.

Gelecek yıllar da 93 flövü. Muhtemelen 4 cilt olacak.

2) Sana sevineceğin daha önemli bir haber: Oyundan gelen paraları çarçur etmedim. Milliyet gazetesindeki Halit Çapın'ın Basınköy'deki dairesine yatırdım. Nuriye her gün evin badana, yağlı boyasıyla filân meşgul. Yeni adresim de şu (Ebüzziya Tevfik Bloku kat 3, Daire No: 6 Basınköy - İstanbul)

Ama bu adres Haziran 15'ten sonra işler hâle gelecek.

Yılda bir oyun, geçimin kaba yanını fazlasıyla çıkarabilir. Tek roman, ya da romanlar düşünüyorum. Zâten VUKUAT VAR serisini tamamlayacak ve bu seriyi KANLI TOPRAKLAR serisine bağlayacak ciltleri de tamamlamam lâzım.

Fakir Baykurt'un Amerikan Sargısı bence bir hârika!

Evcek hepinize selâm sevgi.

Hoşça kal, cevap yaz. Kemal Aydar ve öteki arkadaşlara selâm sevgi..»

Ciddi ve Gerçekten «Yıldırım» Bir Telgraf..

«YILDIRIM + FIKRET OTYAM + CUMHURİYET ANKARA BUROSU +

ADLIYE SARAYI ISTANBUL 8.6.1967 + ASAF'IN CENAZESİNE BENIM HESABIMA BIR ÇELENK GÖNDERMENI RICA EDERIM + ORHAN KEMAL»

Turnede iken bir trafik kazası geçiren, o yiğit, o can dost Asaf Çiğiltepe, tüm uğraşılara rağmen öldü! Bu usta tiyatro adamının beklenmedik ölümü

tümden perişan etti hepimizi.. 72. Koğuş'un bu usta sahneleyicisi için Orhan'ın isteğini yerine getirdim ve Asaf'cığı göz yaşları içinde toprağa verdik..

Bu, tatsız, kötü bir oyundu ve sanırım Asaf'ın ilk ve son, kötü bir sahnelemesiydi.

«Eskici ve Oğulları Oyunu Bitti»

İst. 14.6.967

«Fikret,

Çiyiltepe üzerine Cumhuriyet'te yazdığın yazı nefisti.

Cenazeye herhalde çelengimi gönderdin? Borcum ne ise bildir. Gelmeyi çok istememe rağmen, olmadı.

...

Eve taşındık. Ev ve semt gerçekten çok güzel, âsude. Tabî bekleyeceğiz.

Bu mektup kısa olsun. Yeni adresi bildirmek için.. Haaa. Eskici ve Oğulları oyunu bitti. Ay başına kadar tapesi biter. Tek kelime ile (tabî bence) romanından çok güçlü. Hele aktüaliteye uyan bir yanı var ki, seyirciyi hop kaldırıp hop oturtacak.

Evcek selâm ve sevgi.»

«Bu Yakınlarda Gelmenmola?»

9.7.967, Basınköy

«Sevgili Fikret,

Mektup sırası sende ya, bunu önemine binâen yazıyorum. Gene de cevap bekleyeceğim.

Bizim tâbi Ağaoğlu'larla görüştüm. 72. Koğuş oyununu kitap hâline getirme hakkını Bilgi yayınevine vermek isterdim. Öyle sanıyorum ki, Ahmet Küflü dostumuz da ister. Zâten bana bastığı oyun kitaplarından örnekler de yollamıştı. Düşündüm, taşındım, kendisine doğrudan doğruya yazmak da olurdu ya, aklıma sen geldin. İstersen bir ağzını ara. 72. Koğuş'u o bassın. Hattâ şimdiye kadar oyun üzerine çıkmış yazıları da kitaba koyalım. İşte gayri sen bilin. Görüş, konuş. Ağnıyon a? Bana da izlenimlerini yaz. Açık-

çası, hemen paraya tahvil işini el çabukluğuyla sonuçlandıralım. (Amanı biliyon ya?) Gerçi ay başlarında ev kirası düşünen vatandaşlar adına üzülüyor, kendim için böyle kayguları unutmak üzere isem de, gene de amanı bil!

Ev çok rahat yiğenim. Bu yakınlarda gelmenmola? Buz dolabı ırakı dolu şerefsizim, depili. Bi gelsen hanı... Şoooo çelenk parasını da halına, yoluna gorduk hey.. (Bu mesele üzerinde sesin çıkmadı. Ayıbına gidiyor da onun için mi kapağını kaldırmıyorsun, yoksa eşek değil a, kabala pazar bir iki yüz tellesin mi diye düşündün? Hani sence de işin amanı olmak iktiza eder!)

Senin KAYMAKAM BABO VE KORKU'ları topluyorum, okuyacağım. Ama şöyle bir göz attığıma göre çok enteresan. Okuduktan sonra yazarım fikrimi.

Haaa, asıl önemlisini unutuyordum az daha. ESKİCİ VE OĞULLARI bitti. Ne bitiş Fikret! Diyebilirim ki, son perde seyircinin yüzüne kapandığı zaman tiyatro sanki Atom bombası gibi patlayacak alkıştan. Bir mesele, yörüngesine öyle bir oturdu ki, sorma.. Tam da aktüel bir meselenin üstüne parmak basarak!.

Tabi kitabı açmadan, kitaptaki olaylara iltifat etmeden apayrı bir ESKİCİ VE OĞULLARI.. Tape ediyorum. Şu sıra gelmen iyi olacak.

Hane halkı iyi bizim. Sizlere çok çok selâmları var. Gözlerinizden öperim. Hoşca kalın..»

Ölüm Soluğu Yıllar Sonra Yeniden Yokluyor Orhan'ı..

Marmara Ereğli'si, sevimli bir balıkçı köyü. Kafasını dinlesin diye, ısrarla çağırdık Orhan'ı..

«Çok Fenayım Fikret»

25.7.967

«Fikret,

Oraya gelmek isteğim, şimdi de bir kalp rahatsızlığı yüzünden bir türlü gerçekleşemedi.. Hani şu «An-

gine de poitrine» dedikleri şeyin başlangıcı, ya da o neviden bir başkası. Dün gece saat ikiden (gece yarısı) itibaren uyuyamadım. Tuhaf bir tıkanıklık, damarlarda çekilme.. Göğsümde acı bir ağırlık. Bugün doktora gideceğim.

...

Sende ne var, ne yok? Eskici'yi okudun mu? Ankara'ya geçerken herhalde uğrarsınız. Görüşürüz. Murtaza'yı da yeniden elden geçirdim.

...

Çok fenayım Fikret.. Göğsüm fena sıkıştı. Kol damarlarının âdeta çekiliyor. Kısa keseceğim. Nedim'lere, sizlere candan sevgiler.

Hoşça kal...»

Enfarktüs Geçiren Orhan Kemal Hastanede Yatıyor

(.... Hemen PTT'ye gidip bir geçmiş olsun telgrafı çektim. İznimi kesip, ertesi günü yanında olacağımı bildirdim. Müzisyen Nedim Otyam bizi arabasına atıp, çoluk çocuk Orhan'ın evine indirdi.

Eşi, «Çilekeş Yenge Nuriye», Orhan'ın Cerrahpaşa hastanesine kaldırıldığını söyledi! Oysa üç gün beraber olacak, piyeslerini, yeni romanlarını okuyacak, eski günlerde olduğu gibi bir kaçamak yapıp Adana kebapevinde çiğköfteli bir rakı içecektik.

Yarım saat sonra Cerrahpaşa hastanesindeydik. Yelken dergisi sahibi Rüknettin Resüloğlu, hikâyeci Mübeccel İzmirli de Orhan'ı arıyorlardı.. Çocukları arabada bırakıp Orhan'ın yattığı koğuşu bulduk!

Orhan, tam deyimiyle «Hastane köşesi»ndeydi. Çoğu doluydu yatakların. Kimisine serum veriliyor, kimisi hırıltılı nefeslerle yatıyor, kimisi içeri girenlere fersiz gözlerle bakıyor.

Türk ve dünya edebiyatına kırka yakın irili ufaklı roman, hikâye, piyes vermiş olan Orhan Kemal, taaa dipte bir köşede, sırtüstü yatıyordu, dok-

torlar kesin olarak, hareket etmesini, konuşmasını, özellikle el kol hareketi yapmasını yasaklamıştı.

Orhan bu, bunu da kendince «ti» ye almıştı:

«—Önemli değil yahu» dedi.. Sesi bi-hoş çıkıyordu.. «Çetin'i okudum» dedi ve komodinin üzerindeki gazeteyi işaret etti. «Konuşma» dedik.. O, her zamanki gibi -belki de inadına- elleriyle de konuşmaya başladı!. Bırakmadık.. «Gel» dedi, «kulağına birşey söyleyeceğim.» Eğildim, gülmeye başladım. O da ne söyliyeceğini anladığımı hissedince bir kahkaha patlattı.. Yüzü pembeleşti. «Ateşim düştü» dedi... «İyiyim» dedi.. «Olmadı be...» dedi.. «Kalacaktınız hani bizde?»

Orada bulunan tanımadığım bir bayanı işaret ettim, kıs kıs gülüyordu Orhan, anlamlı olarak başımı sallarken..

Biz, İstanbul'u, ikimiz yanyana geldiğimiz zaman daha çok sevmişizdir. Şimdi, iki can dost yanyana geldik ya, İstanbul'un Cerrahpaşa Hastanesinin bu hasta dolu koğuşu bile güzeldi sanki..

Kapıdan çıkarken, dönüp bir kez daha baktım ustam yazara.. Bi-tuhaf bakıyordu..

Lâleli'de, bir otobüs yazıhanesinin önünde, eşyalarımızın arasında çoluk çocuk otobüs beklerken, eleştirmen Tahir Alangu gördü bizi. Israrla, kalmamızı istedi, «Evimiz müsait, seveceksin..» Yolcu yolunda gerek.. Otobüsün kalkmasına vakit vardı. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın kitabevine gittik, lâfladık.

Rahmetli yazar dostum İlhan Tarus'un, mezar taşına koyacağım harfleri bile almıştım ve artık İstanbul'da bulunmama gerek kalmamıştı.

Horultulu otobüste, hastaneyi, hastanenin o koca koğuşunu, o koca koğuşta, tâaaa dipte, köşede, sessiz sadasız yatırılmaya zorunlu kılınan Orhan'ı, kaderini; serumlu, iniltili hastaları düşünüyordum.

Orhan, yine kendi insanlarıyla yanyanaydı, fakir fukara.....) ([26])

Hastaneden İlk Mektup..

«(Kemal Aydar ve öteki arkadaşlara selâm..)

6.8.967

Sevgili Fikret,

Şu anjine de poitrine de nereden çıktı? Çıkacaksa kış aylarını bekleyemez miydi? Burnumun ucuna geldiğin halde, iki kadeh bile atamadık lâflayarak. Topal eskici ve Ünal'dan falan bahsedip kana kana gülemedik.

Neyse.. Alacağımız olsun. Eskici Dükkânı'nın galasında acısını çıkarırız...

Ben çok iyiyim. Ağustos'un 15, pek pek pek 22'sinde taburcu olacağımı sanıyorum.

Ben uzun yazamayacağım. Sen yaz. Lâfla, olanca gevezeliğini takınarak. Tamam mı?

Hepinizin gözlerinizinden öperim canım kardeşini.

O. Kemal

Cerrahpaşa Hastanesi Dahiliye Kliniği - İstanbul»

«Hastaneden Çıkmak Çıkabilmek İçin Bin Küsur...»

Cerrahpaşa, 15.8.967

«Fikret,

Mektubunu aldım. Yer yer hayli güldüm. Dr. Orhan Ersanlı bey seni, yazılarından tanıyor, çok seviyormuş. Seviyormuş ya, gene de şöyle dedi:

«Orhan Kemal üzerine son yazısını Cumhuriyet'te okudum. Sanki Orhan Kemal, hastane köşesinde unutulmuş bir garip... izlenimini uyandırıyor. O çok sevdiğim röportajlarını, Uy Babo'ları falan da böyle mi yapıyor?»

Sen, ilk yattığım günlerin koğuşunu gördün de ondan. Şimdi, iki kişilik bir odadayım ve çok iyiyim. Kan, idrar tahlilleri müsbet. Ne şeker, ne üre, ne şu, ne de bu.. Zâten bir haftaya kadar çıkıyorum. Herhalde Eylülden sonra, meselâ Ekim'de orada olabilirim. Laflar ve rakılarız.

Dr. Orhan Ersanlı'nın ağabeyi de, seni görürse

gözlerinden öpmesini söylemiş, çok selâmları var Dr. Orhan Ersanlı'nın.

Ahmet Küflü'den güzel bir mektup geldi. Kendisi de Ağustosun 16 sından sonra buraya gelecekmiş.. Görüşeceğiz. Senin mâlî durumun berbatlığı gibi, şimdilik benim de iyi değil. Hastaneden çıkmak, çıkabilmek için bin kusür liraya ihtiyaç var. Bin lira civarında da odun, kömür.. Ivır zıvır derken bir üç, veya beş binin kapısı.. Bakalım Küflü gelsin. Ağaoğullarının durumu, «Dünya ansiklopedisi» fiyaskosundan beri iyi değil. Benim ilk, ikinci, üçüncü baskıları tükenmiş kitaplarımın yeni baskıları ile pek ilgilenmiyor, ilgilenemiyorlar. Ben de, herhangi bir ilgilenen ile ilgileneceğim gayet tabî olarak.

Yaşasın piyesler..

İşittiğime göre, Kenterler Murtaza'yı oynayacaklarmış. Gülriz'ler da Eskici Dükkânı'nı beğenmişler ama, benim gönlüm AST'ta.. bakalım.

İşte böyle.. Şimdi saat sabahın beşine doğru.. Tam 4 de uyandım. Geceleri 7 saat uyuyorum, taş gibi.

Eşe, dosta selâm ve sevgi.

Hepinizi candan kucaklar, gözlerinizden öperim canım kardeşim...»

«Senin Oyun Oynanacak mı Bu Yıl?»

Basınköy - 26.8.967

«Sevgili Fikret,

Önceki gün, yani 24.8.967 çarşamba günü taburcu edildim. Evde en az on beş gün dinlenmem, yazı yazmamam, hatta kaabil olursa düşünmemem gerekiyor. Doktorların tavsiyesi bu.. Şimdilik uyuyorum tavsiyelerine ama, birkaç gün sonra perhizi bozacağım herhalde. Çünkü ben ancak çalışarak dinlenirim. Attığım taş istediğim kuşu vurursa hele.. Yâni, yazmak istediğimi tam istediğimce belirtirsem!

Neyse.

Hastanedeyken Güner Sümer geldi. ESKİCİ DÜKKÂNI üzerinde konuştuk. Hârika şeyler söyledi: Ho-

parlörü kaldıralım, Topal'ı kızdıranları gösterelim, seyirciye dedi. Sonra, sâdece dükkân ve ev değil, Topal'ın bulunduğu çarşıyı olduğu gibi gösterebiliriz dedi ki, benim için ideal. İdeal'di ama, biliyorsun, kişilerin fazlalaşması, tek dekor endişesi falan elimi kolumu bağlamıştı. Çok sevindim. Yalnız bir nokta: Topal ve karısı kütlü toplamaya gitmişlerdi ya hani? Orayı da verelim diyor. Ben buna taraftar değilim. Kendisiyle konuşacağım. Bu takdirde eseri kökten değiştirmek gerekecek. Buna taraftar olmayacağım. Çünkü romanın felsefesiyle oyun'un felsefesi değişik. Mesele burada. Oyunda başka anlamda bir özleştirme var. Denge sağlam bir biçimde kurulmuştu.

Eylül'ün beşi yaklaşıyor. Haldun Dormen tiyatrosunda başlayacaklar 72. Koğuş'a. Burada bulunmanı nasıl isterdim bilemezsin. Düşün, Adana kebapta çiy köftelerle rakılarımızı yutturmuşuz, kafalar iyi. Yanımızda Arap Talât, Buyrukçu falan da var. O kafalarla tiyatroya gitmişiz. Tiyatrodan çıkmışız. Haydi bir gece kulübü mü olur, ya da herhangi başka bir yer mi? Tiyatrocularla birlikte, ESKİCİ DÜKKÂNI'nı konuşarak... haaa? Ne dersin?

Hiç olmazsa bir kaç günlüğüne gelemez misin?

Şimdi yeni bir oyun gelişip duruyor kafamda: DİŞE DİŞ!. Hani KARDEŞ PAYI diye bir hikâyem vardı? Ya da Bereketli Toprak Üzerinde...

Vukuat Var'ın suyu mu çıkmış birader? Bütün bunlardan ayrı korkunç güzel, orijinal başka bir konum daha var. Anlatsam aklın durur. Birgün burada, ya da Ankara'da buluşursak anlatırım. Hani yeri yerinden oynatacak, kıyametleri kopartacak cinsten ama, hemen söyleyeyim: Anladığımız anlamda politik değil. Çok başka açıdan. Aslında herkesin bildiği, gördüğü... gördüğü mü dedim? Hayır, göremediği bir konu.

Hep kendimden söz ettim. Senin oyun oynanacak mı bu yıl? Bana bu hususta uzun uzun yaz.

Hafif bir yorgunluk duymaya başladım. Kolay değil, tam dokuz kilo vermişim. Kısa keseceğim. Bir dahaya gevezeliği uzatırım. Bu, hastahaneden yazdığımla ikinci okuntu'm..

Haaa. Ahmet Küflü bana yolladığı mektupta ayır, yâni ağustosun 16'sından sonra İstanbul'a geleceğim, görüşürüz demişti. Hâlâ gelmedi. Orda mı yoksa işi çıktı, gezisini erteledi mi?

Hane halkının toptan gözlerinden öperim. Kemal Aydar ve öteki arkadaşların da. Nuriye de geldi şimdi. Sana mektup yazdığımı söyledim. Onun da firade firade selâmları, sevgileri var. Çocuklarla Ayten'in gözlerinden öper.

İşte böyle Memet ağa..

Gözlerinden öperim kardeşim. İyi günlere..»

«Gelecek İyi Günler Onların Çünkü..»

Basınköy, 29.8.967

«Yiğenim,

Dün akşam eve geldiğimde mektubunuzu aldım. Yâni senin ve Elvan'ın. Elvan'a ayrıca yazacağım. Gelelim sana:

.....Yâni şuraya gelmeni istiyorum. İkişer kadeh atarız, konuşur güleriz.

.....Gelelim Elvan'ın mektubuna. Kızın böylesine okuması çok iyi. Yalnız, bende, onun henüz okumadığı kitapların hepsi yok. Olanları onun adına yollıyacağım. Olmayanları da bulacağım tabiidir. Fethi Naci'nin kızı Deniz de tıpkı Elvan. O da Orhan Kemal'i çok okuyor. Geçende bizdeydiler. Çok hoşuma giden sorular sordu. Valla, genç kuşağın ilgisi yalnız hoşuma gitmiyor, gururlandırıyor da. Gelecek iyi günler onların çünkü..

ANT'a hastane notları yazacağım. İlk akla gelebilecek gibi lizollu, kloroformlu notlar olmayacak. Bu daha çok, memleket aktüalitesi dışına itilmiş bir aydının, memleket aktüalitesini en sağdan en sola kadar çeşitli meşrepteki gazeteleri sabır ve dikkatle okumasının onda uyandırdığı yargılar biçiminde olacak.

Yeni oyun, yeni roman falan işi herhalde, üç, hatta beş ay sonra düşünülecek şey..

5 Eylül'de bizim 72. Koğuş başlıyor. Biletler sa-

tışa çıkar çıkmaz başlamış satılmaya diye duyuyorum. Galasına gidip gitmemeyi hâlâ düşünüyorum. Mâlûm, aşırı heyecan yasak. Bakalım İstanbullu eleştirmenler nasıl bulacaklar? Ankara iyi bulduktan sonra İstanbul haydi haydi.. Ama gene de belli olmaz. Mâlûm a, bu işler pek öyle kolay olmuyor. Çeşitli çıkar grupları faaliyette. Bedîî Faik'in gelip görmesini gönül istiyor ama, kimbilir?

Buraya gelme işini gerçekleştirmenin yolunu istersen bulursun. Gel, konuşalım. Hatta Adana kebap değil, belki de Beyoğlu'nda, Degüstasyonun çiçek pasajına bakan pencerelerinden birine tüner bol bol konuşur, güler, sonra da tiyatroya gideriz.

Şu anda Basınköy'e, kışı hatırlatan karanlık bir yağmur yağmada. Basınköy'e dedim, çünkü Basınköy'e yağıyor da, İstanbul'a yağmıyabiliyor..

Hepinizin gözlerinden öperim. Bizim hâne halkı da toptan selâm ve sevgilerini yollar.

İyi günlere.....»

Oyunu yanyana seyrettik.

Orhan, tüm mutluluğuna rağmen, eski neşesini bulamıyor. Keyifsiz.. Sararıp-solmuş.. Yorgun..

Tiyatrodan çıkarken Yılmaz Güney, «Ağam» dedi, «Bir yere bırakmam, bu gece beraberiz..»

Orhan'da konuk olduğumu, Basınköy'e gideceğimizi söylerken Orhan geldi. Güney, O'na da tekrarladı: «Orhan abi, Otyam ağayı bana bağışla bu gece.. Sana ayıp olurmuş.. Gelmem diyor..»

Baktım, Orhan'ın gözlerinden uyku akıyor.. Kapıda vedalaştık:

— Yeğenim haydi sağlıcakla kal, ben ilk uçakla Ankara'ya fırtarım yarın sabah..

Yılmaz Güney'in evinden sabaha karşı ayrıldım, diğer konukları kaldı.. Öğrencilik yıllarımın geçtiği Taksim'i, Cihangir'i, Fındıklı'yı dolaştım; yıllarımın geçtiği pansiyonu. Anıları yaşamaya çalıştım, hepsi, hepsi yeniden gelmemek üzere, gerilerde, hem çok gerilerde kalmıştı!.

Orhan Peker düştü aklıma.. İnönü Gezisi'nde, boynuna ip bağladığı tavuğu gezdiren yaşlı bir kadının resmini yapmıştı! Ne çok gülmüştük?

Üsküdar'lı çıplak model Macide, geceleri barda çalışır, o yorgunlukla dikilirdi anadan üryan, karşımıza.. Ayakta uyurdu fukara..

«...Neden mi böylesine üzerine düşüyorum senin? Çünkü sen, ben orospu Macide'ye orospu muamelesi yapmayan tek erkeksin de ondan.. Taksim gezisinde, elimden tutup gezdirdiğini nasıl unuturum?»

Yılmaz Güney'in imzalayıp verdiği «Boynu Bükükler» cebimde.. Çok zorladım Yılmaz'ı, bunun devamını yaz diye.. Acep tutarm'ola dediklerimi, etrafındaki bazı yalak «löpçü»lerden kurtulup?

Bir İstanbul simidi.. Çıtır çıtır. Ve Terminal... Sonra bir ses:

— Ankara yolcuları, lütfen otobüse, biniş kartlarınızı...

«Nereyi Tavsiye Edersin?»

Basınköy, 23.XI.967

«Sevgili Fikret,

Sana epeydir yazmak istiyordum ama, yazamıyordum bir türlü.. Bekliyordum. Mesele şu: 72. Koğuş oyunumu kendi hesabıma bastırdım. Oyun üzerine yayınlanmış yazılardan bir kısmını da kitaba koydum. Baskı falan gayet itinalı!

Ankara'da bir imza günü düzenlemek istiyorum:

1) Nereyi tavsiye edersin?

2) Hangi tarih uygundur? (Şu günler, yâni ay sonundan hemen sonra uygun mudur?)

Bana fikrini çok acele bildir.

...

Elvan'a yolladığım kitapları herhalde aldınız. Yalnız, onun verdiği listede bir «Sıkıntılı Günler» var. Bu kitap, «Eskici ve Oğulları»nın Dünya gazetesinde ya-

yınlanırken verdiğimiz isimdir. Yâni «Sıkıntılı Günler», «Eskici ve Oğulları»dır.

Nevzat Üstün'le senden bir nebze konuştuk. Sizde kalmış..

Velhasıl üç gün önce, beş gün sonra, tatlı bir Ankara'da laflayacağız. (Tabî Yunanlılar herhangi bir edepsizlik yapmazlarsa!.)

Ayten'e, Elvan'a selâm.

Senin ve küçüklerin gözlerinden öperim. Evcek sevgi, selâm gene sevgi..

Not:

İmza işi üzerine fikrini çok acele yaz.. Haaa.. Aralık'tan önce gelemem. Ay başında hastahanede kontrol olacağım.»

«Cerrahpaşa'da Kan Kontrolüm Var..»

İstanbul, 6.XII.967

«Çok sevgili Fikret,

Telini aldım. Ayın 7 sinde, yâni yarın bizim mâhut muhakeme var. Ancak cumartesi günü buradan hareket edebileceğimi, Pazar günü orada olacağımı umarım.

Çünkü ayın 10 unda, Pazar akşamı, AST. ta resim sergisi var. Sergide kitaplarımı imza edeceğim. Pazartesinden itibaren SERGİ kitabevinde. Bu tarihler kesindir. Kolları buna göre sıvayabilir ve ötedenberi süregelen dostluğunun gereği ora gazetelerine artık haber mi ulaştırabilirsin, ilân mı verebilir.... orası sana kalmış bir şey. Dönüş, ayın 15 inde İstanbul'da olmak zorunluluğuma göre tâyin edilecektir. Çünkü o gün, Cerrahpaşa'da kan kontrolüm var.

Ayten'in, çocukların, senin ve cümle dostların gözlerinden öperim. Bizim evden de aynı sevgiler..»

Orhan, yorgun argın, durmadan imza atıyor.. İsim soruyor, anlamıyor, tekrar soruyor!. Kulakları daha az mı işitir ne olmuş?

«Sergi Kitabevi, emrinizde» demişti Erdal Öz..

Orhan keyifli görünmeye çalışıyor..

Orhan Peker, «Orhan Kemal» dedi.. «Bana beş on dakika ver bakalım..» Keyifsiz bir içki masası, bizde...

Getirdiği kâğıda, Orhan'ın pastel bir portresini yaptı çok kısa bir sürede.. Orhan Kemal'in gözlerinden uyku akıyor, bir kadeh rakıyı zor içebildi!. Peker'e takıldım:

«Yahu Orhan, gözünün birisi küçük olmadı mı?»

Orhan Peker, resme devam ederek yanıtladı:

«Her insanın, gözünün birisi küçüktür!.»

Orhan'ın uykusu kaçsın diye, gevezeliğimizi arttırıyoruz, ama, dayanamıyor sonunda Orhan Kemal.. «Yahu, ben yatsam ayıp olur mu?»

«Kalk yat lan.. Kocadın gayrı, ihtiyar oldun ollum, bir kadehle devrildin!.»

«Hastirrr.. İmza işi yoruyor be, yoksa iyiyim yeğenim..»

Kendi de inanmıyordu, biliyorum... Kendi de inanmıyordu bu sözüne.. Canlansın diye takıldım:

«Orhan ağa, şooooo var ya, şooooo.. Senin bu süzgün halini bi görse, vallahi tümden vaz geçer!.»

Canlanıyor Orhan Kemal.. «Sabaha demir gibiyim, inanın çok yoruldum bugün, ondan..»

Ressam Peker, tek gözünü kapatıp baktığı resme, yeni bir iki renk atıyor.. «Bitti, tamam..»

Orhan Peker, o gece götürdüğü bu resmi, yıllar sonra çerçeveleyip getirecek, «Arkadaşım, bu resim senin evine yaraşır» diyecek, sonra ekleyecek: «Şuraya assan iyi olur gibime gelir.»

Orhan Kemal, çocuk gibi.. Yerinde duramıyor:

«Amanı biliyon a gardaş.. Biraz sonra buluşacağız.. İyi kadın be.. Yalnız, görülmekten çekiniyor gibime geliyor, sahi lan ollum, bu Ankara denen şaarda, nire gidek ki? İtin kurdun gözünden ırak olmak için?.»

«Orhan ağa, kırkından sonra asanı ne paklarmış?»

«Dert... Biz eski toprağız ollum.. Eski toprak..» Başlıyor gülmeye..

«Sakın haa, Ayten duymasın.. Rezil olurum ha.. Hatırlıyor musun, senin işin bombası patlayınca, bana sormuştu ya, Orhan şunun yaptığını beğendin mi diye, ben de, ne bileyim, olmasa iyiydi deyince, nasıl bağırmıştı, (defolun gidin, zaten ikiniz birbirinizin pezevengisiniz) diye.. Ulan ne gülmüştük be dolmuş durağına gelinceye kadar, dolmuşta, gazetenin bürosunda?»

«Birazcık Mutluluk Vermişti Ya?»

İst. 20.12.967

«Sevgili Fikret,

İstanbul'a geleli nerdeyse bir hafta olacak. Hâlâ tek mektubu gelmedi. Neden acaba? Şunun nedenini öğrenebildin mi? Birazcık mutluluk vermeye başlamıştı ya, kendini hemen kastı.. Tıpkı tıpkı, insanların mutluluklarına fazlasıyla yetecek milyonları kasasına hapseden bir kapitalist gibi.. Vay anasını!.

Ona yazdığım, içimin coşkunluğunu bildiren mektuplar hayli birikti. Onları belki de sana yollarım bir gün.. Çünkü bana gerçekten yazmamak kararındaysa, bu mektupları ya yırtar atarım, ya da dediğim gibi sana yollarım..»

Bu mektuplar bana yollanmadı, yırtıldı sanırım!.

«.....Yeni eve taşınmıştı.. Hâlâ mı yerleşemedi? Hâlâ mı iki satır yazmaya eli değmedi. Lâf.. Yazmayışının nedenini bilsem rahatlıyacağım. «—Yazmazsa yazmasın, vızgelir» diyemiyorum. Diyebilsem, ah bir diyebilsem!.

...

Sizi evcek dört gözle bekliyoruz.

Hergün saat 13 den itibaren İSPİNOZLAR'ın provasına gidiyorum. Eser oyun olarak çıktı sayılır. Güzel oynuyorlar. Çok güleceğiz. Ah o da oyun distribüsyonunda olsa, rol alsaydı!.

O'nun üzerine Ulvi Uraz'la konuştum. «—Çok kafalı, bilhassa iradeli bir kadındır. Kocasını yakından tanırım. Daha açıkçası sosyalisttir» falan dedi. Tabi meseleyi apaçık koymadım önüne.. Şöyle bir tanıştığımızı söyledimdi Ulvi'ye. Ulvi'nin açıklaması beni memnun etti. Tıpkı tıpkı bu açıklama gibi düşünmüştüm O'nu zaten. Peki ama neden mektubu kesti? Vay anasını be!. Bu nedenlerin çözümünü, yeni adresinin (kaabilse) bana ulaşmasını sağlarsan sevinirim. Aksi halde (.....) adresine yazarım, daha olmazsa atlar gelir, (....) ta herkesin önünde «nedenlerin» nedenini sorar, bir çuval inciri berbat ederim.

Evet tehdit!.

...

Evcek gözlerinizden öper, yolunuzu iple çekmeğe devam ederiz aziz dostum, kardeşim efendim.

not:

Bir posta kutusu aldım evdekilerden habersiz. Fırsat bulursan O'na ver. Sen de bu yeni kutuya yaz...»

Orhan Kemal'in İspinozlar Piyesinde Sahnede Rol Alışının Mektubudur!.

Basınköy, 3.1.968

«Sevgili Fikret,

Sana bomba gibi bir haber!

Sıkı bas ve küçük dilini yutmamağa dikkat et:

ORHAN KEMAL, YALOVA KAYMAKAMI - İSPİNOZLAR oyununda, oyunun ilk temsilinde BOYACI BAYRAM rolüne çıktı!.

İnanmazsın değil mi kolay kolay? Haklısın. Bak nasıl oldu bu dinle: Saat 18'de oyunun ilk temsili başlayacak. Hiç hesapta olmayan bir kalabalık. Gişenin önü kuyruk. Fuaye omuz omuza. Bilet almak isteyip alamayanların, serpeleyen yağmur altındaki itişip ka-

kışması. Gişe kapanmış. Koca salon, locaları, balkonuyla tıklım tıklım. Derken bizim karı ile geliyoruz. Düşün, yazarın iki kişilik yeri bile satılmış! Hanımı yerleştiriyorlar bir iskemleye, ben de dalıyorum oyuncuların arasına. Gel gelelim, başta Ulvi Uraz, millet kıvranıyor. Sebep: Üsküdar'da oturan ve Boyacı Bayram rolünü oynayacak olan Zâti Baba'nın bindiği Üsküdar vapuru lodos fırtınasının allak bullak ettiği karanlık denizde çalkalan Allah çalkalan!

Oyunun başlamasına çeyrek saat var, Zâti Baba değil, eser yok Zâti Baba'dan!.

Konuşmalar şöyle uzayıp gidiyor:

— Ne yapacağız?

— Vallahi rezil olacağız...

— Hay Allah kahretsin böyle havayı!

Biri haber veriyor sinirli sinirli:

— Hoca on dakika kaldı!

«Hoca» dedikleri Ulvi Uraz. Onu hiç böylesine ciddi, kederli görmemiştim. Deli olacak, deli olacaklar..

Soruyor:

— Yahu ne yapalım çocuklar?

Hiç kimse ne yapılması gerektiğini bilmiyor ki! Herkesin gözü Ulvi Uraz'da. Ulvi Uraz da, gemisini kurtarabilme şansını yitirmiş hemen hemen. Nasıl yitirmesin ki, oyun bir aylık sıkı bir çalışmayla bu gün, bu saate gelmiş. Nerdeyse perde açılacak oyun başlayacak. Role gelince hayli önemli, bir hayli renkli.. Dublörü de yok!

— Hoca siz oynayacaksınız, başka çare yok!

Ulvi Uraz yakınıyor:

— Evet ama, bu gece oynarsam, seyirci bundan sonra hep beni ister. Halbuki ben bu eserde bilhassa rol almadım. Birkaç arkadaşla turneye çıkacağını. Olmaz!

Anan yahşi, baban yahşi.. Derken Ulvi yarı şaka bana dönüyor:

— Gel sen oyna şu rolü Orhan!

Kafam hafifce dumanlı. Ulvi'nin yarı şaka teklifini başan başa şaka kabul ediyorum:

— Sâhi ha.. Neden olmasın?

Ay, biz işi şakacıktan, lâf olsun diye şöyle bir tuttuk, millet, yâni başta Ulvi Uraz, öteki oyuncular ciddi'ye almasınlar mı?

— Oldu Orhan âbi!

— Eserin yazarısınız, eserinizi kurtarın!

Sağda solda hâlâ kıvranmalar:

— Nerdeyse perde açılacak!

— Beş dakika kaldı..

— Seyirciler sabırsızlanmağa başladılar!

— .....

— .....

Ulvi'nin ısrarı, benim çaresizliğim. Evet oyunu ben yazdım. Namusu kurtarmak da herhalde bana düşer.. Fakat, aktörlük mesleğine hakaret sayılmaz mı? Okul müsamereleri de dahil, hayatımda tek bir oyuna, velev basit bir figüranlık için olsun çıkmamışım!.

Olurdu, olmazdı derken, Boyacı Bayram'ın kırk yamalı, kırış kırış elbiseleri, vizyeri uzun yeşil şapkası, kulağının ardına koyacağı fesleğene varana kadar her şeyi gelmesin mi? Bire aman demeğe kalmadı, renk renk kalemler, patlar, takma bıyık falan derken, usta eller beni Boyacı Bayram yapmasın mı? E.... Serde bu da varmış.. Elime yüzüme bulaşırırsam doğuran kısrak utansın.. Omuzladım boya sandığını, katıldım oyuncu arkadaşların arasına. Ama, bir gün, Ankaralı bir bayan oyuncu arkadaşa yazmıştım: «İspinozların sahneye konuluşunda rejisöre yardım edeceğim. Korkarım, âbi falan oyuncu gelmedi. Ne olur sahneye çıkıver demesinler. **Hani olur mu olur ha!** Zere pek, on parmağımda on hüner oldum...»

Aynada kendime baktım. Vay anasını.. Tanıyamadım..

Neyse, oyun başladı. **Kazasız, belâsız sürüp gitti.** Ne yumurta, domates yağmuruna tutuldum, bereket ne ıslıklandım.. Ama sen bendeki yürek çırpıntısını düşün. Canım insanoğlu, nelere alışıyor, nelere, ne kalıplara girmiyor ki! Baktım falso pek yok, yürek çırpıntıları geçip, rol kesme hevesim şahlanmasın mı?

«A be aktörlükte sen bir garip çingenesin, nene gerek gümüş **zurna?**»

Velhasıl böylece, ilk, inşallah son, aktör de oldum. Yemin etsem başım ağrımaz.

Bugün fooğraf da yollayacağımı umut ederim.

Bâki toptan gözlerinizden pûs edip, Allaha emanet eylerim..

Hûuuuuuuuuuu!!!

Bürodaki bütün arkadaşlara selâm. Hepsinin gözlerinden öperim..»

Orhan'ın içten isteğini kıramamış, yılbaşını, bayramı birlikte geçirmek için çoluk çocuk «bermûtad» yıkılmıştık. 1 Ocak'ta oyunu birlikte seyredecektik. Ne var ki, oyun 2 Ocak gecesine alınmış, bizim dönüş biletleri de 2 Ocak!. Böylelikle Orhan'ın «ilk ve son aktörlük» cümbüşünü kaçırmıştım!.

Zâti Baba'ya gelince..

Zâti Baba, üçüncü oyuna da yine gelemedi..

Artık hiç gelemeyecek, halkın karşısına çıkamayacaktı Zâti Baba..

Çünkü oyuna gitmek üzere evinden ayrılırken, yıkılacaktı yere, yıllar yılı sahnelerde, sahne ışıkları altında atan yüreği, duruverecekti «tak» diye!.

«Uçağa Atla Gel..»

8.1.968

«Fikret,

11 Ocak 968 Perşembe gecesi 21.15 de Yalova Kaymakamı'nın galası var. Uçağa atla, gel. Sabahleyin dönersin.

Evcek selâm ve sevgiler. Arkadaşlara keza selâm ve sevgiler...»

«Gelmediğin İyi Oldu»

Basınköy, 18.1.968

«Fikret,

Önce, aldığın ve bununla bilmem kaçıncı olan ödülden dolayı seni kutlarım..

Bundan önce sana yazmıştım, cevap vermedin. Acaba eline mi geçmedi? **Olabilir diye, bunu ev adresine yazacağım..**

Havalar birdenbire bozdu. Ankara'da sıfırın altında bilmem kaçmış.. Hani böyle olmasa, atlayıp gelecektim oraya bir tek günlüğüne.. Sebep şu: Ankara Sanat Tiyatrosu, benim Kasım ayı parasını hâlâ göndermedi. Aralık ayınınkini de ekle buna.. Anlaşma gereğince bu kadar uzatmağa hakları yok. Fakat bilmiyorum, gönderdiler de burada mı bir takılma oldu? Gerçi Bülent Akkurt'a yazdım ama, cevap alamadım hâlâ.. Neden böyle oluyor? Geciktirirlerdi ama, bu kadarı ilk. Şunu telefonla falan Bülent'ten öğreniversene. Öğren ve bana çok acele yaz. Çünkü bu ayın 20'sinde 4000 lira ödeyeceğim. Çok merak ediyorum. Bana, burada bir kaşkariko oldu gibi geliyor. Ne olur Fikret, şunu öğreniver, ihmal etme.

Bu ayın 26 sında 72. Koğuş'un yıldönümüymüş. Gelmek isterim lâkin canım sıkılıyor bu işe. Borçlar, borçlar, borçlar. Ama sonlara geldim. Ondan sonrası aydınlık. Çat burada, pat orada olmak imkânı doğacak.

YALOVA KAYMAKAMI'nın galasına çok bekledim; gelmediğin bir bakıma da iyi oldu. Hava çok berbat olduktan başka uçak da işlemediydi. Şimdi havalar birden düzeldi.

Mektubum kısa olacak. Bütün meselem, Kasım ve Aralık aylarının hesapları. Şunlar şayet gönderilmediyse sevkini temin et, n'olur. Gönderildi de şu, ya da bu sebepten bana intikal ettirilmediyse haberim olsun ona göre birtakım anlaşmalardaki durumumu yeniden düzenleyeceğim.

Hele Kasım ayı parasının gönderilmemiş olmasına asla ihtimal veremiyorum.

Evcek selâm sevgiler. Eşe, dosta selâm.

Gözlerinden öperim.»

«Ulan Bu Ne Hal Be?»

26 Ocak sabahı, büroda çalışırken, bir adam çıkageldi. Kapkara saçlar, kapkara bıyıklar, biraz

sıkılgan, biraz da «ti»ye, muhtemel bir «ti»ye hazır, peşinen!. Süklüm, püklüm..

— Vay yeğen, hoş geldin! Yahu bu ne hal?

Katılıyorum gülmekten.. Fazla dayanamadı bu kara saçlı, kapkara saçlı, bıyıklı adam:

— Kes ulan, bir bok yedik işte.. Osman'ın aklına uyarsan sen de böyle olursun!.

Kendi de gülüyor alabildiğine!.

Bu gelen, Orhan Kemal'dir..

72. KOĞUŞ, bir yıldır oynanıyor.. Bu gece tam bir yıl olacak. Plâket verilecek Orhan'a.. Ve Orhan, Adana'lı eski dostu Osman'ı takar peşine, gelirler, Osman'la olduğu için, önce bir otel peylerler. Osman, Orhan'a traş olmasını hatırlatır.. Girerler berbere.. Sakal traşı çekilirken, Osman: «Yahu Orhan» der, «Gel şu saçını azıcık karartalım..»

Ve koca Orhan'ın aklı yatar, saçlar, bıyıklar «azcık» karartma işlemine «tâbi» tutulur ve «işlem» biter.. Biter ama, aynada kapkara saçlı, kapkara bıyıklı, eskisinin tam tersi bir Orhan Kemal vardır, vardır ama olan da olmuştur!. Zılgıtı yiyeceğini anlayan Osman, otele gider, Orhan da bana gelir!. Eczaneden oksijenler alındı, gülmeyle-üzülme arası..

— Var git otele, şu oksijenle iyi bir yıka kafanı, olmaz ama, açılır belki, hele hele bıyıklarına sür.. Tüh be, ulan bu Osman'ın sülalesini.. Sanki herif seni rezil etmek için önceden plânlamış, tüh be!.

Orhan, gerçekten üzülmektedir..

— Haa, bak darılmaca gücenmece yok, kal bu gece otelde ve yarın sabah ilk araçla bas git İstanbul'a. Çoluk çocuk seni böyle görmesin yahu Orhan, kazık kadar adamsın, yapılır mı bu, uyulur mu Osman'ın aklına?.

Gitti, akşama doğru geldi, geldi ama, oksijenin bir dirhem yararı olmayınca, Orhan, daha başka bir şey yapar ve bıyıklarını kazır kökünden!.

— Ahha.. Ahhhaaaaa!. Bir bu eksikti!.. Olmaz ağam, olmaz Orhan ağa, bu halde çıkamazsın seyircilerin karşısına.. Derim, Orhan hastalandı, gelemedi tiyatroya..

— Ulan bu kadar mı kötüyüm be, komik mi oldum?

— Ayna nah şurada..

Ve karar verilir, saçlarına biraz pudra sürülecek, aklatılacak şakakları, yine kırlaşmış bir takma bıyık takılacak, öyle çıkacak.. Plâket verme töreninde, sahne loş olacak..

— Aman Fikret, gözünü seveyim, densiz Ayten gırgıra almasın fuayede neyim, mâlûm ya, senden aşağı kalmaz patavatsızlıkta, rezil eder beni.. İster misin, beni görünce o kadar kişinin içinde kocaman bir aaaaa çeksin ve sonra koyversin makaraları?.. Ulan Osman!.

Ayten'e telefonla sıkı sıkı «talimat» verildi, peşin zılgıtla, ama Ayten daha telefonda başladı gülmeye, «yok canım, sahi saçlarını mı boyatmış?» diyerek..

Orhan'la Selânik caddesinde ucuz bir lokantada «iki tek» atıp, sinirleri güçlendirdikten sonra AST'a gittik. Ama, biraz geç kalmışız, giriş ana-baba günü ve Orhan'ı o halde bırakıp tüydüm, gülüp de tam «irezil» etmemek için!. Ne makyaj, ne takma bıyık, kırçıllı!. Ne pudra, şakaklarına!. Öylesine buldu kendini sahnede, kabak gibi ışıkların altında!.

72. Koğuş'u yeniden seyrettik.. Kutlamalar, şubu.. Herkes çıktıktan sonra, en son biz ayrıldık tiyatrodan..

Ayten nihayet patladı, nasıl da gülüyor!..

Orhan da uydu ona..

Nuriye, gülerek anlatıyor:

— Baktım, indi birisi otobüsten, ağır ağır ge-

liyor.. Bir yabancı, yabancı ama, paltosu tıpkı Orhan'ın paltosu.. Kemali geçti yanından, görmediler birbirlerini.. Baktım, adam bizim kapıya doğru geliyor, ben de çıkmıştım dışarı, şöyle geçtim yanından.. Aaaaaa çekmişim, a be Orhan sen misin? Kızdı, kes ulan gevezeliği dedi ne var gülecek? Ne var şaşıracak? Sonra olanları anlattı, evcek gülüyorduk katılırcasına.. Orhan bu.. O Osman'ın, deli soykanın aklına uyar mı koca adam? Uymuş işte...

Sonra boyalar zamanla gitti, kır saçları geldi Orhan'ın ve kır bıyıkları, hafif sigara sarısına çalan..

«Çetin ve Yunus Koçak'a Geçmiş Olsun Telgrafları Çektim»

23.2.968

«Sevgili kardeşim,

CUMHURİYET'te Meclis röportajları değil de, Meclisi tasvir de değil, basbayağı matrağa alan, hatta sanat değeri olan yazılarından ilkini keyifle okurken, hastalığının iyileştiğini de öğrendim. Boyacının küpü mü lan bu? Üç gün süt içmekle nasıl düzeliveriyor? Gönül hani öyle olmasını istiyorsa da... Ben, bizim karıdan biliyorum, fıkaranın bütün ihtimamına rağmen hâlâ tamamiyle geçmiş değil ülseri..

İnşallah geçmiştir ve MAYIN'ın galasında, orada rakılarız!

Ben mi? Beni mi soruyon? Ohoooo bi içiyom kİ lan? Acı, mucu, turşu, murşu.. Hani YALOVA KAYMAKAMI bildiğin gibi deel, ağnıyacağın, işin maddi yanı hallolmuş sayılabilir. Lâkin bi tenbellik, bi tenbellik.. Bu sabah gene erkenden kalktım. Şâhane tembelliği yenip masamın başına geçtim. Birkaç mektup, bu arada sana, çiziktirdim. (Ya da çiziktiriyorum işte) Ardından da yeni oyunuma başlayacağım. Yeni oyunumu tasarladım da kâğıda henüz yüzde yüz dökmedim. Dökecem. Ulvi istiyor bunu..

Demek İrep'in Mayın'da oynamasına razı geldin encâm? İyi ama, kızın okuluna zarar vermez mi? Hani oyun tutuverirse -ki öyle sanıyorum- bir yıl, iki yıl, kış yaz, oynaması gerekirse? Ne yapar fıkara İrep? 'Turneler murneler.. Bana bu hususta yaz, çok merak ediyorum.

O.K. yayınlarının ikincisi GREV, seveceğin bir kapakla yayınlandı. 300 sayfa. Kalınca bir cilt. Bunu, 72. Koğuş'un satılmış durumda olan yarısının yaptığı kâr bastı. Ağnıyacağın, kendi yazdıklarını kendin bastın mı zarar diye birşey yok. Amma ne bileyim, bu herkes için kaide olabilir mi? Herkes derken, az buçuk isim yapmış, hayatı boyunca eğilip bükülmemişlikten, kancıklamamışlıktan söz etmek istedim. Yâni inandığı doğrular doğrultusunda yürümüş ve yürümüşlüğü halkça anlaşılmışlıktan söz ediyorum. Sen de böylesin elbette. Kitabını kendin bastın. Gerçi henüz vakit erken ama, bilmem memnun musun? Burada, Nurer dostumuz vasıtasiyle dağıtılış durumu iyi. Nurer durumdan memnun. Bilmiyorum Anadolu dağıtımı nasıl? Memnun musun?

Ağaoğlu'larla karşılıklı anlayış esasına dayanarak mukaveleyi feshettik. Bülent Akkurt'a durumu mektupla bildirdim. Sen görürsen gene de söyle. Artık onlarla yazışıp çizişmelerimi kendim, kendi adıma yapacağım. Bir çeşit vesayet altında gibiydim. Rahatım şimdi.

ULVİ URAZ TİYATROSU Mart 15'te İzmir'de olacak. Bir ay sonra rotayı Ankara'ya çevirecek. Orada da sanıyorum bir ay kaldıktan ve Anadolu'da şöyle bir tur attıkan sonra Temmuz'da İstanbul'da olacaklar. İzmir ve Ankara'ya ben de gideceğim. Senin MAYIN daha önce hazır olursa, yaz, galasına geleyim.

Haa, bizim Osman Zenginler arkadaşın yolladığı reçeteyi aldın mı? Ülser için tavsiye ettiği akırkarha, polat şekeri tertibini kullandın mı?!. Çok merak ediyor... Adam karısızlıktan mart kedileri gibi. Gezip dolaşırken rastlaşıp ayaküstü konuştuğumuz çaplı, çaptan düşmüş, ıskarta ne olursa olsun hemen kulak dikiyor. Maksat, evlenip yeniden yuvt yuva sa-

hibi olmak. Yâni küfrân-ı nimette bulunuyor. E, bir insan bekârlığının sultanlığını farketmezse böyle olur. Bâzı tipler illâki karı yumruğu altında olmak isterler. Dostumuz bu cinsten.. (Ayten duymasın, tabî Nuriye de).

Uğur birkaç gündür burda. Bilmem kulaklarınız çınlıyor mu? Sizlerden, Ankara'dan, gelmiş geçmişten söyleşip söyleşip gülüyoruz. Pazara kadar burada. Sonra Ankara'ya dönecek..

Meclis olaylarına pek üzüldük. Hani 27 Mayıs arafelerine benzemiyor değil ama, kaadirse cenâb-ı vâcibülvücut ve tekaddes hazretleri encamlarını hayırlara tebdil eylesin, amin!

Çetin ve Yunus Koçak'a geçmiş olsun telgrafları çektim ama bilmiyorum ellerine geçti mi? Kimbilir, belki de binlerce telgraf çekilmiştir. Bütün Türkiye baştan ayağı telgraf olsa yeri.. Birkaç kişiye saldırmaktan utanmayan kalabalığın hâline, torunları gün gelecek elbette gülecek ve dedelerini ayıplayacaklar..

Ulan, sosyalistlerin istediği ne? Yalnız kendileri, yalnız kendilerinin iktidarı, yalnız kendilerinin çoluk çocukları mı? Ne münasebet? Onların çocuklarıyla torunları, torunlarının torunlarının torunları da faydalanacak.. Yer yüzünden geçim denilen belâ kalkacak. Ama gel de anlat.. Seksenin üstündeki Paşa'yı gel de kutlama, hayranlık duyma. Adam meseleyi nasıl da kökünden kavramış!. Ama onun istediği Sosyalizm değil, fikir özgürlüğüne kaba güçlerin sataşması önlensin.. Bu da çok büyük şey.. Budalalar anlamıyorlar. Oysa, istedikleri faşist düzeni kursalar, arkasından en korktukları şey birden, olanca haşmetiyle gelip, topunu seller ve yangınlar içinde boğacak.. Dünya, artık Hitler ve Musolini'ler zamanı dünyası olmaktan çok uzak.. Güvendikleri, dayandıkları Amerika'nın savaş gücü meydanda.. Ufacık Vietnam karşısında maskaraya döndüler. Dün gazetelerde okudum, şimdi de yüz kişilik bir Amerikan uçağını Kastrocular mı kaçırmış? Amerika'nın durumu, yeleleri dökülmüş yaşlı gangsterin durumuna çok benziyor. Çoluk çocuk maskarası olur böyleleri yaşlanınca ya, tıpkı.. Bizimki-

lerse bunun bile farkında değil. Hâlâ İmam-Hatip okulları açıp, milleti afyonlamak sevdasındalar.

Neyse, bendeniz aktüel politika dışında olduğumdan, bu bahse son vereyim. Zâten bilinmedik, yepyeni bir şeyler söylediğim iddiasında değilim. Gazeteler şu günlerde bu haberlerin, yorumların şimşekleri, yıldırımlarıyla dolu..

...

İyileş de rakılayalım be.. Ankara'da hem de.. Bu arada, artık benim işime yaramayan ilaçlardan sana gerekli olanlar varsa... çakıyorsun ya? Haaa, bir de E. vitaminiyle fosforlu komprimeleri sakın ihmâl etme!. (Hormontoxon'un yeni şekilleri de çıkmış... Amanı biliyon mu?)

Densizlik dolu, şıkır şıkır mektuplarını ve tabî sağlık haberlerini de bekler, evcek ve bürocak hepinizin gözlerinizden öper, MAYIN'a başarılar dilerim kardeşim..»

«Bende Yeni Bir Hastalık: Tüberküloz Varmış...»

İstanbul, 28.2.968

«Fikret,

Geçende, Nâzım'ın nişanı dolayısiyle bir telgrafın geldi. Oysa ben senden mektup bekliyordum, hâlâ da bekliyorum. KARDEŞ PAYI'nda karar kıldığım oyunu aldın mı? Aldınsa okudun mu? Okudunsa nasıl buldun? Sonra Ayberk'e verdin mi? Netice ne oldu?

Geçenlerde oyunu evde baştan sona kadar çocuklara okurken, sonradan eklediğim iş bölümü, yâni yabancı şilebe hurda demir yükleme işi sahnesinin fazlalığına dikkat ettim, bendeki nushalarında o sahneyi çıkardım. Bir de galiba, yarıdan sonrasını yeniden elden geçirmek gerekecek. Dil bakımından ne dersin?

...

Bende yeni bir hastalık: Tüberküloz varmış. Bunun sonradan, hiç beklenmeyen bir mikrop almaktan ileri geldiğini söylüyor doktorlar.. Ama çok çok yeni.. Bir haftadır Streptomisin iğneleri Bemix keza iğne-

leriyle önü alındı. Büyükada Sanatoryumuna gittim. Sertabip çok candan adam. Çeşitli filmler falan, sonuç çok iyi. İğnelere devam ediyorum. Oraya bir türlü gelemeyişimin gerçek nedeni şu: Yattım. Tamam mı? Elde para yok ki çocuklara bırakasın. Murtaza'nın sahnelenmesi sürüncemede kaldı. AST, ESKİCİ DÜKKÂNI'nı bir türlü ele alamadı. Kardeş Payı henüz çok yeni.. Diyeceksin ki, Yalova Kaymakamı ile 72. Koğuş hâlâ oynuyor.. Oynuyor ya!. Evet ama Yalova Kaymakamı haftada üç, pek pek dörde düştü. Ulvi Uraz güya kurnazlık yapıp telif hissesini İstanbul içinde % 5'e düşürdü. AST.'sa o eski AST değil sanki.. Arada bir para çıkıyor. Oysa Nisandan Ağustos sonuna kadarki turne hakkımla Ekim hakkım duruyor. Geçende iki bin gönderdi. O kadar. Hesap ne? Alacağımın miktarı? Belli değil. MURTAZA'yı Halk Oyuncuları oynayacak, fakat Ulvi Uraz ile anlaşmamız var. Ulvi'ye ver, kadrosu sahnesi, seyirci kapasitesi uygun değil..

Velhasıl dert ki dert.. Sonunda Halk Oyuncuları ile anlaşacağız sanırım. Bakalım?

...

Bunun dışında şâhane bir tenbellik içindeyim. İlk fırsatta Murtaza'nın ikinci cildi, ardından ya da birlikte MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ'nin ikinci cildi, ardından... neyse bırak şimdi buz üstündeki yazıyı.. Henüz hiç birine ciddî ciddî başlamadım. Ama bir başlarsam bilirsin, ekspres gibi yürür..

Orhan Peker'den sergi davetiyesi almış, o gece için de bir telgraf çekmeye karar vermiş hatta müsfetteyi de hazırlamıştım. Ala ala hey arasında unutulmuş.. Gönderiyorum. Orhan bu türlü telgrafı daha orijinal bulur. Gözlerinden öperim, kusura bakmasın...»

Ayten, İstanbul dönüşü üzgün..

— Orhan'ın durumunu beğenmedim.. Doktoruna telefon ettim kendimi tanıtıp, acaba dedim, Orhan kemik veremi falan olmasın.. Doktor biraz alındı, hatta kızdı.. Ben de ısrar ettim, bir kez de bu açıdan

bakın dedim.. Kist dermoit falan diyorlar ama, yara kapanmıyormuş, ister misin başına bir de bu gelsin? Gelmişti..

«.....Kist dermoit yaralarının bir türlü kapanmayışını Ayten, kemik veremi ihtimaline vermişti. Kemik veremi değilse de sebep gene de hafif bir tüberküloz olduğundan, demek haklıymış. Zaten Dr. Sadi Belger bir parça da Ayten'in uyarmasından sonra olacak, bu ihtimali göz önüne alarak testler falan yaptırmış, ama hiçbir şey çıkmamıştı.. Bu çok yeni bir enfeksiyon olacak. Neyse. Şimdilik iğneler, bol gıda, bol uyku.. Bi yiyom, bi uyuyor ki lan!.

...

Bana bak: Bu mektubumu alınca hemen cevap yaz:

KARDEŞ PAYI'nı aldın mı?

Okudun mu? Nasıl buldun ayılarımı?

Ayberk'e verdin mi?

Haydi ısmarladık. Bürodaki bütün arkadaşların, başta Kemal Aydar, gözlerinden öperim. Ev halkının keza.. Senin de tabî. Buradan da aynı sevgiler..

Cevabını acele, kuşun kanadıyla (Uçak daha hızlı gelir) bekliyorum. Senin durum ne alemde? Onu da yaz. Amma olanca densizliğinle... (Hə aşk maşk yasak bana şimdilik. Sana?)»

«Ulan Ayı Kibar Ol Biraz...»

Basınköy, 21.3.968

«Sevgili Fikret,

Mektubuna şöyle başlıyorsun: «Teessür ve teessüfle öğrendiğime göre muhterem kıçınızda...»

Ulan ayı, kibar ol biraz. Kiç ne demek? Ona «Uzvu nâzik» derler!.

Evet, uzvu nâzikimde bâsur değil, «Fistül» olmuş.. Oturamaz, çalışamaz, ağrı ve sancıdan soluk alamaz olmuştum. Nihayet bir doktor arkadaş yardımıyla, aşağı Guraba'da yâni aşağı Guraba Hastanesinde, şa-

kadan derken ciddî bir ameliyat geçirdim. Operatörle de tanış çıktık. Meğer Ertuğrul Şevket, o. ben bir zamanlar hayli kadeh tokuşturmuşuz.. Lâkin operatör işinin ehli olduktan başka artist de.. Güzel sanatlarla ilgisi var.. Öğrencilik yıllarında karikatür yaparmış. Şimdi de masasının üzerindeki bir balur kupada yontulmuş yığınla kamış kalem..

Önce bir bayan geldi, kalçamdan iğne yaptı. İğne lokâl anestezi yâni, mahalli uyuşturma için. (Not et bu lafları ayı: Lokâl, anestezi...) Yavaş yavaş uyuştu belden aşağımız. Buyrun ameliyathaneye dediler. Ameliyathane sözüyle aklım başıma geldi. Yahu hani ufacık bir şeydi? Hani çok önemsizdi de alınıverip buyrun gidebilirsiniz denecekti?

Neyse, kendimi ameliyathanenin mâlûm dekoru içinde buldum: Beyazlar içinde kadınlar, erkekler... bir kısmının göz altlarına kadar uzanan beyaz korunmaları mı, bilmem ne derler? Neyse, yusyuvarlak, pırıl pırıl projektörlerin altındaki yüksek yatağa çıkarıldım. Sırtüstü yatırıldım. Bacaklarım, ayak bileklerim sıkı sıkı bağlandı kayışlarla.. «Uzvu nâzik» meydanda. Hem de ikisi birden. Kadınlarla kızlar olmasa bir derece... Lâkin âr, hayâ, namus ortalığa saçılıverdi.. Elli dört yıl özenle sakladıkların bir anda...

Ve dilediklerince anestezi yapsınlar, duyuluyor arkadaş.. Keskin neşterin kesişini duymamak imkânsız. Ama uyuşukluk an be an artıyor. Arttı, arttı, sonunda tatlı bir uyku.. Kendimi zor tutuyorum uyumamak için. Bir hayli kesilip biçildikten sonra «Bitti» dediler. Yarım saat kadar yattım. Galiba biraz da kestirmişim. Yaram açılmış, gereken yerler kesilip biçilmiş, dikilmiş, gereken kremlerle kremlenip, tamponlandıktan sonra usulünce aşağı indirildim. Pantolonumu, ceketimi giyindim. Operatörün odasında da bir yarım saat dinlendikten sonra beni oraya götüren doktor arkadaşın özel arabasıyla hastahaneyi terk ettim. Ne en küçük bir ağrı, ne de hatta sızı. Ağrı sızı yok ama, ben gene de alışkanlıkla, yaralı uzvu nâzikimin üstüne oturamıyorum. Doktor arkadaş:

«— İki lokma bir şey yiyelim, ikişer kadeh de atalım» dedi. Şaştım. Zararlı olup olmayacağını sordumsa da güldü: «— Ben doktorum ulan. Zararlı şey yaptırır mıyım sana?»

Doğru. Başladık çekiştirmeye. Bir şişe kulüp rakısını ortaklaşa temizledik. Bunu neden anlattım? Çaktın tabî değil mi? Bana klârk çeker gibi «— Geçen gece verdim kendimi çiğ köfteye ve Klüp'e!.», anla ki biz, bir saat önce kesilip biçilmiş uzvu nâzikimizle yapıyoruz bu işi imanım!. Haaa, hani Allah muhtaç etmesin ama atlattığım şu fistül'den de yığınla ilaç arttı... ağnıyon a? Hormontoxon gibi, günün birinde ilâzım oluvirirse, çekinme yaz, yollıyayım. (Gene de Allah mühtaç etmesin.. Düşmanımın bile hasta olmasını istemem..

Şaka bir yana, demek ülserinde bir hayli hafifleme var? İyi. Bu hastalık zâten pek o kadar korkulu sayılmıyor. Hatta bunu insan hayatının bir çeşit sigortası bile sayıyorlar. Çünkü ülserli, yeyip içtiğine dikkat etmek zorunda. Bu da sağlığı bakımından. Mâlûm a? Benim karıda da var. Yeyip içmesine hayli dikkat ederse de, cıgarayı bırakamadı gitti. Fosur fosur içiyor...

28 Mart'ta orada olmayı ne kadar isterdim. Lâkin gelebileceğimi hiç sanmıyorum. Gerçi ameliyat başarılı oldu, hastahanede yatmadım ama, hâlâ evden de çıkma imkânı bulamadım. Yâni, dizlerimde derman yok. Yeni yeni kendime geliyorum. Şâyet o zamana kadar kendimi iyi hissedersem atlarım bir uçağa gelirim. Oradan İzmir'e. Bizim Yalova Kaymakamı İzmir'de oynanıyor. Oraya da ilk gece için gitmeğe söz vermiştim, olmadı.

Nurer'e para için haber yollayacağım.

İrep'in çalışmalarına bayıldım. Demek (Sesi yavaş yavaş kısılır)ı da ezberlemiş?. E, tabî. Dâhi babanın dâhi kızı.. O kadar olacak artık.. Kendimden bilirim bunu.. Lâf aramızda, hani ben de dâhi babanın dâhi oğluyum da...»

Mayın piyesimin provaları devam ediyor Ankara Sanat Tiyatrosunda.. Dört beş yaşlarındaki Feride çocuğu ortanca kızım İrep oynuyor.. Ezberliyor durmadan.. Ve oyunculara yol gösteren parantez içindeki yazıları bile!. Oyunun en acıklı yerinde İrep sözlerine devam ediyor:

— Bubaaaa!!! Bubaaa.. Epmek.. bi lokma epmek.. bubaaa.. buba. Sesi yavaş yavaş kısılır, bubaaaa!.

«... GREV'in satışı çok iyi. GREV, 72. KOĞUŞ'un kârıyla basıldı. Grev'inkiyle de SOKAKLARDAN BİR KIZ'ı basacağız. Tekrar edeyim,. 28 Martta orada olmaya can atıyorum ama, söz veremeyeceğim, gelmeğe çalışacağım..

Evcek hepinizin gözlerinden öper, başarılar dileriz.. Kemal Aydar ve öteki dostlara selâm, sevgi...»

«Önemli Olan İrep.. Oynadı mı? Başardı mı?»

Basınköy, 31.3.1968

«Ulan,

Uzv-u nâzikimdeki yara tamamıyla kapandı mı bilmem. Ama, tuvaletten sonra müthiş sancılar imanımı gevretiyordu. Hani kök söktürme derler ya, öyle.. Bugün galiba kendi keşfim olan yeni bir teknikle «Tuvalet sonrası ağrıları»nı yok ettiğimi sanıyorum. Ama, ne bahasına? Ayaklarımı yüksek bir yere dayayıp kanı yaradan uzaklaştırmakla!.

Neyse gün gelir lâzım olursa faydalanır bana dua edersin..

Bu mektubu kendim yazacaktım. Kan durumunu bozup o dayanılmaz sancıların içine yeniden düşme korkusu dolayısiyle cesaret edemedim. Ben söylüyorum sekreterliği sabık petrol mühendisi, lâhik asteğmen Nazım oğlum, sık sık bıyık altından gülerek yapıyor..

MAYIN'ın galası nasıl oldu? Cumhuriyet'e bile ne bir resim, ne de ufacık bir haber. Merak ediyorum.

Bana uzun uzun yaz. AST'cıların bu işi kıvıracaklarından eminim. Önemli olan, İrep. Oynadı mı? Başardı mı?

Bugünkü Ulus'ta seninle yapılmış bir röportaj okudum. Başkaları için elbette önemli. Ben o fasılları yakından bildiğim için oynanışa dair birşeyler aradım.

Velhasıl Ankara gazetelerinde birşeyler çıktıysa, bul buluştur bana yolla, uzun uzun yaz.

Evcek selâm sevgi ve üstün başarı dilekleri...»

«Yaşşşşaaa.. İşte Bunu Bekliyordum..»

14.4.968

«Sevgili Fikret,

Boşver «Fistül'e, uzv-ü nâzik'e» falan..

Yaşşaaa!. İşte bunu bekliyordum. Senden değil, kocaman gazetelerden.. Günler geçiyor, beklediğim gümbürtüyü, cümbüşü bulamayınca, eyvah diyordum. Yattı galiba!. En çok da İrep'i düşünüyor üzülüyordum..

Oh be yahu!.

Başta seni, İrep'i, Ayberk'i ve oyun kadrosunu tekrar tekrar kutlarım.

Eleştirmenlere kulak asma. Onlar «Yeni»ye hemen hep karşıdırlar. Bellediklerini ararlar. Bulamazlarsa şaşırırlar, saçmalarlar. Sen halka bak halk'a.. Demek ki, biçim bakımından, eleştirmenleri şaşırtan bir yeniliğe ulaşmış, söyleyeceğini, duyması gerekenlere duyurmuşun.. Bu elbette çok büyük bir başarı. Yaşa, var ol! Ö. Nutku'nun eleştirisini merakla bekleyeceğim. (Sadi Günel'in yazısını hemen iade ediyorum)

...

Çok, çok yazmak istiyorum ama, nerde? Ameliyat geçeli neredeyse bir ay.. Geçmedi maalesef. Yarın bizim Yaşar beni Cemil Sait Barlas'ın kardeşi Gürbüz Barlas'a götürecek. O ve en iyi fistülcülere açıp göstereceğiz. Bana öyle geliyor ki, yeni bir bıçak gerekecek. Geceleri uyku hak getire. Gündüzleri de.. Vel-

hasıl ne diyeyim? Geçecek, geçecek a, çetin. Oysa yeni iki tiyatro oyunu, Murtaza.. Murtaza'nın anlaşmasını imzalamıştım. İkbala bahta..

Sana gene yazarım. Kalın hoşça.. Selâm kelâm..»

«9. Hariciye Koğuşundan Yazıyorum Sana..»

Aşağı Gureba 22.4.968

«Çok sevgili Otyam,

Sana bu satırları Aşağı Gureba Hastahanesinin Cerrahî 9, yâni (9. Hariciye Koğuşu)ndan yazıyorum. Önce fistül, sonra da apse ameliyatı.. Apse deyip, geçme. Kıçımın civarındaki kaba etimin derinlerinde bir ahtapot haşmet ve öfkesiyle yerleşmiş, çevreyi, görünür görünmez kollarıyla kontroluna almıştı ki, kımıldatmıyordu. Geceleri sabahlara dek uyku hak getire.. Bir deri bir kemik kalmıştım. (Hâlâ öyleyim ya) Neyse... Usta bir neşter darbesi, aklı durduracak bir ağrı falan.. Şimdi pansumanlar hariç, iyiceyim.

İşte sana şifre gibi bir mektup.

Yalova Kaymakamına gittin mi? Gitmedinse git ve bana izlenimlerini, ev adresime yaz. Yakında taburcu olacağım.

Hepinizi kucaklar, gözlerinizden öperim kardeşim..

Fikret,

Ulvi Uraz, hâlen Ankara'da mı? Hangi tiyatro veya sinemada oynuyor? Bulduruver. Ulvi'ye mektup yazacağım. İhmal etme n'olur....»

«Çok Zayıf ve Çok Hasizim..»

Basınköy 26.4.968

«Fikret,

Telgrafını aldım. Daha önce İzmir'dek Yalova Kaymakamı galasına gidecektim güya.. Olmadı. Şimdi 7 Mayıs 968 Ankara'dakine katılmayı çok istiyorum ama... Çünkü mesele pansumanla bitmiyor. Operatör yarayı bizzat izliyor.. Belki de yeni bir ameliyat gerekeceğini söylüyor.. Bu zayıf bir ihtimal..

Sonra... On kiloya yakın verdim. Çok zayıf ve çok da halsizim. Mamafi daha şöyle böyle 8-10 gün var. Kendimde o gücü bulursam elbette gelmek isterim.

Özdemir Nutku'nun tenkidini fena bulmadım. Yapıcı bir tenkit. Olumlu bence. Zaten olumlu olumsuz. Aldırmayacaksın.

Yeniden kutlarım seni ve İrep'i.

Haydi hayırlısı. K. Aydar ve arkadaşlara selâm. İyi günlere.. Evcek, ev halkına sevgiler.. Gözlerinden öperim..»

«Gorki'nin Yüzüncü Doğum Yılı İçin..»

4.6.968

«Sevgili Fikret,

Gorki'nin yüzüncü doğum yılı münasebetiyle yapılacak törene Sovyet Yazarlar Birliği beni de dâvet etti. Pasaport işini Ankara'dan halledebilir miyiz?

Çok acele bana yaz.

Gözlerinden öperim.

Çok çok çok acele bildiriver...»

«Yarın 17 Uçağı İle..»

İst. 4.6.968

«Fikret,

Yarın, 17 uçağı ile İstanbul'dan oraya hareket ediyorum. 19 da, ora terminalindeyim.

Selâm, sevgi..»

Geldi....

Uçaktan bir «dal» indi, çıdırgı gibi! Vay garip Orhan vay!. Şöyle bir silkeledim, «Hoop» çekti.. «Yavaş ulan ayı.. Canımı çıkaracaksın..»

— Amma kötüleşmişsin Orhan ağa.. Fukara Köse Hasan'a dönmüşsün gardaş.. İnce hastalık mı ola? Emine'me bir diyeceğin var mı gardaşlık? Köye möye?.

— Var gardaşlık.. Amanı biliyon a.. Pasaport masaport neyim.. Verirlerm'ola? Ne deyon? Olur mu ki?

— Ne bilim gardaşım? Ola ki insafa munsafa gelirler, hele otobüsü neyim gaçırmayak.. Almazsam adam dime.. Sen iste gardaşlık.. Yakarım Angarayı neyim!

Yine köylü şivesiyle söyleşiyoruz...

Kâzım Özalp öldü.

Gazeteden, «İsmet Paşayla bir görüş. Kâzım Paşa için bi-şeyler alıver» dediler.. Telefon ettim, Paşa, «Gelsin» demiş..

Haziran öğlesi..

Orhan, büromda, yumuşak bir iskemlede oturuyor.. Şimşek gibi çakıyor kafamda bi-şeyler..

— Lan ihtiyar.. Sana bi önerim var.. Benimle gelir misin İsmet Paşa'ya?. Çok matrak olur ha.. Orhan Kemal ve İnönü İsmet!. Lâflarız..

Hastalıklı bir kahkaha..

— Ne sıfatla?

— Koca Orhan Kemal yetme mi gardaşlık?

— Olmaz be!.

— Olur yeğenim.. Haydi yavaş yavaş, uzv-ü nâzik'ini acıtmadan kalk bakalım..

Direndi.. Ben de ve sonunda taksiye atladık!.

İnönü, Ali İhsan Göğüş'le bahçede dolaşıyor, kolkola..

— Oooooo, gel bakalım, ne var gene? Yürüyelim önce haydi bakalım dört tur daha..

Yol veriyorum..

Paşa önden gidiyor.. Ağaçların arasına dalıyor, dalları tutuyor ve hemen vaziyet alıyorum, gerdiği dalı bırakıyor ve nasıl değdiğini görmek için hemen dönüyor! Bu İnönü'nün gezinti şakasıdır! Çok dal yediğim için, bu kelli tedbirli davranıyorum..

— İhsaaan, bak kaçtı, dalı yemedi..

Çocuk gibi, kahkahalar patlatıyor..

— Şu ağacın cinsi ne?

Ezberledik Pembe Köşk'ün bahçesini ve güzel bahçedeki ağaçları, bitkileri.. Bunlar Paşa'nın botanik sorularıdır.. Çok bilene çok çukulata, badem ezmesi, lokum..

6 Haziran 1968.. Saat 12.45

Ses alma makinasından:

...Ayak sesleri, dal çıtırtıları, kuşlar, böcekler.. Korna sesleri.. Oynarken nâralar atan, bağıran çocuklar..

— Paşam.. Size Orhan Kemal'i takdim ederim..

— Orhan Kemal?

— Orhan Kemal.. Adana'dan Abdülkadir Kemali Bey'in oğlu..

— Abdülkadir Kemali'nin nesisin sen?

— Oğluyum efendim..

— Ne kadar oldu Abdülkadir Kemali öleli?

— Kırkdokuzda öldü efendim, ellide..

— Kaçta?

(Ali İhsan'in sesi):

— Bin dokuz yüz ellide diyor Paşam.. Bin dokuz yüz ellide diyor..

— Kaç yaşında öldü o?

— Vardı.. yetmiş falan vardı.. Altmış beş vardı..

— Var mıydı?

— Vardı..

— Şimdi sen ne yapacaksın Fikret?

— Kâzım Paşa için, Paşam..

— Burada mı konuşacağız.. Nerde kâğıt kalem?

— Kâğıt kalem modası geçti Paşam.. Modern gazetecilik var, sesinizi alacağım..

— Neyi alacaksın?

— Sesinizi.. Sesinizi..

— Haaa.. Haydi içeri girelim..

(Ayak sesleri.. Paşanın öksürüğü..)

— Ne diyor basın özetleri İhsan?

— Falih Rıfkı..

— Kim?

— Falih Rıfkı.. Sol macera diyor.. Sol.. Macera..

— Öyle diyor? Tabî bizi de katıyor?

— Katıyor.. Moskova'cı TİP ile.. Moskova'cı TİP'le, Moskova'cı. Moskovacı.. Moskovacı TİP'le, devletleştirmeci sosyalist ortanın solu diyor..

İnönü, «boşver» anlamına eliyle işaret ediyor..

— Not alır mısın bakalım?

— Ben hazırım Paşam, not almayacağım. Hazırım sizi bekliyorum.

— Hayır konuşmadan, bir kaç not al diyeceğim...

.....

— Sonra, bundan bir suret çıkarır mısın?

— Tabî Paşam, çıkarırım.

— Eeee, Şeye de müsaade edeceksin Ulus'a da bir kopya vereceksin..

— Tabî Paşam, veririm.

(Paşa'nın korkunç bir öksürüğü)

.....

Orhan'a bakıyorum. İskemleye tünemiş, gülmemek için bana bakmamaya zorlanıyor!

.....

Paşa'nın Kâzım Özalp için «İntibaları»..

Ve şeker, lokum yedikten sonra:

— Öhhhhhööööööö.. Öhööööööö.. Bak bunlar da çıkacak..

Öksürüklerinizi yazmam Paşam.. Orhan Kemal şimdi şeye gidiyor efendim, Gorki'nin yüzüncü doğum yılı kutlanıyor, Maksim Gorki'nin.. Rusya'da.. Maksim Gorki'nin..

— Yaaaa?

— Orhan Kemal'i, Sovyet Yazarlar Birliği Mos-

kova'ya çağırdı, Moskova'ya.. Pasaport almaya geldi Ankara'ya.. Rusya'ya...

— Aaaa!. Çok iyi!.

— Çünkü Orhan Kemal için Rusya'da.. Bir üniversitede... Orhan Kemal Enstitüsü kurulacakmış... Türkiye'nin Maksim Gorki'si diyorlar Orhan için..

— Çok iyiiii!

— Bir çok kitabı çevrildi orda, hikâyeleri falan.. Çok da parası birikti orda.. Anlaşma olmadığı için hepsini alamıyor, oraya gitmesi gerekli. Şimdi... Dün ben gittim İçişleri Bakanına.. İçişleri.. İçişleri.. Dedim hal böle böle.. Pasaport işi var.. Veririz dedi.. Söz verdiler.. Bakalım bir aksilik çıkmazsa gidecek..

— Haydi hayırlısı..

— Çok teşekkürler Paşam..

— Bakın Faruk Bey.. Orhan Kemal çok hasta.. Burada ameliyat üstüne ameliyat ediliyor, şifa bulmuyor. Orhan'ı bilirsiniz, sanırım yakından bilirsiniz.. Ama bu beşerî bi-şey, Orhan hasta.. Yıllardır alamıyor pasaportunu, çıkamıyor yurt dışına.. Yurt dışında yığınla kitabı çevrildi.. Bir kısmının parasını aldı. Sovyetler Birliğinden, ben getirttim, Dışişlerine başvurdurtup, bizzat izledim, üçte birisini saldılar.. Resmen yani.. Bakın, Orhan'ın pasaportunun artık verilmesi gerek.. Anayasa'yı manayasayı karıştırmayalım.. Beşerî bir iş.. Sağlık durumu.. Hele siz.. Doktorsunuz.. Hem size bir şey diyeyim mi? Ölürse Orhan Kemal, Orhan Kemal sizin İçişleri Bakanlığınız sırasında ölürse, edebiyat tarihine geçersiniz, koca yazara pasaport verdirmeyen İçişleri Bakanı, hem de doktor olarak.. Doktor İçişleri Bakanı olarak.. Sonra yalan dolan yok.. Sovyetler Birliğine gidecek, orada emeğinin karşılığı, kitaplarının parası var.. Onları alacak.. Belki tedavi olacak..

İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan, yığınla telefon arasında duran koltuğunda sinirle kıpırdadı:

— Bana bak Otyam.. Biz pasaport veririz.. Biz Anayasaya, hukuka bağlı kişileriz. İktidarız.. Müracaat eder, incelenir ve pasaportu verirler. Sonra nereye, ne ne cehenneme giderse gitsin.. Pasaport, bütün Avrupa ülkeleri içindir.. Bize ne, ister Paris'e gider, ister Moskova'ya.. O kendi bileceği bir iş.. Ben emir vereceğim ve pasaportu verilecek arkadaşının..

— Faruk bey, hep böyle deniyor, sonra atlatılıyor..

— Biz atlatmayız.. Biz kanunlara, Anayasaya bağlı kişileriz..

Telefonu kaldırdı, iki üç numara çevirdi:

— Romancı Orhan Kemal'in pasaport müracaatı varmış ve verilmiyormuş.. Şimdi ben emir veriyorum, pasaportunu vereceksiniz.... Anlamadım?.. Evet, yazın siz, emri bizzat ben imzalayacağım.. Derhal tamamlansın, İstanbul'a da telsizle bildirin..

Kapattı telefonu..

— Tamam mı? Bir eksiklik çıkarsa bana bildirin.. Yalnız şunu merak ediyorum, ne kadar mimli varsa, gelip pasaport işini sen takip ediyorsun?

— Gayet doğal bi-şey bu.. Onlar makamınıza gelmeye değil, önünden geçmeye olanak bulamıyorlar! Ben gazeteciyim, bakıyorum bir kanunsuzluk var.. Yazsan ne işe yarar? Gelip bizzat size başvuruyor ve sonuçlandırıyorum, üstelik hepsi can ciğer arkadaşlarım..

İçişleri Bakanı gülüyor:

— Allah ziyade etsin.. Oldu mu? Bir aksilik çıkarsa bildir bana.. Eski devirlerde değiliz, kimlere pasaport vermedik? Kemal Tahir'e, Aziz Nesin'e.. Yaşar Kemal'e.. Geçende kimdi o alıp getirdin yine, tutturdun pasaport diye?

— Nevzat Üstün..

«Yurt Dışına Çıkamaz Diye Bir Kayıt Varmış..»

12.6.968

«Fikret,

Buraya güya pasaport dosyasının değişen yeni numaralarını alıp telle, hatta yıldırımla sana bildirmek için geldim değil mi? Halbuki mesele daha başkaymış: Şu benim mâhut dâvâ var ya, o sıra, yâni ilk tahkikat günlerinde Sorgu yargıcı «— Yurt dışına çıkamaz» diye bir karar almış. İşin bütün püf tarafı burada. Oysa iş çoktan mahkemeye intikal etti. Yarın sanırım karar günü. Herhalde beraat'la neticelenecek. Neticelenmese bile, mahkemeden «Yurt dışına çıkmasında sakınca yoktur» diye bir karar alacağız mahkemeden. Emniyet: «Böyle bir karar alın, pasaportunuzu verelim» dedi.

Mesele bu. Daha fazla merakta bırakmamak için yazdım.

Evcek selâm, sevgi.

Gözlerinden öperim kardeşim.»

«Yani Ünlü Dokuzuncu Hariciye Koğuşu..»

İst. 15.VI.968

«Sevgili Fikret,

Bundan önce yolladığım mektubu herhalde aldın. Bu ikincisi ama, nereden yazılıyor biliyor musun? Sıkı bas:

Aşağı Gureba Hastahanesi

Cerrahî 9. Koğuş.. (Yâni, ünlü Dokuzuncu Hâriciye Koğuşu)

...

Dün başarılı bir ameliyatla, sol kabamda sıkışıp kalmış «cerahat torbacığı»nı makasla kesip çıkardılar. Mükemmel bir lokâ' ..... Çok acı duydum..

Bugün C. ertesi. ırın pazı Öbürgün, yâni Pazartesi günü öğleye d ı ası elâ: Kist Dermoit!.

Ondan sonra «Uz ormâle avdet edecek ve yan oturmaktan

Gelelim pasaport mâcerasına:

Avukatla birlikte 4. Şûbe müdürüne gittik. Dosya geldi. Gerçekten de mâhut davanın ilk hazırlık tahkikatı başlarında «Yurt dışına çıkamaz» diye bir karar almışlar. Onu gösterdi. Ama sen diyeceksin ki, biz böyle nicelerini gördük.. Bal gibi de çıktılar!.

Haklısın. Ama onların hiç biri Orhan Kemal değil..

Neyse..

Şimdi muhakemenin kararını beklemekten başka çâre yok. Karar 13.7.68 saat 10 da. Ondan sonra Sorgu'nun kararı kendiliğinden yok olur.

Haydi hayırlısı. Hepinizin gözlerinden öperim kardeşim.

not:

Durumu suret-i nâzikânede AST Müdürüne bildir. Fena halde parasızım. O.K.»

«Bu Mektubumu..»

İst. 20.VI.968

«Sevgili Fikret,

Sana daha önce Aşağı Gureba hastahanesinden bir mektup yazmıştım. Herhalde aldın.

Bu mektubumu bizim Lokantacı Mustafa Kutlu'nun bu yıl orta okulu bitiren oğlu için yazıyorum: Çocuğun tiyatro sanatçılığına çok hevesi var. Devlet Konservatuvarına girmesini istiyoruz. Bunun için de senin himmetin şart. Onun adına senden ricam: Giriş şartları, müracaat şekli ve tarihi, ne gibi belgelerin gerektiği vs.

Bunları bize çok acele bildirirsen çok memnun oluruz.

Selâm sevgi.»

Görev gereği sık sık röportaja, başka işlere gidiyorum. Dönüşte, birikmiş mektuplar içinden önce Orhan'ın mektubunu, mektuplarını çekip alıyorum..

«Taburcu Oldum»

Basınköy, 2.7.968

«Fikret,

1) Ard arda iki mektup yazıp ameliyatlar için Aşağı Gureba hastahanesine yattığımı bildirdim. Cevap alamadım. Niye lan?

2) İkinci mektubuma hele acele cevap istemiştim. Hava.. Eline mi geçmedi? Yoksa niye lan?

Şimdi dinle: Taburcu oldum. Evdeyim. Birkaç gün dinlendikten sonra BOMBA!.

Geçen mektubumda yazmıştım, şu bizim lokantacı Mustafa'nın bu yıl orta okulu bitiren oğlu için Devlet Konsrevatuvarı şartlarını öğrenip bana acele yazmver.

Ve acele mektubunu bekliyorum.

Selâm, sevgiler...»

«Beşinci Bir Ameliyat Yapacak..»

Basınköy 14.7.968

«Merhaba!.

Hastahaneden sana tam üç mektup atmış, karşılığını alamamıştım. Tuhafıma gitmişti. Daha sonra, hem de çok sonra bir gün Yaşar Kemal: «Cumhuriyet gazetesinde Fikret'e rastladım, konuştuk» deyince, aklım büsbütün karıştı. Fikret İstanbul'a gelecek de beni bulmayacak! Daha hareketinden önce hareketini telleyen Otyam, nasıl olurdu da beni çiğneyip geçerdi?

Önceki gün kartın gelince durum anlaşıldı ama, gene de tatmin olmadım. Bir gün karşılaşırsak herhalde asıl nedenini öğrenmek kısmet olur.

...

Ben, son günlerde «Müthiş» denmeğe sezâ ameliyatlar geçirdim. Adına «Kist Dermoit» diyorlar. Narkozla bayılttılar. Uyandığım zaman her şey bitmiş. Senin anlayacağın, belkemiğimden bir takım hasta kemikler çıkarmışlar, kuyruksokumumun altındaki kıl torbacığını almışlar, kuyruk sokumumdan, cerahatli bir kısmı kesmişler. On beş gün hastahanede yattım.

Bu on beş gün içinde bu ve sol kabamdaki cerahat kalıntılarını oyup çıkardılar. Şimdi iyiceyim ama, Akyuvarların akıntısı henüz durmadı. Hafifledi. Bu pazartesi operatör, Tıp ağzıyla «Pot» denilen bir boşluğun dolması için beşinci bir ameliyat yapacak. Belki de lüzum görmeyecek buna. Henüz belli değil. Ben bak, sana bu mektubu yazarken hemen hemen hiç ağrı, sızı duymuyorum. Demek ki on, on beş gün sonra daha da iyiye gidecek bizim «Uzv-ü nâzik»..

Oraya gelmeme henüz imkân yok. Her gün Aşağı Gureba hastahanesine gidip pansuman yaptırıyorum. İlk zamanlar bu pansumanlar da yarı ameliyat kadar acı veriyordu. Şimdi pek önemi kalmadı. Şâyet uğrayabilirsen, gel, gelin görüşür konuşuruz.

...

Nedim ne âlemde? Akşamları vakt-ı kerahat'te demleniyorsunuzdur herhalde. İçki bana yasak değil. Perhiz falan da yok ama, gene de, pek pek bir buçuk dubleyi aşırmıyorum. Nedim'lere çok çok selâm ve sevgiler.

...

Cumhuriyet'in yarışmasına ne dedin? Ardından Milliyet'inkine? İnanır mısın, şu yarışmalardan iğreniyorum. Yarışmaların belki suçu yok. Suç, danışıklı döğüşçülerde.. Böylesine kör kör parmağım gözüne işler olmaz. Zâten pek de sırıtıyor. Bir maksatları var ama, bakalım, göreceğiz. Sonra Fazıl'ın Amerika'lılardan armağan kabul edişi.. Şâyet cart curt edip «Öl be», «Gitme be», «Kal be»ler savurmamış olsaydı mesele yoktu. Ama o ne lâhana turşusu, bu ne perhiz?

Salim'in, Bilgi Yayınevi'nin gayretkeşlikleri.. Tuuuu.. Bir de benden fikrimi soruyor. İllâki «Bu adam bence sanat dışı biridir» mi dememi istiyor? Sevmiyorum reklâmın bu türlüsünü. Bir gün şayet ben de uyarsam, hiç çekinme. «Suratına s.....m» de..

Bu kadar yeter. Cevap yaz. Hepinizin gözlerinizden öperim.

Haaaa.. Asıl önemlisini unuttum, dün toptan beraat ettik. O.K.»

«Gene Hastahanedeyim...»

Aşağı Gureba 21.8.968

«Sevgili Fikret Can;

Gene hastahanedeyim. Bugün dokuzuncu gün. Beşinci mi, altıncı mı bir ameliyat daha.. Gene de tam geçmiş değil ama geçmeğe yüz tuttu. Bu haftadan sonra taburcu olacağını sanıyorum. Gelirsen, Mayın'ın buradaki galasına gider, daha önce de kafaları çekeriz.

...

Kemal Tahir üzerinde hiç durma. Bu adam baştan aşağı bir kıskançlık kumkuması. Nâzım'ın, allah selâmet versin, bol keseden pâye veren yanı meşhurdur. Bu .... herifi de, benden çok önce tutmuş, adam olsun diye göklere çıkarmış ama, işte adamım.. CHP ye girdiğini Ulus yazmış. AP'ye de girebilir, tasavvur edemeyeceğin kötülükleri yapabilirdi ilericilere. Ya istemediler ya da CHP fazla.....

Romancılar arasında sivrilememesi, başa güreşememesi herifi çılgına çeviriyor. Boşver. Artık Nâzım falan yok.. Yazdıklarını ya okutursun, bu takdirde kitapların 2, 3, 4, 5.... baskılarını yapar, ya da okutamaz, yenilirsin. O zaman kalemşorlar kiralar, yedirir, içirirsin. Bu herif ikincisini yapıyor. Yüzyüze geldiğimiz zaman benimle nasıl konuştuğunu görsen; sonra da arkamdan atıp tutmalarını işitsen, şaşar, küçük dilini yutarsın..

Neyse, ... den daha fazla söz etmeğe değmez..

...

Buraya geldiğin zaman ben çıkmış olurum sanırım. Rakılarız hafiften. Murtaza (oyun) S. Çağan tarafından sahnelenecek. Bakalım..

Murtaza romanı da hastaneye yatmadan önce 70-75 sayfayı bulmuştu. Hani nasıl doluyum bilemezsin. Sermet Çağan bu yeni şekil Murtaza'dan faydalanarak sahneliyor. Çok iyi olacak. İnanıyorum.

Haydi hayırlısı.. Cevap yaz.. Öperiz..»

«Sen Ne Biçim Arkadaşsın?»

Prof. Op. Dr. «Baba Hüsnü»ye, (Hüsnü Göksel) telefonla Orhan'ın durumunu anlattım. Dinledi ve sonra patladı:

— Sen ne biçim arkadaşsın Fikret? Arkadaşın bu hale gelecek, sen hâlâ acaba şu mu bu mu diyeceksin? Derhal yaz.. Odasını hemen hazırlatıyorum. Sıkılmaz.. Şöyle tepeden tırnağa bir kontrola alalım.. Kalbini, midesini, ciğerlerini.. yaralarını.. Derhal yaz. Ona en güzel odamızı ayıracağım. Gelsin acele.. Makinasını falan da alsın, burada yazar, çizer.. Canı sıkılınca çıkar. Onu hiç sıkmayız, farkında bile olmaz hastanede olduğunun.. Derhal yaz, gelsin.. Bekliyorum cevabını. Ben şimdi emir veriyorum, odası için.. Yahu insan bu hale getirilir mi?

«Maddî ve Manevî İmkân Yok..»

Basınköy 19.9.968

«Fikret Kardeşim,

Sana yazacaktım. Adana'da olabileceğini tahmin ettiğim için bekledim.

Telgrafını şimdi aldım. İstememe rağmen hemen gelmeme maddî ve manevî imkân yok. Hiç olmazsa ay başına kadar... «İllet» hemen hemen geçmiş vaziyette. Verem olup olmadığım, sair hususlar üzerinde inceden inceye durdular. Hiç bir bok yok. Yâni sapasağlamım. Çalışıyorum da. Ufak bir apse vardı «Uzv-ü nâzik»imde o da geçti. Zaten Eskici Dükkânı çalışmaları için Ekim'de geleceğim. Kaytardığımı, işi önemsemediğimi sanma. Durum maalesef hareketime engel..

...

Ayten ilk günler bizde kaldı. Dün Tiyatro'ya gittim. Ara'lar yemeğe davet etmişler. Önümüzdeki salı günü bize gelecekti, fakat uzak olduğu için biz onu tiyatrodan alacağız.

Tel çekme yerine mektubu daha uygun buldum. Nasıl olsa ikisi de aynı kapıya çıkar.

Tümen tümen selâm ve sevgiler..»

Mayın, İstanbul'da oynuyor. Suvare, matine derken küçük İrep bir hayli yorulmuş.. Feride (İrep) göç sırasında acından ölür anasının kucağında.. Ana, farkedince feryat eder:

— Feridem.. Ferideeeeem...

İşte bilmem kaçıncı oyunda, anasının kucağında yorgunluktan uyuyakalan İrep, bu feryat üzerine sıçrar, sarılır anası Mavula'nın (Elif Türkân Çölok) boynuna!.

Oyundan sonra sorar:

— Ben ölmüştüm ya.. İşte öldüğüm zaman seyirciler öyle neden gülüyordu? Ne var gülecek? Ölüye gülünür mü?

«Öldürmekten Nefret Ederim..»

Basınköy 29.9.968

«Evet Fikret efendi ağa, gel bakalım!

Mahsus selâm edip, gülden nâzik hâtırı şerifi sivâl iderim.

Nasılsın gardaşım? Ben gardaşından sivâl idecek olursan...

Yahu dur be, bugün 29 Ekim.. önce bayramını kutlar, gözlerinden öperim. (Bu ağızı rasgele, şaka olsun diye yapmadım). Şimdilik üç adı yeni oyunumu bitirdim de onun konuşmalarına fazla angaje olduğumdan, dilimden atamıyorum bir türlü. Oyunun adları: 1 - TABANCA, 2 - DELİBOZUK, 3 - KARDEŞ PAYI. Üçüncü isim çok fiyakalı ama, arının deliğine çöp dürter gibi.. En iddiasızı galiba TABANCA. Bu yakınlarda Ankara'ya yolum düşerse alır gelirim, bir iyi güleriz okurken. Olmazsa yolların, sen okur kendi kendine gülersin.

...

Cumhuriyet'teki Çukurova röportajlarını lâyıkiyle izleyemediğimi itiraf ederim. Ama okuduklarım gayet güzeldi. Hele verilen istatistik bilgiler son derece nefis. Ara'nın fotoğrafları, Orhan'ın desenleri de öyle. Nasıl olsa GİDE GİDE 3684 falan'da okuruz.

Şaka bir yana, bunları derleyip topla, fotoğraflarla desenleri de al, GİDE GİDE'ler arasında çıkar. Dikkat ettim de Çukurova hâlâ BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE'nin Çukurovası. Bin yıldır bu böyle. Tabî rejimin kendi özel renkleri içinde. Ama ne olursa olsun, bu röportajlarla çok iyi bir iş yaptın. Gelirsem, sen gelirsen görüşürüz uzun uzun.

...

Murtaza tamam 325 sayfa olarak bitti. Varlık'ın bastığı kitap yeni kitabın 2. bölümü oldu ama, o da değişti hayli.. Çok seviyorum bu yeni şekli. Kitapçıya teslim ettim. Kapağı Oğuz Aral yapacakmış, içine de sanıyorum Ferruh Doğan desenler atacak.

...

Belki bu günlerde MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ'nin ikinci cildine başlarım. Belki de MURTAZA'nın devamlı olan ikinci cilde. Elimde daha yığınla malzeme var, yazılmış. İkinci cildin sonunda «Deyyus»u ne yapayım bilmem ki? Şaşırdım kaldım. Öldürmekten nefret ederim. Akıl hastanesine sokmak en iyisi ama, bu hususta en küçük bir bilgim yok. Önce galiba hastahaneye sokacağım. Bir fistül ameliyatı. Parmak atılmak gerekecek, Murtaza ameliyat masasında kalkıp oturuverecek:

— Abe erkek adama atılır mı parmak?

Anan yahşi, baban yahşi... Dinlemeyecek, sonunda kesip atacak:

— Ölürüm, gene de attırmam parmak!

Operatör Sadi beye anlattım, katıldı gülmekten. Onun asıl istediği, Müfettişler Müfettişi Bay Kudret Yanardağ'ı Kist Dermoit ameliyatı yaptırmak bana Gerçi herif kalıp itibariyle tam bir kırkanbar partilisi ama, gene de bizim gibi sebilûllah ameliyat masasına yatmaz. Bir dümeni olmalıdır. Bulacağız tabî yazarken..

Bunların dışında, SOKAKLARDAN BİR KIZ baskıda, DEVLET KUŞU, O.K. yayını olarak hakezâ baskıda, Mizah hikâyelerimi bir arada topladım. Adına da **MEDENİYET YULARI** diyeceğim..

Hüsam, ÖNCE EKMEK isimli hikâye kitabını Kasım ayı içinde çıkarmış olacak.

Görüyorsun ya, ameliyatlar, sancılar, ağrılar falan derken gene de bir hayli faal olabildim. Murtaza oyunu bitmiş halde ama, hâlâ Ulvi Uraz'a verip vermemekte müteredddim. Tek oyun hâlinde yıllarca gidebilecek bir oyun oldu. Arena tiyatrosunun tâ bilmem kaçıncı kattaki 265 kişilik salonunda ziyan ettirmekte mânâ var mı? Hooos, henüz Ulvi'nin ama, aklımdan da bunlar geçiyor. Rıfat Ilgaz, HABABAM SINIFI gibi üçüncü plânda bir oyundan 185 bin lira kazanmış.. Ben neden kazanmayayım? Ne için iyi kötü bir araba almıyayım? Kaldı ki hem 72. Koğuş, hem de YALOVA KAYMAKAMI ayrı ayrı bana bunu sağlayabilirlerdi. Olmadı. Acemiliğime geldi, kontrol etmeyi tiyatro sahiplerinin haysiyetine yediremedim, hokkanın altına gittim bir hayli. Bundan sonra ard düşüncelere paydos. Ilgaz'ın yaptığı gibi, her geceki gişe hâsılatını tesbit, not etmek. Herkes insana enayi diyor ve gülüyor. Doğru mu, eğri mi?

...

Ayberk'i görüyor musun? Görüyorsan oyunun bittiğini söyle. Oraya gelmeye çalışacağım ama, şimdi de Nâzım'ın evlenme dalgası. Kasımın 15 inde sanırım nikâh.. Olmasa, hemen atlayıp gelmekte hiç bir mahzur yok. Neylersin ki, bir takım kayıtlar şartlar insanı kısıtlıyor.

...

Asıl merak ettiğinin farkındayım: Kist dermoit yaraları tamamen kapandı. Şimdi sâdece fistüller var. Benimki en pisi, en komplekisi, en berbatıymış.. Ağrı falan pek yok. Hemen hemen hiç. Oturup, kalkmak, yazı yazmak, rakı içmekte engel olmuyorsa da, hafif bir akıntı... O da olmasa diyor gönül tabîî..

İşte böyle Fikret efendi ağa.. Buradan, yâni hâne halkından senin hâne halkına firâde firâde selâm ve sevgiler. Çocukların gözlerinden öperiz. Orhan Peker oradadır sanıyorum, onun da.. Ara'nın orada olacağını sanmadığım için öpücük gönderemedim.. Belki de «Ne yapalım evladım? Ekmek parası peşinde, Vaşington'dayız!» falan durumundadır.. Orada ise öper....

Senin de ayrıca gözlerinden öper, olanca delilik

ve densizlikle yüklü mektubunu acele beklerim. Kemal Aydar ve öteki arkadaşların tümünün keza, evleviyetle gözlerinden öptüğümü söyle...»

13.XI.968

«Fikret,

Mektubun elime yeni geçti. Sebep, PK 17 Basınköy postahanesine, bizim için gelen her mektup benim bu kutuya atılır. Bizse kutuyu sık sık yoklamayız. Senin mektup da gelmiş, beklemiş. Elime neden sonra geçti ki, iş işten geçmişti..

İstanbul'a geldin mi? Filmleri çektiniz mi?

Kardeş Payı'nı aldın mı? Okudun mu? Halk Oyuncularının Ankara kolu temsilleri buraya gelmiş. Göremedim. Oyunu Ayberk'e ver.. Bana da yaz.. Belki de yazmışsındır. Ben bunu postaya atarım, senin mektubun gelir.

Selâm sevgi..»

Kalbine Çok Dikkat Gerek...

Ara sıra dosyayı açıp Orhan'ın mektuplarını okuyorum yeniden.. Kalp, birkaç kez sıkıştırmıştı.. İyi bir kalpçiye gitmesini, ısrarla yazıyorum..

«Dediğinse Doğru. Bilhassa Göğüsteki Meretin...»

İst. 12.12.968

«Sevgili Fikret,

Daha önce yolladığın beş sayfalık bir kol çengi mektubunu almadım. Herhalde postada kayboldu. Bana telgrafınla birlikte bir mektubun geldi. Bu mekup da, önlü arkalı iki sayfadan ibaret. Hepsi bu. Beni asıl kızdıran, senden uzun zaman oyun hakkında iki satırcık olsun bir şey alamayışım. Oyunun eline geçip geçmediğini bile öğrenmek imkânı olmadı. Olmayınca aklıma kötü şeyler geldi, verdim veriştirdim. Salim Şengil burada idi. Ona da özel olarak seni görmesini, et-

tiğim küfürleri iletmesini bilhassa sâlık verdim. Herhalde şimdiye ricamı yerine getirmiştir. Ama beş sayfalık mektubun elime geçmemesi, bütün küfürlerin yönünü PTT'ye çevirdi şüphesiz. Yâni bir Adana deyimiyle, «Ne it değdi, ne mundar oldu..» İadei-nâmus eylemiş oldun benim nazarımda. (Pek bir önemi varsa tabii)

...

Neyse, boşver. Gelelim asıl noktaya. Aşk maşk diye bir şeyler çiziktirmişin. Asıl önemli olanı o. Lâf aramızda, aşksız dünyanın içine.. anlarsın ya? Hastalık, çeşitli ameliyatlar, şu bu. Ulan yüz veren de yok hani. Protokol gereği konuşsalar bile, o kadar. Gerçi bende de söz taarruzu bakımından henüz çaba, güç yok ya, olsun.. Onlardan birşeyler olurdu eskiden.. Bakışlarda, sözlerde, kırıtışlarda.... Vay avradını... Sana bir şey deyim mi? Böyle giderse yaşlanmış, kocamışlığı kabul edeceğim, en rahatı bu. Onlar aldırış etmiyorlar mı, ben büsbütün etmeyeceğim, hattâ belki de fizik, şimik, psikolojik ne bileyim bir takım kusurlar bulup, tabiî biçimine getirerek suratlarına vuracağım ki, «Gururum» kurtulsun!.

Şaka ediyorum. Büsbütün iltifatları dışında değilim de, benim hoşlanmadıklarımın iltifatı sarmıyor, mesele bu.

Bana gelince... Gerçekten çok iyiyim. Dediğin'se doğru.. Bilhasa göğüsteki meredin çok sinsi olduğunu biliyorum. Esaslı tedavi elbette lâzım. Oraya gelip, bir süre tedavi altında kalmak nasıl olsa olacak. Ama bugün, ama birkaç gün sonra.. Fakat olacak. Kilo almaya da başladım..

Oyun gerçekten, ikinci bölüm bilhassa, inandırıcı değil. Bunun farkındayım. Başka bir şey yapmak, «Olağan»ı zorlamak istedim de ondan. Yâni kendi çizgimi aşayım dedim. Sun'i olsa bile aşmak, aşabilmek. Ama şimdi böyle düşünmüyorum. Ayberk'i görürsen söyle, oyunu bana iade etmese bile oynamaya kalkmasınlar. Yeniden elden geçireceğim. Ne vakit? Bilmiyorum. Geçiririm herhalde..

MURTAZA romanı bitmiş, Nobel-Cem yayınları-

na verilmişti. Kapağı Oğuz Aral yapıyor. Kitabevi çok iyi bir baskı yapacak. MURTAZA oyunu ile birlikte satışa çıkaracaktı. Oyun, Sermet Çağan'ın ihmâli yüzünden sanırım bu yıl sahnelenemiyecek.. Sermet'in bütün ısrarı, gerçekten muhteşem olduğunu iddia ettiği oyunu Ulvi'de rezil ettirmemekti. Rezil ettirmemek sözü şuradan geliyor: Ulvi şahsen büyük aktör, kuşkusuz. Yalnız, sahnesi ufak, kadrosu dar. Bu bakımdan oyunu sahne ve kadrosuna uydurmağa kalkacak. Peki ne yapalım dedim? Sen karışma. En iyi şekilde en münasibini bana bırak. Bıraktık.. Aslı varsa, ki vardır, Halk Oyuncularıyla görüşmüş. Oynamak istiyorlarmış ama Ulvi'den muvafakat almamız gerekirmiş. Bu da doğru. Ondan sonra ancak ilân edebilirlermiş. Benim avukatlar Ulvi ile görüştü. Adamın bir şey dediği yok. Yalnız demiş ki: «—Halk Oyuncuları sağlam, düzenli bir topluluk değil. Oynayamaz, oyunu berbat ederler. Bana gelince, MURTAZA idealim bir tip. Bunu ben oynamak istiyorum. Orhan acele etmesin. Önümüzdeki mevsim matine-suare olarak oynamak suretiyle salonun küçüklüğünü telâfi ederim. Ama mutlaka başka yere vermek istiyorsa da engel çıkarmam!.»

Durum buraya kadar geldi dayandı. Şimdi ara ki Sermet Çağan'ı bulasın. May yayınevine hemen her gün uğradığım halde yok yok yok. Benim olmadığım saatte gelmiş de, şuraya gitmiş de, burada kalmış da... Baktım adam kaçıyor, ya da başka işleri var da onun için gözükmüyor, boşverdim. Oyun da kalsın. Hatta kafam kızarsa oturur kendi tiyatro anlayışıma göre, meselâ bir 72. Koğuş, bir Eskici, bir İspinozlar tekniğiyle yeniden yazar çıkarım işin içinden. Hani bir söz vardır, bilmemneyinin etini kesip kasaba minnet etmemek!.

YENİ GAZETE'de çalışan arkadaşlardan birisi benden bu gazete için elimde roman olup olmadığını sordu. Yok dedim. Gerçekten yok. Sonra, yâni eve gelirken otobüste aklıma geldi ki, var be.. MURTAZA yeniden yazılmadı mı? Vaaar. Kitapçı ve gazeteyle görüşüp yayınlanmasını sağlayabilirsem, Ankara'ya

gelip hastanede yatma işi tam anlamıyla olur. Çünkü Murtaza'nın telif ücreti beni yaza kadar maddî sıkıntıdan kurtarır. Mâmafi, Bülent, turne ve ekim, kasım, şimdi de aralık ayları 72. alacaklarımın on binin üstünde olduğunu söylemiş. Neyse, gene de şu Murtaza işi olursa daha iyi olur.

Kâadım bitti. Hepinizi hasretle kucaklarım. Kemal Aydar ve öteki arkadaşların gözlerinden öperim. Buradan da aynı şekilde selâm, sevgi.»

Ankara'ya gelen eş-dost, Orhan'dan haberler getiriyor; iç açıcı olmayan!. Olanaklar arıyorum, yurt dışında, hiç olmazsa tepeden tırnağa bir muayene... İç dünyası da düzelir belki.. Kimbilir?

Bir kaç «çâre» buldum, üstelik tam Orhan'lık..

«Evet Herhangi Bir Avrupa Şehrinin Cennet Dekoru İçinde..»

Basınköy, 19/20.XII.968

«Sevgili Fikret,

UÇAK/EKSPRES'le gelen mektubunu aldım. Çok acele cevap istiyorsun. Önce tel çekmeyi düşündüm, sonra vazgeçtim. Çünkü tel, çokluk mektuplardan sonra, hem de epeyce sonra geliyor.

Evet, herhangi bir Avrupa şehrinin cennet dekoru içinde tedavi olup yurda sapasağlam dönmek güzel şey şüphesiz. Ama ne yapalım? Olmuyor, herkese verdikleri pasaportu bana vermiyorlar vesselâm. Verirlerse «Hayır» diyecek değilim şüphesiz. Bu meseleyi daha etraflı konuşmak için bayram ertesi oraya geleceğim, kaşındın.. Hazırol, geliyorum! (Hareketimi ya tellerim, ya da gene mektuplarım. Karşılamağa kıta çıkarırsın..)

Cumhuriyet'te çıkan yazıyı gördüm. Bir bakıma iyi olmuş, bir bakıma iyi değil. Çünkü AST'la aramda olan, benim bireysel meselemdir, Cumhuriyet okurlarını pek, hattâ belki de hiç ilgilendirmez. Kaldı ki Bülent Akkurt'a gayet içten bir mektup yazmış, «....şâ-

yet AST.ın masrafları, anlaşmaya rağmen ödeme yapmaya müsait değilse vazgeçeyim bitsin gitsin!» demiştim. Cevap vermedi. «Baban haklı» demiş Kemâli'ye. Gerçekten serzeniş falan değildi. Olabilir. Zâten iki yıldır, başka hiçbir yerden almadığım topluca parayı ordan almıştım. Yazdığım ve çokluk karşılığını olsun alamadığım film senaryolarına bakarak AST'ın ödemesi ekstra ekstra, üç yıldız.

Neyse.. Bak, yurt dışında tedaviye gerçekten varım. Hem, varsa birikmiş paralar, para çıkmazsa öteberi alır insan. Birader kimler gitmedi benden başka! Böyle hareket etmekten maksatları ne anlıyamıyorum. Bırak ki bu davranış CHP devrinde böyleydi, 27 Mayısçılar devrinde böyle oldu; pardon DP devrini unuttum; koalisyonlar devrinde hâkeza, AP devrinde aynı nakarat. Yurdumdan, memleketimden, mahallemden, hele evimden ayrılmak, inanmazsın dehşetli zor benim için. Bu bakımdan, pasaport vermemekle beni ne başkalarına özendiriyorlar, ne de aman gitsem diye yırtınıyorum. Tam tersi. Kahırla lûtuf oluyor. Sonra iyi de yankı yapmıyor. Kemâl Tahir'e bile verip de bana es geçmek kıyl-ü kaal'i mucip oluyor. İnsan konuşmağa kalksa çok şeyler söylenebilir ama, adaaam sen de diyorum.

Hiç ama hiç bir şey karşısında vazgeçemezliğim yok. Ne şöhret, ne para, ne adıma reklâm, ne kitaplarımın dünya dillerine çevrilmesi, ne de kadın bahsinde. Yaşlanınca insan, genç kadınlara düşkün olur, kaprislerine boyun eğermiş. Bende böyle şey arama. Yüz vermedi mi, yahut boşverir göründü mü, «Hastir»i çekerim. Bu bakımdan huyumu seveyim. İnandığım şeylerde içtenimdir, o kadar. Köprüyü geçinceye kadar gâvura dayı diyemem. Ya gerçekten dayıdır, köprüyü geçmesem de, geçsem de aynı. Hele Rıza Nur'un sözde yasaklanmış rezaletnamelerini ikrahla okuduktan sonra..... (Ulan bunadım galiba.. Bunu da nereden çıkardım?..)

Mâdem çıkardım, bir nebze bir şeyler yazayım: İki bin sayfalık rezaletnâmeyi okuyup bitirdikten sonra Mustafa Kemâl ve İsmet'in gerçekten büyük çap-

ta insanlar, devrimciler oldukları kanısına vardım. Babam da her ikisinin aleyhinde idi ama, bir gün ağzından Rıza Nur'a benzer lâkırdıların çıktığını hatırlamam. Günün birinde diktatör olacak diye, bir de —benim anladığıma göre— şahsi kapris yüzünden ayrı baş çekmişti. Ahlâk bahsinde hayır.. Bana öyle geliyor ki, bu kadarını Rıza Nur da yazmış olamaz. Orijinalinden kopya edenlerin ilâveleri olabilir. Şimdi daha iyi anlıyorum, bu adamlar ne bok, ne ciğeri iki para etmez insanlarla çalışmak zorunda kalmışlar. Ata ve İnönü detaylarla değil, asıl büyük mesleyle uğraşmışlar: Türkiye Cumhuriyeti'nin, modern Türk devletinin, lâisizmin kuruluşunu gaye edinmişler. Her şeye rağmen bu gayeye ulaşmışlar. Ulaşmışlar ama bugün ne halde bu canım devrim!. Bu ayrı bir konu. Yoksa düne, Mustafa Kemal ve İsmet'e dil uzatılamaz kanısındayım.. O devrimin hayattaki en güçlü sahibi İnönü ise, gene aynı dâva'nın «sil yeni baştan» kabilinden sahibi. Bir değil bin Rıza Nur halt etmiş.

Şimdi bunları İnönü'ye yağ çekmek için mi yazıyorum? Yoo. Adam iktidarda değil, beni ise gayet iyi tanırsın. Söz konusu etmeğe bile lüzum yok.

Neyse ağa, bunları geldiğim zaman daha etraflı konuşuruz. Bayramertesi, Salı olmazsa Çarşamba sanıyorum, oradayım. Evcek, bürocak bayramınızı, yılbaşınızı kutlar, gözlerinizden öperim.»

«Yolsuz Kalıverince Ne Yapayım?»

İst. 25.XII.968

«Sevgili Fikret,

AS'T'ın, orada Kemâlîye verdiği sıkı söz gereğince, 1.000 Türk'ü hâlâ bekliyorum. Onu alayım ki hemen hareket edeyim. Kemâli'nin söylediğine göre, parayı bayramdan önce mutlaka yetiştirecekmiş. Yok, yok, yok.. Galiba, Cumhuriyet'te çıkan yazıya kızdı. Sanki yalan yazılmış, iftira edilmiş. İyi de oldu. Ne yâni? Sus sus sus.. Ne faydası oluyor? Hiç. Bu yakında Sermet'i gördüm. O da yazıdan hissesine düşeni almış, ki,

gönül komuştu. Ne yapalım? Sağlık olsun. Her halde Ulvi de aynı hâldedir. Onunla konuşmuyorum. Daha doğrusu hastalığım dolayısiyle Sıraselviler'de falan boy göstermeme imkân olmuyor.

Sermet: «—Ağabey, dedi, istersen Ulvi Uraz'a verelim Murtaza'yı. Hemen yarın provalara başlıyabiliriz! Ama ben, ona verilmesine taraftar değilim. Nasıl emredersen öyle yapalım» diyor.. Galiba «Peki» diyeceğim. Çünkü Sermet Halk Oyuncularının peşinde ama, bütün tiyatrolar repertuvarlarını yapmış, ilân etmiş durumdalar. Sığıntı gibi, ya da zıptıkçı gibi, araya girmek hoş değil. Ulvi Uraz'da ise değişmiş bir şey yok.. Şu oynamakta olduğu HAM HUM ŞARALOP'tan sonra girecekti, girer. Yolsuz kalıverince ne yapayım? Çaresiz he diyeceğim. Üstelik aramızda anlaşma da var..

Burada bir kitabevi ile, çıkmış bütün kitaplarım üzerinde bir anlaşmaya varacağız galiba. ORHAN KEMAL serisi yapacak. Standart bir seri. Ne para alacağımı henüz bilmiyorum. O, bir statü hazırlayacak, bakalım.

Geçen gün MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ'nin ikinci cildine ciddî ciddî sarıldım. Baktım tıkır tıkır gidiyor kâfir. Galiba hastalığı falan bir kenara itip kolları sıvayacağım. Haaa, geçen sefer, yâni Müfettişler Müfettişi'nin ilk cildini yazarken Nadir Nadi beyden 2000 avans rica etmiş ve almıştım. Bu sefer de böyle bir şey yapamaz mıyız acaba? Ben evden pek çıkamadığım için gazeteye bile gidemiyorum. Sırası düşerse, yâni Nadir Bey oraya uğradığı vakit, bir yolunu düşürüp sen işi koparabilir, yâni, üstadın usulü veçhile elinden 2000 avans verilsin gibilerinden bir kâğıt alıp bana uçurabilir misin?

Bütün imkân ve ihtimalleri yoklıyacağız ne yapalım?

...

Postaya yetiştirmek için kısa kesiyorum. 1.000 Türk geldiği, ya da geldikten hemen sonra ilk vasıta ile oradayım. Bundan önceki mektupta hemen hareket edeceğim deyişim, 1.000 Türk'ün bayram ertesi gelmiş olacağına inanmamdandı. Hâlâ yok..

Kemal Aydar ve öteki arkadaşlarla, senin, hane halkının gözlerinizden öperim kardeşim. Hoşça kal..»

«Yaşadığımız Günleri Namusluca Yazıyorum da Ondan..»

Basınköy, 28. XII. 968

«Fikret,

Ne oluyor? Postadan mektuplarımız mı kaybolmağa başladı artık? Hayret. Niçin? Neden kaybolur? Çalınır mı dersin? Kim çalar? Ne için çalarlar? İş bu kerteye gelip dayandıysa aşk olsun AP iktidarına!.

AST, galiba senin Cumhuriyet'teki yazıya içerledi. Kemâli'ye verdiği sözü olsun yerine getirmedi bugüne kadar. Bin lira gönderecekti. Hem de bayramdan önce. Şöyle bir hesap yapmış, on bin küsur alacağım varmış aşağı yukarı. Üç binini lütfetmişti, kalmıştı yedi bin. Bu davranış aramızdaki sözleşmeye tam anlamıyla aykırı. İşi avukatıma havale eder, 72.'yi sahneden kaldırmakla kalmaz mahkemeye de verebilirim. Daha gerekirse bir basın toplantısı, içimi adamakıllı da dökerim. Lâkin gel gör ki AST'a karşı özel bir sevgim var. Oyunumu gerçekten iyi oynadılar, çok iyi değerlendirdiler. Olmaz, hiç birini yapamam, yapmayacağım. Hattâ şimdiden alacaklarımdan falan vazgeçtim, unuttum. Ama diyeceksin ki henüz karakış girmedi. Sen hastalıktan yeni kurtuldun. Yeniden yazı makinasının başına geçip kendini yorman sağlığına aykırı. Ne yapalım?

Dün Heybeliada sanatoryumuna gittim. Yeniden dört film. Duman falan kalmamış. Streptomisin iğnelerini kestiler. Ağızdan bir ilaç sadece. Buna ayrıca çok sevindim. Yâni dumanın falan geçmesine. Zaten ben Ankara'ya gelirsem seninle konuşmak, ahbaplık etmek için geleceğim. Bir de şu pasaport meselesi. Pasaportu alayım da dursun. Günün birinde yeni bir davet oluverir, pasaport engeliyle karşılaşılmaz bundan önce olduğunca.

Telgrafımı herhalde aldın? Gerçekten tek engel para. Elde avuçta hiç mi hiç bir şey kalmadı. AST'-

ta 7.000, Ulvi Uraz'da 2.000 yatıp durur, ben burada para sıkıntısı çekerim. Sağlık durumum iyi olsaydı, onları bir tasarruf sayar, yeni roman ya da romanlara çoktaaan başlardım. Ama bu sıralar mutlak dinlenme tavsiye etmişlerdi. Rakıya çoktan paydos dedim. Arada siyah şarap, o da bir bardak. Bu sâyede hastalıkların önünü aldım.

Bir yerlerden herhalde biraz para bulacağım. O zaman tren mi olur, otobüs mü, taksi mi? Ver elini Ankara!

Son mektubumda, aklıma gelen bir fikri yazmış, senden yardım istemiştim. Belki ikinci mektup da geçmedi eline, yeniden yazayım: MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ'nin ikinci cildine başladım. Tıkır tıkır yürüyüp gitmesi için biraz para lâzım. Tiyatrolar kulaklarının üzerine yattıklarına göre, yeniden dönelim vefakâr Bâb-ı Âli'ye demiştim. Bunun için de aklıma Cumhuriyet ve Nadir Nadi Bey gelmişti. MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ'nin ilk cildini yazarken Nadir Bey böyle bir avans çıkartmıştı, 2.000 TL. kadar. Kitabı çabucak yazıp teslim ederken bu iki bini düşmüşlerdi. İkinci cilt için de böyle bir yardım yapılamaz mı? Tabî yılbaşından sonra ve Nadir Bey oraya geldiğinde. Bir nabzını yoklayıver olmaz mı?

Bakıyorum da, ne mutlu (Romancı)ları var Türkiye'nin!.. Her yandan desteklenirler. Kimi, incir çekirdeğini doldurmaz konuları masal havasına bürüyerek işler, astronomik rakamlara varan telif ücretleri alır, kimi hiç bilmediği konulara el atar, başarısız, tatsız, okuyucuyu canından bezdiren kerpiçler meydana getirir roman adına, övgüler arş-ı âlâ'ya çıkar. Her ikisi de zamanından kaçar konu seçerken. Tarihin karanlıklarından ölü kişiler bulur, icat eder, işlediğini sanır. Hey gidi sanat hey! Güya, tavsiye mektubu, kartvizit, dayı falan kabul etmezdi sanat. Hani? Reklâm, haksız beyanlarla okuyucunun kafasını karıştırıp, eğri, doğru, kara, ak, çirkin güzel, kuzgun şahin gibi gösteriliyor. Kim mi bu dört ayakları üstüne düşenler? Elmâlûm!..

Bakıyorum da, yukardaki tiplere yıllardır övgüle-

rin daniskalarını yapmış kâselis'ler, bana tam tersi davranmışlar. Yazdıklarımı ya görmezlikten gelmişler, ya da alçaltıcı, gözden düşürücü, halkın ilgisine rağmen önemsizmiş gibilerinden kalem oynatmışlar. Neden? Çünkü tarihe kaçmıyorum, yaşadığımız günleri namusluca yazıyorum da ondan. Böyle olunca, yaşadığımız günlerin eleştirisi çıkıyor ortaya! Ben de bilineni yeniden yazıyorum: Adaaaam sen de. Kervanı yürütüyoruz ya, ona bak!

İşte sana hayli uzun bir mektup. Bunu taahhütlü vereceğim ki kaybolursa hak iddia edeyim. Haydi hoşça kal. Bürodakiler dahil, hepinizin gözlerinden öperim kardeşim.»

Yıllar Yılı Tanık Oldum..

Yıllar yılı tanık oldum. Apaçık karşısında olanlar değil, O'nun en umutsuz, parasız; ama parasızlığa, umutsuzluğa karşın, inancından, gittiği inandığı yoldan bir nebzecik dönmeyi aklından geçirmeyen Orhan'ın, kılcal damarlarını tıkayan «insan şekline, dost şekline bürünmüş pıhtıcıklar» olmuşlardır, çok yakın bilinen bazı arkadaşları, meslekdaşları..

O'nun en parasız, çılgınca bir hayat sürmek için değil, evdeki tencerenin kaynaması için on, on beş lira aradığı günler, gülerek, sırnaşarak yanına gelmişler, suret-i haktan görünerek, «Gardaş.. Gardaş.. Son romanımı altmış bin liraya sattım..» demişler, akıllarınca ezmişlerdir Orhan'ı, O'nu işe yaramaz bir yazar olduğu kanısına sokmak istemişler, bunda başarılı da olmuşlardır zaman zaman!.

O'nu, gittiği, inandığı yoldan çevirmek için, kimdi, kimlerdi «dünyalık»lar «vaadeden»ler? İstanbul'a ilk geldiği yıllar, ikibuçuk liraya İstanbul röportajı yaparken, o ikibuçuk lirayla, gazocağına gaz, iki ekmek, zeytin alıp bir iki odalı evine koşarak giden, yeni, yepyeni öyküler yazmak yazabilmek için gazo-

cağında ellerini ısıtırken, paltosuyla çalışırken O'na «Dünya nimetleri» vaadedenler?

«... Orhan Kemal, sen Türkiye'nin Panait İstrati'si olabilirsin.. İşse iş, imkânsa imkân.. Kitapların ardı ardına basılır, yabancı dillere çevrilir. Yalnız bir beyanat yeter, bir beyanat.. Benim solculukla, komünistlikle ilgim-ilişiğim yok demen yeter, bütün bunlara kavuşmak için..»

Bunlar, bu gibiler, Orhan'ın işlerini bozan «görünmez gizli eller» olmuşlardır. Yıllar yılı, O'na en içten (!) davranır görünmüşler, ama ardından etmediğini komamışlardır.. Yüzüne karşı övmüşler, çevrede O'ndan yana görünmüşler, ama gene de, O'nun, için için kahrolmasına neden olacak faklar kurmuşlardır.

Kimdi, kimlerdi bunlar? Kimdi, O'na «Türkiye'nin Panait İstrati'si olursun, sen iste» diyen o zamanların üniformalısı? Kimin hesabına yapmışlardı bu öneriyi, neden yapmışlardı?

«Ben Orhan Kemal'im.. Halkımın yazarıyım, değil Türkiye'nin, dünyanın Panait İstrati'si olmak istemiyorum..»

Öneriyi yapana —sonraları Orhan Kemal için ağıtlar düzecektir— verdiği cevaptan aklımda kalan şunlar:

«...Biliyorum, belki de iyi niyetle yaptı... O zamanlar iki üç kitabım mı ne çıkmıştı?.. En parasız, en umutsuz zamanlarımdı... He deseydim, durumum başka olurdu ama, bu, namuslu Orhan Kemal olmazdı, olamazdı... Çok teklifler yapıldı böyle... Adana'da, ilk defa polis merkezine çekildiğimizde... Fabrikayı biz yaktık deyin, biz sizi kurtaracağız, demişlerdi.. Neler neler vaadetmemişlerdi?

O zamanlar, Menderes, Menderes iktidarı Amerika'lılara Türkiye'de korkunç bir komünist şebekesi olduğu havasını vermek istiyorlardı, para koparabilmek için.. Daha sonraları da işte bu teklif geldi.. Şa-

şırmadım, çünkü alışıktım, idmanlıydım.. Ben, ben kabul edecektim bunu ha? Yine de kızmıyorum, iyi bellememişlerdi Raşit Kemali'yi, Orhan'ı senin anlayacağın.. Ne zaman yüz yüze gelsek, bu, aptalca mı diyeyim, iyi niyetli mi ne teklifi yapanla, içim bir hoş olur.. Evet çok tutulan bir şair ama, şiirlerine mi, bana ettiği satın alma teklifine mi inanayım, çıkamam içinden..»

«Tükürdüğümü Yalıyamıyorum Vesselâm..»

Basınköy, 31 XII. 968

«Sevgili Fikret,

Son telini de aldım. Bugünlerde bir hayli mangırlanacağım gibi görünüyor. Derhâl oradayım. Birkaç gün kaynatırız. Sonra döner, başlarım mesâi-i mubarekeme.. MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ ile MURTAZA'nın ikinci cildi kafamda kıpırdaşıp duruyor. Murtaza'nın ilk cildini Nobel yayınları sanırım Şubat/969'da piyasaya atmış olacak. Güzel bir kokteyl ve imza günü düzenleyecek. Kitabın her bakımdan özüne lâyık olmasına dikkat edecek ve ettiğini de görüyorum.

Öte yandan, şimdiye kadar çıkmış kitaplarımın yeni bir baskısı, ya da ORHAN KEMAL KÜLLİYATI'nı buradaki bir kitabevi yapacak. Ancak, kitaplarımın tümü serbest değil. İkinci, üçüncü baskıları bitmiş olanların. Ötekiler de tükendikçe seriye girecekler.

AST.ta ses seda yok. Bakalım belki de bir gün uyanır. Uyanmazsa dürterek uyandırmak gerekecek. Fakat hayretler içindeyim, bu kadar sıkı anlaşmalar muvacehesinde bu vurdumduymazlık niçin? Anlamıyorum. Ulvi Uraz'a gittim, görüştük. Yazına bir hayli alınmış. Ama onda kalan kısmını Ocak ayında tasfiye edeceğini söyledi. Zaten Murtaza oyununu gene ona vereceğim. Arada sözleşme var. Tükürdüğümü yalıyamıyorum vesselâm. Sermet Çağan'a hemen sahneye koyması için gerekenleri söyledim. Bakalım. Orta oyunu tekniği falanı bir kıyıya itip, kendi tiyatro anla-

yışıma göre yeniden yazıp, mevsime, önümüzdeki mevsime yetiştireceğim.

Kardeş Payı'nı yeniden ele aldım. Çok daha inandırıcı oldu. Zorlamaları falan attım. Temiz, heyecanlı bir oyun oldu. Bu kış Evlerden Biri'ni de bitireceğimi umuyorum.

İşte böyle. Yeni yılınızı kutlar, mutluluklar dileriz..»

Kara Haber Telgraftan Tez Gider..

Basınköy 27. 1. 969

«Sevgili Fikret,

Telefonla bildirdiğim pasaport numarasını elbette aldın. Aradan hayli zaman geçtiği halde müsbet veya menfi herhangi bir iş'ar olmadığına göre durum muallâkta demektir.

Sana yeni bir havadis: Şu son birkaç gün içinde iki yeni hastalık daha çıktı meydana: 1) Taşikardi, 2) Anfizem.

Taşikardi, kısaca, kalp yaramazlığı, çarpıntısı falan; Anfizem'se solunum darlığı. Menşei tabî kalp yetersizliği.

Öyle görünüyor ki doğa, beni rahat bırakmayacak. Çok berbat bir şey bu.. Soluğunu alamıyorsun yahu. Sanki havasız kalmışsın bir yerlerde gibi, lânet bir şey. Gelişince ünlü Bleberg'in hastalığının tıpkısı mı olacak dersin? Şayet böyle bir gelişme gösterirse, boku yedik demektir. Çünkü bizde bir doktor Barnar yok.. Hem de çok masraflı.

Şimdiye kadar pek de heveslenmediğim pasaporta bilsen birden nasıl ihtiyaç duydum tasavvur edemezsin. Yukarda paramız olduğuna göre, kendimi Avrupa'nın herhangi bir yerinde tedavi imkânına kavuşabilirim. Ne için vermezler anlamıyorum ki? Türkiye'ye bu kadar mı lâzımım? Verdikleri arasında askerlik ödevini yapmamışlar bile var. Tuhaf, çok tuhaf hattâ.. Bu tuhaflık tâ CHP zamanından beri süregeliyor. DP, Millî Birlikçiler, ardından koalisyonlar, şimdi de AP..

Şu işi halledersen sağlığım bakımından beni ihya etmiş olursun..

Yolladığım kitapları aldınız mı?

Gözlerinizden öperim. Hoşça kalın kardeşim.»

Orhan'ın bu yakarışlı mektubunu, hastanede yatarken aldım.

Ciddi Bir Telgraf Daha..

Orhan'dan ciddi bir telgraf.. Mektup-telgraf değil, bilinen telgraf. Bunu ender anlarda yapar..

«7.2.1969 Basınkoy

çok uzulduk buyuk geçmış olsun cerrahpaşadan selam gozlerınden operım

orhan kemal»

«Sen Benim Hastalığıma Üzülürken»

Cerrahpaşa, 8.2.969

«Fikret,

Az önce Kemalî mektubu getirdi. Ben senin hastalığına üzülürken, baktım sen de benimkine üzülüyorsun. Hem de ne heyecanla!.. Yavaş oğlum, heyecanlanma... ne oluyorsun?

Ben gayet iyiyim. Filimler, Elektrolar, idrar tahlilleri her şey, normâl. Şubatın 17 sinde taburcu olacağım. Mesele: Aşırı yorgunluk!

Ankara'da herhangi bir şeyim yoktu. Olsa atlayıp dönmezdim İstanbul'a..

Dr. Orhan Ersanlı, «Şubatın 17 sine kadar dinlen» dedi. Mesele bu.

Ben asıl seni merak ediyorum. Demek boğazına dikkat edersen mesele yok! Et. Cemşir Ağa'lığı bırak..

Mektubumu kısa keseceğim. Kemâli postaya yetişirecek. Toptan gözlerinizden öperim canım kardeşim..»

«Azrail Zaman Zaman Yoklamağa Başladığına Göre...»

Basınköy, 18.2.969

«Sevgili Fikret,

İki haftalık bir revizyondan sonra taburcu edildim, evdeyim şimdi. Elektro, filimler falan, ne kalpte ne de ciğerlerde en ufak bir falso olmadığını açıkladı. Yalnız karaciğer. Bu da son zamanlarda bolca yediğim yumurtayla Heybeliada hastahanesindeki bir bayan doktorun tavsiye ettiği bir ilâcın yüzünden olduğunu sanıyorum. Karaciğer su toplamış, soğukalgınlığı, bronşit, öksürük, geceleri öksürükten uyuyamamak vb. nefes darlığı yapmıştı. Hastahaneye geldiğim akşam yapılan bir iğneyle ferahlamıştım. Ben belki gene de yatmazdım, bereket Çetin Altan'a. Sağ olsun, (Pardon, sol olmakta devam etsin) aldı beni götürdü. Hiç de fena olmadı. Olmadı ya, hastahaneye yığınla para verdim. Kaabilse şu Bülent Akkurt dostumuzun kulağını büküver. Bu ay yollayacağını hâlâ yollamadı. Yollayıversin. Elde avuçta olanları hastahaneye yatırdık.

Bunun dışında, sana yeni basılan MURTAZA'mı yolladım. Oku, fikrini yaz. Üçüncü bölüm hayli kısa. İkinci baskısında yetmiş sayfa kadar ek yapacağım. Beşyüz sayfayı bulur ki, o zaman ikinci cildine hâcet kalmaz.

Şimdilik bu kadar. Cerrahpaşa'dan bir mektup yollamıştım. Almadın mı? Sen nasılsın. Aman kendine iyi bak.»

«Salın Topal'ın Tahta Bacağıyla İlgilenmeyi Unutma..»

Eskici ve Oğulları, «ESKİCİ DÜKKÂNI» olarak, yine de AST'a verildi. Orhan, birkaç kez Ankara'ya geldi..

Yine de gülmek, gülebilmek, yaşantıyı bir yerde «gırgıra» almak.. İlacımız bu, ortak kullanılan..

Demli çaylar, ateşi iyi «vurulmuş», tömbekisi «iyi sarılmış» nargileler, gençlik parkında.. Orhan'ın artık eskisi gibi öksürmediğine seviniyoruz, seviniyorum.. Bazen bir sigara alıyor, elinde oynuyor, yakıyor, bir nefes çektikten sonra bırakıyor..

Sağlıklı görünmeye çalışıyor..

— Var mısın iki tek'e ulan?

Kızıyor, kızıyor tavla bilmediğime, öğrenmediğime, öğrenmek istemeyişime!.. Bilsem, oynasak, yense, nasıl keyiflenecek?. Ayten'le oynuyor çoğunluk, işaret, mişaret kâr etmiyor, yeniyor Ayten.. Bu sefer ben yükleniyorum; «Tuuuuu, avrada yenildi..»

Gülüyoruz.. Gülüyoruz katılırcasına.. Mayın oyunumdan, Ankara'da, İstanbul'da oynamasına karşın, bir liracık bile alamadığıma gülüyoruz!. Hakları yenilenleri, sömürülenleri anlatıyoruz, kendimiz sömürülüyoruz yaşam boyu!. Buna da gülüyoruz!. İrep'i kızdırıyoruz.. «Daha beş-altı yaşından başladılar seni de sömürmeye.» İrep kızıyor.. İrep'in kızmasına da gülüyoruz!

Bu aslında, ağlamanın, hırstan hınçtan ağlamanın ta kendisi geliyor bana.. Ama yine de dünya güzel, işi buradan alınca daha bir kolay mı oluyor işler?. Orhan'ın alacaklarını hesabediyoruz.. Buna da gülüyoruz!. Acep öfke mi bunun adı, içten içe?

Basınköy, 19 Mart/969

«Sevgili Fikret,

Takvim, dün için «Kocakarı soğuğunun sonu» diye yazıyor. Dün öğleden sonra iyice soğuktu, eve kaçmıştım. Soğuk asıl bugün.. Onun için çıkmamayı uygun buldum.. Şimdiye kadar Cumhuriyet için hazırlamakta olduğum MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ'nin yüz sayfaya yakınını yazmıştım. Hem de bir hafta içinde.. O kadar memnundum ki, sağlık durumum bu yüzden olsa gerek iyice düzelmişti. Bugün evde kaldım. Yazdıklarımı gözden geçirdim. Pek fazla düzeltme olmadı. Yarın devam edeceğim, önümüzdeki hafta so-

nunda, yâni bugün ne? Çarşamba. Pazartesiye romanın yarısı biter sanıyorum. Öbür yarısı da gelecek ay içinde, pek pek gelecek ayın sonunda bitsin. Gazeteye teslim edeceğim.

Ankara'dan döneli hayli olduğu halde mektubu geciktirişimin sebebi, pasaport işi için kesin sonucu alıp ondan sonra yazmaktı. Gelgelelim hava. Benim avukatla gitmiştim Emniyet'e.. Dosya çıktı, baktılar, hep aynı nekarat: Mâhut muhakeme sırasında bir yazı gelmişmiş Adliyeden: Yurt dışına çıkamaz diye. Bu yazının karşılığı gelmeliymiş. O davadan yalnız beraat etmek değil, üstelik beraat kararı Temyiz tarafından ekseriyetle onaylandığı halde hâlâ falan da filân da falan.. Sanki koskoca Emniyet bu dâvanın encâmını bilmiyor. Mâmafi istedikleri kâğıdı almaya çalışıyorum. İnşallah alırım da pasaportumu verirler!..

Pasaport masaport geç bir kalem. Olursa olur, olmazsa umurumda bile değil.. Sen asıl bana ESKİCİ DÜKKÂNI'ndan bir şeyler yaz. Gidip gördün mü provaları? Bilmiyorum provalara başladılar mı? Bu konuyu sen de en az benim kadar seversin. O bakımdan desem de demesem de ilgileneceğin muhakkak. Sakın Topal'ın tahta bacağıyla ilgilenmeyi unutma. Güner Sümer'e anlatmıştım. Fikret bu işi gayet iyi çaktı, o size yardım eder demiştim.

72.deki gibi telgraf, telgraflar bekleyeceğim senden. MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ'ni hızlı bir tempo ile hazırlamamın bir sebebi de, provalar ilerlediği sıra tekrar Ankara'ya atlayıp gelmek ve gülelim!..

MURTAZA'yı yenibaştan imzalayıp Cumhuriyet bürosu adresine mi, hayır taahhütlü olarak Ayten Otyam — Basın Sitesi adresine yollamıştım. Alıp almadığınızın iş'arı!.

Pasaport işi olur olmaz bildiririm. Selâm, sevgiler, gözlerinizden öperim.»

«Gerçi Bu Önemli Bir Başarı İse de..»

Basınköy, 3 Nisan 969

«Sevgili Fikret

Başarını gazetede okuyunca, telle kutlayayım dedim, sonra caydım. Gerçi bu önemli bir başarı ise de, gene de nümayişi sevmezsin diye düşündüm.

Seni kutlar, gözlerinden öperim.

Bundan önceki mektubuma cevap vermedin. Murtaza yollamıştım. İkinci sefer. Alıp almadığını yazmadın.

Daha daha nasılsın? Nasılsınız?

Roman ilerliyor. Yarıyı geçti. Çok memnunum. Adını «Üç Kâğıtçı» koyduk ikinci cildin.

Cevap yaz. Hepinizin gözlerinden öperim. Buradan selâm, sevgiler.»

Bir Bomba Patlıyor Başkent Ankara'da...

Topal Eskici emmim geldi, güm güm geldi.. Bacağının teki tahta olan Topal emmim.. Güp güp geldi, durdu, titriyordu koca bedeni, baktı baktı ve haykırdı:

— Bu memleketin kurtuluşuna bacak vermediyseniz anlayamazsınız.. Bugün dükkânınızı, yarın toprağınızı, sonra da karınızı, ırzınızı, namusunuzu...

Gözünden yaşlar akıyordu..

Salt onun mu?

Bilmem kaç kişinin?.

Perde inende Ankara Sanat Tiyatrosu'nun o küçük salonu korkunç bir alkış, korkunç bir uğultu içinde!..

Oyuncular, başta Topal emmim (Rana Cabbar), karısı (Emel Çeviren), Büyük Oğul (Salih Kalyon) harika oyunuyla küçük oğul (Çetin Öner), Kasımpaşalı Ünal (Erkan Yücel), gelin, berber, kasap, kahveci, manav, ırgat başı, göçmen, memur, genç doktor, duvarcı Celal, Şampiyon... tiyatronun ışık-

çısı Özer, pala bıyıklı marangozları Halil, İsmail.. Yönetmen Güner Sümer, dekorcu Osman Şengezer, hepsi, herkes ve Orhan Kemal.. Hepsi kıvançtan ağlamaklı!

O, tüm veryansın edilmiş ışıkların altında oyunculara sarılıyor, Güner'in elini tutuyor ve yıkılmasına ramak kalmış, sallanıyor!

(...Vatanın kurtuluş savaşında bacak vermeyenlerin aksine, o, yabancılara dükkân, ev, tarla satmanın yurdu satmak anlamına geldiğini idrak etmektedir.

Uyansınlar... Yurt satılmamalıdır.. Satın almak isteyenlerin çabası boşa çıkarılmalıdır. Vatan, her şeyin, hattâ çok büyük bireysel çıkarların bile üstündedir!.

ESKİCİ DÜKKÂNI'nda ben bu gerçeği belirtmek istedim. Bir de, toplumun kendine özgü kanunları karşısında bilinçlilikle bilinçsizliği belirtmeğe çalıştım.

Bilmem attığım taş istediğim kuşu vurdu mu?)

Vurmuştu.. Bu haykırışlar, bu alışılmamış alkışlar, bu ayakta tempoyla bağırışlar; Orhan'ın anlatmak istediğinin, bu anlatılanda yalnız olmadığının, bunun çığ çığ büyüdüğünün simgesi olmuştu..

«..Bolşevik Pezevenk Ama Ne Yapayım Çok Güzel Yazıyor Birader!»

Basınköy, 10/VI/969

«Sevgili Fikret,

Bu pazar, yâni dün, bizim lokantacı Mustafa'nın hususisine atlayıp, ver elini Ankara! diyecektim. Mektup yerine kendim gelecektim oraya yâni. Gözüm kesmedi. Havalar mâlûm, çok sıcak.. Yol da uzun. Velhasıl iki ucunu bir araya getiremedim. O, yâni Mustafa, Ankara'dan araba ehliyeti almak sevdasında. Bugünlerde hâlâ orada olması gerekir. Sınava girecek. Sana

başvurmasını söyleyecektim, vaz geçtim, caydım. Her şeyde sen, her şeyde sen.. Eski deyimle: İllâllah ve resuli...

Memet Fuat'ın Yeni Dergi'sini gördün mü bilmem? Daha çok benim 1969 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanışım dolayısıyle bir kampanya açıldı. Nedenini bilmiyorum ama, kestirmek zor değil. Kampanya dedim, sözün gelişi. Aslında bir bardak suda fırtına.. Ama Rauf Mutluay'la Tahir Alangu'nun cevapları beni doyurdu. En çok öten de Leyla Erbil denen hatun. Elli beşten sonra ne gereği varmış bana ödül'le paranın?. Elli beşten sonrakileri tanımadığı anlaşılıyor. Tanışırsak, kanısını değiştirir sanırım. Çünkü ne varsa elli beşlerden sonrakilerde var.

Asıl dikkatimi çeken, şimdiye dek verilen Sait Faik armağanlarına hemen hemen hiç tepki gösterilmezdi. Aslında bana da tepki, oturmuş bir hikâyecinin böyle yarışmalara girmesine. Ama ne olursa olsun, Sait Faik Hikâye Yarışması yönetmeliğinde ben ve benim gibi hikâyeciler üzerine hiç bir kayıt yok.

Neyse, olur. Olması gerek. Bunun, gençliğin saf bir tepkisi olduğunu bilsem, aldırmam, hatta hoşuma bile gider ama, kazın ayağı başka gibi geliyor bana.

Dün, Önce Ekmek kitabını, benim değil de bir başka hikâyecinin kitabı gibi okudum. E birader, Tahir de haklı, Rauf da. Çok sıkı hikâyeler. Sen söyle, yanılıyor muyum? Yeni ses ne demek? Her sanatçı hayatında bir kez, bir ses bularak kişiliğini ortaya kor ve hep kendi sesiyle konuşur. Her kitapta ayrı ses olmaz ki? Kaldı ki, Önce Ekmek'teki ses, benim alışılagelmiş sesimden/ bir hayli ayrı..

Neyse, sağlık olsun. Sonra, bu armağanı da yalnız başıma kazanmadım. Faik Baysal'la bölüştük. Bilmem sen ne dersin bu işe?»

Bir Şey Demedim, Bir Anıyı Yaşadım..

— Hoş geldin Baysal.. Çök bakalım çaya..

Dünya gazetesinde, odamda, Orhan Kemal'le «sabahiyye» yaparken geldi Faik Baysal.. Keyifsiz-

di, keyifsizliğinin nedeni yolsuzluk.. Romanı var elinde, Cumhuriyet'e vermek istiyor.. Cevat Fehmi «Getir» demiş ama, «Ah O.. Ah Yaşar Kemal!.»

«Bozar mıymış işini?», «Korkuyorum işimi bozar diye.. Tesir altında bırakır be birader Cevat Fehmi'yi.. Ne yapsam, ne etsem?. Hergün, her saat gazetede be birader.. Bir aralık ayrılsa damlayacağım, konuşacağım Cevat Bey'le, ama olmuyor be birader...»

Faik Baysal, ağlamaklı!.

— Baysal, senin işin ne kadar sürer Cevat Beyle, kaç dakika meselâ?

— Yahu, on onbeş dakika. Ne olacak, alt tarafı bir roman satışı konuşması..

— Bir dakika dur bakalım, önce Cevat Bey, Yaşar Kemal gazetede mi?

Santraldan öğrendim, ikisi de Cumhuriyet'te..

— Bana Yaşar Kemal beyi bağlar mısınız?

.....

— Buyrun ben Yaşar Kemal..

— Efendim, bir sanat dergisi için sizinle röportaj yapmak istiyoruz. Yalnız, bunu, halkın içinde yapmayı düşündük. Meselâ, Meserret Kahvesinde efendim, fotografları orada çekmek istiyoruz. Acaba bize bir yarım saatinizi ayırabilir misiniz? Çok memnun olacağız.

— Nerden telefon ediyorsunuz?

— Meserrete yakın bir yerden, eğer lütfedip hemen teşrif ederseniz memnun kalacağız..

— Peki hemen geliyorum...

Orhan Kemal gülerek, Faik Baysal heyecanla izliyor konuşmayı..

— Kop Faik, fırla.. Köşe başına saklan, baktın Yaşar iniyor Cağaloğlu'ndan, sen de dal Cumhuriyet'e, seni bekliyoruz burada..

— Yahu olur mu?

— Yahusu mahusu yok, fırla sen, haydi durma.

Faik Baysal, umutla, heyecanla fırladı gitti.

— Lan Otyam, lan oğlum, Kürt bir duyarsa öldürür seni ha.. Bak vallahi ayırmam..

Orhan, tüm sabah keyfini almıştı:

— Aha, yeni bir festival, vallahi ben yaptırdım sanacak, ben azdırıyorum sanacak!

«Bermûtâd», gülüyor, gözlerinden yaşlar akarak..

Faik Baysal döndü:

— Baktım, Yaşar paldır küldür telâşla iniyor yokuştan, ben de daldım Cumhuriyet'e, konuştum ve o gelmeden de sıvıştım!..

Çayları tazeledik..

.....

— Alo Yaşar ağa.. Nörüyon yegen? Ne var ne yok?

— Hiç.. Çalışıyok gardaş..

— Gittin mi lan röportaja, yoklardı değil mi seninle konuşacaklar?

— ?...

— Alo Yaşar ağa, nörüyon?

— Bana bak, şimdi anladım, senin sülâlenden başlıyacağım, itoğlu it. Yeter lan yaptığın, şimdi geliyorum oraya, Allah gelse elimden alabilir mi bakalım?

— Gelmezsen Yaşar değilsin, bire on!. Haydi gel sıkıysa!.

Orhan, işin «ağıra kaçacağını» anlayınca kalktı:

— Bak ben gidiyorum, ne haliniz varsa görün. Gelir mi gelir ha.. Ben olsam ben de kızardım.. Ulan oğlanı deli edeceksin..

— Yahu sen değil miydin festival diyen? Bekle gör olacakları..

Huyunu sevdiğim Yaşar, eline ne geçerse atar, savurur. Önce daktiloyu, sigara tablalarını, yani kafama atılması olanaklı ne gibi araç ve gereç varsa

yok ettim, sütunların arasına konulan sarı madenî «sütun çizgisi»ni sıkıca kavradım galiba..

Biraz sonra Yaşar hışımla dikildi kapıya.. Titriyordu sağ başparmağını dişlerken..

— Bak, bir adım atarsan içeri, namussuzum şunu yersin kafana.. Dur orda.. Elbet bir sebebi vardı bu kötü şakanın..

— Senin şakanın da... Ulan ihtiyar, sen de şuna uyuyorsun, ayıp be..

Orhan bozuldu:

— Hop.. Hoooop.. Ağır ol bakalım sen..

— Yahu böyle şaka olur mu? Oyuncak mıyım ben?

—Sen de onun bunun işini bozma.. Bir ekmek parası..

İyi anımsamıyorum ama, Baysal'ın romanı yayınlanmadı!.

Vuruşmadık.. Üç dört yıl sonra, Ulus Gazetesi İstihbarat odasına bilmem kaçıncı gelişinde.. Baktı, baktı ve güldü:

— Yeter lan.. Bir küfret bana, bir küfret de barışalım..

Küfürlerle birlikte, birbirimize sarıldık, anlattık, gülüştük, özlemimizi giderdik..

Ama yıllar sonra, yeniden bozuşacaktık, Orhan Kemal yüzünden..

«...ESKİCİ DÜKKÂNI, Ankara Sanat Tiyatrosu sahnesindeki temsillerini tamamladı. Bana ulaşan haberlere göre, oyun, gittikçe artan bir ilgiyle sürüp gitmiş. Ne dersin? Şimdi hemen turneye mi çıkacaklar? Yoksa Ankara'da Gençlik Parkı'nda mı sürecek? Yazıver bana..

ÜÇ KÂĞITÇI'ya göz atıyor musun? Yavaş yavaş politikaya giriyor herif. Burada, kulağıma çalınanlara bakılırsa ilgi çok. Hele bir emekli general mı, al-

bay mı neden bahsettiler.. Adam aynen şöyle demiş: «— Bolşevik pezevenk ama ne yapayım? Çok güzel yazıyor birader!.»

Hani birisini öğerken şöyle derler: «— Vay i... vay.. amma da oturtmuş ha!» ya da «— Vay o..... çocuğu... Ulan aşk olsun be!» falan.. Emekli zâtın aferini de o tempodan. Ne yapalım? Buna da şükür. Coşup, tabancayı çekivermiyorlar da söğüyorlar bâri.

Gelgelelim yılan hikâyesine; Pasaport işine yâni. Durum aynen şöyle: Ankara'dan geldikten sonra dördüncü şûbeye gitmiştim. Hep aynı, mâlûm nekarat: Beraat ettiğinizin tevsiki için Adliye'ye yazdığımız yazıya henüz cevap gelmedi.. Gelince, tamam. Pasaportunuz hazır!

Adliye'ye yazılan yazı, yazılalı yaklaşık olarak bir ay oldu. Aliye ile Emniyet 4. Şûbe arasındaki mesafe de pek o kadar uzak değil. Cevap yazısı, ne hikmetse, bir türlü gelip ulaşamıyor: «— Biz, Orhan Kemal'e pasaport vermek istemiyoruz..» demiyor, sallıyorlar.. Verdiklerine neden verirler? Vermek istemediklerine niçin vermek istemezler anlamak zor, ya da çok kolay.. Durum böyle.. 4. Şûbeye bir bayan Müdür atanmış. Çok kibar bir hanım. «— Biz size yazılı olarak bildiririz..» dedi. Herhalde bildirirler. Üç yıl oldu. Bir üç yıl daha bekleriz. Bizde sabır tonla!.

Senin «Yerli ve yabancı inekler» yazısına katıla katıla güldüm. O tür yazılar çok tutuluyor. Bence bu, yepyeni bir tür. Zor ama, yakalanırsa nefis oluyor. Seninkiler çok nefis..

Ben şu sıra VUKUAT VAR'ı yeniden yazıyorum. Yâni elden geçiriyorum. Bereketli Topraklar Üzerinde'yi yeniden yazdığım gibi, bu da çok ama çok iyi oluyor. Arkasından Hanımın Çiftliği'ni yazacağım.

İşte sana sık yazıyla iki sayfaya yakın gevezelik.

Hâne-i viran'dan, hâne-i viran'ına firade firade selâmlar.

Paralı bir günümde, gidiş geliş bir uçak seferi yapmayı çok arzuluyorum. Bir gün bakmışsın pat, ordayım. Baş başa rakılarız, gevezelik ederiz.

Gözlerinden öperim.

Oradaki dostlara selâm, sevgi, saygı.»

«Sarhoşluk Arabacılığa Benzemiyor»

22 Haziran / Pazar 969

«Oğlum Fikret,

Kusura bakma, sarhoşluk arabacılığa benzemiyor. Kafam kıyak, aklıma sen geldin. Sarıldım yazı makinesi, kâğıda, başlıktaki «Oğlum Fikret»i aceleden ortalara yazdım. Sonra da «protokola aykırı» diye düşünmeden, devam ettim.

...

Bundan aşağı yukarı on gün önce yazdıklarıma karşılık alamadım. Mektupların gene seyrekleşti, niye? İnönü'nün bütün çabasına karşın, Meclisler uykuda. Uykuda olmasalar, diyeceğim ki, Meclislere gidiyor, vakti yok. Olması gerek.

Neyse canım, olması gerek, merek. İçinden gelirse yazarsın, gelmezse... içten gelmenin de zorunluğu olur mu be?

...

Sovanı güzelce doğrayıp, tuzda öldürüp, yıkayıp, üstüne olgun bir domatesi parça parça katledip, limon sıkıp, zeytinyağı gezdirip açtım Yeni rakıyı. Tek başımayım. Günlerdenberi Arap Talât'la Yenikapı Yakamoz Restoran, Adana Kebap, Lâleli YE-YE kebapevi, Yenikapı, Samatya, Bakırköy derken bu gece de yapayalnız, kendi kendimle sohbete dalarak, iki dublemi yuvarladım. Buna içki denmez. Dense dense İslâmî deyimiyle teyemmüm denir. Ne denirse densin. Bir hafta sağa sola koşmanın yorgunluğunu çıkarmak istedim. Çıkardım da. Küçük el radyomu masamın kıyıcığına koydum. Radyoda da hani çoktandır dinlemediğim için mi ne, Zeki'ler, Münir'ler, Orhan Boran'lar vb. Zeki, «— Ağla gitar çal gitar»ı söyledi ciddî ciddî. Bana hani bir hikâye anlattın ya gece, o aklıma geldi, karşımdaymışın gibi güldüm. Coştum, kaleme kâğıda sarıldım, «Şiirler» yazdım. Romancılığım ağır basmasa, ya da basmıyacağını bilsem, yayınlardım ama, boşver. Gayri ciddî şeylere. (Sakın şairler duymasın!)

Ne dediydi İlhan Berk dostumuz Eskici Dükkânı'nı seyrettikten sonra?

— En çok, kahvecinin kulağındaki kırmızı festeğenin kırmızısını beğendim.

İkinci bölümden sonra ben sormuştum:

— İkinci bölümde de herhalde çakan şimşekleri değil mi İlhan?

Kabullenmediydi:

— Yoo yoooo. Henüz fikrimi söylemedim!

...

Gençlik Parkı'na nakletmişler. Hani uçağa kıyıp atlayıversem de gelsem Ankara'ya, seninle o günkü yerde gene o günkü nefis mezelerle kafayı çektikten sonra, düşsek. Ne dersin? Bu ayın 26 sına kadar oynıyacaklarına, yarının da ayın 23 olduğuna göre... valla hiç fena kaçmazdı.

...

Dişlerimi yaptırmak faslı, sanırım sonbahar'a kalacak. Mâlûm neden.. Rezan İçkam bacımız, benim dişimi de seninki gibi güzel, candan yapacaksa hazırım. Para önemli değil diyorsun ama, ancak o sıra, yâni Sonbahar'a diş yaptıracak param olabilir, ne dersen de.

...

Senin gelmek gibi bir olanağın olmayacak mı? Seçimlerden önce ya burda, ya orda mufassal bir rakılasak.. Seçimler hengâmında ortalığı toz duman bürüyeceği için, rakı şişeleri, salatalar, meyhaneler görünmez olabilir. Ya da, bira gibi rakılar da karaborsaya intikal edebilir. Şu sıra çok iyi ama, bir gayret gerekiyor, bakalım.

Radyoda inadına kancık, insanı baştan çıkaran meyhane havaları. Kesiyorum mektubu arkadaş. Zaten saat dokuza gelmekte. Kazanova'nın cildini elime alıp, okurken okurken uykuya geçeceğim!

Haydi hoşça kal. Selâm, kelâm, mâlûm nekarat. Gözlerinden öperim..»

Pat diye «düştü».. Dediklerini yaptık.. Önce, sevdiği mezelerle «mufassal rakılaşma».. İki kadehi zor bitiren Orhan, anlaşılmaz bir «kıvanç» içinde.

Bu coşkun nâraları, kahkahaları, eski haline dönük, lâfla «posta koymaları», yine de «yaşamasız!.»

Tükenen, ama bu tükenmeye olanca «Orhanlığıyla» karşı duran, anlatımsız bir direnç içinde..

Gençlik Parkı'nı çok seviyor..

Gazetenin kapısında Dursun Akçam'la karşılaştık.. Tanışmıyorlarınış.. Sevindi.. Birlikte Gençlik Parkı.. Çayhane.. Semaverler.. Nargileler.. Akla ne gelirse onların üstüne muhabbet.

— Allloooooş. Yegenim.. Kaçtan aşağı olmaz?. Hooooooşt.. Niye aldın o fotograf makinasını yanına?

Nedenini söyleyemedim..

Dursun Akçam da ikimizin fotografını çekti, semaver başında, nargileli.. Ben de onların.. Ve ardı ardına Orhan'ın!.

— Yahu ne oluyor? Ulan ne bitmez filimmiş be?

Gözgöze geldik.

Terminalde uğurlarken yine sordu:

— Yegenim, neden o kadar çok çektin fotografımı?

— Dertttt...

— Dert karnına..

— Senin karnına..

— Alnımıza bu yazıyı yazanlar utansın...

— Bu melmeketin kurtuluşuna bacak vermediyseniz..

— Sahi be.. Rana ne güzel oynuyor?. Tam anlatmak istediğim Topal emmim..

— Emmim dirdi ki.. Sen sen ol..

Kahkahalar..

— Haydi Orhan ağa.. İstanbul yolcuları otobüse diyor. Ulan iyice morukladın sahi.. Kulakların da duymuyor!.

Otobüste el sallarken, beyaz madeni dişleri ışılıyordu.

«Evdeki Pazar Çarşıya Uymadı..»

Basınköy, 6/7/969

«Sevgili Fikret,

Dünden beri Ereğli'de olacağını sanıyorum. Biz de oraya gelmeyi düşündük ama, her zaman olduğunca evdeki pazar çarşıya uymadı. Şöyle ki: Buraya çok pis hava şartlarından sonra geldiğimin ertesi, Ulvi Uraz'la buluştuk. Sermet Çağan'dan artık hayır olamıyacağı için ve zaten yaptığı yere kadar onun Murtaza çalışmalarını beğenmediğinden, şunu sen yap dedi. Dedi ama, onun isteği az şahıslı, tek dekorlu bir oyundu. Esaslarını çizdi, ben de işledim. Şu anda ilk kanava ortaya çıktı. Bu kanavaya göre, oyuncu kadrosu dokuz kişi. Bütün öteki tipler Murtaza'yı ilk plâna çıkarmaya yarıyor. Bu belki fena olmadı. Çünkü oyunun adı «Murtaza». Murtaza'nın güçlü tip olması gerekir.

Yarın, yâni pazartesi günü gene buluşup, meydana çıkan yeni oyun üzerinde çok çalışmak gerekecek. Bu bakımdan, oraya gelmeme imkân yok. Dönüşte uğrayabilirseniz seviniriz.

Yukarda, pis hava şartları dedim. Ankara'da tertemiz ve açık bir havada binmiştim uçağa. Sanırım Bolu üzerine doğru hava bozmaya başladı. Kapkara bulutlar, köpek gibi, azgın birer köpek gibi saldırmağa başladı uçağa. Uçak her ne kadar yükseliyorduysa da, olmuyordu. Velhasıl bozuk yolda sarsılarak giden külüstür bir araç gibi sarsıla sallıya, düşe kalka İstanbul üzerine geldi. Kusan kusana. Ben de hani ramak kalmıştı. Neyse, İstanbul'un koyu gri bulutları üzerinde çeyrek saat dolaştıktan sonra, uçağımız Yeşilköy'e sırılsıklam ve muhakkak cıvatalarından iyice laçkalaşmış halde indi.

Bu kısa mektubumla durumu arz ettiğimi sanırım.

Oradakilerin topuna, yâni sen ve Nedim kollarına, şâyet misafireten bulunup da beni tanıyanlar varsa, onlara da selâm ve sevgiler.

Nâzım ve eşi de dahil, bizim evden de selâm sevgi.»

«Bunun Adına Pasaport Derler Kardeşim..»

Aksaray'da indik minibüsten..

Yürüyoruz ağır ağır..

Orhan, güya eski, tarihî yapıları gösteriyor!.

Nedeni, biraz nefes alabilmek!.

— Ha sahi be Fikret, şurada nefis bir kahve keşfettim.. Var mısın birer nargileye? Demli çaya?.

— Mademki sen istiyorsun varım..

— Ne demek lan? İstiyorsan tamam yegenim.

Asmalar altında, gerçekten güzel bir kahve. Orhan hemen ilk masaya çöküyor..

— Biraz yorulmuşum galiba..

Biraz değil, nefes nefese!.

Kızar.. Onun için çaktırmadan izliyorum soluk alışlarını...

Nargileden ilk nefesi alır almaz, boğulurcasına öksürmeye başladı:

— Dert.. Yahu mecbur musun içmeye?

— Duman genzime kaçtı da...

.....

— Eeee Orhan ağa.. Pasaportu da aldın.. Şimdi hesap ne? Nereye gidiyoruz? Hangi canibe ilkin? Uçakla mı, trenle mi, vapurla mı? De bakalım yeğenim?

— Ne pasaportu oğlum?

— Türkiye Cumhuriyeti pasaportu babam?

— Bana pasaport masaport vermediler!

— Ne, vermediler mi?

— Vermediler ya!

— Yahu bin kere yazdım..

— Bin kere gittim vermediler..

— ?...

— Vermediler, satmışım pasaportu..

— Bırak şu çayı.. Kalk bakalım. Şimdi dosdoğru Dördüncü Şûbe'ye gideceğiz. Oradan telefon mu, telsiz mi ne karın ağrısı, İçişleri Bakanından sordu-

racağım. Kalk bakalım.. Kalk bakalım, gitmesi benden, taksi parası senden, yahut ya senden ya benden.. Elini cebine kim ilk önce atarsa parayı o ödeyecek..

— Boşver yau.. Şurda ne güzel lâflıyor, çaylarımızı, nargilemizi içiyorduk.

— Gazla, istikamet Emniyet Müdürlüğü..

Nazlandı. Direndi.. Kalktı sonra ağır ağır..

— Ulan, etme vazgeç.. Madara olmanı istemiyorum..

— Ben razıyım madara olmaya..

...

İstanbul Emniyet 4. Şûbe Müdiresi «Nuran Abla» ki, eskiden Çocuk Bürosuna bakardı, «abla»lığı oradan.

İçtenlikle karşıladı. İçişleri Bakanı ile yaptığım konuşmayı anlattım:

— Acaba neden takıldı yine? Sayın bakan, eğer bir aksilik çıkarsa bana haber ver demişti, sizden rica etsem, önce bir görüşseniz gerekirse.. Bekliyeceğiz..

«Nuran abla», «Bir dakika,» dedi. «Bir dakikanızı rica edeyim, lütfen..»

On dakika sonra döndü.

Topluma kazandırdığı çocuklardan birisi, Almanya'dan elini öpmeye gelmiş. Onunla konuşuyor, soruyor, soruyor, içeri gelip kendisine soru yöneltenlere inandırıcı cevaplar veriyor, bizimle konuşuyor, önüne gelen pasaportlara imza atıyor.

Orhan, sıkılmış, kıpırdıyor yerinde.. Ara sıra, «Boş ver, kalk» gibilerine işaret çakıyor..

Niçin bekliyoruz acaba?

Masada, ayrılmış bir pasaport duruyor..

— Müsaadenizi istesek Nuran hanım?

— Çok memnun oldum.. Buyrun Orhan bey, pasaportunuz. Özür dilerim sizi bir hayli beklettik.

Orhan yutkundu..

Titreyen bir el, mavi kaplı pasaporta uzandı.

Çıktık.

Merdivenler..

Sokak.

Eğri büğrü sokak taşları..

Patlıyor Orhan birden:

— Ulan iyi bok yedin! Ben şimdi nasıl öğüneceğim sadece pasaport bana verilmiyor diye?

Yirmi beş otuz yıldır aklından geçirdiği, öfkelendiği, vazgeçtiği, boşverdiği, delice istediği, verilmediği için bir çeşit övünç duyduğu o mavi kaplı nesneyi, belgeyi, bakmadan cebine, iç cebine koydu.

Adliye'nin önüne kadar konuşmadık..

Sonra gülerek tuttu omuzumdan:

— İster misin bir polis koşarak gelsin. Efendim, Nuran hanımefendi gönderdi, bir yanlışlık olmuş, pasaportunuzu vereceksiniz, falan?.

— Yok deve..

— Deve meve.. Olmaz mı dersin?

— Bırak şimdi zevzekliği yeğenim..

Söyleyecek şey bulamıyorum. O'nun da yok. Dillerimiz tutulmuş sanki!.

Birden başlıyorum gülmeye:

— Yahu ihtiyar, hatırlıyor musun İsmet Paşa ile konuşurken, Paşa sorduydu sana babanı, Kemalî bey kaç yaşında öldü deyince, nasıl şaşırmıştın?

Ohhh!. Orhan da gülmeye başladı:

— Sahi be, amma madara olmuştum, heyecandan?

Gülüyor öksüre öksüre..

Meserret.. Artık olmayan, anılarımızın tatlıcı olduğu kahvenin önü..

— Orhan ağa, hatırlıyor musun, hani bir bahar sabahı şu köşede otururken Meserret'te, aha şurda bir taksi çöpçüye çarpmıştı, niye gülmüştük öyle? Sen öykü yazdın, o hafta da ben bir röportaj.. Neden gülmüştük fukara adama yahu? Neden gülmüştük?.

— Sahi be.. Bak hatırlıyorum. Sen gittin, adamla konuştun. Ne demişti adam, (tomafilin camını mumunu gırdım gardaş, ceza muza yazarlar mı ki?) Halbuki fukara çöpçüye vurmuştu taksi, nasıl uçtuydu fukara?..

— Bak bi-şey daha soracağım, haniii...

— Ulan sanki bunamışım gibi ne diye ahret sualleri sorup duruyorsun? Hatırlamaz olur muyum?

— Peki öyleyse.. İsmet Paşayla konuştuğumuz yıl, ay, gün ve saat kaçtı?

— Şimdi başlarım yılına da, ayına da, gününü de..

— Bak ben söyleyeyim: Bin dokuzyüz altmış sekiz yılının altıncı ayının altıncı günü saat oniki kırkbeşte. Paşanın Pembe köşkünde çamların altındaydık..

— Ne yani, pek mi güveniyorsun hafızana? Sahi yahu, ciddi mi bu söylediklerin?

— Tabi ciddidir, çünkü Uher makinayla sesinizi almıştım ve band kutusunun üzerine bu tarihi ve saati yazmıştım, ezberledim. Buna kafa derler ihtiyar, kafa... Meselâ, bugün 23 Temmuz ve de bin dokuz yüz altmış dokuzdur, unutma...

«Biz de Yarın, 3.30 Treni İle..»

16.8.969

«Ayten,

...Çünki bilirsin ki, sen ve Fikret bir yanasınız, herkes bir yana...

...Fikret geçen pazar gitmiş olacak.

Biz de yarın, 3.30 treni ile hareket ediyoruz. Uçakla gidecektik. Bilet yokmuş. İstersen gelecek pazar'a kalmamız gerekecekmiş. Kalamazdık... Uçak olsa idi, bir gün Ankara'da kalacaktık ki, görüşürdük. Çok iyi olurdu...

Neyse... Şimdilik hoşça kalın. Dönüşte ilk fırsatta görüşürüz. Çocukların ve senin gözlerinden öperim...

Moskova'ya Moskova'ya...

— Moskova'ya!.. Moskova'ya!. Moskova'ya!.

Hep biliriz, mitinglerde falan hep böyle bağırırlar:

— Moskova'ya.. Moskova'ya!!

Hep bir ağızdan bağırılır; bazen, sanki acele edin dercesine taşla, sopayla ve bıçakla uyarınalar da yapılır!.

Dedim kendi kendime, yıllardır bağırılıyor böyle.. Adamların bir bildikleri var zaar.. Gitmeli Moskova'ya.. Anlaşılan Başvekil İsmet.. Saraçoğlu.. Suat Hayri Ürgüplü, Süleyman Demirel.. Çağlayangil.. Daha niceleri.. Ticaret ve Sanayi Odaları yetkilileri.. Futbolcular.. Müzisyenler.. Tüccarlar.. benim gibi düşünmüş olmalılar ki, Moskova yolunu tutmuşlardı çok önceden!..

Severim söz dinlemeyi..

Ve İlyuşin 18'de, kulaklarımda motor gürültüsüyle karışık haykırışlar:

— Moskova'ya... Moskova'ya!..

— Gidiyoruz işte be.. Gidiyoruz işte.. Kesin bağrışmayı!.

Hostes, kabin kapısında, yani ara bölümde durdu, sıkı bir nutka başladı.. Bitirince öbür bölüme geçti, orada da bi-şeyler dedi.. Zaar dedim, Ay'a giden ruslar uçaklara hoparlör koymayı becerememişler daha!.

Neden sonra yine göründü hostes.. Yine bi-şeyler söyledi.. Garanti «propaganda» yapıyor.. İyi ki rusça bilmiyorum.. Fakat baktım, onun dilinden anlayanlar, koltukların arkasındaki tablaları sökmeye ve kendi koltuklarının kolları arasına takmaya başladılar!. Çevirdim kendi kendime, söylediklerini:

— Yoldaşlar.. Koltukların arkasındaki torbadan tablaları çıkarınız, koltuklardaki yerlerine takınız. Teşekkür ederim.. Pajaşvta..

Getirilen tavuğu dişlemeye koyuldum.. Aramızda şiddetli bir savaş başladı! Takma dişimi kırma bahasına da olsa, bu but'u, «iyi etmek» kararındayım ve evet, çok azimliyim! Bu but'la değilse bile, kimbilir akrabalarıyla bir yerlerden tanışmışlığım olacak.. Bu sertlik, bu tekmil sinir, bu tatsızlık, bu pişmemişlik.. Tuza saldırdım, tuz ekersem belki azıcık tad gelir.. Hayret!.. Üzerinde «Türk Hava Yolları» yazıyor!. Eh, dedim, olur böyle vak'alar.. Sovyetler Birliği ile ne de olsa sınırdaşız. Türk Kurtuluş savaşında İngiliz'i, Fransız'ı, İtalyan'ı, Yunan'ı, Amerikası falan dört bir yandan saldırdıklarında, bunlar da bize heybe heybe altın, top, mermi neyim vermemişler miydi? Biz, niçin kuru olan tuzumuzdan neyim onlara vermeyelim 110 paket? Savaşı but kazandı, yedirmedi kendini!. Peçeteyle ağzımı silerken evet yine THY... Anladım, uçağın yani İlyuşin 18'in yiyecek ikmalini bizim THY yapıyor!.

İlk sigaramı savurmaya başlamıştım ki, karşıda bi-şeyler yandı.. Bu ters harfler, asık suratlı harfler sanırım diyordu ki:

— Yoldaşlar.. Sigaraları söndür.. Kemerleri bağla..

Yanılmamışım.. Görebildiğim kadarıyla herkes bu işe başladı. Saate baktım.. Daha çok var.. Ve uçak inişe geçti!. Varmamıza bir saat kırkbeş dakika var ve sekiz bin bilmem kaç metreden uçuyoruz!

Yanımda, gazeteci arkadaşım ki kendisi eski bir uçmandır, pilottur yani, eğildim kulağına:

— Seyfettin Turhan.. Zorunlu inişlerde İlyuşin 18'ler nasıldır acaba?

Seyfi bir kaç zorunlu iniş kahramanıdır, yanılmıyorsam sık sık zorunlu iniş yaptığı için, uçmanlıktan öykücülüğe, gazeteciliğe yükselmiştir!. «Bilmem» der gibi kafasını salladı..

Ruslar, uçak menzile varmadan bir saat kırkbeş dakika önce sigaraları söndürtüp, kemerleri bağla-

tıyorlarmış meğer!. Bunu sonra anlayacaktık ama, ya çekilen korku?..

Ormanların üstünden tekerleri ağaçlara değercesine sağaldı İl-18... Biliyorduk ki Ruslar kozmonotlarını hep karaya, özellikle ormanlara indirirler. Ama ben şahsen, bize kozmonot işlemi yapmalarına epey sinirlendim, meğer ormanın bitişiği Şeremetova havalimanıymış!.

Kuyruğa girdik. Burada nedense pek kuyruk merakı var.. İki kişi yan yana değil, arka arkaya.. Sıram gelende, tatlı dilli topak yüzlü bir bayan ki yakasındaki işaretlerden sağlıkçı olduğu anlaşılıyor, belgelerime baktıktan sonra bi-şeyler soruyor.. Omuzlarımı kaldırdım bilgiç bilgiç. Bu bilgiççe omuz kaldırmanın çevirisi şuydu:

«A be tatlı dilli, tatlı yüzlü bayancığım.. Ne demek istediğini anlıyorum.. Anlıyorum ama, nerede diye sorduğun çiçek aşısı belgem, gazetede, çekmecemin sağ ikinci gözünde, Ankara'da Atatürk Bulvarı yetmiş dokuz taksim üç'te..»

O da anlamış olacak ki, aynı unutkanlığı başaran Seyfettin Turhan ile beni ayırdı, posta ediidik!. Daha, Moskova'ya adım atar atmaz diğer iki arkadaşımızı gazetecilik gereği atlatmıştık.. Türkkaya Ataöv ile Nilüfer Yalçın'ı..

Zorunlu bir yürüyüşe geçtik; iki bayan, Seyfi ve ben.. Garanti dedim şehrin merkezine, kestirmeden ve Şeremetova havalimanının gizli yollarından götürüliiyoruz! İlaç kokuları geldi neden sonra ve kollarımızı açtırdılar..

Ve aşılandık!.

Büyükelçimizi, Elçilik erkânını bizi salonda bekler bulduk. Bir arkadaşım boynuma sarılırken fısıldadım kulağına:

— Yahu Oktay.. Ruslar, komünizmi çiçek aşısı ayağıyla aşılamak gibi bir icatta bulundular mı şu sıralar?

— Duymadım.. Dedi Oktay..

Ekber Babayef, Nazım'ın Moskova'da en yakınlarından, ağır ağır sürüyor arabasını..

— Bir hafta önce mi ne telefon etmişti bana.. Ekber Can, gel al beni arabanla.. Biraz dolaştır.. Çok sıkılıyorum.. Tuhaf duygular var içimde.. Öleceğim Ekber, ölecemişim gibi bir duygu var içimde.. Diyordu.. Aldım. Dolaştık, dolaştık.. Şu mezarlığa gelince yine sordu, Ekber, acaba beni buraya gömerler mi?

Mezarlıktan çok, parka benzeyen, çiçeklerle bezenmiş, dallarında kuşların cıvıl cıvıl öttüğü, mermer ustalığının en hoş örnekleri bulunan, birbirini kesen dar yolları aşıyoruz ve kara bir taş görüyorum.. Kara taşa bir profil kazınmış ve profilin altında da bir imza:

Nazım Hikmet..

Çiçekler bırakılmış, toprağa.. Daha bilmem kaç yıl önce, bir bahar sabahı, İstanbul Feneryolu'nda, tren hattından Kızıltoprak'a doğru, elleri arkasında, ağaçları, kuşları, baharı, çiçekleri, hat boyunda çalışan mavi tulumlu demiryolu emekçilerini, ak bulutları içine çeke çeke yürüyen Nazım Hikmet, Karadeniz sahili Varna'da «...Şu Varna deli ediyor beni» diyen, memleketine bakarak şiirler haykıran Nazım Hikmet'ti bu toprakta yatan insan.. Babasının mezarından getirtilen bir toprakla karışık bu tümsekte, yer yer yeşil tümsekte yatan insan..

Çiçekler bırakılmıştı mezarına.. Yerden fışkırmış güllerin dibine, selofan kâğıtlara sarılmış, sarılmamış, derli toplu/ bırakılmış, bırakılmamış..

Moskova.. Leningrad.. Bakü.. Taşkent.. Şu bu derken, Moskova'dayız..

Lavaboda ellerimi yıkayıp çıkarken, pat diye çarpıştım birisiyle..

— Radi.. Radi Fiş.. Yahu merhaba.. Ülkene geldik.. Günlerdir seni arıyorum.. Nerdesin yahu?

Sarıldık Radi'yle.. «Nazım'ın Çilesi» yazarı eski bir tanış.

Sordu:

— Orhan Kemal'i gördün mü?

— Sorma.. İyi değil Orhan.. Kötü durumda bıraktım. Çok acılar çekti Orhan.. Aklım fikrim orada..

— Yok be.. O kadar fena değil Orhan, ben iyi gördüm..

— Peki Radi, sorması ayıp ama, hem Türkiye'ye geleceksin, hem beni aramayacaksın.. Ben günlerdir seni arıyor ve aratıyordum.. Nasıl, iyi mi gördüm dedin Orhan'ı?

— İyi gördüm ya.. Biraz önce beraberdik, geldi Orhan.. Bugün geldi.. Otelde şimdi.. Pekin Oteli'nde!.

Radi'nin verdiği o minicik parayı telefonun deliğine tıkıştırdım.. Numaralar.. Numaralar... Sonra cılız bir ses, çoook uzaklardan gelen:

— Aloooo..

— İhtiyar.. İhtiyar.. Merhaba.. Merhaba.. Hoş geldin a be Orhan.. Nassın? Nasıl geçti yolculuk?

— Alooo. Kimsiniz efendim?

— İhtiyar.. Ben.. Ben Otyam.. Duymuyor musun?

— Yok yahu? Sahi sen misin Fikret? Nerdesin? Haydi atla gel..

Koltuğa yanlamasına oturmuş. Epeydir görmemiştim. Dünya sahiden küçük.. Sahiden.. Bir Ankara, yahut İstanbul yapmak için günlerce yazışma.. Telgraflar.. Telefonlar.. Mektuplar.. Geliyorum.. Gelemiyorum.. Sen gel.. Geliyorum.. Gelemeyeceğim.. Senaryolar... Kömür parası.. Gazeteden parayı alınca..

Moskova'da merhaba! Bakıyorsunuz, kilometrelerce ötede bir merhaba!.

Tren yolculuğunun ezikliği.. Ardı ardına ameliyatlar.. Tüberküloz.. Taşikardi.. Anfizem.. Kan kay-

bı.. Kalp cilveleri.. Yılların çilesi, Orhan'ı yiyip bitirmiş, yiyip bitirme de doymak bilmez bir oburlukla!..

Gülüyor.. Daha doğrusu gülmeye çalışıyor:

— Demek böyle yeğenim ha?. Ulan Moskova nire, Ankara, İstanbul nire?

— Orhan ağa.. Ne o, koltukta çivi mi var, yanlamışsın yine?.

—...Başlatma şimdi, biliyorsun uzv-ü nâzik meselesi.. Yaralar kapanmadı daha be Fikret.. Kanama devam ediyor.. Yooo.. Gerçi çok iyiyim, çok iyiyim ama, belki trende yoruldum biraz..

Nuriye yengeye bakıyorum. Suratından düşen bin parça.. Anlamlı anlamlı baş sallıyor, üzgün..

Telefon çalıyor.. Mihmandarları Vera, kaldırıyor ahizeyi:

— Fikret bey sizi telefondan..

Konuşup geldikten sonra, Orhan takılıyor:

— Ulan, şuraya geleli kaç dakika oldu, kim arar seni, niye ararlar? Ulan burası Ankara mı?

— İçtimai mevkî meselesidir beyim!.

Zekeriya Sertel aratıyormuş, kızı Yıldız'a.. Aynı otelde kalıyorlar..

Sirkeci'den alınmış bir lokum kutusu, yarı açık.. Atıyorum en iri parçayı:

— Oh be.. Memleket havası.. Yesene yeğenim. uzv-ü nâzik için devâdır..

Şaklabanlıkların, lâf atmaların, tahrikin daniskası.. Ama hayır!.. Hava!. Hava ki hava!. Hepsi boş! Orhan, mum gibi eriyor!.

— Yeğenim.. Bak, sen şimdi bir güzel uyu.. Ben, Radi ve Vera şöyle bir çıkalım bizim otele doğru. buraya bir hayli uzak.. Yarın zat-ı âlilerinizi ve refikanız hanımefendiyi saat tam onüçte, Russia otelinin ikinci lokantasında, ortasında bir Türk bayrağı dikili masada öğle yemeğine bekliyorum.. Paralar benden.. Eşi dostu da toplar, bir güzel lâflarız ve de rakılaşırız..

— Ne rakısı?

— Bilirsin Klüp'ten başkasına hayır. Bir iki okka özel olarak getirilmiştir! Ama sana şarap ısmarlarım, kan yapar!.

Dışarda, Nuriye ve Vera ile konuştuk. Orhan'ın durumu hiç, ama hiç iyi değil. Bir sağlıkevine yatırılması gerek.. Orhan'ın direnmesine aldırış edilmeyecek ve derhal bir sağlıkevine kaldırılacak, şöyle tepeden tırnağa bir muayene..

— Haydi bakalım Orhan ağa.. Şerefe.. Hoş geldin..

Bindokuz yüz altmış dokuz yılının ağustos ayının yirmisi ve Moskova saatiyle onüç.. Radi Fiş ile Ekber Babayef, bu iki koca adam, çocuk gibi dargınlar!. Barış çabalarım sonuçsuz!. Radi Fiş, bar'da oturuyor, bekliyordu Ekber Babayef sofradan kalksın, o zaman gelecek!. Bir Radi'nin yanına, bir Ekber'in!.

Orhan giderek neşeleniyor. Bazı Türkologlar geldiler, kadınlı erkekli.. Sorular, konuşmalar.. Muhabbetin hası.. Karşıda, Kremlin.. Orhan içtikçe Azerbaycan'ın gül kokan kırmızı şarabını, yanaklarına ateş basıyor, o sarı, o soluk yüzü giderek pembeleşiyor..

— İhtiyar, dokunmasın sonra? Malûm ya.. Uzv'u..

— Yahu bırak şimdi o konuyu.. Valla iyiyim..

Bir aralık, masaya gelip gidenlerin artmasıyla telaşlanıyor, dürtüyor ayağımı ve fısıldıyor, çaktırmadan:

— Lan ollum.. Hesap.. Hesap meselesi, hani bende de pek yok ya, göreyim mi zuladan?

Ben böyle bir dost sofrası için, almayı tasarladığım 16 milimetrelik film çekicisinin parasını çoktaaan çıkarmışım gözden.. Zaten gelen, yenilen, içilen de atla deve değil..

— Evlâdım, ihtiyar.. Burası Sirkeci köftecisi değil.. Sen ne istiyorsun? Bak şu listeye.. Fiyatlara bak, en pahalısını ısmarla istersen ve de karışma..

— Yok be? Bir porsiyon havyar yiyebilir miyim?

— Beş tane ye.. Amanı bilin a, hani iyidir kara havyar..

Şişeler tükendikçe artık herkes birbiriyle lâflıyor, biz Orhan'la..

— Hani yazardım ya, dışarda iyi bir tedavi.. Şöyle tepeden tırnağa? Bak, artık kaçmak yok Orhan ağa.. Bu sefer yatacaksın, tamam mı? Pasaportsa pasaport.. Tedaviyse tedavi.. Tamam mı insanların insanı? Emmim dirdi ki, sen sen ol, soğutlatınca eyi bir terle, bir gırıpın neyim iç çaynarı.. Yorganı çek kafana..

— Abarruuuuh.. Eve bak eve.. Tepesinde ışılayan ne ola ki?

Kremlin'i işaret ediyor, gülerek.

Neşesi geliyor, tutabilene aşkolsun gayrı!. Lâf atmalar, bomba gibi cevap vermeler!. Bana bakıp «posta» koyuşlar, yeleli bir aslan bu şimdi, sanki dün gece o korkunç kanamayı geçiren Orhan değil..

— Nassın Orhan ağa? Gıcır mı keyifler? Olacak şimdi ortaşekerli.. Nargile bir yandan..

— Sahi be.. Yahu ne biçim memleket? Taksiler çarpışmıyor.. Kahvehane yok.. Nargile yok.. Küfür yok.. Hamallar çarpınca, çüş ulan demek yok..

Gülüyor gülüyor, durmadan gülüyor..

Ve bir kızıllık çöküyor Kızıl Meydana, sonra bir tuhaf yağmur başlıyor, ahmak ıslatanın daha az ahmak ıslatancası..

Dolaşıyoruz, Radi, Vera, Nuriye, Orhan.. Orhan hafiften titriyor Ağustos akşamında..

— Pardesü getirmedin mi?

— Yooo?

— Dur benimkini alıp getireyim..

— Bak tam geldi sana.. Kaybedeyim neyim deme alırım üç yüz papeli gözünün yaşına bakmadan...

Fotoğraflarda, bir hüzünlü Orhan, her şeye rağmen..

ORHAN KEMAL MOSKOVA'DA HASTAHANEYE KALDIRILDI

«MOSKOVA, (Fikret Otyam bildiriyor) — Tanınmış Türk yazarı Orhan Kemal, eşiyle birlikte Moskova'ya gelmiş ve tedavi edilmek üzere önceki gün hastaneye yatırılmıştır.

Uzun zamandanberi kist dermoit, tüberküloz ve kalbinden rahatsız olan ünlü roman ve hikâye yazarı Orhan Kemal burada da önemli bir kanama geçirmiş, çağrılısı olduğu Sovyet Yazarlar Birliği, sanatçıyı hastaneye kaldırmıştır.»

Uçakla gelmiş bir İstanbul kartpostalı..
«İstanbul'dan selâm ve sevgilerle.. 22.IX.69»

Orhan Moskova'daki Günlerini Anlatıyor

(... Çok geniş caddeler, gerçekten büyük, düzenli yapılar, bir de, sekiz milyon olduğunu söyledikleri şehirin hemen hemen hiç kalabalık olmayışı, ya da bana öyle gözüküşü. Kaldırımlardan gidip gelen kadınlı, erkekli çocuklu insanlar telâşsız, itişip kakışmasız, adeta sinirsizdiler...

— Halkın sanatçıyla olan bağları orada nasıl bir durumda?

— Dillerini bilmediğim için genel yargılardan kaçınmak zorundayım. Yalnız, başımdan geçen olaylardan birkaçını anlatmakla bilmem sorunuzu gereğince yanıtlayabilecek miyim?

Mihmandar ve tercümanımız Bayan Vera İvanova ve eşimle birlikte Çekhof müzesini gezmeye

gitmiştik. Daha önce, ziyaretçilerin kimliklerinin bir deftere kaydedilmesi usuldenmiş. Bayan Vera benim adımı da yazdı. Yazılana bakmakta olan yaşlı bayanın birden dikkat kesildiğini gördüm. Elimi sıktı. Tercümanımızın anlattığına göre, SUÇLU ve başka romanlarımı Rusça çevirilerinden okumuş. Bir anda müzeye yayıldı bu. İlgi hemen arttı ve deftere Orhan Kemal olarak Çekhof üzerine birşeyler yazmam istendi. Müzeyi gezip dolaştıktan sonra istenen birkaç satırı yazdım. Bir de, kaldığım hastahanenin temizlik işlerine bakan, hatta yerleri paspas eden bir kadının, tercümanımıza benden söz etmesi. «— Ben onun romanlarını okudum...» demesi. Bu iki örnek yabancı bir yazara karşı gösterilen ilginin derecesini anlatmaya yeter sanırım. Haydi buna bir de aydın kişinin, hem de yazarın dediklerini ekliyeyim: Kaldığımız Pekin oteline gelip benimle konuşan yaşlı bir Ukrayna yazarı aynen şunları söyledi:

«— Sizi tanımıyordum. Dergim için sizinle bir konuşma yapmadan önce, dilimize çevrilmiş eserlerinizi görmek istedim. Kitabevlerine başvurdum. Yapılan çeviriler tamamen satılmış. Birer nüsha olsun bulmak kabil olmadı. Okuma odalarınan gittim. Orada da bulamadım. Çünkü kitaplarınız okuyucular tarafından alınmış. Hem de her kitabın daha sonraki tâlipleri kuyruk olmuşlardı. Yâni, adlarını yazdıranların kuyruğu..»

Nasıl şaşırdığımı, kuşkusuz, nasıl sevindiğimi kestirebilirsiniz.

— Edebiyat günlük yaşamalarının bir parçası olabilmiş mi?

— Evet diyeceğim. Hiç umulmadık yerlerde, hiç umulmadık zamanlarda ellerinde kitaplarla insanları bol bol görebilirsiniz. Anladığım kadarıyla, çok okuyorlar.

— Yazar, Yayınevi ilişkilerinin durumu?

— Yazar ve yayınevi ilişkileri.. incelemedimse de, sanıyorum durum şu: Yazar, kitabını yayınevine götürüyor. Yayınevinin ilgilileri kitabı inceliyorlar. Basmağa yatkın buluyorlarsa basıp satıyorlar. Önce, herhalde bir miktar avans vermeleri mümkün. Ama kesin hesap, kitabın satışından sonra oluyor. Bu arada öğrendim ki, öyle her kitabı da hemencecik basıvermiyorlar. Basılmaya yarayan kriter nedir bilmem.

— Ortalama olarak bir hikâye ya da roman, ya da şiir kitabı ne kadar basılıyor ve ne sürede tükeniyor?

— Romanların 80, 90, 100 bin civarında basıldığını biliyorum. Hikâye ve şiir kitapları için herhangi bir rakam veremeyeceğim. Yalnız şu var ki, roman, hikâye ya da şiir kitaplarının çok kısa sürede tükeniverdiği..

— Türk edebiyatı örneklerinin birçok çevirisi —içinde sizin de eserleriniz var— yayınlandı. İlgi uyandırdı mı? Sovyetler Birliği okuyucusunun yabancı edebiyata karşı tutumu nedir? Çeviriler bizdeki kadar ilgi görüyor mu?

— Yukarda benimkilerle ilgili birkaç örnek verdim. Bunlara Nâzım Hikmet ve Aziz Nesin'i de eklemem şart. Bu iki yazarımızdan pek çok çeviri yapılmış ve çok ilgi uyandırmış. Sanıyorum ikinci ve daha başka baskıları yapılmış. Sovyetler Birliği okuyucusunun, gördüğüm kadarıyla, yabancı edebiyata karşı büyük bir ilgisi var diyebilirim. Yalnız hastahane bahçesinde rastladığım hastaların ellerindeki kitaplar bana şu fikri verdi ki, kendi yazarıyla birlikte yabancıları da harıl harıl okuyorlar.

— Orada Yazarlar Birliği'nin görevi, ödevi ve taşıdığı fonksiyonu kısaca anlatır mısınız?

— Sovyet Yazarlar Birliği devletin teminatı altında bir kurum. Maddî bakımdan çok zengin, bir çok

imkânlara sahip. Yazarları sâdece korumak değil, öyle sanıyorum ki sağlık durumları, maddî ihtiyaçlarıyla da ilgileniyor. Bu kurum, dünyanın çeşitli ülkelerinden çeşitli yazarı, sanatçıyı dâvet edip, yediriyor, içiriyor barındırıyor ve yazarların ülkeleriyle yakınlık kurulmasına çalışıyor. Yalnız bu kadarıyla.. bile işin önemi meydanda. Bana, benden önce giden arkadaşlara, Aziz Nesin'e, Yaşar Kemal'e, Melih Cevdet'e, Fikret Otyam'a da aynı ilgiyi göstermişler..

Bununla, halklar arasındaki yakınlaşmayı sağlamaya çalışıyorlar ki, faydası meydanda... Şunu ekleyeyim, yabancı bir yazar olduğum halde, benimle bile, hastalığımla yakından ilgilendiler.. En aşağı üç, hatta beş, altı ay orada kalmamı, tedaviden sonra da dinlenmemi orada geçirmemi ısrarla istediler.

Bir aydan fazla kalamadım. Ancak bu kadarcık bir zaman için İstanbul'dan ayrılmıştım.. Okullar açılacaktı, çocukların çeşitli okul ihtiyaçları ve yaklaşan kış için odun, kömür temini!.. (27)

Yapıtları Sovyetler Birliği'nde çeşitli dillere çevrilen, çeşitli sanat dergilerinde öyküleri yayınlanan Orhan Kemal, gerçekten oralarda çok sevilen Aziz Nesin, Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Nevzat Üstün vb. Türk yazarlarının önde gelenleri arasında..

1963 yılında, Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi Asya Halkları Enstitüsü'nün yayınladığı «Orhan Kemal için doktora tezi»nde Svetlana Uturgauri, Orhan'ı, «Türkiye'nin en yetenekli yazarlarından biridir» diye niteledikten sonra O'nu şöyle tanımlıyor:

«...İdeolojik bakımdan halkın yararına ve demokrasi yüksek idealine dönük olan; metod bakımından, hayatı eleştirici bir gerçekçilikle yansıtan; konu bakımından sıradan insanların yaşantısını anla-

tan Orhan Kemal'in eserleri, 1940-1960 yılları arasında yer alan ilerici Türk edebiyatının ayrılmaz bir parçasıdır. Orhan Kemal'in eserleri incelenmeden çağdaş Türk edebiyatı üzerine tam bir fikir edinmek mümkün olmadığı gibi, Türk edebiyatının en önemli gelişim yanlarından biri de kaçırılmış olur.

...Orhan Kemal'in eserleri bize, Türk edebiyatında, bugünün en ileri metodu olan Sosyalist gerçekçilikten söz etmek olanağı da veriyor.

...Orhan Kemal'in eserlerinde görülen eleştirici gerçekçilikle sosyalist gerçekçiliğin kaynaşması metodu, çağdaş ilerici Türk edebiyatının dikkate değer bir yanıdır..» (28)

Türk Dil Kurumu Ödülü: Önce Ekmek

«Yine «dal» gibiydi.. Yaralanmış, örselenmiş, yaşamla savaşan bir dal!. Geçen yıllardan «müdevver» kruvaze kahve rengi elbiseleri, aynı renk ayakkabıları ve zayıfladığı için, insana başkasının gömleği duyusunu veren çizgili gömleği!

Başkent Ankara'nın o tadına doyumsuz Eylül'ü.. Atatürk Bulvarının iri, güdük, sağlı sollu çınarlarının yaprakları kendilerini salı salıveriyorlar asfalta, kaldırımlara.. Çöpçüler, o çok sevdiğimiz «Suvaz»lı, «Şuşahırlı» çöpçüler, faraşlarını sarı, bozuk yeşil yapraklarla doldurup bir yere küme ediyorlar..

Orhan Kemal'in ÖNCE EKMEK öykü kitabını basan Yeditepe, Türk Dil Kurumu öykü dalında yarışmaya katılmış ve Orhan Kemal kazanmıştı.. Şiir dalı ödülü alan Necati Cumalı da geldi Ankara'ya...

Orhan, Ahmed Arif, Nevzat Üstün keyifle gittik ödül verme töreninin yapılacağı Türk Dil Kurumu'na.. Orhan halsiz, konuşuyor, gülmeye çalışıyor, ama nâfile... Yâni «Hava»...

İnönü ile Yakup Kadri'nin araları iyi değil.. Yakup Kadri, İnönü'ye yazdığı ve partiden ayrıldığını bildirdiği mektuptan sonra ilk kez karşılaştılar Kurum'da.. Yerimi, sağ omuzu düşük, ama sesi yine de davudî Yakup Kadri'ye verince, İnönü ile yan yana geliverdiler!. Yakup Kadri, İnönü, Orhan ve Necati Cumalı'yı objektifime sıraladım..

Orhan Kemal, kürsüde, kocaman bir Atatürk portresinin altında konuşuyor. Sesi kuru.. Sesi titrek ve neredeyse düşüp bayılacak!. Heyecanlı, hasta..

Kazasız belâsız iniyor kürsüden, takılıyor bir aralık ayağı!.

Kutlamalar.. Kutlamalar.. Öpüşmeler!. İnönü yerinden doğrulup elini uzatıyor Orhan'a!.

İnönü ve Yakup Kadri'yi söyleştiriyoruz, mikrofonlar, fotograflar.. Bu bir haberdir, meslekten yana..

Zamanın İçişleri bakanı, Orhan Kemal'in elini sıkıp kıvançla kutluyor.. Ve bizlerin de elini sıkıyor ki, eli bir an havada kalıyor.. Ahmed Arif, öfkeli öfkeli bakıyor, adama:

— Ben kaatillerin elini sıkmam!!!

Ve arkasını dönüyor!.

Birkaç gün önce öldürülen Taylan Özgür'ün kaatillerini, kaatilini bulamıyordu polis!.

İçişleri Bakanı diğer sanatçıların ellerini sıkıp hallerini soruyor, üzgün..

Karanlıkta çıkılıyor Türk Dil Kurumu'ndan.. Pardesülerin yakaları kalkık.. Orhan, Ahmet, Nevzat.. Kızılay'a doğru yürüyoruz.. Orhan Kemal alışık değil böyle şeylere:

— Yahu Ahmet.. İyi has.. Haklısın, ama tam sırasını buldun.. Hem de benim yanımda.. Yahu şu Ankara'lılar bir tuhafsınız.. Birisi İnönü ile, Yakup Kadri ile sille tokat, diğeri Bakana, katillerin elini sıkmam diyor.. Onlar da alışık zaar..

— Orhan ağa.. Emmim dirdi ki sen sen ol pa-

rana mukayyet ol.. Şaar adamı bir cindir, çarpar.. Para zarfı cibinde duruyor mu ki gardaş, amanı biliyon a.. Eyi bi saap çık, bi yokla hele, zarf yirinde mi ki? Malûm a kafaları çekmeye gidiyok, Mustafa Kemal'in kesesinden.. Bi bakale gardaş, zarf murf cibinde mi?

Masraf olmasın diye ucuz bir lokantaya gittik.. Öyle ucuz bir lokantadaydı ki, rakı alabilmeleri için para verip öyle çöktük masaya!. Tatsız, tuzsuz.. Orhan azarladı:

— Ulan cimri.. Para benden çıkacak! Masraf etmeyeyim diye beni kolluyorsun ama, ölmedik olhum.. Buna para derler paraaaa..

Ne parasıydı? Kimden içecektik?

— Mustafa Kemal Atatürk'ten..

Keyifleniyor Orhan birden..

«Yatamayacağım..»

Basmköy, 16.X.969

"Sevgili Fikret,

Sana kaç vakittir yazmak istiyorum. Bir türlü elim değmiyordu. Bu sabah bir hamle ile, tenbelliği yendim.

Fotografları aldım. Çok mersi...

Dr. Sadi Belger, Heybeliada sanatoryumuna bugün yatmamı sağlamış ama, yatamayacağım. Aybaşından önce kaabil değil. Ay başına bıraktırabilirlerse çok iyi olacak. Aksi halde vazgeçmek, ya da ne zaman boş oda (Çünkü müstakil oda istiyorum. Ücret gerekirse ücretli) nedeni keyfilik değil. Burada yeni kitap satışları olacak. Para alacağım. Sonra AST'ın düzenlediği (Orhan Kemal'e saygı haftası) bunlar gibi çeşitli şeyler. On veya onbeş gün önemli değildir. Heybeliada olmazsa Hacettepe olabilir mi bilmem. Yazıver. Biliyorum, bir, bir buçuk aylık bir doktor ve sanatoryum tedavisi şart ama, hemen yatmam da kaabil değil. AST'ın haftası galiba bu ayın 21 inde

başlayacak. Bu vesile ile oraya hiç olmazsa birkaç günlüğüne de olsa gelmem lâzım. Buraya gelen Güner Sümer'le öyle konuşmuştuk.

...

Cumhuriyet'teki yeni röportajını ilgi ile takip ettim. Çok güzel. Güzelliği, otantik ve rakamlı oluşundan. Bir de, Doğan Nadi için yazdığın kısacık yazı. Kısacık ama, ötekilerin tümünden güzeldi. Çok lâkomikti bilhassa. Şimşek gibi bir şey ve bilhassa çok zekice...

Şimdilik bu kadar.

Başta Kemal Aydar, bürodaki arkadaşların tümüne (Tabî Şahin de dahil) firâde firâde selâm, sevgi...

Ev cânibine de bizim evden selâm ve sevgiler.

Ben de hepsinin gözlerinden öperim...»

2.XI.969

«Fikret,

Oyunumu yolluyorum. Oku. Fikrini bana yaz. Sonra da Ayberk'e ver. Ama fikrini mutlaka yaz.

Selâm, sevgi...»

«... Yeniden Yazmak Fena Olmayacak..»

Basınköy, 29.XI.969

«Sevgili Fikret,

Her şeyden, önce son röportajından dolayı seni tebrik ederim. Çok sevdim, çok beğendim. Diyebilirim ki, bugüne dek bu alanda yapılmış röportajların en güzeli. Güzelliği, tatlı mizahı, bilhassa bilhassa da gerçeğe uygunluğundan. Bâzıları «Fazla öğmüş» deseler bile, ben bu kanıda değilim. Kralın hakkı krala, papazınki de papaza verilirmiş. Tekrar tekrar tebrikler...

...

Havalar dün, ya da önceki günden beri kışlamağa başladı. Soğuyuverdi yâni. Oysa, Ankara'yı, sizleri ne göresim gelmişti! Hooş, bir biçimine getirip oraya atlayıvermek fena olmayacak ama, bilmem.

Hem bu kez gelirken, benim KARDEŞ PAYI, ki adını DELİBOZUK'a çevirmeyi çok istiyorum, onu da getirip üzerinde çalışmak da aklımdan geçmiyor değil. KARDEŞ PAYI'nın ilk bölümünü sanırım okumuştun. Ya da yollamıştım da sen okumuş olacaksın. İkinci bölümü, ilk bölümüne denk güzelleşti. Ama gene de bir başka biçimde yeniden yazmak, fena olmayacak. Hepsi bir yana, kış iyiden iyiye bastırmadan ikişer kadeh atıp lâflamak en iyisi. Bir de oyunu orada satmayı düşünmüyor da değilim. Bakalım...

Bugüne dek şahane bir tembellik içindeydim. Doğrusu, canım pek de çalışmak istemiyordu senin anlıyacağın ama, geçti o pis havam. Şimdi birer perdelik oyunlar dolanıp duruyor kafamda. Gelirsem uzun uzun konuşuruz.

...

Orhan Asena'nın Simavnalı Bedreddin oyununu gördün mü? Akşam gazetesinde, daha çok galayı, galanın cici davetlilerini ballandıran bir yazı çıktı. Oyun üzerine pek dişe dokunur bir şeyler yoktu. Müthiş alkışlandı falan deniyor idiyse de, oyunun halkça tutulup tutulmayacağı üzerinde hiç durulmuyordu. Temennimiz, tutulması ve bu oyunun müthiş iş yapması. Aksi halde, bizim alacaklar da güme gidebilir. Oyunu, yayınlanan kitabından okudum. Zamansız konuşmak istemem ama, gözüm pek tutmadı. Neden tutmadı? Çünkü, baştan başa Bedreddin'in fikirleri orada dönen. Bu fikirler aksiyonla iyice hal-i hamur edilmemiş gibi geldi bana. İnsanlar, bildiğimiz insanlar değil, Bedreddin'in fikrinin, daha doğrusu felsefesinin kuklaları. Ne kadınlar gerçek kadın, ne erkekler gerçek erkek. O devirdeki kocaman bir halk hareketi kolayına verilmiş, gelişme de anlatım yoluyla, nakil yoluyla yansıtılmış. Bir parça benim Bekçi Murtaza'ya benziyor teknik. Bekçi Murtaza oyununu görmediğin için, biraz anlatayım: Perde açılır, sahnede soldan sağa doğru sembolik dekorlar. Kahve, fabrika adına bir baca, zengin apartman adına bir apartman kesiti, daha sağda Murtaza'nın evinin dış görünüşü. Bütün bu görüntüler içinde geçen olayları birer vesileyle tiplerden birini

anlatır. En ilginç sahneler ki fabrika içinde geçenlerdir, nakil suretiyle seyirciye duyurulur. Bu bakımdan MURTAZA tam bir başarıya ulaşmaz. Oyunun mihveri MURTAZA, yâni Ulvi Uraz'dır. Herkes, herşey Murtaza adına çalışır. Onun için, 250 kişilik salonun yarısı bile her zaman dolmuyor.

Bedreddin de benim Murtaza'yı andırıyor bu bakımdan. İnşallah yanılmış olurum. Halk tutar, büyük iş yapar da bizim alacaklar tüm ödenir. (Bir yerine getirip yazma bütün bunları. Çünkü ne de olsa oyunlarımızı iyi kötü sahneleyen AST'tan başkası kalmadı gibi bir şey..)

Bu oyunu görenlerin gerçek fikirlerini bana yazıver. Kendin gitmemiş olsan bile kulaktan kulağa fikirler beyan edilmektedir. Yâni, halk tarafından tutulur mu, tutulmaz mı?

...

Elvan adına, ama tüm Otyam'lar için bir adet ÜÇ KÂĞITÇI yolluyorum. Aldığını bildirirsin.

Mektup bekler, gözlerinden öperim. Oradaki büro arkadaşlarının tümüne, Şahin de dâhil, selâm ve sevgiler. Evcek selâm ve sevgi sizlere. Hoşça kalın..»

«Senin Röportajlar Kitabın Bulgaristan'da Basılmış..»

Basınköy, 17.XII.969

«Sevgili Fikret,

Sanırım Elvan adına ve Elvan için imzalı kitabımı yâni ÜÇ KÂĞITÇI'yı yollamış, ayrıca sana da bir mektup yazmıştım. Mektup gene öyle sanıyorum ki, büro'ya postalanmıştı. Kitap eve. Önemli olan, her ikisini de aldın mı, aldınız mı? Bunu hemen bildir. Aklımda kaldığına göre, oraya bir koşu uzanmaktan söz etmiştim. Hâlâ tutku içindeyim ama, iki engel beni alıkoyuyor: Biri, havaların kışlaması; öteki, sıkı bir çalışma devresine girişim. Eskici Dükkânı oyununu tape ediyorum yeni baştan. Vukuat Var romanını da bu arada yeni baştan elden geçiriyor, ikinci baskıya hazırlıyorum. Kitapçı Remzi ile mahkemelik olduğumu sanırım yazmış, ya da bir vesileyle orada anlatmıştım.

Aramızda önemsiz bir anlaşma taslağı var. ONK Ajansı, yani Osman Karaca, adıma iptal davası açtı. Bu davayı kazandığım an, Remzi Kitabevi adına basılan Bereketli Topraklar Üzerinde başta olmak üzere, öteki romanlarım, yani Suçlu, Vukuat Var, Hanımın Çiftliği, Kanlı Topraklar filân serbest kalacak. Hele Vukuat Var! Basılalı on üç yılı geçiyor. Adam gibi bir kitabevine, muhtemelen E Yayınlarına satacağım.

AST'la da bozuşuyoruz galiba. Adam ödemeleri anlaşma gereğince yapmıyor. Bir ihmâl, arada bir lütfetmek kabilinden bir bölük para, sonra kulağının üstüne yatıyor. ONK Ajansı ona da protestoyu çektiydi. Cevap bile vermedi. Bilmiyorum ne yapacak Osman Karaca? Belki de hem Eskici Dükkânı, hem de Simavnalı Bedreddin'i kaldıracak. Geçende telefon etmiştim, öyle söylemişti. Ne için normal ödemeleri yapmaz bilmiyorum? Kulağıma çalındığına göre, Simavnalı Bedreddin de çok iyi iş yapıyormuş. Neyse, sen bu hususları iyi bilirsin.

Salim Amca'yı gör veya telefon et. Onda da sanırım on üç yıl önce basılmış Dünya Evi hâlâ bitmedi. Onun da tekrar elden geçmesiyle yeni baskısı için gerekeni yapacağım. Hiç bir kitap 13, 14 yıl tükenmemezlik edemez. Hele üzerinde Orhan Kemal adı varsa!..

Senin bir röportajlar kitabın Bulgaristan'da yayınlanmış galiba. Bilmem haberin var mı? Kültür ateşesi raslamıştı o söyledi.

Gelelim bana: Sağlık durumum, beni şaşırtacak kadar iyi. Toparlandım. Yeni yıl için gerekli gezilere hazır vaziyetteyim. Ben Ankara'ya gelemiyorum. Senin buralara yolun düşmeyecek mi?

Burada havalar iyice kirlenip soğudu. Pek soğumadıysa da deli fırtınalar zaman zaman ortalığı karmakarış ediyor. Bunun dışında siyasî fırtınalar mâlûm. Her ikisinde de hayli gelişme var. Sizin büro şimdi faaliyettedir ki, baş döndüresiye. Büro değil bir arı kovanı...

Geçenlerde, yani Galatasaray - Spartak maçı sırasında, Degüstasyona yolum düşmüştü. Baktım sizin

gazeteden Sami Karaören, Çetin Özbayrak filân. Yanlarına gittik, çekiyorlardı. Ben de katıldım. Maça gideceklermiş. Beni de aldılar. Çetin'in keçi kadar inatçı, ufacık Volkswagen'iyle ünlü Dolmabahçe'nin yolunu tuttuyduk. Eksik olmasınlar, maça da girebildiydik hani. İlk kez gece maçını bu vesileyle seyrettim ve G.Saray'ın şâhâne oyununu alkışladıydım. Senden, oradaki arkadaşlardan uzun uzun bahsettikti. Bilmem kulaklarınız çınladı mıydı?

Bugün târihi günlerden bir gün. Saat dörtte uyanmış, yazı makinenin başına geçmişim ki, bomba gibiyim. Tuu tuu tuu... «Allah kem nazardan saklasın».

Daha başka ne yazayım? Merak ettim be. Fikret nasıl olur da bunca zaman mektubuma karşılık vermez? Acaba dedim mektubumla kitabımı almadı mı?

Belki bir yıl geçti, gelecek yıl KARDEŞ PAYI oyununu tezgâhlamak isterim. Şimdiden, ödemeleri sağlam yapacak bir yer peyleyelim. Yenişehir Tiyatrosu mu olur, Mithatpaşa mı? Bilmiyorum gayrı. Canım Murtaza da yarın kalkıyor. Çok ama çok güzel oynanmağa başlamıştı ya, ARENA'nın acaip bir tiyatro oluşu, tiyatroyu ancak yarı yarıya doldurabiliyordu. Buysa yetmiyordu tabi. Eskici Dükkânı'nı da ONK kaldırırsa, dımdızlak kalacağız. Bilmiyorum gayr böyle bir sonuca varmak mıydı? Nerde 72. KOĞUŞ, nerde bunların şansı...

Ev halkının, büro arkadaşlarının, eşin dostun ve tabi Şahin'in en sonra da senin gözlerinden öper, mutluluklar diler acele cevap beklerim kardeşini...

/

«Ben O Kadar İyiyim ki Bunca İyilikten Korkuyorum Dersem İnan...»

Basınköy, 17.4.97

«Eveeeeet, Fikret efendi ağa!..

Ahdetmiştim, üst üste yazıp yolladığım iki mektubuma karşılık almadıkça üçüncüyü yazmıyacaktım. Nedenine gelince, dostumuz Nevzat Üstün İsveç'e hareket etmesinden önce fısıldamıştı, güya senin Dost'ta çıkan yazından dolayı Fâhir ya da başkalarına yakın-

mışım. Bunu abartarak sana iletmişler, sen de bundan dolayı gönül konuşsun!

Gerçi daha sonra «Evlâdım Ara»nın evinden telefonla konuştuydık ama, mektuplarıma cevap almayınca inadım tuttuydu... Neyse şimdi herşey anlaşılıyor. Buzlar eridi. Buzlar dediysem, hani sözün gelişi. Yoksa seninle aramızda buz değil, «Kız» meselesi bile olmaz. Olsa da sen de, ben de hasbi geçeriz. (Olmaması daha iyi tabi. Çünkü bendeniz elli altıyı sürüyorum. Sense henüz kırklardasın.)

Evvelâ büyük geçmiş olsun. Kulağıma şöyle bir çalındıydı bu günlerde, «Kriz geçirmiş» diye, içim cızz ettiydi. Ne olursa olsun sarılacaktım kaleme, kâğıda. Bugün, yarın derken uzadıydı... Kriz nereden? Nasıl? Malûm ya, bendeniz de yarı doktor sayılırım artık bu işlerde. Krizlerin, kalp sıkışmalarının, gaz hazretlerinin türlü oyununu bilirim. Senin yaş da, hızlı yaşanmış bir yaşamın sonucu, böyle cilvelerin tam sırasıdır. Ama korkma... Kırkından sonra saz çalmak derlerse de aldırma, bir de şuna aldırma, kırkından sonra azamî teneşir paldamıyor... Altmışından sonradır sanırım o. Ben artık eli kulağında, altmışa doğru âheste beste yol almaktaysam da sakın beni son gördüğün zamanlardakiyle kıyaslama. Hastalık mastalık hak getire. Kilo aldım. O işler bildiğin gibi değil. Bütün bunları bir gün uzun uzun konuşuruz. Hani galiba beni Moskova'dan sonra görmemiştin. Hiç öyle değilim. Hemen hemen eski günlerimdeki gibiyim.

Nuriye'yle 5 Mayıs'ta uçakla Bulgaristan'a hareket edeceğiz. Hemen hemen tekarrür etmiş gibi... Gibisi bile fazla. Tabi havaalanından geri çevrilmezsek. Sanmam. Yâni 5 Mayıs sabahı saat 9.30 uçağı ile. Bir ay. Ondan sonra da Romanya. Romanya üç haftalık bir izin verdi. Aşağı yukarı Bulgaristan ve Romanya'da beraberiz demektir.

Şayet, Bulgaristan'a benim hareket tarihini tutturursan çok iyi olur. Gerçekten konuşacak çok şeyler, çok gırgırlar birikti. Haa. Şu Romen kültür ateşesi ni ne vardı, Mihai Mandari. Tabi biliyorsundur. Bu zâtı telefonla tarafından arayıver. Benim Romanya'ya ha-

reketim, ancak Mayıs sonunda olabilir. Ben burada Romen Konsolosuyla bu hususta görüşeceğim. Yani Bay Mihai Mardari'nin dâvetinden söz edeceğim. Zâten biliyorlar. O da 5 Mayısta uçakla Bulgaristan'a gideceğimi, bir ay orada kaldıktan sonra Romanya'ya geçeceğimi öğrensin. Bunu çok istiyordu. Mamafi belki bugünlerde ben de atlayıp Ankara'ya gelebilirim bir gün için. Ama garanti değil. Neyse, telefon ediver nolur?

Ben o kadar iyiyim ki, bunca iyilikten korkuyorum desem inan... Yalnız şu Kist dermoid... O da iyi Hafif, çok hafif bir akıntı var, o kadar. Buysa, normalmiş. Zamanla, bünye kuvvetlendikçe geçermiş ama Moskova'da yarım kalan tedaviyi tamamlatacağım her ihtimale karşı. Ameliyatlık birşey olmasa gerek. Erbabı öyle söylüyor. İçerde parça kalsa şimdiye büyür, eski halini alırmış, ya da alması gerekirmiş...

Akciğer meselesi de sanırım kökünden halloldu. Son olarak otuz Streptommycine iğnesini hergün yedim. Buna Bemix'leri de ekle. Ne öksürük, ne şu, ne bu kaldı. Kontrolünü Bulgaristan'da yaptıracağım. Onların orada oksijeni fazla dinlenme evleri mi, provantoryumları mı ne varmış. Konsolos söylemişti. Velhasıl yurda döneceğim eylül ayı, daha önce, belki biraz sonra çok güçlü olmak zorundayım.

Neden mi?

Sırf sex bakımından değil. Çünkü 93'ü, Murtaza'nın ikinci cildini, bir de BİR BAŞKA İNSAN'ı yazmak zorundayım. Haaa... Sizin gazete için Üç Kâğıtçı'nın ardı da o dönemde yazılacak. Olmazsa Cumhuriyet'e Murtaza 2'yi veririz.

Yeni oyunum KARDEŞ PAYI son şeklini aldı. Ama tiyatroların yozlaştığı şu sıralarda sahnelemek niyetinde değilim. Kitapçılar Orhan Kemal'in kitaplarına iyi para veriyorlar. Ardıma düşen düşene... Remzi bile imana gelmiş vaziyette. VUKUAT VAR'ı yeniden elden geçirdim, 400 sayfa oldu pırıl pırıl. Yurda dönüşte HANIMIN ÇİFTLİĞİ de aynı şekilde elden geçecek. Bu serinin üçüncü cildi BİR BAŞKA İNSAN, KAÇAK'tan sonraki dördüncü cilt!..

Sıkı çalıştım. Elimdeki işleri tamamladım. MURTAZA 2 bile elli daktilo sayfası tape edildi. Gelince sıkı bir çalışmayla evvel Allah...

Senin GİDE GİDE 10 çok güzel. Benim için mükemmel malzeme... İstediğin yepyeni romana malzeme olabilir. Olabiliri fazla, tam da malzemelik. Röportajdan da fazla bir şeyler var onda. Neden petkoyu sıkıp roman olarak yazmadın, şaştım...

GİDE GİDE 11'i aldım. Henüz okumadım. Moskova'daki resmimizin konmaması, sanıyorum resmin çok silik olması, klişeye girerse büsbütün silineceği gerekçesinden. Mamafi kapak çok güzel...

...

Ben de bir kriz geçirdim gerçi ama, bu işlerde çok idmanlı olduğumuzdan, sabıkamızın da bir beş olmamasından dolayı...

...Gece bir uyandım, kalbim ökseye tek ayağından yakalanmış bir serçe kuşu gibi çırpınıyor. Korkunç. Sağlama dedim, gidiyorum. Gidiyorum ya, hiç olmazsa bir kaç satır bir şeyler yazayım... Denedim, hayır... Dünya pis pis dönüyor... Yattım. Sabaha kadar sürdü Uyumuşum. Uyandım. Hâlim aynı. Kemalî baktı, gördü, telaşlandı. Al bir kâğıt, tak makinaya dedim. Taktı. Çok zorlukla dikte ettim, «Vasiyet»imi yazdı ağır ağır. Ama bak, gene paçayı kurtardım.

...Ya, yatalak olsam olsam da yataktan çıkamasam? Altımdan oturakla alsalar? Daha mı iyi?.... Böyle olunca kendime bir dünya yaratıyorum. Valla iki acu o biçim bir değnek.

...İşte sana bir dolu mektup... Yazsam daha da uzar gider ama, kısa keseceğim... Ankara Sanat Tiyatrosu'nun bonoları ödenmemeğe başladı. Daha epeyce alacağım var. Grev, karşılıklı ithamlar, şu bu. Bütün bunlar bonoların ödenmemesi için sebep olmamalıydı... Gerçi Bülent Akkurt AST Müdürü olmaktan başka, bizzat da imzalamıştı bonoların. Hani icraya veriverirse ONK Ajansı hiç hoş olmaz. Ne yapar bilmem?

Tesadüf, her gün saat ona on kala otobüsüyle İstanbul'a inerdim, bugün inmedim. Kitabın ve mek-

tubun geldi. Onun için sana uzun uzun yazabildim. Hemen postaya atacağım. En geç yarın eline geçer sanırım. Ama Bay Mihai Mardari'ye telefon etmeyi unutma. Bugünlerde İstanbul'da Romen Konsolosluğuna uğrayacağım. Gerekli bilgiyi yollarsa iyi olur.

Mektubuma son vereceğim. Başta Kemal Aydar, büro arkadaşlarına çok çok selâmlar. Ayrıca Şahin efendiye de...

Hane halkımdan hâne halkına selâm, sevgi. Senin de gözlerinden öperim kardeşim...»

(...Derin derin soluk alıyordu. Beni odaya çağırdığında bir şeyler olacağını hissetmiştim. Zorlukla, daktilo makinesini almamı, bir kâğıt geçirmemi istedi. Çok zor konuşuyordu.. Onun, bu derece fenalaştığını hiç görmemiştim.. Göğsü bir körük gibi inip inip kalkıyordu.

«Sana şimdi bir şeyler yazdıracağım» dedi.. «Şayet ben ölecek olursam bunlara göre hareket edersiniz..» Ben cevap vermeye kalkıştığımda beni hemen susturdu:

«1 — Kaçak veya Yabancı adlarından biri ile Ulus gazetesinde tefrika edilecek romanım, Vukuat Var, Hanımın Çiftliği romanlarımdan sonraki ciltlir. Çıkacağım geziden dönmek, yâni ölüm falan olmazsa, kısmetse bu serî BİR BAŞKA İNSAN konusu kafamda yıllardır gelişip son şeklini alan ciltle tamamlanacaktır.

2 — Vukuat Var'ı dil ve bir takım boşlukları doldurarak yeniden yazdım. Bitmek üzere. Hanımın Çiftliği'ni de dönüşte aynı şekilde makineden geçirip işleyeceğim. Üçüncü cilt olan Kaçak iyi yazılmıştır, onun makineden geçmesine lüzum yok.

3 — Suçlu, Sokakların Çocuğu ve Sokaklardan Bir Kız, bir sel romandır. İlk cilt olan Suçlu, Remzi Kitabevine satılmış ve ikinci baskısı 1968 yılında Remzi Kitabevince yapılmıştır. İkinci cildi, yani So-

kakların Çocuğu elimizdedir. Henüz satış edilmemiştir. Onu da gitmeden, herhalde kitap üzerinde gözden geçirip ve kaabil olursa ikinci bölüm çıkarılmak suretiyle yayınlanabilir. Ama ikinci bölüm yeni bir son pasaj yazabilme imkânı elime geçmezse dediğim gibi ikinci bölüm çıkarılmak suretiyle ve kaabil olursa (...) Suçlu I, Suçlu II, Suçlu III şeklinde yayınlanmalıdır. Suçlu III Tekin yayınlarınca basılan ve satışa çıkarılan Sokaklardan Bir Kız'dır..»

...Yanılmıyorsam üçüncü maddeden sonra bir ara durdu. Nefes alıp vermeleri sıklaştı. O anda ben, tamam, herhalde gidiyor dedim, elim ayağım titremeye başladı, bitmiştim.. Büyük bir güçlükle kafamı kaldırıp iyice baktığımda babamın gözlerinden yaşlar akıyordu. Tutamadım kendimi ama yine de ona belli etmeden ağlamaya başladım. Koca Orhan Kemal, hayat dolu Orhan Kemal, nasıl da ölüme karşı koyuyordu, yenmek için büyük mücadele gösteriyordu? Hayatı büyük mücadelelerle geçtiği yetmediği gibi, ayni mücadeleyi ölüme karşı da veriyordu.. Yendi de gerçekten, beş dakika sonra daktiloyu benden aldı ve geri kalanları zorla yazdı..

«...Ölümüm halinde, öldüğüm yerde defnedilmemde hiçbir sakınca yoktur. İllâki yurda getirilmem için çabalanıp paralar sarfedilmemelidir.

... Ölümüm dolayısiyle zaten gazetelerde haber olarak bahsedecekleri için ayrıca masraf edilerek cafcaflı ilânlara gidilmemesini bilhassa rica ederim..

... Eşe dosta selâm. İnandığım doğruların adamı oldum, böyle yaşadım, karınca kararınca bu doğruların savaşını daha çok sanatımda yapmaya çalıştım. Kursağıma hakkım olmayan bir tek kuruş dahi girmemiştir...»

...

İşte böyle Fikret ağabey.. Arada bazı bölümleri atladım.. Tamamı 14 madde idi. Şimdilik o kısımları kalsın. Ankara'ya geldiğimde sana anlatırım..

Sonra imzaladı bana verdi..

Uzun süre odasında kaldım. O ise yorgunluktan harap bir vaziyette yatağında, gözleri kapalı dinlenmeğe başladı...) (29)

Müslim Kendini Yaktı..

...Elazığlı genç, «Yaşasın Bağımsız Türkiye» diye bağırdı, sonra yıkıldı yere..

Alevler her yanını sarmıştı.

Kolları meşale gibiydi..

Yanıyordu gencecik adam..

Benzin, çoğunlukla kolları ve karnına dökülmüştü.. Kibriti çakar çakmaz alevler yükselivermişti, biraz sonra ortalığı yanık et kokusu sardı. Genç, bir an ayakta durdu, alevler yükseliyor, yükseliyor, kollarından, bacaklarından karnından ve esmer yüzünden, yanan yüzünden!.

Esmer yüzü daha esmerleşti, karardı, dayanamadı sonra, kıvrılıp düştü, yanan kâğıt gibi.. İşte o anda, durumu seyredenler, ilk şaşkınlığın çaresizliği içinde seyredenler, bir haykırış duydular, «Yaşasın Bağımsız Türkiye..»

Sonra sesi soluğu kesildi, ceket neyim attılar üstüne, daha yanmasın diye, daha yanmasın diye.

Erzurum'dayım.. Bi-şeyler oluyor Türkiye'de.. Sadece büyük kentlerde olanlar yansıyor basına.. «Kalk git Erzurum'a» dediler.

Gittim. Cebimde Orhan Kemal'in, yine bir «Mektup Tel»i:

TEL
ACELE...
Fikret Otyam
Cumhuriyet Gazetesi
Ankara

Uzun mektubumu aldın mı? Stop. Cevap yazman için vakıt çok geç. Stop. 5.5.970 Salı sabahı Yeşilköy'-

den ve Nuriye ile birlikte uçuyoruz. Stop. Tabii Hava alanından tersyüz çevrilmezsek. Stop. Pek sanmıyorum. Stop. Sizi Sofya'da bekleriz. Stop. Bizim evden sizin eve, topyekûn selâm, sevgi, gene selâm, gene sevgi sevgiler... Orhan Kemal...»

Birlikte uçacaktık!. Oradan Romanya'ya, sonra Moskova'ya.. Kendi elimle yatıracağım hastaneye..

Ve görmemiştim uzun süre..

«...Süzgün ve yorgundu Orhan Kemal. Ancak işi olduğu zaman şöyle birkaç saatlığına iniyordu Basınköy'den İstanbul'a. Çoğu zaman oğlu Kemalî ve damadı Selim'le görüyordu gerekli işlerini. Arada Arap Talât'ı Basınköy'e çağırıp iki, üç parti tavla atmayı da ihmal etmiyordu ama iyi bir hastanede tekrar, yeni baştan iyice bir muayene edilmesi gerektiğini biliyordu.. Ayrıca kendisine sıkı sıkıya bildirilen doktor tavsiyelerini dinler olduğu bir zamanda Bulgaristan'a gitmesi, orada tedavi edilmesi için Fikret Otyam'ın Ankara'dan düzenlediği kısa bir yolculuğun hazırlıklarına girişmişti. Hatta Fikret Otyam'la birlikte gideceğini, ondan bir süre önce gitse bile, arkasından onun hemen yetişeceğini bildiğinden rahattı...» (30)

Müslim Seval yakmıştı kendini.. «Yaşasın Bağımsız Türkiye» diyerek..

Orhan onbeş gündür Sofya'da.. Ben Erzurum'da!. Sonra ver elini Ankara..

«Atatürk Üniversitesinde neler oluyor?»

Yeni röportajım bu..

Orhan, Bükreş'e geçmeden yetişmeliyim..

Haberler.. «Romanya'da büyük sel felâketi..»

Acep uzatır mı Orhan Bükreş'e geçmeyi?. Bekler beni zaar, duramadım sözümde.. Yazmak istiyorum: «Biraz geç kalacağım.. Biliyorsun hepimizin derdi bi lokma ekmek parası yeğenim..» Ama nereye?

Gündüzleri gazetenin günlük işleri.. Gece nöbetlerinde daha çok yazma olanağı var.. Hepsi onbeş yazı olacak.. Yedinci yazıdayım.. Sekiz..

Ve o sıralarda, Sofya Radyosundan spiker konuşuyor Orhan Kemal'le:

— Sayın üstâd Orhan Kemal, evvelâ hem memleketimize hem stüdyomuza hoş geldiniz..

— Hoş bulduk efendim.

— Yanılmıyorsam, ülkemizi ilk defa ziyaret ediyorsunuz? Birkaç günden beri kuş bakışıyla da olsa bazı yerleri gezip gördünüz. Lütfen izlenimlerinizi anlatır mısınız?

— Efendim, Bulgaristan'a ilk defa geliyorum, yalnız transit olarak geçerken şöyle bir gördüm geçen yıl. Tren yolunun iki tarafından akıp gelen tarlalar, meyva bahçeleri, bu benim çok hoşuma gitmişti, ilgimi çekmişti. Bir çiçek saksısı gibi tertemiz.. Şimdi üç hafta kalmak üzere geldim güzel yurdunuza.. Bulgaristan adına bütün bunlardan sonra, Bulgaristan üzerine pek söz edecek durumda değilim. Yalnız Sofya üzerine belki birşeyler söyleyebilirim. Sofya her alanda gelişmiş bir kent, bu izlenimi bıraktı üzerimde. Zaman zaman ve yer yer de Moskova'yı anımsattı bana.. Moskova ile Sofya arasında benzerlikler buldum. Sofya dolaylarında ise ünlü Rula manastırına uzandık. Yol boyunca rastladığımız köyler, köy dersem, bir nevi gelişmiş kasabaydı. Bilhassa, tarlalar, meyva bahçeleri, tarlalarda çalışan işçiler, çalışan işçiye yardımcı olan modern araçlar dikkatimi çekti. Sulama araçları falan..

— Evet.. İki komşu ülke olan Bulgaristan ile Türkiye arasında yıldan yıla gelişen kültür ilişkileri hakkında fikriniz nedir?

— Efendim, Bulgaristan ile ilişkimiz bilindiği gibi Osmanlı İmparatorluğu günlerinden başlar..

İki millet halkları yüzyıllar boyunca kardeşçe yaşadıkları gibi, zaman zaman da politik nedenlerle karşı karşıya gelip dövüşmüşlerdir. Sevişmek ve dövüşmek.. Milletleri birbirleriyle kaynaştırır... Gün gelmiş Bulgaristan bağımsızlığını kazanmış.. O zaman iki ayrı, ama eski ulusun devlet münasebetleri sürmüş gelmiş.. Bu yakınlarda ise iki bağımsız ülke birbiriyle dosttur. Dostluğun iki taraf için de verimliliği meydanda.. Sosyal, ekonomik ilişkiler, tabii buna politikayı da katmak lâzım, politik ilişkiler yanında edebî ve kültürel ilişkiler de en olumlu günlerini yaşıyor kanısındayım..

..... Düşmanlıklar tarihin karanlıkları içinde unutulmalı, yerini temiz, tertemiz dostluk ve kardeşlik almalı..

....Bulgar şiir ve edebiyatı denince aktif bir realizm geliyor aklıma...

...Şunu şurada belirtmek isterim, yalnız bizim değil belki çağımızın en büyük şairi Nazım Hikmet' in külliyatını burada gördüm. Nefis bir baskı. Bu, beni çok sevindirdi..

— Şimdi hangi eserler üzerinde çalışıyorsunuz üstâd? Yaratıcılık plânlarınızdan bahseder misiniz? Tabii bu bir sır sayılmazsa...

— Hayır sır falan değil.. Bakıyorum şimdi. Enteresan bulduğum noktaları notluyorum. Bunun dışında da dinlenmeye çalışıyorum.

Sonbaharda tezgâhlayabileceğimi sandığım hikâye, roman ve tiyatro oyunlarının ana hatları üzerinde düşünüyorum. Bulgaristanda yayınlanan uzun bir hikâyemi geçen yıl romanlaştırdım. Dört yüz sayfalık kocaman bir cilt oldu. Bu yıl bunun ikinci cildini de yayınlayabileceğimi umuyorum. Sonra yeni bir tiyatro oyunum var, bitmiş vaziyette.. Ama yeniden gözden geçirmekte fayda var.

Daha sonra Orhaniye'ye uzandığımda.. Ha öyle

ya Orhaniye.. Orhaniye üzerine biraz bilgi vereyim size.. Orhaniye benim büyükannemin, babaannemin memleketi. Doksan üç harbinde sekiz yaşındayken kendisinden iki yaş büyük ablasıyla birlikte göçmen kafilelerine karışmış ve Türkiye'ye doğru yol almışlar.. Ondan zaman zaman dinlenmiştim. Bana anlatmıştı... Bağlar arasında, dağlar, yollar.. Vesaire vesaire diye.. Ben şimdi Bulgaristan'a gelince ne de olsa insan atasının yerini görmeyi istiyor.. Arzuluyor... Bu bakımdan uzandım.. Şöyle bir gittim. Fakat çok modern bir şehir buldum.. Ben, tabiiii.. Ne saklayayım... Böyle kiremitleri yosun tutmuş, köhne evlerden ibaret, eski bir Orhaniye bekliyordum... Tamamen modern bir şehirle karşılaştım. Sordum, Pestilcizadeler derlermiş büyükannemin ailesine o zaman, doksan yani yüz sene evvel, telgraf memuruymuş büyükannemin babası, efendim, tabiii gün ola harman ola dedikleri.. Kimse kalmamış o zamandan bu zamana... Hiç kimse bilmiyor, sadece müzeyi gezdik dolaştık, efendim, bu arada işte, adam büyükannemin çocukluğunu, o sekiz yaşındaki öksüz kızı görür gibi olduk. Bayağı hisiendim... Bu konuyu oradan göçmen olarak kaçışı... bu göçmen de değil belki, bir felaket sonunda, bir yangın sonunda... bir harp sonunda... kimsesiz kalaraktan muhacir kafilelerine karışaraktan kaçması bende yirmi sene evvelinden beri, eeee, kafamda bir birikim yapmıştır... Buradan başlayan bir roman yazmak... öyle bir roman olsun ki, kısmen Bulgaristan'dan, Orhaniye'den başlasın Anadolu'da Türkiye'de Türkiye'nin ekonomik, sosyal, politik efendim... değişmelerine paralel olaraktan bir ailenin gelişen hayatını ihtiva etsin... Bir de zannediyorum işte bunu tezgâhlayacağım.. Ki bunun üzerinde en az on seneden beri çalışıyorum... Bunun dışında ufak tefek hikâyeler falan olabilir, zuhurat... Bilmiyorum artık... Ne olacağını bilmiyorum.. Çalışmalar.....

Ve daha yığınla soru..
Ve sonra bir öykü okuyor: «Fırlama».

Tutuk tutuk konuşuyor, sanki yeni takma diş takmış gibi. Sık sık duruyor, derin nefesler alıyor, yorgun, titrek.. Tutuk..

...Sonra arkadaşları Müslim Seval'i hastaneye götürdüler..
Üçüncü derecede bir yanıktı, umutsuz...

Kâğıtlar doluyor makinada ve telefon, nöbet geceleri hep çalar, durmadan.. Şehir içi.. Şehirlerarası..

— İstanbul arıyor efemmmm..

— Fikret ağabey.. Ben Kemalî... Kemalî...

İçimde bir cız!. Gecenin bu saatinde Kemalî ne diyecek?

— Ne var, ne oldu?

— Babam.. Babam, Fikret ağabey.. Biraz hastalanmış herhalde, eve haber verdiler.. Gitmem gerek.. Pasaport..

Bu sefer benim, pasaport süre uzatma işlemi uzuyor, takılıyor, Orhan Kemal'in pasaportunun takıldığı yere!.

Dışişlerine telefonlar.. Eşe dosta.. Sofya'dan haber, iyi bir haber için.. Bu umutla..

Zorla ele geçirebildiğim pasaportum, dövizim cebimde büroya geldiğim zaman, unutulmaz, acı bir sessizlik!.

Bu acı, bu unutulmaz sessizlik, büro arkadaşlarımın yüzlerindeki anlam, Orhan Kemal'in artık bu büroya da gelemeyeceği, mektuplarında selâmını ihmal etmediği Şahin efendinin yaptığı az şekerli kahveyi içemeyeceği, postacının artık kıvrak yazıyla yazılmış, «gönderen: Orhan Kemal» kayıtlı mektuplar getiremeyeceğidir.

Ve İlyuşin 18'in pervaneleri «Orhan Kemal öldü»

diye dönüyordu.. Saniyede bilmem kaç devir ve kafamda ve yüreğimde..

Ayten, uçağın penceresine başını dayamış, bana göstermemeğe çalışarak ağlıyor ve yaklaşıyoruz Sofya'ya..

Geç kalınmış, ama çok geç kalınmış bir söz vermeye geliştir bu..

Eşyaları otel personeline verip ilk taksiyle otele. Nuriye'nin şimdi tek başına kaldığı otele..

Otel odası değil bu, bu bir ölü evidir..

Necati Cumalı.. Oğuz Akkan.. Kemalî.. Tanıdık tanımadık yüzler.. Bulgar dostlar.. Arkadaşlar..

Masanın üzerinde, duvara dayanmış bir portre.. Orhan Kemal.. Siyah-beyaz.. Bir Bulgar ressamının çizdiği.. Zayıf bir Orhan.. Avurtları çökük..

«...Sanatçı bin yıl yaşamalı ki, bunun yedi yüz elli yılını öğrenmek, yaratmakla, ikiyüz elli yılını da ağız tadıyla yaşamakla geçirsin. Ama ben gene de yalnız sanatçının değil, bütün insanların uzun yaşamasından yanayım. İmtiyazın her çeşidine karşıyım.

Yalnız sanatçılar bin yıl, üst yanı altmış, yetmiş, seksen yıl.. Büyük haksızlık olurdu bu..» (31)

Orhan'a olmuştu, büyük haksızlık olmuştu..

«...Gerçekten de, o kafayla çekip gidecektim bir başka koğuşa.. Ama olmadı.. Nazım Hikmet, koğuş kapısına yattı:

— Beni çiğne öyle git! dedi.

Çiğneyemedim. Ertesi günse aklım başıma gelmişti. Binbir özür dileyerek kendimi affettirdim. Affetmekten çok, bana bu vesile ile gene hiç unutmayacağım bir ders verdi: «—Büyüklerimizden biri, en kaabiliyetli arkadaşlarımızdan birçoğu kadın eteklerî altında can verdiler, der. Dikkat et, sende de kadınlara karşı zaaf fazla. Kaabiliyetli insansın, günün birinde bir kadının eteği altında can verebilirsin!» (32)

«...Bu yürek beni oldukça yorgun düşürdü. Kendimizi çok yıpratmak zorunda kaldık anlaşılan..» (33)

Evet, öyle oldu.

Nevzat Üstün, İsveç dönüşü Sofya'da. Ilık bir akşamüstü girmişler Sofya'ya, Şükran ile. Yüzünü mü yıkıyormuş, yoksa ellerini mi kuruluyormuş.. Vera söylemiş: «—Orhan Kemal burada!»

Anlatıyor Orhan'la «son» görüşmesini Nevzat Üstün:

«— Kim?

— Orhan Kemal...

Bir ince, bir uzun gülümsemesi vardır Vera'nın yine öyle yapıyordu.

— Hangi otelde?

— Bulgarya Oteli'nde..

İnsan bir çok şeyi akıl edemez, bir çok şeyi umamaz, bir çok şeyi beklemez... Yurt dışında Orhan Kemal'i karşılaşmayı aklıma getiremezdim doğrusu...

Hemen açtım telefonu.. Anlatılmaz bir telaşla açtım. Karısı çıktı karşıma.. Sanki bin yıldır Orhan'ı görmemişim de o gün, bin yıl sonra o gün konuşuyormuşum gibi... Nuriye Hanım, Orhan'a veriyor telefonu... Orhan'ın sesinde bir eziklik, bir kuruluk var.. Kurumuş iğdeler gibi bir tuhaf.. Yine de şakacı, yine de coşkun... Kimi insanlar için, şaka yaşamlarının bir parçasıdır. Orhan için de öyle.. Nice uğraşsalar ayrılamazlar ondan.. Daha üçüncü tümceyi bitirmeden:

— Getirmedim o'nu, diyor..

Fikret Otyam'dır anlatılmak istenen..

Orhan Kemal'le gece gündüz birlik olanlardan değilim, ben.. Dışarda buluşmalarımızın sayısı onu geçmez. Yılda bir iki kez evime gelirdi, ben de bir kez o'na giderdim. Bir çok insandan söz ederdi. Sevme-

dikleri, sevdikleri için söylediklerini anımsarım. Bütün yaşamında bana göre ayrıcalık tanıdığı tek insan Fikret Otyam'dı... Sevmenin ötesinde bir şeydi Fikret o'nun için.

— Getirmedin demek, diyorum.

— Kim uğraşacak birader, diyor..

Sanki ileriye götürdüğü bir şakayı geri çekmek gibi, sesinin tonu değişiyor, sevgiyle:

— Gelecek, diyor.. Gelecek ama..

Ertesi gün buluşmak için sözleşiyoruz..

...

Nasıl bir sabahtı o sabah!. Hava raporlarının parçalı bulutlu dedikleri cinsten bir sabah olmalıydı.. Kederli bir Balkan sabahı... Orhan'ın her yeri hastalanmıştı, gövdesi, kolları, yüzü, yüreği..

Hastalanmayan iki şeyi vardı.. Gözleriyle elleri... Anadolu'yu yazmasına karşın, İstanbulluydu elleri, yumuşak, ince, uzun parmaklı.. Ellisini geçtikten sonra bile, geleneklerine ihanet etmedi.. Elleri İstanbulluydu ama, o hep Anadolu ilçelerinin delikanlısı olarak kaldı, şapkasıyla, giyimi ile kuşamı ile..

Sofya'yı dolaşıyoruz. Profesör İbrahim Tatarlı fotograflarımızı çekiyor. Durmadan çekiyor. Pozlar veriyoruz... Olağanüstü pozlar.. Birbirimizin omuzuna kollarımızı atıyoruz, sağ kolumun altındaki Orhan'ın omuzları dayanaksız geliyor bana.. Otele dönmek istiyor, yorgun.. Dönüyoruz.. İçki içmesi kesinlikle yasak.. İkişer kadeh votka içmemizi engelleyemiyor bu yasak.. Bir de bakıyorum Orhan'da yurt özlemi başlamış.. Daha geleli bir hafta olmamışken.. Karısı, Nuriye Hanım da hasta, mide kanaması geçiriyor!. Orhan onu Türkiye'ye gönderip gezisini tek başına sürdürmeyi tasarlıyor.. Nazım'ın, ülkesi dışında çektiği sıkıntının, çilenin büyüklüğünü, ağırlığını anladığını söylüyor... Her tümcesi ayrı bir konuyu getiriyor. Çok şeyi birden söylemek istermiş gibi... Gitme.. diyor bana.. Gideceğimizi söylüyorum.

Rakıyı özlediğimi, doğamızı göresim geldiğini söylüyorum.. Usuldan kızıyor.. Ne yâni.. diyor.. Ne yâni fiyaka mı yapıyorsun bize?.. Yirmi güne kalmaz biz de oradayız. Duruyor.. Gözleriyle birşeyler anlatmak istermişçesine susuyor. Sonunda, gitmeyin, diyor yine.. Fikret gelecek, diyor.. Hep birlikte gezeriz, diyor.. Gülümsüyor, yorgun bir gülümsemedir bu!..

— Fikret burada olsa ne kızdırırdık o'nu, diyor.. Lan oğlum derdik, sen gazetecisin, biz yazarız, ne sorup öğreneceksen çabuk sor!.

Sanki bu söylediklerinden Fikret üzülmüş gibi, oradaymış gibi, hemen kendini onarıyor:

— Göreceğim geldi, diyor.. Biz de sizinle dönsek mi n'apsak?

Pek de şaka değil söyledikleri.. Zorlasam döner mi, döner... Durmadan İstanbul'u anlatıyor.. Durmadan kişilerden söz ediyor.. Biraz yorgun, biraz sinirli.. Yazmakta olduğunu söylediği kitabını tartışmak istiyor. Ne konuşursak konuşalım, nereden söz edersek edelim dönüp dolaşıp hastalığa geliyoruz... Hastalıklar, yorgunluklar, bitkinlikler çok çekmiş bir gövde var karşımda.. Hapishanelerle dolu, baskılarla dolu, parasızlıklarla dolu ince bir gövde.. Tam rahata ermişken...

Kitaplar, yurt özlemleri, sevgiler, dostluklar ve küfür.. Tek tek sözcüklerle Orhan Kemal'i anlatmak olanakların içinde olsaydı böyle anlatılabilirdi bana göre Orhan Kemal.. Bir kaç sözcük daha eklenirdi doğal olarak, parasızlık gibi, sıkıntılar ve kızgınlıklar gibi...

— Gitme yahu!..

Bütün yaşamı süresince benden böylesine ısrarla bir şey istediğini anımsamıyorum. Ekliyor:

— Fikret de gelecek, hem buraları bizden iyi bilirsin, Nuriye hasta, geri döner belki, eğer istiyorsa Şükran da gitsin.. Biz üçümüz burada ha!.. Romanya'ya falan da gideriz ha!..

Nerede ise kalacaktım..

İnsanlar vardır yaşamamızda, bir iş yaparken onları düşünmek zorundasınızdır. Bir yazı yazarken, bir söz ederken, okursa ne düşünür, duyarsa ne der diye.. Açıklama yapma gereğini duyacağınız insanlardır onlar.. İşte öyle bir insan Orhan Kemal.. El sıkışırken elini çok sıkmaktan çekinirdim, acıyacakmış gibi gelirdi bana.. Nuriye Hanım hastalandığından odasına çıktı..

— Çok kahrımı çekti bu kadın, diyor.. Dostlarımdan Fikret de çekmiştir kahrımı..

Yine şakaya döküyor işi:

— O mecbur.. İşi ne? Benim kahrımı çekmek.

Konuşurken sık sık konu değiştirmek, konuların sorunların diplerine inmek istemiyormuş görünmek bir el davranışı ile işi geçiştirmek.. Bir başka yönüdür Orhan Kemal'in. Daha bir başka yanı, gelecekte olacak işlerden keyiflenmek... «Tavla oynarız ha!.» o anda tavla oynasanız öylesine keyiflenmez.. Bir çeşit düş kurmaktır sevdiği aslında..

Sofya'ya yağmur yağıyor, bir Mayıs yağmuru.. Sarı parkeler yağmurla birlikte akıp gidecekmiş gibi.. Kızlar, oğlanlar kaçışıyorlar.. Ağaçların yaprakları daha bir yeşile dönüyor.. Nâzım'ın yurt özlemini konu ediyoruz.. «Uzatır ellerini yanar elleri!.» Orhan'ın ustası, dostu.. Anlatıyor... Şiirini, yazılarını falan değil, Nâzım'ın kendisini anlatıyor.. Nâzım yüreğini bile paylaşırmış dostlarıyla.. Sapına kadar solcuymuş, ne var ki, kentsoyluluğun getirdiklerinden hiç uzak değilmiş.. «Ben de öyleyim..» diyor.. «Aydın sınıf kentsoyludan gelir..» diyor.. «Daha uzun bir süre de böyle olacak..» diyor...

Ben dönüyorum, o, orada kalıyor.. Başka yollardan geçip gelecek sınırı... Fikret gidecek ama, bir başka Orhan'ı görecek orada..

Yorgun bir Orhan Kemal bırakmıştım orada.. Aklı ile değil, gövdesi ile yorgun..»

Asansör çıkmıyormuş gibi.. Ve bir oda.. Ölü odası.. Kalabalık.. Nuriye, elinde mendil, gözleri bir noktada.. Bulgaristan'ın... Sofya'nın tüm al gülleri odada.. Alın alı, alın açığı, koyusu.. Bir gül kokusu odalar dolusu.. Orhan Kemal odada.. Avurtları çökmüş, ipince bir Orhan.. Yorgun.. Bitkin.. Duvara dayamışlar çerçeveleyip.. Önünde güller var.. Konuşmayan bir Orhan.. O da bakıyor bir yere..

Ve Nuriye, gözleri, «Cemile» gözleri değil, bihoş.. Kafasını kaldırıp bakmıyor, bize de...

Bir Bulgar dost yaklaşıyor:

— Siz en iyi arkadaşısınız, görmek ister misiniz son bir defa, götürelim isterseniz.. Balsame yapıldı..

— Görmek istemiyorum o halini, sağolun..

— Nuriye.. Nuriye.. Bak biz geldik.. Biz.. Geldik ama...

Nuriye, kimbilir nicedir kendini tutmaya çalışan Nuriye yeniden boşanıyor..

— İşte böle...

Allahın kışında, Cibali Üsküplü Fırın Sokak 20 numarada kapıyı çaldığımda, o sarı tahta merdivenleri, daha da sararması için, Orhan'ın deyimiyle «şehvetle» ovan Nuriye miydi bu karşımdaki?

A be çiçeli «muhacir», muhacir kızı be!.

«.....Aslen Yugoslav muhaciriyiz biz. Varlıklı bir aile imişiz. Adana'ya yerleşince zor günler başladı. Babam zaten pek çalışmasını sevmezdi, bir kazada beli sakatlanınca, evin bütün yükü, ağabeyimle benim sırtıma bindi. 12-13 yaşlarında filândım. Çocuk sayılırdım daha. İplik fabrikasında, boyum yetişsin diye ayağımın altına sandık koyarlardı. İşe gelip giderken kimsenin gözüne çarpmayayım diye iyice örtünür, sadece gözlerimi açıkta bırakırdım.

Genç kızlığa yeni adım atıyordum. Güzel olduğumu söylüyorlardı. O yıllar, güzel bir işçi kız için tehlikelerle doluydu. Evdekiler korkardı, ben korkardım. Ama korku para etmezdi, çalışmak gerekliydi. Evin ekmek parasına büyük yardımım oluyordu..

...Raşit de... Orhan Kemal demek istiyorum.. Ama dil alışkanlığı... Ben O'na hep Raşit derdim. Evet, Raşit de aynı fabrikada kâtipti. İplikhaneyi dolaşırken beni görmüş. İşçi defterinden vesikalık resmimi bulmuş, büyüttürmüş, başladı ona buna göstermeğe, Nuriye ile evleneceğiz demeğe...

...Onbeşine basmıştım Raşit'in bana sevdalandığı yıllarda.. Babam, sakatlığın ve yoksulluğun daha da arttırdığı terslikle küplere bindi duyunca.. Ama Raşit inatçılıkta daha da baskın.. Farketti ki babam biraz da (Kız giderse nasıl geçiniriz?) diye düşünüp, huysuzlanıyor; ona da çare buldu. Yardım ederiz size dedi. Binbaşılar filân istiyordu o sıralar beni. Raşit, aracı görücü sokmadan işin içine, gidip konuştu babamla. Benim hiç bir şeyim yok, 24 lira 5 kuruş maaşımdan başka, dedi. Ben sadece Nuriye'yi istiyorum dedi. Babamın hoşuna gitmiş olacak bu tuttuğunu koparmak kararlılığı sonucu, evet dedi, evlendik.. 1937 yılının 5 Mayısıydı..

...2 Haziran 1970 tarihine kadar sürdü mutluluğumuz.. İplik fabrikasında 24 lira maaşlı bir kâtipti evlendiğimizde.. 5-6 lirasını da babama verirdik, geçinebilsin diye.. Orhan Kemal'in babaannesi Emine Hanımla, eski bir kenar mahalle evinde otururduk.. Evlenince aldı beni işten.. Çok kıskançtı, çocuk denecek yaşta evli ve güzel bir kadının fabrika işçileri arasında yaşaması mümkün değildi ona göre.. Oysa çok sıkıntı çekiyorduk.. Benim getireceğim üç-beş kuruş biraz olsun hafifletirdi sıkıntımızı...

...Kayınpederim Abdülkadir Kemalî bey ve kayınvaldem Arabistan'da sürgünde idiler. Yıldız üçüne basmıştı onlarla tanıştığımızda. Fakat Raşit yok-

tu. Yıldız doğduktan yirmi gün sonra askere aldılar, kocamı, Niğde'ye sevkettiler. Üç ay geçti aradan. Günün birinde bir haber geldi ki, şaşırdık kaldık.. Tevkif etmişler....»

«TC
VI. KOLORDU KOMUTANLIĞI
Kurmayı
46 Kayseri
11.10.1938

Son Tahkikat Kararı

Yabancı rejimler lehinde propoganda yapmak suretiyle eratı isyana tahrik teşebbüsünde bulunmaktan maznun 12. P.A. Bl. bedelcilerinden Abdülkadir Kemalî oğlu Raşit Kemali hakkındaki hazırlık ve ilk tahkikat evrakını gördüm.

Raşit'in komünistlik propoğandası yapıyor diye ihbar edilmesi üzerine yapılan aramada kendi el yazısıyla yazılmış ve Nâzım Hikmet'e hitap eden şiir parçaları ve Maksim Gorki'nin Rus İhtilalinden Safhalar Mahkumlar adlı bir kitabı ile yine Rus ediplerinin hayatlarına dair ve Marksizm-Realiteler hakkında yazılmış ve gazetelerden kesilmiş makaleler çıkmıştır. Şahitlerden Niğde Kütüphane memuru Yusuf, 6 Bl.'den Adnan, Enver, Hamza'nın ifadelerine göre Raşid'in Nâzım Hikmet'i takdir ettiği ve eserlerinin büyük bir değeri bulunduğunu ve hatta kütüphanede bulunması lâzım geldiğini söylediği, Nuretttin ve Abidin de Raşid'in hükümetimizi Avrupa devletlerinden meselâ İtalya, Almanya, Rusya'dan hatta Balkanlardan bile geri bulunduğunu söylediğini ifade etmeleri ve evinde çıkan yazılarla kendisinin bu ruhta, yani yabancı rejimleri benimseyerek biraz tahsilli bulunanlara hulul etmek suretiyle ve hissiyatı milliyelerini rencide edecek tarzda misallerle izaha kalkması yabancı rejimler lehinde propoğanda

yaptığını, bu fiil ve bu hareketleri askeri şahıslar içinde yapmış olmasından isyana muharrik sayılmaktadır. Bu husus şahitlerin şahadetleri ve hatta kendisinin tevil yollu ikrarı ile sabit olmaktadır.

Şu hale göre maznun Raşid'in bu fiil ve hareketi CZ.K.'nun 94. cü maddesine uyulduğundan hakkında AS. U. MH. KA.'nun 125.ci maddesi hükmüne tevkifan son tahkikatın açılmasına ve duruşmanın 1938 günü Kor. Askeri mahkemesinde yapılmasına karar verdim.

VI. Kor. K.
Kor.
M. Ergüder»

«.....Arkasından bir haber daha, 5 yıl ağır hapis. 1938 yılından 1943 sonbaharına kadar kavuşamadık birbirimize. Büsbütün kara günler geldi küçük ailemiz için. Yiyecek ekmek bulamazdık.. Kızım açlıktan ölmesin diye ne yapacağımı bilemezdim. Babamın ve bizimkilerin hali daha iyi değildi. Üstelik, Raşit'in omuzuna yüklenen fikir suçu, o günlerin Adanasında, bizim için bir utançmış gibi söylenirdi yüzümüze. Bereket kayınpederime Bergama Ağır Ceza Reisliği verildi, hep beraber kalkıp gittik.

...Kayınpederim Abdülkadir Kemali Bey, çok olgun, tecrübeli, sâkin bir insandı. Oğlunun suçu karşısında hiçbir zaman ezilmedi. Önce Kayseri'den Adana Ceza evine aldırdı Raşit'i dostlar aracılığı ile; ama baktı ki, bu yüzden çevresindeki fanatiklerin azgınlığı artıyor, evimizi taşlıyorlar, bir arabaya binecek olsak başımıza taşlar yağıyor, olacak gibi değil, Bursa'ya naklettirdi Raşit'i...»(34)

— Fikret ağabey.. Ne kadar çok seviyorsun bu Orhan Kemal'i.. Ben de tanıyınca sevdim, okuyorum

eserlerini, yaptıklarımızı da hatırlıyor ve utanıyorum!.

— Ne yapıyordunuz, neyi hatırlayıp da utanıyorsun?

— Evlerini taşlardık ağabey.. Polis taşlayın derdi, biz bir mahalle çocuk, gidip evi taşlardık. Hatta bazen polis bizi evde kimse yokken içeri sokturur, mektup, yazı falan varsa alın derdi, biz hırsız polis oynayan çocuklar için gerçekten polis amcalarla böyle iş yapmaktan bi sevinirdik, bir öğünürdük ki, bilemezsin.. Evet, şimdi o günleri hatırlıyorum ve dediğim gibi bu yaptıklarımızdan, aklının alamayacağı kadar utanıyorum.. Aman ha söyleme Orhan Kemal'e, rezil olurum..

Şimdileri önemli bir görevde olan Adana'lı bir arkadaşım açıklıyordu bunu!.

«....Böylece vardık 1943 yılına... 6 yıllık evliydik ve bunun 5 yılını özlem içinde geçirmiştik. Bana, dayanılmaz derecede duygulu mektuplar yazıyordu hapishaneden.. Gidip göremiyordum, ziyaretleri sadece kayınpederim yapıyordu.

Hep sakladım o mektupları. Şimdi öyle bir mahkûmiyet ki ikimiz için, ne mektup gelecek ondan, ne haber, ne dönüş ümidi..

...Hele bir tanesini hiç unutamam. Tevkifinden hemen sonraydı. (Çok gençsin sen) diyordu, (zaten hiçbir şey veremedim sana, şimdi bir de beş yıllık mahkûmiyet girdi araya. İstersen ayrıl benden, kendine bir yol çiz, beklemekle geçirme en güzel yıllarını. Çünkü karıcığım, biliyorum ki, buradan çıktıktan sonra daha da zor ve yoksulluk içinde geçecek hayatımız..)

Ağladım, ağladım, ağladım. Razıyım ne gelmişse başımıza ve ne gelecekse, diye yazdım. 32 yıl yasadık beraber, çok daha kötü günler geçirdik, pişman

olmadım. Hayatı olduğu gibi kabûl ettik ve sevdik. 1943 sonbaharında onu serbest bıraktıkları zaman, tek odalı harap evlerde, bir tek kıvırcık salatası yiyerek, iş diye kapı kapı dolaşarak, inşaat ameleliğinden sebzeciliğe kadar her işe bulanarak çok zor zamanlarımız oldu ama, beraber oluşumuzun mutluluğu bozulmadı. İkinci çocuğumuz Nâzım 1944'de doğdu..» (35)

Günler nasıl da akıp geçiyor?

Ne bilirdim, nereden bilirdim 9 Ekim 1973 tarihinde, Cumhuriyet Gazetesinin birinci sayfasında şu «Başkent Notları»nı yazacağımı, ben değil, anası babası da bilebilir miydi acep?

GÖREMEDİ
GÖREMEDİ..

(Ankara) — Şili'de devirdiler Allende'yi... Ünlü ozan Pablo Neruda bu sırada kalırından mı öldü dersiniz?

Evler, ocaklar basıp, alanlara topladılar kitapları, yaktılar alanlarda, ellerinde kan kusan ölüm aletleri, gülerek...

«Silahlar dolara aç/ Kurbanlarının kanı ile lekeli/ İşkenceye çekilmiş halkının/ orospu çocukları, havasıyla/ Ekmeği ile tecim eden Amerikanın/ Kokuşmuş işler, cellat uşakları/ Domuz sürüsü domalan para babalarının/ Kanun diye yalnız işkenceyi Bilen/ Ve ızdıraplı açlığını halkın»

Böyle diyor ölümünden on gün önce yazıp imzaladığı bir şiirinde, ölmez ozan Neruda...

...

Şekerdi, un'du, tuz'du, yerli devlet fabrikalarının ürünleri basmaydı, kaputtu, pazendi, patiskaydı hep vurguncuların depolarında.. On bir'e aldıklarını elli dört liradan satarak elli kuruşluk tuz'u üç liradan, yağ'ı bilmem kaçtan, ülkemde!.

Ölülerine kefen bezi bile alamıyor halkım.. Seçimler için bu arada, lâflar kızıştı ülkemde..

Ve... Bazı mahkemelerde savunma yapmıyor avukatlar, savunma hakkı süresi kısıtlandı diye.. Suçlananlar da, savunma yapamıyorlar.. Avukatları gibi aynı kısıtlamayı protesto için.. Bir tânesinin sözleri yayınlandı gazetelerde:

— Yargılanan bizleri birer canî, zorba, halkın kuru ekmeğine bile göz dikmiş, velhasıl insana benzemeyen birer yaratık olarak gösterdiler!.

Böyle yakınıyor ve neden yargı önünde bulunduklarını sıralıyorlar..

Radyo, çeşitli kentlerde şekerle, tuzla, yağla ilgileri bulunmayan bazı esnafın depolarında bu malların çıktığını suçluların yakalandıklarını sesliyor ve sellerden insanların öldüğünü ve İsrail-Arap savaşının sürdüğünü..

PETROL BULUNDU..

Önümde Günaydın Gazetesinin kocaman kocaman manşeti..

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, Trakya'da petrol bulmuş, kara sıvı fışkırıyor, bir de resim.. Altında yazılar:

— Çalışmaları yöneten iki petrol yüksek mühendisi..

Daha niceleri de matkap başında, kuyu başında. Halkımın mutluluğu için çalışan mühendisler, teknisyenler, işçiler, niceleri..

Tanıyorum bu petrol mühendislerinden bir tanesini, taaa çocukluğundan bu yana... Okuldan mezun olduğunda, yabancı petrol şirketi yanlısı hoca'sı iş bulmuştu ilk ağızda beş bin liradan fazla.. «Olmaz Fikret ağabey» demişti.. «Ben kendi ülkemin petrol örgütünde çalışmak istiyorum..»

Yurtseverler var, eksilir mi hiç? Alıverdiler bu yurtsever genci de.. Yıllarca çalıştı Batman dağların-

da, sonra geçti, gönderdiler Trakya bölgesine.. Evlendi.. Çocuğu oldu.. Kızına, kızının adını koydu, İrep... Bu genç petrol mühendisinin ağırmış saçlarına bakıyorum, eğilmiş bir planın üzerine, arkadaşlarıyla.. Renkli bir fotograf bu.. Kareli bir gömlek var üzerinde..

Resim altında iki isim var.. Bir tanesi, «Nâzım Öğütçü».

Göremedi..

Göremedi.. Göremedi ama gerek de yoktu. biliyordu oğlu Nâzım'ın da bu yurt için, bu halk için çalışacağını, çünkü tüm zulümlere, baskılara karşın O da böyle çalışmıştı.. Halkının mutluluğu için..

Kimbilir, mezarında nasıl da rahattır şimdi?

Bu, mezarında rahat olan, Romancı Raşit Öğütçü, yâni Orhan Kemal'dir, kırsaçlı petrol mühendisi de oğlu Nâzım Öğütçü..

Birden bir yaşama kıvancı doldu içime..

Nâzım'larla öğünüyorum, yurtsever, halkı için çalışanlarla tümden, yurdu için ölenlerle, yurdu için zındanlarda çürüyenlerle.. N'ideyim elimden salt bu geliyor...»

«.....İş vermiyorlardı Orhan Kemal'e.. O kadar çok seveni vardı, yardım etmek istiyorlardı, fakat görünmez bir duvar çıkıyordu karşımıza her defasında... Son olarak denediği pazarcılık işi de yürümeyince, ailecek Malatya'ya gitmeye karar verdik. Oğlumuz Nâzım henüz üç haftalık filândı. Malatya'daki arkadaşı buraya gel, sana iş buluruz demişti. Neyimiz varsa satıp savdık, yol parası yaptık, Malatya'ya gittik. Arkadaşı bizi misafir etti. Gerçekten iş de vardı. Fakat iki hafta sonra fabrika idaresi «Askerlik tezkeresi» yüzünden işine son verdi babamızın. Yine açıkta kalmıştık ve «dönüş» perişanlıktı...

...Hayatımızın en acı sahnelerinden biridir bu «dönüş».. Kocamın ilk hikâye kitabı «Ekmek Kavga-

sı»nın hikâyelerinden birinde, Malatya'dan Adana'ya dönüşümüzün, gece yarısı Adana garında nereye gideceğimizi bilemeden kalışımızın, iki küçük çocukla ve yorgunluktan perişan olmuş halde istasyonun betonları üzerine uzanıp sabahı edişimizin uuntulmaz acı yazılarıdır...

78 kuruş vardı kocamın cebinde. İki küçük çocukla üçüncü mevki vagonda yapılan uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra garın ortasındaydık.. Sepetler, bavullar, ötemiz berimiz ve dördümüz yığılıp kalmıştık oraya.. Gidecek yerimiz yoktu.. Kayınpederlerim şehirde değillerdi. Kapısını çalacağımız yakınlarımız vardı, fakat o saatte ve o yenilmişlik içinde öldürseler bunu yapmağa yanaşmazdı kocam.. Yıldız eteklerime yapışmış «eve gitmeyecek miyiz?» diye mızıldanıyordu.. Nâzım süt saatinin geldiğini hatırlatıyordu yaygarayı basıp.. Raşit yorgunluktan ve sinir bozukluğundan ayakta sallanıyordu. Müthiş zayıflamıştı, yüzü solgun ve çöküktü.

Birşeyler yapmak istediğini, çaresizliğini, kendini yiyip bitirdiğini görüyordum.. Önce bekleme salonundaki sıraların üzerine oturduk. Çok geçmeden kaldırdılar. Yasakmış.. Salonu kapatacaklarmış.. Çâresiz, dışarda, betonun üzeri kalıyordu bizim için.. Ay ışığı vardı. Gece sıcaktı. Beton sert fakat ılık bir yatak gibiydi. Hepsi uyudular. Ben sabahı bekledim. Bir ara o da uyanmış:

— Bütün bunlara sebep benim, dedi.

— Hayır, dedim, şikâyetçi değilim, seviyorum hayatımızı..

«Dönüş» hikâyesinde şöyle yazıyor:

«Adam cevap vermedi, fakat boğucu bir his içinde bunaldı..»

...Boğucu bir his.. Doğru, Bütün yaşantımız boyunca onun çok görmüşümdür böyle anlarını.. Adana'ya döndükten sonra askere aldılar.. Askerliğini tamamlaması gerekiyordu. Kilis'e gitti. Biz yi-

ne kayınpederin başına kaldık.. 1946 ortalarına doğru döndü. Bir arkadaşının yardımı ile Verem Savaş Derneğine memur oldu. 120 lira maaş alıyorduk. Bir kış tutunabildik. Yine işsizlik, yoksulluk dönemi başladı. Bu arada kayınpederim öldü ve Kemâli doğdu..» ([36])

«Sevgili Fikret ağabey,

...Hani o çenesi düşmüş kocakarılar vardır ya, işte seni aynı onlara benzetiyorum.. Nedir yahu öyle? Ağabeyime dedikodu yapıyormuşun, neymiş Kemali Ankara'ya gelmiş de sana hiç uğramamışım.. Yaşı kırkı aşanlar, acaba hep böyle midir onu merak ediyorum.. Gelelim Ankara'ya gelip de sana uğramamam meselesine... Fikret ağabey, Ankara'ya cumartesi öğleden sonra geldim, gelir gelmez de ağabeyimi buldum ve onunla hemen bir noter aradım.. Bir vekâletname çıkarılması gerekiyordu. O günü öyle bir heyecan içinde geçirdim. Duydum ki pazar günü büroya gelecekmişin.. Başladık beklemeye seni.. Fakat Fikret ağabeyimizi beklemekten saçımıza ak düşecekti neredeyse.. Herhalde gelmeyecek diye de can sıkıntısından da patlayacağımdan yallah maça gittim. Ben çıkmışım arkadan sen gelmişin!. Bilsen ne kadar üzüldüm.. Tahmin edersin ki, Ankara'ya adımımı atar atmaz halalarımı filân boşverip ilk sana gelirim.. Seni de ne kadar sevdiğimi bilirsin veya bildiğini sanıyorum. Ayten ablam, Elvan ve diğer millet nasıllar?

....Işık, derginin birinden babamın bir yazısını bulmuş. Onu da yazıyorum:

(Sanatımın amacı: İnsanlığın, insanlık tarafından, insanlık için yönetilmek çabası adına sanat..)

Kemali Öğütçü»

«....1950 yılının 17 Nisan'ı.. İstanbul'dayız... Sonunda karar verdik. Baktık ki olacak gibi değil, küçük şehirde yaşamak olanağımız günden güne kayboluyor, ver elini İstanbul dedik..

.....Elimizdeki parayla idare ettik bir süre.. Kışa doğru Fener'de bir ev bulduk, kirası kırk liraydı. Raşit, çoğu zaman Çarşamba, Aksaray üzerinden yürüyerek giderdi Babıâli'ye.. Yakacağımız yoktu.. Adana'dan getirdiğimiz pompalı gaz ocağı ile ısınmaya çalışarak, geç saatlere kadar oturur çalışırdı.. Hikâyelerini satabiliyordu artık....

.....Bütün bu sıkıntıları, yoksulluk günlerini anlatıyorum size ya, bir şeyi unutmayalım; hayatımızdan şikâyetçi olmazdık. Gürültü patırdı eksik olmazdı bizim evimizde.. Çocuklar biraz serpildikten sonra baba da onlara katıldı ve evin içi stadyuma döndü. Ne pencereler kırmışlardır, yatakları, üç beş parça eşyamızı nasıl altüst etmişlerdir..

....Devamlı çalışamıyordu son zamanlarda. Yoruluyordu. Çok sinirli oluyordu. Hepimiz çekinirdik öfkesini arttıracak bir şey yapmayalım diye. Gece hayatımız yoktu. En büyük zevki, Cumartesi akşamları çocuklarını, torunlarını biraraya toplamak, masa başında onlarla şakalaşmaktı.. İçkiyi yasak etmişti doktor. Yine de küçük kaçamaklar yapardı. Çiğköfteye, tatar böreğine, dolmaya, hamur işlerine bayılırdı...» ([37])

Bulgaria Oteli'nin dördüncü kat bakıcısı Emine Mustafaova gözleri dolu dolu:

«Sabahleyin sekizbuçukta geldiler» dedi.. Biran düşündü ve devam etti:

«Sonra kahvaltı yaptılar.. Sonra yattılar.. O akşam üstü çok iyiydi.. Ertesi gün yine iyiydi.. Üçüncü gün ikisi de asta oldular.. Aha ti burda, evet şu odada 169 numarada yatıyorlardı. Ben sabah yedibu-

çukta geldim. Oran bey yazıyordu küçük masada —...hiç uyuyamadım, bu gece çok rahatsız oldum..— Sonra maşinayla gittiler...»

«....Oran bey çok nafile oldu. Geldikleri akşam Oran bey kusmuş, o kusunca Nuriye anım da kusmuş. O da midesinden sancılıydı..»

«..Çok şakacıydı Oran bey.. Çok arkadaşları geliyordu, orda a şu masada ep yazardı.. Kahvaltıya sekiz sekiz buçukta giderlerdi.. Ep de gülerek çıkıyordu. Diyemeceğim ki bu adamda astalık var.. Ti büle ep anadırız ep.. Ep soruyor, soruyordu.. Ep diniyordu büle senin gibi..»

Orhan Kemal Ayakta Öldü..

Orhan, Kist Dermoid illetinden orada da acılar çeker.. Memleket Hastanesi'ne giderler.. Orada bir konsültasyon yapılır ve Orhan'ın yatması gereklidir. İkinci gidişinde yatırılır..

Odası ikinci katta..

Pencerelerinden yeşil dalların göründüğü, kuş seslerinin geldiği bir oda.. İki kişilik.. Bir büyükelçi oda arkadaşıdır.

Nuriye hergün gelir bu odaya.. İlk günler Orhan güler konuşur.

Nuriye; «Seni soruyordu, gelmedi mi daha? Neden gelmedi? Geldi mi yoksa? A be Oran dedim, Fikret gelse bulur bizi.. Fikret muhakkak gelir, yine de sen bir sor soruştur» dedi.

Konuşur Orhan Kemal...

Ve birgün konuşamaz..

Nuriye'nin, bu yıllar yılı birlikte kahır çektiği, kimi zaman çektirdiği Nuriye'nin ellerini tutmaya çalışır.. Sağ eli tutamamaktadır Nuriye'nin ellerini..

Birşeyler söylemek ister..

Ve söyleyemez..

Gözleri dolar..

«Anlatamam. Nasıl da içten, candan bakıyordu.. Acıydı o bakışları.. Konuşmak istiyor, konuşamıyordu.. O cıvıl cıvıl, hep yaşama sevinci, herşeye rağmen, herşeylere rağmen yaşama sevinci içinde olan Oran mıydı bu? Zor tutuyordum kendimi.. Ağlıyacağımı anlıyordu ve ağlama demek istiyordu ve diyemiyordu..»

Bu durumdaki Orhan Kemal, yatağa çakılabilir mi? «Ne yani, insan dediğin cart diye ölmeli, altına oturak falan sürülmeden.. Herşey birden bire olmalı be Fikret. Böyle ölmek isterim. Kime kimseye muhtaç olmadan.. Cart diye ölmeli, ölebilmeli insan.. Aman be.. Hazırım hazır be Fikret..»

Ve Orhan, altına oturak sürülmesine razı olacak kişi değil.. Kımıldamaması sıkı sıkı tenbihlenmiş!

Ve Orhan altına oturak sürülmesin diye ayağa kalktı!

Odanın sağ köşesindeki tuvalete doğru yürüdü..

Oda arkadaşı büyükelçi uyuyordu.. Büyükelçi pat diye bir ses duydu ve açtı gözlerini...

Orhan Kemal yerdeydi..

Zile bastı..

2 Haziran 1970'de saat 21.15'de o cânım yüreği Orhan Kemal'in, «emeğine son verdi».

Sofya Tıp Enstitüsü pataloglarından Doçent Sivço Sivçev bistüriyi bir kez daha attı.. Orhan'ın yüreği çıktı ortaya..

Orhan'ın Yüreği Doktorun Elinde..

Yorgun.. Örselenmiş, ama içi insan sevgisi, dürüstlük dolu bir yürekti bu.. Yurt sevgisi dolu, yâni namuslu bir yürek kuşkusuz..

Bahçe içinde bir hastane.. Memleket Hastanelerinden birisi.. Kuşlar cıvıldıyor ağaçlarda, dallarda.. Çimenler arasında al güller..

Kuş seslerinden başka ses yok.. Bir de yolun ça-

kıllarında benim, Ayten'in, mihmandarımızın ayaklarından çıkan çıtırtılar..

Dr. Svetoslav İvanov, Hastanenin Başhekim Yardımcısı, tercümanımıza söylediğim şeyleri dinliyor.. Ve cevaplıyor:

«Orhan Kemal'in, büyük yazarlardan, Türk yazarlardan birisi olduğunu biliyorduk.. Eserlerinin büyüklüğünü biliyorduk, çünkü eserlerini Bulgarcadan okumuştuk. O'na hasta değil, arkadaş diyorduk. Onun en yakınından, eşinden geçirdiği hastalıkları öğrenmeye çalıştık. Moskova'da yapılan konsültasyonda neler öğütlendiğini, bildirildiğini de çalıştık öğrenmeye.. Bu bilgiler bize lâzımdı. Ona Moskova'da hastalığı kesin olarak söylenmişti, bilhassa kalbi için.. Ona söylenmiştir ki Moskova'da, arzu ederse bir ameliyat yapılabilir. Ne var ki, bu ameliyatın hazırlanabilmesi için beş-altı hafta kalması şarttı.. Bundan sonra öğrenilebilecekti, hazırlıklardan sonra, bu ameliyat yapılabilir mi?

Biz geniş çapta bir konsültasyon yaptık. Ameliyatın şart olduğu kanısına vardık biz de.. Bizim profesörlerin ve diğer uzmanların da kanaatı Moskova'da verilen karara uygun düştü.

Ölümüne, genel bir paraliz neden olmuştur. Pıhtılar, beyin kılcal damarlarının cidarlarına yapışmış ve tıkamıştır. Bu, beyinin sol ön kısmındaki kılcal damarlarda olmuştur. Aynı zamanda kalbin atış bozukluklarını da buna eklemek gerek.. Bu bulgular, klinik ve laboratuvar çalışmaları ile elektrokardiyogramlardan anlaşıldı. Sonra otopsi yapıldı. Otopsi sonunda da bulguların doğru olduğu anlaşıldı.

Kendisinde bir genel artero-skleroz vardı. Daha önceden miyokartta bir infrakt geçirmişti aynı zamanda kalp atışlarında bozukluk vardı..»

Doktor Totü Gılıbov, Hastanenin 2. İç Hastalıkları Şefi de katılıyor konuşmalara..

Kalp nasıl çürümüş?. Nasıl çalışmış bunca yıl, tekleyerek?. Nasıl direnmiş böylesine yıllar yılı ve nasıl tıkanmış kılcal damarlar beyine giden!.

«...Orhan Kemal, bize geldiğinde kalbinden değil, fistülden yakınıyordu. Bizim için bu önemli değildi doktor olarak.. Orhan Kemal'i rahatsız ediyordu ve hayatî bir önem taşımıyordu bu.. Önemli olan kalbiydi, biz bunun üzerinde ısrarla durduk..»

— Sorar mısınız sayın Gılabov'a, nasıl tanıdı Orhan Kemal'i? Nasıl geldi Orhan, o ilk anı anlatsın bana..

Bulgarca sözler ve sonra:

«Orhan Kemal'i daha önceden, fikirlerinden tanıyorum buraya gelmeden önce.. Kendisinin eserlerini okumuştum çok önceleri.. Kunduracının oğullarını okudum önce.. Sonra verimli topraklar üzerinde.. Bu kitabını.. Onu tanımış olmak benim için bir şerefti.. Burada bir Orhaniye var.. Orhanın ilgisi var mı burayla, öyle bir şey işitmiştim. Bize hanımıyla geldi ve tercümanı ile.. Bir konsültasyon yaptık, hakikaten kalp hastasıydı ve ilerlemişti bu hastalık.. Kalpte önemli bir tehlike vardı.. Ve lâzım gelen tedaviye başladık..

...İlk günlerde kendini çok iyi hissediyordu.. Sonra beklenmedik bir anda, baştan dediğimiz gibi kılcal damarı tıkandı.. Gördük ki durumu çok tehlikeli. Gerekli müdahaleler yapıldı.. Sağ taraftaki felç fazla ilerlemedi.

...

— Acaba ilk geldiğinde yahut sonraları ölümden falan söz etti mi?

— Hayır.. Hiç söz etmiyordu ölümden.. Sevinçliydi. Bulgaristan hakkında bir kitap yazacağını söylüyordu tercümanı vasıtasıyla.

— Defter geldi sanırım. Hastaneye ilk geldiği tarihi lütfen söylesinler..

— 29 Mayıs'ta.. Öğleden evvel.. Diğer listede saati de yazılı.. Öğleden evvel..

— Şey var mıdır acaba? Şu tarihte geldi.. Şu tarihte ateşi şu kadarı yükseldi gibi bilgiler?

— Aklımda kaldığına göre, 2 Haziran'da saat yirmibire doğru çok fenalaşmıştı. Evet.. 2 Haziran saat yirmibiri onbeş geçe öldü... Başında devamlı nöbetçi hemşire duruyordu ve nöbetçi doktora, durumu sık sık bildiriyordu.

Ve Ayten bir koltukta ağlıyordu.

PROTOKOL

«....Orhan Kemal'de genel bir artero-skleroz saptanmıştır. Bu, özellikle kalp çevre damarlarında etkisini göstermiştir.

Daha önceleri bir infrakt geçirdiği de anlaşılmıştır. Bu infrakt kalbin anevrizmasını geliştirmiştir. Anevrozun boşluğundan kopan bir pıhtı (tromb) kılcal beyin damarının tıkanmasına neden olmuştur. Beyin sol yarım bölümündeki bu tıkanma sonucu husule gelen değişmeler ölümünün nedenini teşkil etmiştir.

Doç. Sivçev»

Bulgaria Oteli'nin dördüncü kat bakıcısı Emine Mustafaova 169 numaralı odaya girdi:

«E işte, nah şurada yatardı, senin yattığın yerde. Nuriye anım da burada..»

Fırladım yataktan..

«Ep de bu koltukta otururdu.. Sonra çıkardı dışarı, ya dışardaki masada, ya da şu masada yazardı ep.. Ep sorardı gülerek..»

— Yani, Orhan Kemal'ler de mi bu odada kaldılar?

Şaşırdı Emine Mustafaova..

— Evet ya.. İlk geldiklerinde bu odada kaldı-

'ar.. Burada bu yatakta asta olduydu.. Büyük adamdı sizin romancı, ama son günleri.. Evet son günleri epten nafileydi.. Nafileydi a, yine güleçti!. Peki ama beyim, neden kötüledin öyle, bi şey mi yaptım?

Bulgar Yazarlar Birliğinden Todor Genov, Orhan'ın güllerle donatılmış fotoğrafı önünde, matem toplantısında konuşur:

«Sayın ve Kıymetli Nuriye Hanım ve Kemali Öğütçü, Türkiye'nin Sofya Büyükelçiliğinden sayın baylar, sayın Necati Cumalı...

Meslekdaşımız, dostumuz, arkadaşımız, ünlü ve dünyaca tanınan Türk yazarı Orhan Kemal'in ölümü dolayısiyle bir söylev vermek benim için ağır ve acı bir görevdir.

Anî ve manasız ölümün burada, aramızda, Sofya'da vukubulduğundan, Bulgar Yazarlar Birliği olarak sevgi ve saygılarımızla davet ettiğimiz bu kadar kıymetli konuğumuzun biraz aramızda bulunmasını beklediğimiz günde olduğundan ağır ve paralayıcı acımız kat kat daha artmaktadır.

Dahası var, yüksek istidad gösteren, gerçekçi, ilerici ve insanî eserlerini manevî gıda olarak seven ve arayan binlerce Bulgar okurları da sevgi, saygı ve derin minnettarlıklarını göstermek istiyorlardı.

İşte bu zengin, içli, gerçekçi ve halkçı yaratıcılığı, O'nu bedenî ve manasız ölüm karşısında ebedî ölümsüzlüğe kavuşturur. Bu zengin ve sadece miktarca değil fakat edebî ve sanat kıymetlerince de muazzam yaratıcılığı ile Orhan Kemal, şanlı çağımızın sanat çehresini çizen ölümsüz kardeşleri Nâzım Hikmet, Sabahattin Ali ve Sait Faik gibi, yaşamakta olan ünlü yazarlar Kemal Tahir, Aziz Nesin, Yaşar Kemal, Fakir Baykurt ve daha birçoklarının parlak isimleriyle beraber Türk edebiyatının ilk sayfalarını alanlar arasına girmiş bulunuyor.

Daha küçük yaşından beri halk arasında, halkının keder ve üzüntüleriyle, âdil ve güzel hayat için savaş ve hayalleriyle beraber yaşamış olan Orhan Kemal, ölümüne dek halkının sadık, şerefli, sevgi ile dolu evlâdı olarak kaldı. Onun içindir ki, O, edebî yaratıcılığını yüksek sanat zirvelerine ulaştıran, milletinin ve dünyanın minnettarlığına kavuşturan, hayat gerçeklerini yansıtan romanlar, hikâyeler, tiyatro oyunları yazabildi.

Yaratıcı metodunda içli ve gerçekçi olan Orhan Kemal, eserlerini zamanımızın ve çağımızın ilerici ve insanî görüşleriyle yazmıştır. Bütün bunlar, hayat deneyinin, çocukluğundan beri ağır emekle kazanılan acı ekmek dilimini paylaştığı vatanının emekçi insanlarıyla beraber yaşayışının neticesidir.

.....Yolu 1940 yılında Nâzım Hikmet'in yolu ile karşılaşıncaya kadar... Daha ilk karşılaşmalarında ünlü Türk şairi ile henüz yaratıcılık yoluna girmeyen müstakbel ünlü hikâyeci arasında derin dostluk duyguları doğuyor. 56 yaşına kadar Türk ve dünya edebiyatına 20 roman, bu kadar daha hikâye kitabı, onlarca tiyatro oyunu bırakan Türk yazarının ünlü yaratıcılık yolu, Nâzım Hikmet'in etkisiyle başlıyor. Eserleri arasında Bulgarca'ya çevrilen «Murtaza», «Verimli Toprak», «Kunduracı ile Oğulları» da vardır..

Ölçü ve içeriklik yönünden muhteşem yapıtları daha hayatta iken salt vatanında değil, fakat memleketinden çok uzak diyarlarda dahi rağbet gördü.

.....Bugün, ünlü Türk yazarı ile vedalaştığımız anda yaratıcılığının analizini yapacak değiliz.

Şimdi biz O'nun, Bulgar halkının arasına daha da geniş ve derin bir surette yayılacak olan eserleri ve anısı önünde saygı, sevgi ve içten minnetle eğiliyoruz.

Bütün hayatı boyunca Orhan Kemal, Türk edebiyatının ve Türk halkının şan ve şerefiydi. Ölümün-

den sonra da Orhan Kemal, Türk edebiyatı, Türk halkının, Dünya edebiyatının da gururu olarak kalacaktır.

2 Haziran'da «Otoçestven front» gazetesinde yayınlanan, burada, aramızda vermiş olduğu demecinde son sözleri bize vasiyet olarak kalacaktır:

(..Hayatta daha çok adaletsizlik var ve yazarın ödevi buna karşı savaşmaktır.....

....Edebiyat ülkeler ve halklar arasında değişmez ilişki aracıdır....)

Evet, buydu son sözleri. Yalnız iki edebiyat arasında karşılıklı tanıtmaya değil, fakat Balkanlar'da barış ve içten dostluk kaderine sahip olması gereken Bulgar ve Türk halkları arasında gerçek ve içten dostluğa yönelen bir dost ve arkadaşın haklı, akıllı ve insanî sözleri..

O'nun ve vasiyetinin önünde eğiliyoruz, kıymetli arkadaş, dost ve kardeşimiz...»

sut 239 moscou 27 4 1605
fikret otyam cumhuriyet burosu ankara
buyuk yazar dostumuz orhan kemalın kaybından duyduğunuz acıyı paylaşırız ismi ile daima ıftıhar edecek turk edebiyatı sag olsun
radi fish moskova

sayın fikret otyam
cumhuriyet gazetesi ankara
basın sag olsun
husnu goksel

bukres
durumunu tahmin ediyoruz bulgaristan da basına yıkılmıştır orhan kemalı bana moskova tanıştırdığın ıcın tesekkurler - turkkaya

Altı Haziran...

Otel Rila'nın dördüncü katında bir odanın balkonundan aşağılara bakıyorum.

Otelin kapısında üç otomobil duruyor, bir tanesi İstanbul plâkalı. Kapalı bir otomobil daha geldi, yanında baştan boya «Balkan Turist» yazıyor..

Saat, sabahın beşi..

Yarım saattir bu otomobili bekliyorum..

Sofya uyuyor.

Kuşlar ötüyor bir tuhaf, yoksa bana mı öyle geliyor ne?

Hava hafif puslu. Seher serinliği..

Ogledalo (Küçük park) yakınındayım.

Biraz ötemde kumrular bir acı, «Üsküdara gidelim... Üsküdara gidelim...» diyor..

Şoför, Balkan Turist yazılı arabanın yan kapılarını açtı.

Kıpkırmızı güller gördüm ilkin.

Fotograf makinasını açtım, deklanşöre bastım, «Çıt.. Çıt..»la beraber, ekrana, o buğulu, o buzlu cama bir «Tabut» girdi, cilâlı.. Kocaman ceviz bir tabut..

Necati Çumalı sesleniyor, işaret ediyorum, «İniyoruz» diye. Paketleri, valizleri yükleniyoruz..

Balkan Turist yazılı otomobilin yanındayım..

Güllere, o al güllere bakıyorum. Bir Bulgar bayan ressamın yaptığı camlı-çerçeveli portreyi güllerin arasına koyuyoruz.. Al güllerine arasına, tabuta dayayıp..

«....Amma gelirmişin ulan, kaç gündür bekliyoruz be.. Senin gelmen de paşanın geldi geldisine benzedi ha..»

«Geldik a ihtiyar, sen ona bak.. N'abar Orhan ağa, ihtiyar?»

İhtiyar bir tuhaf bakıyor..

«Ne bakıyorsun? Geldik işte.. Erzurum'a gönderdiler.. 5 Mayıs'taki uçağa yetişemedik, bak Ha-

ziran ayında gelebildik.. Ne diyordun son mektubunda? (Epey gır gır birikti, Sofya'da buluşuruz, anlatacak çok şey var.) Eee anlat bakalım? Anlat bihtiyar, anlatsana.. Anlatsana...»

Al güllere değiyorum hafifce ve ceviz tabuta..

Ne oluyor boğazıma, gözlerime? Boğazıma, gözüme bi-şeyler oluyor... Konuşuyorum «ihtiyar» ile.. Serde erkeklik var, ağlayamam, ağlayamam.. Erkekliğim para etmiyor diyar-ı gurbette, Sofya'da Otel Rila'nın kapısında, kaldırımda..

Şoför yan kapıları kapatıyor..

Saat beşbuçuk.. Balkan Turist yazılı otomobil sabahın seherinde homurdanıyor, sonra diğerleri ve tekerler dönüyor yavaş yavaş.. El sallıyoruz ardından..

Fotograf makinasının o buğulu, buzlu camından gözlüyorum gidenleri ve o buğulu buzlu cam daha buzlanıyor, buğulanıyor, pat diye bi-şeyler düşüyor sol gözümden..

Sofya uyuyor.. Ankara.. İstanbul hep, hep uyuyor.. Orhan Kemal uyuyor.. Uyanmamacasına..

Otel Rila'nın önünde, parke taşları üzerinde Ayten'le kalıveriyoruz, bi-öksüz..

Sofya, geceden yıkanmış yunmuş, parke taşları doğan günün ilk ışınlarıyla pırıldıyor..

Grdska Gradina'da (Şehir parkı) yine kuşlar ötüyor, sabah kuşları..

Bulgaria Otel'in dördüncü katında 169 numaralı odada Orhan'ın hastalandığı yatakta, gözlerim tavanda ve 14 Haziranda saat onsekiz yirmibeşte...

Ayten, radyoyu karıştırıyor ve bir uzun hava patlıyor, «Dur Ayten.. Dur.. Bırak çalsın..»

Ayten, ibreyi orada bırakıyor.. «Memleket havası bu.. Bizim havamız..»

Spiker konuşuyor uzun hava bitende:

«Burası Budapeşte.. Sayın dinleyiciler, şimdi edebiyat programına başlıyoruz..»

Bayan spiker, Orhan Kemal'in 2 Haziran'da Sofya'da öldüğünü tekrarlıyor.

«...Şimdi büyük romancı Orhan Kemal'in Medeniyet Yuları öyküsünü okuyoruz...»

«Evet, Fikret efendi ağa.. İnsan ölünce cart diye ölmeli.. İnsan cart diye ölmeli..»

Narodna Mladej gazetesi şöyle yazıyor:

«ÖLÜMÜ İKİ HAZİRAN BİNDOKUZYÜZYETMİŞ SAAT YİRMİBİR ONBEŞTE EMEĞİNE SON VERDİ..»

Korkma lan.. Alt tarafı bi kâğıt parçası...

Ölüm ölüm bir ölüm...

İbram amca çarşıda plak kırıyor, kalk lan gidip alak.. Yapıştırıp çalarık.. Neylenmiş? Ziftlen lan.. Ölü ölmez ayı, adam ölür, ona adam öldü denir..

Namıssızım bi daha demem..

Orhan Kemal mi? Benim çocukluk arkadaşım Yaşar Nabi bey..

Çocukluk arkadaşınız mı? Bir yanlışlık olmasın?

Benim, okuduğum, öyküleriyle övündüğüm, çocukluk yıllarımın o en has, en yaramaz, akıllı, bilmiş arkadaşım Orhan Kemal değildi bu adam.. Bu kobalt mavili, kolları sıvanmış gömlekli, gri pantalonlu adam, ayakkabılarını kürsünün altına saklayan..

Sonra kalktı.. Müsadenizle, dedi.. İlk duyduğum kelime bu oldu ağzından.. Müsadenizle..

Koştum ardından..

Benim yazmak istediklerimi, ucundan kıyısından yazmaya başladıklarımı benden çok önce yazan, hem çok güzel yazan bu adamla muhakkak konuşmalıydım, anlatmalıydım çocukluk günlerimi...

Nasıl da arkadaş olmuştuk? Kardeşten öte.. Yıllar yılı...

«Sen benim en has arkadaşımsın.. En has arkadaşım, güvendiğim, inandığım arkadaşım dostumsun Fikret...»

Sofya uyuyor.. Kuşlar ötüyor.. «Üsküdara gidelim.. Üsküdara gidelim.. Üsküdara...» Balkan Turist yazılı otomobil Orhan'ı, Orhan Kemal'i memlekete, o çok sevdiğimiz yurdumuza götürüyor..

«Sanatımın amacı: İnsanlığın, insanlık tarafından, insanlık için yönetilme çabası adına sanat..»

Sofya uyandı..

Ankara uyandı.. İstanbul uyandı..

Kapıkule uyandı..

Edirne uyandı..

Yedi Haziran Bindokuzyüzyetmiş sabahı, gazeteler, bizim gazetelerimiz, rotatiflerin ağzından, taze mürekkep kokulu, taze somun gibi geliyor.. Ve başlıklar var gazetelerimizde: «Orhan Kemal toprağa veriliyor»

«... Saatler 11.20'yi gösterdiği bir sırada, Kapıkule'de, «Orhan geldi» haberi, O'nu bekleyenler arasında hüzün dolu bir heyecan uyandırdı.. Sağa-sola dağılmış bu insanların, Bulgar kesiminden Türk kesimine giren «Minibüs»e doğru koştukları görüldü.

Saat 11.30'da, Orhan Kemal, eserlerinde ölümsüzleştirdiği öz vatanının insanları arasındaydı. Ne var ki, «Sofya» plakalı arabanın içinde kurşun tabutta yatmasından ötürü, Orhan Kemal'i elleri üstünde taşımak olanağından yoksun bulunan arkadaş ve dostları, o anda, kendisini ancak ruhlarıyla kucaklıyor, bağırlarına basabiliyorlardı.

Cenaze konvoyu, Edirne'den hüzünlü bir şekilde geçip, İstanbul yoluna çıktıktan bir saat sonra Babaeski'de yol kenarına dizilmiş bir grup işçi tarafından durduruldu. Emekçiler, yazılarıyla savaşlarını veren yazar Orhan Kemal'i unutmamışlardı. Nitekim, içlerinden biri, cenazeyi taşıyan minibüsün önüne «BİZ İŞÇİLER SENİN HATIRAN ÖNÜNDE

SAYGI İLE EĞİLİRİZ» yazılı bir pankart astı. Yol boyunca giden bu konvoyun kime ait olduğunu bilenler, saygı duruşunda bulunuyorlardı.

Orhan Kemal'in cenazesini getiren konvoy, saat 16.30'da Topkapı'ya ulaştı. «Beyin kanamasından» öldüğü, dün cenazeyi getiren Bulgar Yazarlar Birliği temsilcilerince bildirilen Orhan Kemal'in Basınköy'deki evinin önünde kısa saygı duruşuyla başlayacak cenaze töreni, daha sonra Cağaloğlu'nda kısa bir duraklamadan sonra, Şişli Camiinde kılınacak öğle namazını müteakip, Zincirlikuyu mezarlığında, Orhan Kemal'in toprağa verilmesiyle son bulacaktır.»

Rotatiflerin ağzından fışkıran sekiz Haziran bindokuzyüzyetmiş tarihli gazetelerde şu başlıklar var:

«ORHAN KEMAL TOPRAĞA VERİLDİ»

«...Tedavi edilmek için gittiği Bulgaristan'ın Başkenti Sofya'da beyin kanamasından ölen, ünlü roman, öykü ve oyun yazarı Orhan Kemal dün Zincirlikuyu mezarlığında törenle toprağa verilmiştir.

Şişli Camiinde kılınan öğle namazından sonra, eller üzerine alınan Orhan Kemal'in vasiyeti üzerine Türk bayrağına sarılan tabutu, Belediye Otobüs Garajında cenaze arabasına konulmuştu. Önde çok sayıda çelenk, arkasında Orhan Kemal'in cenazesini taşıyan araba, onun arkasında ise yüzlerce yazar, sanatkâr ve edebiyatçı, Ali Sami Yen Stadına kadar yürümüştür.

SOL KOLLAR HAVADA

Programa göre, Mecidiyeköy'de, törene katılanların arabalara binip Zincirlikuyu'ya kadar cenazenin ardında gitmesi gerektiğinden, burada bir dakikalık saygı duruşu yapılmıştır. Sol kollar havada yapılan saygı duruşunu, törene katılanların Orhan

Kemal'in tabutu önünden geçişi izlemiştir. Fakat, özellikle gençlik, Mecidiyeköy'de arabayla cenazeyi izlemeyi kabul etmeyerek, tören komitesine Zincirlikuyu'ya kadar yürüyeceklerini bildirmişlerdir. Bu istek üzerine, törene katılan yüzlerce kişi yakıcı güneşe aldırmaksızın, zaman zaman sol kollarını havaya kaldırarak, Esentepe'ye doğru yürüyüşe devam etmiştir. Her yüz metrede bir kısa saygı duruşunda bulunan topluluk, Zincirlikuyu mezarlığına kadar yürüyüşlerini sürdürmüşlerdir.

Kortejin geçtiği yol boyunca, evlerin balkon ve pencerelerine dolan İstanbul'luların Orhan Kemal için saygı duruşunda bulundukları da bu arada görülmüştür.

Vasiyeti üzerine Türk bayrağına sarılan Orhan Kemal'in tabutu, saat 14.00'te, mezarlıkta yapılan dinî törenle toprağa verilmiştir...

... Gözlerinden rahtasız olan ve pasaport verilmediği için yurt dışına çıkamayan ünlü kadın romancı Suat Derviş de iki kişinin kolları arasında mezarlığa kadar yürümüştür.»

Son Saat Gazetesinde ısmarladığım çayı içen ve uzattığım simidi yiyen, ara sıra da yaptığı çeviriye devam eden bu orta boylu, tombul, ak yüzlü kadın, «Sen» dedi.. «Kuzum, nerelisin?»

«Aksaray'lıyım..»

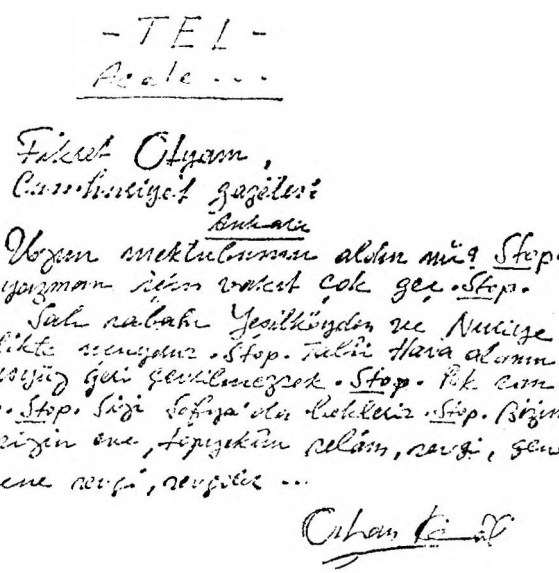
«Aksaraylı mı? Kimin nesisin?»

Ve masayı devirircesine kalkıp, boynuma sarılarak ağlamaya başladı.. «Kadere bak.. Kadere.. Vasıf'ımın oğlu, bana simit alıyor!. Çay ısmarlıyor!. Demek sen Vasıf'ın oğlusun?. Nusret'in küçüğü mü?.»

Bu, Suat Derviş'ti!..

Ve Sofya Radyo-Televizyonu, gazeteler Orhan'ın cenaze törenini veriyordu..

Emine Mustafaova, elinde çay tepsisiyle geldi.
«A be, ne düşünürsün?»
«Romancı arkadaşı..»
«Ah Oran bey.. Son günlerde nafileydi.. Bilmezdim öleceğini bu cıvıl cıvıl adamın be.. O da çay içerdi tıpkı büle.. Anımı içmezdi, astaydı midesinden.. Yazardı ep.. Ep yazardı nah şu masada...»
Masanın üzerinde bir kâğıt parçası, benim kâğıtlarım ve yarım sayfalık bir kâğıt.
Tükenmez kalemle yazılmış:

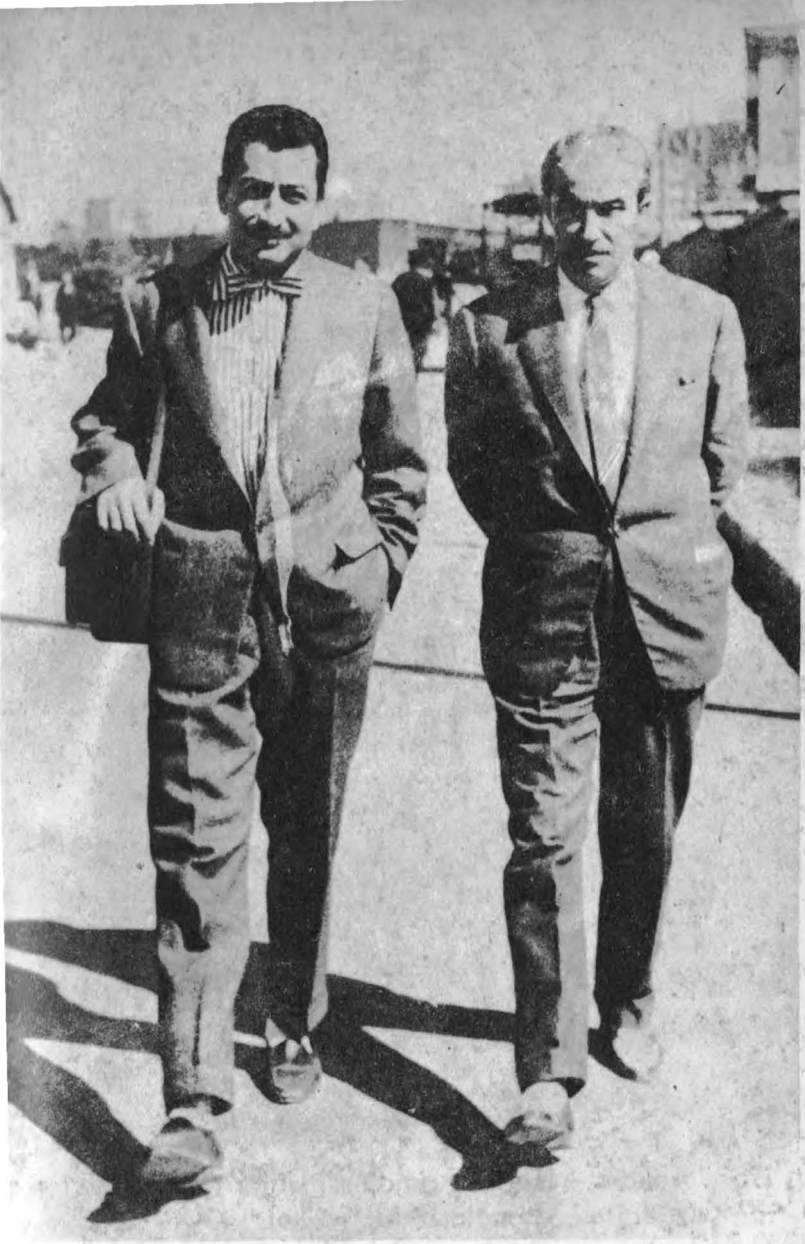

Ve Sofya'da güneş battı..
Sofya, Ankara, Münih,
Marmara Ereğlisi 1970/74

KAYNAKÇA

(1) Birlik Gazetesi - Yugoslavya - 9 Mayıs 1970
(2) Orhan Kemal'i sevenlerden Hukuk Fakültesi öğrencisi
(3) Cumhuriyet Gazetesi Foto Muhabiri
(4) Dost Dergisi Sayı: 85-«Orhan Kemal'in İkbal Kahvesi: Nurer Uğurlu»
(5) Mustafa Uykusuz - Semih Balcıoğlu
(6) Muzaffer Buyrukçu - Sait Faik - Hüsamettin Bozok
(7) Besteci, Film Prodüktörü Nedim Otyam
(8) Nevzat Üstün
(9) Muzaffer Buyrukçu
(10) Dev.. Vatan Gazetesi 24.9.1955
(11) Ressam Agop Arad
(12) Aktör Kâmran Yüce
(13) Avare Yıllar - Orhan Kemal
(14) Muzaffer Buyrukçu
(15) Nedim Otyam
(16) Milliyet Gazetesi, Burhan Felek: «Hasan Amca»
(17) Yeni Ortam, 3 Ağustos 1973, Y. Kenan Karacanlar: «Benim Hesabıma Adam mı Öldürdünüz?»
(18) Can Yücel
(19) Dünya Gazetesi Sanat Ek'i: 1 Eylül 1953
(20) Adı geçen yazı.
(21) Büyük Gazete - Orhan Kemal: «Notlar»
(22) Dost Dergisi Sayı 84, Cilt 23 - Nurer Uğurlu
(23) Devrim Sayı: 50, 29 Eylül 1973 - Zihni Küçümen
(24) Yön, 5.12.1965, Orhan Kemal: «İkbal Öldü»
(25) Ulus Gazetesi, 4.6.1970, Ayhan Yetkiner: «Bir Orhan Kemal Vardı»
(26) Cumhuriyet, 9 Ağustos 1967, Fikret Otyam
(27) Yeni Edebiyat, Temmuz 1970, Sayı 9, Doğan Hızlan

(28) Bir Sovyet Yazarının Doktora Tezi - 1963 «Hikâyeci Orhan Kemal» Çeviren: Hasan Ali Ediz
(29) Orhan Kemal'in oğlu Kemali Öğütçü'nün bir mektubundan
(30) Orhan Kemal'in İkbal Kahvesi - Nurer Uğurlu, Say. 466
(31) Birlik Gazetesi - Yugoslavya, 13.6.1970
(32) Adı geçen yazı
(32) Birlik Gazetesi, Yugoslavya 20.6.1970 - Süreyya Yusuf'un Röportajı
(34) Cumhuriyet Gazetesi, 22, 23, 24 Haziran 1970 «Eşi Nuriye Öğütçü Anlatıyor: Orhan Kemal'le Mutlu Yıllar» - Sadun Tanju
(35) Adı geçen yazı
(36) Adı geçen yazı
(37) Adı geçen yazı

Ankara - 1957 Fikret Otyam ve Orhan Kemal

1957, Ankara - Hisar. Arkada romanlarının, hikâyelerinin vazgeçilmez konularından yoksul "Evler" den bir çoğu.

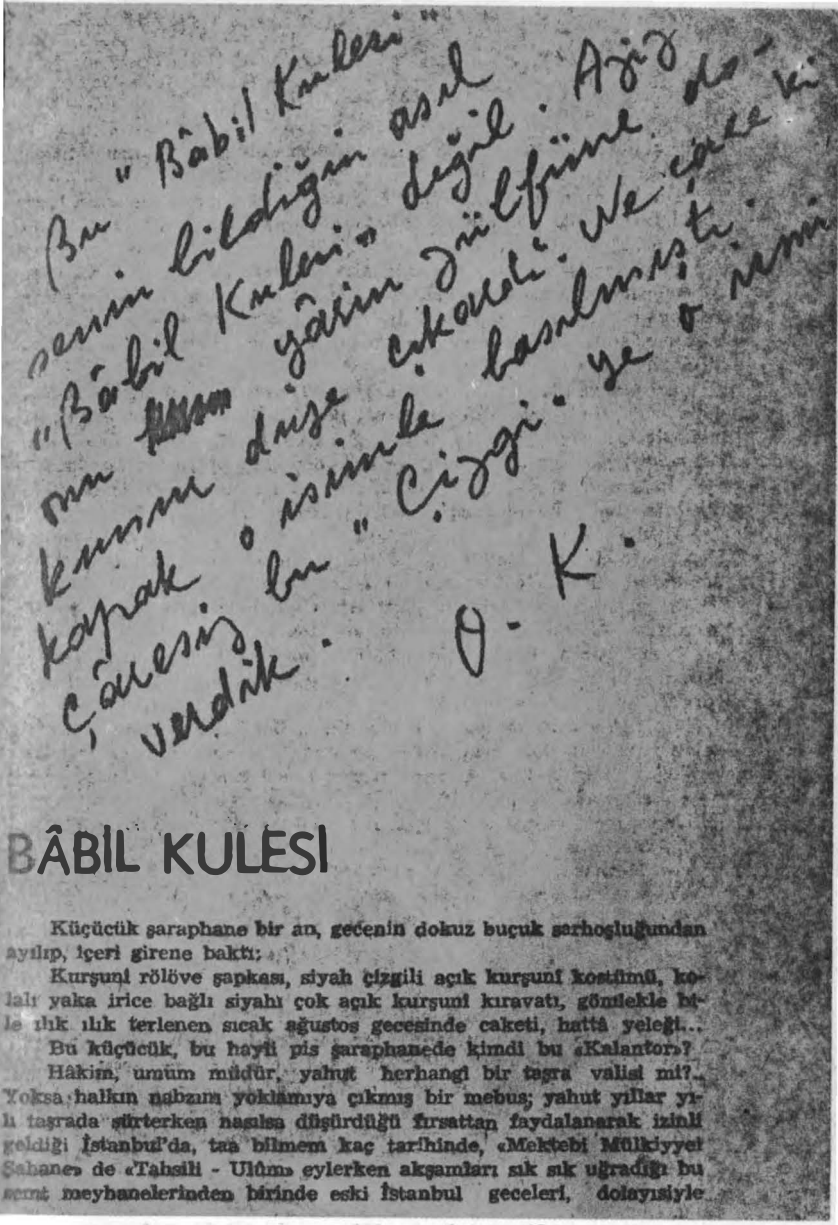
Yıl 1953 İstanbul'da, geçim sıkıntısı çektiği yıllardan birinde...

1954 yılında "Maya Galerisi"nde Fikret Otyam, Adalet Cimcoz, Orhan Kemal ve Adnan Benk.

En çok tutulan tiyatro eserlerinden "72. Koğuş"un afiş - leri önünde Otyam'la. Ankara - 1967

Ankara'da, Sergi Kitabevi'nde "72. Koğuş" oyununu imzalıyor.

Bu "Bâbil Kulesi"
senin bildiğin asıl
"Bâbil Kulesi" değil. Ağa
nın yârin dülfüne de-
kunun düşe çıkardı. Ve çare ki
kapak ismiyle basılmıştı.
çaresiz bu "Çizgi" ye o ismi
verdik. Ö. K.

BÂBİL KULESİ

Küçücük şaraphane bir an, gecenin dokuz buçuk sarhoşluğundan ayılıp, içeri girene baktı:

Kurşuni rölöve şapkası, siyah çizgili açık kurşuni kostümü, kolalı yaka irice bağlı siyahı çok açık kurşuni kıravatı, gömlekle birlikte ılık ılık terlenen sıcak ağustos gecesinde caketi, hattâ yeleği...

Bu küçücük, bu hayli pis şaraphanede kimdi bu «Kalantor»?

Hâkim, umûm müdür, yahut herhangi bir taşra valisi mi?.. Yoksa halkın nabzını yoklamıya çıkmış bir mebus; yahut yıllar yılı taşrada sürterken nasılsa düşürdüğü fırsattan faydalanarak izinli geldiği İstanbul'da, tam bilmem kaç tarihinde, «Mektebi Mülkiyye Şahane» de «Tahsili - Ulûm» eylerken akşamları sık sık uğradığı bu semt meyhanelerinden birinde eski İstanbul geceleri, dolayısiyle

"Babil Kulesi" nin ilk sayfası.

BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI : 39

Sevgili Fikret,

Şu günlerde sana uzun uzun yazmağa vaktim yok. Halbuki bana ne kadar ihtiyacım var bilsen!

Gazeteler alışalım. Bir şey göldüm. Ne tatlı! Demek okuma başladı? Lütfü Ö. Akad'a O. K. Yıllar nasıl da akıyor.

Ekici ve Oğulları da bekliyor. Yakında oda çıkacak.

Toptan göğsünüzden öpeyim, hepinize mutlu yarınlar dileyim. 4. 5. 962

Ankaradan Orhan Kemal

Varlık Yayınları, sayı : 885
İstanbul'da Ekin Basımevi'nde basılmıştır.
Nisan, 1962

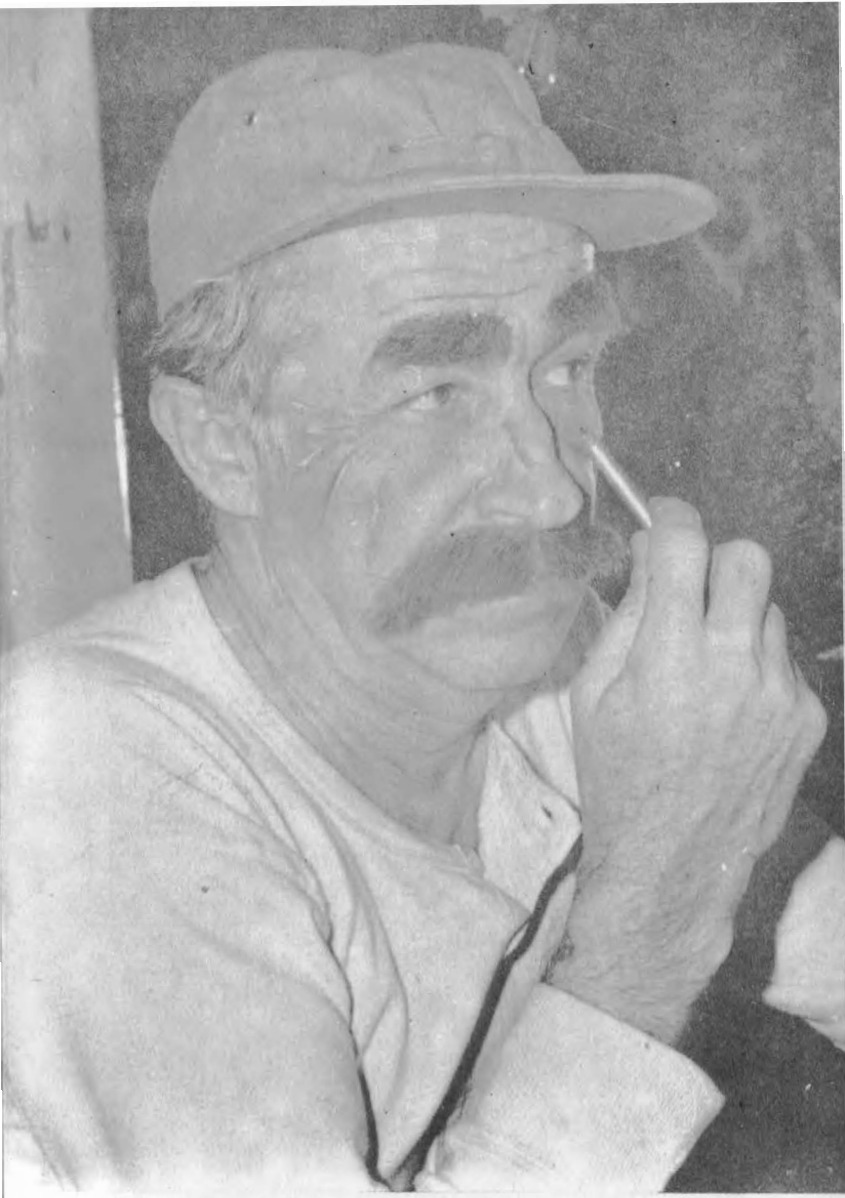
Bir kitabında elyazısıyla Otyam'a ithaf. 1962

Tatlı söyleşilerinden birinde . (Foto : Rüknettin Resul - oğlu).

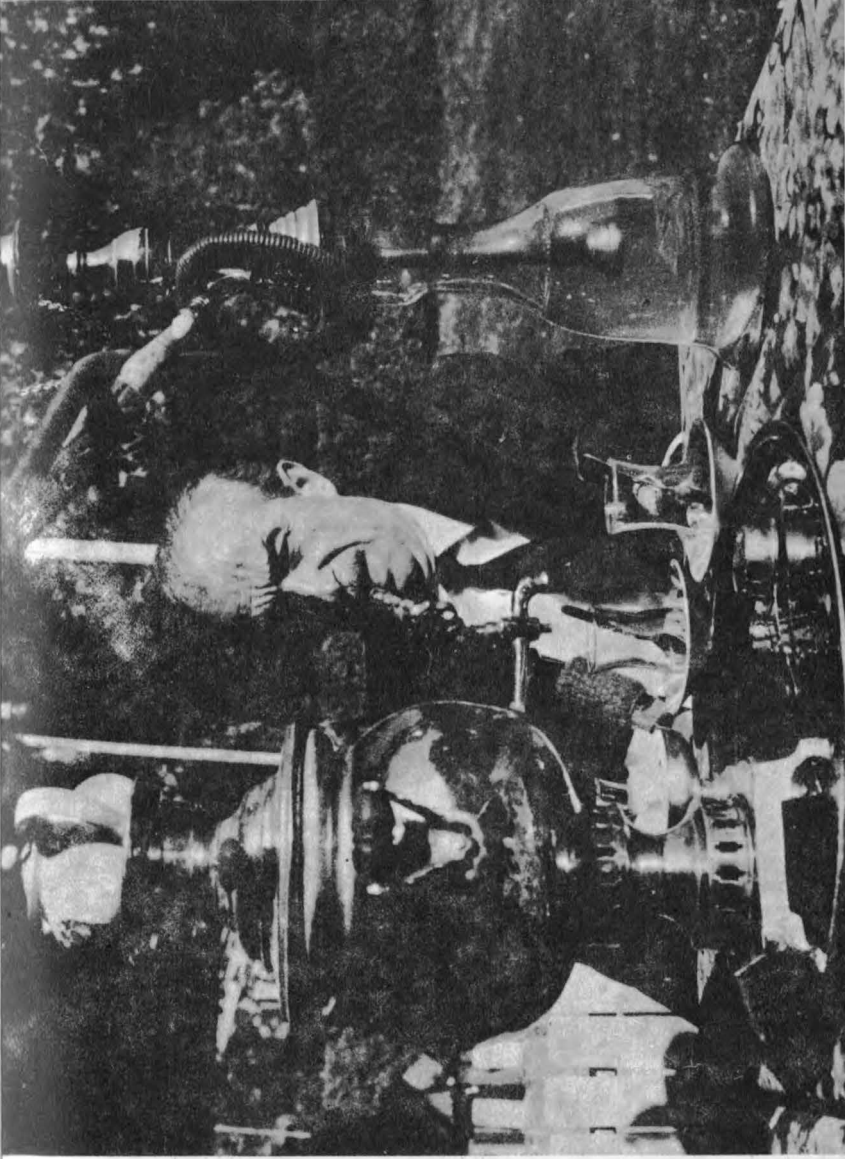
Radi Fiş, Orhan Kemal, Fikret Otyam ve Nuriye Öğütçü, Moskova.

"Yalova Kaymakamı" oyununun ilk gecesinde " Boyacı Bayram" rolüne hazırlanıyor.

Şair Ahmed Arif ile Otyam arasında, Ankara'da .

Son yıllarında, Ankara Gençlik Parkı'nda.

... Hep halktan biri olarak yaşadı...

Moskova - 1969. Vera Panova, ünlü Sovyet yazarı Radi Fiş, Orhan Kemal ve eşi.

Eylül 1969. Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü'nü almak üzere katıldığı törende, İnönü ile Necati Cumalı arasında.

arkadaşım orhan kemal ve mektupları

"gide gide 12"

fikret otyam

30 LİRA

BELGELER
BİLGİLER
BÖLGELER

